SISMANOGLIO
MEGARO

1891
Χ50

ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ.

Η
ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑ

ὑπὸ ΖΑΝΟΥ Γ. ΒΑΣΙΛΑΡΟΥ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ

Ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως

ὑπὸ Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Α. Φ.

1880.

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΩΝ

ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ

ΚΑΙ ΤΩΝ

ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ

Η

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν κάτωθι ὑπογραφήν μου θεωρεῖται κλοπιμαῖον καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ.

Ἡ ἱστορία τῶν μεγάλων περιηγήσεων καὶ τῶν μεγάλων περιηγητῶν, ὡς ἐνόησα αὐτὴν, ὅτε ἐδημοσίευσα τὸ πρῶτον μέρος, σκοπὸν εἶχε νὰ συνοψίσῃ τὴν ἱστορίαν τῆς **Ἀνακαλύψεως τῆς Γῆς.** *Χάρις ὅμως εἰς τὰς τελευταίας ἀνακαλύψεις ἡ ἱστορία αὕτη ἐπεκτεθήσεται μεγάλως· θὰ περιλάβῃ δὲ οὐ μόνον τὰς παρελθούσας ἀνακαλύψεις, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς νέας, αἵτινες διήγειραν τὸ διάφορον τῶν σοφῶν ἐν νεωτέραις ἐποχαῖς. Ὅπως δώσω εἰς τὸ κατ' ἀνάγκην αὐξηθὲν τοῦτο σύγγραμμα ἐκ τῶν τελευταίων ἔργων τῶν νεωτέρων περιηγητῶν πάσας τὰς ἀπαιτουμένας ἐγγυήσεις, προσεκάλεσα εἰς βοήθειάν μου ἄνδρα, ὃν θεωρῶ δικαίως ὡς ἕνα ἐκ τῶν ἀρμοδιωτέρων γεωγράφων τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς, τὸν κ* Gabriel Marcel, *ἀκόλουθον ἐν τῇ ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ, χάρις δὲ εἰς τὴν γλωσσομάθειαν αὐτοῦ ἐδυνήθημεν νὰ ἀναδράμωμεν εἰς αὐτὰς τὰς πηγὰς καὶ τὰ πάντα νὰ ἀρυσθῶμεν ἀπολύτως ἐξ αὐθεντικῶν ἐγγράφων. Ὥστε θὰ ἀποδώσωσιν οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται εἰς τὴν συνδρομὴν τοῦ κ. Μαρσὲλ τὴν ὀφειλὴν ἧς δικαιοῦται ἐν τῷ συγγράματι τούτῳ, δι' οὗ καθίσταται γνωστὸν τίνες ἦσαν πάντες οἱ μεγάλοι περιηγηταὶ ἀπὸ τοῦ Ἄννωνος καὶ τοῦ Ἡροδότου μέχρι τοῦ Λιβιγκστῶνος καὶ τοῦ Στάνλεϋ.*

Τὸ ἡμέτερον ἔργον μετὰ εἰκοσιπενταετῆ περίοδον ἀποτελεῖ συνέχειαν ἑτέρου συγγράμματος ἐκ τῆς αὐτῆς ἰδέας ἐμπνευσθέντος **Οἱ ἀρχαῖοι καὶ οἱ νεώτεροι περιηγηταὶ** 1) *τοῦ κ. Ἐδουάρδου Σιαρτόν. Τὸ ὠφέλιμον τοῦτο καὶ ἐξαίρετον σύγγραμμα ἐνὸς ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες τὰ μάλιστα συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ γεννηθῇ ἐν Γαλλίᾳ ἡ πρὸς τὰς γεωγραφικὰς σπουδὰς κλίσις, σύγκειται πρὸ πάντων ἐξ ἀποσπασμάτων, ἅτινα ἠρύσατο ἐκ τῶν ἀφηγήσεων τῶν κυριωτέρων περιηγητῶν. Ὁ ἀναγνώστης βλέπει κατὰ τί διαφέρει τὸ ἡμέτερον.*

---

1) Δίτομον σύγγραμμα, βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων. Ἐξεδόθη τῷ 1856—1857.

Ἀρκούμεθα εἰς τὸν πρόλογον τοῦ κ. Ἰουλίου Βὲρν καὶ προστίθεμεν μόνον βιογραφικάς τινας σημειώσεις περὶ τοῦ συγγραφέως **τῆς Ἀνακαλύψεως τῆς γῆς.**

Βὲρν (Ἰούλιος), γάλλος φιλόλογος, γεννηθεὶς ἐν Νάντῃ τῇ 8 φεβρουαρίου 1828. Τὰς πρώτας σπουδὰς ποιήσας ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ἐξεπαιδεύθη κατόπιν τὰ νομικὰ ἐν Παρισίοις. Τῆς δραματικῆς φιλολογίας κατήρξατο τὸ 1850 διὰ ἐμμέτρου κωμῳδίας Les Pailles rompues, *παρασταθείσης ἐν τῷ Γυμνασίῳ, εἶτα δὲ ἐδημοσίευσε τρίπρακτον κωμῳδίαν ἢ κωμειδύλλιον, τὴν* **Ἐνδεκαήμερον πολιορκίαν,** *καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἔργα. Κατὰ τὸ 1863 ἐκόμισε τῷ ἐκδότῃ κ.* J. Hetzel *τὸ πρῶτον αὐτοῦ βιβλίον* **Πέντε ἑβδομάδες ἐν ἀεροστάτῳ,** *οἱονεὶ μυθιστόρημα ἐπιστημονικὸν, ἐν ᾧ ὑπὸ τὴν ἁπλῆν ἐπιφάνειαν φαντασιωδῶν ἐπινοήσεων ἐπαρουσίαζε πραγματικὰ στοιχεῖα ἅτινα παρέχουσιν αἱ ἀνακαλύψεις τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης καὶ ἐν ᾧ τὸ διάφορον συνίσταται εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς λύσεως μήπω λυθέντων προβλημάτων. Ὁ κ. Ἰ. Βὲρν ἐνεθαρρύνθη ἐκ τῆς ἐπιτυχίας εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς φλεβὸς ταύτης καὶ ἐδημοσίευσεν ἐπαλλήλως* **τὰς Περιπετείας τοῦ πλοιάρχου Χάττερας, τὴν Περιήγησιν εἰς τὸ κέντρον τῆς γῆς, Ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὴν σελήνην, τὰ Τέκνα τοῦ πλοιάρχου Γρὰντ,** *κλπ., ὧν μέρος ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ περιοδικῷ* Magasin d'éducation et de récréation *καὶ εἶτα εἰς τόμους (1863-69). Πολλὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ κ. Βὲρν ἔχουσι τὸν γενικὸν τίτλον τῶν* **Ἐκτάκτων Περιηγήσεων.** *Ὁ κ. Ἰούλιος Βὲρν ἐδημοσίευσε πρσέτι μετὰ τοῦ κ.* Th. Lavallée **Εἰκονογραφημένην Γεωγραφίαν τῆς Γαλλίας (1867-1868).**

ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ.

ΜΕΡΟΣ Α'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΠΕΡΙΗΓΗΤΑΙ ΠΡΟ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἄννων (505).— Ἡρόδοτος (484).— Πυθέας (340).— Νέαρχος (326).— Εὔδοξος (146).— Καῖσαρ (100).— Στράβων (50).

Ἄννων ὁ Καρχηδόνιος.— Αἱ νῆσοι τῶν Μακάρων. — τὸ Ἑσπέριον Κέρας, τὸ Μεσημβρινὸν Κέρας, ὁ κόλπος τοῦ Ῥίου δὸ Οὔρο.— Ἡρόδοτος.— Ἐπίσκεψις αὐτοῦ εἰς Αἴγυπτον, Λιβύην, Αἰθιοπίαν, Φοινίκην, Ἀραβίαν, Βαβυλῶνα, Περσίαν Ἰνδικὴν, Μηδίαν, Κολχίδα, Κασπίαν θάλασσαν, Σκυθίαν, Θρᾴκην καὶ Ἑλλάδα. Ὁ Πυθέας ἀνερευνᾷ τὰ παράλια τῆς Ἰβηρίας καὶ τῆς Κελτικῆς, τὴν Μάγχην, τὴν νῆσον τῆς Ἀλβιῶνος, τὰς Ὀρκάδας καὶ τὴν γῆν τῆς Θούλης.— Ὁ Νέαρχος ἐπισκέπτεται τὴν ἀσιατικὴν ἀκτὴν ἀπὸ τοῦ Ἰνδικοῦ μέχρι τοῦ περσικοῦ κόλπου.—Ὁ Εὔδοξος ἀνακαλύπτει τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς.— Ὁ Καῖσαρ κατακτᾷ τὴν Γαλατίαν καὶ τὴν Μεγάλην Βρεταννίαν.—Ὁ Στράβων διατρέχει τὴν ἔσω Ἀσίαν, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰταλίαν.

Πρῶτον περιηγητὴν ἀναφέρει ἡμῖν ἡ ἱστορία, κατὰ χρονολογικὴν τάξιν, τὸν Ἄννωνα, ὃν ἡ Σύγκλητος τῆς Καρχηδόνος ἔπεμψεν ἵνα ἐποικήσῃ μέρη τινὰ τῶν δυσμικῶν παραλίων τῆς Ἀφρικῆς. Τὰ κατὰ τὴν ἐκδρομὴν ταύτην ἐν φοινικικῇ γραφέντα γλώσσῃ, μετεφράσθησαν κατόπιν ἑλληνιστί, εἰσὶ δὲ γνωστὰ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Περίπλους τοῦ Ἄννωνος». Ἄγνωστον πότε ἤκμασεν ὁ περιηγητὴς οὗτος, καθόσον δὲν συμφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους οἱ ἱστορικοί· ἡ πιθανωτέρα ὅμως γνώμη εἶναι ὅτι τὰς ἀφρικανικὰς ἀκτὰς ἐξηρεύνησε κατὰ τὸ 505 ἔτος μ. Χ.

Ὁ Ἄννων ἀπέπλευσεν ἐκ Καρχηδόνος μετὰ ἑξήκοντα πεντηκοντόρων νηῶν,

ἄγων ἑξηκοντακισχιλίους ἄνδρας μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς μακρὸν περίπλουν ἐφοδίων. Οἱ μετανάσται οὗτοι— διότι οὕτω δύναταί τις νὰ ὀνομάσῃ αὐτούς— ἦσαν προωρισμένοι νὰ κατοικήσωσι νέας πόλεις, ἃς ἤθελον νὰ ἱδρύσωσιν οἱ Καρχηδόνιοι ἐπὶ τῶν δυσμικῶν παραλίων τῆς Λιβύης, ἤτοι τῆς Ἀφρικῆς.

Ὁ στόλος ἐξέπλευσεν αἰσίως τὰς Ἡρακλείους στήλας, τὰ ὄρη τῆς Γιβραλτάρης καὶ τῆς Κέτης, ἅτινα δεσπόζουσι τοῦ στενοῦ, καὶ κατηυθύνθη πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν, κατερχόμενος πρὸς νότον. Ὁ Ἄννων μετὰ δύο ἡμέρας ἀπὸ τοῦ ἐκ τῶν στενῶν ἔκπλου αὐτοῦ προσωρμίσθη ἔναντι τῶν ἀκτῶν, ἔνθα ἵδρυσε τὴν πόλιν Θυματήριον. Εἶτα ἐξακολουθήσας τὸν πλοῦν αὐτοῦ παρέκαμψε τὸ ἀκρωτήριον Σολόεντα, ἵδρυσε νέα ἐμπορεῖα καὶ ἐχώρησε μέχρι τῶν ἐκβολῶν μεγάλου ποταμοῦ τῆς Ἀφρικῆς, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ὁποίου ἐσκήνου φυλὴ νομάδων ποιμένων· συνομολογήσας δὲ συμμαχίαν μετὰ τῶν ποιμένων τούτων ὁ καρχηδόνιος θαλασσοπόρος, ἐξηκολούθησε τὸν πρὸς νότον πλοῦν αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀφίκετο παρὰ τὴν νῆσον Κέρνην, κειμένην ἐν τῷ μυχῷ ὁρμίσκου περιφερείας πέντε σταδίων, ἤτοι 925 μέτρων. Κατὰ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Ἄννωνος, ἡ νῆσος αὕτη κεῖται σχετικῶς πρὸς τὰς στήλας τοῦ Ἡρακλέους εἰς ἴσην ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων μέχρι τῆς Καρχηδόνος ἀπόστασιν. Ὑποτίθεται ὅτι ἡ νῆσος αὕτη εἶναι μία τῶν Μακάρων νήσων.

Ἐξακολουθησάσης τῆς θαλασσοπορίας, ὁ Ἄννων ἀφίκετο εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Κρέτου, σχηματιζούσας οἱονεὶ ἐσωτερικὸν ὅρμον. Οἱ Καρχηδόνιοι ἀνέπλευσαν τὸν ποταμόν, ἔνθα ὑπεδέξαντο αὐτοὺς διὰ λιθοβολισμῶν ἰθαγενεῖς αἰθιοπικῆς φυλῆς. Πολυάριθμοι ὑπῆρχον κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα κροκόδειλοι καὶ ἱπποπόταμοι.

Μετὰ τὴν ἐξερεύνησιν ταύτην ὁ στόλος ἐπανέκαμψεν εἰς Κέρνην, καὶ μετὰ δώδεκα ἡμέρας ἀφικνεῖτο ἔναντι ὀρεινῆς χώρας, ἔνθα ἄφθονα ἐφύοντο εὐώδη δένδρα καὶ βαλσαμώδη ἄνθη, καὶ εἰσέπλευσεν εἰς κόλπον εὐρὺν, ἀπολήγοντα εἰς πεδιάδα. Ἡ ἐν ὥρᾳ ἡμέρας ἔρημος αὕτη χώρα ἐφωτίζετο τὴν νύκτα διὰ χειμάρρου φλογῶν, προερχομένων εἴτε ἐκ πυρῶν, ἅτινα ἤναπτον οἱ ἄγριοι, εἴτε ἐκ τῆς ἀναφλέξεως ξηρῶν χόρτων κατόπιν τῶν ὑετῶν.

Μετὰ πέντε ἡμέρας ὁ Ἄννων παρέκαμπτε τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἐσπερινοῦ Κέρατος, καὶ ἐκεῖ δὲ, κατὰ τὰς ἰδίας ἐκφράσεις, ἤκουσεν ὀξυαύλων ἦχον, κρότον κυμβάλων καὶ τυμπάνων καὶ ἀναριθμήτου λαοῦ ἀλαλαγμούς. Οἱ συνοδεύοντες τὴν καρχηδόνιον ἐκδρομὴν μάντεις συνεβούλευσαν φυγὴν ἐκ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης γῆς· εἰσακουσθείσης δὲ τῆς συμβουλῆς αὐτῶν, ὁ στόλος ἐπανέλαβε τὴν πελαγοδρομίαν αὐτοῦ πρὸς μεσημβρινώτερα γεωγραφικὰ πλάτη, καὶ ἔφθασεν εἰς ἀκρωτήριον, ὅπερ ἐσχημάτιζε κόλπον, ὀνομαζόμενον Μεσημβρινὸν Κέρας. Κατὰ τὸν Ἀβιζὰκ, ὁ κόλπος οὗτος εἶναι αὐτὴ ἡ ἐκβολὴ τοῦ Ῥίου δὸ Οὔρου, ἐκβάλλοντος εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὡς ἔγγιστα ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ τοῦ Καρκίνου. Ἐν τῷ μυχῷ τοῦ κόλπου τούτου ὑπῆρχε νῆσος κατοικουμένη ὑπὸ πολλῶν γοριλλῶν 1), οὓς οἱ Καρχηδόνιοι ἐξέλαβον ὡς τριχωτοὺς ἀγρίους. Οἱ περὶ τὴν καρχηδόνιον ἐκδρομὴν συνέλαβον τρεῖς «γυναῖκας»· τηλικαύτη ὅμως ἦτο ἡ λύσσα τῶν θηλέων τούτων πιθήκων, ὥστε ἠναγκάσθησαν ν' ἀποκτείνωσιν αὐτάς.

Τὸ Μεσημβρινὸν τοῦτο Κέρας εἶναι βεβαίως τὸ ἄκρον ὅριον, μέχρι τοῦ ὁποίου ἔφθασεν ἡ φοινικικὴ ἐκδρομή. Κατά τινας μάλιστα σχολιαστὰς, δὲν ὑπερέβη τὸ ἀκρωτήριον Βογιαδὸρ, ἐκτεινόμενον εἰς πόσταὰσιν δύο βαθμῶν ἄνω τοῦ τροπικοῦ, ἀλλὰ φαίνεται ἐπικρατοῦσα ἡ ἐναντία γνώμη. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἀφικόμενος ὁ Ἄννων ἠναγκάσθη ἐλλείψει ζωοτροφιῶν νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς βορρᾶν καὶ ἐπανελθὼν εἰς Καρχηδόνα ἐχάραξε τὴν ἱστορίαν τῆς περιοδείας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Βαὰλ Μολόχ.

1) Ἀνθρωπόμορφοι πίθηκοι ὧν τὸ ἀνάστημα μετρεῖ ὕψος 1 μέτρου, 65 ἑκ., 1. 85.

Μετὰ τὸν καρχηδόνιον περιηγητὴν διασημότερος ἐν τῇ ἀρχαιότητι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ὑπῆρξεν ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ποιητοῦ Πανυάσιδος, οὗ τὰ ποιήματα ἐθεωροῦντο τότε ἐφάμιλλα πρὸς τὰ τοῦ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου, ἤτοι ὁ σοφὸς Ἡρόδοτος, ὁ ἐπικληθεὶς πατὴρ τῆς ἱστορίας. Τὸ καθ' ἡμᾶς, χωρίζοντες τὸν ποιητὴν ἀπὸ τοῦ ἱστορικοῦ, θέλομεν ἀκολουθήσει τὸν πρῶτον ἐν μέσῳ τῶν χωρῶν, ἃς διέτρεξε.

Ὁ Ἡρόδοτος ἐγεννήθη ἐν Ἁλικαρνασσῷ τῆς Ἑλάσσονος Ἀσίας τὸ 484 π. Χ. Ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ ἦτο πλουσία, καὶ διὰ τῶν μεγάλων ἐμπορικῶν αὐτῆς σχέσεων ἐδύνατο νὰ διευκολύνῃ τὴν πρὸς τὰς ἐξερευνήσεις κλίσιν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ γνῶμαι ἦσαν δεδιχασμέναι ὡς πρὸς τὸ σχῆμα τῆς γῆς. Ἐν τούτοις ἡ πυθαγόρειος σχολὴ ἤρξατο διδάσκουσα ὅτι ἡ γῆ ἔδει εἶναι στρογγύλη· ἀλλ' ὁ Ἡρόδοτος οὐδαμῶς μετασχὼν τῆς συζητήσεως ταύτης, περὶ ἣν κατετρίβοντο οἱ σοφοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀπεμακρύνθη, νέος ἔτι, τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ὅπως ἐξερευνήσῃ μετὰ τῆς μεγίστης προσοχῆς τὰς τότε γνωστὰς χώρας, περὶ ὧν ἀβέβαια μόνον ὑπῆρχον διδόμενα.

Εἰκοσαέτης κατέλιπε τὴν Ἁλικαρνασσὸν τῷ 464, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα, διηυθύνθη πρῶτον πρὸς τὴν Αἴγυπτον, ἐπισκεψάμενος τὴν Μέμφιν, τὴν Ἡλιούπολιν καὶ τὰς Θήβας· κατὰ τὴν περιοδείαν ταύτην ἐποίησεν ὠφελίμους παρατηρήσεις περὶ τῶν πλημμυρῶν τοῦ Νείλου καὶ διηγεῖται τὰς διαφόρους τότε γνώμας περὶ τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ τούτου, ὃν ὡς θεὸν οἱ Αἰγύπτιοι ἐλάτρευον.

Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ὅταν πλημμυρῇ ὁ Νεῖλος, μόνον αἱ πόλεις φαίνονται ἄνω τοῦ ὕδατος ὁμοιάζουσαι σχεδὸν πρὸς τοῦ Αἰγαίου πελάγους τὰς νήσους.

Ἀφηγεῖται τὰς θρησκευτικὰς τῶν Αἰγυπτίων τελετὰς, τὰς πρὸς τοὺς θεοὺς θυσίας αὐτῶν, τὴν προθυμίαν πρὸς τὰς ἑορτὰς τῆς θεᾶς Ἴσιδος καὶ κυρίως τοῦ Βουσίριδος, τοῦ ναοῦ τοῦ ὁποίου ἐρείπια σώζονται εἰσέτι ἐν Βουσὶρ, τὴν λατρείαν αὐτῶν πρὸς τὰ ἄγρια ἢ κατοικίδια ζῶα, ἅτινα ἐθεώρουν ὡς ἱερὰ καὶ εἰς ἃ ἀπέδιδον ἐπικηδείους τιμάς. Περιγράφει, ὡς πιστὸς φυσιολόγος, τὸν κροκόδειλον τοῦ Νείλου, τὴν κατασκευὴν καὶ τὰ ἤθη τοῦ ζώου τούτου, τὸν τρόπον καθ' ὃν συλλαμβάνεται, εἶτα τὸν ἱπποπόταμον, τὸν ἀμφιβυόσαυρον, τὸν φοίνικα, τὴν ἴβιδα καὶ τοὺς εἰς τὸν Δία ἀφιερωμένους ὄφεις. Ἀκριβέστατος εἶναι ὁ Ἡρόδοτος ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν αἰγυπτιακῶν ἐθίμων· σημειοῖ τὰς οἰκιακὰς συνηθείας, τοὺς ἀγῶνας τῶν Αἰγυπτίων καὶ τὰς ταριχεύσεις, ἐφ' αἷς διέπρεπον οἱ τότε χημικοί. Ἀκολούθως περιγράφει τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας ἀπὸ τοῦ Μέηος, πρώτου αὐτῆς βασιλέως· τὴν ἐπὶ Χέοπος ἵδρυσιν τῶν πυραμίδων καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν κατεσκευάζοντο αὗται, τὸν ὀλίγον ἄνω τῆς λίμνης Μοίριδος κτισθέντα λαβύρινθον, λείψανα τοῦ ὁποίου ἀνεκαλύφθησαν κατὰ τὸ 1799, τὴν λίμνην Μοῖριν, ἧς τὴν ἀνόρυξιν θεωρεῖ ἔργον ἀνθρώπου, καὶ τὰς δύο πυραμίδας τὰς ἀνεχούσας τῶν ὑδάτων αὐτῆς· ἀποθαυμάζει τὸν ναὸν τῆς ἐν Σάϊ Ἀθηνᾶς (Νηΐθ), τοὺς ἐν Μέμφιδι ἀνεγερθέντας ναοὺς τοῦ Ἡφαίστου καὶ τῆς Ἴσιδος καὶ τὸν μονόλιθον ἐκεῖνον κολοσσὸν, ὃν δισχίλιοι ἄνδρες, λεμβοῦχοι πάντες, ἐντὸς τριετίας ἐξ Ἐλεφαντίνης εἰς Σάϊν ἐκόμισαν.

Ὁ Ἡρόδοτος ἐπισκεψάμενος λεπτομερῶς τὴν Αἴγυπτον μετέβη ἀκολούθως εἰς Λιβύην, ἤγουν εἰς τὴν κυρίως λεγομένην Ἀφρικήν· πιθανολογεῖται ὅμως ὅτι ὁ νέος περιηγητὴς δὲν ἐφαντάζετο ὅτι

ἐκτείνεται ἡ χώρα αὕτη πέραν τοῦ τροπικοῦ τοῦ Καρκίνου, διότι ὑποτίθησιν ὅτι οἱ Φοίνικες ἐδυνήθησαν νὰ περικάμψωσι τὴν ἤπειρον ταύτην καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Αἴγυπτον διὰ τοῦ στενοῦ τῆς Γιβραλτάρης. Ὁ Ἡρόδοτος ἀπαριθμεῖ κατὰ τὴν περιήγησιν ταύτην τὰ ἔθνη τῆς Λιβύης, ἅτινα ἁπλαῖ νομάδων ἦσαν φυλαί, κατοικοῦσαι τὰς παραλίας· εἶτα ἄνω, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῶν χωρῶν, ἃς ἐλυμαίνοντο ἄγρια θηρία, ἀναφέρει τοὺς Ἀμμωνίους, οἵτινες ἐκέκτηντο τὸν περίφημον ἐκεῖνον τοῦ Ἄμμωνος Διὸς ναόν, οὗ τὰ ἐρείπια ἀνεκαλύφθησαν βορειοανατολικῶς τῆς λιβυκῆς ἐρήμου εἰς πεντακοσίων χιλιαμέτρων ἀπὸ τοῦ Καίρου ἀπόστασιν. Καὶ περὶ τῶν ἠθῶν τῶν Λιβύων μεταδίδει πολυτίμους λεπτομερείας· περιγράφει τὰς συνηθείας αὐτῶν, ὁμιλεῖ περὶ τῶν διατρεχόντων τὴν χώραν ζώων, οἷον ὄφεων τεραστίου μεγέθους, λεόντων, ἐλεφάντων, ἄρκτων, ἐχιδνῶν καὶ κερασφόρων ὄνων, πιθανῶς ρινοκέρων, κυνοκεφάλων πιθήκων, ἀκεφάλων ζώων, ἐχόντων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ στήθους, ἀλωπέκων, ὑαινῶν, ὑστρίχων, ἀγρίων κριῶν, πανθήρων, κλπ. 1) Εἶτα περατοῖ τὴν περὶ Λιβύης ἀφήγησιν αὐτοῦ, ἀναγνωρίζων ὅτι πᾶσα αὕτη ἡ χώρα ὑπὸ δύο ἰθαγενῶν οἰκεῖται ἐθνῶν, τῶν Λιβύων καὶ τῶν Αἰθιόπων.

Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον Αἰθίοπες εὑρίσκοντο ἄνω τῆς Ἐλεφαντίνης. Ἄδηλον ἂν ὁ σοφὸς περιηγητὴς περιηγήθη πράγματι τὴν χώραν ταύτην, καθόσον ἀμφιβάλλουσι περὶ τούτου οἱ σχολιασταί· τὸ πιθανώτερον φαίνεται ὅτι παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἔμαθε τὰ καθέκαστα, ἅτινα δίδει περὶ τῆς πρωτευούσης Μερόης, περὶ τῆς λατρείας τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Βάκχου καὶ περὶ τῆς μακροβιότητος τῶν κατοίκων. Ἀναμφήριστον ὅμως εἶναι, διότι τὸ λέγει σαφῶς, ὅτι ἔπλευσε πρὸς τὴν Τύρον ἐν Φοινίκῃ, ἔνθα ἐθαύμασε τοὺς δύο μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς τοῦ Ἡρακλέους, εἶτα ἐπεσκέφθη τὴν Θάσον καὶ ἐπωφελήθη ἐκ τῶν πληροφοριῶν, ἃς ἐπὶ τόπου ἠρύσατο, συνοψίσας τὸ ἱστορικὸν τῆς Φοινίκης, τῆς Συρίας καὶ τῆς Παλαιστίνης.

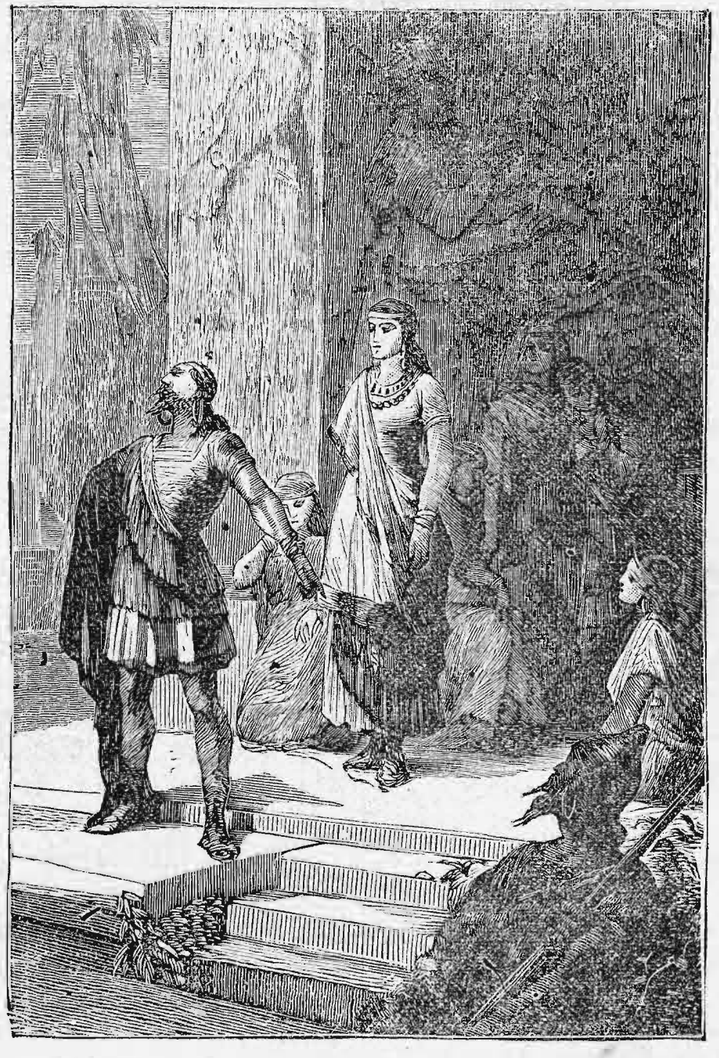
Ἐκ τῶν χωρῶν τούτων καταβαίνει ὁ Ἡρόδοτος νοτίως πρὸς τὴν Ἀραβίαν, εἰς τὴν χώραν ἐκείνην ἣν ὀνομάζει ἀσιατικὴν Αἰθιοπίαν, ἤγουν τὸ μεσημβρινὸν ἐκεῖνο μέρος τῆς Ἀραβίας, ὅπερ νομίζει ὡς τὴν τελευταίαν κατῳκημένην χώραν. Τοὺς Ἄραβας θεωρεῖ ὡς φιλόθρησκον καὶ εὔορκον ἔθνος· οἱ μόνοι θεοὶ αὐτῶν εἶναι ἡ Οὐρανία καὶ ὁ Βάκχος. Ἡ χώρα αὐτῶν παράγει ἄρθονον λιβανωτόν, σμύρναν, κανέλαν, κινάμωμον καὶ λάδανον, ὁ δὲ περιηγητὴς δίδει ἐνδιαφερούσας λεπτομερείας περὶ τῆς συγκομιδῆς τῶν εὐόσμων τούτων οὐσιῶν 1).

Ἀκολούθως ἀνευρίσκομεν τὸν Ἡρόδοτον ἐν ταῖς περιφήμοις ἐκείναις χώραις, τὰς ὁποίας ἀποκαλεῖ ἀδιακρίτως Ἀσσυρίαν ἢ Βαβυλωνίαν. Ἐν πρώτοις περιγράφει λεπτομερῶς τὸ μέγα τοῦ Βαβυλωνίου ἄστυ, ὅπερ κατῴκουν τῆς χώρας οἱ βασιλεῖς ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Νινευΐ, καὶ τοῦ ὁποίου τὰ ἐρείπια σώ-

1) Ἡρόδοτ. βιβλ. β, 8. βιβλ. γ, 107. 112.

1) . . Ἡ δὲ (χώρα) ἀπὸ τούτου (τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ) τὸ πρὸς ἑσπέρης, ἡ τῶν ἀροτήρων. ὀρεινή τε κάρτα καὶ δασέα καὶ θηριώδης· καὶ γὰρ οἱ ὄφιες οἱ ὑπερμεγέθεες καὶ οἱ λέοντες κατὰ τούτους εἰσὶ καὶ οἱ ἐλέφαντές τε καὶ ἄρκτοι καὶ ἀσπίδες τε καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες καὶ οἱ κυνοκέφαλοι καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐντοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, ὡς δὴ λέγονταί γε ὑπὸ Λιβύων, καὶ οἱ ἄγριοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἄγρια καὶ ἄλλα πλήθεϊ θηρία ἀκατάψευστα . . . πύγαργοι καὶ ζορκάδες καὶ βουβάλιες καὶ ὄνοι . . ἄποτοι (οὐ γὰρ δὴ πίνουσι) καὶ ὄρυες καὶ βασσάρια καὶ ὕαιναι καὶ ὕστριχες καὶ κριοὶ ἄγριοι καὶ δίκτυες καὶ θῶες καὶ πάνθηρες καὶ βόρυες καὶ κροκόδειλοι. . . . καὶ στρουθοὶ κατάγαιοι καὶ ὄφιες σμικροί, κέρας ἓν ἕκαστος ἔχοντες. . κτλ.—Ἡροδότ. βιβλ. δ' 191—192.

ζονται σήμερον ὡς γήλοφοι ἀραιοὶ ἐπὶ τῶν δύο τοῦ Εὐφράτου ὀχθῶν, ὀκτὼ καὶ ἑβδομήκοντα χιλιάμετρα νοτίως καὶ νοτιοδυσμικῶς τῆς Βαγδάτης. Ὁ Εὐφράτης μέγας ποταμός, βαθὺς καὶ ἀγάρρους διέρρεε τότε τὴν πόλιν διαιρῶν αὐτὴν εἰς δύο συνοικίας· καὶ ἐν μὲν τῇ μιᾷ ἠγείροντο τὰ ὠχυρωμένα τοῦ βασιλέως ἀνάκτορα, ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ τοῦ Βήλου Διὸς ὁ ναός, ὅστις ᾠκοδομήθη ἴσως ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ πύργου τῆς Βαβέλ. Ὁ Ἡρόδοτος διαλαμβάνει ἀκολούθως περὶ τῶν δύο βασιλισσῶν, τῆς Σεμιράμιδος καὶ τῆς Νιτόκριος, ἀφηγούμενος πανθ' ὅσα αὕτη

Οἱ γάμοι τῶν Βαβυλωνίων ἐγίνοντο διὰ κήρυκος.

κατέπραξεν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς πρωτευούσης αὐτῆς· μετὰ ταῦτα ποιεῖται λόγον περὶ τῶν προϊόντων τῆς Ἀσσυρίας, περὶ τῆς καλλιεργείας τῆς βρώμης, τῆς κριθῆς, τοῦ σησαμίου, τῆς ἀμπέλου, τῆς συκῆς καὶ τοῦ φοίνικος· τέλος δὲ περιγράφει τὴν ἐνδυμασίαν τῶν Βαβυλωνίων, τὰς συνηθείας αὐτῶν καὶ ἰδίᾳ τὰς περὶ τῶν βαβυλωνίων γάμων, οἵτινες ἐγίνοντο διὰ κήρυκος.

Μετὰ τὴν περιήγησιν τῆς Βαβυλω-

νίας ὁ Ἡρόδοτος μετέβη εἰς Περσίαν, καὶ ἐπειδὴ ὁ κύριος τῆς περιοδείας αὐτοῦ σκοπὸς ἦτο νὰ συλλέξῃ ἐπὶ τόπου πληροφορίας περὶ τῶν μακρῶν μεταξὺ Περσῶν καὶ Ἑλλήνων πολέμων, ἠθέλησε νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ θέατρον τῶν μαχῶν τούτων, ὧν τὴν ἱστορίαν ἐπεθύμει νὰ συγγράψῃ. Καὶ ἐν πρώτοις ἀφηγεῖται τὸ ἔθος τῶν Περσῶν τοῦτο, καθ' ὃ οὐδαμῶς ἀνθρώπινον τοῖς θεοῖς ἀναγνωρίζουσιν εἶδος, δὲν οἰκοδομοῦσιν αὐτοῖς ναούς, οὐδὲ βωμούς, ἀρκούμενοι εἰς τὸ λατρεύειν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ὀρέων· ἀκολούθως περιγράφει τὰς οἰκιακὰς αὐτῶν συνηθείας, τῶν ἐπιφορημάτων τὴν χρῆσιν, τὴν πρὸς τὸν οἶνον ροπὴν, τὴν συνήθειαν τοῦ νὰ βουλεύωνται τὰ σπουδαιότερα τῶν πραγμάτων, μεθυσκόμενοι 1), τὴν περιέργειαν αὐτῶν πρὸς τὰς συνηθείας τῶν ξένων, τὸ φιλήδονον αὐτῶν, τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς, τὴν αὐστηρότητα διὰ τὴν ἀγωγὴν τῶν τέκνων, τὸ πρὸς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου σέβας, τὴν φρίκην πρὸς τὸ ψεῦδος καὶ τὰ χρέη καὶ τὴν ἀποστροφὴν πρὸς πάντα λεπρὸν, «ὃς ἂν δὲ τῶν ἀστῶν λέπραν ἢ λεύκην ἔχῃ, εἰς πόλιν οὔτος οὐ κατέρχεται, οὐδὲ συμμίσγεται τοῖσι ἄλλοισι Πέρσῃσι, φασὶ δέ μιν ἐς τὸν ἥλιον ἁμαρτόντα τι ταῦτα ἔχειν» 2).

Ἡ καθ' Ἡρόδοτον Ἰνδικὴ περιλαμβάνει κατὰ τὸν Βιδιανὸν Σαὶν Μαρτὲν μονον τὴν ὑπὸ τῶν πέντε συμβαλλόντων τῷ νῦν Πεντζὰπ διαρρεομένην χώραν μετὰ τῆς Ἀφγανίας. Ἐκεῖ διηυθύνθη ὁ νεαρὸς περιηγητὴς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ βασιλείου τῆς Περσίας· δι' αὐτὸν οἱ Ἰνδοὶ εἶναι τὰ πολυαριθμότερα τῶν γνωστῶν ἐθνῶν· τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν ἔχουσι σταθερὰν κατοικίαν, τὰ δέ εἰσι νομάδες. Οἱ πρὸς ἀνατολὰς καλοῦνται Παδαῖοι, οἵτινες φονεύουσι τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς γέροντας καὶ ἐσθίουσιν αὐτούς· οἱ δὲ πρὸς βορρᾶν, οἱ καὶ ἀλκιμότεροι καὶ βιομηχανικώτεροι, συλλέγουσι τὴν ἀργυροῦχον ἄμμον. Ὁ Ἡρόδοτος ἐθεώρει τὴν Ἰνδικὴν ὡς τὴν τελευταίαν πρὸς ἀνατολὰς οἰκουμένην χώραν καὶ παρατηρεῖ ὅτι αἱ ἐσχατιαὶ τῆς οἰκουμένης «τὰ κάλλιστα ἔλαχον, κατά περ ἡ Ἑλλὰς τὰς ὥρας πολλόν τι κάλλιστα κεκρημένας ἔλαχε» 1).

Ἀκάματος ὁ Ἡρόδοτος μεταβαίνει ἀκολούθως εἰς Μηδίαν καὶ περιγράφει τὰ φῦλα ἐκεῖνα, ἅπερ πρῶτα ἀπετίναξαν τῶν Ἀσσυρίων τὸν ζυγόν. Οἱ Μῆδοι ἵδρυσαν τὴν μεγάλην τῶν Ἀγβατάνων (Ἐκβατάνων) πόλιν, ἣν περιεκύκλωσαν δι' ἑπτὰ ὁμοκέντρων τειχῶν 2) καὶ ἀπετέλεσαν ἕνα λαὸν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Δηιόκεω. Ὁ ἕλλην περιηγητὴς διαβὰς τὰ χωρίζοντα τὴν Μηδίαν ἀπὸ τῆς Κολχίδος ὄρη εἰσέδυ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν κατορθωμάτων τοῦ Ἰάσονος κλεϊσθεῖσαν χώραν, τῶν κατοίκων τῆς ὁποίας μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ ἀκριβείας ἐσπούδασε τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα.

Ὁ Ἡρόδοτος φαίνεται ὅτι ἐγνώρισε πληρέστατα τὴν τοπογραφικὴν διάταξιν τῆς Κασπίας θασάσσης, ἥτις, λέγει, «θάλασσά ἐστι ἐφ' ἑωυτῆς, οὐ συμμίσγουσα τῇ ἑτέρῃ θαλάσσῃ» 3). Κατ' αὐτὸν ἡ Κασπία αὕτη θάλασσα, ὁρίζεται πρὸς δυσμὰς μὲν ὑπὸ εὐρείας πεδιάδος, οἰκουμένης ὑπὸ τῶν Μασσαγετῶν, ἀνηκόντων πιθανῶς εἰς τοὺς Σκύθας κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀρριανοῦ καὶ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου παραδεδεγμένην γνώμην. Οἱ Μασσσαγέται οὗτοι λατρεύουσι τὸν ἥλιον μόνον, θυσιάζοντες αὐτῷ ἵππους. Ὁ Ἡρόδοτος ὁμιλεῖ ἐνταῦθα περὶ δύο μεγάλων ποταμῶν, ὧν ὁ μὲν ὁ Ἀράξης, ἴσως ὁ Βόλγας, ὁ δὲ ὁ Ἴστρος ἴσως ὁ Δούναβις.

Ὁ περιηγητὴς μεταβαίνει ἀκολούθως

1) Ἡροδότ. βιβλ. ά. 133.
2) Ἡροδ. βιβλ. ά. 138

1) Ἡροδ. βιβλ. γ'. 106.
2) Ἡροδ. βιβλ. ά. 98.
3) Λύτ. βιβλ ά· 202.

εἰς Σκυθίαν. Κατ' αὐτὸν οἱ Σκῦθαι ἀνήκουσιν εἰς τὰς διαφόρους ἐκείνας φυλὰς, αἵτινες κατῴκουν τὴν ἰδίᾳ μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Τανάϊδος (Δὸν) περιλαμβανομένην χώραν, ἤτοι μέγα μέρος τῆς εὐρωπαϊκῆς Ρωσσίας.

Οἱ Σκῦθαι οὗτοι συνείθιζον νὰ ἐξορύσσωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν αἰχμαλώτων αὐτῶν, ἦσαν δὲ νομάδες καὶ τὸ παράπαν γεωργοί. Ὁ Ἡρόδοτος διηγεῖται τοὺς διαφόρους μύθους, οἵτινες συγχέουσι τὴν καταγωγὴν τοῦ σκυθικοῦ ἔθνους, καὶ καθ οὓς ὁ Ἡρακλῆς διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον· εἶτα ἀναφέρει τὰ διάφορα φῦλα, ἅτινα ἀπετέλουν τὸ ἔθνος τοῦτο, ἀλλὰ δὲν φαίνεται ὅτι ἐπεσκέφθη αὐτοπροσώπως τὰς πρὸς βορρᾶν τοῦ Εὐξείνου πόντου κειμένας χώρας· περιγράφει ἀκριβέστατα τὰς συνηθείας τῶν φυλῶν τούτων καὶ ἀποθαυμάζει τὸν Εὔξεινον πόντον, τὴν ἄξενον ταύτην θάλασσαν. Τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα δίδει περὶ τῆς θαλάσσης ταύτης, περὶ τοῦ Βοσπόρου, περὶ τῆς Προποντίδος, περὶ τῆς Μαιώτιδος λίμνης καὶ περὶ τοῦ Αἰγαίου εἶναι σχεδὸν ἀκριβῆ. Ἀκολούθως ὀνομάζει τοὺς μεγάλους ποταμοὺς τοὺς εἰς αὐτὴν ἐκβάλλοντας, οἷον τὸν Ἴστρον ἢ Δούναβιν, τὸν Βορυσθένην ἢ Δνείπερον καὶ τὸν Τάναϊν ἢ Δὸν, καὶ ἐπὶ τέλους ἀφηγεῖται τίνι τρόπῳ ἐγένετο ἡ συμμαχία καὶ ἐπομένως ἡ ἕνωσις τῶν Σκυθῶν καὶ τῶν Ἀμαζόνων, ἐξ οὗ ἐξηγεῖται τίνος ἕνεκεν αἱ νεάνιδες δὲν ἐδύναντο νὰ νυμφευθῶσι πρὶν ἢ φονεύσωσιν ἕνα ἐχθρόν.

Μετὰ βραχεῖαν ἐν Θράκῃ διαμονὴν καθ' ἣν ὁ Ἡρόδοτος ἐγνώρισε τοὺς Γέτας ὡς τοὺς ἀνδρειοτέρους τῆς φυλῆς ταύτης, ἀφίκετο εἰς Ἑλλάδα, τὸ τελικὸν μέρος τῆς περιοδείας αὐτοῦ, εἰς τὴν χώραν ἔνθα ἐπεθύμει νὰ συλλέξῃ τὰς πρὸς συγγραφὴν τῆς ἱστορίας αὐτοῦ τελευταίας πληροφορίας. Ἐκεῖ ἐπεσκέψατο τὰ κλεϊσθέντα πεδία τῶν κυριωτέρων μαχῶν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν. Διερχόμενος διὰ Θερμοπυλῶν περιέγραψεν αὐτὰς πιστῶς· ἐπεσκέψατο τὸ πεδίον τοῦ Μαραθῶνος, τὸ πεδίον τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἐλάσσονα Ἀσίαν, ἧς διέτρεξε τὴν παραλίαν, ἔνθα οἱ Ἕλληνες πολυαρίθμους εἶχον ἱδρύσει ἀποικίας.

Ὑποστρέψας εἰς Ἁλικαρνασὸν τῆς Καρίας ὁ περικλεὴς περιηγητὴς μόλις ἦτο εἰκοσαέτης, διότι μόνον κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην, τῇ πρώτῃ Ὀλυμπιάδι, ἤτοι 456 πρὸ Χριστοῦ, ἀνέγνω τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι. Ἐπειδὴ ὅμως ἐδυναστεύετο τότε ὑπὸ τοῦ Λυγδάμιος ἡ πατρὶς αὐτοῦ, ἠναγκάσθη ν' ἀποχωρήσῃ εἰς Σάμον· ὀλίγῳ βραδύτερον κατώρθωσε νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν τύραννον, ἀλλ' ἠναγκάσθη ὑπὸ τῆς ἀχαριστίας τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ νὰ τραπῇ καὶ αὖθις τῆς ἐξορίας τὸν δρόμον. Τῷ 444 παρέστη εἰς τὰ Παναθήναια, ἔνθα, ἀναγνοὺς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ, ἀποπεπερατωμένον ἤδη, προύκάλεσε γενικὸν ἐνθουσιασμὸν, περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἀπεχώρησεν εἰς Θουρίους, ἔνθα ἀπέβωσε τὸ 406 πρὸ Χριστοῦ, καταλιπὼν φήμην τοῦ μεγίστου περιηγητοῦ καὶ τοῦ διασημοτέρου ἱστορικοῦ τῆς ἀρχαιότητος.

Μετὰ τὸν Ἡρόδοτον χωροῦμεν πρὸς τὰ πρόσω κατὰ ἕνα καὶ ἥμισυ αἰῶνα, μνημονεύοντες τοῦ συγχρόνου τοῦ Ξενοφῶντος ἰατροῦ Κτησίου, δημοσιεύσαντος ἀφήγησιν περιοδείας εἰς τὴν Ἰνδικὴν, περιήγησιν, ἣν πιθανῶς δὲν ἐπεχείρησε, καὶ ἀφικνούμεθα χρονολογικῶς εἰς τὸν Μασσαλιώτην Πυθέαν, περιηγητὴν ἅμα, ζωγράφον καὶ ἀστρονόμον διάσημον τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Ὁ Πυθέας ἐπεχείρησε θαλασσοπορίαν ἐπέκεινα τῶν Ἡρακλείων στηλῶν μετὰ ἑνὸς μόνου πλοίου, μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι ἀντὶ νὰ παραπλεύσῃ νοτίως τὴν ἀφρικανικὴν ἀκτὴν, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ καρχηδόνιοι θαλασσοπόροι ἐπεχείρησαν, ἀνέπλευσε πρὸς βορρᾶν, παραμειβόμενος τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰβηρίας καὶ τὰς τῆς Κελτικῆς μέχρι τῶν ἀκρωτη-

ρίων τῶν σχηματιζόντων νῦν τὴν Φινιστέρην, εἶτα εἰσπλεύσας τὴν Μάγχην προσεπέλασε τῇ Ἀγγλίᾳ, τῇ νήσῳ ταύτῃ τῆς Ἀλβιῶνος, ἣν πρῶτος αὐτὸς ἐξηρεύνα, ἀποβὰς πολλαχόσε τῶν ἀκτῶν αὐτῆς καὶ συνδέσας σχέσεις μετὰ τῶν ἁπλοϊκῶν, χρηστῶν, ἐγκρατῶν, εὐαγώγων καὶ βιομηχάνων κατοίκων, οἵτινες μέγα ἐπεχείρουν ἐμπόριον κασσιτέρου.

Ὁ μασσαλιώτης θαλασσοπόρος ριψοκινδυνεύσας βορειότερον ὑπερέβη τὰς Ὀρκάδας νήσους κειμένας παρὰ τὸ ἔσχατον ἀκρωτήριον τῆς Σκωτίας καὶ ἀνέπλευσεν εἰς τηλικοῦτον βόρειον πλάτος, ὥστε ἡ νὺξ κατὰ τὸ θέρος δὲν ἦτο μακροτέρα τῶν δύο ὡρῶν.

Μετὰ ἑξαήμερον πλοῦν ἔφθασεν εἰς χώραν καλουμένην Θούλην, πιθανῶς τὴν Ἰουτλάνδην ἢ τὴν Νορβηγίαν, ἣν δὲν ἐδυνήθη νὰ ὑπερβῇ. «Πέραν τῆς χώρας ταύτης, λέγει, οὔτε θάλασσα ὑπῆρχεν, οὔτε γῆ, οὔτε ἀήρ». Ὑπέστρεψε λοιπὸν καὶ τροποποιήσας τὴν πρώτην του διεύθυνσιν ἔφθασεν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ρήνου, ἔνθα κατῴκουν οἱ Ὀστίονες καὶ πορρωτέρω οἱ Γερμανοί. Ἐκεῖθεν ἔφθασεν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τανάϊδος, ὅστις ὑποτίθεται ὡς ὁ Ἄλβης ἢ ὁ Ὄδερ, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Μασσαλίαν μετὰ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐκ τῆς γενεθλίου γῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ. Ὁ Πυθέας, ὁ τολμηρὸς θαλασσοπόρος, ἦτο συνάμα καὶ διάσημος σοφός· αὐτὸς πρῶτος ἀνεγνώρισε τὴν ἐπιρροὴν τῆς σελήνης ἐπὶ τῶν παλιρροιῶν καὶ παρετήρησεν ὅτι ὁ πολικὸς ἀστὴρ δὲν κεῖται ἐπακριβῶς ἐπὶ τοῦ σημείου, δι' οὗ ὑποτίθεται ὅτι διέρχεται ὁ ἄξων τῆς ὑδρογείου σφαίρας.

Μετά τινα ἔτη, κατόπιν τοῦ Πυθέου, ἤτοι περὶ τὸ 326 π. Χ., ἐκλείσθη μεταξὺ τῶν ἐξερευνητῶν ἕλλην, μακεδὼν περιηγητής, ὁ ἐν Κρήτῃ γεννηθεὶς Νέαρχος, ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου στόλαρχος, ὅστις εἶχε λάβει ὡς ἐντολὴν πᾶσαν τῆς Ἀσίας νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν παραλίαν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι τοῦ Εὐφράτου. Ὅτε ὁ μακεδὼν κατακτητὴς συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἐπιχειρήσῃ κατόπτευσιν, ἥτις ἔμελλε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰς συγκοινωνίας τῆς Ἰνδικῆς μετὰ τῆς Αἰγύπτου, εὑρίσκετο μετὰ τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἄνω Ἰνδοῦ, ὀκτακόσια μίλια μεσογείως. Εἰς τὸν Νέαρχον ἔδωκε στόλον συγκείμενον πιθανῶς ἐκ τριῶν καὶ τριάκοντα διήρεων καὶ πολλῶν ὁπλιταγωγῶν πλοίων. Τοῦ στόλου τούτου, ὅστις συνέκειτο πιθανῶς ἐξ ὀκτακοσίων περίπου σκαφῶν, ἐπέβαινον δισχίλιοι ἄνδρες. Ὁ Νέαρχος κατέπλευσε τὸν Ἰνδὸν ἐντὸς τεσσάρων μηνῶν συνοδευόμενος ἐφ' ἑκάστης ὄχθης ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ κατακτητὴς ἀφικόμενος εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ μεγάλου ποταμοῦ ἐδαπάνησεν ἑπτὰ μῆνας ὅπως ἐξερευνήσῃ τὸ Δέλτα αὐτοῦ· εἶτα ὁ Νέαρχος ἀπῆρε καὶ παρέπλευσε τὴν ἀκτήν, ἥτις σχηματίζει σήμερον τὴν ἐσχατιὰν τοῦ βασιλείου τοῦ Βελουχιστάν.

Ὁ Νέαρχος ἐξέπλευσε τὴν 2 ὀκτωβρίου, ἤτοι ἕνα μῆνα πρὶν ἢ ἄρξωνται οἱ χειμερινοὶ τῆς Ἰνδικῆς ἐτησίαι, οἵτινες καθιστῶσι τὸν πλοῦν οὔριον. Δι' ὃ ἀπήντησε προσκόμματα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς θαλασσοπορίας αὐτοῦ καὶ κατὰ τὰς πρώτας τεσσαράκοντα ἡμέρας μόλις διήνυσεν ὀγδοήκοντα μίλια πρὸς δυσμάς. Ἐν πρώτοις προσήγγισεν εἰς Στούραν καὶ Κοριέστιον, πόλεις τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα πρὸς οὐδὲν ἐκ τῶν νῦν παρακτίων χωρίων συμφωνοῦσι· εἶτα ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον Κροκάλην, ἥτις ἀποτελεῖ τὸν σημερινὸν ὅρμον τῆς Καρανθίας. Ἀντιξόους ἀνέμους ἔχων ὁ στόλος, ἀφοῦ παρέκαμψε τὸ ἀκρωτήριον Μόνζον κατέφυγεν εἰς φυσικὸν λιμένα, ὃν ὁ στόλαρχος ἠναγκάσθη νὰ ὀχυρώσῃ ὅπως ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν κατὰ τῶν προσβολῶν τῶν βαρβάρων, τῶν νῦν Σαγκαρίων, οἵτινες ἀποτελοῦσιν εἰσέτι πειρατικὴν φυλήν.

Μετὰ τέσσαρας καὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἤτοι τῇ 3 νοεμβρίου, ὁ Νέαρχος ἀνήχθη καὶ πάλιν εἰς τὸ πέλαγος, ἀλλ' ὁ θαλασσοπόρος συχνάκις ἠναγκάσθη ἐκ τρικυμιῶν νὰ προσεγγίσῃ πολλαχοῦ τῆς παραλίας, εἶχε δὲ τότε νὰ προφυλάσσηται ἀπὸ τῶν ἐπιθέσεων τῶν Ἀραβιτῶν, τῶν ἀγρίων ἐκείνων, τανῦν Βελούχων, οὓς οἱ ἀσιανοὶ ἱστορικοὶ παριστῶσιν «ὡς βάρβαρον ἔθνος, μακρὰν καὶ ἀτημέλητον τρέφοντας κόμην, βαθὺν καθημένον τὸν πώγωνα ἔχοντας καὶ ὁμοιάζοντας πρὸς φαύνους ἢ πρὸς ἄρκτους». Ἐν τούτοις οὐδὲν σοβαρὸν ἐπῆλθεν ἕως τότε εἰς τὸν μακεδονικὸν στόλον, ὅτε τῇ 10 νοεμβρίου τοσοῦτον σφοδρῶς ἔπνευσε πελαγίτης, ὥστε ἀπώλοντο δύο διήρεις καὶ μία ναῦς. Ὁ Νέαρχος προσωρμίσθη τότε ἐν Κροκάλῃ, ἔνθα ἐπεσιτίσθη, μίαν λαβὼν σιτοπομπείαν ἣν τῷ ἔπεμψεν ὁ Ἀλέξανδρος. Διὰ τῆς ἐπισιτίσεως ταύτης ἕκαστον πλοῖον ἔλαβε τρόφιμα διὰ δέκα ἡμέρας.

Ὁ Νέαρχος ἔφθασεν εἰς τὴν ἄκραν τῆς χώρας τῶν Ὀριτῶν, σημειουμένης ἐν τῇ νεωτέρᾳ γεωγραφίᾳ ἀκρωτήριον τοῦ Μοράν, μετὰ διάφορα θαλασσοπορικὰ ἐπεισόδια καὶ μετὰ μικρὰν πάλην πρὸς τοὺς βαρβάρους τῆς παραλίας· διατείνεται δὲ ἐν τῷ μέρει τούτῳ τῆς ἀφηγήσεώς του, ὅτι ὁ ἥλιος προσβάλλων πλαγίως τὰ ἀντικείμενα, ὅτε εὑρίσκετο ἐν τῷ μέσῳ τῆς τροχιᾶς αὐτοῦ, οὐδεμίαν παρήγαγε πλέον σκιάν. Ἀλλ' ἀπατᾶται προφανῶς, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας εὑρίσκετο ἐν τῷ νοτίῳ ἡμισφαιρίῳ ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ τοῦ Αἰγόκερω, ἄλλως δὲ τὰ πλοῖα τοῦ Νεάρχου ἀείποτε εὑρίσκοντο μοῖράς τινας μακρὰν τοῦ τροπικοῦ τοῦ Καρκίνου. Ἄρα καὶ ἐν πλήρει ἔτι θέρει δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συμβῇ τὸ φαινόμενον τοῦτο.

Ἡ θαλασσοπορία ἐξηκολούθησεν εὐνοϊκώτερον, ὅτε ἔπνευσαν τακτικῶς οἱ ἀνατολικοὶ ἐτησίαι. Ὁ Νέαρχος παρέπλευσε τὴν ἀκτὴν τῶν Ἰχθυοφάγων, ἀνηκόντων εἰς ἀθλίας φυλὰς στερουμένας καθ' ὁλοκληρίαν νομῶν καὶ ἠναγκασμένας νὰ τρέφωσι τὰ πρόβατα αὐτῶν διὰ θαλασσίων προϊόντων. Ὁ στόλος ἤρξατο καὶ αὖθις πάσχων ἔλλειψιν τροφῶν· παρέκαμψε λοιπὸν τὸ ἀκρωτήριον Πόσμι, ἐκεῖθεν δὲ τοῦ Νεάρχου λαβόντος ἰθαγενῆ πρωρέα, τὰ πλοῖα τυχόντα ἀπογείους αὔρας ἐδυνήθησαν νὰ οὐριοδρομήσωσιν. Ἡ παραλία δὲν ἦτο τόσον ἄγονος, καθόσον τῇδε κἀκεῖσε ἐκοσμεῖτο ὑπό τινων δένδρων. Ὁ Νέαρχος ἀφίκετο εἰς πολίχνην τῶν Ἰχθυοφάγων, ἣν δὲν ὀνομάζει, στερούμενος δὲ τροφίμων ἐκυρίευσεν αὐτὴν ἐξ ἀπροόπτου πρὸς βλάβην τῶν κατοίκων, οἵτινες ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν βίαν.

Τὰ πλοῖα ἀφίκοντο εἰς Κανασίδαν τανῦν τὴν πόλιν Χουρβάρ, ἧς σώζονται εἰσέτι ἐρείπια ἐν τῷ ὁμωνύμῳ ὅρμῳ. Ἀλλ' ὁ σῖτος εἶχεν ἤδη ἀναλωθῇ, ὁ δὲ Νέαρχος προσήγγισεν ἐπαλλήλως ἐν Κανάτῃ, Τροᾷ καὶ Δαγασίρᾳ, χωρὶς νὰ εὕρῃ παρὰ τοῖς ἐνδεέσιν ἐκείνοις κατοίκοις νὰ ἀναπληρώσῃ τὰ τρόφιμα αὐτοῦ. Οὔτε κρέας, οὔτε σῖτον εἶχον οἱ θαλασσοπόροι, δὲν ἐδύναντο δὲ ν' ἀποφασίσωσι νὰ φάγωσι χελώνας, αἵτινες ἦσαν ἄρθονοι κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Ὁ στόλος ἀφικόμενος σχεδὸν εἰς τὴν ἄνοδον τοῦ περσικοῦ κόλπου, εὑρέθη ἀπέναντι πλήθους φαλαινῶν, οἱ δὲ ναῦται φοβηθέντες ἠθέλησαν νὰ φύγωσιν, ἀλλ' ὁ Νέαρχος ἐνθαρρύνων αὐτοὺς διὰ λόγων, προσείλκυσε πρὸς τὰ ἥκιστα ἐπίφοβα ταῦτα κήτη, ἅτινα ἀμέσως διεσκορπίσθησαν. Τὰ πλοῖα φθάσαντα ἄνω τῆς Καραμανίας ἐτράπησαν ὀλίγον δυτικώτερον, κλίνοντα περισσότερον μεταξὺ δύσεως καὶ βορρᾶ. Ἡ παραλία ἦτο γόνιμος, πανταχοῦ δ' ἐφαίνοντο σιτόσπαρτοι ἀγροὶ καὶ νομαὶ καὶ παντοειδῆ καρποφόρα δένδρα, πλὴν ἐλαιῶν. Ὁ Νέαρχος προσήγγισεν εἰς Βαδάραν, τὴν σημερινὴν Ζάσκ, εἶτα οἱ θαλασσοπόροι παρακάμψαντες τὸ ἀκρωτήριον Μακέτας ἢ Μουσένδον εὑρέθησαν ἔναντι τῆς εἰσόδου τοῦ περσικοῦ κόλπου, ὃν ὁ Νέαρχος συμφώνως μετὰ τῶν ἀράβων γεωγράφων, ἀ-

ποκαλεῖ ἀκαταλλήλως Ἐρυθρὰν Θάλασσαν.

Ὁ Νέαρχος εἰσέπλευσε τὸν κόλπον καὶ ἀνακόψας ἅπαξ μόνον τὸν πλοῦν αὐτοῦ, ἔφθασεν εἰς τὸ μέρος τὸ ὀνομαζόμενον Ἁρμοζία, ἐξ οὗ βραδύτερον ὠνομάσθη ἡ μικρὰ νῆσος Ὀρμούζ. Ἐκεῖ ἔμαθεν ὅτι ἡ στρατιὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν ἀπεῖχε πλέον τῆς πενθημέρου πορείας· ὅθεν ἀποβὰς ἔσπευσε πρὸς τὸν κατακτητήν.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις ἐπὶ μίαν καὶ

Ὁ Νέαρχος παρατρυνε τοὺς ναύτας κατὰ τῶν τεράτων.

εἴκοσιν ἑβδομάδας στερούμενος εἰδήσεων περὶ τοῦ στόλου αὐτοῦ δὲν ἤλπιζε πλέον νὰ ἐπανίδῃ αὐτὸν· μεγάλως ἐχάρη ὅτε ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον αὐτοῦ ὁ στόλαρχος, ὅστις κατέστη ἰσχνὸς ἐκ τῶν κοπώσεων καὶ ἀγνώριστος, ἐπανηγύρισε δὲ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ διὰ γυμνικῶν ἀγώνων καὶ ηὐχαρίστησε τοῖς θεοῖς διὰ μεγάλων θυσιῶν. Θελήσας ὅμως ὁ Νέαρχος κατόπιν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου αὐτοῦ καὶ ὁδηγήσῃ αὐτὸν μέχρι Σούσων ἐπανῆλθεν εἰς Ἁρμοζίαν καὶ ἐξέπλευσεν, ἀφοῦ ἐπεκαλέσατο τὸν σωτῆρα Δία.

Ὁ στόλος ἐπεσκέψατο διαφόρους νήσους, πιθανῶς τὰς τοῦ Ἀρὲκ καὶ Κισμίς· ὀλίγον βραδύτερον ἐξώκειλαν τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἀπέπλευσαν, γενομένης παλιρροίας, καὶ ἀφοῦ παρέκαμψε τὸ ἀκρωτήριον Βήστιον, προσήγγισεν εἰς Κεῖς, νῆσον τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς Ἥρας. Αὗται ἀπετέλουν τὸ ἄκρον ὅριον τῆς Καραμανίας, πέραν δὲ ἤρχετο ἡ Περσία. Τὰ πλοῖα παρέπλευσαν τὴν περσικὴν παραλίαν ἐπισκεψάμενα διάφορα μέρη, οἷον τὸ Γιλὰμ, τὴν Ἰνδαραβίαν, τὸ

Ὁ Σουλεϊμὰν παρετήρησε κιρχαρίαν ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ ὁποίου εὑρέθη μικρότερος.

Σχεβοὺ, Κογκοὺν καὶ Σίτα-Ρεγιὼ, ἔνθα ὁ Νέαρχος ἐπρομηθεύθη σίτον παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου σταλέντα.

Μετὰ πολυήμερον θαλασσοπορίαν ὁ στόλος ἀφίκετο εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἐνδιὰν ποταμοῦ τοῦ χωρίζοντος τὴν Περσίαν ἀπὸ τῆς Σουσιανῆς· ἐκεῖθεν ἔφθασεν εἰς τὸ στόμιον μεγάλης ἰχθυοτρόφου λίμνης, ὀνομαζομένης Καταδέρβης, κειμένης δὲ ἐπὶ τοῦ σημερινοῦ Δοργεστάν. Τέλος προσωρμίσθη ἔναντι τῆς βαβυλωνίου κώμης Δεγέλας, παρὰ τὰς πηγὰς αὐτὰς τοῦ Εὐφράτου, ἀφοῦ ἐξηρεύνησε πᾶσαν τὴν χώραν τὴν περι-

λαμβανομένην μεταξὺ τοῦ μέρους τούτου καὶ τοῦ Ἰνδοῦ. Ὁ Νέαρχος μετέβη τὸ δεύτερον ἤδη παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ὅστις ἀντήμειψεν αὐτὸν μεγαλοπρεπῶς καὶ τὸν διετήρησεν ἐν τῇ στολαρχίᾳ. Ὁ Ἀλεξανδρος ἤ ἐλε νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ τὴν ἐξερεύνησιν πάσης τῆς ἀραβικῆς παραλίας μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἀλλ' ὁ ἐπελθὼν θάνατος αὐτοῦ ἀφῆκεν ἀνεκτέλεστα τὰ σχέδιά του.

Πιστεύεται ὅτι κατόπιν ὁ Νέαρχος ἐγένετο διοικητὴς τῆς Λυκίας καὶ τῆς Παμφυλίας. Κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς αὐτοῦ συνέγραψεν αὐτὸς οὗτος τὰς περιηγήσεις του, ἡ δὲ συγγραφὴ αὕτη ἀπωλέσθη· ἀλλ' εὐτυχῶς ο Ἀρριανὸς ἐποιήσατο πλήρη ἀνάλυσιν αὐτῆς ἐν τῇ «Ἰνδικῇ ἱστορίᾳ» αὐτοῦ. Πιθανολογεῖται ὅτι ὁ Νέαρχος ἐφονεύθη ἐν τῇ ἐν Ὑψῷ μάχῃ, καταλιπὼν ὄνομα ἱκανοῦ θαλασσοπόρου, τοῦ ὁποίου οἱ πλόες εἶναι σπουδαῖον γεγονὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ναυτιλίας.

Μνημονεύσωμεν νῦν τολμηρᾶς ἀποπείρας γενομένης τότε ὑπὸ Εὐδόξου τοῦ ἐκ Κυζίκου, γεωγράφου ἀκμάσαντος τὸ 146 π. Χ. ἐν τῇ αὐλῇ Εὐεργέτου τοῦ Β'. Ὁ τολμηρὸς οὗτος ἀνὴρ ἀφοῦ ἐπεσκέψατο τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰνδικῆς, ἐσκέφθη νὰ ἐπιχειρήσῃ περιοδείαν τῆς Ἀφρικῆς γενομένην πράγματι μετὰ 1600 ἔτη ὑπὸ τοῦ Βάσκου δὰ Γάμα. Ὁ Εὔδοξος ἐναύλωσε μέγα πλοῖον καὶ δύο ἄλλα σκάφη καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐξέβραμεν εἰς τὰ ἄγνωστα ὕδατα τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Δυσχερὴς ὁ καθορισμὸς τοῦ μέρους μέχρι τοῦ ὁποίου ἔφθασεν· ὁπωσδήποτε ὅμως, ἀφοῦ ἐσχετίσθη μετὰ τῶν ἰθαγενῶν, τοὺς ὁποίους ἐθεώρησεν ὡς Αἰθίοπας, ἐπανῆλθεν εἰς Μαυριτανίαν, ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Ἰβηρίαν καὶ ἡτοιμάσθη πρὸς νέον περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς. Ἄγνωστον ἂν ἐγένετο πράγματι ὁ περίπλους οὗτος, προσθετέον δὲ μάλιστα ὅτι ὁ Εὔδοξος, ἐν κεφαλαίῳ θαρραλεώτερος ἢ εὐθύς, ἐθεωρήθη ὑπό τινων σοφῶν ὡς ἀπατεών.

Δύο ὀνόματα ὑπολείπονται πρὸς μνείαν ἐκ τῶν πρὸ Χριστοῦ κλεϊσθέντων περιηγητῶν, τοῦ Καίσαρος ἤγουν καὶ τοῦ Στράβωνος. Ὁ Καῖσαρ, γεννηθεὶς τὸ 100 π. Χ. ἔτος, ὑπῆρξε πρὸ πάντων κατακτητής, σκοπὸς δὲ αὐτοῦ δὲν ἦτο νὰ ἐξερευνήσῃ νέας χώρας· ἀναμνησθῶμεν μόνον ὅτι κατὰ τὸ 58 ἔτος π. Χ, ἐπεχείρησε τὴν κατ κτησιν τῆς Γαλατίας καὶ ὅτι κατὰ τὰ 10 ἔτη, καθ' ἃ διήρκεσεν ἡ μεγάλη αὐτοῦ ἐπιχείρησις, ἤγαγε τὰς νικηφόρους λεγεῶνας αὐτοῦ μέχρι τῶν παραλίων τῆς Μεγάλης Βρετανίας, αἱ ἐπαρχίαι τῆς ὁποίας κατῳκοῦντο ὑπὸ λαοῦ γερμανικῆς καταγωγῆς.

Ὁ δὲ Στράβων, γεννηθεὶς ἐν Ἀμασίᾳ τοῦ Πόντου τῷ 50 π. Χ. ἔτει, διέπρεψε μᾶλλον ὡς γεωγράφος ἢ ὡς περιηγητής· ἐν τούτοις διέτρεξε τὴν ἐσωτερικὴν Ἀσίαν, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ ἔζησεν ἐπὶ μακρὸν ἐν Ρώμῃ, ἔνθα ἀπέθανε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου. Ὁ Στράβων κατέλιπε γεωγραφίαν εἰς ἑπτακαίδεκα βιβλία περισωθέντα ἡμῖν τὸ πλεῖστον· τὸ δὲ σύγγραμμα τοῦτο ἀποτελεῖ ὁμοῦ μετὰ τῆς συγγραφῆς τοῦ Πτολεμαίου τὸ σπουδαιότερον μνημεῖον, ὅπερ ἡ ἀρχαιοτης ἐκληροδότησε τοῖς νεωτέροις γεωγράφοις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΠΕΡΙΗΓΗΤΑΙ

Ἀπὸ τοῦ Α'. ἕως τοῦ Θ'. αἰῶνος.

Παυσανίας (174). — **Φὰ-Χιὰν** (399) — **Κοσμᾶς Ἰνδικοπλεύστης** (5..) — **Ἀρκοῦλφος** (700). — **Οὐϊλλιβάλδος** (725) — **Σουλεϊμὰν**(851).

Πλίνιος, Ἵππαλος, Ἀρριανὸς καὶ Πτολεμαῖος.—Ὁ Παυσανίας ἐπισκέπτεται τὴν Ἀττικὴν, τὴν Κορινθίαν, τὴν Λακωνίαν, τὴν Μεσσηνίαν, τὴν Ἦλιδα, τὴν Ἀχαΐαν, τὴν Ἀρκαδίαν, τὴν Βοιωτίαν καὶ τὴν Φωκίδα. — Ὁ Φὰ Χιὰν ἐξερευνᾷ τὸ Καρτσεοῦ, τὴν Ταρταρίαν, τὴν βόρειον Ἰνδικὴν, τὴν Πεντζὰπ, τὴν Κεϋλάνην καὶ τὴν Ἰάβαν. — Κοσμᾶς Ἰνδικοπλεύστης καὶ ἡ χριστιανικὴ τοπογραφία τοῦ σύμπαντος.— Ὁ Ἀρκοῦλφος περιγράφει τὴν Ἱερουσαλὴμ, τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφὰτ, τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, τὴν Βηθλεὲμ, τὴν Ἱεριχὼ τὸν Ἰορδάνην, τὸν Λίβανον, τὴν Νεκρὰν θάλασσαν, τὴν Καπερναοὺμ, τὴν Ναζαρὲτ, τὸ ὄρος Θαβὼρ, τὴν Δαμασκὸν, τὴν Τύρον, τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν. — Ὁ Οὐϊλλιβάλδος καὶ οἱ ἅγιοι Τόποι. — Ὁ Σουλεϊμὰν διαπλέει τὴν θάλασσαν τοῦ Ὀμὰν, τὴν Κεϋλάνην, τὴν Σουμάτραν, τὸν κόλπον τοῦ Σιὰμ καὶ τὴν σινικὴν θάλασσαν.

Κατὰ τοὺς δύο πρώτους αἰῶνας μετὰ Χριστὸν ἡ γεωγραφικὴ κίνησις ἐπετάθη λίαν ὑπὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὴν ἔποψιν, σπανιώτατοι ὅμως ὑπῆρξαν βεβαίως οἱ κυρίως εἰπεῖν περιηγηταὶ, ἤτοι οἱ ἐξερευνηταὶ νέων χωρῶν καὶ οἱ ἀνακαλύψαντες τοιαύτας.

Κατὰ τὸ 23 ἔτος μ. Χ. ὁ Πλίνιος καθιέρου εἰς τὴν γεωγραφίαν τὸ 3ον, 4ον, 5ον καὶ 6ον βιβλίον τῆς Φυσικῆς αὐτοῦ ἱστορίας. Κατὰ δὲ τὸ 50 ἔτος ὁ δεξιὸς θαλασσοπόρος Ἵππαλος εὗρισκε τὸν νόμον τῶν ἐτησίων ἀνέμων τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ ἐδίδασκε τοὺς ναυτίλους ν' ἀνάγωνται εἰς τὸ πέλαγος, ὅπως διὰ τῶν διαρκῶν τούτων ἀνέμων ἐκτελῶσιν ἐντὸς ἔτους μόνον τὸν εἰς τὴν Ἰνδικὴν κατάπλουν καὶ ἀπάπλουν αὐτῶν. Ὁ Ἀρριανὸς, ἕλλην ἱστορικὸς γεννηθεὶς τὸ 150 μ. Χ., συνέγραψε τὸν Περίπλουν τοῦ Εὐξείνου πόντου, ἐζήτει δὲ νὰ ὁρίσῃ μετὰ μεγάλης ἀκριβείας τὰς ἐν προηγουμέναις περιηγήσεσιν ἀνακαλυφθείσας χώρας. Τέλος ὁ Αἰγύπτιος Κλαύδιος Πτολεμαῖος, ἀκμάσας περὶ τὸ 175 μ.Χ., συνηρμολόγησε τὰ ἔργα τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ καὶ ἐδημοσίευσε γεωγραφίαν περίφημον, μεθ' ὅλα τὰ σοβαρὰ ἁμαρτήματα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ θέσις τῶν πόλεων κατὰ γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος πρῶτον ἤδη ἐβασίζετο ἐπὶ μαθηματικῆς βάσεως. Ὁ πρῶτος μ. Χ. περιηγητὴς, οὗ ἐπέζησε τὸ ὄνομα, εἶναι ὁ Παυσανίας, ἕλλην συγγραφεὺς τοῦ Β'. αἰῶνος, κατοικήσας ἐν Ρώμῃ. Τούτου σώζεται ἱστορία γραφεῖσα τὸ 175. Ὁ Παυσα-

νίας οὗτος συνέταξε πρῶτος «ὁδηγὸν περιηγητῶν», συγγράψας ἀκριβῶς καὶ συνεπτυγμένως, ἀλλὰ λεπτομερῶς, ἐγχειρίδιον διὰ τοῦ ὁποίου οἱ περιηγηταὶ τοῦ Β' αἰῶνος ἐδύναντο εὐχερῶς νὰ περιηγηθῶσι τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Παυσανίας περιέγραψε λεπτομερῶς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἰδιαίτερον τὰς Ἀθήνας καὶ τὰ μνημεῖα αὐτῆς, τοὺς τάφους, τὰς ἀψίδας, τοὺς ναούς, τὸ ἄστυ, τὸν Ἄρειον Πάγον, τὴν Ἀκαδημίαν καὶ τὰς στήλας αὐτῆς. Ἐκ τῆς Ἀττικῆς μετέβη εἰς τὴν Κορινθίαν καὶ ἐξηρεύνησε τὰς νήσους τῆς Αἰγίνης καὶ τοῦ Αἴακος. Μετὰ τὴν Κορινθίαν, τὴν Λακωνίαν καὶ τὴν Σπάρτην ἐξήτασε μετὰ προσοχῆς τὴν νῆσον τῶν Κυθήρων, τὴν Μεσσηνίαν, τὴν Ἦλιδα, τὴν Ἀχαίαν, τὴν Ἀρκαδίαν, τὴν Βοιωτίαν καὶ τὴν Φωκίδα. Ἐν τῷ ἐγχειριδίῳ τούτῳ σημειοῦνται αἱ ὁδοὶ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν πόλεων καὶ δὲν λησμονεῖται τὸ παράπαν ἡ γενικὴ ἄποψις τῶν διαφόρων τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχιῶν. Ἐν κεφαλαίῳ ὅμως οὐδεμίαν ὁ Παυσανίας προσέθηκε νέαν ἀνακάλυψιν εἰς τὰς ὑπὸ τῶν προκατόχων αὐτοῦ γενομένας· ἦτο περιηγητὴς ἀκριβής, ἀρκεσθεὶς εἰς τὸ νὰ συγγράψῃ ἐπακριβῶς τὴν Ἑλλάδα, οὐχὶ δὲ καὶ ν' ἀνακαλύψῃ τι. Ἐν τούτοις τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ ἐπωφελήθησαν πάντες οἱ γεωγράφοι καὶ ὑπομνηματισταί, οἵτινες ἐπραγματεύθησαν περὶ Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου· δικαίως δὲ περιηγητὴς τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἀπεκάλεσεν αὐτὸν «θησαυρὸν τῆς ἀρχαιοτάτης καὶ σπανιωτάτης πολυμαθείας».

Τριάκοντα καὶ ἑκατὸν περίπου ἔτη μετὰ τὸν ἕλληνα ἱστορικόν, σὶνης περιηγητής, εἷς μοναχός, ἐπεχείρει περὶ τὰ τέλη τοῦ Δ'. αἰῶνος περιήγησιν τῶν πρὸς δυσμὰς τῆς Σινικῆς κειμένων χωρῶν. Ἡ ἀφήγησις τῆς περιηγήσεως ταύτης περιεσώθη ἡμῖν, θεωρεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Charton «ὡς τοσοῦτον μᾶλλον πολύτιμον μνημεῖον, καθ' ὅσον ἀνάγει ἡμᾶς ἐκτὸς τῆς ἀποκλειστικῆς ἡμῶν μελέτης τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ».

Ὁ Φὰ-Χιὰν θελήσας ἐν συνοδείᾳ τινῶν μοναχῶν νὰ ἐξέλθῃ τῆς Σινικῆς ἐκ δυσμῶν διέβη πολλὰς ὀρέων σειρὰς καὶ ἀφίκετο εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, τὴν ἀποτελοῦσαν σήμερον τὸ Κὰν-Τσεού, κειμένην δὲ οὐ μακρὰν τοῦ μεγάλου τείχους. Ἐκεῖ ἠνώθησαν μετ' αὐτοῦ Σαμαναῖοι καὶ διέβησαν τὸν ποταμὸν Σαχὸ καὶ ἔρημον, ἣν μετὰ 800 ἔτη ἔμελλε νὰ ἐξερευνήσῃ ὁ Μάρκος Πόλος. Μετὰ ἑπτὰ καὶ δέκα ἡμερῶν πορείαν ἐδυνήθησαν νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν λίμνην Λόβε, κειμένην ἐν τῇ σημερινῇ σινικῇ Τουρκεστάνῃ. Ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου πάντα τὰ βασίλεια, τὰ ὁποῖα οἱ μοναχοὶ οὗτοι ἐπεσκέψαντο, ὡμοίαζον τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, διέφερον δὲ κατὰ μόνην τὴν γλῶσσαν.

Ὀλίγον εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς ὑποδοχῆς ἧς ἔτυχον ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Οὐιγούρων, οἵτινες ἦσαν ἀφιλόξενοι, ἐχώρησαν νοτιοανατολικῶς εἰς ἔρημον χώραν, διαβαίνοντες μετὰ μεγίστης δυσκολίας τοὺς ποταμούς. Μετὰ πέντε καὶ τριάκοντα ἡμερῶν πορείαν, ἡ μικρὰ συνοδεία ἀφίκετο εἰς Ταρταρίαν, εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Χοτὰν, ὅπερ ἠρίθμει «πολλὰς μυριάδας μοναχῶν». Ὁ Φὰ-Χιὰν καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἔτυχον ὑποδοχῆς ἐν εἰδικοῖς μοναστηρίοις καὶ μετὰ τρίμηνον προσδοκίαν ἐδυνήθησαν νὰ παραστῶσιν εἰς «λιτανείαν», μεγάλην ἑορτὴν κοινὴν τοῖς Βουδισταῖς καὶ τοῖς Βραχμάσι, καθ' ἣν αἱ εἰκόνες τῶν θεῶν ἐπὶ ἅρματος μεγαλοπρεπῶς κεκοσμημένου περιάγονται διὰ τῶν ἀνθοστρώτων ὁδῶν καὶ ἐν μέσῳ νεφῶν ἀρωμάτων.

Μετὰ τὴν ἑορτὴν οἱ μοναχοὶ κατέλιπον τὸ Χοτὰν μεταβάντες εἰς τὸ βασίλειον τὸ ἀποτελοῦν τὴν σήμερον τὸ διαμέρισμα τοῦ Κουκεγιάρ. Μετὰ δεκαπενθήμερον ἀνάπαυσιν ἀνευρίσκονται νοτιώτερον, εἰς χώραν ἀποτελοῦσαν τὸ νῦν Βαλιστάν, χώραν ψυχρὰν καὶ ὀρεινὴν, ἔνθα

μόνον ὁ σῖτος ἐκ τῶν γεννημάτων ὡριμάζει. Ἐκεῖ οἱ μοναχοὶ μετεχειρίσθησαν κυλίνδρους, ἐφ' ὧν εἶναι κεκολλημέναι αἱ προσευχαὶ καὶ τοὺς ὁποίους μετὰ μεγίστης ταχύτητος στρέφει ὁ πιστός. Ἐκ τοῦ βασιλείου τούτου ὁ Φὰ-Χιὰν μετέβη εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἀφγανίαν, διαπεράσας μῆνα περίπου πρὸς διάβασιν ὀρέων, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἐντὸς διηνεκῶν χιόνων παρετήρησε δηλητηριώδεις δράκοντας. Ἐπέκεινα τῆς ὀρεινῆς ταύτης σειρᾶς οἱ ὁδοιπόροι εὑρίσκοντο ἐν τῇ βορείῳ Ἰνδικῇ, ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ τῇ ἀρδευομένῃ ὑπὸ τῶν πρώτων ποταμῶν τῶν σχηματιζόντων τὸν Σίνδον ἢ Ἰνδόν· εἶτα ἀφοῦ διέβησαν τὰ βασίλεια τοῦ Οὐτσὰγκ, Σουχότο καὶ Κιαντογουέη, ἀφίκοντο εἰς Φολοῦχα, ἥτις θὰ ἦναι ἡ πόλις Πεσαβοὺρ, κειμένη μεταξὺ Καβούλης καὶ τοῦ Ἰνδοῦ καὶ τέσσαρας καὶ εἴκοσι λεύγας δυσμικώτερον τῆς πόλεως Χίλο, ἐκτισμένης ἐπὶ τῆς ὄχθης συμβάλλοντος τῷ ποταμῷ τῆς Καβούλης. Ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις ὁ Φὰ-Χιὰν παρατηρεῖ πρὸ πάντων τὰς περὶ τῆς λατρείας τοῦ Φόε, ὅστις εἶναι αὐτὸς ὁ Βούδας, ἑορτὰς καὶ συνηθείας.

Ἀναχωρήσαντες ἐκ Χίλο οἱ μοναχοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ διαβῶσι τὰ ὄρη Ἰνδοῦ Κούς, ἅτινα ὑψοῦνται μεταξὺ τοῦ Τοχαριστὰν καὶ τῆς Γανδάρης. Ἐκεῖ τὸ ψῦχος εἶναι τοσοῦτο δριμύ, ὥστε εἷς τῶν ὀπαδῶν τοῦ Φὰ-Χιὰν ἔπεσε νεκρός.

Μετὰ μεγίστους μόχθους ἡ συνοδεία κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πόλιν Βανοῦ, ἥτις σώζεται καὶ σήμερον· εἶτα, ἀφοῦ διέβη αὖθις τὸν Ἰνδὸν ἐν μέσῳ τοῦ ροῦ αὐτοῦ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Πεντζάπ· ἐκεῖθεν δὲ κατελθοῦσα νοτιοανατολικῶς μετὰ τῆς προθέσεως νὰ διαβῇ τὸ ἀρκτικὸν μέρος τῆς ἰνδικῆς χερσονήσου ἔφθασεν εἰς Μαθοὺραν, πόλιν τῆς σημερινῆς ἐπαρχίας Ἄγρας καὶ διαβᾶσα τὴν μεγάλην ἀλμυρὰν ἔρημον, κειμένην ἀνατολικῶς τοῦ Ἰνδοῦ, διῆλθε χώραν, ἣν ὁ Φὰ-Χιὰν ὀνομάζει «κεντρικὸν βασίλειον, οὗ οἱ τίμιοι καὶ εὐλαβεῖς κάτοικοι ἄνευ δικαστῶν, ἄνευ νόμων, ἄνευ βασανιστηρίων χωρὶς παρ' οὐδενὸς ἐμψύχου ὄντος νὰ ζητῶσι τὴν τροφὴν αὐτῶν, ἄνευ κρεοπωλείων καὶ ἄνευ ἐμπόρων οἴνων, ζῶσιν εὐδαίμονες ἐν τῇ ἀφθονίᾳ καὶ τῇ χαρᾷ ὑπὸ κλίμα, ἔνθα τὸ ψῦχος καὶ ἡ θερμότης εἶναι συγκεκερασμένα». Τὸ βασίλειον τοῦτο εἶναι ἡ Ἰνδική.

Κατελθὼν νοτιοανατολικῶς ὁ Φὰ-Χιὰν ἐπεσκέφθη τὴν σημερινὴν ἐπαρχίαν Φερούχ-Ἀβὰδ, ἐφ' ἧς κατὰ τὴν παράδοσιν ἐπάτησεν ὁ Βούδας τὸν πόδα καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ διὰ τριπλῆς κλίμακος μετὰ πολυτίμων βαθμίδων. Ὁ μοναχὸς περιηγητὴς ἐνδιατρίβει περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ βουδαϊσμοῦ. Ἐκεῖθεν ἀναχωρήσας ἐπεσκέψατο τὴν πόλιν Κανουτζὲ κειμένην ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Γάγκου, ὃν ἀποκαλεῖ Χέγκον. Αὕτη εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν χώρα τοῦ Βούδα. Πανταχοῦ ἔνθα ἐκάθησεν ὁ θεὸς, οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἀνήγειραν ὑψηλοὺς [πύργους, εἰ δὲ πιστοὶ προσκυνηταὶ μετέβαινον ἀδιαλείπτως εἰς τὸν ναὸν τοῦ Τσιχουὰν, ἔνθα ὁ Φόης ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν παρεδόθη ἐθελουσίως εἰς σωματικὰς σκληραγωγίας, εἰς δὲ τὴν θέαν τοῦ ἱεροῦ τόπου πλησίον τοῦ μέρους ἔνθα ὁ Φόης ἀπέδωκε τὴν ὅρασιν εἰς πεντακοσίους τυφλοὺς «συνετρίβη ἡ καρδία τῶν μοναχῶν».

Ἐπαναλαβόντες τὴν ὁδὸν αὐτῶν διέβησαν διὰ Καπίλης καὶ Γοραχπούρ, ἐπὶ τῶν ὀρέων τοῦ Νεπὸλ, διὰ Κὶν ἰ νὰ κιὲ, μερῶν περιφήμων ἐκ τῶν θαυμάτων τοῦ Φόη, καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ Δέλτα τοῦ Γάγγου, εἰς τὴν διάσημον πόλιν Παλιάμφου ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν Μαγάδων. Ἡ χώρα αὕτη ἦτο πλουσία, κατοικουμένη ὑπὸ λαοῦ συμπαθητικοῦ καὶ δικαίου, ἀγαπῶντος τὰς φιλοσοφικὰς συζητήσεις· ἀφοῦ δὲ ὁ Φὰ-Χιὰν ἀνέβη τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Βωτοὺρ, ὑψουμένου ἐπὶ τῶν πηγῶν τῶν ποταμῶν Δαχδὲρ καὶ Βανουράχ, κατέβη τὸν Γάγγην, ἐπεσκέψατο τὸν ναὸν τοῦ Ἰσιπατὲν, εἰς ὃν μετέβαι-

νον ἄλλοτε «πετῶντες» μάγοι, ἔφθασεν εἰς Βεναρὲς ἐν τῷ «ἐκλάμποντι βασιλείῳ» καὶ κατωτέρω ἔτι εἰς τὴν πόλιν Τομολίτι, κειμένην ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ ὀλίγῳ μακρὰν τῆς σημερινῆς Καλκούττας.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἐμπόρων συνοδεία ἡτοιμάζετο νὰ ἐκπλεύσῃ, μετὰ τῆς προθέσεως τοῦ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν νῆσον Κεϋλάνην, μετ' αὐτῶν δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πλοίου ἀνεχώρησε καὶ ὁ Φὰ-Χιὰν, ὅστις μετὰ διάπλουν 14 ἡμερῶν ἀπέβη ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς ἀρχαίας Ταπροβάνης περὶ ἧς ὁ ἕλλην ἔμπορος Ἰάμπουλος λίαν περιέργους ἔδωκε λεπτομερείας πρό τινων αἰώνων· ὁ σίνης μοναχὸς ἀνεῦρεν ἐν τῷ βασιλείῳ τούτῳ πάσας τὰς περὶ τοῦ θεοῦ Φόη παραδόσεις, διέμεινε δὲ ἐκεῖ δύο ἔτη, ἀσχολούμενος εἰς βιβλιογραφικὰς ἐρεύνας. Ἐκ Κεϋλάνης μετέβη εἰς Ἰάβαν, ἀφικόμενος ἐκεῖσε μετὰ κάκιστον πλοῦν, καθ' ὃν, ὅτε ὁ οὐρανὸς ἦτο συννεφώδης, «μεγάλα μόνον ἐφαίνοντο κύματα συγκρουόμενα, ἀστραπαὶ πυρίνου χρώματος, χελῶναι, κροκόδειλοι, κήτη καὶ ἄλλα τέρατα».

Μετὰ πεντάμηνον ἐνταῦθα διαμονὴν ὁ Φὰ-Χιὰν ἀνεχώρησεν εἰς Καντὼν, ἀλλὰ ἠμποδίσθη καὶ πάλιν ὑπὸ ἀντιξόων ἀνέμων καὶ μετὰ μυρίους μόχθους ἀπέβη εἰς τὸ νῦν Σιὰν-Τοὺγκ, εἶτα δὲ διατρίψας ὀλίγον εἰς Νὰν-Κὶγκ ἐπέστρεψεν εἰς Σιὰν-Φοῦ, τὴν γενέθλιον αὐτοῦ πόλιν, μετ' ἀπουσίαν ὀκτωκαίδεκα ἐνιαυτῶν.

Ταῦτα τὰ κατὰ τὴν περιοδείαν ταύτην, ἧς ὡραίαν μετάφρασιν ἐποίησεν ὁ κύριος Ἄβελ Ρεμυζᾶ καὶ ἐν ᾗ λίαν ἐνδιαφέρουσαι ὑπάρχουσι λεπτομέρειαι περὶ τῶν ἐθίμων τῶν Ταρτάρων καὶ τῶν Ἰνδῶν, ἰδίᾳ περὶ τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν τελετῶν.

Τὸν σίνην μοναχὸν διαδέχεται κατὰ χρονολογικὴν τάξιν κατὰ τὸν ΣΤ' αἰῶνα αἰγύπτιος περιηγητὴς ὀνόματι Κοσμᾶς Ἰνδικοπλεύστης, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ὁ κ. Charton μεταφράζει εἰς «κοσμογράφον περιηγητὴν ἐν τῇ Ἰνδικῇ». Ὁ Κοσμᾶς Ἰνδικοπλεύστης ἦτο ἔμπορος Ἀλεξανδρινὸς, ὅστις ἀφοῦ ἐπεσκέψατο τὴν Αἰθιοπίαν καὶ μέρος τῆς Ἀσίας, ἐπιστρέψας ἐγένετο μοναχός.

Ἡ διήγησίς του φέρει τίτλον «Χριστιανικὴ τοπογραφία τοῦ Σύμπαντος». Οὐδεμία λεπτομέρεια ἀπαντᾷ ἐν αὐτῇ περὶ τῶν περιηγήσεων τοῦ συγγραφέως, ἄρχεται δὲ ἐκ κοσμογραφικῶν συζητήσεων τεινουσῶν εἰς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ γῆ εἶναι τετράγωνος καὶ κεκλεισμένη μετὰ τῶν ἄλλων ἀστέρων εἰς μέγα ἐπίμηκες κιβώτιον· ἔπονται πραγματεῖαι περὶ τῆς λειτουργίας τῶν ἀγγέλων καὶ περιγραφὴ τῆς ἐνδυμασίας τῶν ἑβραίων ἱερέων. Ὁ Κοσμᾶς περιγράφει ἀκολούθως τὴν φυσικὴν ἱστορίαν τῶν ζώων τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς Κεϋλάνης καὶ ἀναφέρει τὸν ρινόκερω, τὸν ταυρέλαφον, ὅστις δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς οἰκ ακὰς ὑπηρεσίας, τὴν καμηλοπάρδαλιν, τὸν βόνασον τὸν μόσχον, ὃν κυνηγῶσι πρὸς συλλογὴν τοῦ «ἁρωματώδους αἵματος» αὐτοῦ, τὸν μονόκερω, ὃν δὲν θεωρεῖ ὡς χιμαιρικὸν ζῶον, τὸν μονιὸν, ὃν ἀποκαλεῖ ἐλαφόχοιρον, τὸν ἱπποπόταμον, τὴν φώκην, τὸν δελφῖνα καὶ τὴν χελώνην· κατόπιν δὲ τῶν ζώων περιγράφει τὸ πεπερόδενδρον, λεπτὸν καὶ ἀδύνατον ὡς τὰ μικρότατα κλίματα τῆς ἀμπέλου, καὶ τὸν κοκοφοίνικα, τοῦ ὁποίου ὁ καρπὸς ἔχει ἡδὺν χυμὸν, ὡς ὁ τῶν χλωρῶν καρύων.

Ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς χριστιανωσύνης οἱ πιστοὶ ἔσπευδον νὰ ἐπισκεφθῶσι τοὺς ἁγίους Τόπους, τὴν κοιτίδα τῆς νέας θρησκείας. Οἱ προσκυνηταὶ οὗτοι ἐπολλαπλασιάζοντο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ἡ δὲ ἱστορία διέσωσε τὸ ὄνομα τῶν κυριωτέρων προσώπων, ἅτινα μετέβαινον εἰς Παλαιστίνην κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς χριστιανωσύνης. Εἷς τῶν προσκυνητῶν τούτων, ὁ γάλλος ἐπίσκοπος Ἀρκοῦλφος, ὅστις ἔζη

περὶ τὰ τέλη τῆς 7ης ἑκατονταετηρίδος, κατέλιπε λεπτομερῆ διήγησιν τῆς περιοδείας αὐτοῦ, ἧς ἄρχεται ἀπὸ τῆς τοπογραφικῆς περιγραφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ μετὰ τῶν περιεχοιχιζόντων αὐτὴν τειχῶν. Ὁ Ἀρκοῦλφος περιγράφει εἶτα τὴν κυκλοτερῆ ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Τάφου, τὸ μνῆμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν κλείοντα αὐτὸ λίθον, τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἀνεγερθεῖσαν ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ Κρανίου καὶ τὴν βασιλικὴν τοῦ Κωνσταντίνου, οἰκοδομηθεῖσαν ἐκεῖ ἔνθα εὑρέθη ὁ ἀληθὴς Σταυρός. Αἱ διάφοροι αὗται ἐκκλησίαι περιλαμβάνονται ἐν ἑνὶ καὶ μόνῳ κτιρίῳ περιέχοντι τόν τε τάφον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν τόπον τοῦ Κρανίου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου ἐσταυρώθη ὁ Σωτήρ.

Ὁ Ἀρκοῦλφος κατέβη μετὰ ταῦτα εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφὰτ, κειμένην πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως, ἔνθα ἐγείρεται ἡ ἐκκλησία ἡ καλύπτουσα τὸν τάφον τῆς Παρθένου καὶ τὸν τάφον τοῦ Ἀβεσαλὼμ, ὃν ὀνομάζει πύργον τοῦ Ἰωσαφάτ· ἀκολούθως ἀναβαίνει τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, κείμενον ἀντικρὺ τῆς πόλεως καὶ πέραν τῆς κοιλάδος, ἐκεῖ δὲ προσεύχεται ἐν τῷ σπηλαίῳ ἔνθα προσηυχήθη ὁ Ἰησοῦς. Μεταβαίνει εἰς τὸ ὄρος Σιὼν ἔξωθεν τῆς πόλεως κείμενον, εἰς τὴν μεσημβρινὴν αὐτοῦ ἄκραν, ἔνθα εἶδε διαβαίνων τὴν γιγαντιαίαν συκῆν, ἐξ ἧς ἀπήγξατο κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, καὶ ἐπεσκέφθη τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, κατεστραμμένην νῦν.

Περικάμψας τὴν πόλιν διὰ τῆς κοιλάδος τῆς Σιλώης καὶ ἀναβὰς τὸν χείμαρρον τῶν Κέδρων ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, κατάσπαρτον ὑπὸ σίτου καὶ κριθῆς, κεκοσμημένον δὲ ὑπὸ χόρτων καὶ ἀνθέων, καὶ περιγράφει ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἁγίου Ὄρους τὴν θέσιν ἐξ ἧς ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὁ Κύριος. Ἐκεῖ οἱ πιστοὶ ᾠκοδόμησαν μεγάλην κυκλοτερῆ ἐκκλησίαν μετὰ τριῶν θολωτῶν στοῶν, ἥτις ἄνευ στέγης καὶ θόλου, διαμένει ἀνοικτὴ ὑπὸ τὸν γυμνὸν οὐρανόν.

« Δὲν ἐστεγάσθη τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ » ναοῦ, διηγεῖται ὁ ἐπίσκοπος, ἵνα ἀπὸ » τοῦ μέρους, ἔνθα ἐπάτησαν τὸ τελευ» ταῖον οἱ θεῖοι πόδες, ὅτε ὁ Κύριος ἀ» νελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐν μέσῳ » νεφῶν, φωνὴ λείποτε μέχρις οὐρανοῦ » διήκουσα φέρῃ ἐκεῖ τὰς προσευχὰς τῶν » πιστῶν· διότι ὅτε ᾠκοδομήθη ἡ ἐκ» κλησία, περὶ ἧς γίνεται λόγος, δὲν ἐ» δυνήθησαν νὰ λιθοστρώσωσιν, ὡς τὸ » ἐπίλοιπον τοῦ ναοῦ, τὸ μέρος ἐπὶ τοῦ » ὁποίου ἐπάτησαν οἱ πόδες τοῦ Κυρίου· » καθ' ὅσον προσηρμόζοντο τὰ μάρμαρα, » ἡ γῆ, μὴ ἀνεχομένη νὰ φέρῃ τι τὸ » ἀνθρώπινον, ἀνετίνασσεν αὐτὰ, τολμῶ » εἰπεῖν, κατὰ πρόσωπον τῶν ἐργατῶν. » Ἄλλως δὲ, ὡς τις ἀθάνατος διδασκα» λία, ἡ κόνις διατηρεῖ εἰσέτι τὰ ἴχνη » τῶν ἀθανάτων βημάτων, κα μολονότι » καθ' ἑκάστην οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὸ μέ» ρος ἀφαιροῦσιν ἐκ μεγάλης εὐλαβείας » τὸ θεῖον σημεῖον, ἐν τούτοις ἀναφαίνε» ται τοῦτο ἀδιαλείπτως καὶ ἡ γῆ δια» τηρεῖ αὐτὸ ἀείποτε».

Ἀφοῦ ὁ Ἀρκοῦλφος ἐξηρεύνησε τὸ πεδίον τῆς Βηθανίας ἐν μέσῳ τοῦ μεγάλου δάσους τῶν Ἐλαιῶν, ἔνθα φαίνονται ὁ τάφος τοῦ Λαζάρου καὶ ἡ ἐκκλησία ἡ κειμένη δεξιᾷ ἐπ' αὐτῆς τῆς τοποθεσίας ἔνθα ὁ Χριστὸς συνείθιζε νὰ διαλέγηται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, μετέβη εἰς Βηθλεὲμ, ἐκτισμένην δύο ὥρας μακρὰν τῆς ἁγίας πόλεως πρὸς νότον τῆς κοιλάδος τοῦ Εὐφραίμ. Περιγράφει τὸν τόπον τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου, φυσικὸν σπήλαιον ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς ἀνατολικῆς γωνίας τῆς πόλεως, καὶ ἄνω αὐτῆς τὴν ὑπὸ τῆς ἁγίας Ἑλένης οἰκοδομηθεῖσαν ἐκκλησίαν, εἶτα τοὺς τάφους τῶν τριῶν Ποιμένων, οἵτινες ἐν τῇ γεννήσει τοῦ Κυρίου περιεβλήθησαν ὑπὸ οὐρανίου λάμψεως, τὸν τάφον τῆς Ῥαχὴλ καὶ τοὺς τάφους τῶν τεσσάρων πατριαρ-

χών, Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακὼβ καὶ Ἀδὰμ τοῦ πρωτοπλάστου. Μετὰ ταῦτα ἐπεσκέψατο τὸ ὄρος καὶ τὴν ὀρῦν τῆς Μαμβρὲ, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ὁποίας ἐξένισεν ὁ Ἀβραὰμ τοὺς ἀγγέλους.

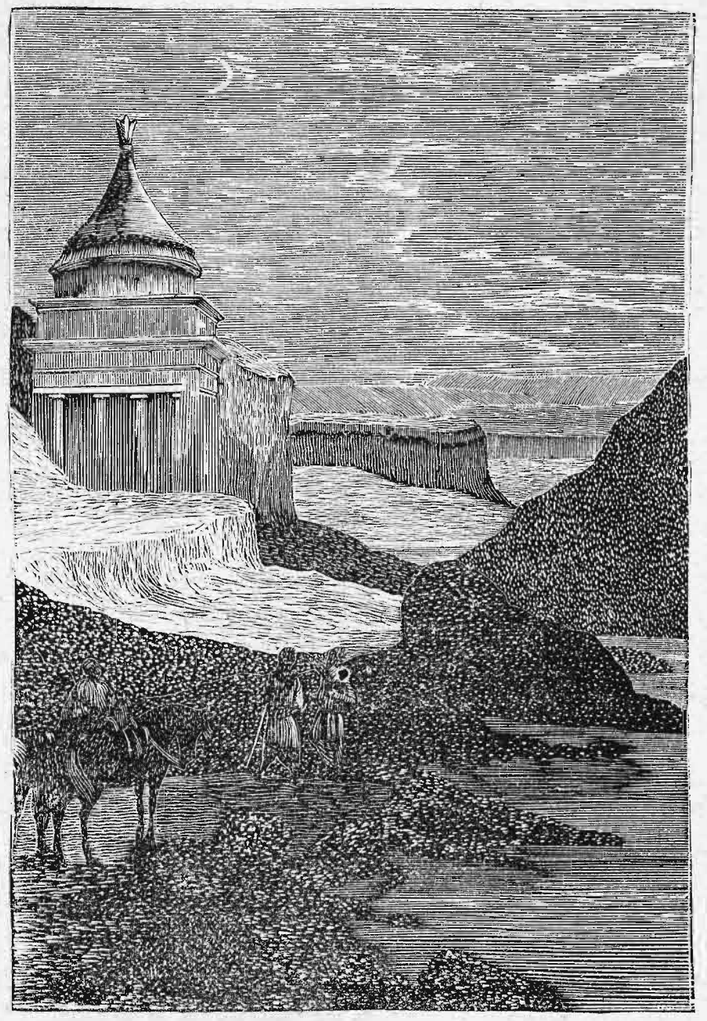
Ἐκεῖθεν ὁ Ἀρκοῦλφος μετέβη εἰς Ἱεριχὼ ἢ μᾶλλον εἰς τὸ μέρος ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ πόλις αὕτη, τὰ τείχη τῆς ὁποίας κατέρρευσαν ἐν ἤχοις σαλπίγγων τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Ἐξηρεύνησε τὸ μέρος ἔνθα οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ διαβάντες τὸν Ἰορδάνην ἐποίησαν τὸν πρῶτον αὐτῶν σταθμὸν ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Χαναάν, θεωρεῖ ἐν τῷ ναῷ τῶν Γαλγάλων τὰς δώδεκα πέτρας, ἃς οἱ Ἰσραηλῖται κατὰ διαταγὴν τοῦ Κυρίου ἐξήγαγον ἐκ τοῦ ξηρανθέντος ποταμοῦ. Παρηκολούθησε κατόπιν τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἀνεγνώρισεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ὄχθης, ἐν γωνίᾳ τοῦ ποταμοῦ καὶ εἰς ὡριαίαν περίπου πορείαν ἀπὸ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης ἐν μέσῳ ζωγραφικῆς θέσεως, φυτευμένης ὑπὸ μεγαλοπρεπῶν δένδρων, τὸν τόπον ἔνθα ἐβαπτίσθη ὁ Κύριος ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου καὶ ὅπου ἀκριβῶς ἐστήθη σταυρὸς, ὃν τὰ λευκὰ ὕδατα καλύπτουσι καθ' ὁλοκληρίαν ὅταν αὐξηθῶσιν.

Ἀφοῦ διέτρεξε τὰς ἀκτὰς τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, ἧς ἀπεγεύθη τὸ ἅλας, καὶ ἀφοῦ ἀνεζήτησεν ἐν Φοινίκῃ τὰς ὑπωρείας τοῦ Λιβάνου, ὁπόθεν πηγάζει ὁ Ἰορδάνης, ἀφοῦ ἐξηρεύνησε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Τιβεριάδος θαλάσσης καὶ ἐπεσκέψατο τὸ φρέαρ τῆς Σαμαρείας, ἔνθα ὁ Χριστὸς ἔπιεν ὕδωρ ἀπὸ τῆς Σαμαρίτιδος, τὴν κρήνην τῆς ἐρήμου, ἐξ ἧς ἔπινεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς, τὴν μεγάλην πεδιάδα τῆς Γαζὰν, τὴν ἔκτοτε μηδέποτε καλλιεργηθεῖσαν, ἔνθα ὁ Ἰησοῦς εὐλόγησε τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθῦς, μετέβη πρὸς τὴν Καπερναοὺμ, ἧς οὐδὲ κἂν ἐρείπια σώζονται πλέον· εἶτα διηυθύνθη εἰς τὴν Ναζαρὲτ, ἔνθα ἀνεπτύχθη ὁ Χριστὸς καὶ ἐπεράτωσε τὴν κυρίως λεγομένην περιοδείαν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἁγίους Τόπους, τὸ ὄρος Θαβὼρ, κείμενον ἐν Γαλιλαίᾳ.

Ἐν τῇ διηγήσει τοῦ ἐπισκόπου ἀπαντῶσιν ἀκολούθως γεωγραφικαὶ καὶ ἱστορικαὶ λεπτομέρειαι περὶ ἄλλων πόλεων ἃς ἐπεσκέφθη· περὶ τῆς βασιλικῆς ἀκροπόλεως τῆς Δαμασκοῦ, ἣν διαρρέουσι τέσσαρες μεγάλοι ποταμοί, περὶ τῆς μητροπόλεως τῆς ἐπαρχίας Φοινίκης Τύρου, ἥτις χωριζομένη ἄλλοτε ἀπὸ τῆς ἠπείρου συνεδέθη κατόπιν μετ' αὐτῆς διὰ τῶν προκυμαιῶν τοῦ Ναβουχοδονόσορος, περὶ τῆς ἄλλοτε πρωτευούσης τῆς Αἰγύπτου Ἀλεξανδρείας, ἔνθα ὁ περιηγητὴς ἀφίκετο μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐξ Ἰόππης ἀναχωρήσεως αὐτοῦ καὶ τέλος περὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἧς ἐπεσκέψατο πολλάκις τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ἔνθα τηρεῖται «τὸ τίμιον ξύλον τοῦ Σταυροῦ, ἐφ' οὗ ὁ Σωτὴρ ἀπέθανε σταυρωθεὶς διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους».

Μετά τινα ἔτη ἀπὸ τῆς περιηγήσεως τοῦ γάλλου ἐπισκόπου, ἄγγλος περιηγητὴς ἐπεχείρει τὴν αὐτὴν περιήγησιν πρὸς εὐλαβῆ σκοπὸν καὶ ἀπεπεράτου αὐτὴν σχεδὸν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους. Ὁ προσκυνητὴς οὗτος ἐκαλεῖτο Οὐϊλλιβάλδος, κατήγετο δὲ ἐκ πλουσίας οἰκογενείας, ἥτις κατῴκει πιθανῶς ἐν τῇ κομητείᾳ τῆς Σούθαμπτων. Οἱ γονεῖς τοῦ Οὐϊλλιβάλδου ἕνεκα μαρασμώδους νόσου ἀφιέρωσαν αὐτὸν εἰς τὸν Θεὸν, ἡ δὲ νεότης του παρῆλθεν ἐν μέσῳ ἀσκήσεων εὐσεβείας ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Waltheim· διανύσας ὁ Οὐϊλλιβάλδος τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Ρώμην καὶ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Πέτρου, αἱ δὲ ζωηραὶ παρακλήσεις αὐτοῦ ἔπεισαν τὸν πατέρα του Ριχάρδον, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Οὐϊμεβάλδον καὶ τὴν νεαρὰν ἀδελφὴν αὐτοῦ Οὐαλπούργην ὅπως συνοδεύσωσιν αὐτόν. Ἡ εὐσεβὴς οἰκογένεια ἀνεχώρησεν ἐκ Χάμβλε Χάβεν τὸ ἔαρ τοῦ 721 ἔτους, ἀναπλεύσασα δὲ τὸν Σηκουάναν ἀπέβη εἰς τὴν πόλιν Ρουέν. Ὁ

Οὐϊλλιβάλδος δίδει ὀλίγας λεπτομερείας περὶ τοῦ μέχρι Ρώμης ταξειδίου αὐτοῦ, ἀφοῦ δὲ οἱ δύο ἀδελφοὶ μετὰ τῆς αὐταδέλφης αὐτῶν διέβησαν τὴν Κορτώναν, πόλιν τῆς Ληγουρίας καὶ τὴν Λούκαν τῆς Τοσκάνης, ἔνθα ὁ Ριχάρδος ἀπεβίωσεν ἐκ τῶν κόπων τοῦ ταξειδίου τῇ 7 φεβρουαρίου 722, καὶ ἀφοῦ διέβησαν τὰ Ἀπέννινα κατὰ τὸν χειμῶνα, εἰσῆλθον εἰς Ρώμην, ἔνθα διήνυσαν τὸ ἐπίλοιπον τοῦ χειμῶνος, καταβεβλημένοι ὑπὸ σφοδρῶν πυρετῶν.

Ὁ τάφος τοῦ Ἀβεσαλὼμ.

Ἀνακτησάμενος τὴν ὑγιείαν ὁ Οὐϊλλιβάλδος συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν περιοδείαν αὐτοῦ μέχρι τῶν ἁγίων Τόπων· πέμψας οὖν τὴν ἀδελφὴν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ εἰς Ἀγγλίαν ἀνεχώρησε μετά τινων κληρικῶν. Διὰ Τερασίνης καὶ Γαέτας μετέβησαν πάντες εἰς Νεάπολιν, ἐκεῖθεν ἔπλευσαν εἰς Ῥήγιον ἐν Καλαβρίᾳ, εἰς τὴν Κατάνην καὶ τὰς Συρακούσας ἐν Σικελίᾳ καὶ μετὰ ταῦτα ἐξακολουθοῦντες τὴν θαλασσίαν ὁδὸν, ἀφοῦ προσήγγισαν εἰς Κῶ καὶ εἰς Σάμον, ἀπέβησαν εἰς Ἔφεσον τῆς Ἐλάσσονος Ἀσίας, ἔνθα ὑπῆρχον οἱ τά-

φοι ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς καὶ τῶν Ἑπτὰ Κοιμωμένων, οἵτινες ἦσαν ἑπτὰ χριστιανοὶ μαρτυρήσαντες ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Δεκίου.

Οἱ προσκυνηταὶ μετὰ μικρὰν διαμονὴν ἐν Στροβίλοις καὶ Πατάροις καὶ τελευταῖον ἐν Μιτυλήνῃ, πρωτευούσῃ τῆς νήσου Λέσβου, μετέβησαν εἰς Κύπρον, ἧς ἐπεσκέψαντο τὴν Πάφον καὶ τὴν Κωνσταντίαν, τέλος δ' ἀνευρίσκονται ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν ἐν τῇ φοινικικῇ Ἐδέσσῃ, ἔνθα φαίνεται ὁ τάφος τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ. Ἐκεῖ ὁ Οὐίλλιβάλδος καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοῦ, ἐκληφθέντες ὡς περ κατάσκοποι, ἐφυλακίσθησαν ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς κατὰ σύστασιν Ἰσπανοῦ τινος ἀπεφυλάκισεν αὐτούς, οἵτινες ἐν σπουδῇ ἀπῆλθον ἐκεῖθεν, ἔκτοτε δὲ τὸ δρομολόγιον αὐτῶν εἶναι σχεδὸν τὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἀρκούλφου. Ἐπεσκέψατο τὴν Δαμασκὸν ἐν Συρίᾳ, τὴν Ναζαρὲτ ἐν Γαλιλαίᾳ καὶ τὴν Κανᾶ, ἔνθα σώζεται εἷς τῶν θαυματουργῶν ἀμφορέων, τὸ ἴρος Θαβὼρ, ἔνθα τὸ μέγα τῆς Μεταμορφώσεως ἐτελέσθη ἔργον, τὴν Τιβεριάδα, κειμένην ἐκεῖ ἔνθα ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὁ Πέτρος ἐβάδισαν ἐπὶ τῶν κυμάτων, τὰ Μάγδαλα, ἔνθα διέμενον ὁ Λάζαρος καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ, τὴν Καπερναοὺμ, ἔνθα ὁ Ἰησοῦς ἀνέστησε τὴν κόρην τοῦ Ἀρχισυναγώγου, τὴν Βησθαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, πατρίδα τοῦ Πέτρου καὶ Ἀνδρέου, τοὺς Γεργεσηνούς, ἔνθα ὁ Κύριος ἐθεράπευσε τοὺς δαιμονισμένους, τὴν Καισάρειαν (ἐν Παλαιστίνῃ), ἔνθα ἐβάθη ἡ κλεὶς τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὸν ἅγιον Παῦλον, τὸ μέρος ἔνθα ἐβαπτίσθη ὁ Χριστὸς, τὰ Γάλγαλα, τὴν Ἱεριχὼ καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα.

Οἱ εὐσεβεῖς προσκυνηταὶ ἐπεσκέψαντο τὴν ἁγίαν πόλιν, τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφὰτ, τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, τὴν Βηθλεὲμ, τὸ Θέμα, ἔνθα ὁ Ἡρώδης ἐθανάτωσε τὰ βρέφη, τὴν κοιλάδα τῆς Ἀαύρας καὶ τὴν Γάζαν. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἐνῷ ἐτελεῖτο ἡ θεία ἱερουργία ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ματθία, ὁ Οὐίλλιβάλδος ἀφηγεῖται ὅτι ἀπώλεσεν αἰφνιδίως τὴν ὅρασιν, ἣν μόλις ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀνεκτήσατο μετὰ δύο μῆνας εἰσερχόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Διῆλθε κατόπιν τὴν κοιλάδα Διουπόλεως, δέκα μίλια τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀφεστῶσαν, τὴν συρίαν θάλασσαν, τὴν Τύρον καὶ Σιδῶνα καὶ τὴν Τρίπολιν τῆς Συρίας· ἐνεῦθεν δὲ διὰ τοῦ Λιβάνου, τῆς Δαμασκοῦ καὶ τῆς Καισαρείας παρεγένετο εἰς Ἐμαοὺς, κώμην τῆς Παλαιστίνης, ἔνθα ῥέει ἡ πηγὴ, ἐν ᾗ ὁ Χριστὸς ἔνιψε τοὺς πόδας, καὶ τέλος εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὅπου οἱ προσκυνηταὶ διέτριψαν καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα.

Ἡ περιήγησις τῶν ἀκαμάτων προσκυνητῶν δὲν ἔμελλε νὰ περιορισθῇ μέχρι τοῦ σημείου τούτου· διὸ ἀνευρίσκονται ἐπαλλήλως ἐν Πτολεμαΐδι, ἐν Ἐμέσῃ (ταννῦν Χόμς), ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἐν Δαμασκῷ καὶ ἐν Σαμαρείᾳ, ἔνθα εἰσὶν οἱ τάφοι ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, τοῦ Ἀβδία καὶ τοῦ Ἐλισαίου, ἐν Τύρῳ, ὅπου, ὁμολογητέον, κατεχράσθη ὁ Οὐίλλιβάλδος τὸ τότε τελωνεῖον, ἀποκρύψας ποσότητα σμύρνης τῆς Παλαιστίνης, περιφήμου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ὑποβεβλημένης εἰς τελωνειακὸν δασμόν. Μετὰ μικρὰν ἐν Τύρῳ διαμονὴν ὁ Οὐίλλιβάλδος ἀνεχώρησεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα αὐτὸς καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοῦ κατῴκησαν ἐπὶ δύο ἔτη, καὶ τέλος ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια διὰ Σικελίας καὶ Καλαβρίας, Νεαπόλεως καὶ Καπύης. Ὁ ἄγγλος προσκυνητὴς ἀφίκετο εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ Κασίνου ὄρους μοναστήριον μετὰ δεκαετῆ ἀπὸ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀπουσίαν. Ἐν τούτοις δὲν ἐστήμηνεν εἰσέτι ἡ ὥρα τῆς ἀναπαύσεως καὶ διωρίσθη ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου τοῦ Γ' ἐν ἐπισκοπῇ, ἥτις εἶχε συσταθῇ νεωστὶ ἐν Φραγκωνίᾳ. Ὅτε ὁ Οὐίλλιβάλδος προεχειρίσθη εἰς ἐπίσκοπον, ἦγε τὸ 41 ἔτος τῆς ἡλικίας· τὴν ἐπισκοπικὴν ἔδραν κατέλαβεν ἐπὶ πέντε καὶ τέσσαράκοντα ἔτη, ἀποθανὼν τῷ 745. Τῷ 938 ὁ Οὐίλλιβάλδος κατετάχθη μεταξὺ τῶν ἁγίων ὑπὸ πάπα Λέοντος Ζ'.

Περατοῦμεν τὸν κατάλογον τῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ ἑνάτου αἰῶνος περιηγητῶν μνημονεύοντες Σουλειμάν τινος, ἐμπόρου ἐκ Βασόρας, ὅστις ἀναχωρήσας ἐκ τοῦ περσικοῦ κόλπου ἔφθασεν εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀσίας καὶ ἀπέβη ἐπὶ τῶν σινικῶν ἀκτῶν. Ἡ ἀφήγησις αὕτη περιέχει δύο διακεκριμένα μέρη, τὸ μὲν συντεταγμένον τῷ 851 ὑπ αὐτοῦ τούτου τοῦ Σουλεϊμάν, ὅστις ἐπεχείρησε πράγματι τὴν περιήγησιν ταύτην, τὸ δὲ συγγραφὲν τῷ 878 ὑπὸ γεωγράφου, τοῦ Ἀβοῦ Ζεγὶδ Χασὰν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ πρώτου. Κατὰ τὸν ἀσιανολόγον Reinaud διὰ τῆς ἀφηγήσεως ταύτης «διελευκάνθησαν αἱ κατὰ τὴν ἑνάτην ἑκατονταετηρίδα ὑφεστῶσαι ἐμπορικαὶ σχέσεις μεταξὺ τῶν παραλίων τῆς Αἰγύπτου, Ἀραβίας καὶ τῶν ἑκατέρωθεν τοῦ περσικοῦ κόλπου χωρῶν ἐξ ἑνὸς καὶ ἐξ ἄλλου τῶν ἐκτεταμένων ἐπαρχιῶν τῆς Ἰνδικῆς καὶ Σινικῆς».

Ὁ Σουλεϊμὰν ἐξέπλευσε τοῦ περσικοῦ κόλπου, ἀφοῦ ἐπρομηθεύθη πόσιμον ὕδωρ ἐν Μασκάτῃ καὶ ἐπεσκέψατο κατ' ἀρχὰς τὴν δευτέραν θάλασσαν τὴν παρ' Ἄραψι θάλασσαν Λορεβὶ ἢ τοῦ Ὀμὰν τῆς νεωτέρας γεωγραφίας. Κατ' ἀρχὰς παρετήρησε μέγιστον ἰχθῦν, πιθανῶς φυσητῆρα 1) τὸν ὁποῖον οἱ φρόνιμοι ναυτίλοι ζητοῦσι νὰ πτοήσωσι διὰ κωδώνων, ἀκολούθως δὲ καρχαρίαν, ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ ὁποίου εὑρέθη μικρότερος ἔχων καὶ οὗτος ἐν ἑαυτῷ ἄλλον μικρότερον, «ἀμφοτέρους ζῶντας», λέγει ὁ περιηγητὴς μετὰ προδήλου ὑπερβολῆς. Τέλος μετὰ περιγραφὴν τῆς ἐχινηίδος, τοῦ δακτυλοπτέρου 2) καὶ τῆς φώκης, λέγει ποία τις εἶναι ἡ θάλασσα Ἑρκενδ (ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ) μεταξὺ τῶν Μαλδίβων νήσων καὶ τῶν τῆς Σόνδης, ἐν ᾗ θαλάσσῃ ἀριθμεῖ τοὐλάχιστον χιλίας ἐννεακοσίας νήσους, αἱ παραλίαι τῶν ὁποίων πληροῦνται φαιοῦ ἠλέκτρου. Μεταξὺ τῶν νήσων τούτων, κυβερνωμένων ὑπὸ γυναικὸς, ὀνομάζει κυρίως διὰ τοῦ ἀραβικοῦ ὀνόματος τὴν Κεϋλάνην καὶ τὴν ἐν αὐτῇ διενεργουμένην ἁλιείαν τῶν μαργαριτῶν, τὴν Σουμάτραν, πλουσίον εἰς μεταλλεῖα χρυσοῦ, οἰκουμένην δὲ ὑπὸ ἀνθρωποφάγων, τῶν Νικοβάρων καὶ τῶν Ἀνδραμανῶν, ὧν αἱ φυλαὶ καὶ σήμερον ἔτι εἶναι καννιβαλικαί. «Ἡ θάλασσα αὕτη τῆς Ἑρκενδ, λέγει, σχηματίζει ἐνίοτε ὁρμητικοὺς σίφωνας συντρίβοντας τὰ πλοῖα καὶ ῥίπτοντας εἰς τὴν ξηρὰν πληθὺν νεκρῶν ἰχθύων καὶ μεγάλους μονολίθους καὶ ὄρη. Ὅταν ὑψῶνται τὰ κύματα τῆς θαλάσσης ταύτης, τὸ ὕδωρ φαίνεται ὡς φλέγον πῦρ».

Ὁ Σουλεϊμὰν πιστεύει ὅτι ἐν τῇ θαλάσσῃ ταύτῃ διαιτᾶται εἶδος τεράτων, ἅτινα καταβροχθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ ὁποῖα οἱ νεώτεροι θεωροῦσιν ὡς σκυλόψαρα.

Ἀφικόμενος παρὰ τοῖς Νικοβάραις ὁ Σουλεϊμὰν ἀφοῦ ἀντήλλαξε μετὰ τῶν κατοίκων σίδηρον, ἀντὶ κουκιμήλων, σακχαροκαλάμου, βανάνου καὶ οἴνου ἐκ κουκιμήλων, διέπλευσε τὴν θάλασσαν Μαλαβὰρ, περιβρέχουσαν τὴν ἀκτὴν τῆς Μαλάκας, εἶτα δὲ μετὰ διήμερον πλοῦν ἐπὶ τῆς θαλάσσης Σελαχὲθ διηυθύνθη χάριν ὑδρεύσεως πρός τι μέρος, πιθανῶς τὴν Σιγγαπούρην. Τέλος δὲ ἀνῆλθε πρὸς βορρᾶν διὰ τῆς θαλάσσης Κεδρεντζῆ, πιθανῶς τοῦ νῦν κόλπου τοῦ Σιὰμ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ φθάσῃ ἐναντι Πούλο Ὄϋ, κειμένου πρὸς νότον τῆς ἄκρας Καμβόγδης.

Ἀπέναντι τῶν πλοίων τοῦ ἐκ Βασόρας ἐμπόρου ἀνεπετάννυτο ἡ θάλασσα τοῦ Σὲνφ, ἔκτασις ὑδάτων μεταξὺ τῶν Μολούκων νήσων καὶ τῆς Ἰνδοσινικῆς. Ὁ Σουλεϊμὰν χάριν ἐπισιτίσεως μετέ-

1) Ἐκ τοῦ γένους τῶν μαστοφόρων κητῶν.
2) Γένη ἰχθύων.

βη εἰς τὴν νῆσον Σανδὲρ Φουλὰτ, κειμένην πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Βαρέλαν καὶ ἐκεῖθεν ἐθαλασσοδρόμησεν ἐπὶ τῆς θαλάσσης Σαντζὶ ἡ θαλάσσης τῆς Σινικῆς καὶ μετὰ μῆνα εἰσέπλεεν εἰς τὸν λιμένα Χὰν-φοὺ, τὸν σινικὸν λιμένα τῆς ἐνεστώσης πόλεως Τσὲ Κιάγκ, ἔνθα συνείθιζον τότε νὰ προσορμίζωνται τὰ πλοῖα.

Ἐν τῇ λοιπῇ τοῦ Σουλεϊμὰν ἀφηγήσει, συμπληρωθείσῃ ὑπὸ τοῦ Ἀβοῦ Ζεγὶτ Χασὰν, δὲν περιλαμβάνονται ἀλλ' ἡ λεπτομερέσταται μόνον πληροφορίαι περὶ τῶν ἠθῶν τῶν Ἰνδῶν, τῶν Σινῶν καὶ τῶν κατοίκων τοῦ Ζεντζὶ, χώρας κειμένης ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Ἀφρικῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὁμιλεῖ πλέον ὁ περιηγητὴς, παραλείπομεν τὰς λεπτομερείας ταύτας, ἃς θ' ἀπαντήσωμεν μᾶλλον ἐνδιαφερούσας καὶ ἀκριβεστέρας ἐν ταῖς ἀφηγήσεσι τῶν διαδόχων αὐτοῦ. Πρὸς σύνοψιν δὲ τῶν ἔργων τῶν περιηγητῶν, οἵτινες διέτρεξαν τὴν γῆν ἑκκαίδεκα αἰῶνας πρὸ Χριστοῦ καὶ ἐννέα μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδας, λέγομεν ὅτι ἀπὸ τῆς Νορβηγίας μέχρι τῶν ἄκρων τῆς σινικῆς αὐτοκρατορίας διελθόντες διάφοροι περιηγηταὶ διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, τῆς Μεσογείου θαλάσσης, τῆς Ἐρυθρᾶς, τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς σινικῆς θαλάσσης τὴν μεγάλην ταύτην τῶν ἀκτῶν ἔκτασιν ἐπεσκέψαντο καὶ ἐξηρεύνησαν. Τολμηραὶ ἐγένοντο περιηγήσεις μεσογείως ἐν Αἰγύπτῳ λόγου χάριν μέχρις Αἰθιοπίας, καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ μέχρι Καυκάσου, ἐν Ἰνδικῇ καὶ Σινικῇ μέχρι Ταρταρίας, καὶ ἐὰν ὑπελείπετο εἰσέτι ἐν διαφόροις μέρεσιν, ἅτινα ἐπεσκέψαντο περιηγηταὶ, ἡ μαθηματικὴ ἀκρίβεια, ἦσαν τοὐλάχιστον ἀρκούντως γνωσταὶ αἱ συνήθειαι καὶ τὰ ἤθη τῶν κατοίκων, ἡ γεωγραφικὴ θέσις διαφόρων χωρῶν, οἱ τρόποι τῆς συναλλαγῆς καὶ αἱ θρησκευτικαὶ συνήθειαι· τὰ πλοῖα ἐπωφελούμενα τακτικοὺς ἀνέμους ἐθαλασσοπόρουν μετὰ πλείονος ἐμπιστοσύνης· αἱ συνοδεῖαι ἀσφαλέστερον διηυθύνοντο εἰς τὰ μεσόγεια τῆς ἠπείρου, χάρις δὲ εἰς τὸ σύνολον τοῦτο τῶν γνώσεων, αἵτινες εἶχον διαδοθῆ διὰ τῶν συγγραμμάτων τῶν σοφῶν, τὸ ἐμπόριον ἔλαβε μεγάλην ὥθησιν κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τοῦ μέσου αἰῶνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Ἀπὸ τοῦ δεκάτου μέχρι τοῦ τρισκαιδεκάτου αἰῶνος.

Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης (1159 – 1173). — **Πλὰν Καρπῖνος** (1245 – 1247). — **Ρούβρουκις** (1253—1254).

Οἱ Σκανδιναυοὶ ἐν τῇ βορείῳ Εὐρώπῃ, τῇ Ἰσλανδίᾳ καὶ τῇ Γρηλανδίᾳ.— Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης ἐπισκέπτεται τὴν Μασσαλίαν, τὴν Ῥώμην, τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Ἱερουσαλὴμ, τὴν Βηθλεὲμ, τὴν Δαμασκὸν, τὴν Ἡλιούπολιν, τὴν Νινευΐ, τὴν Βαγδάτην, τὴν Βαβυλῶνα, τὴν Βασόραν, τὴν Ἰσπαχάνην, τὸ Σιράς, τὴν Σαμαρκάνδην, τὸ Θιβὲτ, τὴν

Μαλαβάρην, τὴν Κεϋλάνην, τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Σικελίαν, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν. — Ὁ Πλὰν Καρπῖνος ἐξερευνᾷ τὴν χώραν τοῦ Κομὰν καὶ τῆς Γαγκίτας, τὴν νεωτέραν Τουρκεστάνην. — Ἡθη καὶ ἔθιμα Ταρτάρων. — Ὁ Ρούβρουκις καὶ ἡ Ἀζοφικὴ θάλασσα· ὁ Βόλγας, ἡ χώρα τῶν Βασχίρων, τῶν Καρακορούμ, τὸ Ἀστραχὰν καὶ τὸ Δερβέντ.

Ἀρκούντως σπουδαία γεωγραφικὴ νίνησις παρετηρήθη ἐν τῇ βορείῳ Εὐρώπῃ κατὰ τὸν Γ'. αἰῶνα καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑνδεκάτου. Τολμηροὶ Νορβηγοὶ καὶ Οὐαλλοὶ ἐρριψοκινδύνευσαν εἰς τὰς ἀρκτικὰς θαλάσσας, καὶ ἐὰν πιστεύσωμεν εἴς τινας ἀφηγήσεις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον αὐθεντικὰς, ἀφίκοντο μέχρι τῆς Λευκῆς θαλάσσης καὶ ἐπεσκέφθησαν τὰς χώρας ἃς τὴν σήμερον κατέχουσιν οἱ Σαμογέται. Κατά τινας μάλιστα μαρτυρίας ὁ πρίγκηψ Μαδὸκ ἐξηρεύνησε τὴν ἀμερικανικὴν ἤπειρον.

Ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ διαβεβαιώσωμεν ὅτι ἡ Ἰρλανδία ἀνεκαλύφθη περὶ τὸ 861 ὑπὸ σκανδιναυῶν τυχοδιωκτῶν, καὶ ὅτι μετὰ μικρὸν ἐποίκισαν αὐτὴν οἱ Νορμανδοί. Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν Νορβηγὸς κατέφυγεν εἰς νέαν γῆν, κειμένην ἐπὶ τῆς δυσμικῆς ἄκρας τῆς Εὐρώπης, καταγοητευθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς χλοηφόρου ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐκείνης, ἔδωκεν αὐτῇ τὸ ὄνομα τῆς Πρασίνης Γῆς ἢ Γρηλανδίας. Ἀλλ' αἱ συγκοινωνίαι ἦσαν δυσχερεῖς μετὰ τοῦ μέρους τούτου τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου, διότι, ὡς φαίνεται, πλοῖον κατὰ τὸν γεωγράφον Γουλέϋ «πέντε ἠνάλωσεν ἔτη ὅπως ἀπὸ τῆς Νορβηγίας ῥιάσῃ εἰς Γρηλανδίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Νορβηγίαν». Ἐνίοτε ὅμως κατὰ ὁρμεῖς χειμῶνας ὁ ἀρκτικὸς ὠκεανὸς κατελαμβάνετο ὑπὸ πάγων καθ' ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν, καί τις Χολλοὺρ Γεὶτ ὁδηγούμενος ὑπὸ ἐλάφου ἐδυνήθη νὰ μεταβῇ πεζῇ ἀπὸ Νορβηγίας εἰς Γρηλανδίαν. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι εὑρισκόμεθα εἰσέτι εἰς μυθικοὺς χρόνους καὶ ὅτι αἱ ὑπερβόρειοι αὗται χῶραι εἶναι πλούσιαι εἰς θαυμασίας παραδόσεις. Ὅθεν ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ πραγματικὰ, ἀποδεδειγμένα καὶ ἀναμφίλεκτα γεγονότα καὶ ἀφηγηθῶμεν τὴν περιοδείαν ἱσπανοῦ Ἰουδαίου, ἡ ἀλήθεια τῆς ὁποίας ἐπιβεβαιοῦται ὑπὸ τῶν σοφωτέρων ὑπομνηματιστῶν. Ὁ Ἰουδαῖος οὗτος ἦτο υἱὸς ραββίνου ἐκ Τουδέλης, πόλεως τοῦ βασιλείου τῆς Ναυάρας, καὶ ὠνομάζετο Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης. Πιθανολογεῖται ὅτι περιοδεύων σκοπὸν εἶχε νὰ μάθῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας διεσπαρμένων ὁμοθρήσκων αὐτῷ· οἱοσδήποτε ὅμως καὶ ἂν ἦναι ὁ λόγος τῆς περιοδείας ταύτης, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐπὶ τεσσαρακαίδεκα ὅλα ἔτη, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1160 μέχρι τοῦ 1173, ἐξηρεύνησε σχεδὸν πάντα τὸν γνωστὸν κόσμον, ἡ δὲ ἀφήγησις αὐτοῦ ἀποτελεῖ λεπτομερεστάτην ἀπομνημόνευσιν, ἧς μέγα ὑπῆρξε τὸ κῦρος τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος.

Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης ἀνεχώρησεν ἐκ Βαρκελώνης καὶ διὰ Ταῤῥαγώνης, Γιρόνης, Ναρβώννης, Βεζιέρου, Μομπελλιέρου, Λουνέλ, Πουσκιὲρ, Ἁγίου Γίλλου καὶ Ἀρλῶν ἀφίκετο εἰς Μασσαλίαν, ἀφοῦ δὲ ἐπεσκέψατο τὰς δύο συναγωγὰς καὶ τοὺς κυριωτέρους Ἰουδαίους τῆς πόλεως ταύτης, ἀνεχώρησεν εἰς Γενούην διὰ πλοίου, τὸ ὁποῖον ἔφθασε μετὰ τετραήμερον πλοῦν. Ἐθαλασσοκράτουν τότε οἱ Γενουήσιοι, οἵτινες ἐπολέμουν πρὸς τοὺς Πιζαίους, ἄνδρας ἀλκίμους καὶ κατὰ τὸν περιηγητὴν μήτε βατιλεῖς, μήτε πρίγκηπας ἔχοντας, ὅπως καὶ οἱ Γενουήσιοι, ἀλλὰ μόνον δικαστὰς, δικάζοντας κατὰ τὸ δοκοῦν.

Ἀφοῦ ὁ Βενιαμὶν ἐπεσκέφθη τὴν Λούκαν, ἀφίκετο μετὰ ἓξ ἡμέρας εἰς τὴν μεγάλην Ῥώμην· ἦτο τότε πάπας Ἀλέξανδρος ὁ Γ' καὶ κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ περιηγητοῦ ὑπῆρχον καὶ Ἰουδαῖοι μεταξὺ τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ. Ἐκ τῶν μνημείων τῆς αἰωνίου πόλεως Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης μνημονεύει εἰδικώτερον τοῦ Ἁγ. Πέτρου καὶ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Λατράνου· ἀλλ' αἱ περιγραφαὶ αὐταὶ εἶναι λίαν πτωχαί. Ἐκ Ρώμης διὰ Καπύης καὶ Ποτιόλων, ἡμικλύστου τότε, μετέβη εἰς Νεάπολιν, ἔνθα οὐδὲν εἶδε πλὴν τῶν πεντακοσίων Ἰουδαίων τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν ταύτην. Ἀκολούθως διὰ Σαλέρνου, Ἀμάλφης, Βενεβὰν, Ἀσκόλης, Τράνης, Ἁγ. Νικολάου τῆς Βάρης, Ταραντου, Βρινδῶν (Βριντισίου), ἀφίκετο εἰς Ὄτραντον ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, ἀφοῦ διέτρεξε τὴν Ἰταλίαν, χωρὶς οὐδὲν σπουδαῖον νὰ ἀναφέρῃ περὶ τῆς τοσοῦτον περιέργου ταύτης χώρας.

Ὅσον ἄχαρι καὶ ἂν ἦναι τὸ ὀνοματολόγιον τῶν πόλεων, δὲν λέγομεν ὅσας ἐπεσκέφθη, ἀλλ' ὅσων μνημονεύει Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης, σημειωτέον τοῦτο, ὅτι τὸ ὁρμολόγιον τοῦ ἰουδαίου περιηγητοῦ εἶναι ἀκριβὲς, καλὸν δὲ νὰ παρακολουθήσωμεν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ γεωγραφικοῦ πίνακος τὸν ὁποῖον δι' αὐτὸν ἐχάραξεν εἰδικῶς ὁ Lelevvel. Ἐξ Ὀτράντου μέχρι Λαμίας ἐποίησε σταθμοὺς ἐν Κερκύρᾳ, ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἄρτης, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει τῆς Αἰτωλίας Ἀχελώῳ, ἐν τοῖς Ἀνατολικοῖς τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν ἐν Πάτραις, ἐν Ναυπάκτῳ, Κρίσῃ, ἐκτισμένῃ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Παρνασσοῦ, ἐν Κορίνθῳ καὶ ἐν Θήβαις, ἔνθα οἱ δισχίλιοι Ἰουδαῖοι εἶναι οἱ ἄριστοι ἐργάται τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ μεταξουργίᾳ καὶ τῇ βαφῇ πορφυρῶν, εἶτα ἐν Εὐβοίᾳ καὶ Λαμίᾳ. Ἐκεῖθεν διὰ Γαρδικίου, κώμης ἐπὶ τοῦ κόλπου τοῦ Βώλου, Ἀρμυροῦ, λιμένος εἰς τὸν ὁποῖον ἐταξείδευον οἱ Βενετοὶ, οἱ Γενουήσιοι καὶ οἱ Πιζαῖοι, διὰ Βεσίνης, πόλεως νῦν κατεστραμμένης, Θεσσαλονίκης, Δημητριτσίου, Δράμας, Χριστοπόλεως, Ἀβύδου, Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ περιηγητὴς δίδει ἐνταῦθα λεπτομερείας τινὰς περὶ τῆς μεγάλης ταύτης πρωτευούσης πάσης ἑλληνικῆς γῆς. Ἐβασίλευε τότε Ἐμμανουὴλ ὁ Κομνηνὸς, ὅστις κατῴκει ἀνάκτορον τὸ ὁποῖον εἶχεν οἰκοδομήσει ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς θαλάσσης· ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τούτῳ ὑπῆρχον κίονες ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ «ὁ χρυσοῦς καὶ μετὰ πολυτίμων λίθων θρόνος ἐκεῖνος, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ἀναρτᾶται χρυσοῦν στέμμα ἐκ χρυσῆς ἐπίσης ἁλύσεως, κατερχόμενον μέχρι τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως ὅτε ἐκάθητο. Ἐπὶ τοῦ στέμματος τούτου τοσοῦτον τιμαλφεῖς ὑπάρχουσι λίθοι, ὥστε οὐδεὶς δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ αὐτούς, ἐν ὥρᾳ δὲ νυκτὸς οὐδεμία ὑπάρχει ἀνάγκη φωτὸς, διότι ἕκασκος βλέπει ἀρκούντως διὰ τῆς λάμψεως ἣν ἐκπέμπουσιν οἱ πολύτιμοι οὗτοι λίθοι». Ὁ περιηγητὴς προστίθησιν ὅτι ἡ πόλις εἶναι πολυάνθρωπος, ὅτι οἱ ἔμποροι συρρέουσιν εἰς αὐτὴν πανταχόθεν καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην μόνον πρὸς τὴν Βαγδάτην δύναται νὰ συγκριθῇ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς φέρουσι μεταξίνην περιβολὴν χρυσοκέντητον καὶ χρυσοθύσανον, ὅταν δὲ βλέπῃ τις αὐτοὺς ἐφίππους τοὺς ὑπολαμβάνει ὡς τέκνα βασιλέων, ἀλλ' οὔτε καρδίαν, οὔτε θάρρος ἔχουσι πρὸς πόλεμον, καὶ διατηροῦσι μισθίους μόνον ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, οἵτινες πολεμοῦσι διὰ αὐτούς. Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης λυπεῖται διότι δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ πόλει Ἰουδαῖοι, τοὺς ὁποίους μετήγαγον πέραν τοῦ πύργου τοῦ Γαλατᾶ παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος. Ἐκεῖ ἀριθμοῦνται περίπου 2500 ἐξ ἀμφοτέρων τῶν αἱρέσεων, ἤτοι ῥαββινίται καὶ καραῖται, καὶ μεταξὺ αὐτῶν πολλοὶ μεταξουργοὶ καὶ πλούσιοι ἔμποροι, τοὺς ὁποίους λίαν μισοῦσιν οἱ Ἕλληνε

καὶ μεταχειρίζονται σκληρῶς. Οὐδεὶς τῶν πλουσίων τούτων Ἰουδαίων ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἱππεύῃ πλὴν ἑνὸς μόνου, τοῦ αἰγυπτίου Σολομῶντος, ὅστις εἶναι ὁ ἰατρὸς τοῦ βασιλέως. Ἐκ τῶν μνημείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναφέρει ὁ Βενιαμὶν τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας, ὅστις ἔχει τοσαύτος ἁγίας Τραπέζας ὅσαι καὶ αἱ ἡμέραι τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ τοσοῦτον πολλοὺς κιόνας καὶ μανουάλια χρυσᾶ, ὥστε δὲν δύναταί τις νὰ τὰ ἀριθμήσῃ, καὶ ἀκολούθως τὸ Ἱπποδρόμιον, ὅπερ εἶναι σήμερον ἀγορὰ ἵππων καὶ ἔνθα πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ λαοῦ διωργάνουν «λεοντομαχίας, ἀρκτομαχίας, τιγρομαχίας, καθὼς καὶ μάχας ἀγρίων τε καὶ ἡμέρων πτηνῶν.

Μετὰ τὴν Κων/πολιν Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης ἐπεσκέψατο τὴν ἀρχαίαν Βρσάνθην, τὴν Καλλίπολιν, τὴν Κίλιαν, λιμένα ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς, εἶτα διὰ πλοίου διέτρεξε τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, Μιτυλήνην καὶ Χίον, ἥτις ἐνεργεῖ τὸ ἐμπόριον τῆς μαστίχης, τὴν Σάμον, τὴν Ρόδον καὶ τὴν Κύπρον. Ἐκεῖθεν πλεύσας πρὸς τὴν γῆν τοῦ Ἀρὰμ διέβη διὰ Μοφουεστίας ἐν Κιλικίᾳ (Μισσὶς), ὅ' Ἀντιοχείας, ἧς ἐθαύμασε τὴν ὑδρονομίαν, καὶ διὰ Λαοδικείας καὶ ἀφίκετο εἰς Τρίπολιν, προσφάτως δοκιμασθεῖσαν ὑπὸ σεισμοῦ, ὃν ᾐσθάνθησαν ἐν πάσῃ τῇ γῇ τοῦ Ἰσραὴλ. Ἐκ Τριπόλεως κατευθύνθη εἰς Βηρυτὸν, Σιδῶνα καὶ Τύρον, διάσημον διὰ τὴν πορφυροποιίαν καὶ ὑαλουργίαν, εἰς Πτολεμαΐδα, εἰς Καίφραν παρὰ τὸ ὄρος Κάρμηλον, ἔνθα κεῖται τὸ σπήλαιον τοῦ Ἠλία, εἰς Καπερναοὺμ, εἰς Καισάρειαν, ὡραιοτάτην καὶ καλὴν πόλιν, εἰς Κακὸν, εἰς Σαμάρειαν, ἐκτισμένην ἐν ἐξοχῇ, διαρρεομένῃ ὑπὸ ρυάκων καὶ πολυκήπῳ, πολυαμπέλῳ καὶ ἐλαιοφύτῳ, εἰς Νεάπολιν, εἰς Γαβαὼν καὶ τέλος ἀφίκετο εἰς Ἱεροσόλυμα.

Ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει ὁ ἰουδαῖος περιηγητὴς οὐδὲν ἐδύνατο ἰδεῖν ἐξ ὅσων θὰ ἔβλεπε βεβαίως εἰς χριστιανός. Δι' αὐτὸν ἡ Ἱερουσαλὴμ εἶναι πολίχνη περιτετειχισμένη διὰ τριῶν τειχῶν καὶ πολυάνθρωπος, ἔχουσα Ἰακωβίτας, Σύρους, Ἕλληνας, Γεωργιανοὺς καὶ πάσης γλώσσης καὶ παντὸς ἔθνους. Κέκτηται δύο νοσοκομεῖα, ὧν τὸ ἓν οἰκεῖται ὑπὸ τετρακοσίων ἱπποτῶν, προθύμων ἀείποτε εἰς πόλεμον, μέγα ναὸν, ὅστις εἶναι ὁ τάφος τοῦ «ἀνθρώπου ἐκείνου», ὡς ἀποκαλεῖται ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῇ ἑβραϊκῇ βίβλῳ Ταλμοὺθ, καὶ οἰκίαν ἐν ᾗ οἱ Ἰουδαῖοι ἀντὶ φόρου κέκτηνται τὸ προνόμιον τοῦ ἀσχολεῖσθαι εἰς τὴν βαφικήν. Ἄλλως δὲ δὲν εἶναι πολλοὶ οἱ ὁμόθρησκοι Βενιαμὶν τοῦ ἐκ Τουδέλης ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἀνερχόμενοι μόλις εἰς διακοσίους καὶ διαμένοντες ὑπὸ τὸν πύργον τοῦ Δαβὶδ ἐν γωνίᾳ τῆς πόλεως.

Ἔξωθεν τῆς Ἱερουσαλὴμ ὁ περιηγητὴς ἀναφέρει τοὺς τάφους τοῦ Ἀβεσαλὼμ καὶ τοῦ Ὠσία, τὴν κρήνην τῆς Σιλωὰς παρὰ τὸν χείμαρρον τῶν Κέδρων, τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφὰτ, τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν καὶ τὸν ἀκρόλοφον ὁπόθεν ὁρᾶται τῶν Σοδόμων ἡ θάλασσα. Εἰς ἀπόστασιν δύο παρασαγγῶν ἢ δύο λευγῶν ἐγείρεται τὸ ἀδιάφθορον ἄγαλμα τῆς γυναικὸς τοῦ Λὼτ· καθὰ δὲ διαβεβαιοῖ ὁ περιηγητὴς, «μολονότι λείχουσι τὸ ἀλάτινον τοῦτο ἄγαλμα τὰ διερχόμενα ποίμνια, ἐν τούτοις ἀείποτε αὔξει ἀποκαθιστάμενον ὡς ἦτο πρίν».

Ἐξ Ἱεροσολύμων Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδίλης ἀφοῦ ἐπέγραψε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς Ραχὴλ κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἐκεῖθεν διερχομένων Ἰουδαίων, μετέβη εἰς Βηθλεὲμ, ἔνθα δώδεκα ἠρίθμησεν ἰσραηλίτας βαφεῖς· ἔτα εἰς Ἑβρὼν, πόλιν κατεστραμμένην τανῦν καὶ ἠρειπωμένην.

Ὁ ἰουδαῖος περιηγητὴς καταλείπων τέλος τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ ἀφικνεῖται εἰς Δαμασκὸν, ἀφοῦ ἐπεσκέψατο προηγουμένως τὴν πεδιάδα Μακφελὰ, τοὺς τάφους Ἀβραὰμ, Σάρας, Ἰσαὰκ καὶ

Ῥεβέκας, Ἰακὼβ καὶ Λίας, διελθὼν διὰ Βεὶτ Ζαβερὶμ, Σκίλου, τοῦ ὄρους Μορίγα, Βεὶτ Νουβὶ, Ῥαμᾶ, Ἰόππης, Ζαβνὲχ, Ἀζώτου, Ἀσκαλὼν, κτισθείσης ὑπὸ Ἑσδρὰ τοῦ θυσιαστοῦ, Λούδ, Σεραὶν, Σουφουριὲχ, Τιβεριάδος, ἔνθα εὑρίσκονται θερμὰ λουτρὰ, ἀναβλύζοντα ἐκ τοῦ μυχοῦ τῆς γῆς», δι' Ἅλμας, Καδὶς, Βελινὰς παρὰ τὸ σπήλαιον, ὁπόθεν πηγάζει ὁ Ἰορδάνης.

Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης περιγράφει ὧδε τὴν πόλιν Δαμασκὸν, ἔνθα ἄρχεται ἡ χώρα τοῦ Νουρεδδὶν, βασιλέως τῶν Τούρκων.

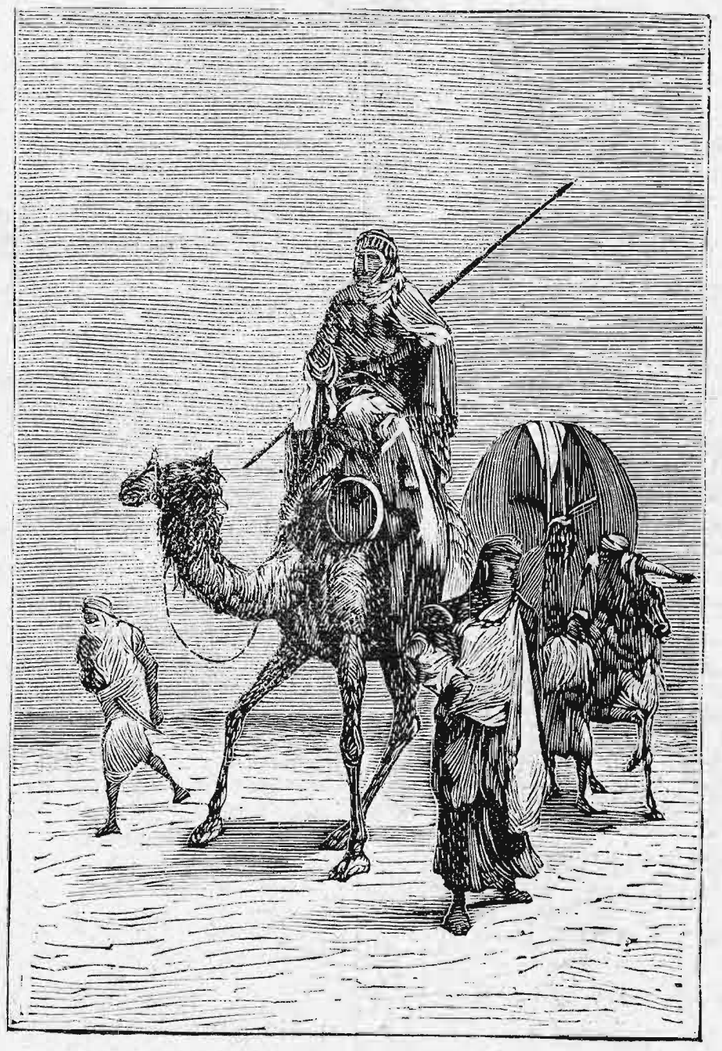
«Λίαν μεγάλη ἐστὶν ἡ πόλις καὶ ὡραιοτάτη, καὶ περιτετειχισμένη, ἡ δὲ γῆ αὐτῆς εὐμοιρεῖ κήπων ἐπὶ ἐκτάσεως πεντεκαίδεκα μιλίων γύρω αὐτῆς· γονιμωτέραν γῆν οὐδαμοῦ ἄλλοθι βλέπει τις. Ἡ πόλις κεῖται ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ἕρμωνος, ὁπόθεν δύο πηγάζουσι ποταμοὶ, ὁ Ἀρμάνας καὶ ὁ Φάρφαρος, τοῦ πρώτου διαῤῥέοντος ἀνὰ μέσον τὴν πόλιν, τῶν δὲ ὑδάτων αὐτοῦ διοχετευομένων δι' ὑδραγωγείων εἰς τὰς οἰκείας τῶν μεγιστάνων, ὡς καὶ εἰς τὰς πλατείας καὶ εἰς τὰς ἀγοράς. Ἡ χώρα αὕτη ἐμπορεύεται πρὸς πάντα τὸν λοιπὸν κόσμον. Ὁ δὲ Φάρφαρος διαῤῥέει τοὺς ἐκτὸς τῆς πόλεως κήπους. Οἱ Ἰσμαηλῖται ἔχουσιν ἐν Δαμασκῷ τέμενος, καλούμενον Γομὰν Δαμεσὲκ, ἤτοι συναγωγὴν τῆς Δαμασκοῦ. Παρόμοιον κτίριον οὐδαμοῦ ἄλλοθι εὑρίσκεται, λέγεται δὲ ὅτι ἄλλοτε ἦτο ἀνάκτορον τοῦ Βεχαδὰτ· βλέπει τις ἐν αὐτῷ ὑάλινον τεῖχος, κατασκευασθὲν ὡς ἐκ μαγείας, τοσαῦται δὲ ὑπάρχουσιν ἐπὶ τοῦ τείχους τούτου ὀπαὶ ὅσαι καὶ ἡμέραι τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους· ὁ δὲ ἥλιος κατερχόμενος τὴν τροχιὰν αὐτοῦ κατὰ δώδεκα βαθμοὺς ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὡρῶν τῆς ἡμέρας, εἰσέρχεται καθ' ἑκάστην εἰς μίαν τῶν ὀπῶν, ἐκ τούτου δὲ ἕκαστος δύναται νὰ μάθῃ ποία ὥρα εἶναι. Ἔσωθεν τοῦ ἀνακτόρου ὑπάρχουσιν οἰκίαι ἐκτισμέναι ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, αἵτινες δύνανται νὰ περιλάβωσι τρεῖς, ἐὰν θέλωσι νὰ νιφθῶσιν ἢ νὰ λουσθῶσιν».

Μετὰ τὴν Γαλὰδ καὶ Σαλκὰχ, εἰς διήμερον ἀπὸ τῆς Δαμασκοῦ ἀπόστασιν κειμένην, Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης ἀφίκετο εἰς Βαλβὲκ, τὴν παρ' Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις Ἡλιούπολιν, κτισθεῖσαν ὑπὸ Σολομῶντος ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Λιβάνου, εἶτα εἰς Παλμύραν, ὡσαύτως οἰκοδομηθεῖσαν διὰ μεγάλων λίθων. Εἶτα διαβὰς διὰ Καριετὶν ἔστη εἰς Ἐπιφάνειαν (Χαμὰ), ἐν μέρει καταστραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ ἐκείνου, ὅστις τὸ 1157 ἀνέτρεψε ταὐτοχρόνως πολλὰς πόλεις τῆς Συρίας.

Ἕπεται μετὰ ταῦτα πτωχὸν ἐν τῇ ἀφηγήσει ὀνοματολόγιον πόλεων, ὧν μόνον τὰ ὀνόματα τὸ πολὺ ἀρκεῖται εἰς τὸ νὰ δώσῃ, οἷον τῆς Χαλὰβ, Καλαδαϊβὰρ, Ράκκης, Χαρρὰν, κυριωτέρας πόλεως τῶν Σαβαίων, Νισίβης, Δζεζερὲτ, ἧς τὸ τουρκικὸν ὄνομα εἶναι Κορὰ, τῆς Μοσοὺλ ἐπὶ τοῦ Τίγρεως, ἔνθα ἄρχεται ἡ Περσία, τῆς Νινευὶ, ἐξ ἧς ὁ περιηγητὴς ἐπιστρέφει πρὸς τὸν Εὐφράτην, τῆς Ραχάβας, Καρκεσίας, Ἰούδας, Ἀβκέραχ καὶ τέλος τῆς Βαγδάτης, διαμονῆς τοῦ χαλίφου.

Μεγάλως ἤρεσεν ἡ Βαγδάτη εἰς τὸν περιηγητήν· εἶναι μεγάλη πόλις περιφερείας τρισχιλίων μιλίων, ἔνθα ὑπάρχουσι νοσοκομεῖα διὰ τοὺς συνήθεις ἀσθενεῖς καὶ τοὺς Ἰουδαίους. Σοφοὶ, φιλόσοφοι, ἐπιτήδειοι εἰς πάσας τὰς ἐπιστήμας καὶ μάγοι πεπειραμένοι εἰς παντὸς εἴδους μαγείας συῤῥέουσιν εἰς τὴν πόλιν ταύτην πανταχόθεν· ἐν αὐτῇ εἶναι ἡ διαμονὴ καὶ αὕτη ἡ πρωτεύουσα τοῦ χαλίφου, ὅστις, κατὰ τινας ὑπομνηματιστὰς, παριστάνεται ὡς ὁ Μοσταϊτζέδος, ὁ βασιλεύσας ἐπὶ τῆς δυσμικῆς Περσίας καὶ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Τίγρεως. Ὁ χαλίφης οὗτος εἶχε μέγα ἀνάκτορον ἐν μέσῳ παραδείσου, διαῤῥεομένου ὑπὸ παραποτάμου τοῦ Τίγρεως καὶ οἰκουμένου

ὑπὸ ἀγρίων θηρίων. Ὑπό τινας ἐπόψεις ὁ ἡγεμὼν οὗτος δύναται νὰ προβληθῇ ὡς παράδειγμα εἰς πάντας τοὺς ἡγεμόνας τῆς γῆς. Εἶναι ἀγαθὸς ἀνὴρ, ἀγαπῶν τὴν ἀλήθειαν, μειλίχιος καὶ εὐγενὴς πρὸς πάντας ὅσους ἀπαντᾷ· ζῇ, ἐκ μόνης τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ κατασκευάζει σκεπάσματα κλίνης, φέροντα τὴν σφραγῖδα αὐτοῦ, ἅτινα πωλεῖ εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ τῶν πριγκήπων τῆς αὐλῆς ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὰ τῆς διατροφῆς ἔξοδα. Ἐκ τῶν ἀνακτόρων

Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης ἐν τῇ Συρίᾳ.

ρων ἐξέρχεται οὐδέποτε ἀλλ' ἢ μόνον κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ραμαδὰν, ἵνα μεταβῇ εἰς τὸ τέμενος, ὅπερ κεῖται παρὰ τὰ πρόθυρα τῆς Βασόρας, ἐκεῖ δὲ ἐκτελῶν χρέη ἱμάμη ἐξηγεῖ τὸν νόμον εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Εἶτα εἰσέρχεται εἰς τὸ ἀνάκτορον διὰ διαφόρου ὁδοῦ, ἡ δὲ ὁδὸς ἣν ἐτράπη φρουρεῖται δι' ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἵνα μηδεὶς βέβηλος μιάνῃ αὐτὴν διὰ τῶν βημάτων αὐτοῦ. Πάντες οἱ ἀδελφοὶ τοῦ χαλίφου κατοικοῦσι τὸ αὐτὸ ἀνάκτορον, ἕκαστος δὲ αὐτῶν μεγάλων τυγχάνει τιμῶν, καὶ ἔχουσιν ὑπ' αὐτοὺς πόλεις καὶ κώμας, διὰ τῶν προς-

όδων τῶν ὁποίων διάγουσιν εὐάρεστον βίον· εἰσὶ δὲ μόνον ἀλυσσόδετοι πάντες καὶ φρουροῦνται ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας αὐτῶν, διότι ἀπεστάτησαν ἅπαξ κατὰ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν.

Κατόπιν τῶν λεπτομερειῶν τούτων, Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης κατῆλθε τὴν γωνίαν ταύτην τῆς ἀσιατικῆς Τουρκίας, διαρρεομένην ὑπὸ τοῦ Τίγρεως καὶ τοῦ Εὐφράτου, διέβη διὰ Γιχιαγὶν, Βαβυλῶνος, πόλεως κατεστραμμένης, ἧς αἱ ὁδοὶ ἐκτείνονται εἰς τριάκοντα μιλίων περίμετρον· μεταξὺ ἐδεύων εἶδε τὴν φλέγουσαν κάμινον ἐν ᾗ ἐρρίφθησαν ὁ Ἀνανίας, ὁ Μισαὴλ καὶ ὁ Ἀζαρίας, τὴν Χιλλὰχ καὶ τὸν πύργον τῆς Βαβὲλ, ὃν περιγράφει οὕτω· «Ὁ πύργος εἶναι πλινθόκτιστος· τὸ πλάτος τῶν θεμελίων αὐτοῦ εἶναι περίπου δύο μίλια· τὸ πλάτος τοῦ πύργου εἶναι 270 πήχεων καὶ τὸ ὕψος 100 κανναῶν 1)· ἀνὰ δέκα πήχεις ὑπάρχουσιν ὁδοὶ ἑλικοειδεῖς μετὰ βαθμίδων, ἄγουσαι μέχρι τῆς κορυφῆς. Ἐκ τοῦ πύργου τούτου φαίνεται διάστημα 20 μιλίων, διότι ἡ χώρα εἶναι ἐκτενὴς καὶ ὁμαλή· ἀλλὰ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ καταπεσὸν ἐκρήμνισεν αὐτὸν μέχρι τῆς βάσεως».

Ἐκ Βαβὲλ μετέβη ὁ περιηγητὴς εἰς τὴν συναγωγὴν τοῦ Ἐζεκιὴλ ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου, ἀληθὲς προσκύνημα, εἰς ὃ συρρέουσιν οἱ πιστοὶ πανταχόθεν ὅπως ἀναγνώσωσι τὸ μέγα βιβλίον, γεγραμμένον διὰ χειρὸς τοῦ προφήτου. Εἶτα διελθὼν δι' Ἀλκοτζονὰθ, Αἰν-Ζαρὰτα, Λεφρὰς, Κεφὰρ, Κούφρας καὶ Σούρας, ἄλλοτε ἕδρας περιφήμου ἰουδαϊκοῦ πανεπιστημίου, Σχαφγαθὶβ, ἧς ἡ συναγωγὴ εἶναι ἐκτισμένη διὰ λίθων ἐξ Ἱερουσαλὴμ, καὶ διαβὰς τὴν ἔρημον τῆς Ὑεμένης, ἔφθασεν εἰς Θέμα, Τιλιμὰς, Σεμπὰρ, πέντε μυριάδας ἀριθμοῦσαν ἰσραηλιτῶν, Βασὲθ καὶ εἰσῆλθε τέλος εἰς Βασόραν ἐπὶ τοῦ Τίγρεως κειμένην, σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ περσικοῦ κόλπου. Οὐδεμίαν λεπτομέρειαν δίδει ὁ περιηγητὴς περὶ τῆς σπουδαίας καὶ ἐμπορικῆς ταύτης πόλεως· ἀλλὰ ἐκεῖθεν μετέβη πιθανῶς εἰς Καρνὰ καὶ ἐπεσκέψατο τὸν τάφον τοῦ προφήτου Ἐσδρά· εἶτα εἰσῆλθεν εἰς Περσίαν καὶ διέμεινεν ἐν Σουσιανῇ, μεγάλῃ πόλει, κατεστραμμένῃ ἐν μέρει, ἣν ὁ Τίγρις διαιρεῖ εἰς δύο συνοικίας, ὧν ἡ μὲν πλουσία, ἡ δὲ πτωχὴ, ἑνουμένας διὰ γεφύρας, ἐπὶ τῆς ὁποίας λόγῳ δικαιοσύνης κρέμαται τὸ νεκρικὸν τοῦ Δανιὴλ φέρετρον.

Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης ἐξηκολούθησε τὴν περιήγησιν αὐτοῦ εἰς Περσίαν διὰ Ρουδβὰρ, Χολβὰν, Μουλεχὲτ καὶ Ἀμαρίας, ἔνθα ἄρχεται ἡ Μηδία. Ἐκεῖ, ὡς ἀφηγεῖται, ἐνεφανίσθη ὁ ἀπατεὼν ἐκεῖνος Δαβὶδ Ἐλ Ροὰ, ψευδοθαυματοποιὸς, ὅστις δὲν εἶναι ἀλλ' ἢ ὁ Ἰησοῦς τῶν Ἰουδαίων. Εἶτα δι' Ἐκβατάνων, ἔνθα ἐγείρονται οἱ τάφοι τοῦ Μαρδοχαίου καὶ τῆς Ἐσθὴρ, καὶ διὰ Δαβρεστὰν ἀφίκετο εἰς Ἰσπαχὰν, πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου, ἔχουσαν περίμετρον δώδεκα μιλίων.

Ἐνταῦθα ἡ ἀφήγησις τοῦ περιηγητοῦ ἀποβαίνει ὀλίγον σκοτεινή. Κατὰ τὰς σημειώσεις αὐτοῦ ἀνευρίσκεται ἐν Σιρὰς, πιθανῶς ἐν τῷ διαμερίσματι Ἐράτης ἐν Ἀφγανίᾳ, εἶτα ἐν Σαμαρκάνδῃ καὶ τέλος ἐν τοῖς πρόποσι τῆς Θιβετίας. Ἐκ τοῦ ἄκρου τούτου σημείου εἰς ὃ ἔφθασε, βορειοανατολικῶς, φαίνεται ὅτι ἐπανῆλθεν εἰς Νισαποὺρ καὶ Σουσιανὴν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Τίγρεως· ἐκεῖθεν μετὰ διήμερον πλοῦν κατέβη εἰς Ἐλ Κασ'φ, πόλιν τῆς Ἀραβίας ἐπὶ τοῦ περσικοῦ κόλπου, ἔνθα γίνεται ἁλιεία μαργαριτῶν· εἶτα δὲ, μετὰ ἑφθήμερον πλοῦν, διαπλεύσας τὴν θάλασσαν τοῦ Ὁμὰν φαίνεται φθὰς εἰς Σουλὰν, ταυῦν Κιλὸν, ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Μαλαβάρης.

Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης ἦτο τέλος ἐν Ἰνδικῇ, ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν ἡλιολατρῶν, τῶν τέκνων τοῦ Κοὺς, θαυμαστῶν τῶν ἀστέρων. Ἡ χώρα αὕτη παράγει

1) Ἀρχαῖον μέτρον ἴσον 2 φρ. 22 ἑκατ.

πέπερι, καννέλαν καὶ ζιγγίβερι (πιπερόριζαν). Μετὰ εἴκοσιν ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐκ Σουλὰν ἀναχωρήσεως αὐτοῦ ἀφικνεῖτο εἰς τὰς νήσους Σιρὰγ, ἤτοι τὴν Κεϋλάνην, ἧς οἱ κάτοικοι εἶναι φανατικοὶ πυρολάτραι.

Ἐκ Κεϋλάνης ὁ Βενιαμὶν μετέβη μέχρι Σινικῆς, περὶ ἧς δὲν δύναταί τις νὰ διαβεβαιώσῃ ἐὰν ποιεῖται λόγον. Τὴν θαλασσοδρομίαν τοῦ μέρους τούτου θεωρεῖ ὡς λίαν ἐπικίνδυνον· πολλὰ πλοῖα ἀπώλοντο, ὁ δὲ περιηγητὴς συνιστᾷ τὸ κατωτέρω παράδοξον μέσον πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ κινδύνου. «Λαμβάνει τις μεθ' ἑαυτοῦ, λέγει, πολλὰ δέρματα βοῶν, ἐὰν δὲ ὁ ἄνεμος ἀπειλεῖ τὸ πλοῖον, ὁ θέλων νὰ διαφύγῃ διπλόνει κοίλως τὸ δέρμα εἰς τρόπον νὰ μὴ εἰσέρχηται ἐντὸς ὕδωρ, εἶτα ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν· τότε μέγας τις ἀετὸς βλέπων τοῦτον καὶ νομίζων αὐτὸν ἄγριόν τι ζῶον κατέρχεται καὶ λαβὼν φέρει εἰς τὴν ξηρὰν ἐπί τινος ὄρους ἢ κοιλάδος ὅπως τὴν λείαν αὐτοῦ καταβροχθίσῃ· ἀλλ' ὁ ἐν τῷ δέρματι κεκλεισμένος ἄνθρωπος φονεύει τὸν ἀετὸν διὰ τοῦ μαχαιρίου αὐτοῦ, ἀκολούθως δὲ ἐξερχόμενος τοῦ δέρματος ὁδεύει μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς μέρος κατῳκημένον. Πολλοὶ ἐσώθησαν τοιουτοτρόπως».

Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης ἀνευρίσκεται αὖθις ἐν Κεϋλάνῃ, εἶτα πιθανῶς ἐν Σοκοτόρᾳ ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ περσικοῦ κόλπου καὶ ἀκολούθως ἐν Σεβιδ· διερχόμενος τότε τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἀφικνεῖται εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀβυσινίας, ἣν ἀποκαλεῖ «Ἰνδικὴν, τὴν ἤπειρον». Ἐκεῖθεν κατερχόμενος τὰ ρεῖθρα τοῦ Νείλου διὰ τῆς χώρας τῶν Ἀκουὰν ἀφικνεῖται εἰς τὴν κώμην Χολβὰν καὶ διὰ τῆς Σαχάρας, ἔνθα ὁ ἄνεμος πνίγει τὰς συνοδείας (κερβάνια) ὑπὸ στρῶμα ἄμμου, ἀφικνεῖται εἰς Ζαβίλαν, Κοὺς, Φαγιοὺμ καὶ Μισραὶμ, ἤτοι Κάϊρον.

Τὸ Μισραὶμ, κατὰ τὸν περιηγητὴν, εἶναι μεγάλη πόλις, ἔχουσα πολλὰς πλατείας καὶ πολλὰ ἐργαστήρια· ἐκεῖ οὐδέποτε βρέχει, ἀλλ' ὁ Νεῖλος πλημμυρῶν ἅπαξ κατὰ πᾶν ἔτος ἀρδεύει τὴν χώραν «ἐπὶ ἐκτάσεως δεκαπενθημέρου πορείας», παρέχων αὐτῇ μεγίστην γονιμότητα.

Ἐκ Μισραὶμ Βενιαμὶν ὁ ἐκ Τουδέλης μετέβη εἰς Γιζὲχ, χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ τὰς πυραμίδας αὐτῆς εἰς Αἶν Σιὰμς, Βουτὶγ, Ζιφὶταν καὶ Δαμίραν καὶ ἔστη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, κτίσματι Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. Ἡ πόλις, λέγει, εἶναι ἐμπορικωτάτη, πανταχόθεν συρρεόντων εἰς αὐτὴν ἐμπόρων. Τὰς πλατείας καὶ τὰς ὁδοὺς αὐτῆς διέρχεται πολὺς κόσμος καὶ εἶναι τοσοῦτον μακραὶ αὗται, ὥστε δὲν βλέπει τις τὴν ἄκραν. Ἓν πρόχωμα προεκτείνεται κατὰ ἓν μίλιον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ὑποβαστάζει ὑψηλὸν πύργον, ἐγερθέντα ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ πύργου τούτου ὑπῆρχεν ὑάλινον κάτοπτρον, «ὁπόθεν ἐδύνατό τις νὰ ἴδῃ εἰς ἀπόστασιν πεντηκονθημέρου πορείας πάντα τὰ ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῆς Δύσεως ἐρχόμενα πλοῖα εἴτε διὰ νὰ ἐπιχειρήσωσι πόλεμον, εἴτε διὰ νὰ βλάψωσιν ἄλλως τὴν πόλιν. Ὁ φωτοβόλος οὗτος πύργος, ἐὰν πιστεύσωμεν εἰς τὸν περιηγητὴν, χρησιμεύει εἰσέτι μέχρι τοῦ νῦν ὡς σῆμα εἰς πάντα τὰ πλοῖα τὰ πλέοντα εἰς Ἀλεξάνδρειαν, διότι ἀναφαίνεται ἡ πόλις αὕτη ἐν ὥρᾳ νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἐξ ἀποστάσεως 100 μιλίων διὰ μεγάλου ἀνημμένου φανοῦ, κτλ.». Τί θὰ ἀπεγίνοντο οἱ φάροι τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς, παραβαλλόμενοι πρὸς τὸ φέγγος τοῦ πύργου τούτου, αὐτοὶ οἵτινες δὲν ἐκπέμπουσι τὸ ἑαυτῶν πορρωτέρω τῶν τριάκοντα μιλίων, κἂν ἔτι ἀνάπτωνται δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός;

Ὁ ἰουδαῖος περιηγητὴς ἐπεσκέψατο τὴν Δαμιέττην, Σουμβὰτ, Ἀϊλὰχ, Ρεφιδὶμ καὶ τὴν κώμην Θὼρ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Σινᾶ· ἐπανελθὼν εἰς Δαμιέττην διὰ θαλάσσης μετὰ εἴκοσιν ἡμέρας ἀφίκετο εἰς Μεσσήνην, θελήσας δὲ νὰ ἐξακολουθήσῃ εἰσέτι τὴν ἀπογρα-

φὴν τῶν ὁμοθρήσκων αὐτῷ ἀνῆλθε διὰ Ρώμης καὶ Λούκας εἰς Μαυριανὴν καὶ εἰς Ἅγιον Βερνάρδον, καὶ ἀναφέρει πολλὰς πόλεις τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Γαλλίας, ἔνθα κατέφυγον Ἰουδαῖοι. Κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Σατωβριάνδου ἐπὶ τοῦ δρομολογίου Βενιαμὶν τοῦ ἐκ Τουδέλης ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἰουδαίων ἀνέρχεται εἰς 763,165.

Τέλος ὁ περιηγητὴς ποιεῖται λόγον περὶ Παρισίων, οὓς ἐπεσκέψατο βεβαίως, τῆς μεγάλης ταύτης τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου πόλεως, κειμένης ἐπὶ τοῦ Σηκουάνα. «Οἱ Παρίσιοι περιέχουσι, λέγει, μαθητὰς σοφῶν, οὐδένα ἔχοντας σήμερον ἐφάμιλλον, ἀσχολουμένους νυκτός τε καὶ μεθ' ἡμέραν εἰς τὴν μελέτην τοῦ νόμου, λίαν φιλοξένους καὶ τὴν φιλίαν καὶ τὴν φιλάδελφον αὐτῶν ἐπιδεικνυμένους πρὸς πάντας τοὺς ἰουδαίους ἀδελφοὺς αὐτῶν».

Τοιαύτη ἡ περιοδεία Βενιαμὶν τοῦ ἐκ Τουδέλης, ἀποτελοῦσα σπουδαῖον μνημεῖον τῆς γεωγραφικῆς ἐπιστήμης κατὰ τὰ μέσα τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος. Τὴν περιήγησιν ταύτην δύναται εὐχερῶς νὰ παρακολουθήσῃ ὁ ἀναγνώστης διὰ τῆς χρήσεως τοῦ σημερινοῦ ὀνόματος ἑκάστης πόλεως, ἀναφερομένης ἐν τῇ ἀφηγήσει.

Βενιαμὶν τὸν ἐκ Τουδέλης διαδέχεται, κατὰ χρονολογικὴν τάξιν, ὁ Ἰωάννης Πλὰν Καρπῖνος, ὃν συγγραφεῖς τινες καλοῦσιν ἁπλῶς Καρπίνην. Ὁ Καρπῖνος ἢ Καρπίνης οὗτος ἦτο φραγκισκανός, γεννηθεὶς περὶ τὸ 1182 ἐν κώμῃ τῆς ἐπαρχίας Περούζης ἐν Ἰταλίᾳ. Γνωσταὶ αἱ πρόοδοι τῶν μογγολικῶν ὁρδῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ φιλοδόξου Τσεγκὶς χάν. Τῷ 1206 ὁ ἐπιτήδειος οὗτος ἀρχηγὸς κατέστησε πρωτεύουσαν τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ τὴν Καρακορούμ, ἀρχαίαν τουρκικὴν πόλιν, κειμένην ἐν Ταρταρίᾳ πρὸς βορρᾶν τῆς Σινικῆς. Ὑπὸ τὸν διάδοχον τοῦ Τσεγκὶς χὰν Ὀγαδάην ἡ μογγολικὴ δυναστεία ἐπεξετάθη μέχρι τῆς κεντρικῆς Σινικῆς, ὁ δὲ βάρβαρος οὗτος ἡγεμὼν ἄγων στρατιὰν ἐξ 600,000 ἀνδρῶν ἐπέδραμε τὴν Εὐρώπην. Ἡ Ρωσσία, ἡ Γεωργία, ἡ Πολωνία, ἡ Μοραβία, ἡ Σιλεσία καὶ ἡ Οὐγγαρία ἐγένοντο θέατρον αἱματηρῶν πολέμων ἀπειληξάντων ὑπὲρ τοῦ Ὀγαδάη. Οἱ Μογγόλοι οὗτοι ἐθεωροῦντο ὡς δαίμονες ἀπολυθέντες ὑπό τινος ὑποχθονίου δυνάμεως, ἡ δὲ Δύσις σπουδαίως ἠπειλήθη ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς αὐτῶν.

Ὁ πάπας Ἰννοκέντιος Δ' ἔπεμψε πρὸς τὸν χάνην τῶν Ταρτάρων πρώτην πρεσβείαν, ἥτις ἔλαβεν ὑπεροπτικὴν καὶ ἥκιστα ἐνθαρρυντικὴν ἀπάντησιν. Ταυτοχρόνως ἔπεμπε νέους πρεσβευτὰς πρὸς τοὺς Ταρτάρους τῆς βορειοανατολικῆς Ταρταρίας πρὸς ἀναστολὴν τῆς μογγολικῆς ἐπιδρομῆς, ἀρχηγὸν δὲ τῆς πρεσβείας ταύτης ἐξελέξατο τὸν φραγκισκανὸν Καρπίνην, ὅστις ἐθεωρεῖτο ὡς νοήμων καὶ δεξιὸς διπλωμάτης.

Ὁ Καρπίνης συνοδευόμενος ὑπὸ Στεφάνου τοῦ ἐκ Βοημίας ἐξεκίνησε τῇ 6 ἀπριλίου 1245, κατ' ἀρχὰς δὲ μετέβη εἰς Βοημίαν. Ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας ταύτης ἔδωκεν αὐτῷ διαπιστευτήρια γράμματα πρὸς τοὺς ἐν Πολωνίᾳ συγγενεῖς αὐτοῦ, διὰ τῆς ἐπιρροῆς τῶν ὁποίων θὰ διηυκολύνετο ἡ εἰς Ρωσσίαν εἴσοδος τῶν πρεσβευτῶν. Ὁ Καρπίνης καὶ ὁ σύντροφος αὐτοῦ ἀφίκοντο ἄνευ δυσχερείας μέχρι τῶν κρατῶν τοῦ δουκὸς τῆς Ρωσσίας, ἔνθα τῇ συμβουλῇ τοῦ δουκὸς τούτου ἐπρομηθεύθησαν μηλωτὰς κάστορος καὶ ἄλλων ζώων, ὅπως δωρήσωνται αὐτὰς τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν Ταρτάρων. Τὰ ἐφόδια ταῦτα ἔχων ὁ Καρπίνης διηυθύνθη βορειοανατολικῶς καὶ ἀφίκετο εἰς Κιέβον, πρωτεύουσαν τότε τῆς Ρωσσίας, νῦν δὲ ἔδραν τοῦ ὁμωνύμου κυβερνείου, ἀλλ' οὐχὶ ἄνευ φόβων ἐκ μέρους τῶν Λιθουανίων, τῶν ἐχθρῶν τούτων τοῦ σταυροῦ, οἵτινες διέτρεχον τότε τὴν χώραν.

Ὁ διοικητὴς τοῦ Κιέβου παρώτρυνε τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ πάπα ν' ἀλλάξωσι τοὺς ἵππους αὐτῶν ἀντὶ ταρταρικῶν, συνειθισμένων εἰς τὸ νὰ ἀνακαλύπτωσι τὸ χόρτον ὑπὸ τὴν χιόνα, ἱππεύσαντες δὲ οἱ πρεσβευταὶ ἀφίκοντο εἰς τὴν πόλιν Δάνιλον. Ἐκεῖ ἠσθένησαν ἐπικινδύνως, ἀλλὰ μόλις ἰαθέντες, ἠγόρασαν ὄχημα καὶ μεθ' ὅλον τὸ ψῦχος ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν αὐτῶν. Ἀφικόμενοι εἰς Κανιὲφ ἐπὶ τοῦ Δνειπέρου εὑρέθησαν εἰς τὸ πρῶτον χωρίον τῆς μογγολικῆς αὐτοκρατορίας. Ἐκεῖθεν εἰς ἀρχηγὸς ἀρκούντως θηριώδης, ὃν ἐδέησε νὰ μαλάξωσι διὰ δώρων, ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ταρτάρων.

Οἱ βάρβαροι οὗτοι, ἀφοῦ κατὰ πρῶτον ὑπεδέξαντο αὐτοὺς κακῶς, ὡδήγησαν κατόπιν πρὸς τὸν δοῦκα Κορρένσαν, ὅστις διώκει στρατιωτικὴν προφυλακὴν ἐξ ἑξηκοντακισχιλίων ἀνδρῶν. Ὁ στρατηγὸς οὗτος, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἐδέησε νὰ γονυπετήσωσιν οἱ τοῦ πάπα πρεσβευταί, παρέπεμψεν αὐτοὺς τῇ ὁδηγίᾳ τριῶν Ταρτάρων εἰς τὸν πρίγκηπα Βάθυν, ὅστις ἦτο ὁ ἰσχυρότερος ἀρχηγὸς μετὰ τὸν αὐτοκράτορα.

Σταθμοὶ παρεσκευάσθησαν καθ' ὁδόν· ἡ ὁδοιπορία ἦτο μακρὰ, γινομένη νυκτός τε καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ ἐν μεγάλῃ σπουδῇ. Ὁ φραγκισκανὸς διέτρεξε τοιουτοτρόπως τὴν χώραν τῶν Κομάνων μεταξὺ Δνειπέρου καὶ Τανάϊδος, Βόλγα καὶ Ζαὲκ, ἀνελθὼν πολλάκις τοὺς παγωμένους ποταμοὺς, καὶ ἔφθασε τέλος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ πρίγκηπος Βάθυ ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς χώρας τῶν Κομάνων.

« Ὁδηγούμενοι πρὸς τὸν πρίγκηπα τοῦτον, λέγει ὁ Καρπίνης, ἐδήλωσαν ἡμῖν, ὅτι ἔδει νὰ διέλθωμεν μεταξὺ δύο πυρῶν, ἵνα ἐὰν εἴχομεν κατὰ τύχην κακόν τινα σκοπὸν κατὰ τοῦ κυρίου αὐτῶν καὶ ἡγεμόνος, ἢ ἐκομίζομεν δηλητήριόν τι, καθαρίσῃ πάντα ταῦτα τὸ πῦρ, τοῦτο δὲ ἐπράξαμεν πρὸς διάλυσιν πάσης ὑπονοίας καθ' ἡμῶν ».

Ὁ πρίγκηψ ἐκάθητο ἐπὶ θρόνου ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς καὶ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτοῦ ὑπὸ μεγαλοπρεπῆ σκηνὴν ἐκ λεπτοῦ λινοῦ ὑφάσματος· ἐφημίζετο ὡς μειλίχιος πρὸς τοὺς οἰκείους, σκληρότατος ὅμως ἐν τοῖς πολέμοις αὐτοῦ. Ὁ Καρπίνης καὶ ὁ Στέφανος ἐτοποθετήθησαν ἀριστερᾷ.

Ἦτο μεγάλη παρασκευή. Αἱ παπικαὶ ἐπιστολαί, μεταπεφρασμέναι εἰς σκλαβωνικὴν, ἀραβικὴν καὶ ταρταρικὴν γλῶσσαν, ὑπεβλήθησαν τῷ πρίγκηπι, ὅστις ἀναγνοὺς αὐτὰς προσεκτικῶς, ἀπέστειλε τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ πάπα εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῶν, ἔνθα ἀντὶ παντὸς φαγητοῦ παρετέθη αὐτοῖς κέγχρος ἐν μικρᾷ γαβάθᾳ.

Τῇ ἐπιούσῃ ὁ Βάθυς προσκαλεσάμενος τοὺς δύο πρεσβευτὰς ἐπέταξεν αὐτοῖς νὰ μεταβῶσι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ἀνεχώρησαν οὖν οἱ ὁδοιπόροι τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα μετὰ δύο ὁδηγῶν, ἀλλ' οἱ ἀτυχεῖς ἦσαν ἐκλελυμένοι, ἅτε τρεφόμενοι μὲ μόνον κέγχρον, ὕδωρ καὶ ἅλας· ἐν τούτοις ἐξαναγκάζονται νὰ ὁδεύωσι λίαν ταχέως, πεντάκις δὲ ἢ ἑξάκις τῆς ἡμέρας ἤλλατσον ἵππους. Ἡ χώρα Κομανία, ἣν διήρχοντο, ἦτο σχεδὸν ἔρημος, καθόσον οἱ κάτοικοι εἶχον ἐξαντληθῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν Ταρτάρων. Οἱ ὁδοιπόροι εἰσῆλθον εἰς τὴν χώραν τῶν Καγκιτῶν ἀνατολικῶς τῆς Κομανίας, ἔνθα πολλαχοῦ ὑπῆρχεν ἀνυδρία. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ αἱ σπάνιαι φυλαὶ κατεγίνοντο μόνον εἰς κτηνοτροφίαν καὶ ὑφίσταντο τὴν σκληρὰν τῶν Μογγόλων δουλείαν.

Ὁ Καρπίνης ἐδέησε νὰ ἀναλώσῃ πάντα τὸν ἀπὸ τῆς κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ μέχρι τῆς Ἀναλήψεως χρόνον ὅπως διαβῇ τῶν Καγκιτῶν τὴν χώραν καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τῶν Βισερμίνων, ἤτοι τῶν Μουσουλμάνων, ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν σημερινὴν Τουρκεστάνην. Πανταχοῦ παρετηροῦντο ἠρειπωμέναι μόνον πόλεις, χωρία καὶ μέγαρα. Ἀφοῦ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ πάπα ὡδευσαν διὰ τῆς ὀρεινῆς ταύτης χώρας ἀπὸ τῆς Ἀναλήψεως

μέχρι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ἤτοι μέχρι τῆς πρώτης ἰουλίου, εἰσῆλθον εἰς Καρὰ Κιταΐν, ὁ δὲ διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας ταύτης ὑπεδέξατο αὐτοὺς καλῶς, καὶ ἵνα τοὺς τιμήσῃ διέταξε νὰ χορεύσωσιν ἐνώπιον αὐτοῦ αἱ δύο θυγατέρες αὐτοῦ μετὰ τῶν κυριωτέρων προσώπων τῆς αὐλῆς του.

Ἀναχωρήσαντες ἐκ Καρὰ Κιταΐν οἱ ἐδοιπόροι διήνυσαν ἔφιπποι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀπόστασιν κατὰ μῆκος λίμνης κειμένης πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως Ὑεμὰν, ἥτις ὑποτίθεται, κατὰ τὸν κ. Ρεμυζά, ὡς ἡ λίμνη Κεσὶλ μπάς. Ἐκεῖ κατῴκει ὁ Ὀρδοῦ, ὁ ἀρχαιότερος τῶν Ταρτάρων ὁπλαρχηγός.

Ὁ Καρπίνης καὶ ὁ Στέφανος ἀνεπαύθησαν ἐπὶ ἡμέραν ὅλην ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἔνθα δὲν ἐχορηγήθη αὐτοῖς φιλοξενία. Εἶτα ἀνεχώρησαν διὰ τῆς ὀρεινῆς καὶ ψυχρᾶς χώρας τῶν Ναιμανῶν, λαῶν νομάδων, σκηνιτῶν, καὶ μετὰ ἡμερῶν τινων πορείαν διέβησαν τὴν χώραν τῶν Μογγόλων ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων μεθ' ὅλην τὴν ταχυπορίαν αὐτῶν. Τέλος τῇ ἑορτῇ τῆς Μαγδαληνῆς, ἤτοι τῇ 22 ἰουλίου, ἀφικνοῦντο ἐκεῖ ἔνθα εὑρίσκετο ὁ αὐτοκράτωρ, ἢ μᾶλλον ἐκεῖνος, ὅστις ἔμελλε δι' ἐκλογῆς ν' ἀναγορευθῇ αὐτοκράτωρ, διότι δὲν ἦτο εἰσέτι ἐκλελεγμένος.

Ὁ μέλλων οὗτος ἡγεμὼν ἐκαλεῖτο Κουϊνέ· ἐπλήρωσε γενναίως τὰ ἔξοδα τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ πάπα, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη νὰ τοὺς ὑποδεχθῇ, μήπω αὐτοκράτωρ γενόμενος καὶ οὐδαμῶς ἀναμιγνύμενος εἰς τὰ δημόσια πράγματα. Ἐν τούτοις εἶχε μάθει ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ πρίγκηπος Βάθυ τοὺς λόγους, οἵτινες παρώρμησαν τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον τὸν Δ΄ νὰ πέμψῃ αὐτῷ πρεσβευτάς.

Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ὀγοδάη ἡ ἀντιβασιλεία τῆς μογγολικῆς αὐτοκρατορίας ἦτο ἀνάτεθειμένη εἰς τὴν αὐτοκράτειραν, τὴν χήραν αὐτοῦ, μητέρα τοῦ πρίγκηπος Κουϊνέ. Ἡ πριγκηπέσσα αὕτη ἐδέξατο τὸν φραγκισκανὸν καὶ τὸν σύντροφον αὐτοῦ ἐν ἐπισήμῳ ἀκροάσει ὑπὸ μεγαλοπρεπῆ λευκὴν σκηνὴν, δυναμένην νὰ περιλαβῃ δισχίλια πρόσωπα.

«Ἐνῷ ἤμεθα ἐκεῖ, λέγει ὁ Καρπίνης, εἴδομεν μεγάλην συνέλευσιν δουκῶν καὶ πριγκήπων, οἵτινες προσῆλθον πανταχόθεν μετὰ τῶν θεραπόντων αὐτῶν, ἕκαστος δὲ ἐπέβαινεν ἵππων ἐν τοῖς πέριξ, ἐν ταῖς ἐξοχαῖς καὶ τοῖς λόφοις. Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ περιεβλήθησαν πάντες λευκὴν πορφύραν, τῇ δευτέρᾳ ἐρυθρὰν, τότε δὲ ὁ Κουϊνὲ ἦλθεν εἰς τὴν σκηνὴν ταύτην· τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ περιεβλήθησαν πορφύραν ἰόχρουν καὶ τῇ τετάρτῃ λεπτοτάτην ἁλουργοβαφῆ ἢ βυσσινόχρουν. Ἐν τῷ πασσαλοφράγματι τούτῳ παρὰ τὴν σκηνὴν ὑπῆρχον δύο μεγάλαι θύραι, διὰ τῆς μιᾶς τῶν ὁποίων ἔμελλε νὰ εἰσέλθῃ μόνος ὁ αὐτοκράτωρ· φρουροὶ δὲν ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ καὶ ὅτε ἦτο ἀνοικτὴ, τοσοῦτον μᾶλλον καθόσον οὐδεὶς εἰσερχόμενος ἢ ἐξερχόμενος ἐτόλμα νὰ διαβῇ ἐκεῖθεν, ἀλλ' εἰσήρχοντο πάντες διά τινος ἑτέρας, ἔνθα ὑπῆρχον φρουροὶ φέροντες ξῖφος, τόξον καὶ βέλη, οὕτως ὥστε ἐάν τις ἐπλησίαζεν εἰς τὴν σκηνὴν πέραν τῶν τεθέντων ὁρίων, εἰ μὲν ἐδύναντο νὰ συλλάβωσιν αὐτὸν, τὸν ἔδερον, εἰ δὲ μή, ἐσύρετο τοξευόμενος. Ὑπῆρχον ἐκεῖ πολλοὶ μεγιστᾶνες, οἵτινες ἐπὶ τῶν φαλάρων τῶν ἵππων αὐτῶν ἔφερον, κατὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν, ἐπέκεινα τῶν εἴκοσιν ἀργυρῶν μαρκῶν».

Ἐν τούτοις εἷς ὅλος μὴν παρῆλθεν ἕως οὗ ἀναγορευθῇ ὁ Κουϊνὲ αὐτοκράτωρ, οἱ δὲ ἀπεσταλμένοι τοῦ πάπα ἐδέησε ν' ἀναμείνωσι τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ἵνα γένωνται δεκτοὶ παρ' αὐτοῦ. Ἐπωφελούμενος τὴν ἀνάπαυλαν ταύτην ὁ Καρπίνης ἐμελέτησε τὰ ἔθιμα τῶν τοσοῦτον περιέργων τούτων ὀρδῶν. Ἐν τῇ ἀφηγήσει ταύτῃ ἀπαντῶσιν ἐνδιαφέρουσαι περὶ τούτου λεπτομέρειαι.

Ἡ χώρα ἐφάνη αὐτῷ ἐν γένει ὀρεινὴ, ἀλλὰ σχεδὸν πανταχοῦ ἀμμώδης μετὰ ὀλίγης λιπαρᾶς γῆς. Ξυλικὴ σχεδὸν ἀπολύτως ἐλλείπει, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου αὐτοκράτορές τε καὶ πρίγκηπες θερμαίνονται καίοντες κόπρον ζώων. Μολονότι δὲ ἡ χώρα εἶναι ἄγονος, ἡ κτηνοτροφία εὐδοκιμεῖ. Τὸ κλίμα εἶναι ἀνόμοιον, διότι τὸ μὲν θέρος ἐπικρατοῦσι συνεχεῖς θύελλαι, ὁ δὲ χειμὼν πολλὰ ποιεῖ θύματα. Ὁ ἄνεμος εἶναι τοσοῦτον σφοδρὸς, ὥστε πολλάκις ἀνατρέπει τοὺς ἱππεῖς· τὸν δὲ χειμῶνα δὲν βρέχει, ἀλλὰ μόνον τὸ θέρος, καὶ τότε μάλιστα μόλις ὑγραινομένου τοῦ κονιορτοῦ. Ἡ χάλαζα εἶναι φοβερά, κατὰ δὲ τὴν διαμονὴν τοῦ Καρπίνη τὸ φαινόμενον τοῦτο μετὰ τοσαύτης ἐπιτάσεως παρήγετο, ὥστε τεσσαράκοντα καὶ ἑκατὸν πρόσωπα ἐπνίγησαν, ὅτε ἀνελύθη ἡ παχεῖα χάλαζα. Ἐν κεφαλαίῳ ἡ Μογγολία εἶναι χώρα ἐκτεταμένη ἀλλὰ πτωχοτέρα καὶ ἐνδεεστέρα ἢ ὅσον δύναταί τις νὰ εἴπῃ.

Ὁ Καρπίνης περιγράφει καὶ τοὺς Ταρτάρους λίαν ἐπακριβῶς καὶ μετὰ παρατηρητικοῦ πνεύματος· «Ἔχουσι, λέγει, (οἱ Τάρταροι) μέγα πλάτος μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν παρειῶν, αἵτινες ἐξέχουσι λίαν πρὸς τὰ ἄνω· ἡ ρὶς αὐτῶν εἶναι σιμὴ καὶ βραχεῖα, οἱ ὀφθαλμοὶ μικροὶ καὶ τὰ βλέφαρα ἀνέρχονται μέχρι τῶν ὀρρύων· εἶναι λίαν ἰσχνοί, φέρουσι ζώνην καὶ τὸ ἀνάστημα ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μέτριον καὶ ψιλὸν τὸν πώγωνα· ἐν τούτοις ἔχουσι τρίχας τινὰς εἰς τὸ ἄνω χεῖλος καὶ εἰς τὴν σιαγόνα, ἃς φίνουσι ν' αὐξάνωσι χωρίς ποτε νὰ κόπτωσιν αὐτάς· τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς φέρουσι κεκαρμένην κυκλοειδῶς, ὡς οἱ ἱερεῖς τῶν δυτικῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἑνὸς ὠτίου μέχρι τοῦ ἑτέρου ξυροῦσιν ὅλον τὸ μέρος μέχρι τριῶν δακτύλων πλάτους· τὰς δὲ ἐπὶ τῆς κορυφῆς μέχρι τοῦ μέρους ὅπερ ξυροῦσι τρίχας ἀφίνουσι ν' αὐξάνωσι μέχρι τῶν ὀρρύων· ἑκατέρωθεν τοῦ μετώπου ἔχουσιν ἡμικεκομμένας τὰς τρίχας, ἃς ἀφίνουσι ν' αὐξάνωσι μακρὰς ὡς τὰς τῶν γυναικῶν, ταύτας δὲ πλέκουσι περιελίσσοντες ὄπισθεν τῶν ὤτων. Οἱ πόδες τῶν Ταρτάρων εἶναι μικύλοι»· δυσδιάκριτοι ἀπ' ἀλλήλων εἰσὶν ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καθόσον δὲν διαφέρει ἡ ἐνδυμασία αὐτῶν, περιβαλλομένων σισυρωτὸν χιτῶνα, ἐσχισμένον ἐκ τῶν ἄνω μέχρι τῶν κάτω καὶ μακρὰ καλύμματα τῆς κεφαλῆς ἐκ κανναβοπάνου ἢ πορφύρας πλατυνόμενα εἰς τὰ ἄνω. Κατοικοῦσιν ἐν οἰκίαις ὁμοίαις πρὸς σκηνὰς, κατεσκευασμέναις ἐκ βεργῶν καὶ ῥάβδων, εὐχερῶς λυομένων καὶ μεταφερομένων ἐπὶ φορτηγῶν ζώων. Ἄλλαι δὲ μεγαλείτεραι τῶντοιούτων οἰκιῶν μεταφέρονται ὡς ἔχουσιν ἐπὶ ὀχημάτων ἀπὸ μέρους εἰς μέρος.

Οἱ Τάρταροι πιστεύουσιν εἰς ἕνα Θεόν, ποιητὴν τῶν πάντων, ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων, ἀνταμείβοντα καὶ τιμωροῦντα κατ' ἀξίαν· ἀλλὰ λατρεύουσι καὶ τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τὸ πῦρ, τὴν γῆν, τὸ ὕδωρ, καὶ ὑποκλίνονται ἐνώπιον εἰδώλων ἐκ πιλήματος εἰς μορφὴν καὶ σχῆμα ἀνθρώπων πεποιημένων. Ἥκιστά εἰσιν ἀνεξίθρησκοι, ἐπέβαλον δὲ εἰς τὸν διὰ μαρτυρίου θάνατον Μιχαὴλ τὸν Τουρνιγῶφ καὶ Θεόδωρον (Φεοδώρ), οὓς ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔταξεν ἐν τοῖς ἁγίοις καὶ οἵτινες ἀπεποιήθησαν νὰ ὑποκλιθῶσιν ἐνώπιον τοῦ πρίγκηπος Βάθυ περὶ τὴν μεσημβρίαν, ὡς πάντες οἱ Τάρταροι ποιοῦσιν. Οἱ ἄγριοι οὗτοι λαοὶ εἶναι δεισιδαίμονες, πιστεύουσιν εἰς μαγείας καὶ γοητείας καὶ δοξάζουσιν ὅτι τὸ πῦρ ἐξαγνίζει πάντα. Θνήσκοντός τινος ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτῶν, θάπτουσι τοῦτον μετὰ τραπέζης, λεκάνης πλήρους σαρκῶν, φιάλης πλήρους γάλακτος φορβάδος, φορβάδος μετὰ τοῦ πώλου αὐτῆς καὶ ἵππου ἐπισεσαγμένου καὶ κεχαλινωμένου.

Οἱ Τάρταροι εἶναι λίαν ὑποτακτικοὶ εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῶν· ἀποφεύγουσι πρὸς ἀλλήλους τὸ ψεῦδος καὶ τὰς συζητήσεις· οἱ φόνοι καὶ αἱ διὰ χειρῶν αὐτοδικίαι εἶναι σπάνιαι εἰς αὐτοὺς, διαπράττουσιν ὀλίγους φόνους καὶ τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα ἀφίνουσιν ἐκτεθειμένα

χωρίς ποτε νὰ ἀποκρύπτωσιν αὐτά. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὑφίστανται ἀγογγύστως τὴν νηστείαν καὶ τοὺς κόπους, τὸν καύσωνα καὶ τὸ ψῦχος, παίζοντες, ᾄδοντες καὶ ὀρχούμενοι ἐν πάσῃ περιπτώσει· ἀλλ' εἶναι ἐπιρρεπεῖς εἰς τὴν μέθην, τὸ κύριον αὐτῶν ἐλάττωμα εἶναι ἡ ὑπερηφανία, εἰσὶ περιφρονητικοὶ πρὸς τοὺς ξένους καὶ οὐδένα ἔχουσι σεβασμὸν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ζωήν.

Ἐν τέλει ὁ Καρπίνης προστίθησιν ὅτι ὁ βάρβαροι οὗτοι ἐσθίουσι παντὸς εἴδους κρέατα, οἷον κυνῶν, λύκων, ἀλωπέκων καὶ ἐνίοτε μάλιστα καὶ ἀνθρωπίνην σάρκα. Τὸ ποτὸν αὐτῶν συνίσταται εἰς γάλα φορβάδος, προβάτου, αἰγὸς, ἀγελάδος καὶ καμήλου· οὔτε οἶνον γινώσκουσιν, οὔτε ὑδρόμελι, ἀλλὰ μόνον μεθυστικὰ ποτά· ἄλλως δέ εἰσι λίαν ρυπαροί, οὔτε τοὺς μῦς οὔτε τὰς φθείρας ἀποστρέφονται, ἐλλείψει ἄλλου ἐδωδίμου, οὐδέποτε πλύνουσι τὰς γαβάθας αὐτῶν ἢ πλύνουσιν αὐτὰς μετὰ τοῦ ζωμοῦ ὃν ἐσθίουσιν· οὐδέποτε καθαρίζουσι τὰ ἐνδύματα αὐτῶν, οὐδ' ἐπιτρέπουσι τοῦτό ποτε «πρὸ πάντων ὅταν βροντᾷ». Οἱ ἄνδρες εἰς οὐδεμίαν ὑποβάλλονται ἐργασίαν, πᾶσα δὲ αὐτῶν ἡ ἐνασχόλησις συνίσταται εἰς θήραν, εἰς τὸ τοξεύειν, ποιμαίνειν τὰ ποίμνια αὐτῶν καὶ ἱππηλατεῖν· τὰς ἀσκήσεις ταύτας οὐδ' αἱ κόραι καὶ αἱ γυναῖκες ἀποστρέφονται, εἶναι δὲ δεξιώταται καὶ τολμηρόταται. Προσέτι κατασκευάζουσι μηλωτὰς καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτῶν, ὁδηγοῦσι τὰ ὀχήματα καὶ τὰς καμήλους καὶ ἐπαρκοῦσιν εἰς τὰς διαφόρους ταύτας ἐργασίας τοσοῦτον μᾶλλον, ὅσον εἶναι πολλαὶ ἐν ταῖς οἰκογενείαις, διότι ὠνοῦνται εἰς μεγάλην τιμὴν οἱ πολύγαμοι οὗτοι βάρβαροι ὅσας γυναῖκας δύνανται νὰ διαθρέψωσιν.

Τοιαῦται ἐν περιλήψει αἱ παρατηρήσεις τοῦ Καρπίνη κατὰ τὸν μῆνα ὃν διέτριψεν ἐν Σύρᾳ Ὅρδᾷ μέχρι τῆς ἐκλογῆς τοῦ αὐτοκράτορος. Μετ' οὐ πολὺ ἐκ συμπτωμάτων τινῶν ἐφάνη ὅτι ἐπέκειτο ἡ ἐκλογὴ αὕτη· καὶ ὄντως ἔψαλον ἐνώπιον τοῦ Κουϊνὲ ὅτε ἐξήρχετο τῆς σκηνῆς αὐτοῦ, ἐποιοῦντο αὐτῷ ὡραίας ὑποκλίσεις μετὰ ραβδίων ἐχόντων ἐν τῇ ἄκρᾳ λόφον ἀλουργοβαφοῦς μαλλίου. Εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων λευγῶν ἀπὸ τῆς Σύρα Ὅρδὰ, ἐν πεδιάδι κατὰ μῆκος ῥύακος παρεσκευάσθη σκηνὴ προωρισμένη διὰ τὴν στέψιν, ὑπεστρωμένη διὰ ἀλουργοβαφοῦς τάπητος ἔσωθεν καὶ στηριζομένη ἐπὶ στηλῶν, ἐφ' ὧν ἦσαν ἐπικεκολλημένα χρυσᾶ ἐλάσματα· τέλος τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου συνῆλθε μεγάλη συνέλευσις, ἕκαστος δὲ τῶν παρεστώτων παρακαλῶν ἀδιαλείπτως διέμεινε μὲ τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον, τοῦ φραγκισκανοῦ καὶ τοῦ συντρόφου αὐτοῦ μόνων ἀποποιηθέντων νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὴν εἰδωλολατρικὴν ταύτην ὑπόκλισιν. Εἶτα ὁ Κουϊνὲ ἐκαθέσθη ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς ἕδρας, οἱ δὲ δοῦκες καὶ ὁ λαὸς ἔκαμψαν πρὸ αὐτοῦ τὸ γόνυ. Ὁ Κουϊνὲ ἦτο ἤδη ἀνηγορευμένος αὐτοκράτωρ.

Ὁ νέος αὐτοκράτωρ μετεπέμψατο ἀμέσως τὸν Καρπίνην καὶ τὸν Στέφανον οὓς ἐρωτήσαντες προηγουμένως εἰσήγαγον εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν σκηνὴν μετ' ἄλλων συνάμα πρεσβευτῶν, πλούτια κομιζόντων δῶρα. Οἱ πτωχοὶ τοῦ πάπα ἀπεσταλμένοι μηδὲν εἶχον νὰ προσενέγκωσι. Καὶ ᾄδηλον μὲν ἐὰν τοῦτο ἐπηρέασε τὴν ὑποδοχὴν αὐτῶν, ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐπὶ πολὺ ἀνέμενον, μέχρις οὗ δυνηθῶσι νὰ διαλεχθῶσι πρὸς τὸν τάρταρον ἡγεμόνα περὶ τῶν ὑποθέσεων ὧν ἕνεκα μετέβαινον πρὸς αὐτόν. Αἱ ἡμέραι παρήρχοντο, οἱ ἀπεσταλμένοι ὑπέφερον καὶ κατὰ γράμμα ἔθνησκον ἐκ πείνης καὶ δίψης, ὅτε περὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Μαρτίνου, ὁ ἐπιστάτης καὶ οἱ γραμματεῖς τοῦ αὐτοκράτορος προσεκάλεσαν αὐτοὺς καὶ τοῖς ἐπέδωκαν ἐπιστολὰς διὰ τὸν πάπαν, ἐν αἷς ὑπῆρχον τὰ μεγάλα ταῦτα λόγια, ἅτινα ἀποτελοῦσι οἱονεὶ τὸν κοινὸν ἐπίλογον τῶν ἀσιανῶν ἡγεμόνων· «Λατρεύομεν τὸν Θεὸν καὶ τῇ

βοηθείᾳ αὐτοῦ θὰ καταστρέψωμεν τὴν γῆν ὅλην ἀπ' ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν».

Περὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Βρίκου ἀνεχώρησαν οἱ πρεσβευταὶ, καθ' ὅλον δὲ τὸν χειμῶνα ὥδευσαν διὰ παγωμένων ἐρήμων. Τῇ ἡμέρᾳ τῆς Ἀναλήψεως ἀφίκοντο εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ πρίγκηπος Βάθυ, ὅστις ἔδωκεν αὐτοῖς διαβατήρια καὶ εἰς Κιέβον εἰσῆλθον μόλις πρὸ πεντεκαίδεκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου κατὰ τὸ 1247. Τῇ 9 ὀκτωβρίου ὁ πάπας διώριζε τὸν Καρπίνην ἀρχιεπίσκοπον Ἀντιβάρεως ἐν Ἀλβανίᾳ, ὁ δὲ περίφημος οὗτος περιηγητὴς ἀπέθανεν ἐν Ρώμῃ περὶ τὸ 1251.

Οἱ Τάρταροι.

Ἐν γένει οὐδὲν ἀποτέλεσμα παρήγαγε τοῦ Καρπίνη ἡ ἀποστολὴ, καθόσον οἱ Τάρταροι ἔμειναν οἷοι ἦσαν, ἤτοι ἄγριαι ὀρδαί. Ἐν τούτοις μετὰ ἓξ ἔτη ἀπὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ Φραγκισκανοῦ, ἕτερος Φραγκισκανὸς μοναχὸς, ὁ Γουλιέλμος Ρούβρουκις, τὴν καταγωγὴν Βέλγος, ἀπεστάλη πρὸς τοὺς βαρβάρους τούτους, οἵτινες κατῴκουν τὴν μεταξὺ τοῦ Τανάϊδος καὶ τοῦ Βόλγα χώραν. Ἰδοὺ ὁ λόγος τῆς ἀποστολῆς ταύτης.

Κατ' ἐκείνου τοῦ χρόνου Λουδοβῖκος ὁ ἐπιλεγόμενος Ἅγιος ἐπολέμει τοὺς Σαρακηνοὺς τῆς Συρίας, ἐνῷ δὲ παρηνώχλει τοὺς ἀπίστους, μογγόλος πρίγκηψ, ὁ Ἐρκαλτέη, προσέβαλεν αὐτοὺς ἀπὸ Περσίας, ὠφέλιμον τῷ βασιλεῖ τῆς Γαλλίας ποιῶν περισπασμόν. Ἐθρυλεῖτο ὅτι ὁ πρίγκηψ οὗτος εἶχεν ἀσπασθῆ τὸν χριστιανισμόν, ἐπιθυμῶν δὲ Λουδοβῖκος ὁ Ἅγιος νὰ βεβαιωθῆ περὶ τούτου, ἀνέθηκε τὴν ἐντολὴν τῷ μοναχῷ Ρουβρούκει νὰ ἐπιτηρήσῃ τὸν Ἐρκαλτέη ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ χώρᾳ αὐτοῦ.

Κατὰ ἰούνιον τοῦ 1253 ὁ Ρούβρουκις καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ κεῖθεν ἀφίκοντο εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τανάϊδος ἐπὶ τῆς Ἀζοφικῆς, ἔνθα πολλοὶ εὑρίσκοντο Γότθοι, ἀπόγονοι γερμανικῶν φυλῶν. Ἀφικόμενοι παρὰ τοῖς Ταρτάροις οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἔτυχον κατ' ἀρχὰς κακίστης ὑποδοχῆς, ἀλλὰ ἅμα τῇ προσαγωγῇ τῶν διαπιστευτηρίων αὐτῶν γραμμάτων, ὁ διοικητὴς Ζαγαθὰλ, συγγενὴς τοῦ χάνου, ἐχορήγησεν αὐτοῖς ὀχήματα ἵππους, καὶ βόας διὰ τὴν ὁδοιπορίαν αὐτῶν.

Ἀνεχώρησαν λοιπὸν καὶ τῇ ἐπιούσῃ συνήντησαν κατὰ πρῶτον φορητὸν χωρίον· ἀπετελεῖτο δὲ τοῦτο ἐξ ὀχημάτων φορτωμένων οἰκίας ἀνηκούσας εἰς τὸν διοικητήν. Ἐπὶ δέκα ἡμέρας οἱ ὁδοιπόροι παρέμειναν παρὰ τῇ φυλῇ ταύτῃ, ἥτις δὲν διεκρίθη ἐπὶ γενναιότητι, διότι ἄνευ τῶν ἐκ διπυρίτου ἄρτου προμηθειῶν τοῦ Ρουβρούκεως καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, οὗτοι θ' ἀπέθνησκον ἀναποδράστως. Ἀφικόμενοι εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς Ἀζοφικῆς θαλάσσης διηυθύνθησαν πρὸς ἀνατολὰς, παραπορευόμενοι αὐχμηρὰν ἔρημον, ἄδενδρον καὶ ἄπετρον. Τοιαύτη ἡ τῶν Κομάνων χώρα, ἣν διῆλθε βορειότερον ὁ Καρπίνης. Καταλείπων πρὸς νότον τὰ ὄρη ὁ Ρούβρουκις, τὰ ὑπὸ κιρκασιακῶν φυλῶν οἰκούμενα, ἀφίκετο μετὰ ἐπίπονον δίμηνον ὁδοιπορίαν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ πρίγκηπος Σαρτὰχ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Βόλγα.

Ἐκεῖ ἦτο ἡ αὐλὴ τοῦ πρίγκηπος, υἱοῦ τοῦ Βακτοὺ χάν. Ὁ πρίγκηψ οὗτος εἶχεν ἓξ γυναῖκας, ἑκάστη δ' αὐτῶν ἐκέκτητο ἀνάκτορον, οἰκίας καὶ διακόσια ὀχήματα, ὧν τινα εὐρέα κατὰ εἴκοσι πόδας ἐσύροντο ὑπὸ δύο καὶ εἴκοσιν ἕκαστον βοῶν ἀνὰ ἕνδεκα κατὰ δύο στίχους.

Ὁ Σαρτὰχ ὑπεδέξατο τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας λίαν μειλιχίως, βλέπων δὲ αὐτοὺς πτωχοὺς ἐπ ομήθευσεν αὐτοῖς πάντα τὰ χρειώδη· ἀλλ' ὁ Ρούβρουκις καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοῦ ἐδέησε νὰ παρουσιασθῶσιν ἐνώπιον τοῦ πρίγκηπος περιβεβλημένοι τὴν ἱερατικὴν αὐτῶν στολὴν, εἶτα δὲ θέντες ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς προσκεφαλαίου μεγαλοπρεπῆ Γραφὴν, δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἓν ψαλτήριον, δῶρον τῆς βασιλίσσης, λειτουργικὸν, σταυρὸν καὶ θυμιατήριον, εἰσῆλθον παρὰ τῷ πρίγκηπι, προσέχοντες μεγάλως μὴ θίξωσι τὸν οὐδὸν τῆς θύρας, καθόσον θὰ ἐχαρακτηρίζετο τὸ τοιοῦτον ὡς ἀσυγχώρητος βεβήλωσις. Ἐνώπιον τοῦ πρίγκηπος Σαρτὰχ εὑρεθέντες οἱ εὐσεβεῖς οὗτοι προσκυνηταὶ ἔψαλον τὸ Salve Regina, ὁ δὲ πρίγκηψ καὶ μία πριγκηπέσσα, παριστάμενοι εἰς τὴν τελετὴν ταύτην ἐξήτασαν προσεκτικῶς τοὺς στολισμοὺς τῶν κληρικῶν καὶ ἐπέτρεψαν αὐτοῖς ν' ἀποχωρήσωσ. Ὁ Ρούβρουκις δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐξετάσῃ ἐὰν ὁ Σαρτὰχ ἦτο χριστιανός.

Ἐν τούτοις δὲν εἶχε λήξει ἡ ἐντολὴ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, διὸ παρώρμησεν αὐτοὺς ὁ πρίγκηψ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ὑπήκουσεν ὁ Ρούβρουκις, καὶ διὰ μωαμεθανικῶν φυλῶν, οἰκουσῶν μεταξὺ τοῦ Τανάϊδος καὶ τοῦ Βόλγα, ἀφίκετο εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ βασιλέως, κείμενον ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ.

Ἡ αὐτὴ τελετὴ ἐγένετο καὶ ἐκεῖ, οἵα ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ πρίγκηπος Ἀρτάχ. Οἱ

κληρικοὶ περιεβάλοντο τὴν ἱεροπρεπῆ αὐτῶν στολὴν, οὕτω δὲ ἐπαρουσιάσθησαν ἐνώπιον τοῦ χάνου, ὅστις ἐκάθητο ἐπὶ ἐπιχρύσου ἕδρας, ἐχούσης πλάτος συνήθους κλίνης· ἀλλ' ὁ Βακτοὺ δὲν ἐνόμισε καλὸν αὐτοπροσώπως νὰ διαλεχθῇ πρὸς τοὺς πρεσβευτὰς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας καὶ ἔπεμψεν αὐτοὺς εἰς Καρακορούμ, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Μαγκοὺ χάν.

Ὁ Ρούβρουκις διέβη τὴν χώραν τῶν Βασχίρων, ἐπεσκέφθη τὸ Κενὰτ καὶ τὸ Ταλὰς, διαβὰς δὲ τὸν Ἀξιάρτην ἔφθασεν εἰς Ἄϊκειον, πόλιν ἧς τὴν τοποθεσίαν δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἐξακριβώσωσιν οἱ ὑπομνηματισταὶ· εἶτα διὰ τῆς χώρας τοῦ Ὀργανούμ, ἔνθεν φαίνεται ἡ λίμνη Βαλκὰς καὶ διὰ τῆς τῶν Οὐϊγούρων ἀφίκετο εἰς Καρακορούμ, πρωτεύουσαν, ἔμπροσθεν τῆς ὁποίας ἔστη ὁ Καρπίνης, χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

Κατὰ τὸν Ρούβρουκιν, ἡ πόλις αὕτη περιεβάλλετο διὰ τειχῶν, φερόντων τέσσαρας πύλας. Δύο τεμένη καὶ μία χριστιανικὴ ἐκκλησία ἀπετέλουν τὰ κυριώτερα μνημεῖα αὐτῆς. Ὁ μοναχὸς συνέλεξεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν περιοίκων ἀγρίων φυλῶν, καὶ ἰδίᾳ περὶ Ταγκούρων, ὧν οἱ βόες, περιφήμου γένους, εἶναι οἱ γυάκοι 1) περιφημισμένοι ἐν τῇ Θιβετίᾳ, ὁμιλεῖ δὲ περὶ τῶν Θιβετίων, ὧν ἡ παραδοξωτέρα συνήθεια εἶναι τὸ ὅτι τρώγουσι τοὺς νεκροὺς τῶν γονέων αὐτῶν ἵνα ποιήσωνται αὐτοῖς ἔντιμον ταφήν.

Ἐν τούτοις ὁ μέγας χάνης δὲν εὑρίσκετο τότε ἐν τῇ πρωτευούσῃ αὐτοῦ Καρακορούμ, ὁ δὲ Ρούβρουκις καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐδέησε νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν κατοικίαν του, κειμένην πέραν τῶν ὀρέων ἅτινα ὑψοῦνται ἐν τοῖς βορείοις τῆς χώρας. Τῇ ἐπιούσῃ τῆς ἀφίξεως αὐτῶν μετέβησαν εἰς τὴν αὐλὴν γυμνόποδες κατὰ τὸν κανόνα τῶν Φραγκισκανῶν, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἐπάγονον οἱ δάκτυλοι. Εἰσαχθέντες ἐνώπιον τοῦ Μαγκοὺ χὰν εἶδον «ἄνδρα μὲ ρῖνα κατάσιμον καὶ μετρίου ἀναστήματος, κεκλιμένον ἐπὶ κλίνης ἀναπαυτικῆς, καὶ περιβεβλημένον λαμπρὰν μηλωτὴν, φέρουσαν στίγματα ὡς τὰ ἐπὶ τοῦ δέρματος φώκης». Ὁ βασιλεὺς οὗτος περιεστοιχίζετο ὑπὸ ἱεράκων καὶ ἄλλων ὀρνέων. Πολλὰ εἴδη ποτῶν, πούντσιον ἐξ ἀρράκ, γάλα φοράδος ζυμωμένον, μπάλ, εἶδος ὑδρομέλιτος, προσηνέχθησαν τοῖς ἀπεσταλμένοις τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Καὶ ἀπέσχον μὲν οὗτοι νὰ πίωσιν ἐκ τῶν ποτῶν τούτων, ἀλλ' ὁ χάνης ὀλιγώτερον αὐτῶν λιτὸς δὲν ἐβράδυνε νὰ σκοτίσῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν μεθυστικῶν τούτων ποτῶν, καὶ ἡ ἀκρόασις ἐδέησε νὰ παύσῃ, χωρὶς νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ ἀποστολὴ τῶν πρεσβευτῶν.

Ὁ Ρούβρουκις διέμεινε πολλὰς ἡμέρας ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Μαγκοὺ χάν, ἔνθα εὗρε πολλοὺς γερμανοὺς καὶ γάλλους αἰχμαλώτους, ἰδίᾳ ἐργαζομένους εἰς τὴν κατασκευὴν ὅπλων καὶ εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἐν Βοκὸλ μεταλλείων. Οἱ αἰχμάλωτοι οὗτοι ἐτύγχανον καλῆς περιποιήσεως ὑπὸ τῶν Ταρτάρων καὶ οὐδαμῶς παρεπονοῦντο διὰ τὴν θέσιν αὐτῶν· μετὰ πολλὰς δὲ ἀκροάσεις, ἃς ἔδωκεν ὁ μέγας χάνης εἰς τὸν Ρούβρουκιν, ἔτυχεν οὗτος τῆς ἀδείας ν' ἀναχωρήσῃ καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Καρακορούμ.

Παρὰ τὴν πόλιν ταύτην ἠγείρετο μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορον ἀνῆκον εἰς τὸν χάνην· ὡμοίαζε τὸ ἀνάκτορον τοῦτο πρὸς εὐρεῖαν ἐκκλησίαν μετὰ σηκοῦ καὶ δύο ἑτέρων πλαγίων. Ἐκεῖ ἐδρεύει ὁ ἡγεμὼν ἐπὶ ὑψηλοῦ ὀκρίβαντος ἐν τῇ βορείῳ ἄκρᾳ τοῦ ἀνακτόρου· οἱ ἄνδρες καθίζουσι δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ αἱ γυναῖκες. Ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τούτῳ δὶς τοῦ ἔτους τελοῦνται μεγαλοπρεπεῖς ἑορταὶ, ὅτε πάντες οἱ μεγιστᾶνες τῆς χώρας συνέρχονται περὶξ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν.

Ὁ Ρούβρουκις συνέλεξε κατὰ τὴν ἐκ Καρακορούμ διαμονὴν αὐτοῦ σπουδαῖα

1) Βούβαλοι Ταρταρίας μετὰ οὐρᾶς ἵππου.

ἔγγραφα περὶ Σινῶν, περὶ τῶν ἠθῶν, τῆς γραφῆς αὐτῶν, κλπ. Εἶτα ἀναχωρήσας ἐκ τῆς πρωτευούσης τῶν Μογγόλων ἐπανέλαβε τὸν δρόμον ὃν εἶχε διανύσει, ἀλλ' ἀφικόμενος εἰς Ἀστραχάνιον, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ μεγάλου ποταμοῦ, κατέβη πρὸς νότον, εἰσῆλθεν εἰς Συρίαν καὶ ὑπὸ συνοδείαν Ταρτάρων, ἥτις καθίστατο ἀναγκαία ὡς ἐκ τῆς παρουσίας λεηλατικῶν φυλῶν, ἀφίκετο εἰς Δερβέντ, εἰς τὰς Σιδηρᾶς Πύλας. Ἐκεῖθεν διὰ Ναξιβάν, Ἐρζερούμ, Σεβαστείας, Καισαρείας καὶ Ἰκονίου ἀφίκετο εἰς τὸν λιμένα Κούρς, ὁπόθεν ὑπέζρεψεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ.

Ἡ περιοδεία του, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, δὲν διαφέρει πολὺ τῆς τοῦ Καρπίνη, ἀλλ' ἡ ἀφήγησις αὐτοῦ εἶναι ἧττον ἐνδιαφέρουσα, δὲν φαίνεται δὲ ὁ βέλγος μοναχὸς καὶ ὡς πεπροικισμένος διὰ παρατηρητικοῦ πνεύματος, ὅπερ χαρακτηρίζει τὸν ἰταλὸν Φραγκισκανόν.

Μετὰ τὸν Καρπίνην καὶ τὸν Ρούβρουκιν λήγει ὁ κατάλογος τῶν περιηγητῶν οἵτινες ἐκλείσθησαν κατὰ τὸν τρισκαιδέκατον αἰῶνα· ἀλλὰ τὴν φήμην αὐτῶν ὑπερέβη μεγάλως ἡ τοῦ Βενετοῦ Μάρκου Πόλου, περιφημοτέρου περιηγητοῦ πάσης τῆς ἐποχῆς ταύτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΜΑΡΚΟΣ ΠΟΛΟΣ [1253—1324]

Α.

Συμφέρον τῶν γενουησίων καὶ βενετῶν ἐμπόρων εἰς τὸ νὰ προκαλέσωσιν ἐξερευνήσεις ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀσίας. — Ἡ οἰκογένεια τοῦ Πόλου καὶ ἡ θέσις αὐτῆς ἐν Βενετίᾳ. — Οἱ δύο ἀδελφοὶ Νικόλαος καὶ Ματθαῖος Πόλος. — Ἀναχώρησις αὐτῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Σινικῆς. — Ὑποδοχὴ αὐτῶν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Κουβλάη χάν. — Ὁ αὐτοκράτωρ διορίζει αὐτοὺς πρεσβευτὰς παρὰ τῷ πάπᾳ. — Ἐπάνοδος αὐτῶν εἰς Βενετίαν. — Μάρκος Πόλος. — Ἀναχώρησις αὐτοῦ μετὰ τοῦ πατρὸς του Νικολάου καὶ τοῦ θείου του Ματθαίου εἰς τὴν διαμονὴν τοῦ ταρτάρου βασιλέως. — Ὁ νέος πάπας Γρηγόριος ὁ Ι'. — Ἡ ἀφήγησις τοῦ Μάρκου Πόλου γραφεῖσα γαλλιστὶ τῇ ὑπαγορεύσει αὐτοῦ ὑπὸ Ρουστικίου τοῦ ἐκ Πίζης.

Οἱ γενουήσιοι καὶ οἱ βενετοὶ ἔμποροι δὲν ἐδύναντο νὰ μένωσιν ἀδιάφοροι εἰς τὰς ἐξερευνήσεις, ἃς τολμηροὶ περιηγηταὶ ἐπεχείρουν ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀσίᾳ, τῇ Ἰνδικῇ καὶ τῇ Σινικῇ· ἐννόουν ὅτι αἱ χῶραι αὗται ἔμελλον νὰ παράσχωσι μετ' ὀλίγον νέας διεξόδους εἰς τὰ προϊόντα αὐτῶν, καὶ ὅτι ἐξ ἄλλου μεγάλαι θὰ ἀπεκομίζοντο εἰς τὴν Δύσιν ὠφέλειαι ἐξ ἐμπορευμάτων ἀσιατικῆς κατασκευῆς. Ἔμελλον λοιπὸν τὰ συμφέροντα τοῦ ἐμπορίου νὰ ῥίψωσι νέους τινὰς περιηγητὰς εἰς τὴν ὁδὸν τῶν ἀνακαλύψεων.

Ἐκ τοιούτων λόγων ἀπεφάσισαν δύο εὐγενεῖς Βενετοὶ ν' ἀπέλθωσι τῆς πατρίδος αὐτῶν καὶ ν' ἀψηφήσωσι πάντας τοὺς μόχθους καὶ πάντας τοὺς κινδύνους τῶν δυσχερῶν τούτων περιηγήσεων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἐπεκτεῖναι τὰς ἐμπορικὰς αὐτῶν σχέσεις.

Οἱ δύο οὗτοι Βενετοὶ ἀνῆκον εἰς τὴν οἰκογένειαν Πόλου, ἐκ Δαλματίας καταγομένην, ἣν τὰ πλούτη αὐτῆς, ὀφειλόμενα εἰς τὸ ἐμπόριον, ἔταξαν μεταξὺ τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν τῆς Βενετίας. Κατὰ τὸ 1260 οἱ ἀδελφοὶ Νικόλαος καὶ Ματθαῖος, οἵτινες ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εὑρίσκοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔνθα εἶχον συστήσει ὑποκατάστημα, μετέβησαν μετὰ πολλῶν ἐκ κοσμημάτων ἐμπορευμάτων εἰς τὸ ἐν Κριμαίᾳ ἐμπορεῖον αὐτῶν, ὅπερ διηύθυνεν ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν ἀδελφὸς Ἀνδρέας Πόλος, ἐκεῖθεν δὲ ἀναβάντες βορειοανατολικῶς καὶ διελθόντες τὴν χώραν τῆς Κομανίας ἀφίκοντο εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Βαρκάη χὰν ἐπὶ τοῦ Βόλγα. Ὁ μογγόλος οὗτος πρίγκηψ ὑπεδέξατο ἐξαίρετα τοὺς δύο βενετοὺς ἐμπόρους, ἀγοράσας πάντα τὰ κοσμήματα τὰ ὁποῖα τῷ προσήνεγκον εἰς διπλῆν τῆς ἀξίας αὐτῶν τιμήν.

Ἓν ἔτος διέμειναν ἐν τῷ μογγολικῷ στρατοπέδῳ ὁ Νικόλαος καὶ ὁ Ματθαῖος, ἀλλὰ περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἤτοι τὸ 1262, ἐξερράγη πόλεμος μεταξὺ τοῦ Βαρκάη καὶ τοῦ πρίγκηπος Χουλαγοῦ, κατακτητοῦ τῆς Περσίας, μὴ θέλοντες δὲ οἱ δύο ἀδελφοὶ νὰ ριψοκινδυνεύσωσιν ἐν μέσῳ χωρῶν πολεμουμένων ὑπὸ τῶν Ταρταρων, προετίμησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Βουχάραν, ἥτις ἦτο ἡ κυριωτέρα διαμονὴ τοῦ Βαρκάη, καὶ διέμειναν ἐν αὐτῇ τρία ἔτη. Ἡττηθέντος ὅμως τοῦ Βαρκάη, τῆς δὲ πρωτευούσης αὐτοῦ κυριευθείσης, οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Χουλαγοῦ παρώτρυναν τοὺς δύο Βενετοὺς νὰ παρακολουθήσωσιν αὐτοὺς πρὸς τὴν διαμονὴν τοῦ μεγάλου τῆς Ταρταρίας χάνου, ὅστις ἄλλως δὲν ἐδύνατο νὰ μὴ ὑποδεχθῇ αὐτοὺς ἐξαίρετα. Ὁ Κουβλάη οὗτος χάν, τέταρτος υἱὸς τοῦ Τζεγκὶς χάν, ἦτο αὐτοκράτωρ τῆς Σινικῆς καὶ διέτριβε τότε ἐν τῇ ἐν Μογγολίᾳ θερινῇ αὐτοῦ κατοικίᾳ ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς σινικῆς αὐτοκρατορίας.

Οἱ βενετοὶ ἔμποροι ἀνεχώρησαν, ὁλόκληρον δαπανήσαντες ἔτος διὰ νὰ διαβῶσι τὴν μεγάλην ἐκείνην χώραν, ἥτις χωρίζει τὴν Βουχάραν ἀπὸ τῶν βορείων συνόρων τῆς Σινικῆς. Μεγάλως ἐχάρη ὁ Κουβλάη χὰν ὑποδεχόμενος τοὺς ξένους τούτους, ἐλθόντας ἐκ τῶν δυτικῶν χωρῶν· ἔδωκεν αὐτοῖς μεγάλην ἑορτὴν καὶ τοὺς ἠρώτησε μετὰ προθυμίας περὶ τῶν γεγονότων ἄτινα συνέβαινον τότε ἐν Εὐρώπῃ, πολλὰς ζητήσας λεπτομερείας περὶ τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν βασιλέων, περὶ τῆς διοικήσεως αὐτῶν καὶ περὶ τῶν μεθόδων ἃς εἶχον περὶ τὸν πόλεμον· εἶτα δὲ διελέξατο ἐπὶ μακρὸν πρὸς αὐτοὺς περὶ τοῦ πάπα καὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Νικόλαος, οἵτινες ὡμίλουν εὐχερῶς τὴν ταρταρικὴν γλῶσσαν, ἀπεκρίναντο ἐλευθέρως εἰς πάσας τὰς ἐρωτήσεις τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις διανοηθεὶς τότε νὰ πέμψῃ πρὸς τὸν πάπαν ἀπεσταλμένους, παρεκάλεσε τοὺς δύο ἀδελφοὺς νὰ γείνωσι πρεσβευταὶ αὐτοῦ παρὰ τῇ Α. Ἁγιότητι. Οἱ ἔμποροι ἐδέξαντο εὐγνωμόνως τὴν πρότασιν, διότι χάρις εἰς τὸν νέον τοῦτον χαρακτῆρα ἡ ἐπάνοδος αὐτῶν ἔμελλε νὰ γείνῃ ὑπὸ ὅρους ἐπωφελεῖς. Ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ ἑτοιμάσωσι γράμματα εἰς τουρκικὴν γλῶσσαν, ζητῶν παρὰ τῷ πάπᾳ ἵνα πέμψῃ αὐτῷ ἑκατὸν σοφοὺς ἄνδρας πρὸς προσηλυτισμὸν εἰς τὸν χριστιανισμὸν τῶν εἰδωλολατρῶν· εἶτα δὲ τάξας παρὰ τοῖς δυσὶ Βενετοῖς ἕνα τῶν βαρώνων αὐτοῦ, ὀνομαζόμενον Κογατὰλ, ἐπεφόρτισεν αὐτοὺς νὰ τῷ κομίσωσιν ἔλαιον ἐκ τῆς ἱερᾶς λυχνίας, ἥτις καίει ὁλονὲν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἱερουσαλήμ.

Οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐφωδιασμένοι διὰ διαβατηρίων δυνάμει τῶν ὁποίων ἐτίθεντο εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν ἄνδρες καὶ ἵπποι καθ' ἅπασαν τὴν ἔκτασιν τῆς αὐτο-

κρατορίας, ἀπεχαιρέτισαν τὸν χάνην καὶ ἐξεκίνησαν κατὰ τὸ 1266· ἀλλὰ ἠσθένησε μετὰ μικρὸν ὁ βαρὼν Κογατὰλ, οἱ δὲ Βενετοὶ, ἀναγκασθέντες ν' ἀποχωρισθῶσιν αὐτοῦ, ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν αὐτῶν, μεθ' ὅλην δὲ τὴν βοήθειαν, ἣν ἔλαβον, τρία περίπου ἐδαπάνησαν ἔτη, μέχρις οὗ φθάσωσιν εἰς Λαϊάδα, λιμένα τῆς Ἀρμενίας, γνωστὸν ταναῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἰσσοῦ ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ἰσσικοῦ κόλπου. Ἐκ Λαϊάδος μετέβησαν εἰς Πτολεμαΐδα κατὰ τὸ 1269. Ἐκεῖ ἔμαθον τὸν θάνατον τοῦ πάπα Κλήμεντος τοῦ Δ΄ πρὸς ὃν ἀπεστέλλοντο, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἔξαρχος τοῦ πάπα Θηβάλδος διέτριβεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὑπεδέξατο τοὺς Βενετοὺς, μαλῶν δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ μεγάλου χάνου ἀνατεθεῖσαν αὐτοῖς ἀποστολὴν, παρώτρυνεν αὐτοὺς ν' ἀναμείνωσι τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου πάπα.

Ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Νικόλαος μετὰ δεκαπενταετῆ ἐκ τῆς πατρίδος αὐτῶν ἀπουσίαν ἀπεράσισαν νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς Βενετίαν· διὸ μεταβάντες εἰς Εὔβοιαν, ἐκεῖθεν διὰ πλοίου ἀφίκοντο εὐθὺ εἰς τὰ ἴδια.

Εὐθὺς ὡς ἀπέβη τοῦ πλοίου ὁ Νικόλαος Πόλος, ἔμαθε τὸν θάνατον τῆς συζύγου αὐτοῦ ὡς καὶ τὴν ἀπόκτησιν τέκνου, γεννηθέντος μετά τινας μῆνας ἀπὸ της ἀναχωρήσεώς του, ἤτοι τῷ 1264, καὶ ὀνομάζομένου Μάρκου Πόλου. Ἐπὶ δύο ἔτη οἱ δύο ἀδελφοὶ, οἵτινες ἐπόθουν νὰ ἐκπληρώσωσι τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν, ἀνέμειναν ἐν Βενετίᾳ τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου πάπα· ταύτης ὅμως ἀναβαλλομένης, ἐνόμισαν ὅτι δὲν ἐδύναντο νὰ παρατείνωσιν ἐπὶ πλέον τὴν παρὰ τῷ μογγόλῳ αὐτοκράτορι ἐπάνοδον αὐτῶν· διὸ ἀνεχώρησαν εἰς Πτολεμαΐδα, λαβόντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸν νέον Μάρκον, ἄγοντα τότε μόλις τὸ 17 ἔτος τῆς ἡλικίας.

Ἐν Πτολεμαΐδι ἀνεῦρον τὸν ἔξαρχον τοῦ πάπα Θηβάλδον, ὅστις ἐπέτρεψεν αὐτοῖς νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς ἀναζήτησιν ἐλαίου ἐκ τῆς λυχνίας τοῦ Παναγίου τάφου. Τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἐκπληρωθείσης, οἱ Βενετοὶ ἐπανῆλθον εἰς Πτολεμαΐδα· ἐν ἐλλείψει δὲ πάπα ἐζήτησαν παρὰ τοῦ ἐξάρχου γράμματα πρὸς τὸν Κοβλάη χάν, μνημονεύοντα καὶ τοῦ θανάτου τοῦ πάπα Κλήμεντος τοῦ Δ΄. Ὁ Θηβάλδος ἔδωκεν αὐτοῖς τὰ γράμματα ταῦτα, οὕτω δὲ οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐπανέκαμψαν εἰς Λαϊάδα. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἄσμενοι ἔμαθον ὅτι ὁ ἔξαρχος Θηβάλδος ἀνηγορεύθη πάπας ὑπὸ τὸ ὄνομα Γρηγόριος ὁ Γ΄. τῇ πρώτῃ σεπτεμβρίου 1271. Ὁ νέος πάπας μετεπέμψατο ἀμέσως αὐτούς, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Ἀρμενιας ἔθηκεν ὑπὸ τὴν διάθεσιν αὐτῶν γαλέραν διὰ τὴν ὅσον οἷόν τε ταχυτέραν αὐτῶν εἰς Πτολεμαΐδα ἐπιστροφήν. Ὁ πάπας ὑπεδέξατο αὐτοὺς μετὰ προθυμίας, δοὺς δὲ αὐτοῖς γράμματα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Σινικῆς, ἔταξε δύο συνοδοιπόρους ἱεροκήρυκας, Νικόλαον τὸν ἐκ Βικεντίας καὶ Γουλιέλμον τὸν ἐκ Τριπόλεως, καὶ εὐλόγησεν αὐτούς.

Ἀποχαιρετίσαντες οἱ πρέσβεις τὸν πάπαν, ἐπανῆλθον εἰς Λαϊάδα, ἀλλὰ μόλις ἀφίκοντο εἰς τὴν πόλιν ταύτην, μικροῦ δεῖν ἠχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τῶν στιφῶν τοῦ μαμελούκου σουλτάνου Βιβάρεως, ἅτινα ἐδῄουν τὴν Ἀρμενίαν, καὶ οἱ δύο ἱεροκήρυκες, ἥκιστα ἐκ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου εὐχαριστηθέντες, παρητήθησαν τῆς εἰς Σινικὴν μεταβάσεως αὐτῶν, ἀφέντες εἰς τοὺς δύο Βενετοὺς καὶ τὸν Μάρκον Πόλον τὴν φροντίδα νὰ ἐπιδώσωσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῶν Μογγόλων τὰ γράμματα τοῦ πάπα.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἄρχεται κυρίως εἰπεῖν ἡ περιήγησις τοῦ Μάρκου Πόλου. Ἐπεσκέφθη ἀρά γε οὗτος ὅλας πράγματι τὰς χώρας, ἁπάσας τὰς πόλεις, ἃς περιέγραψε; Βεβαίως οὐχί, καὶ ἐν τῇ ἀφηγήσει τῇ γαλλιστὶ γραφείσῃ καθ' ὑπαγόρευσιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ρουστικίου τοῦ ἐκ Πίζης, ῥητῶς λέγεται ὅτι

«ὁ Μάρκος Πόλος, συνετὸς καὶ εὐγενὴς πολίτης τῆς Βενετίας, εἶδε πάντα ταῦτα ἰδίοις ὄμμασι, πᾶν ὅ,τι δὲ δὲν εἶδεν, ἤκουσεν αὐτὸ ἐκ στόματος ἀνθρώπων φιλαλήθων καὶ ἀξιοπίστων». Ἀλλὰ προσθῶμεν ὅτι ὁ Μάρκος Πόλος πράγματι διέτρεξε τὰς πλείστας πόλεις καὶ τὰ βασίλεια, τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενα.

Θ' ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν τὸ δρομολόγιον, οἷον ὑπάρχει ἐν τῇ ἀφηγήσει αὐτοῦ, ὑποδεικνύοντες μόνον πᾶν ὅ,τι ὁ περίδοξος περιηγητὴς ἔμαθεν ἐξ ἀκοῆς κατὰ τὰς σπουδαίας αὐτοῦ ἀποστολὰς, δι' ὧν ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κουβλάη χάν. Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην περιοδειαν οἱ δύο Βενετοὶ δὲν ἐτήρησαν ἐπακριβῶς τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἣν εἶχον λάβει ὅτε μετέβησαν τὸ πρῶτον παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τῆς Σινικῆς· ἐνῷ τότε διῆλθον βορειόθεν τῶν Οὐρανίων ὀρέων, ἵνα εἶναι τὰ ὄρη Τιὰν-σὰν-πὲλου, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ παρετάθη ἡ πορεία αὐτῶν, τὴν φορὰν ταύτην περιέκαμψαν νοτίως τὰ αὐτὰ ὄρη, καὶ ὅμως μολονότι ἡ ὁδὸς ἦτο βραχυτέρα, μόλις ἤρκεσαν τρία καὶ ἡμίσυ ἔτη ὅπως διανύσωσιν αὐτὴν, ἕνεκα τῶν βροχῶν καὶ πλημμυρῶν τῶν μεγάλων ποταμῶν. Εὔκολον ἀποβαίνει νὰ παρακολουθήτωμεν τὸ δρομολόγιον τοῦτο, ἔχοντες ἐνώπιον ἡμῶν γεωγραφικὸν πίνακα τῆς Ἀσίας, διότι τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Μάρκου Πόλου ἀντικατεστήσαμεν διὰ τῆς ἀκριβοῦς ὀνοματολογίας τῆς νεωτέρας πινακογραφίας.

Β.

Ἡ Μικρὰ Ἀρμενία.— Ἡ Μεγάλη Ἀρμενία.— Τὸ ὄρος Ἀραράτ.—Ἡ Γεωργία Μοσοὺλ, Βαγδάτη, Βατόρα καὶ Ταυρὶς — Ἡ Περσία —Ἡ ἐπαρχία Κιρμάν.— Κομάδι.—Ὀρμούζ.—Ὁ Γέφυρα τοῦ ὄρους.—Σεμπουγάν.— Βαλάχ.—Γαλασιάν.— Κασεμίρη.—Κασγάρη.—Σαμαρκάνδη.—Κοτάν.—Ἡ ἔρημος —Ταγγούτ.— Καρακορούμ. —Σινὰν φοὺ.—Ταϊδούχ — Τὸ μέγα τεῖχος.— Κιανδοὺ, ἡ νῦν πόλις Σιὰν τοὺ.—Ἡ διαμονὴ τοῦ Κουβλάη χάν.—Καμβαλοὺκον, ταννῦν Πεκίνον.— Αἱ ἑορταὶ τοῦ αὐτοκράτορος.—Αἱ θῆραι αὐτοῦ,— Περιγραφὴ Πεκίνου.—Νομισματοκομεῖον καὶ τραπεζικὰ γραμμάτια σινικά.—Τὰ ταχυδρομεῖα τῆς σινικῆς αὐτοκρατορίας.

Καταλιπὼν τὴν Ἰσσὸν ὁ Μάρκος Πόλος ὁμιλεῖ περὶ τῆς Μικρᾶς Ἀρμενίας ὡς χώρας λίαν νοσηρᾶς, οἱ κάτοικοι τῆς ὁποίας ρωμαλέοι ἄλλοτε, νῦν δὲ οὐδενὸς ἄξιοι καὶ καχεκτικοί, οὐδὲν ἔχουσι προτέρημα ἀλλ' ἢ τὸ οἰνοποτεῖν. Ὁ δὲ λιμὴν τῆς Ἰσσοῦ εἶναι, κατὰ τὸν νεαρὸν περιηγητὴν, ἀποθήκη πολυτίμων ἐμπορευμάτων τῆς Ἀσίας καὶ κέντρον τῶν ἐμπόρων πάσης χώρας. Ἐκ Μικρᾶς Ἀρμενίας ὁ Μάρκος Πόλος μεταβαίνει εἰς Τουρκομανίαν, ἧς αἱ ἁπλοϊκαὶ καὶ ὀλίγον ἄγριαι φυλαὶ ἐκμεταλλεύονται τὰς ἐξαιρέτους νομὰς καὶ τρέφουσι περιφήμους ἵππους καὶ ἡμιόνους· ἐκ δὲ τῶν ἔργων τῶν πόλεων διαπρέπουσιν ἡ ταπητουργία, ἡ ἐριουργία καὶ ἡ μεταξουργία. Ἡ Μεγάλη Ἀρμενία, ἣν ὁ Μάρκος Πόλος ἐπεσκέψατο κατόπιν, παρουσιάζει κατὰ τὸ θέρος καλὸν στρατόπεδον εἰς τοὺς ταρταρικοὺς στρατούς. Ἐκεῖ ὁ περιηγητὴς εἶδε τὸ Ἀραράτ, ἐφ' οὗ ἔστη ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε μετὰ τὸν

κατακλυσμὸν, σημειοῖ δὲ ὅτι ἐν ταῖς παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν χώραις ὑπάρχουσιν ἄφθονοι πηγαὶ νάφθου, σπουδαίως ἐκμεταλλευόμεναι.

Ἐκ Μεγάλης Ἀρμενίας ὁ Μάρκος Πόλος μετέβη βορειοανατολικῶς πρὸς τὴν Γεωργίαν, βασίλειον ἐκτεινόμενον ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν νλιτύων τοῦ Καυκάσου· τοῦ βασιλείου τούτου οἱ βασιλεῖς εἶχον κατὰ τὴν παράδοσιν γεννώμενοι, «ἐσχεδιασμένον ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου ἀετόν». Κατ' αὐτὸν οἱ Γεωργιανοὶ εἶναι καλοὶ τοξόται καὶ καλοὶ μαχηταί· οἱ δὲ ἐργάται κατασκευάζουσι θαυμάσια μεταξωτὰ καὶ χρυσοΰφαντα ὑφάσματα. Ἐκεῖ φαίνονται τὰ περίφημα ἐκεῖνα στενὰ μήκους τεσσάρων λευγῶν, κείμενα μεταξὺ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Καυκάσου καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἅτινα οἱ μὲν Τοῦρκοι καλοῦσι Σιδηρᾶν Πύλην, οἱ δὲ Εὐρωπαῖοι στενὸν τοῦ Δερβέντ, καὶ ἡ θαυμασία ἐκείνη λίμνη, ἐντὸς τῆς ὁποίας μόνον κατὰ τὴν μεγάλην τεσσαρακοστὴν εὑρίσκονται κατὰ τὴν παράδοσιν ἰχθῦς.

Ἐκ τοῦ μέρους τούτου οἱ περιηγηταὶ κατέβησαν πρὸς τὸ βασίλειον τοῦ Μοσοὺλ καὶ ἀφίκοντο εἰς τὴν ομώνυμον πόλιν, κειμένην ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Τίγρεως, εἶτα εἰς Βαγδάτην, ἔνθα διαμένει ὁ χαλίφης ἁπάντων τῶν ἐπὶ γῆς Σαρακηνῶν. Ἐνταῦθα διηγεῖται ὁ Μάρκος Πόλος τὴν ἅλωσιν τῆς Βαγδάτης ὑπὸ τῶν Ταρτάρων κατὰ τὸ 1255, ἀναφέρει δὲ θαυμασίαν ἱστορίαν εἰς ὑποστήριξιν τοῦ χριστιανικοῦ ἐκείνου ἀξιώματος περὶ τῆς πίστεως, ἥτις αἴρει τὰ ὄρη· εἶτα δηλοῖ εἰς τοὺς ἐμπόρους τὴν ὁδὸν, ἥτις ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ἄγει εἰς τὸν περσικὸν κόλπον, καὶ ἣν διανύει τις ἐντὸς ὀκτωκαίδεκα ἡμερῶν διὰ τοῦ ποταμοῦ διαβαίνων τὴν Βασόραν διὰ τῆς φοινικοφόρου χώρας.

Ἐκ τοῦ μέρους τούτου μέχρι Ταυρίδος, πόλεως περσικῆς τῆς ἐπαρχίας Ἀτζερβαϊτζὰν, φαίνεται διακεκομμένον τὸ ὁρμολόγιον τοῦ Μάρκου Πόλου· ὁπωσδήποτε ὅμως ἀνευρίσκεται ἐν Ταυρίδι, μεγάλῃ καὶ ἐμπορικῇ πόλει, ἐκτισμένῃ ἐν μέσῳ ὡραίων κήπων, διενεργούσῃ ἐμπόριον πολυτίμων λίθων καὶ ἄλλων βαρυτίμων ἐμπορευμάτων, ἀλλ' ἧς οἱ σαρακηνοὶ κάτοικοι εἶναι μοχθηροὶ καὶ δόλιοι. Ἐκεῖ ὁρίζει τὴν γεωγραφικὴν διαίρεσιν τῆς Περσίας εἰς ὀκτὼ ἐπαρχίας. Κατ' αὐτὸν οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Περσίας εἶναι ἐπίφοβοι εἰς τοὺς ἐμπόρους, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ ὁδοιπορήσωσι χωρὶς νὰ ἦναι ὡπλισμένοι διὰ τόξων καὶ βελῶν. Τὸ κυριώτερον τῆς χώρας ἐμπόριον εἶναι τὸ τῶν ἵππων καὶ τῶν ὄνων, οὓς πέμπουσιν εἰς Κὶς καὶ εἰς Ὁρμοὺς, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Ἰνδικήν· τὰ δὲ κυριώτερα προϊόντα τῆς γῆς συνίστανται εἰς σῖτον, κριθὴν, κέγχρον καὶ σταφυλὰς, αἵτινες γίνονται ἄφθονοι.

Ὁ Μάρκος Πόλος κατέβη πρὸς νότον μέχρις Ὑέσδης, τῆς ἀνατολικωτάτης πόλεως τῆς κυρίως Περσίας, πόλεως καλῆς, εὐγενοῦς καὶ βιομηχάνου. Ἐκεῖθεν ἀναχωρήσαντες οἱ περιηγηταὶ ἠναγκάσθησαν νὰ διαβῶσιν ἱππεύοντες ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας διὰ μεγαλοπρεπῶν δασῶν, βριθόντων θηρευμάτων, μέχρις οὗ ἀφίκοντο εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κιρμάν. Ἐνταῦθα οἱ μεταλλωρύχοι ἐκμεταλλεύονται ἐπωφελῶς ἐπὶ τῶν ὀρέων μεταλλεῖα κυάνου, σιδήρου καὶ ἀντιμωνίου· πολλοὶ δὲ τῶν κατοίκων αὐτῆς καταγίνονται εἰς ραφιδεύματα, κατασκευὴν φαλάρων καὶ ὅπλων καὶ εἰς τὴν ἀνατροφὴν ἱεράκων. Μετὰ τὸ Κιρμὰν ἐννέα ἐδαπάνησαν ὁ Μάρκος Πόλος καὶ οἱ συνοδοιπόροι αὐτοῦ ἡμέρας εἰς τὸ νὰ διαβῶσι πλουσίαν καὶ πολυάνθρωπον χώραν, μεθ' ὃ ἀφίκοντο εἰς τὴν πόλιν Κομάδι, ὑποτιθεμένην ὡς τὴν σημερινὴν Μερὼν, ἥτις ἦτο ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην λίαν παρηκμακυῖα. Ἡ ἐξοχὴ ἦτο μεγαλοπρεπὴς, πανταχοῦ δὲ ὑπῆρχον ὡραῖα πρόβατα, εὔσωμα καὶ παχέα, βόες, λευκοὶ ὡς ἡ χιὼν μετὰ βραχέων καὶ ἰσχυρῶν κεράτων, καὶ πτηνὰ κατὰ μυριάδας· εἶτα μεγαλοπρεπῆ δένδρα καὶ κυρίως φοίνικες, πορτοκαλέαι καὶ πιστάκαι (φιστικιαί).

Μετὰ πενθήμερον ὁδοιπορίαν πρὸς νότον εἰσῆλθον οἱ τρεῖς περιηγηταὶ εἰς τὴν ὡραίαν πεδιάδα Κορμὸς, τανῦν Ὁρμοῦζ, ὑπὸ ὡραίων διαρρεομένην ποταμῶν, μετὰ δὲ δίημερον ἔτι πορείαν ὁ Μάρκος Πόλος εὑρέθη ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ περσικοῦ κόλπου καὶ ἐν τῇ πόλει Ὁρμοὺζ, ἀποτελούσῃ τὸν ναυτικὸν λιμένα τοῦ βασιλείου Κιρμάν. Ἡ χώρα αὕτη

Ὁ Μάρκος Πόλος.

τῷ ἐφάνη λίαν θερμὴ καὶ λίαν νοσηρὰ, ἀλλὰ πλουσία εἰς φοίνικας καὶ ἀρωματικὰ δένδρα· πολύτιμοι λίθοι, μεταξωτὰ καὶ χρυσοΰφαντα ὑφάσματα, ἐλεφαντοστοῦν, οἶνος ἐκ φοινίκων καὶ ἄλλα ἐμπορεύματα ἦσαν ἐναποθηκευμένα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, εἰς ἣν ἤρχοντο πολυάριθμα πλοῖα, ἕνα φέροντα ἱστὸν, ἐρραμμένα διὰ κλωστῆς ἐκ φλοιοῦ δένδρων, καὶ γομφωμένα καὶ οὐχὶ καρφωμένα, πολλὰ τῶν ὁποίων ἐχάνοντο διαπλέοντα τὴν ἰνδικὴν θάλασσαν.

Ἐξ Ὁρμοὺζ ὁ Μάρκος Πόλος ἀναβὰς βορειοανατολικῶς ὑπέστρεψεν εἰς Κιρμάν.

εἶτα ἐρριψοκινδύνευσε διὰ δυσβάτων ὁδῶν ἀναμέσον αὐχμηρᾶς ἐρήμου, ἔνθα ὕφαλμον μόνον εὑρίσκεται ὕδωρ, ἐρήμου ἣν πρὸ χιλίων πεντακοσίων ἐτῶν διέβη Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος ἐπανερχόμενος ἐκ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ ὅπως φθάσῃ τὸν ναύαρχον αὐτοῦ Νέαρχον, καὶ μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν Χαμπίζ, ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ βασιλείου τοῦ Κιρμάν· ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ἀνέβη ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν, διαβὰς ἐκτεταμένας ἐρήμους, μέχρι Τονοκαΐν, πιθανῶς τῆς νῦν πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας Κουμὶς, ἤτοι Δαμαγάν. Ἐνταῦθα ὁ Μάρκος Πόλος δίδει λεπτομερείας τινὰς περὶ τοῦ Γέροντος τοῦ ὄρους, τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Χασισινῶν, αἱρέσεως μωαμεθανικῆς, διαπρεψάσης διὰ τὸν θρησκευτικὸν αὐτῆς φανατισμὸν καὶ διὰ τὰς φοβερὰς ὠμότητας. Μετὰ ἑξαήμερον πορείαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν κορασανικὴν πόλιν Σεβουργάν, τὸ κατ' ἐξοχὴν μέρος ἔνθα οἱ πέπονες εἶναι ἡδύτεροι τοῦ μέλιτος, καὶ εἰς τὴν περιφανῆ ἀκρόπολιν Βαλὰκ, κειμένην πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Ὤξου. Εἶτα διὰ χώρας, ἔνθα οἱ λέοντες δὲν εἶναι σπάνιοι, εἰσῆλθεν εἰς Ταϊκὰν, μεγάλην ἅλατος ἀγορὰν, πολλοὺς προτελκύουσαν ἐμπόρους, καὶ εἰς Σκαζέμ· ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἡ κατὰ τὸν Μαρσδὲν Κασχὲμ, ἡ Κισχὶν ἢ Κρισὶν κατὰ τὸν Χιουὲν Τσάγκ, ἣν ὁ σὶρ Ε. Ραουλινσον παρέστησεν ὡς τὴν αὐτὴν μετὰ τοῦ λόρδου Χαρὲσμ τοῦ Ζένδου Ἀβέστα, λόρδου ὅττις εἶναι ἡ σημερινὴ Κουντούζ κατά τινας ὑπομνηματιστάς. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἀπήντων πολλοὶ ἐχῖνοι, ὅτε δὲ διώκουσιν αὐτούς, λέγει ὁ Μάρκος Πόλος, τὰ ζῶα ταῦτα, συναθροιζόμενα ὅλα ὁμοῦ, ἐκτοξεύουσι κατὰ τῶν κυνῶν τὰς ἀκάνθας, ἃς φέρουσιν ἐπὶ τῶν νώτων καὶ ἐπὶ τῶν πλευρῶν· γνωστὸν νῦν τί δέον νὰ σκεφθῶμεν περὶ τῆς ὑποτιθεμένης ταύτης ἀμυντικῆς δυνάμεως τοῦ ἐχίνου.

Οἱ περιηγηταὶ εἰσῆλθον τότε εἰς τὴν ὀρεινὴν χώραν τοῦ Βαλασιὰν, οἱ βασιλεῖς τῆς ὁποίας ἠξίουν ὅτι κατάγονται ἀπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, χώραν ψυχρὰν, παράγουσαν καλοὺς ἵππους, ταχυπτέρους ἱέρακας καὶ παντοειδῆ θηρεύματα. Ἐκεῖ ὑπάρχουσι μεταλλεῖα λυχνίτου, ἄτινα ἐκμεταλλεύει ὁ βασιλεὺς ἐπὶ ἰδίᾳ ὠφελείᾳ, ἐπὶ ὄρους καλουμένου Σιγινὰν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οὐδεὶς δύναται νὰ πατήσῃ τὸν πόδα ἐπὶ ποινῇ θανάτου. Ἀλλαχοῦ τῆς χώρας συλλέγονται καὶ ἀργυροῦχος γῆ καὶ πολλοὶ λίθοι ἐκ τῶν ὁποίων κατασκευάζεται «ὁ λεπτότερος τοῦ κόσμου κύανος», ἤτοι σιδηρίτης λίθος. Φαίνεται ὅτι ὁ Μάρκος Πόλος διέτριψεν ἐπὶ μακρὸν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἀφοῦ τοσοῦτον ἀκριβῆ ἰδέαν ἔχει περὶ τῶν μερῶν αὐτῆς. Εἰς δεκαήμερον ἀπὸ τοῦ Βαλασιὰν ἀπόστασιν ὑπάρχει ἐπαρχία, πιθανῶς ἡ νεωτέρα Παισχόρη, οἱ εἰδωλολάτραι τῆς ὁποίας κάτοικοι ἔχουσι τὸ χρῶμα λίαν βαθὺ, εἶτα δὲ εἰς ἑφθήμερον πρὸς νότον πορείαν κεῖται τὸ βασίλειον Κασεμίρης, χώρα εὔκρατος, ἧς αἱ πόλεις καὶ τὰ χωρία εἶναι πολυάριθμα, τὸ δὲ ἔδαφος διατεμνόμενον ὑπὸ ἐρυμνῶν στενῶν, καθιστᾷ αὐτὴν εὐυπεράσπιστον. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἀφικόμενος ὁ Μάρκος Πόλος, ἐὰν ἐξηκολούθει χωρῶν προσωτέρω πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην, θὰ εἰσήρχετο εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Ἰνδικῆς, ἀλλ' ἐτράπη βορείως καὶ μετὰ δωδεκαήμερον πορείαν εὑρέθη ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Βακὰν, διαρρεομένῳ ὑπὸ τοῦ ἄνω Ὤξου, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν μεγαλοπρεπῶν νομῶν, ἔνθα βόσκουσι τὰ πολυπληθῆ ἐκεῖνα ἄγρια πρόβατα, τὰ καλούμενα ἄγριοι κριοί. Ἐκεῖθεν διὰ Παμὲρ καὶ Βελὸρ, χωρῶν ὀρεινῶν, κειμένων μεταξὺ τῶν ὀρεογραφικῶν συστημάτων τοῦ Ἀλτάη καὶ τῶν Ἰμαλαίων, διὰ τὴν διάβασιν τῶν ὁποίων οἱ περιηγηταὶ ἐδαπάνησαν τεσσαρακονθήμερον ἐπίπονον πορείαν, ἀφίκοντο εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κασγάρης. Ἐκεῖ ὁ Μάρκος Πόλος ἔφθασε τὸ δρομολόγιον τοῦ Ματθαίου καὶ Νικολάου Πόλου

κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν περιοδείαν, ὅτε ἐκ Βουχάρας μετέβησαν εἰς τὴν διαμονὴν τοῦ μεγάλου χάνου. Ἐκ Κασγάρης ὁ Μάρκος Πόλος ἐτράπη πρὸς δυσμὰς μέχρι Σαμαρκάνδης, μεγάλης πόλεως, οἰκουμένης ὑπὸ Χριστιανῶν καὶ Σαρακηνῶν· εἶτα δὲ διαβὰς αὖθις διὰ Κασγάρης διηυθύνθη πρὸς τὴν Ὑαρκούνδην, πόλιν εἰς ἣν μετέβαινον τὰ κερβάνια, ἅτινα διενήργουν τὸ μεταξὺ Ἰνδικῆς καὶ βορείου Ἀσίας ἐμπόριον, εἰς Κοτὰν, πρωτεύουσαν τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας καὶ Πεῖν, πόλιν ἀβέβαιον, κειμένην ἐν χώρᾳ ἔνθα συλλέγονται χαλκηδόνιοι λίθοι καὶ ἴασπις, καὶ εἴς τι βασίλειον τοῦ Κιαρσιὰμ, ἴσως τὸ Χαρασὰρ, ὅπερ θὰ ἐξετείνετο ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς ἐρήμου Γόβι· τέλος δὲ μετὰ πενθήμερον πορείαν δι' ἀμμωδῶν καὶ ἐστερημένων ποσίμου ὕδατος πεδιάδων, ἀνεπαύθη ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ἐν τῇ πόλει Λὼβ, σήμερον κατεστραμμένῃ, ἐν ᾗ ἐποίησε πάσας τὰς παρασκευὰς αὐτοῦ ὅπως διαβῇ τὴν ἀνατολικῶς ἐκτεινομένην ἔρημον, «τοσοῦτον μακρὰν, λέγει, ὥστε ἀπῃτεῖτο ἔτος ὅπως διαβῇ αὐτὴν καθ' ἅπαν τὸ μῆκος, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι πονηρὰ πνεύματα καὶ ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ἀντηχοῦσιν ἀόρατα τύμπανα καὶ ἄλλα ὄργανα».

Μετὰ μῆνα ὅλον δαπανηθέντα εἰς διάβασιν τῆς ἐρήμου ταύτης καθ' ὅλον τὸ πλάτος αὐτῆς οἱ περιηγηταὶ ἀφίκοντο εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ταγκού, εἰς τὴν πόλιν Σιὰ-τσεού, ἐκτισμένην ἐπὶ τῶν δυτικῶν συνόρων τῆς σινικῆς αὐτοκρατορίας. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὑπάρχουσιν ὀλίγοι ἔμποροι, ἀλλὰ πολλοὶ γεωργοί, ζῶντες ἐκ τῶν κερδῶν τοῦ παρ' αὐτῶν πωλουμένου σίτου. Μεταξὺ τῶν ἐθίμων τῶν Ταγκοὺ ἄτινα φαίνεται ὅτι περισσότερον ἐφείλκυσαν τὴν περιέργειαν τοῦ Μάρκου Πόλου παραθετέον τὴν συνήθειαν ταύτην, καθ' ἣν τοὺς νεκροὺς καίουσι μόνον τὴν ἡμέραν τὴν ὑπὸ τῶν ἀστρολόγων ὁριζομένην, «καθ' ἅπαντα δὲ τὸν χρόνον καθ' ὃν ὁ νεκρὸς μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ, οἱ συγγενεῖς οἵτινες διαμένουσιν ἐν αὐτῇ, ἔχουσιν αὐτῷ θέσιν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ παραθέτουσιν αὐτῷ φαγεῖν καὶ πιεῖν, ὡς εἰ ἦτο εἰσέτι ἐν τῇς ζῶσιν».

Ἔξω τῆς ἐρήμου ταύτης βορειοδυσμικῶς ὁ Μάρκος Πόλος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐπεχείρησαν ἐκδρομὴν πρὸς τὸ Ἀμίλ, χωρήσαντες μέχρι Γιγχιντάλης, πόλεως, περὶ τῆς τοποθεσίας τῆς ὁποίας δὲν συμφωνοῦσιν οἱ γεωγράφοι καὶ ἥτις κατοικεῖται ὑπὸ εἰδωλολατρῶν, Μωαμεθανῶν καὶ νεστοριανῶν χριστιανῶν.

Ἐκ Γιγχιντάλης ἐπανῆλθεν ὁ Μάρκος Πόλος εἰς Σιὰ-τσεοὺ καὶ ἐπανέλαβε τὴν πρὸς ἀνατολὰς πορείαν αὐτοῦ διὰ Ταγκοὺ, τῆς πόλεως Σοσεοὺ, ἐπὶ χώρας καταλλήλου εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ ρᾶ καὶ διὰ Καμπικίου, τῆς παρὰ Σίναις Κὰν τσεοὺ, τότε πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας Ταγκού· ἡ πόλις αὕτη ἦτο σπουδαία, κατοικουμένη ὑπὸ πλουσίων εἰδωλολατρῶν ἀρχηγῶν, οἵτινες εἶναι πολύγαμοι, συζευγνύμενοι κατὰ προτίμησιν τὰς ἐξαδέλφας αὐτῶν ἢ «τὴν σύζυγον τοῦ πατρός των». Οἱ τρεῖς Βενετοὶ διέμειναν ἐπὶ ἔτος ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ, εὐνόητον λοιπὸν καθίστανται ἐκ τῶν τοιούτων σταθμῶν καὶ τῶν ἀδιαλείπτων περιστροφῶν αὐτῶν πῶς ἡ διὰ τῆς κεντρικῆς Ἀσίας περιοδεία των ἀπέβη δυνατὸν νὰ διαρκέσῃ ἐπέκεινα τῶν τριῶν ἐτῶν.

Μετὰ τὸ Κὰν τσεοὺ δωδεκαημέρου πορείας ἔφιππος ὁ Μάρκος Πόλος διανύσας ὁδὸν ἀφίκετο εἰς τὸ ὄριον ἐρήμου ψαμμώδους, εἰς τὴν πόλιν Ἐτσίνα. Ἦτο καὶ αὕτη περιστροφή, ἐπειδὴ ἀνήρχετο ὁ περιηγητὴς εὐθὺ πρὸς βορρᾶν, ἀλλ' ἐπεθύμει οὗτος νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ περίφημον ἄστυ Καρακορούμ, τὴν ταρταρικὴν ταύτην πρωτεύουσαν, ἣν ὁ Ρούβρουκις κατῴκησε τῷ 1254.

Ὁ Μάρκος Πόλος ἐνεῖχε βεβαίως τὸ ἔνστικτον περιηγητοῦ καὶ οὐδαμῶς ἀνελογίζετο τοὺς μόχθους, προκειμένου νὰ συμπληρώσῃ τὰς γεωγραφικὰς αὐτοῦ

μελέτας. Πρὸς τοῦτο καὶ διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ταρταρικὴν πόλιν ἠναγκάσθη νὰ ὁδοιπορήσῃ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐν μέσῳ ἀκατοικήτου καὶ ἀχόρτου ἐρήμου. Ἀφίκετο τέλος εἰς Καρακορούμ. Ἡ πόλις αὕτη εἶχε τρισχιλίων μέτρων περιφέρειαν, χρηματίσασα δὲ ἐπὶ πολὺ πρωτεύουσα τῆς μογγολικῆς αὐτοκρατορίας κατεκτήθη ὑπὸ τοῦ Τσεγκὶς χὰν, προγόνου τοῦ νῦν αὐτοκράτορος. Ὁ Μάρκος Πόλος ποιεῖται ἐνταῦθα ἱστορικὴν παρέκβασιν, ἐν ᾗ διηγεῖται τοὺς πολέμους τοῦ ταρτάρου ἥρωος κατὰ τοῦ περιφήμου ἐκείνου ἱερέως Ἰωάννου, τοῦ ἡγεμόνος ἐκείνου, ὅστις εἶχεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ἅπασαν τὴν χώραν.

Ἐπανελθὼν ὁ Μάρκος Πόλος εἰς Κὰντσεοὺ ὥδευσεν ἐπὶ πέντε ἡμέρας πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν Ἐργινοὺλ, πιθανῶς τὴν νῦν Λιὰγκ-σεού· ἐκεῖθεν ἐτράπη ὀλίγον νοτίως, ἐπισκεφθεὶς τὸ Σινὰν-φοὺ, διὰ γῆς ἔνθα ἔβοσκον βόες ἄγριοι, μεγάλοι ὡς ἐλέφαντες, καὶ αἱ περίφημοι μοσχοφόροι δορκάδες. Οἱ ὁδοιπόροι ἀνελθόντες εἰς Λιὰγκ-σεοὺ ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν ἔφθασαν πρὸς ἀνατολὰς εἰς Κιάλην, ἔνθα κατασκευάζονται καμηλωταὶ, ὕφασμα ἐκ τριχῶν καμήλου, αἱ ὡραιόταται τοῦ κόσμου, εἶτα εἰς τὴν ἐπαρχίαν Τανδοὺκ, εἰς τὴν ὁμώνυμον πόλιν, ἔνθα ἐβασίλευεν ἀπόγονος τοῦ ἱερέως Ἰωάννου, ὑποτεταγμένος τῷ μεγάλῳ χάνῃ. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο βιομήχανος καὶ ἐμπορική. Ἐκ τοῦ μέρους τούτου διὰ καμπῆς πρὸς βορρᾶν ἀνῆλθον διὰ Σίνδα-σέου πέραν τοῦ μεγάλου τείχους τῆς Σινικῆς μέχρι Σιαγανὸρ, πιθανῶς τοῦ Τσαὰν-Βαλγάσα, ὡραίας πόλεως, ἔνθα διατρίβει ὁ αὐτοκράτωρ ὁσάκις θέλει νὰ παραδοθῇ εἰς τὴν εὐχαρίστησιν τῆς θήρας τῶν γυποϊεράκων, διότι ἀφθονοῦσιν ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις πελαργοί, γέρανοι, φασιανοὶ καὶ πέρδικες.

Τέλος ὁ Μάρκος Πόλος, ὁ πατὴρ καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτῶν ἐκ Σιαγανὸρ, ἀφίκοντο εἰς τὴν πόλιν Κιανδοὺ, τανῦν Σιὰγκ-τοὺ, ἥτις ἀλλαχοῦ ἐν τῇ ἀφηγήσει τοῦ Μάρκου Πόλου ἀναφέρεται Κλέμενφού. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὑπεδέξατο τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ πάπα ὁ Κουβλάη χὰν, ὅστις κατῴκει τότε τὴν ἐαρινὴν κατοικίαν αὐτοῦ, κειμένην πρὸς βορρᾶν τοῦ Καμβαλοὺκου, σήμερον Πεκίνου, πρωτευούσης τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ περιηγητὴς ὁμιλεῖ περὶ τῆς γενομένης αὐτῷ ὑποδοχῆς, περιγράφει δὲ μετὰ λεπτομερείας τοῦ χάνου τὸ ἀνάκτορον, μεγάλην οἰκοδομὴν ἐκ μαρμάρου μετὰ ἐπιχρύσων πάντων τῶν δωματίων. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο ἦτο ᾠκοδομημένον ἐν μέσῳ παραδείσου τετειχισμένου, ἔνθα ἐφαίνοντο θηριοκομεῖα καὶ κρῆναι, καὶ οἰκοδομὴ μάλιστα ἐκ καλάμων τοσοῦτον καλῶς συμπεπλεγμένων πρὸς ἀλλήλους, ὥστε δὲν ἐδύνατο νὰ εἰσδύσῃ ἐντὸς ὕδωρ· ἦτο εἶδος περιπτέρου, ὅπερ ἐδύνατο νὰ λυθῇ εἰς τὰ ἐξ ὧν ἦτο συντεθειμένον καὶ ἔνθα κατῴκει ὁ μέγας χάνης κατὰ τὸν ἰούνιον, ἰούλιον καὶ αὔγουστον, ἤτοι κατὰ τὴν ὡραίαν τοῦ ἔτους ἐποχήν. Καὶ ὄντως δὲν ἐδύνατο νὰ μὴ ἦναι ὡραία ἡ ἐποχὴ αὕτη, διότι κατὰ τὸν Μάρκον Πόλον, ἀστρολόγοι παρὰ τῷ χανῃ, ἦσαν ἐντεταλμένοι νὰ διαλύωσι διὰ τῶν μαγειῶν αὐτῶν τὴν βροχὴν, τὴν ὁμίχλην καὶ πᾶσαν κακοκαιρίαν. Ὁ βενετὸς περιηγητὴς δὲν φαίνεται διαμφισβητῶν τὴν δύναμιν τῶν μάγων τούτων. «Οἱ σοφοὶ οὗτοι, λέγει, ἀνήκουσιν εἰς δύο φυλὰς καὶ εἶναι εἰδωλολάτραι· γινώσκουσι διαβολικὰς τέχνας καὶ μαγείας πλέον παντὸς ἄλλου· πάντα δὲ τῇ βοηθείᾳ τοῦ διαβόλου πράττουσι, ἀλλὰ παριστῶσιν εἰς τὸ δημόσιον ὅτι τὰ πράττουσιν ἐξ ἁγιωσύνης καὶ τῇ θείᾳ συνεργείᾳ. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἔχουσι τὴν συνήθειαν ταύτην· Ὅταν τις καταδικασθῇ εἰς θάνατον καὶ θανατωθῇ, λαμβάνουσιν αὐτὸν καὶ ἐψήσαντες ἐσθίουσιν· δὲν ἐσθίουσιν ὅμως τοὺς ἐκ φυσικοῦ θανάτου ὑπήσκοντας. Γνῶτε δὲ ὅτι οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἄνθρωποι, οἵτινες γινώσκουσι τόσας μαγείας, ποιοῦσι τὰ θαύματα τὰ ὁποῖα διηγήθην.

«Ὅταν ὁ μέγας χάνης κάθηται ἐν τῇ κυρίᾳ αὐτοῦ αἰθούσῃ εἰς τὴν τράπεζαν, ἥτις ἔχει μῆκος ὀκτὼ πήχεων, τὰ δὲ ποτήρια εὑρίσκωνται ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῆς αἰθούσης μακρὰν τῆς τραπέζης, οἱ σοφοὶ οὗτοι μάγοι διά τε τῆς τέχνης καὶ τῆς μαγείας αὐτῶν συνεργοῦσιν ὥστε τὰ ποτήρια ταῦτα ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀφ' ἑαυτῶν, πλήρη οἴνου, γάλακτος ἢ ἄλλου ποτοῦ, καὶ ἔρχονται ἔμπροσθεν τοῦ μεγάλου χάνου, χωρὶς οὐδεὶς νὰ ἐγγίσῃ αὐτά. Ταῦτα πράττουσιν ἐνώπιον δεκακισχιλίων ἀνδρῶν, εἶναι δὲ τοῦτο ἡ ἀκριβὴς ἀλήθεια ἄνευ ψεύδους· ἄλλως δὲ οἱ περὶ τὴν νεκρομαντείαν ἐπιτήδειοι θὰ εἴπωσιν ὑμῖν ὅτι τοῦτο εἶναι δυνατόν».

Μετὰ ταῦτα ὁ Μάρκος Πόλος ἱστορεῖ τὰ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα Κουβλάη, τὸν ἰσχυρώτερον τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸν κεκτημένον πλείονας γαίας καὶ θησαυροὺς ἢ ὅσους οὐδεὶς ἔσχεν ἀπὸ Ἀδὰμ τοῦ πρώτου ἡμῶν πατρός· διηγεῖται πῶς ὁ μέγας χάνης, ἄγων τότε τὸ 55 ἔτος τῆς ἡλικίας, ἀνὴρ μετρίου ἀναστήματος, παχύσαρκος, ἀλλ' εὐμελής, μὲ πρόσωπον λευκορόδοχρουν καὶ μετὰ ὡραίων μελαίνων ὑφθαλμῶν, ἀνῆλθε τὸν θρόνον τὸ 1256 μ. Χ. Ὁ μέγας χάνης ἦτο καλὸς ἐν πολέμῳ ὁπλαρχηγὸς, τοῦτο δὲ ἀπέδειξε καλῶς, ὅτε ὁ θεῖος αὐτοῦ Ναϊὰν, ἀποστατήσας κατ' αὐτοῦ, ἠθέλησε νὰ διαμφισβητήσῃ αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν, ἡγούμενος τεσσαράκοντα μυριάδων ἱππέων. Ὁ Κουβλάη χὰν συναθροίσας «ἐν παραβύστῳ» ἓξ καὶ τριάκοντα μυριάδας ἱππέων καὶ δεκακισμυρίους πεζοὺς ὥδευσε κατὰ τοῦ θείου αὐτοῦ. Φοβερὰ ὑπῆρξεν ἡ μάχη, «τοσοῦτοι δὲ ἔπεσαν ἑκατέρωθεν, ὥστε ὑπῆρξε καταπληκτικὸς ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν» Ἀλλ' ἀπέβα νικητὴς ὁ Κουβλάη χὰν, ὁ δὲ Ναϊὰν, ὡς πρίγκηψ ἐκ βασιλικοῦ καταγόμενος αἵματος, ραφεὶς ζῶν ἐν τάπητι, ἀπέθανεν οὕτως ἐν μέσῳ ἀφορήτων πόνων.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπανῆλθε μετὰ τὴν νίκην ταύτην θριαμβικῶς εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Καθαίη, μετονομασθεῖσαν Καμβαλοῦκην, ἥτις βαθμηδὸν ἐγένετο ἡ ἐνεστῶσα πολις Πεκῖνον. Ἀφικόμενος εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὁ Μάρκος Πόλος, ἠναγκάσθη νὰ διατρίψῃ ἐπὶ μακρὸν ἕως οὗ ἀνετέθησαν αὐτῷ διάφοροι ἀποστολαὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐν Καμβαλούκῳ ἦτο τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορον τοῦ αὐτοκράτορος, τὸ δὲ ἀνάκτορον τοῦτο περιγράφει ὁ βενετὸς περιηγητὴς διὰ τῶν κατωτέρω, ἅτινα ἀρυόμεθα αὐτολεξεὶ ἐκ τῆς συγγραφῆς τοῦ κ. Charton. Ἡ περιγραφὴ αὕτη παρέχει ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τοῦ πλούτου τῶν μογγόλων τούτων ἡγεμόνων.

«Πρὸ τῶν ἀνακτόρων», λέγεται ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ κ. Charton, «ὑπάρχει μέγας τετραγωνος τοῖχος, οὗ ἑκάστη πλευρὰ ἔχει μιλίου μῆκος, τοὐτέστιν ἀποτελεῖται ἐν συνόλῳ περίμετρος τεσσάρων μιλίων· ὁ τοῖχος οὗτος ε ναι λίαν παχὺς, ἔχει ὕψος δέκα βημάτων, καὶ εἶναι ὅλως λευκὸς καὶ ὀχυρός. Ἐν ἑκάστῃ γωνίᾳ τοῦ τοίχου τούτου ὑπάρχει λίαν ὡραῖον καὶ πλούσιον ἀνάκτορον, ἐν τῷ ὁποίῳ φυλάσσονται τὰ φ λαρα τῶν ἵππων τοῦ μεγάλου χάνου, οἷον τὰ τόξα αὐτοῦ, αἱ φαρέτραι, τὰ ἐπισάγματα, τῶν ἵππων οἱ χαλινοὶ, τῶν τόξων τὰ σχοινία καὶ πᾶν οὗ δέονται ἐν πολέμῳ· ἐν μέσῳ ἑκάστου τετραγώνου ὑπάρχει εἰσέτι ἓν ἀνάκτορον ὅμοιον πρὸς τὰ ἐν ταῖς γωνίαις, ὥστε ὑπάρχουσιν ἐν ὅλῳ ὀκτὼ, καὶ τὰ ὀκτὼ δὲ εἶναι πλήρη φαλάρων τοῦ μεγάλου βασιλέως, οὕτως ὥστε ἐν ἑκάστῳ ἐξ αὐτῶν ὑπάρχει ἓν εἶδος διάφορον, οἷον ἐν ἑνὶ τὰ τόξα, ἐν ἑτέρῳ τὰ ἐπισάγματα καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς ὑπάρχουσι πέντε θύραι· ἡ μεσαία εἶναι πυλών, ἀνοιγόμενος μόνον ἵνα εἰσέλθῃ καὶ ἐξέλθῃ ὁ μέγας χάνης, παρὰ δὲ

τὸν πυλῶνα τοῦτον ὑπάρχει παραπυλίς, δι' ἧς εἰσέρχονται οἱ ἄλλοι, εἶτα δὲ δύο ἔτι, δι' ὧν ἐπίσης εἰσέρχονται. Ἔσωθεν τοῦ μεγάλου τοίχου ὑπάρχει ἕτερος μακρότερος καὶ εὐρύτερος. Ὑπάρχουσιν εἰσέτι ὀκτὼ ἀνάκτορα, διατεθειμένα ὡς τὰ λοιπά, ἔνθα φυλάσσονται ἐπίσης τὰ φάλαρα τοῦ μεγάλου βασιλέως».

Μέχρι τοῦδε, ὡς βλέπει τις, πάντα τὰ ἀνάκτορα ταῦτα ἀποτελοῦσι τὰς ἱπποσκευὰς καὶ τὰς ὁπλοθήκας τοῦ αὐτοκράτορος· θὰ παύσῃ ὅμως τοῦ ἀναγνώστου ἡ ἀπορία διὰ τὴν πληθὺν ταύτην τῶν φαλάρων, ὅταν μάθῃ ὅτι ὁ μέγας χάνης εἶχε γένος λευκῶν ἵππων ὡς τὴν χιόνα, ἐν ἄλλοις δὲ δεκακισχιλίας φορβάδας, ὧν τὸ γάλα ἦτο προωρισμένον ἀποκλειστικῶς διὰ τοὺς βασιλικοῦ αἵματος πρίγκηπας.

Ὁ Μάρκος Πόλος ἐξακολουθεῖ οὕτω· «Ὁ τοῖχος οὗτος ἔχει πέντε θύρας καὶ ἐκ νότου, ὁμοίας ταῖς ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθίου τοίχου. Οἱ δύο τῶν ἄλλων πλευρῶν τοῖχοι ἔχουσι μόνον ἀνὰ μίαν θύραν. Ἐν μέσῳ τῶν τοίχων τούτων κεῖται τὸ ἀνάκτορον τοῦ μεγάλου βασιλέως κατεσκευασμένον καθ' ὃν τρόπον μέλλω εἰπεῖν. Εἶναι τὸ μέγιστον ἐξ ὅσων εἶδόν ποτε, μὲ μίαν ὀροφήν, τὸ δὲ ἰσόγαιον πάτωμα εἶναι ὑψηλότερον κατὰ δέκα παλάμας τοῦ περιστοιχίζοντος αὐτὸ ἐδάφους. Ἡ στέγη εἶναι πολὺ ὑψηλή, οἱ δὲ τοῖχοι τῶν αἰθουσῶν καὶ τῶν θαλάμων κεκαλυμμένοι ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, παριστῶντες δράκοντας, θηρία, πτηνά, ἵππους καὶ διάφορα ἄλλα ζῶα, οὕτως ὥστε μόνον χρυσὸν καὶ ζωγραφίας βλέπει τις. Τοσοῦτον μεγάλη καὶ εὐρεῖα εἶναι ἡ αἴθουσα, ὥστε ἐπέκεινα τῶν ἑξακισχιλίων ἀνδρῶν δύνανται νὰ δειπνήσωσιν ἐντὸς αὐτῆς· θάλαμοι δὲ τοσοῦτοι ὑπάρχουσιν, ὥστε θαμβοῦται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ ὁ ὀφθαλμός. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο εἶναι τοσοῦτον μέγα καὶ καλῶς κατεσκευασμένον, ὥστε οὐδεὶς ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἔχων ἔτι τὴν δύναμιν, θὰ ἐδύνατο καλλιον νὰ διατάξῃ τὰ κατ' αὐτό. Ἡ στέγη ἄνω εἶναι πᾶσα ροδόχρους καὶ πράσινος καὶ κυανῆ καὶ κιτρίνη, ἐκ παντοειδῶν χρωμάτων, καὶ τοσοῦτον καλῶς βερινικωμένη, ὥστε ἀπαστράπτει ὡς κρύσταλλος καὶ λάμπουσι τὰ πέριξ ἐν ἀποπτῳ. Ἡ στέγη αὕτη εἶναι ἄλλως λίαν στερεὰ καὶ θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολλοὺς ἐνιαυτούς. Μεταξὺ τῶν δύο τοίχων ὑπάρχουσι λειμῶνες μετὰ ὡραίων δένδρων καὶ θηρίων διαφόρων εἰδῶν, οἷον λευκῶν ἐλάφων, μοσχοφόρων θηρίων, δορκάδων, σκιούρων καὶ πολυειδῶν ἄλλων ὡραίων θηρίων, πληρούντων πάντα τὸν εὐρὺν περίβολον πλὴν τῶν ὁδῶν τῶν προωρισμένων διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐξ ἑνὸς πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ ὑπάρχει λίαν μεγάλη λίμνη, ἐν ᾗ διαιτῶνται διάφοροι ἰχθῦς, διότι ὁ μέγας βασιλεὺς ἀποθέτει ἐν αὐτῇ πολλὰ εἴδη, ὁσάκις δὲ ἐπιθυμήσῃ, ἔχει ἐκ τῶν ἰχθύων τούτων κατὰ βούλησιν.

Μέγας ποταμὸς πηγάζει ἐκβάλλων τοῦ ἀνακτόρου, ἀλλ' οὐδεὶς ἰχθὺς δύναται νὰ διαφύγῃ, τεθειμένων κατὰ τὰς παρὰ τὸ μέγαρον ἐκβολὰς σιδηρῶν καὶ χαλκίνων δικτύων. Πρὸς βορρᾶν εἰς ἀπόστασιν βολῆς τόξου ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων κατεσκεύασεν ὁ μέγας χάνης γήλοφον. Τὸ ὄρος τοῦτο ἔχει ὀκτακοσίων βημάτων ἔκτασιν καὶ περίμετρον ἐπέκεινα τοῦ μιλίου· καλύπτεται δὲ ὑπὸ δένδρων ἀειθαλῶν καὶ πρασινοφύλλων. Ἡ περὶ τὴν δενδροκομίαν κλίσις τοῦ μεγάλου βασιλέως καταδηλοῦται ἐκ τοῦ ὅτι εὐθὺς ὡς ἐγίνετο αὐτῷ λόγος περὶ ὡραίου δένδρου, διέτασσε νὰ κομίσωσιν αὐτὸ εἰς τὸν παράδεισον αὐτοῦ μεθ' ὅλων τῶν ριζῶν καὶ τοῦ γύρω τριγύρω χώματος δι' ἐλεφάντων, μηδαμῶς μεριμνῶν ἐὰν τὸ δένδρον ἦτο μέγα· τοιούτῳ δὲ τρόπῳ εἶχε τὰ ὡραιότερα τοῦ κόσμου δένδρα. Ὁ μέγας βασιλεὺς ἐκάλυψε διὰ κυανοχρόου κόνεως ὅλον τὸ ὄρος τοῦτο, ὅπερ εἶναι λίαν πράσινον, οὕτως ὥστε τὰ δένδρα εἶναι ὅλα πράσινα καὶ τὸ ὄρος ὅλον πράσινον, βλέπει τις τὰ πάντα πράσινα,

ὥστε καὶ τὸ ὄρος καλεῖται Πράσινον ὄρος. Τὸ ὄρος τοῦτο, τὰ δένδρα καὶ τὸ ἀνάκτορον εἶναι τόσον ὡραία τὴν θέαν, ὥστε πάντες οἱ βλέποντες αὐτὰ τέρπονται τὰ μάλιστα· ὁ δὲ μέγας βασιλεὺς κατεσκεύασεν ἐπ' αὐτοῦ τὸν γήλοφον ὅπως ἔχῃ τὴν ὡραίαν αὐτοῦ θέαν καὶ ἀπολαύῃ τῆς εὐχαριστήσεως ταύτης».

Μετὰ τὸ ἀνάκτορον τοῦ χάνου ὁ Μάρκος Πόλος ἀναφέρει τὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ διαδόχου· εἶτα περιγράφει τὴν πόλιν Καμβαλοῦκον, πόλιν ἀρχαίαν, χωριζομένην ἀπὸ τῆς νεωτέρας πόλεως Ταιδοὺ διὰ διώρυχος, διαιρούσης τὸ σημερινὸν Πεκῖνον εἰς πόλιν σινικὴν καὶ εἰς πόλιν ταρταρικήν. Ὁ περιηγητὴς ὡς ἀκριβὴς παρατηρητὴς γνωρίζει ἡμῖν τὰς πράξεις καὶ τὰ κινήματα τοῦ αὐτοκράτορος. Κατὰ τὴν ἀφήγησιν αὐτοῦ ὁ Κουβλάη χὰν ἔχει τιμητικὴν φρουρὰν ἐκ δύο χιλιάδων ἱππέων, ἀλλὰ «δὲν διατηρεῖ αὐτοὺς ἐκ φόβου». Τὰ γεύματα αὐτοῦ ὁμοιάζουσιν αὐτόχρημα πρὸς τελετάς, ὑποβεβλημένα εἰς αὐστηρὰν ἐθιμοτυπίαν. Εἰς τὴν τράπεζαν, ὑψηλοτέραν τῶν ἄλλων, ἀνακλίνεται πρὸς βορρᾶν, ἔχων ἐξ εὐωνύμων τὴν πρώτην αὐτοῦ σύζυγον, δεξιᾷ δὲ καὶ κατωτέρω τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, τοὺς ἀνεψιοὺς, τοὺς συγγενεῖς· τὰ ἐδέσματα παραθέτουσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης ὀκτακόσιοι βαρῶνοι, φροντίζοντες νὰ ἔχωσι τὸ στόμα καὶ τὴν ῥῖνα κλειστὰ δι' ὡραίων χρυσοῦφάντων ἐξ ἐρίου ὑφασμάτων, «ἵνα μὴ ἡ ἀναπνοὴ αὐτῶν καὶ ἡ ἐκ τοῦ στόματος ἐκπεμπομένη ὀσμὴ φθάνωσι μέχρι τῶν ἐδεσμάτων καὶ τῶν ποτῶν τοῦ μεγάλου βασιλέως». Ὅταν θὰ πίῃ ὁ αὐτοκράτωρ, ἐκτελεῖται ὀργανικὴ συμφωνία, ὅτε δὲ ἔχει ἐν χειρὶ τὸ κύπελλον, πάντες οἱ βαρῶνοι καὶ οἱ θεαταὶ γονυκλιτοῦσι ταπεινῶς.

Τὰς κυριωτέρας ἑορτὰς ὁ μέγας χάνης δίδωσιν αὐτοπροσώπως, τὴν μίαν κατὰ τὴν ἐπετηρίδα τῶν γενεθλίων αὐτοῦ, τὴν δὲ κατὰ πᾶσαν ἀρχὴν τοῦ νέου ἔτους. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην τῶν ἑορτῶν τούτων παρουσιάζονται πέριξ τοῦ θρόνου δωδεκακισχίλιοι βαρῶνοι, εἰς οὓς ὁ αὐτοκράτωρ χορηγεῖ κατ' ἔτος πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν χιλιάδας χρυσομέταξα φορέματα, ἐνῷ οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ, εἰδωλολάτραι ἢ χριστιανοί, ποιοῦσι δημοσίας προσευχάς. Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν, ἐν ἀρχῇ τοῦ νέου ἔτους, λευχειμονεῖ, ἅπας ὁ λαὸς, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, διότι κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ λευκὸν προξενεῖ εὐδαιμονίαν, ἕκαστος δὲ κομίζει τῷ ἡγεμόνι πολυτιμότατα δῶρα. Ἑκατοντακισχίλιοι ἵπποι, πλουσίως ἐπισεσαγμένοι, πεντακισχίλιοι ἐλέφαντες, κεκαλυμμένοι δι' ὡραίων ὑφασμάτων καὶ κομίζοντες τὰ ἀργυρᾶ σκεύη τῆς αὐτοκρατορικῆς τραπέζης, καὶ πολυάριθμοι κάμηλοι παρελαύνουσιν ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος.

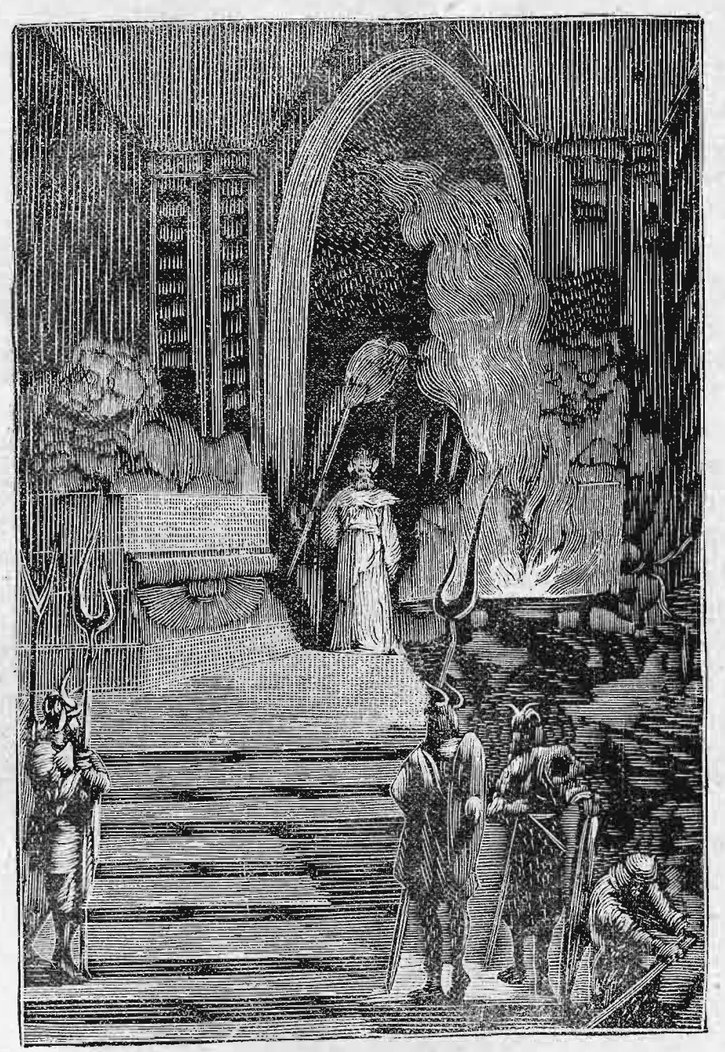
Κατὰ τοὺς τρεῖς μῆνας δεκέμβριον, ἰανουάριον καὶ φεβρουάριον, ὅτε ὁ μέγας χάνης διαμένει ἐν τῇ χειμερινῇ αὐτοῦ πόλει, πάντες οἱ μεγιστᾶνες μέχρις ἀποστάσεως ἑξηκονθημέρου πορείας εἶναι ὑπόχρεοι νὰ προμηθεύωσιν αὐτῷ μονιοὺς, ἐλάφους, δορκάδας καὶ ἄρκτους· ἄλλως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κουβλάη χὰν εἶναι μέγας κυνηγὸς, διατηρῶν ὡραιοτάτους θηρευτικοὺς κύνας. Ὑπάρχουσι λεοπαρδάλεις, λύγγες καὶ μεγάλοι λέοντες, γιγυμνασμένοι εἰς τὸ συλλαμβάνειν ἄγρια θηρεύματα, ἀετοὶ ρωμαλεώτατοι πρὸς κυνηγεσίαν λύκων, ἀλωπέκων καὶ ζορκάδων, «συλλαμβάνοντες ἐξ αὐτῶν συχνότατα», τέλος κύνες ἀριθμούμενοι κατὰ μυριάδας. Τὰς μεγάλας κυνηγεσίας ἐπιχειρεῖ ὁ αὐτοκράτωρ κατὰ μάρτιον, διευθυνόμενος πρὸς τὴν θάλασσαν, συνοδεύεται δὲ τότε ὑπὸ οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν δεκακισχιλίων ἱερακοτιθασσευτῶν, πεντακοσίων γυποϊεράκων καὶ πολυαρίθμων γυπῶν, παροδικῶν ἱεράκων καὶ ἄλλων. Κατὰ τὴν ἐκδρομὴν ταύτην φορητὸν ἀνάκτορον ἐπὶ τεσσάρων ἐλεφάντων, φερόντων ἔξωθεν λεοντῆν, ἔσωθεν δὲ πολύτιμα χρυσοῦφαντα ὑφάσματα, παρακολουθεῖ τὸν τάρταρον βασιλέα

ἐν πάσῃ ταύτῃ τῇ ἀσιατικῇ πομπῇ. Τοιουτοτρόπως ὁ μέγας βασιλεὺς χωρεῖ μέχρι τοῦ στρατοπέδου Σασιρὶ Μονδοὺ, ὅπερ εὑρίσκεται ἐπὶ ῥύακος συμβάλλοντος τῷ Ὄξῳ (Ἀμοὺρ), ἐκεῖ δὲ πήγνυται ἡ σκηνὴ αὐτοῦ, δυναμένη νὰ περιλάβῃ δεκακισχιλίους ἱππότας ἢ βαρώνους. Ἐν τῇ σκηνῇ ταύτῃ ὑπάρχει αἴθουσα ὑποδοχῆς, ἅμα καὶ ἀκροάσεων· ὅταν δὲ θέλῃ ν' ἀποσυρθῇ ἢ νὰ κοιμηθῇ, εὑρίσκει ἐν ἄλλῃ σκηνῇ ὡραιοτάτην αἴθουσαν ὑπεστρωμένην διὰ μηλωτῶν λευκοϊκτίδων καὶ σαμουρίου, ὧν ἑκάστη δορὰ τιμᾶται δισχιλίων χρυσῶν βυζαντινῶν, ἤτοι εἰκοσακισχιλίων περίπου σημερινῶν φράγκων. Ὁ αὐτοκράτωρ διαμένει μέχρι τοῦ Πάσχα, κυνηγῶν γεράνους, κύκνους, λαγωοὺς, δορκάδας, καὶ εἶτα ἐπανέρχεται εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ Καμβαλοῦκον.

Ὁ Μάρκος Πόλος συμπληροῖ ἐνταῦθα τὴν περιγραφὴν τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης πόλεως διὰ τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν ἀπαρτιζουσῶν αὐτὴν δώδεκα κωμῶν, ἐν αἷς οἱ πλούσιοι μεγαλοπρεπῆ ἀνήγειραν μέγαρα, διότι ἡ πόλις αὕτη εἶναι εἰς ἄκρον ἐμπορική. Εἰς αὐτὴν φθάνουσι πολυτιμότερα ἢ εἰς πᾶν ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου ἐμπορεύματα· καθ' ἑκάστην εἰσέρχονται χίλιαι ἅμαξαι φορτωμέναι μέταξαν. Εἶναι παρακαταθήκη καὶ ἀγορὰ τῶν πλουσιωτάτων προϊόντων τῆς Ἰνδικῆς, οἷον μαργαριτῶν καὶ πολυτίμων λίθων, καὶ ἔρχονται εἰς αὐτὴν ἀγοραστὰι ἐξ ἑκατονταλεύγου περίπου ἀποστάσεως. Τούτου ἕνεκα συνέστησεν ὁ μέγας χάνης διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐμπορίου τούτου νομισματοκοπεῖον, ὅπερ εἶναι δι' αὐτὸν ἀκένωτος πηγὴ πλουτισμοῦ. Ἀληθῶς εἰπεῖν τὸ νόμισμα τοῦτο πραγματικὸν τραπεζικὸν γράμμάτιον, φέρον τὴν σφραγῖδα τοῦ ἡγεμόνος, εἶναι κατεσκευασμένον ἐξ εἴδους ναστοχάρτου ἐκ φλοιοῦ συκομωρέας. Ὁ ἐκ τῆς ὕλης ταύτης κατασκευαζόμενος οὗτος ναστόχαρτος κόπτεται διαφοροτρόπως κατὰ τὴν νομισματικὴν ἀξίαν, ἣν ὁρίζει ὁ ἡγεμών. Φυσικῶς εἶναι καταναγκαστικὴ ἡ κυκλοφορία τοῦ νομίσματος τούτου· ὁ αὐτοκράτωρ μεταχειρίζεται αὐτὸ εἰς πάσας αὐτοῦ τὰς πληρωμὰς, καὶ διαδίδει αὐτὸ εἰς πάσας τὰς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν του χώρας, «οὐδεὶς δὲ δύναται ν' ἀποποιηθῇ τὴν παραλαβὴν του ἐπὶ ποινῇ ἀπωλείας τῆς ζωῆς αὐτοῦ». Ἄλλως δὲ πολλάκις κατ' ἔτος οἱ κάτοχοι πολυτίμων λίθων, μαργαριτῶν, χρυσοῦ ἢ ἀργύρου ὑποχρεοῦνται νὰ φέρωσι τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν εἰς τὸ νομισματοκοπεῖον, δεχόμενοι εἰς ἀντάλλαγμα τὸ χαρτονόμισμα τοῦτο, εἰς τρόπον ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ κατέχει οὕτω πάντα τὰ πλούτη τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ.

Τὸ σύστημα τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἐφεδράζεται, κατὰ τὸν Μάρκον Πόλον, ἐπὶ ὑπερβολικῆς συγκεντρώσεως. Τὸ βασίλειον, διηρημένον εἰς τέσσαρας καὶ τριάκοντα ἐπαρχίας, διοικεῖται ὑπὸ δώδεκα μεγιστάνων βαρώνων, οἵτινες οἰκοῦσιν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει Καμβαλούκῳ· ἐκεῖ ἐπίσης ἐν τῷ μεγάρῳ τῶν βαρώνων τούτων διαμένουσιν οἱ ἐπιστάται καὶ γραμματεῖς, οἱ διεξάγοντες τὰς ὑποθέσεις ἑκάστης ἐπαρχίας. Πέριξ τῆς πόλεως ὑπάρχουσι πολλαὶ ὁδοὶ καλῶς διατηρούμεναι, ἀπολήγουσαι εἰς διάφορα μέρη τοῦ βασιλείου. Ἐπὶ τῶν ὁδῶν τούτων ὑπάρχουσι πολυτελεῖς ταχυδρομικοὶ σταθμοὶ κατὰ δύο καὶ εἴκοσι μίλια, ἐν δὲ τοῖς σταθμοῖς τούτοις ὑπάρχουσι πάντοτε ἕτοιμοι διακόσιαι χιλιάδες ἵππων ἵνα μεταφέρωσι τὰς ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοκράτορος· περιπλέον δὲ μεταξὺ τῶν σταθμῶν τούτων κατὰ πάντα τρία μίλια ὑπάρχει μικρὰ κώμη ἐκ τεσσαράκοντα περίπου οἰκιῶν, ἔνθα διαμένουσιν οἱ ταχυδρόμοι, οἵτινες πεζῇ κομίζουσι τὰς ἐπιστολὰς τοῦ μεγάλου χάνου· οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐζωσμένοι τὴν ὀσφὺν καὶ τὴν κεφαλὴν τετυλιγμένην ἐντὸς κρηδέμνου ἔχοντες φέρουσι ζώνην μετὰ κωδωνίσκων, ἀκουομένων μακρόθεν· ἀναχωροῦσιν ἐν

μεγάλῃ ταχύτητι, διανύουσι τὰ τρία μίλια καὶ παραδίδουσι τὰς ἐπιστολὰς εἰς τὸν ἀναμένοντα ταχυδρόμον, οὕτω δὲ ὁ αὐτοκράτωρ λαμβάνει εἰδήσεις ἐκ μερῶν, κειμένων εἰς ἀπόστασιν δεκαημέρου πορείας, ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας καὶ μιᾶς νυκτός. Ἄλλως ὀλίγον δαπανηρὸς εἶναι ὁ τρόπος οὗτος τῆς συγκοινωνίας εἰς τὸν Κουβλάϊ χὰν, διότι ἀρκεῖται ἀντὶ πάσης ἀμοιβῆς νὰ ἀπαλλάσσῃ τῆς πληρωμῆς φόρων τοὺς ταχυδρόμους αὐτοῦ, τοὺς δὲ ἵππους τῶν σταθμῶν χορηγοῦσι

Τὸ ἀνάκτορον τοῦ αὐτοκράτορος ἐν Πεκίνῳ.

δωρεὰν οἱ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν.

Ἀλλ' ἐὰν οὕτω χρῆται ὁ τάρταρος βασιλεὺς τῇ παντοδυναμίᾳ αὐτοῦ, ἐὰν τοσοῦτον ἐπιβαρύνῃ τοὺς ὑπηκόους αὐτοὺς, φροντίζει ὅμως δραστηρίως περὶ θεραπείας τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν καὶ συχνάκις ἐπέρχεται αὐτοῖς ἐπίκουρος. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ὅταν καταστραφῶσιν αἱ ἐσοδεῖαι ὑπὸ χαλάζης, οὐ μόνον οὐδαμῶς ἀπαιτεῖ παρ' αὐτῶν τὸν νενομισμένον φόρον, ἀλλ' ἀποστέλλει μάλιστα αὐτοῖς σῖτον ἐκ τῶν ἰδίων ἀποθηκῶν· ὡσαύτως ἐὰν τυχαία θνησιμότης πλήξῃ τὰ κτήνη ἐπαρχίας τινὸς, ἀντικαθιστᾷ

αὐτὰ δι' ἰδίων ἐξόδων· φροντίζει κατὰ τὰ ἔτη καθ' ἃ ὑπάρχει εὐφορία ν' ἀποθηκεύσῃ μεγάλην ποσότητα σίτου, κριθῆς, κέγχρου, ὀρύζης καὶ ἄλλων προϊόντων, οὕτως ὥστε νὰ διατηρῶνται τὰ σιτηρὰ εἰς μετρίαν τιμὴν ἐν ἀπάσῃ τῇ αὐτοκρατορίᾳ αὐτοῦ· περιπλέον δὲ τρέφει ὅλως ἰδιάζουσαν ἀγάπην διὰ τοὺς πτωχοὺς τῆς καλῆς αὐτοῦ πόλεως Καμβαλούκου. «Διατάσσει ἀπογραφὴν πασῶν τῶν οἰκογενειῶν τῆς πόλεως, αἵτινες εἶναι πτωχαὶ καὶ στεροῦνται τῶν πρὸς ζωάρκειαν· μία τις οἰκογένεια σύγκειται ἐκ προσώπων ἓξ, ἄλλη ἐξ ὀκτὼ καὶ ἄλλη ἐκ δέκα τὸ ὀλιγώτερον· εἰς ταύτας λοιπὸν διανέμει σῖτον ὅσου δέονται, ἐν μεγάλῃ ποσότητι, οὐδέποτε δὲ ἀποποιεῖται τὴν παροχὴν ἄρτου εἰς πάντας ὅσοι μεταβῶσιν ἵνα ζητήσωσι τοιοῦτον παρὰ τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν. Ὅθεν καθ' ἑκάστην πορεύονται εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐπέκεινα τῶν τριακοντακισχιλίων, ἡ δὲ διανομὴ αὕτη γίνεται καθ' ἅπαν τὸ ἔτος. Μεγάλη ὄντως ἀγαθότης τοῦ ἡγεμόνος, τοσοῦτον εὐσπλαγχνικοῦ πρὸς τοὺς πτωχοὺς αὐτοῦ ὑπηκόους, διὸ καὶ λατρεύουσιν οὗτοι αὐτὸν ὡς Θεόν. «Προσέτι ἅπασα ἡ αὐτοκρατορία διοικεῖται καλῶς· αἱ ὁδοὶ διατηροῦνται καλῶς, εἶναι δενδρόφυτοι, τὰ δὲ μεγαλοπρεπῆ δένδρα τὰ κοσμοῦντα τὰς ὁδοὺς συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ διακρίνηται ἡ πόλις ἐντὸς τῶν ἐρήμων χωρῶν.

Ὁ Μάρκος Πόλος διέτριψεν ἐπὶ μακρὸν ἐν Καμβαλούκῳ· βέβαιον ὅτι διὰ τῆς ζωηρᾶς αὐτοῦ φαντασίας, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἐξοικειοῦσθαι πρὸς τὰ διάφορα γλωσσικὰ ἰδιώματα τῆς αὐτοκρατορίας ἤρεσεν ἰδιαζόντως τῷ αὐτοκράτορι, ὅστις ἀνέθηκεν αὐτῷ διαφόρους ἀποστολὰς οὐ μόνον ἐν Σινικῇ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἰνδικὰς θαλάσσας, εἰς Κεϋλάνην, εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Κορομανδὲλ καὶ τῆς Μαλαβάρης εἰς τὸ παρὰ τὴν Καμβόδγην μέρος τῆς Κοχιγκίνης, καὶ διώρισεν αὐτὸν, πιθανῶς ἀπὸ τοῦ 1277 ἕως τοῦ 1280, διοικητὴν τῆς πόλεως Γιάγκ Τσεοὺ καὶ τῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι ἄλλων πόλεων αἵτινες ὑπήγοντο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ. Χάρις εἰς τὰς ἀποστολὰς ταύτας διέτρεξε μεγάλην ἔκτασιν χώρας καὶ ἀπεκόμισεν ὠφέλιμα γεωγραφικά τε καὶ ἐθνολογικὰ ἔγγραφα. Μέλλομεν νὰ παρακολουθήσωμεν αὐτὸν εὐχερῶς μὲ τὸν γεωγραφικὸν πίνακα ἀνὰ χεῖρας εἰς τὰς περιηγήσεις αὐτοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων τοσοῦτον μεγάλας ὠφελείας ἐκαρπώσατο ἡ ἐπιστήμη.

Γ.

Τσὸ Σεού.— Ταὶ-γὲν-φού.— Πὶν-γχὰγκ φού. — Ὁ Κίτριος ποταμός. — Σὶ νὰν-φού.—Τσου - τσουὰν. — Σὶγκ τοὺ φού. — Θιβετία. — Λὶ κιάγκ φού. — Ὁ Καραγιάν. —Γ̓ζούγκ σάγκ.—Μιέν.— Βεγγά.λη—Ἀνάμ—Ταϊ πίγκ.—Σιντιγκί.— Σίνδι-φού.— Τὲσεού.—Τσὶ-νὰν φού.— Λὶν τσὶν-σεού.— Λὶν-σίγκ.— Μάγκη.— Γ̓ιὰγκ-σεοὺ-φού.— Παράκτιοι πόλεις.—Κινσέη ἢ Χὰγκ-τσεοὺ-φού.—Φὸ κιέν.

Ὁ Μάρκος Πόλος μετὰ διατριβὴν ἐν Καμβαλούκῳ ἐπεφορτίσθη ἀποστολὴν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἔμεινε μακρὰν τῆς πρωτευούσης ἐπὶ τέσσαρας μῆνας. Εἰς ἀπόστασιν δέκα μιλίων ἀπὸ τοῦ Καμβαλούκου καταβαίνων πρὸς νότον διέβη τὸν μεγαλοπρεπῆ ποταμὸν Πὲ-χὸ-νὸρ, ὃν ἀποκαλεῖ Πουλισάγκην, δι' ὡραίας μαρμαρίνης γεφύρας, τέσσαρας καὶ εἴκοσιν ἐχούσης ἀψίδας καὶ τριακοσίων βημάτων μῆκος, ὁμοίαν τῇ ὁποίᾳ δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ, τριάκοντα δὲ μιλίων χαμηλότερον ἀπήντησε τὴν πόλιν Τσὸτσεοὺ, βιομήχανον ἔνθα εἰργάζοντο ἰδιαζόντως σανδαλοποιοί· μετὰ δὲ δεκαήμερον πορείαν ἀφίκετο εἰς τὴν νεωτέραν πόλιν Τὲ-γὲν-φοὺ, πρωτεύουσαν τοῦ Σὰνσὶ, ἥτις ἐχρημάτισεν ἄλλοτε πρωτεύουσα ἀνεξαρτήτου κυβερνήσεως. Πᾶσα ἡ ἐπαρχία αὕτη τῷ ἐφάνη πλουσία εἰς ἀμπελῶνας καὶ συκομωρέας, ἡ δὲ κυριωτέρα βιομηχανία τῆς πόλεως συνίστατο τότε εἰς τὴν κατασκευὴν φαλάρων διὰ λογαριασμὸν τοῦ αὐτοκράτορος. Πέραν ἑφθημέρου πορείας ἔκειτο ἡ ὡραία πόλις Πιὰν-φοὺ, τανῦν Πὶν-γιὰγκ-φοὺ, λίαν ἐπιδεδομένη εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς μετάξης καὶ εἰς τὴν μεταξουργίαν. Ὁ Μάρκος Πόλος ἀφοῦ ἐπεσκέψατο τὴν πόλιν ταύτην, ἀφίκετο εἰς τὰς ὄχθας τοῦ περιφήμου Κιτρίνου ποταμοῦ, ὃν ἀποκαλεῖ Καραμορὰν, ἤτοι Μέλαινα ποταμὸν, πιθανῶς ὡς ἐκ τοῦ χρώματος τῶν ὑδάτων αὐτοῦ ἕνεκα τῶν ἐνύδρων φυτῶν· εἶτα εἰς ἀπόστασιν διημέρου πορείας ἀπήντησε τὴν πόλιν Κασιανφοὺ, ἧς τὴν νεωτέραν θέσιν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξακριβώσωσι καλῶς οἱ ὑπομνηματισταί.

Καταλιπὼν ὁ Μάρκος Πόλος τὴν πόλιν ταύτην, ἐν ᾗ οὐδὲν εἶδεν ἄξιον παρατηρήσεως, διέβη ἔφιππος ὡραίαν χώραν, ἔχουσαν πολλὰ μέγαρα καὶ πολλὰς πόλεις καὶ κήπους, πρὸς δὲ καὶ θήραν ἄφθονον, καὶ μετὰ ὀκταήμερον πορείαν ἀφίκετο εἰς Κεγκιὰν-φοὺ, τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τῆς δυναστείας τῶν Θάγκ, κατόπιν πόλιν Σὶ-νὰν-φοὺ, πρωτεύουσαν τοῦ Σὲν-σί. Ἐκεῖ ἐβασίλευεν ὁ υἱὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μαγκαλάη, ἡγεμὼν εὐθὺς καὶ λαοφίλητος, κατοικῶν ἐκτὸς τῆς πόλεως μεγαλοπρεπὲς ἀνάκτορον, ἐκτισμένον ἐν μέσῳ παραδείσου, οὗ οἱ ὀχυροὶ τοῖχοι ἐμέτρουν περιφέρειαν οὐχὶ ὀλιγωτέραν τῶν πέντε μιλίων.

Ἐκ Σὶ-νὰν-φοὺ ὁ περιηγητὴς διηυθύνθη πρὸς τὴν Θιβετίαν διὰ τῆς νεωτέρας ἐπαρχίας Τσοὺ-τσουὰν, χώρας ὀρεινῆς, διατεμνομένης ὑπὸ μεγάλων κοιλάδων, ἔνθα βρίθουσι λέοντες, ἄρκτοι, λύκοι, δορκάδες καὶ ἔλαφοι, καὶ μετὰ εἰκοσιτετραήμερον πορείαν εὑρέθη ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς μεγάλης πεδιάδος Ἀκμελὲκ Μάγκη, χώρας γονίμου, ἀφθονούσης εἰς παντοειδῆ προϊόντα καὶ ἰδίᾳ εἰς ζιγγίβεριν, ἣν προμηθεύεται πᾶσα ἡ ἐπαρχία τῆς Καθαίης· τηλικαύτη δὲ ἐ-

στιν ἡ γονίμότης τοῦ ἐδάφους, ὥστε κατὰ τὸν γάλλον περιηγητὴν E. Simon τὸ πλέθρον πωλεῖται νῦν ἀντὶ 30 000 φράγκων, ἤτοι ἀντὶ τριῶν φράγκων τὸ μέτρον. Κατὰ τὸν τρισκαιδέκατον αἰῶνα ἡ πεδιὰς αὕτη ἐκαλύπτετο ὑπὸ πόλεων καὶ μεγάρων, οἱ δὲ κάτοικοι ἔζων ἐκ καρπῶν γῆς, ἐκ τῶν προϊόντων τῶν κτηνῶν καὶ ἐκ θηρευμάτων, ἅτινα παρεῖχον εἰς τοὺς κυνηγοὺς ἄφθονον καὶ εὔκολον λείαν.

Ὁ Μάρκος Πόλος ἀφίκετο τότε εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας Τσοὺτσουὰν, τὴν Σινδαφοὺ, νεωτέραν Σίγκ-τοὺφοὺ, ἧς οἱ κάτοικοι ὑπερβαίνουσι νῦν τὰς 150000. Ἡ Σινδαφοὺ ἤτις ἐμέτρει τότε εἴκοσι μιλίων περιφέρειαν, ἦτο διηρημένη εἰς τρία μέρη, περιτετειχισμένα ἰδιαιτέρως, ἕκαστον δὲ αὐτῶν εἶχεν ἕνα βασιλέα, πρὶν ἢ κυριεύσῃ αὐτὴν ὁ Κουβλάϊ χάν. Τὴν πόλιν ταύτην διέρρεεν ὁ μέγας ἰχθυοτρόφος ποταμὸς Κιάγκ, εὐρὺς ὡς θάλασσα, τὰ ὕδατα τοῦ ὁποίου διεσχίζοντο ὑπὸ ἀπείρων πλοίων. Ὁ Μάρκος Πόλος ἀφοῦ κατέλιπε τὴν ἐμπορικὴν καὶ βιομήχανον ταύτην πόλιν, μετὰ πενθήμερον πορείαν δι' ἐκτεταμένων δασῶν ἀφίκετο εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Θιβετίας, ἥτις λέγει ὅτι «ἦτο λίαν ἠρειμωμένη, διότι κατεστράφη ὑπὸ τοῦ πολέμου».

Ἡ Θιβετία αὕτη οἰκεῖται ὑπὸ λεόντων, ἄρκτων καὶ ἀγρίων θηρίων, κατὰ τῶν ὁποίων οἱ περιηγηταὶ θὰ ὑπερήσπιζον ἑαυτοὺς δυσχερῶς, ἐὰν δὲν ἐφύετο ἐκεῖ πληθὺς ἐκ τῶν καλάμων ἐκείνων, τῶν ἄκρως χονδρῶν καὶ μεγάλων, οἵτινες εἶναι οἱ γνωστοὶ ἰνδοκάλαμοι. Καὶ ὄντως «οἱ ἔμποροι καὶ οἱ περιηγηταὶ οἱ διατρέχοντες τὰς χώρας ταύτας ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀνάπτουσι μεγάλην πυρὰν διὰ τῶν καλάμων τούτων, οἵτινες καιόμενοι τοσοῦτον θόρυβον καὶ κρότον παράγουσιν, ὥστε καταλαμβάνει τρόμος τοὺς λέοντας, τὰς ἄρκτους καὶ τὰ ἄγρια θηρία, μακρόθεν ἔτι τρεπόμενα εἰς φυγὴν, οὐδέποτε δὲ πλησιάζοντα πρὸς τὸ πῦρ· ἀνάπτουσι λοιπὸν οἱ περιηγηταὶ τὰς πυρὰς ταύτας ὅπως προφυλάξωσι τὰ ζῶα αὐτῶν ἀπὸ τῶν κοινοτάτων ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἀγρίων θηρίων. Ἰδοὺ δὲ τίνι τρόπῳ παράγεται ὁ μέγας οὗτος κρότος· ἀφοῦ ριφθῶσιν εἰς τὴν πυρὰν οἱ κάλαμοι οὗτοι, ὀλίγον κατόπιν, κυρτοῦνται καὶ σχίζονται εἰς τὸ μέσον μετὰ τηλικούτου κρότου, ὥστε ἀκούονται ἐξ ἀποστάσεως δέκα μιλίων. Τόσον εἶναι φοβερὸς ὁ κρότος οὗτος, ὥστε μένει ἄναυδος ὁ μὴ ἐξῳκειωμένος πρὸς αὐτόν· οἱ δὲ μηδέποτε ἀκούσαντες αὐτὸν ἵπποι, τοσοῦτον πτοοῦνται, ὥστε διαρρηγνύουσι σχοινία καὶ φορβειὰς καὶ τρέπονται εἰς φυγὴν, τοῦτο δὲ συχνάκις συμβαίνει· ἀλλ' ὅταν γινώσκωσιν ὅτι δὲν εἶναι ἐξῳκειωμένοι πρὸς τὸν κρότον τοῦτον, τότε δένουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τοὺς τέσσαρας πόδας οὕτως ὥστε δὲν δύνανται νὰ φύγωσιν ὅταν ἀκούωσι τὸν μέγαν τοῦτον κρότον. Τοιουτοτρόπως διαφεύγουσι τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ καταβροχθισθῶσιν ὑπὸ τῶν λεόντων, τῶν ἄρκτων καὶ τῶν ἄλλων ἀγρίων ζώων οἱ ὁδοιπόροι ὡς καὶ τὰ ὑποζύγια αὐτῶν». Τοῦ μέσου ὅπερ ἀφηγεῖται ὁ Μάρκος Πόλος ἔτι καὶ νῦν γίνεται χρῆσις ἐν ταῖς χώραις αἵτινες παράγουσιν ἰνδοκάλαμον, ἀληθῶς δὲ ὁ ψόφος τῶν καλάμων τούτων φλεγομένων δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὰ μᾶλλον βροντώδη πυροκρόταλα.

Κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ βενετοῦ περιηγητοῦ ἡ Θιβετία εἶναι λίαν μεγάλη ἐπαρχία, ἥτις ἔχει ἰδιάζουσαν γλῶσσαν καὶ ἧς οἱ εἰδωλολάτραι κάτοικοι ἀποτελοῦσι φυλὴν ἐπιφόβων κλεπτῶν. Ταύτην διαρρέει σπουδαῖος ποταμὸς, ὁ Κὲν-σὰκιάγκ, ὁ ἀργυροψαμμώδης. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ συλλέγεται ἄφθονον κοράλιον, ἀναλισκόμενον εἰς τὰ εἴδωλα καὶ ὑπὸ τῶν γυναικῶν. Ἡ Θιβετία διετέλει τότε ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ μεγάλου χάνου.

Ἀπελθὼν ὁ Μάρκος Πόλος ἐκ Σινδαφοὺ διηυθύνθη πρὸς δυσμὰς· διέβη οὕτω τὸ βασίλειον Γαινδοὺ, καὶ ἀφίκετο πιθανῶς εἰς Λὶ-κιάγκ-φοὺ, πρωτεύουσαν τῆς χώρας τῆς σήμερον ἀποτελούσης τὴν τοῦ Σιμόγκ. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἐπεσκέψατο ὡραίαν λίμνην παράγουσαν μαργαριτοφόρα ὄστρακα, ὧν ἡ ἁλιεία ἀνῆκε τῷ αὐτοκράτορι μόνῳ. Ἡ χώρα αὕτη παράγει ἄφθονα μοσχοκάρφια, ζιγγίβαριν, κανέλλαν καὶ ἄλλα ἀρωματικὰ εἴδη.

Ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ βασιλείου Γαινδοὺ καὶ διέβη μέγαν ποταμὸν, ἴσως τὸν Ἰραουάδην, ἐπανερχόμενος ραδίως ἐκ τῶν νοτιοανατολικῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καραγιὰν, ἥτις σχηματίζει πιθανῶς τὸ βορειοδυτικὸν τῆς Γιοὺν-νάν. Κατὰ τὸν Μάρκον Πόλον οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης, σχεδὸν πάντες ἱππεῖς, ἔζων ἐξ ὠμῶν κρεάτων ὀρνίθων, προβάτων, βουβάλων καὶ βοῶν, αὐτὴ δὲ ἡ τροφὴ ἦτο γενικὴ, οἱ δὲ πλούσιοι ἤρτυον μόνον τὸ ὠμὸν κρέας διὰ σκοροδαλιᾶς ἀρωματώδους. Ἐν τῷ βασιλείῳ τούτῳ ὑπῆρχον μικροὶ καὶ μεγάλοι ὄφεις ὑσειδεῖς τὴν ὄψιν· τὰ δὲ ἑρπετὰ ταῦτα, πιθανῶς εἶδος κροκοδείλων, εἶχον μῆκος δέκα βημάτων, δύο πόδας ὀνυχωτοὺς ἐμπροσθίους παρὰ τὴν κεφαλὴν, ὑπερμέτρως μεγάλην· οἱ ὄφεις οὗτοι ἐδύναντο νὰ καταπίωσι διὰ μιᾶς ἕνα ἄνθρωπον.

Εἰς πενθήμερον ἀπὸ τοῦ Καραγιὰν δυσμικῶς ἀπόστασιν, ὁδεύσας αὖθις ὁ Μάρκος Πόλος πρὸς νότον εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ζαρδανδὰν, ἧς ἡ πρωτεύουσα Νοσιὰν ἐστὶν ἡ νεωτέρα πόλις Γιοὺγκσιάγκ. Πάντες οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης εἶχον χρυσοῦς ὀδόντας, οὓς ἀφῄρουν ὅταν ἐπρόκειτο νὰ φάγωσιν. Οἱ ἄνδρες τῆς ἐπαρχίας ταύτης πάντες ἱππεῖς οὐδὲν πράττουσιν ἀλλ' ἢ «ὀρνιθοθηροῦσι, κυνηγοῦσι καὶ μάχονται»· αἱ δυσχερεῖς ἐργασίαι ἀνήκουσιν εἴτε εἰς τὰς γυναῖκας εἴτε εἰς τοὺς δούλους. Οἱ Ζαρδανδαναῖοι οὔτε εἴδωλα ἔχουσιν οὔτε ἐκκλησίας, ἀλλὰ λατρεύουσι τὸν πρεσβύτερον τῆς οἰκογενείας, ἤτοι τὸν πρόγονον, τὸν πατριάρχην. Μετὰ τῶν προμηθευτῶν αὐτῶν λογαριάζονται διὰ ἐντομῆς (τσέτουλας) ὡς οἱ παρὰ τοῖς Γάλλοις καὶ παρ' ἡμῖν ἀρτοπῶλαι. Δὲν ἔχουσι τὸ παράπαν ἰατροὺς, ἀλλὰ μάγους μόνον, πηδῶντας, χορεύοντας καὶ παίζοντας μουσικὰ ὄργανα παρὰ τῷ ἀσθενεῖ, μέχρις οὗ ἡ ἀποθάνῃ ἢ ἰαθῇ.

Ὁ Μάρκος Πόλος ἀναχωρήσας ἐκ τῆς χώρας τῶν χρυσοδόντων μετὰ διήμερον πορειαν διὰ τῆς ὁδοῦ, ἥτις χρησιμεύει εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς Ἰνδοσινικῆς, διέβη διὰ Βάμου, ἔνθα τρὶς τῆς ἑβδομάδος ἐγίνετο μεγάλη ἀγορὰ προσελκύουσα ἐμπόρους ἐκ τῶν μᾶλλον μεμακρυσμένων χωρῶν· μετὰ δὲ δεκαπενθήμερον δι' ἵππων πορείαν ἀνὰ μέσον δασῶν, ἐν οἷς ὑπῆρχον πλεῖστοι ἐλέφαντες, λέοντες καὶ ἄλλα ἄγρια ζῶα, ἀφίκετο εἰς τὴν μεγάλην πόλιν Μιὲν, ἤτοι εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἄνω Βιρμανίας, οὗ ἡ νῦν πρωτεύουσα, τελευταῖον κτίσμα, ὀνομάζεται Ἀμραπουρά. Ἡ Μιὲν αὕτη ἦτις ὑπῆρξε πιθανῶς ἡ ἀρχαία ἔπαυλις Ἄβα, τανῦν κατεστραμμένη, ἢ ἡ ἀρχαία Παγανὴ, κειμένη ἐπὶ τοῦ Ἰραουάδη, ἔχει ἀληθὲς ἀρχιτεκτονικὸν θαῦμα, ἤτοι δύο πύργους, ὧν ὁ μὲν εἷς κατεσκευασμένος ἐξ ὡραίων λίθων, χρυσοσκεπὴς ἦν ὅλος εἰς πάχος δακτύλου, ὁ δὲ ἀργυροσκεπὴς, ἀμφότεροι δὲ ἦσαν προωρισμένοι ὡς τάφος τοῦ βασιλέως Μιὲν, πρὶν ἢ τὸ βασίλειον αὐτοῦ περιπέσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ χάνου.

Ὁ Μάρκος Πόλος ἀφοῦ ἐπεσκέψατο τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, κατῆλθε μέχρι Βαγγάλας, τῆς νῦν Βεγγάλης, ἥτις δὲν ἀνῆκεν εἰσέτι (κατὰ τὸ 1290) εἰς τὸν Κουβλάϊ χάν. Οἱ στρατοὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἠσχολοῦντο τότε εἰς τὴν κατακτησιν τῆς γονίμου ταύτης καὶ πλουσίας εἰς βάμβακα, ζιγγίβεριν καὶ ζακχαροκάλαμον χώρας, ἧς οἱ μεγαλοπρεπεῖς βόες ἐξισοῦντο πρὸς τοὺς ἐλέφαντας κατὰ τὸ μέγεθος. Ἐκεῖθεν ἐχώρησεν ὁ περιηγητὴς μέχρι τῆς πόλεως Κανσιγοὺ τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας, πιθανῶς τῆς σημερινῆς πόλεως Κασαίη. Οἱ κάτοικοι

τοῦ βασιλείου τούτου ἔστιζον τὸ σῶμα καὶ διὰ βελονῶν ἐσχεδίαζον ἐπὶ τοῦ προσώπου, τοῦ τραχήλου, τῆς κοιλίας, τῶν χειρῶν καὶ τῶν κνημῶν εἰκόνας λεόντων, δρακόντων καὶ πτηνῶν, θεωροῦντες ὡς τὸν ὡραιότερον τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων ἐκεῖνον ὅστις ἔφερε περισσοτέρας τοιαύτας εἰκόνας.

Ἡ Κανσιγοὺ εἶναι τὸ ἄκρον πρὸς μεσημβρίαν ὅριον μέχρι τοῦ ὁποίου ἀφίκετο ὁ Μάρκος Πόλος κατὰ τὴν περιοδείαν αὐτοῦ· ἐκεῖθεν ἀνῆλθε βορειοανατολικῶς, καὶ διὰ τῆς χώρας τοῦ Ἀμοὺ, ταγὸν Ἀννὰμ καὶ Τὸν-κὶν, ἔνθα ἀφίκετο μετὰ εἰκοσαήμερον πορείαν, κατήντησεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Τολομὰν, τὸν σημερινὸν νομὸν Ταϊ-σίγκ. Ἐκεῖ εὗρε τοὺς ὡραίους ἐκείνους ἀνθρώπους, τοὺς μελαγχροινοὺς, τοὺς γενναίους ἐκείνους πολεμιστὰς, οἵτινες περιέστεψαν τὰ ὄρη διὰ φρουρίων καὶ ὧν ἡ συνήθης τροφὴ εἶναι κρέας ζώων, γάλα, ὄρυζα καὶ ἀρωματικὰ εἴδη.

Μετὰ τὸ Τολομὰν ἠκολούθησεν ὁ Μάρκος Πόλος ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας ποταμὸν, περιστεφόμενον ὑπὸ πολυαρίθμων πόλεων. Ἐνταῦθα δικαίως παρατηρεῖ ὁ κ. Charton ὅτι ὁ περιηγητὴς ἀπομακρύνεται ἀπὸ τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα ὑπεργαγγείου Ἰνδικῆς χώρας ἐπιστρέφων πρὸς τὴν Σινικήν. Καὶ ὄντως ἀφοῦ ὁ Μάρκος Πόλος ἀνεχώρησεν ἐκ Τολομὰν, ἐπεσκέψατο τὴν ἐπαρχίαν Γουγουὶ ἢ Σιντιγκὶ καὶ τὴν φερώνυμον αὐτῇ πωτεύουσαν. Τὰ μάλιστα ὅμως ἐξεπλάγη ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ — δικαιοῦται δέ τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ τολμηρὸς περιηγητὴς ἦτο καὶ τολμηρὸς κυνηγὸς — ἐκ τῆς μεγάλης πληθύος τῶν διατρεχόντων τὰς πεδιάδας καὶ τὰ βουνὰ λεόντων· μόνη ἡ διαφορὰ αὕτη ὑπάρχει ὅτι οἱ λεόντες τοῦ Μάρκου Πόλου ἦσαν κατὰ τοὺς ὑπομνηματισὰς τίγρεις, διότι ἐν Σινικῇ δὲν ὑπάρχουσι λέοντες. Ἰδοὺ ὅμως τί λέγει ὁ Μάρκος Πόλος. «Τοσοῦτοι λέοντες ὑπάρχουσιν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ὥστε δὲν δύναταί τις νὰ κοιμηθῇ ἐκτὸς τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἄνευ κινδύνου μὴ καταβροχθισθῇ. Καὶ ὅτε δὲ ἀκόμη πορεύεται ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ καὶ σταματήσῃ που τὴν νύκτα, ὀφείλει νὰ προσέξῃ, ὥστε νὰ κοιμηθῇ μακρὰν τῆς γῆς, διότι ἄνευ τούτου οἱ λέοντες φθάνουσι μέχρι τῆς λέμβου καὶ ἁρπάζουσί τινα, τὸν ὁποῖον κατατρώγουσιν. Οἱ λέοντες οὗτοι εἶναι λίαν μεγάλοι καὶ λίαν ἐπικίνδυνοι· τὸ καλὸν ὅμως εἶναι ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὑπάρχουσι κύνες, οἵτινες ἔχουσι τὴν τόλμην νὰ προσβάλλωσι τοὺς λέοντας, δέον ὅμως νὰ ὦσι δύο, διότι εἷς ἀνὴρ καὶ δύο κύνες νικῶσι μέγαν λέοντα».

Ἐκ τῆς ἐπαρχίας ταύτης ὁ Μάρκος Πόλος ἀνέβη εὐθὺ εἰς Σινδιφοὺ, τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας Τσοὺ-τσουὰν, ὁπόθεν ἐκίνησεν ὅπως ἐπιχειρήσῃ τὴν εἰς Θιβετίαν ἐκδρομήν αὐτοῦ, τραπεὶς δὲ αὖθις τὴν ὁδὸν ἣν διέτρεξεν, ἐπανῆλθε παρὰ τῷ Κουβλάη χάν, ἀφοῦ ἐπεράτωσεν αἰσίως τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰνδοσινικήν. Πιθανὸν ὅτι τότε ὁ Μάρκος Πόλος ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἑτέραν ἀποστολὴν εἰς τὰ νοτιοανατολικὰ τῆς Σινικῆς, «τὸ πλουσιώτερον καὶ τὸ ἐμπορικώτερον μέρος τῆς ὡραίας ταύτης αὐτοκρατορίας, λέγει ὁ κ. Πωθιὲ ἐν τῇ ὡραίᾳ αὐτοῦ ἱστορίᾳ περὶ τοῦ βενετοῦ περιηγητοῦ, καὶ ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποίου ἐλήφθησαν ἐν Εὐρώπῃ περισσότεραι πληροφορίαι ἀπὸ τοῦ ἑκκαιδεκάτου αἰῶνος καὶ περαιτέρω».

Ἐὰν ἀκολουθήσωμεν τὸ ἐπὶ τοῦ γεωγραφικοῦ πίνακος τοῦ κ. Πωθιὲ χαραχθὲν δρομολόγιον, ὁ Μάρκος Πόλος μετὰ τὴν ἐκ Καμβαλούκου ἀναχώρησιν αὐτοῦ διηυθύνθη νοτίως πρὸς τὴν βιομηχανικὴν πόλιν Κιάγκλην, πιθανῶς τὴν Τεσεοὺ καὶ εἰς ἀπόστασιν ἑξαημέρου πορείας πρὸς τὴν Κονδινφοὺ, τὴν νῦν Τσιναν-φοὺ, πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας Σιάντουγκ, ἔνθα ἐγεννήθη ὁ Κομφούκιος.

Ἦτο τότε μεγάλη πόλις, ἡ διασημοτέρα πασῶν τῶν χωρῶν τούτων, ἔνθα συχνάκις μετέβαινον οἱ τὴν μέταξαν ἐμπορευόμενοι καὶ ἧς ὁ θαυμαστοὶ κῆποι παρήγαγον μεγάλην ποσότητα ἐξαιρέτων ὀπωρῶν. Εἰς τριήμερον ἀπὸ τῆς Γονδινφοὺ ἀπόστασιν εὗρεν ὁ Μάρκος Πόλος τὴν πόλιν Λὶν-τσὶν-τσεοὺ, κειμένην κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς μεγάλης διώρυχος Γιοὺν-νὸ, μέρος ὅπερ ἐπισκέπτονται πολυάριθμα πλοῖα, φέροντα τοσαῦτα ἐμπορεύματα εἰς τὰς ἐπαρχίας Μάγκη καὶ Καθαίη. Ὀκτὼ μετέπειτα ἡμέρας διήρχετο διὰ Λιγούης, ἥτις φαίνεται ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν σημερινὴν πόλιν Λὶγκσίγκ, τῆς πόλεως Πὶ-σεοὺ, ἐμπορικῆς πόλεως τῆς ἐπαρχίας Τσιάγ-σοὺ, εἶτα διὰ τῆς πόλεως Κιγκουὶ καὶ ἀφικνεῖται εἰς τὸν Καραμορὰν ἐκεῖνον, τὸν Κίτρινον ἐκεῖνον ποταμὸν, ὃν διέβη ἤδη ὑψηλότερον, ὅτε διηυθύνετο πρὸς τὴν Ἰνδοσινικήν. Ἐν τῷ μέρει τούτῳ εὑρισκόμενος ὁ Μάρκος Πόλος δὲν ἀπεῖχε πολὺ τῶν ἐκβολῶν τῆς μεγάλης ταύτης σινικῆς ἀρτηρίας· διαβὰς δὲ τὸν ποταμὸν τοῦτον εὑρέθη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μάγκη, χώρᾳ παριστανομένῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοκρατορίας τῶν Σόγκ.

Τὸ βασίλειον τῆς Μάγκης πρὶν ἢ ὑπαχθῇ εἰς τὸν Κουβλάη χὰν ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ εἰρηνικοῦ βασιλέως, ὅστις δὲν ἠγάπα τὰς σκληρότητας τοῦ πολέμου καὶ ὅστις ἐδείκνυτο συμπαθητικὸς πρὸς τοὺς ἀτυχεῖς. Ἰδοὺ πῶς ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ ὁ Μάρκος Πόλος· «Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος τῆς δυναστείας τῶν Σόγκ ἐδαπάνα μέχρις ἀσωτείας· θέλω δὲ ἀφηγηθῇ ὑμῖν δύο εὐγενῆ χαρακτηριστικά. Κατὰ πᾶν ἔτος διέτρεφεν εἰκοσακισχίλια βρέφη· ἔθος γάρ ἐστιν ἐν ταῖς χώραις ταύταις τὸ ἐκτιθέναι τὰς πτωχὰς γυναῖκας τὰ τέκνα αὐτῶν ἅμα γεννώμενα, ἐὰν δὲν δύνανται ν' ἀναθρέψωσιν αὐτά. Πάντα ταῦτα ἐλάμβανεν ὁ βασιλεὺς, εἶτα κατέγραφεν ὑπὸ τί σημεῖον καὶ ὑπὸ τίνα πλανήτην ἐγεννήθησαν καὶ τὰ παρέδιδε πρὸς ἀνατροφὴν εἰς διαφόρους χώρας, διότι πάμπολλαι ὑπάρχουσι τιτθαί· ὅτε δέ τις πλούσιος ἦν ἄπαις, προσήρχετο τῷ βασιλεῖ καὶ ἐλάμβανεν ὅσα ἤθελε παιδία καὶ ἐκεῖνα ἄτινα ἠγάπα καλλίτερον. Εἶτα ὁ βασιλεὺς συνέδεεν αὐτὰ, ἄρρενά τε καὶ θήλεα, ἡλικιούμενα, εἰς γάμον, παρέχων αὐτοῖς τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀπαιτούμενα· οὕτω δὲ κατὰ πᾶν ἔτος ἀνέτρεφε πράγματι εἰκοσακισχίλια ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ὅτε δὲ μεταβαίνων που ἔβλεπε μικρὰν οἰκίαν ἐν μέσῳ μεγάλων, ἠρώτα διατί ἡ μικρὰ ἐκείνη οἰκία δὲν ἦτο μεγάλη ὡς αἱ δύο, καὶ ἐὰν ἐλέγετο αὐτῷ ὅτι ἀνῆκεν εἰς πτωχὸν, ἀδυνατοῦντα νὰ κτίσῃ αὐτὴν, διέτασσε νὰ κτίσωσιν αὐτὴν δι' ἰδίων ἐξόδων ἐπίσης ὡραίαν καὶ ὑψηλὴν ὡς τὰς λοιπάς. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ὑπηρετεῖτο πάντοτε ὑπὸ χιλίων καλλωπιστῶν νέων καὶ χιλίων δεσποινίδων. Τοσοῦτον δὲ αὐστηρὰν δικαιοσύνην διετήρει ἐν τῷ βασιλείῳ αὐτοῦ, ὥστε οὐδὲν διεπράττετο κακούργημα· τὴν νύκτα αἱ οἰκίαι τῶν ἐμπόρων ἔμενον ἀνοικταί, οὐδεὶς δὲ ἐλάμβανέ τι ἐξ αὐτῶν. Ἐδύνατό τις δὲ νὰ περιοδεύῃ τὴν νύκτα καθὼς καὶ τὴν ἡμέραν.»

Εἰσερχόμενος ὁ Μάρκος Πόλος εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μάγκη ἀπήντησε τὴν πόλιν Κοαγάγκην, τὴν νῦν Χοάϊ-νιὰν-φοὺ, κειμένην ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Κιτρίνου ποταμοῦ, ἧς ἡ κυριωτέρα βιομηχανία συνίσταται εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἅλατος, ὅπερ ἐξάγει ἐκ τῶν ἁλμυρῶν αὐτῆς λιμνῶν. Εἰς ἀπόστασιν μονοημέρου πορείας, ἀκολουθῶν ὁδὸν κατεσκευασμένην δι' ὡραίων λίθων ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν Πὼ-ἵν-σὲν, πεφημισμένην διὰ τὰς χρυσιῦφάντους ἐρέας αὐτῆς, εἰς τὴν πόλιν Κάς-γιοὺ, νῦν Κὰν-γιοὺ, ἧς οἱ κάτοικοι εἶναι ἐπιτήδειοι ἁλιεῖς καὶ κυνηγοὶ, εἶτα δὲ εἰς τὴν πόλιν Ταϊ-σεοὺ, εἰς ἣν πολλὰ φθάνουσι πλοῖα, καὶ τέλος ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν Γιαγκούγν.

Ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἡ νεωτέρα Γιάγκσὲ-φοὺ, ἧς ὁ Μάρκος Πόλος ἐχρημάτισε διοικητὴς ἐπὶ τρία ἔτη. Εἶναι λίαν πο-

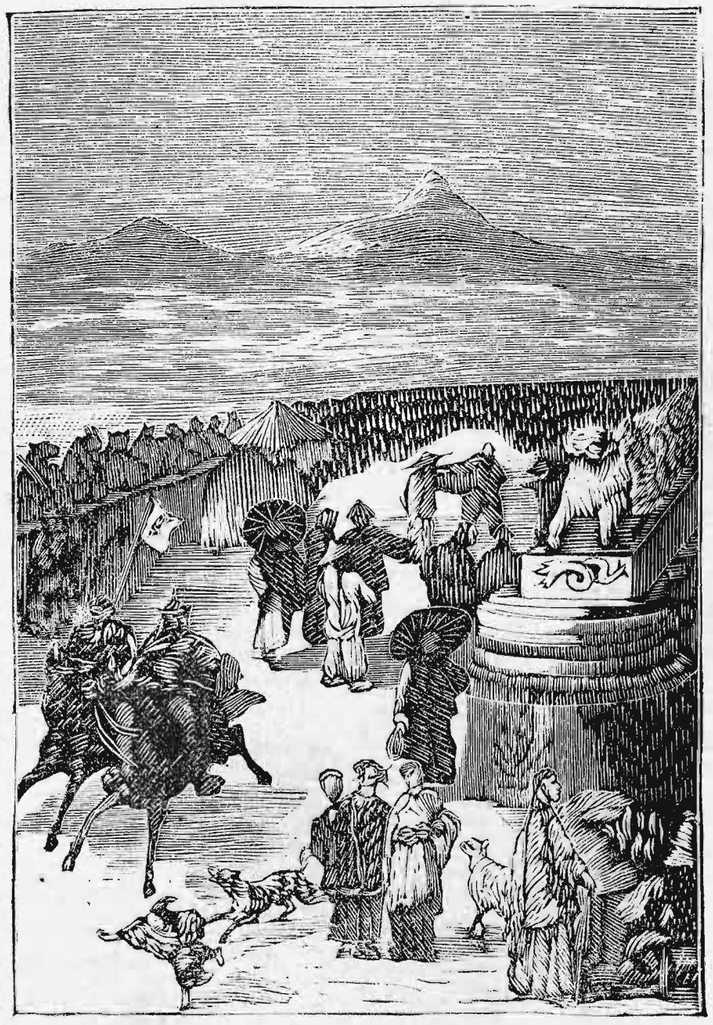
λυάνθρωπος καὶ λίαν ἐμπορικὴ, ἀριθμοῦσα περίπου δύο λευγῶν περιφέρειαν. Ἐκ Γιαγκούης ἀνεχώρησεν ὁ Μάρκος Πόλος εἰς διαφόρους ἐξερευνήσεις, δι' ὧν ἐδυνήθη νὰ μελετήσῃ τοσοῦτον λεπτομερῶς τὰς παραλίους τε καὶ μεσογείους ἅμα πόλεις.

Ἐν πρώτοις ὁ περιηγητὴς διηυθύνθη πρὸς δυσμὰς καὶ ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν Ναγκὶν, ἣν δὲν πρέπει νὰ συγχέῃ τις μὲ τὴν σημερινὴν Νὰν-κίγκ· τὸ νεώτερον αὐτῆς ὄνομα εἶναι Νγκὰν-χίγκ, κεῖται δὲ ἡ πόλις αὕτη ἐν ἐπαρχίᾳ γονιμωτάτῃ. Ὁ Μάρκος Πόλος εἰσδύων προσωτέρω πρὸς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἀφίκετο εἰς Σαιὰν-φού, τὴν νεωτέραν πόλιν Σιὰγκγιάγκ, ἐκτισμένην ἐπὶ τοῦ βορείου μέρους τῆς ἐπαρχίας Χοὺ-κουάγκ. Αὕτη ἦν ἡ τελευταία πόλις τοῦ Μάγκη, ἥτις ἀντέστη εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Κουβλάη χάν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπολιόρκησεν αὐτὴν ἐπὶ τρία ἔτη καὶ δὲν ἐκυρίευσε τὴν τοσοῦτον καλῶς ὑπερασπιζομένην ταύτην πόλιν ἀλλ' ἡ χάρις εἰς τὴν συνδρομὴν τῶν τριῶν Πόλων, οἵτινες κατεσκεύασαν ἰσχυρὰς λιθοβόλους καὶ κατέβαλον τοὺς πολιορκουμένους διὰ χαλάζης πετρῶν, ὧν τινες εἶχον βάρος τριακοσίων λιτρῶν.

Ἐκ Σαιανφοὺ ὑπέστρεψεν ὀπίσω ὁ Μάρκος Πόλος ἵνα ἐξερευνήσῃ τὰς παραλίους πόλεις. Ἐπανῆλθε βεβαίως εἰς Γιάγκτσεού· ἐπεσκέψατο τὴν Σιγκουὶ (Κιοὺ-Κιάγκ), κειμένην ἐπὶ τοῦ Κιάγκ ποταμοῦ, εὐρέος κατὰ τὸ μέρος τοῦτο μίαν λεύγαν, δεχομένην δὲ μέχρι πεντακοσχιλίων συνάμα πλοίων, τὴν Καὶν-γκούην, ἥτις προμηθεύει σίτον τὸ πλεῖστον τῆς αὐλῆς τοῦ αὐτοκράτορος, τὴν Γιγγιανφοὺ (Σιγγιὰμ), ἔνθα ἐφαίνοντο δύο χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι Νεστοριανῶν, τὴν Γιγγουϊγούην, τανῦν Τσὰν-τσεοὺ-φοὺ, πόλιν ἐμπορικὴν καὶ βιομήχανον, καὶ τὴν Σιγγούην, νῦν καλουμένην Σοὺ-τσιοὺ ἢ Σοὺ-σιού, μεγαλόπολιν δεκαλεύγου περιφερείας, περιέχουσαν τότε κατὰ τὴν ὑπερβολικὴν κρίσιν τοῦ βενετοῦ περιηγητοῦ οὐχὶ ἐλάσσονας τῶν ἑξακισχιλίων γεφυρῶν.

Διατρίψας ἐπὶ ὀλίγον χρόνον ὁ Μάρκος Πόλος ἐν Βουγούῃ, πιθανῶς τῇ Χουτσεού-φοὺ, καὶ ἐν Κιαγζὴν, τανῦν Κιάγγάν, εἰσῆλθε μετὰ τριήμερον πορείαν εἰς τὴν πόλιν Κινσέη. Τὸ ὄνομα τοῦτο σημαίνει «πόλιν οὐράνιον», καλεῖται δὲ σήμερον ἡ σπουδαία αὕτη πρωτεύουσα Χάγκ-τσεοὺ-φού. Ἡ πόλις αὕτη ἔχει ἓξ λευγῶν περίμετρον, διαρρέει δὲ αὐτὴν ὁ ποταμὸς Τσιὲν-τάγκ-Κιάγκ, ὅστις ἐπ' ἄπειρον διακλαδιζόμενος παριστᾷ τὴν Κινσέην ὡς ἄλλην Βενετίαν. Ἡ ἀρχαία αὕτη πρωτεύουσα τῶν Σὸγκ εἶναι σχεδὸν ἐπίσης κατῳκημένη ὡς τὸ Πεκῖνον· αἱ ὁδοὶ αὐτῆς εἶναι λιθόστρωτοι καὶ κεραμόστρωτοι, ἀριθμεῖ δὲ κατὰ τὸν Μάρκον Πόλον «ἑξακοσίας χιλιάδας οἰκιῶν, τετρακισχιλίους λουτρῶνας καὶ δωδεκακισχιλίας λιθίνους γεφύρας.» Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ζῶσιν οἱ πλουσιώτεροι ἔμποροι τοῦ κόσμου μετὰ τῶν συζύγων αὐτῶν, αἵτινες εἶναι «ὡραῖα καὶ ἀγγελικὰ πλάσματα». Ἐν αὐτῇ διαμένει ὁ ἀντιβασιλεὺς, ὅστις διοικεῖ διὰ λογαριασμὸν τοῦ αὐτοκράτορος ἐπέκεινα τῶν τεσσαράκοντα καὶ ἑκατὸν πόλεων. Ἐσώζετο τότε εἰσέτι τὸ ἀνάκτορον τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Μάγκη, περιτριγυρισμένον ὑπὸ ὡραίων κήπων, λιμνῶν καὶ χρηνῶν καὶ περιέχον ἐπέκεινα τῶν χιλίων δωματίων. Ὁ μέγας χάνης καρποῦται ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης μεγάλας ὠφελείας, μόνον δὲ αἱ πρόσοδοι τοῦ ἅλατος, τῆς σακχάρεως, τῶν ἀρωματικῶν εἰδῶν καὶ τῆς μετάξης τῶν ἀποτελούντων τὴν κυριωτέραν παραγωγὴν τῆς χώρας, συμποσοῦνται εἰς ἑκατομμύρια φαάγκων.

Διατρέξας ὁ Μάρκος Πόλος ὡραίαν χώραν εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ἡμέρας πρὸς νότον ἐπεσκέψατο τὴν Ταμπιγούην (Χάο-χίγκφοὺ), τὴν Βογούην (Χοὺ-τσεοὺ), τὴν Γεγγούην (Κουὶ-τσεοὺ), τὴν Κιανσκιὰν (Γὲν-τσεοὺ-φοὺ κατὰ τὸν κ. Charton, Σοὺί-τσάγκ-φοὺ κατὰ τὸν κ. Πωθιὲ) καὶ Κουγούην (Κιοὺ-τσεοὺ), τελευταίαν πόλιν τοῦ βασιλείου Κινσέη, εἶτα εἰσῆλθεν εἰς τὸ βασίλειον Φουγούη, οὗ ἡ κυριωτέρα ὁμώνυμος πόλη εἶναι ἡ σήμερον Φοὺ-σεού-φοὺ, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Φὸ-κιέν. Κατ' αὐτὸν οἱ κάτοικοι τοῦ βασιλείου τούτου εἶναι ἄνθρωποι σκληροί, οὐδέποτε φειδόμενοι τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, ὧν πίνουσι τὸ αἷμα, τὴν δὲ σάρκα τρώγουσι. Διαβὰς μετὰ ταῦτα

Γέφυρα μαρμάρινος ἐκ τεσσάρων καὶ εἴκοσιν ἀψίδων.

τὴν Κενλινφοὺ (Κιὲν-νίγκ-φοὺ) καὶ Οὔνγουὲν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν Φουγούη, πιθανῶς τὴν νεωτέραν πόλιν Κουάγκ-τσεού, μέγα διενεργοῦσαν ἐμπόριον μαργαριτῶν καὶ πολυτίμων λίθων, μετὰ δὲ πενθήμερον πορείαν ἀφίκετο εἰς τὸν λιμένα Ζαιτὲμ, πιθανώτατα τὴν σινικὴν πόλιν Τσουὲν τσεού, ἀκρότατον μέρος ὅπερ ἐπεσκέψατο ὁ Μαρκος Πόλος ἐξερευνῶν τὴν νοτιοανατολικὴν Σινικήν.

Α.

Ἰαπωνία.—Ἀναχώρησις τῶν τριῶν Πόλων μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν περσῶν πρεσβευτῶν.—Σαϊγόν. —Ἰάβα —Κονδώρ. — Βεντάγκη.— Σουμάτρα.—Νικοβάραι —Κεϋλάνη.—Ἡ παραλία τῆς Κορομανδέλης. — Ἡ παραλία τῆς Μαλαβάρης.—Ἡ θάλασσα τοῦ Ὁμάν.—Ἡ νῆσος Σοκοτόρα.—Μαδαγασκάρη.— Ζαντζιβάρη καὶ ἡ ἀφρικανικὴ ἀκτή.—Ἀβυσσινία. —Ὑεμένη, Ἀδραμὼτ καὶ Ὁμάν.— Ὁρμούζ.—Ἐπιστροφὴ εἰς Βενετίαν.—Ἑορτὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῶν Πόλων —Ὁ Μάρκος Πόλος αἰχμάλωτος τῶν Γενουησίων.—Θάνατος τοῦ Μάρκου Πόλου περὶ τὸ 1323.

Ὁ Μάρκος Πόλος περατώσας αἰσίως τὴν ἐξερεύνησιν ταύτην ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Κουβλάη χάν. Καὶ ἄλλαι διάφοροι ἀνετέθησαν αὐτῷ ἀποστολαί, ἃς ἐξεπλήρου εὐχερῶς χάρις εἰς τὴν γνῶσιν τῆς μογγολικῆς, τῆς τουρκικῆς, τῆς μανσουϊκῆς καὶ τῆς σινικῆς γλώσσης. Πιθανολογεῖται ὅτι ἔλαβε μέρος εἰς ἐκστρατείαν εἰς τὰς νήσους τῆς Ἰνδικῆς, ἐπιστρέψας δὲ ἐπέδωκε λεπτομερῆ ἔκθεσιν περὶ τῆς ἥκιστα γνωστῆς κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα θαλασσοπορίας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὰ διάφορα τοῦ βίου αὐτοῦ ἐπεισόδια δὲν εἶναι εὐκρινῶς γνωστά. Ἐν τῇ ἀφηγήσει αὐτοῦ ἀπαντῶσι λεπτομέρειαι περὶ τῆς νήσου Σιπάγγου, (ὑπὸ τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο εἶναι γνωσταὶ αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν Ἰαπωνίαν νῆσοι)· ἀλλὰ δὲν φαίνεται ὅτι ἐπεσκέφθη τὸ βασίλειον τοῦτο. Ἡ Ἰαπωνία ἦτο τότε χώρα διάσημος ἐπὶ πλούτῳ καὶ περὶ τὸ 1264 ἔτη τινὰ πρὸ τῆς εἰς τὴν ταρταρικὴν αὐλὴν ἀφίξεως τοῦ Μάρκου Πόλου, ὁ Κουβλάη χὰν εἶχεν ἀποπειραθῆ νὰ κατακτήσῃ αὐτήν. Ὁ στόλος αὐτοῦ ἔπλευσεν αἰσίως εἰς Σιπάγγου, ἐκυρίευσεν ἀκρόπολίν τινα, ἧς τοὺς ὑπερασπιστὰς διεπέρασεν ἐν στόματι μαχαίρας. Ἀλλὰ διεσκορπίσθησαν τὰ ταρταρικὰ πλοῖα ἐκ τρικυμίας καὶ ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἔμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος. Ὁ Μάρκος Πόλος ἀφηγεῖται τὴν ἀπόπειραν ταύτης ἐμπεριστατωμένως καὶ παραθέτει διαφόρους λεπτομερείας περὶ τῶν ἠθῶν τῶν Ἰαπώνων.

Ἐν τούτοις ἀπὸ δεκαπενταετίας χωρὶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν τὰ ἔτη ἅτινα ἐδαπάνησαν διὰ τὴν ἐξ Εὐρώπης εἰς Σινικὴν περιοδείαν ὁ Μάρκος Πόλος, ὁ θεῖος αὐτοῦ Ματθαῖος καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Νικόλαος, διετέλουν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος· ἐπόθουν παρὰ πολὺ νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν, ἀλλ' ὁ Κουβλάη χὰν ἀγαπῶν καὶ ἐκτιμῶν αὐτοὺς δὲν ἐδύνατο νὰ στέρξῃ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν· τὸ πᾶν ἔπραξεν ὅπως ἀποτρέψῃ αὐτούς, καὶ ἀναρίθμητα προσήνεγκεν αὐτοῖς πλούτη, ἐὰν συγκατετίθεντο μηδέποτε ν' ἀπομακρυνθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ. Οἱ τρεῖς ὅμως Βενετοὶ ἐπέμειναν εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν τοῦ ἐπανελθεῖν εἰς Εὐρώπην, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ αὐτοκράτωρ ἀπολύτως ἀπεποιήθη νὰ δώσῃ αὐτοῖς τὴν πρὸς ἀναχώρησιν ἄδειαν, ὁ Μάρκος Πόλος ἠμηχάνει τίνι τρόπῳ ν' ἀπατήσῃ τὴν ἐπιτήρησιν, ὑφ' ἣν διετέλει, ὅτε ἐξαίφνης μετέγνω ὁ Κουβλάη χὰν ἔκ τινος γεγονότος. Μογγόλος πρίγκηψ, Ἀργοὺν ὀνόματι, ὅστις ἐβασίλευεν ἐν Περσίᾳ, ἔπεμψε πρεσβείαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα ὅπως αἰτήσηται εἰς γάμον πριγκηπέσσαν ἐκ βασιλικοῦ αἵματος. Ὁ Κουβλάη χὰν προσήνεγκεν εἰς τὸν πρίγκηπα Ἀργοὺν τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Κογάτρας, καὶ ταύτην ἔπεμψε μετὰ πολυπληθοῦς συνοδείας. Ἀλλὰ δὲν

ἦσαν ἀσφαλεῖς αἱ χῶραι ἃς ἡ συνοδεία ἐπειράθη νὰ διέλθῃ ὅπως μεταβῇ εἰς Περσίαν· ταραχαὶ καὶ ἀνταρσίαι ἀνεχαίτισαν τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν τῆς συνοδείας, ἥτις ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ μετά τινας μῆνας παρὰ τῷ Κουβλάῃ χάν. Τότε οἱ πέρσαι ἀπεσταλμένοι ἤκουσαν νὰ γίνηται λόγος περὶ τοῦ Μάρκου Πόλου ὡς ἐμπείρου θαλασσοπόρου, ἐξωκειωμένου πως πρὸς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν, καθικέτευσαν δὲ τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν πριγκηπέσσαν Κογάτραν εἰς αὐτόν, ἵνα ὁδηγήσῃ αὐτὴν εἰς τὸν μνηστῆρά της διὰ θαλασσίας ὁδοῦ ἥτις δὲν ἐπαρουσίαζε τοὺς κινδύνους οὓς ἐπαρουσίαζεν ἡ χερσαία.

Ὁ Κουβλάη χὰν προσεχώρησε τέλος εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην, ἀλλὰ μετὰ τινος δυσκολίας. Ἐξώπλισε τεσσαρακαίδεκα πολεμικὰ πλοῖα μὲ τέσσαρας ἱστούς, ἐφοδιάσας αὐτὰ μεθ' ὅλων τῶν ἀπαιτουμένων πρὸς διετῆ θαλασσοπλοΐαν. Τινὰ τῶν πλοίων τούτων εἶχον πλήρωμα διακοσίων καὶ πεντήκοντα περίπου ἀνδρῶν. Παρατηρητέον ὅτι ἦτο σπουδαία ἡ ἐκδρομὴ αὕτη, ἀξία τοῦ ζαπλούτου ἡγεμόνος τῆς σινικῆς αὐτοκρατορίας.

Ὁ Ματθαῖος, ὁ Νικόλαος καὶ ὁ Μάρκος Πόλος ἀνεχώρησαν μετὰ τῆς πριγκηπέσσης Κογάτρας καὶ τῶν περσῶν ἀπεσταλμένων. Δύναταί τις νὰ παραδεχθῇ μέχρι τινὸς ὅτι κατὰ τὴν περιοδείαν ταύτην, ἥτις διήρκεσεν οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν ὀκτωκαίδεκα μηνῶν, ὁ Μάρκος Πόλος ἐπεσκέψατο τὰς νήσους τῆς Σόνδης καὶ τῆς Ἰνδικῆς, ὧν ἐποιήσατο πλήρη περιγραφήν, ἰδίᾳ μάλιστα τὴν νῆσον Κεϋλάνην καὶ τὴν παραλίαν τῆς ἰνδικῆς χερσονήσου. Θέλομεν παρακολουθήσει λοιπὸν αὐτὸν καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν θαλασσοπορίαν καὶ μεταδώσει τὴν περιγραφὴν τῶν μερῶν τούτων, ἅτινα μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦσαν ἀτελῶς γνωστά.

Κατὰ τὸ 1291 ἢ 1292 ὁ ὑπὸ τοῦ Μάρκου Πόλου κυβερνώμενος στόλος ἀπῆρεν ἐκ τοῦ λιμένος τοῦ Ζαϊτὲμ, ὅπου εἶχεν ὁ περιηγητὴς φθάσει προηγουμένως κατὰ τὴν ἀνὰ τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας τῆς Σινικῆς περιοδείαν αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ λιμένος τούτου διηυθύνθη ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τὴν ἐκτενῆ πεδιάδα τῆς Κιάμβας πρὸς νότον τῆς Κοχιγκίνης, ἥτις περιλαμβάνει τὴν εἰς τὴν Γαλλίαν ἀνήκουσαν σημερινὴν ἐπαρχίαν τοῦ Σαϊγόν.

Ὁ βενετὸς περιηγητὴς εἶχεν ἤδη ἐπισκεφθῆ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην πιθανῶς κατὰ τὸ 1280, ἐκπληρῶν ἀποστολήν, ἣν εἶχεν ἀναθέσει αὐτῷ ὁ αὐτοκράτωρ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Κιάμβα ἦτο φόρου ὑποτελὴς τοῦ μεγάλου χάνου, ᾧ ἀπέτεινεν ἐτήσιον φόρον, συνιστάμενον εἴς τινας ἐλέφαντας. Ὅτε ὁ Μάρκος Πόλος διέτρεξε τὴν χώραν ταύτην πρὸ τῆς κατακτήσεως αὐτῆς, ὁ κυβερνῶν αὐτὴν βασιλεὺς εἶχεν οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν 326 παίδων, ἐξῶν 150 ἐδύναντο νὰ ὁπλοφορῶσιν.

Ἀποπλεύσας ἐκ τῆς καμβοδγικῆς χερσονήσου ὁ στόλος διηυθύνθη πρὸς τὴν μικρὰν νῆσον Ἰάβαν, ἣν οὐδέποτε ἐδυνήθη ὁ Κουβλάη χὰν νὰ κυριεύσῃ, νῆσον μεγάλα περικλείουσαν πλούτη, παράγουσαν δὲ ἐν ἀφθονίᾳ πέπερι, μοσχοκάρυδα, κώμακον, μοσχοκάρφια καὶ ἄλλα πολύτιμα ἀρώματα. Προσεγγίσας ὁ Μάρκος Πολος εἰς Κονδὼρ καὶ Σανδοὺρ, εἰς τὴν ἄκραν τῆς κοχιγκινικῆς χερσονήσου ἀφίκετο εἰς τὴν νῆσον Πεντὰμ (Βεντάγκ), κειμένην παρὰ τὴν ἀνατολικὴν εἴσοδον τοῦ στενοῦ τῆς Μαλάκας καὶ εἰς τὴν νῆσον Σουμάτραν, ἣν καλεῖ Μικρὰν Ἰάβαν. «Τοσοῦτον νοτίως κεῖται ἡ νῆσος αὕτη, λέγει, ὥστε οὐδέποτε ὁρᾶται ὁ πολικὸς ἀστήρ», ἀληθεύει δὲ τοῦτο διὰ τοὺς κατοίκους τοῦ μεσημβρινοῦ αὐτῆς μέρους. Ἡ χώρα αὕτη εἶναι γόνιμος, φύει δὲ ἐν αὐτῇ θαυμασία ἀλόη· ὑπάρχουσιν ἄγριοι ἐλέφαντες, ρινόκερω, οὓς ὁ Μάρκος Πόλος ἀποκαλεῖ μονόκερω, καὶ πίθηκοι πορευόμενοι ἀγεληδόν. Ἕνεκα κακοκαιρίας ὁ στόλος παρέμεινεν ἐν ταῖς ἀκταῖς ταύταις ἐπὶ πέντε μῆνας, καθ' οὓς

ὁ ὁδοιπόρος ἐπεσκέψατο τὰς κυριωτέρας ἐπαρχίας τῆς νήσου, οἷον τὴν Σαμάραν, τὴν Δαγραιανὴν, τὴν Λάβρινον, ἔχουσαν πολλοὺς ἀνθρώπους μὲ οὐρὰν — προφανῶς πιθήκους—καὶ τὴν Φανδούμ, ἤτοι τὴν νῆσον Παγχὼρ ἔνθα φύει σαγοῦτόδενδρον 1), ἐξ οὗ παράγεται ἄλευρον κατάλληλον εἰς ἐξαιρέτου ἄρτου κατασκευήν.

Ἐπῆλθε τέλος νηνεμία καὶ τὰ πλοῖα ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἰάβας προσεγγίσαντα εἰς τὴν νῆσον Νεκαράν, πιθανῶς μίαν τῶν Νικοβάρων καὶ εἰς τὰς κυκλάδας τῶν Ἀνδαμανῶν, ὧν οἱ ἰθαγενεῖς, καὶ νῦν ἔτι, ὡς ἐπὶ Μάρκου Πόλου, εἶναι ἀνθρωποφάγοι, τραπέντα δὲ νοτιοδυτικῶς προσήγγισαν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κεϋλάνης. Κατὰ τὸν Μάρκον Πόλον «ἡ νῆσος αὕτη ἦτο μεγαλητέρα ἄλλοτε, διότι ἐμέτρει τριῶν χιλιάδων ὀκτακοσίων μιλίων ἔκτασιν, καθὰ βλέπει τις ἐν τῷ γεωγραφικῷ πίνακι τῶν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα θαλασσοπόρων· τοσοῦτον ὅμως σφοδροὶ πνέουσιν ἄνεμοι, ὥστε μέρος τῆς νήσου ἐβυθίσθη», αὕτη δὲ ἡ παράδοσις ἀνευρίσκεται ἔτι καὶ νῦν μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς Κεϋλάνης. Ἐκεῖ συλλέγονται ἐν ἀφθονίᾳ οἱ καλοὶ καὶ πολύτιμοι ἄνθρακες, οἱ σάπφειροι, οἱ χρυσόλιθοι, οἱ ἀμέθυστοι καὶ ἄλλοι πολύτιμοι λίθοι, οἷον καρχηδόνιοι, ὀπάλιοι, ἀχάται καὶ σάρδιοι. Ὁ τῆς χώρας βασιλεὺς εἶχε τότε παλαμιαῖον, χονδρὸν ὅσον βραχίων ἀνδρὸς καὶ ἐρυθρὸν ὡς τὸ πῦρ ῥουβίνιον, τὸ ὁποῖον εἰς μάτην ἐζήτησε νὰ ἀγοράσῃ ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος τούτου ἀντὶ μιᾶς πόλεως ὁ μέγας χάνης.

Εἰς ἑξήκοντα πρὸς δυσμὰς τῆς Κεϋλάνης μιλίων ἀπόστασιν συνήντησαν οἱ θαλασσοπόροι τὴν μεγάλην ἐπαρχίαν Μααβὰρ, ἣν δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν πρὸς τὴν Μαλαβὰρ, κειμένην ἐπὶ τῆς δυσμικῆς ἀκτῆς τῆς ἰνδικῆς χερσονήσου. Ἡ Μααβὰρ ἀποτελεῖ τὴν μεσημβρινὴν ἀκτὴν τῆς Κορομανδὲλ, πεφημισμένην διὰ τὴν ἁλιείαν τῶν μαργαριτῶν. Ἐκεῖ ὑπάρχουσι μάγοι καθιστῶντες διὰ τῶν μαγιῶν αὐτῶν ἀβλαβῆ τὰ κήτη εἰς τοὺς ἁλιεῖς, ὁμοιάζουσι δὲ οἱ μάγοι οὗτοι πρὸς ἀστρολόγους, ὧν ἡ γενεὰ διηωνίσθη μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων. Ὁ Μάρκος Πόλος μεταδίδωσιν ἐνταῦθα ἐνδιαφερούσας λεπτομερείας περὶ τῶν ἠθῶν τῶν ἰθαγενῶν, περὶ τοῦ θανάτου τῶν βασιλέων τῆς χώρας, εἰς τιμὴν τῶν ὁποίων οἱ μεγιστᾶνες ρίπτονται ἐπὶ πυρᾶς, περὶ τῶν θρησκευτικῶν αὐτοκτονιῶν, αἵτινες εἶναι συχναὶ, περὶ τῆς θυσίας τῶν χηρῶν, ἃς ἀναμένει ἡ πυρὰ κατὰ τὸν θάνατον τῶν συζύγων αὐτῶν, περὶ τῶν ὀλίγων τῆς ἡμέρας ἀποπλύσεων, αἵτινές εἰσι θρησκευτικὸν καθῆκον, περὶ τῆς δεξιότητος τῶν ἰθαγενῶν τούτων εἰς τὸ νὰ γινωνται καλοὶ φυσιογνώμονες, περὶ τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτῶν εἰς τὰ μαγεύματα τῶν ἀστρολόγων καὶ τῶν μάγων.

Μετὰ διατριβὴν ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Κορομανδὲλ, ὁ Μάρκος Πόλος ἀνῆλθε πρὸς βορρᾶν μέχρι τοῦ βασιλείου Μουφτιλὶ, οὗ ἡ πρωτεύουσα εἶναι ἡ σημερινὴ πόλις Μασουλιπατὰμ, κυριωτέρα πόλις τοῦ βασιλείου Γολκόνδης. Τὸ βασίλειον τοῦτο ἐκυβερνᾶτο συνετῶς ὑπὸ βασιλίσσης, χήρας ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν, ἥτις ἠθέλησε νὰ μείνῃ πιστὴ εἰς τὴν μνήμην τοῦ συζύγου αὐτῆς. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐξεμεταλλεύοντο πλούσια μεταλλεῖα ἀδαμάντων, κείμενα ἐπὶ ὀρέων, βριθόντων δυστυχῶς πολλῶν ὄφεων· διὰ νὰ μὴ φοβῶνται ὅμως ποσῶς τὰ ἑρπετὰ ταῦτα οἱ μεταλλωρύχοι ἐν τῇ συλλογῇ τῶν πολυτίμων τούτων λίθων, ἐστοχάσθησαν παράδοξον μέσον, οὗ δύναταί τις βεβαίως νὰ διαμφισβητήσῃ τὴν μεγάλην ἀξίαν. «Λαμβάνουσι πολλὰ τεμάχια κρέατος, λέγει ὁ περιηγητὴς, καὶ ῥίπτουσιν αὐτὰ εἰς τὰ ἀπόκρημνα μέρη, ἔνθα οὐδεὶς δύναται νὰ μεταβῇ· τὸ κρέας τοῦτο πίπτει ἐπὶ τῶν ἀδαμάντων, οἵτινες ἐπικολλῶνται· ὅθεν ἐν τοῖς ὄρεσι ζῶσι λευκοὶ ἀετοὶ, οἵτινες διώκουσι τοὺς ὄφεις· ὅταν δὲ παρατηρήσωσιν οἱ ἀετοὶ οὗτοι τὸ κρέας ἐν τῷ βάθει τοῦ κρημνοῦ, κατερχόμενοι ἀποφέρουσιν αὐτό· ἀλλ' οἱ ἄνδρες, οἵτινες παρακολουθοῦσι τὰς κινήσεις τοῦ ἀετοῦ, ἅμα ὡς ἴδωσιν αὐτὸν καθεσθέντα καὶ ἀσχολούμενον εἰς τὸ νὰ τρώγῃ τὸ κρέας, ἄρχονται μεγάλας βάλλοντες κραυγὰς, ἐξ ὧν τρομάζων ὁ ἀετὸς ἀνίπταται ἄνευ τῆς λείας αὐτοῦ, ἐκ φόβου μήτοι καταληφθῇ ὑπὸ τῶν παρακολουθούντων αὐτὸν, οὗτοι δὲ ἀφικνοῦνται τότε καὶ λαβόντες τὸ κρέας συλλέγουσι τοὺς ἐπικεκολλημένους ἀδάμαντας. Συχνάκις ὅμως συμβαίνει, ὥστε τρώγει τὸ κρέας ὁ ἀετὸς, τοιουτοτρόπως δὲ ἐκρίπτει μετὰ τῶν ἀκαθαρσιῶν αὐτοῦ τοὺς ἀδάμαντας, οἵτινες ἀνευρίσκονται ἐντὸς τῆς κόπρου αὐτῶν».

Ἀφοῦ ὁ Μάρκος Πόλος ἐπεσκέψατο τὴν μιλιά τινα πρὸς νότον τῆς Μαδρὰς ἀπέχουσαν κωμόπολιν τοῦ ἁγίου Θωμᾶ, ἔνθα ἀναπαύεται ὁ νεκρὸς τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ, ἐξηρεύνησε τὸ βασίλειον Μααβὰρ καὶ ἰδιαίτερον τὴν ἐπαρχίαν Λὰρ, ὁπόθεν κατάγονται πάντες οἱ «ἀβραάμαι» τοῦ κόσμου πιθανῶς οἱ Βραχμάνοι. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, κατὰ τὸν περιηγητὴν, ἐξικνοῦνται εἰς βαθὺ γῆρας, χάρις εἰς τὴν λιτότητα καὶ τὴν ἐγκράτειαν αὐτῶν· τινὲς ἐκ τῶν μοναχῶν αὐτῶν ἐξικνοῦνται μέχρι 150 καὶ 200 ἐτῶν, μόνον ὄρυζαν καὶ γάλα ἐσθίοντες, πίνοντες δὲ μίγμα ἐκ θείου καὶ ὑδραργύρου. Οἱ ἀβραάμαι οὗτοι εἶναι ἐπιτήδειοι ἔμποροι, δεισιδαίμονες ὅμως ἀλλ' εἰλικρινέστατοι· οὐδὲν παρ' οὐδενὸς ἁρπάζουσι, οὐδὲν ἔμψυχον ὃν ἀποκτείνουσιν, οἱονδήποτε κἂν ᾖ τοῦτο, λατρεύουσι δὲ τὸν βοῦν, ὅστις εἶναι δι' αὐτοὺς ἱερὸν ζῶον.

Ἐκ τοῦ μέρους τούτου ὁ στόλος ἐπανῆλθεν εἰς Κεϋλάνην, ἔνθα τὸ 1284 ἔπεμψεν ὁ Κουβλάϊ χὰν πρεσβείαν, ἀποκομίσασαν αὐτῷ τὰ ὑποτιθέμενα λείψανα τοῦ Ἀδὰμ, καὶ ἐν ἄλλοις δύο μαστῆρας αὐτοῦ ὀδόντας· διότι, ἐὰν πιστεύσωμεν εἰς τὴν παράδοσιν τῶνΣαρακηνῶν, ὁ τάφος τοῦ προπάτορος ἡμῶν ἔκειτο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀποτόμου ὄρους τοῦ ἀποτελοῦντος τὸ κυριώτερον ὕψωμα τῆς νήσου. Ἀπομακρυνθεὶς ἐκ Κεϋλανης ὁ Μάρκος Πόλος μετέβη εἰς Κὰλ, λιμένα ὅστις φαίνεται ἐκλιπὼν ἐκ τῶν νεωτέρων γεωγραφικῶν πινάκων καὶ εἰς ὃν προσήγγιζον τότε πάντα τὰ ἐξ Ὁρμούζ, Κὶς, Ἄδεν καὶ τῶν ἀραβικῶν ἀκτῶν προερχόμενα πλοῖα, ἐκεῖθεν δὲ παραμειβόμενοι οἱ θαλασσοπόροι τὸ ἀκρωτήριον Κομορὶν, ἄκραν τῆς χερσονήσου, ἀφίκοντο εἰς Κοαλοὺμ, ταυῦν Κουλὰμ, ἐμπορικωτάτην πόλιν κατὰ τὴν τρισκαιδεκάτην μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα. Ἐκεῖ ἰδιαζόντως συλλέγεται τὸ σάνταλον (ἰνδικὸν ξύλον), τὸ ἰνδικὸν, καὶ ἐκεῖ μεταβαίνουσι πολυάριθμοι ἔμποροι τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Ἡ χώρα τῆς Μαλαβὰρ εἶναι γονιμωτάτη εἰς ὄρυζαν, δὲν λείπουσι δὲ ἐξ αὐτῆς ἄγρια ζῶα, οἷον λεοπαρδάλεις, ἃς ὁ Μάρκος Πόλος ἀποκαλεῖ «μέλαινας λέοντας», εἶτα ψιττακοὶ διαφόρων εἰδῶν καὶ ταὼνες, ἀσυγκρίτως ὡραιότεροι τῶν ὁμοειδῶν αὐτοῖς ἐν Εὐρώπῃ.

Καταλιπὼν τὴν Κοαλοὺμ ὁ στόλος καὶ παραπλέων πρὸς βορρᾶν τὴν ἀκτὴν τῆς Μαλαβάρης ἀφίκετο ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ βασιλείου Ἐλὶ, ὀνομαζομένου οὕτω ἐξ ὄρους κειμένου ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Κανάρας καὶ τῆς Μαλαβάρ· ἐκεῖ συλλέγεται πέπερι, ζιγγίβερις, κρόκος καὶ ἄλλα ἀρώματα. Πρὸς βορρᾶν τοῦ βασιλείου τούτου ἐξετείνετο ἡ χώρα ἐκείνη, ἣν ὁ βενετὸς περιηγητὴς ἀποκαλεῖ Μελιβάρην καὶ ἥτις κεῖται πρὸς βορρᾶν τῆς κυρίως λεγομένης Μαλαβάρης.

Τὰ πλοῖα τῶν ἐμπόρων τοῦ Μάγκι συνήθως προσωρμίζοντο ἐκεῖ, ἐμπορευόμενα μετὰ τῶν ἰθαγενῶν τοῦ μέρους τούτου τῆς Ἰνδικῆς, ὁπόθεν ἐφόρτονον ἐξαίρετα ἀρωματικὰ εἴδη, βαρύτιμα κανα-

1) Γένος φοινικοειδῶν δένδρων.

βόπανα καὶ ἄλλα πολύτιμα ἐμπορεύματα· ἀλλὰ τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐληστεύοντο συχνότατα ὑπὸ πειρατῶν περιφερομένων κατὰ τὰ παράλια, πειρατῶν τὰ μάλιστα ἐπιφόβων. Οἱ πειραταὶ οὗτοι κατῴκουν ἰδιαίτερον τὴν χερσόνησον Γοχουρὰτ, σήμερον καλουμένην Γουτζαράτ, πρὸς ἣν διηυθύνθη ὁ στολίσκος, ἀφοῦ προσήγγισε προηγουμένως εἰς Τανάτ, χώραν ἔνθα συλλέγεται ὁ μελάγχρους λιβανωτὸς, καὶ εἰς Γαμβαὸ, νῦν Καμβαγὲτ, πόλιν τῆς χερσονήσου, ἐνεργοῦσαν σπουδαῖον ἐμπόριον δερμάτων. Ὁ ΜάρκοςΠόλος ἀφοῦ ἐπεσκέψατο τὴν Ὁμενάτ, πόλιν τῆς χερσονήσου, ἧς οἱ κάτοικοι εἶναι εἰδωλολάτραι, ὠμοὶ καὶ θηριώδεις, εἶτα τὴν Κεσμακορὰν, πιθανῶς τὴν νῦν πόλιν Κέδγην, πρωτεύουσαν τῆς Μακρὰν, ἀνατολικῶς τοῦ Ἰνδοῦ κειμένην παραθαλασσίως καὶ τελευταίαν πόλιν τῆς Ἰνδικῆς μεταξὺ δυσμῶν καὶ βορρᾶ, ἀντὶ ν' ἀνέλθῃ πρὸς τὴν Περσίαν, ἔνθα ἀνεμένετο ὑπὸ τοῦ μνηστῆρος τῆς ταρτάρου πριγκηπέσσης, ἐτράπη πρὸς δυσμὰς εἰς τὴν εὑρεῖαν τοῦ Ὁμὰν θάλασσαν.

Ἡ ἀκόρεστος τοῦ Μάρκου Πόλου περὶ τὰς ἐξερευνήσεις φιλοδοξία παρέτυρεν αὐτὸν ἐπὶ πεντακόσια μίλια μέχρι τῶν παραλίων τῆς Ἀραβίας, ἔνθα προσήγγισεν εἰς τὴν Ἀρσενικὴν καὶ Θηλυκὴν νῆσον, ὀνομασθείσας οὕτω διότι ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς κατῴκουν ἀποκλειστικῶς ἄνδρες, ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας γυναῖκες, ἃς μόνον κατὰ τὸν μάρτιον, ἀπρίλιον καὶ μάϊον ἐπισκέπτονται. Ἐκ τῶν νησιδίων τούτων ἀκολούθως ὁ στόλος ἐστράφη πρὸς νότον πρὸς τὴν νῆσον Σοκοτόραν, ἥτις κεῖται κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τῆς Ἄδεν καὶ ἧς ὁ Μάρκος Πόλος ἐξηρεύνησε διάφορα μέρη. Περὶ τῶν κατοίκων τῆς Σοκοτόρας ὁμιλῶν παριστᾷ αὐτοὺς ὡς ἐπιτηδείους μάγους, οἵτινες διὰ τῶν γοητειῶν αὐτῶν ἐπιτυγχάνουσιν ὅ,τι θέλουσι, διατάσσουσι τὰς θυέλλας καὶ τρικυμίας. Εἶτα καταβὰς ἀκόμη χίλια μίλια πρὸς μεσημβρίαν ἐχώρησε μέχρι τῶν ἀκτῶν τῆς Μαδαγασκάρης.

Κατὰ τὸν περιηγητὴν ἡ Μαδαγασκάρη εἶναι ἐκ τῶν μεγίστων καὶ ὡραιοτέρων τοῦ κόσμου νήσων. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι λίαν ἐπιδεδομένοι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ἰδίᾳ τὸ τῶν ἐλεφαντοδόντων. Κυρίως τρέφονται μὲ καμήλου κρέας ὅπερ εἶναι τὸ ἄριστον καὶ ὑγιεινότερον. Οἱ ἐκ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἰνδικῆς ἐρχόμενοι ἔμποροι δαπανῶσιν εἴκοσιν ἡμέρας ἵνα διαπλεύσωσι τὴν θάλασσαν τοῦ Ὁμὰν, ἀλλ' ὅταν ἐπιστρέφωσιν, ἀπαιτοῦνται τρεῖς μῆνες ἕνεκεν ἐναντίων ρευμάτων ἐξωθούντων τὰ πλοῖα πρὸς νότον. Μολαταῦτα μεταβαίνουσιν εἰς τὴν νῆσον ταύτην, διότι παράγει σάνταλον, ἐκ τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι δύση ὁλόκληρα, καὶ ἤλεκτρον, ἄτινα ἀνταλλάσσουσι λίαν ἐπικερδῶς ἀντὶ χρυσοϋφάντων καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων. Δὲν ἐλλείπουσι ποσῶς κατὰ τὸν Μάρκον Πόλον ἄγρια ζῶα καὶ θηρεύματα ἐκ τοῦ βασιλείου τούτου· ἀπαντῶσι κατὰ μεγάλας ἀγέλας λεοπαρδάλεις, λέοντες, ἔλαφοι, μονιοί, καμηλοπαρδάλεις, ὄναγροι, δορκάδες καὶ λοιπά· ἐθαύμασεν ὅμως ὁ βενετὸς περιηγητὴς τὸν ὑποτιθέμενον ἐκεῖνον γρύπα, περὶ οὗ τοσοῦτος γίνεται λόγος ἐν ταῖς Χιλίαις καὶ μιᾷ νυξὶ, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι, ὡς γενικῶς πιστεύεται, ζῶον κατὰ τὸ ἥμισυ λέων, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἥμισυ πτηνόν, δυνάμενον νὰ ἄρῃ ἐλέφαντα εἰς τοὺς ὄνυχάς του. Τὸ πτηνὸν τοῦτο εἶναι πιθανῶς ὁ μέγας ἐπίορνις, οὗ ὠὰ εὑρίσκονται εἰσέτι ἐν Μαδαγασκάρῃ.

Ἐκ τῆς νήσου ταύτης ὁ Μάρκος Πόλος ἀναβαίνων βορειοδυτικῶς ἀφίκετο εἰς Ζανζιβάρην καὶ εἰς τὴν ἀφρικανικὴν παραλίαν. Οἱ κάτοικοι τῷ ἐφάνησαν εἰς ἄκρον παχύσωμοι, ἀλλὰ ρωμαλέοι καὶ ἱκανοὶ νὰ φέρωσι φορτίον τεσσάρων ἀνδρῶν, «τοῦτο δὲ δὲν εἶναι ἄπορον, διότι τρώγουσι ὡς πέντε.» Οἱ ἰθαγενεῖς οὗτοι ἦσαν μαῦροι καὶ ἐβάδιζον ὀλόγυμνοι, εἶχον μέγα τὸ στόμα, ἀνεσταλμένην τὴν ῥίνα, τὰ χείλη καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς μεγάλους· αὕτη ἡ ἀκριβὴς περιγραφὴ ἐφαρμόζεται εἰσέτι εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς τοῦ μέρους τούτου τῆς Ἀφρικῆς. Οἱ Ἀφρικανοὶ οὗτοι ζῶσι μὲ ὄρυζαν, ζάχαριν, κρέας, γάλα καὶ φοίνικας καὶ κατασκευάζουσι τὸν οἶνον αὐτῶν μὲ ὄρυζαν, ζάχαριν καὶ ἀρώματα· εἶναι γενναῖοι μαχηταὶ μὴ φοβούμενοι τὸν θάνατον, μάχονται δὲ ἐπιβαίνοντες καμήλων καὶ ἐλεφάντων, ὡπλισμένοι διὰ δερματίνης ἀσπίδος, ξίφους καὶ λόγχης καὶ ἐξερεθίζουσι τοὺς ἵππους αὐτῶν μεθύσκοντες αὐτοὺς διὰ ζαλιστικοῦ ποτοῦ.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μάρκου Πόλου κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ κ. Charton ἡ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ἰνδικὴ χώρα διῃρεῖται εἰς τρία μέρη, εἰς τὴν μεγάλην Ἰνδικὴν, ἤτοι τὴν Ἰνδουστὰν καὶ ἅπασαν τὴν μεταξὺ Γάγγου καὶ Ἰνδοῦ χώραν, τὴν μικρὰν Ἰνδικὴν, ἤτοι τὴν πέραν τοῦ Γάγγου κειμένην χώραν, περιλαμβανομένην δὲ ἀπὸ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς τῆς χερσονήσου μέχρι τῆς ἀκτῆς τῆς Κοχιγκίνης, καὶ τέλος τὴν μέσην Ἰνδικὴν, ἤτοι τὴν Ἀβυσσινίαν καὶ τὰς μέχρι τοῦ περσικοῦ κόλπου ἀραβικὰς παραλίας.

Τῆς μέσης λοιπὸν ταύτης Ἰνδικῆς ἐξηρεύνησε τὴν χώραν ὁ Μάρκος Πόλος, ἀνελθὼν μετὰ τὴν Ζαντζιβάρην πρὸς βορρᾶν· καὶ πρῶτον περιηγήθη τὴν Ἀβασίαν ἢ Ἀβυσινίαν, ἔνθα κατασκευάζονται ὡραῖα βαμβακερὰ καὶ κανάβινα ὑφάσματα καὶ ἥτις εἶναι γονιμωτάτη χώρα. Μετὰ ταῦτα ὁ στόλος ἐχώρησε μέχρι Ζειλᾶς, σχεδὸν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ στενοῦ Βὰβ ἐλ Μανδὲβ, καὶ τέλος ἀκολουθῶν τὴν παραλίαν τῆς Ὑεμένης καὶ τῆς Ἀδραμὼτ ἀνεγνώρισε τὸ Ἄδεν, εἰς τὸν λιμένα τοῦ ὁποίου ἔπλεον πάντα τὰ μετὰ τῆς Σινικῆς ἐμπορευόμενα πλοῖα, τὴν Ἐσκιὲρ μεγάλην πόλιν, ἥτις ἐξάγει μεγάλην ποσότητα ἐξαιρέτων ἵππων, τὴν Δαφὰρ, ἥτις παράγει θυμίαμα πρώτης ποιότητος, τὴν Καλατοὺ, νῦν Καλαιάτην, κειμένην ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς θαλάσσης τοῦ Ὁμὰν καὶ τέλος τὸν Κορμὸν, ἤτοι Ὁρμοὺζ, ἣν ἐπεσκέψατο ἄλλοτε ὁ Μάρκος Πόλος, ὅτε ἐκ Βενετίας μετέβη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ταρτάρου βασιλέως.

Εἰς τὸν περσικὸν τοῦτον κόλπον λήγει ὁ διάπλους τοῦ στόλου τοῦ ἐξοπλισθέντος φροντίσι τοῦ μογγόλου αὐτοκράτορος. Ἡ πριγκηπέσσα εἶχε τέλος φθάσει εἰς τὰ σύνορα τῆς Περσίας μετὰ πλοῦν ὀκτωκαίδεκα περίπου μηνῶν· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο νεκρὸς ὁ μνηστὴρ αὐτῆς πρίγκηψ Ἀργοὺν, τὸ δὲ βασίλειον ἐλυμαίνετο αἱματηρὸς ἐμφύλιος πόλεμος. Ἡ πριγκηπέσσα παρεδόθη λοιπὸν εἰς χεῖρας τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀργοὺν, τοῦ πρίγκηπος Γαζὰν, ὅστις μόλις τῷ 1295 ἀνῆλθε τὸν θρόνον, ὅτε δηλαδὴ ἐστραγγαλίσθη ὁ ἅρπαξ αὐτοῦ, ἀδελφὸς τοῦ Ἀργοὺν. Ἀγνοεῖται τί ἀπέγεινεν ἡ πριγκηπέσσα, ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀποχωρισθῇ τοῦ Μάρκου, τοῦ Νικολάου καὶ τοῦ Ματθαίου Πόλου, κατέλιπεν αὐτοῖς τεκμήρια τῆς ὑψηλῆς εὐνοίας της.

Πιθανολογεῖται ὅτι ὁ Μάρκος Πόλος ἐν Περσίᾳ εὑρισκόμενος συνέλλεξε περίεργα ἔγγραφα περὶ τῆς μεγάλης Τουρκίας· εἰσὶ δὲ ταῦτα ἀποσπάσματα ἄνευ συνεχείας, ἐπόμενα τῇ ἀφηγήσει αὐτοῦ, καὶ ἀποτελοῦσι τὴν πραγματικὴν ἱστορίαν τῶν μογγόλων χανῶν τῆς Περσίας. Ἀλλ' αἱ περιηγήσεις αὐτοῦ εἶχον ἤδη λήξει. Οἱ τρεῖς Βενετοὶ ἀποχαιρετίσαντες τὴν τάρταρον πριγκηπέσσαν ἀνεχώρησαν διὰ ξηρᾶς εἰς τὰ ἴδια ὑπὸ καλὴν συνοδείαν καὶ ἀπηλλαγμένοι παντὸς ἐξόδου. Ἐν πρώτοις ἀφίκοντο εἰς Τραπεζοῦντα, ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Εὔβοιαν καὶ ἐξ Εὐβοίας διὰ πλοίου εἰς Βενετίαν.

Ὁ Μάρκος Πόλος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ τῷ 1295, ἤτοι μετὰ τέσσαρα καὶ εἴκοσιν ἔτη. Οἱ τρεῖς περιηγηταὶ, ἡλιοκαεῖς, ἀκόμψως ἐνδεδυμένοι ταρταρικὰ φορέματα καὶ διατηρήσαντες,

μογγολικὰς συνηθείας εἰς τοὺς τρόπους αὐτῶν, λησμονήσαντες δὲ τὴν βενετικὴν γλῶσσαν, οὐδὲ ὑπὸ τῶν πλησιεστάτων αὐτῶν συγγενῶν ἀνεγνωρίσθησαν· ἄλλως δὲ ἀπὸ πολλοῦ εἶχε διαδοθῇ ὁ θάνατος αὐτῶν καὶ οὐδεὶς ἐπίστευεν ὅτι θὰ ἐπανέβλεπεν αὐτούς. Ὅτε μετέβησαν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῶν, κειμένην ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, εὗρον αὐτὴν κατεχομένην ὑπὸ διαφόρων μελῶν τῆς οἰκογενείας τῶν Πόλων, οἵτινες ὑπεδέξαντο τοὺς τρεῖς περιηγητὰς μετ' ἄκρας δυσπιστίας, ἀνταξίας ἄλλως τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτῶν, ὅπερ ἐνέπνεεν οἶκτον, καὶ οὐδεμίαν πίστιν ἔδωκαν εἰς τὰς ἐκτάκτους πως ἀφηγήσεις τοῦ Μάρκου Πόλου. Ἐν τούτοις κατ' ἐπιμονὴν αὐτῶν τοὺς παρεδέχθησαν ἐντὸς τῆς οἰκίας, ἧς ἦσαν οἱ νόμιμοι κάτοχοι. Μετά τινας ἡμέρας ὁ Νικόλαος, ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Μάρκος ἐπιθυμοῦντες νὰ καταστρέψωσι καὶ τὴν ἐλαχίστην ὑπόνοιαν ἥτις ὑφίστατο ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα αὐτῶν, ἔδωκαν μεγαλοπρεπὲς συμπόσιον, προσκαλέσαντες διάφορα μέλη τῆς οἰκογενείας αὐτῶν καὶ τοὺς διασημοτέρους μεγιστᾶνας τῆς Βενετίας. Ὅτε συνῆλθον ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ὑποδοχῆς πάντες οἱ προσκεκλημένοι, οἱ τρεῖς Πολοι ἐνεφανίσθησαν ἐνδεδυμένοι μεταξωτὰ φορέματα ὑσγίνου χρώματος. Οἱ συνδαιτυμόνες μετέβησαν εἰς τὸ ἑστιατόριον καὶ τὸ συμπόσιον ἤρξατο. Ἀφοῦ παρετέθησαν τὰ πρῶτα φαγητά, ὁ Μάρκος Πόλος, ὁ πατὴρ καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ ἀπεχώρησαν πρὸς στιγμὴν καὶ ἐπανῆλθον λαμπρὰν περιβεβλημένοι στολὴν ἐξ ὑφασμάτων τῆς Δαμασκοῦ πολυτελῶν, ἅτινα διαρρήξαντες διένειμαν κατὰ τεμάχια εἰς τοὺς προσκεκλημένους. Μετὰ τὴν παράθεσιν τῶν δευτέρων φαγητῶν ἐνεδύθησαν πλουσιωτέρας ἔτι στολὰς ἐξ ὑσγινοβαφοῦς βελούδου, ἃς διετήρησαν μέχρι τέλους τοῦ συμποσίου, ὁπότε ἐνεφανίσθησαν ἁπλῶς ἐνδεδυμένοι κατὰ τὴν βενετικὴν συνήθειαν.

Οἱ προσκεκλημένοι ἐκπληκτοι καὶ τεθαμβωμένοι ἐκ τῆς πολυτελείας ταύτης τῶν ἐνδυμάτων, ἠμηχάνουν ποῦ ἔμελλον νὰ καταλήξωσιν οἱ συμποσιάρχαι, ὅτε οὗτοι διέταξαν νὰ κομίσωσι τὰ ἄκομψα φορέματα, ἅτινα ἐχρησίμευσαν αὐτοῖς κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν περιοδείαν· εἶτα δὲ διαλύσαντες τὰ ὑπορράμματα ἐξεκένωσαν ρουβίνια, σαπφείρους, ἄνθρακας, σμαράγδους, ἀδάμαντας καὶ ἄλλους πολυτίμους λίθους λίαν τιμαλφεῖς. Τὰ ράκη ταῦτα ἔκρυπτον λοιπὸν μεγάλα πλούτη. Τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο θέαμα διέλυσε πᾶσαν ἀμφιβολίαν, οἱ δὲ τρεῖς περιηγηταὶ ἀνεγνωρίσθησαν ὁποῖοι ἦσαν πράγματι, ἤτοι ὡς Πόλοι, Μάρκος, Νικόλαος καὶ Ματθαῖος, καὶ εἰλικρινέστατα συγχαρητήρια ἐπεδαψιλεύθησαν αὐτοῖς πανταχόθεν.

Ἀνὴρ τοσοῦτον διάσημος, ὡς ὁ Μάρκος Πόλος, δὲν ἐδύνατο νὰ διαφύγῃ τὰς πολιτικὰς τιμάς· ἐκλήθη εἰς τὸ πρῶτον ἀξίωμα τῆς Βενετίας, καὶ ἐπειδὴ ὡμίλει ἀδιαλείπτως περὶ τῶν «ἑκατομμυρίων» τοῦ μεγάλου χάνου, ὅστις διώκει «ἑκατομμύρια» ὑπηκόων, ἀπεκλήθη καὶ αὐτὸς ὁ κὺρ Μιλιόνες.

Περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἤτοι τῷ 1296, ἐξεράγη πόλεμος μεταξὺ Βενετίας καὶ Γενούης, γενουήσιος δὲ στόλος ὑπὸ τὸν Λάμπαν Δόριαν διέπλεε τὸν Ἀδριατικὸν ἀπειλῶν τὴν παραλίαν. Ὁ βενετὸς ναύαρχος Ἀνδρέας Δάνδολος ἐξώπλισε πάραυτα πολυαριθμότερον τοῦ γενουησίου στόλον καὶ τὴν διοίκησιν μιᾶς γαλέρας ἀνέθηκε τῷ Μάρκῳ Πόλῳ, ὅστις ἐθεωρεῖτο δικαίως ὡς πεφημισμένος ναυτικός. Ἐν τούτοις ἡττήθησαν οἱ Γενετοὶ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῆς 8 σεπτεμβρίου 1266, ὁ δὲ Μάρκος Πόλος βαρέως τραυματισθεὶς ἔπεσεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Γενουησίων. Οἱ νικηταὶ γινώσκοντες καὶ ἐκτιμῶντες τὴν ἀξίαν τοῦ αἰχμαλώτου αὐτῶν, προσηνέχθησαν αὐτῷ μετὰ μεγάλης τιμῆς, ὁδηγηθεὶς δὲ οὗτος εἰς Γενούην ἔνθα αἱ διασημότεραι οἰκογένειαι διεφλέγοντο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ν' ἀκούωσι τὰς διηγήσεις του, ἔτυχε παρ' αὐτῶν φιλοφρονητικωτάτης δεξιώσεως. Ἀλλ' ἐὰν οἱ ἐν Γενούῃ δὲν ἐβαρύνοντο ν' ἀκούωσι τὸν Μάρκον Πόλον, οὗτος ὅμως ἐβαρύνθη νὰ διηγῆται, γνωρίσας δὲ τῷ 1298 κατὰ τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτοῦ Ρουστίκιον τόν ἐκ Πίζης ὑπηγόρευσεν αὐτῷ τὴν ἀφήγησιν τῶν περιηγήσεων αὐτοῦ.

Περὶ τὸ 1299 ἀπηλευθερώθη ὁ Μάρκος Πόλος, ὅστις ἐπανελθὼν εἰς Βενετίαν ἐνυμφεύθη. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ ἱστορία σιωπᾷ περὶ τῶν διαφόρων ἐπεισοδίων τοῦ βίου του· γνωστὸν ὅμως τυγχάνει ἐκ τῆς διαθήκης αὐτοῦ, φερούσης ἡμερομ. 8 ἰανουαρίου 1323, ὅτι κατέλιπε τρεῖς θυγατέρας, πιστεύεται δὲ ὅτι ἀπέθανε περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἑβδομηκοντούτης τὴν ἡλικίαν.

Τοιοῦτος ὁ βίος τοῦ διασήμου τούτου περιηγητοῦ, οὗ αἱ διηγήσεις σπουδαίως ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς προόδου τῶν γεωγραφικῶν ἐπιστημῶν. Ὁ Μάρκος Πόλος εἶχεν εἰς ἔξοχον βαθμὸν παρατηρητικὸν πνεῦμα· ἐγίνωσκε νὰ βλέπῃ τὰ περὶ αὐτὸν ὡς ἐγίνωσκε νὰ τὰ ἀφηγῆται, αἱ δὲ μεταγενέστεραι περιηγήσεις κατὰ τοῦτο μόνον συνετέλεσαν, νὰ ἐπικυρώσωσι δηλονότι τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀφηγήσεως αὐτοῦ. Μέχρι τῶν μέσων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος τὰ ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ Μάρκου Πόλου ἐξαχθέντα ἔγγραφα ἐχρησίμευσαν ὡς βάσις εἴς τε τὰς γεωγραφικὰς μελέτας καθὼς καὶ εἰς τὰς ἐμπορικὰς ἐκδρομάς, αἵτινες ἐγένοντο εἰς Σινικὴν, Ἰνδικὴν καὶ κεντρικὴν Ἀσίαν. Διὸ οἱ ἐπιγιγνόμενοι δὲν δύνανται ἀλλ' ἢ νὰ ἐγκρίνωσι τὸν τίτλον, ὃν οἱ πρῶτοι ἀντιγραφεῖς ἔδωκαν εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Μάρκου Πόλου, ὀνομάσαντες αὐτὸ «Τὸ βιβλίον τῶν θαυμάτων τοῦ κόσμου».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

ΙΒΝ ΒΑΤΟΥΤΑΣ [1328–1353.

Ἴβν Βατούτας.—Ὁ Νεῖλος.—Γάζα, Τύρος, Τιβεριάς, Λίβανος, Ἡλιόπολις, Δαμασκὸς, Μεσχέδη, Βασόρα, Βαγδάτη, Ταυρὶς, Μεδινὰ, Μέκκα, Ὑεμένη.—Ἀβυσσινία.—Ἡ χώρα τῶν Βερβέρων.—Ὁρμούζ.—Συρία—Ἀνατολή.—Μικρὰ Ἀσία.—Ἀστραχάνιον.—Κωνσταντινούπολις.—Τουρκεστάνη.—Ἐράτη—Ἰνδός.—Δέλχι.—Μαλαβάρη.—Μαλδίβαι νῆσοι.—Κεϋλάνη—Κορομανδέλ—Βεγγάλη.—Νικοβάραι.—Σουμάτρα.—Σινική.—Ἀφρική.—Νίγηρ ποταμός.—Τιμβουκτού.

Ὁ Μάρκος Πόλος ἐπανειδε τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα μετὰ εἰκοσιπενταετίαν περίπου, ὅτε μοναχὸς τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου διῆλθεν ἅπασαν τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου μέχρι τῶν ἄκρων ὁρίων τῆς Σινικῆς, διαβὰς διὰ Τραπεζοῦντος, τοῦ ὄρους Ἀραράτ, τῆς Βαβυλῶνος καὶ τῆς νήσου Ἰάβας. Ἀλ-

λὰ τοσοῦτον συγκεχυμένη εἶναι ἡ διήγησις αὐτοῦ, καὶ τοσοῦτον πρόδηλος ἡ εὐπιστία του, ὥστε οὐδεμίαν σπουδαιότητα δύναται ν' ἀποδώσῃ τις εἰς τὰς ἀφηγήσεις αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ δύναταί τις εἰπεῖν περὶ τῶν μυθωδῶν περιηγήσεων Ἰωάννου Μανδεβίλ, περὶ οὗ ὁ Κούλεϋ λέγει ὅτι ἐδημοσίευσε «σύγγραμμα, τοσοῦτον πλῆρες ψεύδεων, ὥστε ὅμοιον τούτῳ ἐν οὐδεμιᾷ ἴσως ὑφίστανται τῶν γνωστῶν γλωσσῶν».

Ὅπως εὕρωμεν ἀντάξιον τοῦ βενετοῦ περιηγητοῦ διάδοχον, δέον νὰ μνημονεύσωμεν ἀράβου περιηγητοῦ, ὅστις ἔπραξε διὰ τὴν Αἴγυπτον, τὴν Ἀραβίαν, τὴν Ἀνατολήν, τὴν Ταρταρίαν, τὴν Ἰνδικήν, τὴν Σινικήν, τὴν Βεγγάλην καὶ τὸ Σουδὰν ὅ,τι ὁ Μάρκος Πόλος ἔπραξε διὰ μέρος σχετικῶς μέγα τῆς κεντρικῆς Ἀσίας. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, εὐφυὴς καὶ τολμηρὸς συνάμα, δέον νὰ ταχθῇ μεταξὺ τῶν τολμηροτέρων περιηγητῶν.

Ἦτο θεολόγος ὁ περιηγητὴς οὗτος, ἐκαλεῖτο δὲ Ἀβὸ Ἀλλὰχ Ἐλ Λαβάττ, ἀλλ' ἐγένετο περίφημος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Ἰὸν Βατούτα. Τῷ 1324 (725 ἔτει τῆς ἐγίρας) ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Μέκκαν χάριν προσκυνήματος, ἀναχωρήσας δὲ ἐκ Ταγγέρης, τῆς γενεθλίου αὐτοῦ πόλεως, μετέβη εἰς Ἀλεξανδρέτταν, εἶτα εἰς Κάϊρον. Κατὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ διαμονὴν αὐτοῦ ἐμελέτησεν ἰδίᾳ τὸν Νεῖλον, καὶ πρὸ πάντων τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ· εἶτα προσεπάθησε νὰ ἀναπλεύσῃ αὐτὸν, ἀλλ' ἀνασταλεὶς ἐκ ταραχῶν ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Νουβίας κατέβη τὸν μέγαν ποταμὸν πλεύσας εἰς Μικρὰν Ἀσίαν.

Ἀφοῦ ἐπεσκέψατο τὴν Γάζαν ὁ ἄραψ περιηγητὴς, τοὺς τάφους τοῦ Ἀβραὰμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, τὴν Τύρον, τότε λίαν ὀχυρὰν καὶ ἀπρόσβλητον ἐκ τριῶν μερῶν, τὴν Τιβεριάδα, ἠρειπωμένην τότε, ἧς οἱ περίφημοι λουτρῶνες ἦσαν καθ' ὁλοκληρίαν κατεσταμμένοι, προσειλκύσθη ἐκ τῶν θαυμάτων τοῦ ὄρους Λιβάνου, ἐντευκτηρίου πάντων τῶν τότε ἐρημιτῶν, οἵτινες ὀρθῶς ἐξέλεξαν μίαν τῶν ὡραιοτέρων χωρῶν τῆς γῆς ὅπως τελειώσωσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν. Διαβαίνων εἰς Ἡλιόπολιν καὶ διελθὼν διὰ Δαμασκοῦ τῷ 1345 εὗρε τὴν πόλιν ταύτην ἀποδεκατιζομένην ὑπὸ λοιμοῦ· ἡ φοβερὰ μάστιξ ἀφήρπαζε καθ' ἑκάστην μέχρις «εἰκοσιτετρακισχιλίων», ἐὰν πιστεύσωμεν εἰς τὸν Ἰὸν Βατούταν, καὶ βεβαίως ἡ Δαμασκὸς θὰ ἠρημοῦτο ταχέως ἄνευ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐνέδωκε κατ' αὐτὸν εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ λαοῦ, συνελθόντος εἰς τὸ σεβαστὸν ἐκεῖνο τέμενος, ἔνθα φαίνεται ἡ πολύτιμος πέτρα, ἐφ' ἧς σώζεται ὁ τόπος τοῦ ποδὸς τοῦ Μωϋσέως.

Ἀναχωρήσας ἐκ Δαμασκοῦ ὁ ἄραψ θεολόγος μετέβη εἰς τὴν πόλιν Μεσχίδην, ἔνθα ἐπεσκέφθη τὸν τάφον τοῦ Ἀλῆ. Εἰς τὸν τάφον τοῦτον συρρέουσι πολλοὶ προσκυνηταὶ παραλυτικοί, οἵτινες ἀρκεῖ νὰ διέλθωσι μίαν νύκτα προσευχόμενοι διὰ νὰ θεραπευθῶσιν ἐκ πάσης δήποτε νόσου. Ὁ Βατούτας οὐδαμῶς φαίνεται διαμφισβητῶν τὴν αὐθεντικότητα τοῦ θαύματος τούτου, ὅπερ γνωστὸν τυγχάνει ἐν πάσῃ τῇ Ἀνατολῇ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τῆς «νυκτὸς τῆς ἀναρρώσεως».

Μετὰ τὴν Μεσχέδην ὁ Ἰὸν Βατούτας ἀκάματος ἀείποτε καὶ παρασυρόμενος ὑπὸ τῆς κρατούσης αὐτοῦ ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἴδῃ νέα πράγματα μετέβη εἰς Βατόραν καὶ εἰσέδυ εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσπαχὰν, εἶτα δὲ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σιρὰς, ἔνθα ἐπεθύμει νὰ διαλεχθῇ πρὸς τὸν περίφημον θαυματοποιὸν Μὰγδ Ὀδδίν. Ἐκ Σιρὰς μετέβη εἰς Βαγδάτην, Ταυρίδα, καὶ κατόπιν εἰς Μεδινάν, ἔνθα προσηυχήθη ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ προφήτου, καὶ τέλος εἰς Μέκκαν, ἔνθα ἐφησύχασεν ἐπὶ τρία ἔτη.

Γνωστὸν ὅτι ἐκ τῆς ἁγίας ταύτης τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας πόλεως ἀναχωροῦσιν ἀδιαπαύστως συνοδείαι προσκυνητῶν διατρεχόντων πᾶσαν τὴν περίχωρον. Ἐν συνοδείᾳ τινῶν ἐκ τῶν τολμηρῶν τούτων ἐμπόρων ἐδυνήθη ὁ Ἰὸν Βατούτας νὰ ἐπισκεφθῇ πάσας τὰς πόλεις τῆς Ὑεμένης. Προϋχώρησε μέχρις Ἄδεν, εἰς τὴν ἄκραν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ ἐκεῖθεν ἀνεχώρησε διὰ πλοίου εἰς Ζεϊλὰ, λιμένα τῆς Ἀβυσινίας. Ἐπάτει λοιπὸν τὸν πόδα ἐπὶ τῆς ἀφρικανικῆς γῆς. Προχωρήσας εἰς τὴν χώραν τῶν Βερβέρων, ἐσπούδασε τὰ ἤθη καὶ τὰς συνηθείας τῶν ρυπαρῶν καὶ ἀπεχθῶν ἐκείνων φυλῶν, αἵτινες ζῶσιν ἐξ ἰχθύων καὶ σαρκὸς καμήλου. Ἐν τούτοις ὁ Ἰὸν Βατούτας εὗρεν ἐν τῇ πόλει Μακδάσβου ποιάν τινα πολυτέλειαν, σχεδὸν ῥαστώνην, ἧς εὐαρέστως ἀνεμιμνήσκετο. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης ἦσαν λίαν παχύσωμοι, ἕκαστος δὲ «ἔτρωγεν ὅσον ὁλόκληρον μοναστήριον» καὶ ἐξετίμα μεγάλως τὰ νώγαλα εἷον· γλώσσας ἀρνίου βεβρασμένας μετὰ γάλακτος, λεμόνια ἐσακχαρωμένα, λέπυρα νωποῦ πιπέρεως καὶ πρασίνην ζιγγίβερι.

Ἀφοῦ ὁ Ἰὸν Βατούτας ἐγνώρισέ πως τὸν τόπον τῶν Βερβέρων, ἰδίᾳ παραλίως, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Ζαγκεβάρην, διαπλεύσας δὲ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἀφίκετο ἀκολουθῶν τὴν ἀραβικὴν ἀκτὴν εἰς Ζαφὰρ, πόλιν κειμένην ἐπὶ τῆς Ἰνδικῆς θαλάσσης. Ἡ βλάστησις ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἦτο ὡραία· τὸ βελέτιον [1]) κοκοφοῖνιξ, τὸ λιβανωτοφόρον δένδρον ἐσχημάτιζον μεγαλοπρεπῆ δάση· ἀλλ' ὁ περιηγητὴς ὁλονὲν ἐπιθυμῶν νὰ χωρήσῃ ἐπὶ τὰ πρόσω, ἐτράπη προσωτέρω καὶ ἀφίκετο εἰς Ὁρμοὺζ ἐπὶ τοῦ περσικοῦ κόλπου. Διέτρεξε περσικάς τινας ἐπαρχίας, μετὰ ταῦτα δὲ ἀνευρίσκομεν αὐτὸν τὸ δεύτερον ἐν Μέκκᾳ κατὰ τὸ 1332· ὥστε εἰσήρχετο εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν μετὰ τρία ἔτη ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀναχωρήσει ἐξ αὐτῆς.

Ἁπλῆ ὅμως ἀνάπαυλα τοῦ περιηγητικοῦ βίου τοῦ Ἰὸν Βατούτα ἦτο τοῦτο, διότι μετὰ μικρὸν ὁ ἀτρόμητος περιηγητὴς μεταβὰς ἐξ Ἀσίας εἰς Ἀφρικὴν ἐρριψοκινδύνευσεν αὖθις ἀνὰ μέσον χωρῶν τῆς ἄνω Αἰγύπτου ἥκιστα γνωστῶν, καταβὰς μέχρι Καΐρου. Ἐκεῖθεν ἐτράπη εἰς Συρίαν, ἐξέβραμεν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς Τρίπολιν καὶ εἰσέδυ μέχρι τῆς χώρας τῶν Τουρκομάνων τῆς Ἀνατολῆς, ἔνθα ἡ «ἀδελφότης τῶν νέων» ἐδεξιώσατο αὐτὸν λίαν φιλοξένως.

Μετὰ τὴν Ἀνατολὴν ὁ ἄραψ περιηγητὴς διαλαμβάνει περὶ Μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ Ἰὸν Βατούτας προϋχώρησε μέχρις Ἐρζερούμ, ἔνθα ἐπεδείχυη αὐτῷ ἀερόλιθος ζυγίζων 620 λίτρας. Εἶτα διαπλεύσας τὸν Εὔξεινον, ἐπεσκέψατο τὴν Κριμαίαν, τὴν Θεοδοσίαν, καὶ τὸ Βούλγαρι, πόλιν εἰς λίαν ὑψηλὸν κειμένην γεωγραφικὸν πλάτος, ὥστε ἡ ἀνισότης τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν ὑπῆρξε λίαν σπουδαία, τέλος δὲ ἀφίκετο εἰς Ἀστραχὰν, ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Βόλγα, ἔνθα διέμενεν ὁ τάρταρος χάνης κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον.

Ἡ πριγκηπέσσα Βαϊλοὺν, σύζυγος τοῦ ἡγεμόνος τούτου καὶ θυγάτηρ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, προὐτίθετο νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν πατέρα αὐτῆς. Φυσικωτάτη ἐπαρουσιάζετο τῷ Ἰὸν Βατούτα εὐκαιρία νὰ ἐξερευνήσῃ τὴν εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν. Ἔτυχε δὲ τῆς ἀδείας νὰ συνοδεύσῃ τὴν πριγκηπέσσαν, ἥτις ἀνεχώρησε συνοδευομένη ὑπὸ πεντακισχιλίων ἀνδρῶν καὶ φορητοῦ τεμένους, ὅπερ ἐστήνετο κατὰ πάντα σταθμόν. Ἡ ὑποδοχὴ τῆς πριγκηπέσσης ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπῆρξε μεγαλοπρεπὴς καὶ οἱ κώδωνες ἐσήμηναν τούτῳ σροδρῶς, «ὥστε ἐκ τοῦ κρότου καὶ αὐτὸς ἐκλονεῖτο ὁ οὐρανός».

Εἰς τὸν θεολόγον ἐγένετο ὑποδοχὴ ἀνταξία τῆς φήμης αὐτοῦ. Ἐδυνήθη νὰ περιηγηθῇ τὴν πόλιν λεπτομερῶς καὶ ἔμεινεν ἐν αὐτῇ ἐπὶ ἓξ καὶ τριάκοντα ἡμέρας.

1) Κλημματῶδες ἐκ τῶν πεπεροειδῶν φυτῶν, οὗ τὰ φύλλα μασῶσιν οἱ Ἰνδοί.

Ὁ Ἰὸν Βατούτας ὑπῆρξε λοιπὸν τολμηρὸς περιηγητὴς ἐν ᾗ ἐποχῇ αἱ μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν συγκοινωνίαι ἦσαν δυσχερεῖς ἅμα καὶ ἐπικίνδυνοι, λέγει ὁ γαλάτης συγγραφεύς, μολονότι κατὰ τὴν ἡμετέραν ταπεινὴν γνώμην ἐὰν ἐκ τούτου καὶ μόνου δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὁ Ἰὸν Βατούτας τολμηρὸς περιηγητής, οἱ πρὸ αὐτοῦ ὑπῆρξαν ἐξ ἴσου τοιοῦτοι καθ' ὅσον ἐντελέστερα συγκοινωνίας μέσα καὶ ὀλιγώτεροι κίνδυνοι δὲν ὑπῆρχον βεβαίως. Ὁ ἄραψ περιηγητὴς διέτρεξε τὴν Αἴγυπτον, τὴν Ἀραβίαν, τὴν ἀσιατικὴν Τουρκίαν καὶ τὰς ἐπαρχίας τοῦ Καυκάσου· μετὰ τοσούτους λοιπὸν μόχθους ἐδικαιοῦτο ν' ἀναπαυθῇ. Μεγάλη ἦτο ἡ φήμη αὐτοῦ ἥτις θὰ ἱκανοποίει ἦττον φιλόδοξον πνεῦμα· καὶ ἦτο βεβαίως ὁ διασημότερος περιηγητὴς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, ἀλλ' ἡ ἀκόρεστος αὐτοῦ φιλοδοξία παρέσυρεν αὐτὸν ἀκόμη, καὶ ὁ κύκλος τῶν ἐξερευνήσεών του ἔμελλε νὰ αὐξήσῃ ἔτι.

Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ἰὸν Βατούτας μετέβη αὐθις εἰς Ἀστραχάνιον, ὁπόθεν διαβὰς τὰς αὐχμηρὰς τῆς νῦν Τουρκεστάνης ἐρήμους ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν Χοράσμ, ἥτις τῷ ἐφάνη μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, εἶτα εἰς Βουχάραν, ἡμικατεστραμμένην ἔτι ὑπὸ τῶν στρατῶν τοῦ Τσεγκὶς χάν. Μετά τινα χρόνον ἀνευρίσκομεν αὐτὸν ἐν Σαμαρκάνδῃ, πόλει θρησκευτικῇ, μεγάλως ἀρεσάσῃ τῷ σοφῷ περιηγητῇ, εἶτα ἐν Βάκτροις (Βάλχ) εἰς ἣν μόνον ἀφοῦ διέβη τὴν ἔρημον τοῦ Χορασὰν ἐδυνήθη νὰ φθάσῃ. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο κατεστραμμένη καὶ ἠρημωμένη, καθόσον δι' αὐτῆς διέβησαν τῶν βαρβάρων οἱ στρατοί. Ὁ Ἰὸν Βατούτας δὲν ἐδυνήθη νὰ διαμείνῃ ἐν αὐτῇ καὶ ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς δυσμὰς εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀφγανίας. Πρὸς τοῦτο ἐπαρουσιάζετο ἡ ὀρεινὴ χώρα τοῦ Κουσιστὰν καὶ εἰς ταύτην ἐτράπη ἀδιστάκτως· μετὰ πολλοὺς δὲ μόχθους οὓς ὑπέμεινεν ἀφίκετο εἰς τὴν σπουδαίαν πόλιν τῆς Ἐράτης. Τοῦτο ἦτο τὸ ἄκρον πρὸς δυσμὰς ὅριον τοῦ Ἰὸν Βατούτα. Ἀπεφάσισε τότε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν πρὸς ἀνατολὰς πορειαν αὐτοῦ καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἄκρα ὅρια τῆς Ἀσίας μέχρι τῶν παραλίων τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ· ἐὰν ἐπετύγχανε, θὰ ὑπερέβαινε τοιουτοτρόπως τὸν κύκλον τῶν ἐξερευνήσεων τοῦ διασήμου Μάρκου Πόλου.

Ἐξεκίνησε λοιπὸν ἀκολουθήσας τὴν Καβούλην καὶ τὰ σύνορα τῆς Ἀφγανίας καὶ ἀφίκετο μέχρι τῶν παραλίων τοῦ Σίνδι, τοῦ κατόπιν Ἰνδοῦ, ὃν κατέπλευσε μέχρι τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ. Ἐκ τῆς πόλεως Λαχάρι διέβη εἰς Δέλχι, τὴν μεγάλην καὶ ὡραίαν πόλιν, ἣς οἱ κάτοικοι εἶχον λιποτακτήσει τότε ἵνα διαφύγωσι τὴν ὀργὴν τοῦ αὐτοκράτορος Μωχαμέτ.

Ὁ τύραννος οὗτος, γενναῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς εἰς τὰς ὥρας του, ἐδέξατο λίαν εὐμενῶς τὸν ἄραβα περιηγητὴν· ἐπεδαψιλευσεν αὐτῷ τὰς εὐνοίας του καὶ τὸν διώρισε δικαστὴν ἐν Δέλχι μετὰ παραχωρήσεως γαιῶν καὶ χρηματικῶν ὠφελειῶν ἃς συνεπήγετο ἡ θέσις αὕτη. Ἀλλ' αἱ τιμαὶ αὗται δὲν ἔμελλον νὰ διαρκέσωσιν ἐπὶ πολύ, διότι ἐνοχοποιηθεὶς ὁ Ἰὸν Βατούτας εἰς ὅτι θεν συνωμοσίαν ἐνόμισε καλὸν νὰ καταλίπῃ τὴν θέσιν καὶ ἐγένετο φακίρης 1) ὅπως διαφύγῃ τὴν ὀργὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀλλ' ὁ Μωχαμὲτ συνεχώρησεν αὐτῷ καὶ τὸν διώρισε πρεσβευτὴν αὐτοῦ ἐν Σινικῇ.

Ὑπεμειδία λοιπὸν εἰσέτι ἡ τύχη εἰς τὸν θαρραλέον θεολόγον, ὅστις ἔμελλε νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ἀπωτάτας ταύτας χώρας ὑπὸ ἐξαιρετικὰς συνθήκας εὐπορίας καὶ ἀσφαλείας. Ἐκόμιζε δῶρα τῷ αὐτοκράτορι τῆς Σινικῆς, διστίχιοι δὲ ἱππεῖς ἔμελλον νὰ συνοδεύσωσιν αὐτόν,

Ἀλλ' ὁ Ἰὸν Βατούτας ἔκαμε τὸ δὴ λεγόμενον τὸν λογαριασμὸν αὐτοῦ ἄνευ τῶν ἐπαναστατῶν, οἵτινες κατεῖχον τὴν

1) Μοναχὸς μωαμεθανός.

περίχωρον. Ἐγένετο μάχη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τῆς συνοδείας αὐτοῦ καὶ τῶν Ἰνδῶν, αὐτὸς δὲ ἀποχωρισθεὶς τῶν συντρόφων του συνελήφθη, ἐγυμνώθη καὶ δεσμευθεὶς ἐσύρθη, χωρὶς νὰ γινώσκῃ ποῦ. Ἐν τούτοις χωρὶς ν' ἀπελπισθῇ ἢ ν' ἀπενθαρρυνθῇ κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τὰς χεῖρας τῶν συλλαβόντων αὐτὸν καὶ μετὰ ἑφθήμερον περιπλάνησιν εὑρέθη ὑπὸ Αἰθίοπος, ὅστις ὡδήγησεν αὐτὸν εἰς Δέλχι εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ αὐτοκράτορος.

Ὁ Μωχαμὲτ ἑτοιμάσας τὰ ὁδοιπορικὰ ἔξοδα νέας ἐκδρομῆς ἐπεκύρωσε τὸν ἄραβα περιηγητὴν ἐν τῇ θέσει τοῦ πρεσβευτοῦ. Τὴν φορὰν ταύτην ἡ συνοδεία διελθοῦσα ἄνευ προσκόμματος τὴν ἐν ἀνταρσίᾳ διατελοῦσαν χώραν διὰ Κανόγης, Μέρβας, Γουαλιὸρ καὶ Βαροὺν ἀφίκετο εἰς Μαλαβάρ. Βραδύτερον ὁ Ἰὸν Βατούτας εἰσῆρχετο εἰς Καλοκούτ, κατόπιν γενομένην πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας Μαλαβάρης καὶ σπουδαῖον λιμένα, ἔνθα ἀνέμεινεν ἐπὶ μῆνας εὐνοϊκὸν ἄνεμον ὅπως ἀποπλεύσῃ. Τὸν ἀκούσιον τοῦτον σταθμὸν ἐπωφελήθη, ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἐμπορικοῦ τῆς Σινικῆς ναυτικοῦ, ὅπερ ὅπερ ἔπλεε συνεχῶς εἰς τὸν ἀνωτέρω λιμένα. Ὡμίλει μετὰ θαυμασμοῦ περὶ τῶν ὑογκῶν 1) ἀληθῶν πλευστῶν κήπων, ἐν οἷς ἐκαλλιεργεῖτο ζιγγίβερις καὶ λαχανικὰ καὶ αἴτινες ὡμοίαζον πρὸς οἱονεὶ ἀνεξάρτητα χωρία, ἐξ ὧν μέγαν ἀριθμὸν ἐκέκτηντό τινες πλούσιοι ἰδιῶται.

Ἐπῆλθεν ὅμως καὶ εὐνοϊκὴ ἐποχή. Ὁ Ἰὸν Βατούτας ἐξέλεξε διὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ μικρὰν ὑόγκαν παρέχουσαν πάντα τὰ μέσα τῆς ἀνέσεως, καὶ εἰς ταύτην ἔθηκε τὰ πλούτη καὶ τὰς ἀποσκευὰς αὐτοῦ. Ἕτεραι τρισκαίδεκα ὑόγκαι ἐπρόκειτο νὰ παραλάβωσι τὰ δῶρα, ἅτινα ὁ ἡγεμὼν τοῦ Δέλχι ἔπεμψεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Σινικῆς. Ἀλλὰ σφοδρὰς ἐπελθούσης τὴν νύκτα τρικυμίας, τὰ πλοῖα ἀπώλοντο. Εὐτυχῶς ὁ Ἰὸν Βατούτας δὲν εἶχεν ἐπιβῆ, μείνας ἐν τῇ ξηρᾷ ὅπως παρευρεθῇ εἰς τὰς ἐν τῷ τεμένει προσευχάς, καὶ ἐσώθη χάρις εἰς τὴν εὐσέβειαν ταύτην. Εἶχεν ὅμως ἀπολέσει τὰ πάντα, οὐδὲν δὲ ὑπελείπετο αὐτῷ ἀλλ' ἢ ὁ τάπης ἐφ' οὗ καθήμενος προσηύχετο, μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ταύτην καταστροφήν, δὲν ἐτόλμησε πλέον νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Δέλχι. Ἡ ἀτυχία αὕτη ἦτο ἱκανὴ νὰ ἐξοργίσῃ αὐτοκράτορα ἧττον ἀνυπόμονον.

Ὁ Ἰὸν Βατούτας ἔλαβε τὴν ἀπόφασίν του· παρητήθη τῆς ὑπηρεσίας τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν ὠφελειῶν αὐτοῦ ὡς πρεσβευτοῦ καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὰς Μαλδίβας νήσους, κυβερνωμένας κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ὑπὸ γυναικός, καὶ διενεργούσας μέγα ἐμπόριον κοκκοφοινίκων. Καὶ ἐκεῖ ὁ ἄραψ θεολόγος περιεβλήθη δικαστικὸν ἀξίωμα· συνεζεύχθη τρεῖς γυναῖκας, ἀλλ' ἠναγκάσθη μετ' οὐ πολὺ νὰ φύγῃ, διότι περιέπεσεν εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ βεζίρου, φθονήσαντος τὴν φήμην αὐτοῦ. Ἤλπισε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Κορομανδὲλ, ἀλλ' οἱ ἄνεμοι ἔφερον τὸ πλοῖον του εἰς τὴν νῆσον Κεϋλάνην. Ἐκεῖ ὁ Ἰὸν Βατούτας ἔτυχε μεγάλων τιμῶν καὶ τῆς ἀδείας τοῦ βασιλέως ν' ἀναβῇ τὸ ἱερὸν ὄρος τοῦ Σερανδὶβ ἢ ἀκρώρειαν τοῦ Ἀδάμ. Ἐσκόπει νὰ ἴδῃ τὸν θαυμάσιον τύπον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, ὃν Ἰνδοὶ μὲν «πόδα τοῦ Βούδα» καλοῦσι, Μωαμεθανοὶ δὲ «πόδα τοῦ Ἀδάμ». Διατείνεται ὁ ἄραψ περιηγητὴς ὅτι ὁ τύπος οὗτος ἔχει μῆκος ἑνδεκα παλαμῶν, τὸ δὲ μῆκος τοῦτο εἶναι πολὺ μικρότερον ἐκείνου, ὅπερ ἔδωκεν ἱστορικὸς τοῦ Θ' αἰῶνος, ὅστις ὑπολογίζει αὐτὸ εἰς οὐχὶ ἔλασσον τῶν 79 πήχεων. Προστίθησι μάλιστα ὁ ἱστορικὸς οὗτος ὅτι ἐνῷ ὁ εἷς πους τοῦ προπάτορος ἡμῶν ἐπάτει ἐπὶ τοῦ ὄρους, ὁ ἕτερος ἦτο βεβυθισμένος ἐν τῷ ἰνδικῷ ὠκεανῷ. Ὁ Ἰὸν Βατούτας ποιεῖται λόγον καὶ περὶ

1) Πλοῖα ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ρ.ναις.

μεγάλων πωγωνοφόρων πιθήκων, σπουδαῖον ἀποτελούντων μέρος τῶν κατοίκων τῆς νήσου, ἥτις διετέλει φαίνεται ὑπὸ μοναρχικὸν πολίτευμα ἐκπροσωπούμενον ὑπὸ κυνοκεφάλου βασιλέως, ἑστεμμένου διὰ φύλλων δένδρων. Γνωστὸν τί ὀφείλομεν νὰ σκεφθῶμεν περὶ πάντων τούτων τῶν μύθων, διαδιδομένων ὑπὸ τῶν εὐπίστων Ἰνδῶν.

Ἐκ Κεϋλανης ὁ περιηγητὴς μετέβη εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Κορομανδὲλ, ἀφοῦ κατὰ τὸν πλοῦν αὐτοῦ ἀπήντησε σφοδρὰς τρικυμίας. Ἐκ τῆς ἀκτῆς ταύτης ἔφθασεν εἰς τὴν ἀντικειμένην παραλίαν διαβὰς τὴν κατωτέραν ἄκραν τῆς ἰνδικῆς χερσονήσου, ἔνθα ἠκολούθησε πάλιν τὴν θαλασσίαν ὁδόν. Ἀλλὰ τὸ πλοῖον αὐτοῦ συνελήφθη ὑπὸ πειρατῶν, ἀπογυμνωθεὶς δὲ σχεδὸν μέχρι χιτῶνος καὶ ἐκλελυμένος ὑπὸ τῶν κοπώσεων ἀφίκετο εἰς Καλικούτ. Ἐν τούτοις οὐδὲν ἀτύχημα ἀνεχαίτιζεν αὐτόν· ἦτο ἐξ ἐκείνων τῶν ἀκαταβλήτων περιηγητῶν, οἵτινες καθίστανται γενναιότεροι κατόπιν ἀτυχίας, διὸ εὐθὺς ὡς διὰ τῆς φιλοξενίας ἐμπόρων τινῶν τοῦ Δέλχι ἐδυνήθη ν' ἀναλάβῃ τὴν ὁδοιπορικὴν αὐτοῦ βακτηρίαν, ἀνεχώρησεν αὖθις εἰς τὰς Μελδίβας νήσους, ἐκεῖθεν εἰς Βεγγάλην, ἧς ἐθαύμασε τὰ φυσικὰ πλούτη, ἔπλευσε μετὰ ταῦτα εἰς Σουμάτραν, προσήγγισε μετὰ πεντηκονθήμερον ἄθλιον πλοῦν εἰς μίαν τῶν Νικοβάρων νήσων, κειμένων ἐπὶ τοῦ κόλπου τῆς Βεγγάλης, καὶ μετὰ πεντεκαίδεκα ἡμέρας ἀφίκετο τέλος εἰς Σουμάτραν, ἧς ὁ βασιλεὺς ἐδέξατο αὐτὸν μετὰ μεγάλης εὐνοίας, ὡς ἔπραττεν ἄλλως διὰ πάντα Μωαμεθανόν. Ὁ Ἰβν Βατούτας δὲν ἦτο τυχαῖος ἄνθρωπος· ἤρεσε τῷ ἡγεμόνι τῆς νήσου, ὅστις ἐχορήγησεν αὐτῷ γενναίως τὰ μέσα τοῦ νὰ μεταβῇ εἰς Σινικήν.

Μία ὑόγκη μετέφερε τὸν ἄραβα περιηγητὴν ἐπὶ τῆς «ἠρέμου θαλάσσης» καὶ μετὰ μίαν καὶ ἑβδομήκοντα ἡμέρας ἀφοῦ κατέλιπε τὴν Σουμάτραν ἀφίκετο εἰς τὸν λιμένα Κατλούκα, πρωτεύουσαν χώρας ἀρκούντως προβληματικῆς, ἧς οἱ ὡραῖοι καὶ γενναῖοι κάτοικοι διέπρεπον εἰς τὴν ὁπλοποιίαν. Ἐκ Κατλούκας ὁ Ἰβν Βατούτας διέβη εἰς τὰς σινικὰς ἐπαρχίας ἐπισκεψάμενος ἐν πρώτοις τὴν μεγαλοπρεπῆ πόλιν Ζαιτὲμ, πιθανῶς Τσουεντσεοὺ τῶν Σινῶν, κειμένην ὀλίγον πρὸς βορρᾶν τῆς Νὰν-κίγκ. Διέτρεξε τοιουτοτρόπως διαφόρους πόλεις τῆς μεγάλης ταύτης αὐτοκρατορίας, μελετῶν τὰ ἔθιμα τῶν λαῶν αὐτῆς, ὧν ἐθαύμασε πανταχοῦ τὰ πλούτη, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸν πολιτισμόν, ἀλλὰ δὲν ἐχώρησε μέχρι τοῦ μεγάλου τείχους, ὅπερ ἀποκαλεῖ «ἐμπόδιον τοῦ Γὼγ καὶ τοῦ Μαγώγ». Ἐξερευνῶν οὕτω τὰς μεγάλας ταύτας χώρας διέμεινεν ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει τοῦ Κένση, ἥτις περιελάμβανεν ἓξ ὀχυρὰς πόλεις Κατὰ τὰς περιηγήσεις ταύτας συνέπεσε νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν κηδείαν ἑνὸς χάνου, ταφέντος μετὰ τεσσάρων δούλων, ἓξ εὐνουμένων αὐτῷ καὶ τεσσάρων ἵππων.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐξερράγησαν ταραχαὶ ἐν Ζαιτὲμ, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων ἠναγκάσθη ὁ Ἰβν Βατούτας ν' ἀπέλθῃ ἐκ τῆς πόλεως ταύτης εἰς Σουμάτραν, ὁπόθεν διὰ Καλικοὺτ καὶ Ὀρμοὺζ ὑπέστρεψεν εἰς Μέκκαν τῷ 1348, ἀφοῦ περιηγήθη τὴν Περσίαν καὶ τὴν Συρίαν.

Ἡ ὥρα τῆς ἀναπαύσεως δὲν ἐσήμαινεν εἰσέτι διὰ τὸν ἀκάματον τοῦτον περιηγητήν. Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐπανέβλεπε τὴν γενέθλιον αὐτοῦ πόλιν Ταγγέρην· μετὰ ταῦτα δὲ ἀφοῦ ἐπεσκέψατο τὰς μεσημβρινὰς τῆς Ἱσπανίας χώρας, ἐπανήρχετο εἰς Μαρόκον, εἰσέδυεν εἰς Σουδὰν, διέτρεχε τὴν ὑπὸ τοῦ Νίγηρος ποταμοῦ ἀρδευομένην χώραν, διέβαινε τὴν ἔρημον καὶ εἰσήρχετο εἰς Ταμβουκτοὺ, διανύσας οὕτως ἀπόστασιν, ἥτις ἤρκει νὰ δοξάσῃ ἧττον φιλόδοξον περιηγητήν.

Ἡ ἐκδρομὴ αὕτη ἦν ἡ τελευταία. Τῷ 1353, μετὰ ἐννέα καὶ εἴκοσιν ἔτη

ἀφοῦ ἀνεχώρησε τὸ πρῶτον ἐκ Ταγγάρης εἰσήρχετο εἰς τὸ Μαρόκον καὶ ἐγκαθίστατο ἐν Φές. Ὁ Ἰβν Βατούτας εἶναι ἄξιος τῆς φήμης τοῦ ἀτρομήτερου περιηγητοῦ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, δίκαιοι δὲ ὑπῆρξαν οἱ ἐπιγενόμενοι ἀναγράψαντες τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐθὺς κατόπιν τοῦ ὀνόματος τοῦ διασήμου βενετοῦ περιηγητοῦ Μάρκου Πόλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΗΘΕΝΚΟΥΡ [1339 – 1425]

Α'.

Ὁ ὁρμανδὸς ἱππότης. — Αἱ κατακτητικαὶ αὐτοῦ ἰδέαι. — Τὰ τότε γνωστὰ περὶ Καναρίων νήσων. — Γάδειρα. — Τὸ πέλαγος τῶν Καναρίων. — Ἡ Χαρίεσσα νῆσος (Cruciosa — Λαγκερότη Φορταβεντούρα — Λάβος — Ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἐπιστρέφει εἰς Ἱσπανίαν. — Ἀποστασία τοῦ Βερνεβάλ. — Συνέντευξις Ἰωάννου Βηθενκοὺρ καὶ τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου Γ'. — Ὁ Γαδιφὶρ ἐπισκέπτεται τὸ πέλαγος τῶν Καναρίων νήσων. — Ἡ Σιδηρᾶ νῆσος. — Ἡ νῆσος τοῦ Φοίνικος.

Ὁ κόμης Εὐ, Ἰωάννης Βηθενκοὺρ, βαρῶνος τοῦ ἁγίου Μαρτίου le Gaillard, ἐγεννήθη ἐν Νορμανδίᾳ τῷ 1339. Ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ κατήγετο ἐκ καλῆς οἰκογενείας, διακριθεὶς δὲ ἐν τῷ πολέμῳ καὶ τῇ ναυτιλίᾳ, ἐγένετο θαλαμηπόλος Καρόλου τοῦ ΣΤ'. Εἶχεν ὅμως κλίσιν πρὸς τὰς ἀνακαλύψεις καὶ κουρασθεὶς ἐκ τῆς ἐν τῇ αὐλῇ ὑπηρεσίας κατὰ τὴν παραφροσύνην τοῦ βασιλέως, ἥκιστα δὲ εὐτυχὴς ἄλλως ἐν τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ ἀπεφάσισε ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ καὶ νὰ δοξασθῇ διά τινος ριψοκινδύνου κατακτήσεως. Εὐκαιρία πρὸς τοῦτο ἐπαρουσιάσθη ὡς ἑπομένως·

Ὑπάρχει ἐπὶ τῆς ἀφρικανικῆς ἀκτῆς κυκλὰς νήσων καλουμένων Καναρίων, αἵτινες ἄλλοτε ἐκαλοῦντο τῶν Μακάρων. Ταύτας εἶχεν ἐξερευνήσει, ὡς λέγεται, περὶ τὸ 776 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης ὁ Ἰούβας, υἱὸς ἑνὸς βασιλέως τῆς Νουμηδίας, μέρος δὲ αὐτῶν ἐπεσκέφθησαν κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, ὥς τινες ἀναφέρουσιν, Ἄραβες, Γενουήσιοι, Πορτογάλοι, Ἱσπανοὶ καὶ Βισκαϊᾶτοι· τέλος, τῷ 1393 μέγας τις Ἱσπανὸς Ἀλμοναστὲρ τὸ ὄνομα, διοικῶν ἐκστρατείαν ἐποιήσατο ἀπόβασιν εἰς Λαγκερότην μίαν τῶν Καναρίων, ἀπήνεγκε δὲ ἐξ αὐτῆς μετά τινων αἰχμαλώτων προϊόντα μαρτυροῦντα τὴν μεγάλην γονιμότητα τῶν νήσων τοῦ πελάγους ἐκείνου.

Τοῦτο διήγειρε τὴν περιέργειαν τοῦ νορμανδοῦ ἱππότου, ἡ κατάκτησις τῶν

Καναρίων ἐδελέασεν αὐτὸν καὶ ὡς εὐσεβὴς ἀπεφάσισε νὰ προσηλυτίσῃ τοὺς κατοίκους αὐτῶν εἰς τὴν καθολικὴν πίστιν. Ἦτο γενναῖος, νοήμων, ἐπιτήδειος καὶ πλούσιος ἄνθρωπος. Ὅθεν καταλιπὼν τὸ ἐν Caux μέγαρον αὐτοῦ Grainville-la-Teinturière μετέβη εἰς Ροσέλην, ἐκεῖ δὲ συναντήσας τὸν καλὸν ἱππότην Γαδιφὲρ Δελασάλ, πορευόμενον εἰς εὕρεσιν τύχης διηγήθη αὐτῷ τὰ σχέδιά του. Ὁ Γαδιφὲρ ἐζήτησε νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν κατόρθωσιν τοῦ ἔργου ὁμοῦ. Διημείφθησαν μεταξὺ αὐτῶν «πολὺ καλοὶ λόγοι», λίαν διεξοδικοὶ ἢ ὥστε ν' ἀφηγηθῶμεν αὐτοὺς καὶ ἡ συμφωνία ἐπῆλθε.

Ἐν τούτοις ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ συνήθροισε τὸν στρατὸν αὐτοῦ· εἶχε πολλὰ πλοῖα μὲ ἐπαρκὲς πλήρωμα καὶ προμηθείας· ἐξέπλευσε λοιπὸν μετὰ τοῦ Γαδιφὲρ καὶ μετὰ ἀντιξόους ἀνέμους κατὰ τὸν διάπλουν τῆς νήσου Ρὲ καὶ περιπλέον μετὰ διαφωνίας αἵτινες ἀνεφύοντο συχνάκις μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν καὶ τῶν πληρωμάτων ἀφίκοντο εἰς τὸν λιμένα Βιβέρου, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Γαλίκης παρὰ τὴν Κορόνην. Ἐκεῖ ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ διέμειναν ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας. Οἱ Γάλλοι ἀπήντησαν δυσχερείας τινὰς μετά τινος κόμητος τῆς Σκωτίας, ὅστις προσηνέχθη αὐτοῖς ἥκιστα ἁβρῶς, ἀλλὰ τὰ πάντα περιωρίσθησαν μόνον εἰς λόγους. Ὁ βαρῶνος ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν, παρακάμψας δὲ τὸ ἀκρωτήριον Φινιστέρης παρέπλευσε τὴν πορτογαλικὴν ἀκτὴν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἁγίου Βικεντίου καὶ ἀφίκετο εἰς τὸν λιμένα Γαδείρων, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ μακρόν. Καὶ ἐκεῖ ἦλθεν εἰς διένεξιν πρὸς γενουησίους ἐμπόρους κατηγοροῦντας αὐτοῦ ὅτι ἔλαβε τὸ πλοῖον αὐτῶν καὶ ἠναγκάσθη μάλιστα νὰ μεταβῇ εἰς Σεβίλλην, ἔνθα ὁ βασιλεὺς Ἑρρῖκος ὁ Γ' ἐδικαίωσεν αὐτὸν κατὰ πάσης αἰτιάσεως. Ἐπανῆλθε λοιπὸν εἰς Γάδειρα ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ, ἔνθα εὗρε μέρος τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἐν πλήρει στάσει. Οἱ ναῦται φοβηθέντες ἐκ τῶν κινδύνων τῆς ἐκστρατείας δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐξακολουθήσωσιν· ἀλλ' ὁ γάλλος ἱππότης τηρήσας τοὺς θαρραλέους ἀπέπεμψε τοὺς ἀνάνδρους καὶ ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος.

Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τὸ πλοῖον τοῦ βαρώνου δὲν ἐδύνατο νὰ χωρήσῃ ἐκ τῆς νηνεμίας (bonace)· βελτιωθέντος ὅμως κατόπιν τοῦ καιροῦ, ἀφίκετο μετὰ πέντε ἡμέρας εἰς τὰς μικρὰς νήσους τῶν Καναρίων, τὴν Graciosa, καὶ τέλος εἰς τὴν σπουδαιοτέραν αὐτῶν την Λαγκερότην, ἔχουσαν μῆκος 44 χιλιαμέτρων καὶ πλάτος 16, ὁμοίαν δὲ σχεδὸν τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τῇ Ρόδῳ. Ἡ Λαγκερότη εἶναι πλουσία εἰς νομὰς καὶ ἀροσίμους γαίας καταλληλοτάτας εἰς παραγωγὴν κριθῆς. Πολυάριθμοι ὑπάρχουσι κρῆναι καὶ δεξαμεναὶ χορηγοῦσαι ἐξαίρετον ὕδωρ· φύει δὲ ἄφθονον βαφικὸν φυτὸν καλούμενον λειχῆνα. Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης, οἵτινες συνειθίζουσι νὰ πορεύωνται σχεδὸν γυμνοί, εἶναι μεγαλόσωμοι καὶ καλοκαμωμένοι, αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν, αἵτινες φέρουσι δερματίνους χλανίδας, εἶναι ὡραῖαι καὶ τίμιαι.

Ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἐπεθύμει, πρὶν ἢ ἀποκαλυφθῶσι τὰ κατακτηκὰ αὐτοῦ σχέδια, νὰ κυριεύσῃ τινὰς ἐκ τῶν Καναρίων νήσων· ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς ἀγνοίας τοῦ τόπου ἡ ἀπόβασις καθίστατο δυσχερής· προσωρμίσθη λοιπὸν ἐν νησιδίῳ τοῦ νησιωτικοῦ πελάγους βορειότερον κειμένῳ, καὶ συγκροτήσας συμβούλιον ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν εὐπατριδῶν ἐζήτησε τὴν γνώμην αὐτῶν περὶ τοῦ πρακτέου. Τὸ συμβούλιον ἐγνωμάτευσεν ὅτι ἔδει ἀντὶ πάσης θυσίας, διὰ πανουργίας ἢ ἀπάτης, νὰ ληφθῶσι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου ἰθαγενεῖς. Ἡ τύχη ὑπῆρξεν εὐνοϊκὴ εἰς τὸν γενναῖον ἱππότην· ὁ βασιλεὺς τῆς νήσου, Γουαδαρφίας, ἦλθεν εἰς σχέσεις μετ' αὐτοῦ, πρὸς ὃν ὡρκίσθη ὑπακοὴν ὡς φίλος καὶ

οὐχὶ ὡς ὑπήκοος. Ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ᾠκοδόμησε πύργον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν φρούριον ἐν τῷ νοτιοδυτικῷ λειμῶνι τῆς νήσου, καταλιπὼν δέ τινας ἐκ τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βερθίνου Βερνεβὰλ, ἀνδρὸς νοήμονος, ἀπῆλθε μετὰ τῶν ἐπιλοίπων ἵνα καταχτήσῃ τὴν νῆσον Ἐρβανίαν, τὴν ἄλλως λεγομένην Φορταβεντούραν.

Ὁ Γαδιφὲρ συνεβούλευσε νυκτερινὴν ἀπόβασιν, τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο· εἶτα ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν μικροῦ σώματος ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν ἀνδρῶν διέτρεξεν ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας τὴν νῆσον, χωρὶς οὐδένα νὰ συναντήσῃ, ἅτε καταφυγόντων πάντων εἰς τὰ ὄρη. Ἐξαντληθεισῶν τῶν ζωοτροφιῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ, μετέβη δὲ εἰς τὸ νησίδιον Λόβον, κείμενον μεταξὺ Λαγκερότης καὶ Φορταβεντούρας· ἐκεῖ ὅμως ἀπεστάτησεν ὁ ναυτικὸς ἀρχηγός του, μετὰ δυσχερείας δὲ ὁ Γαδιφὲρ ἐπανῆλθε μετὰ τοῦ βαρῶνος εἰς τὴν νῆσον Λαγκερότην.

Ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἀπεφάσισε τότε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἱσπανίαν ὅπως ἐφοδιασθῇ τρόφιμα καὶ νέους μαχητὰς, διότι δὲν ἐδύνατο νὰ βασισθῇ ἐπὶ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ· καταλιπὼν οὖν τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γαδιφὲρ καὶ ἀποχαιρετίσας τοὺς πάντας ἔπλευσε πρὸς τὴν Ἱσπανίαν ἐπὶ πλοίου ἀνήκοντος τῷ Γαδιφέρ.

Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ διώρισε τὸν Βερθίνον Βερνεβὰλ φρούραρχον τῆς νήσου Λαγκερότης. Ὁ Βερνεβὰλ οὗτος ἦτο προσωπικὸς ἐχθρὸς τοῦ Γαδιφὲρ, μόλις δὲ ἀπέπλευσεν ὁ νορμανδὸς ἱππότης, ἐζήτησεν ὁ Βερνεβὰλ νὰ διαφθείρῃ τοὺς συντρόφους αὐτοῦ καὶ κατώρθωσε μάλιστα νὰ παρασύρῃ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, ἰδίᾳ Γάσκωνας, εἰς ἀποστασίαν κατὰ τοῦ διοικητοῦ. Οὗτος οὐδαμῶς ὑποπτεύων τὴν διαγωγὴν τοῦ Βερνεβὰλ ἠσχολεῖτο εἰς θήραν ὑαινῶν ἐπὶ τοῦ νησιδίου Λόβου μετὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ Ρεμονὲ Λεβέδεν, καὶ πολλῶν ἄλλων. Ὁ Ρεμονὲ οὗτος ἀποσταλεὶς εἰς Λαγκερότην ὅπως προμηθευθῇ τρόφιμα δὲν εὗρεν ἐκεῖ τὸν Βερνεβὰλ, ὅστις εἶχε καταλίπει τὴν νῆσον μετὰ τῶν συνενόχων αὐτῷ, μεταβὰς εἰς λιμένα τῆς νήσου Graciosa, ἔνθα εἰς πλοίαρχος ἀπατηθεὶς ἐκ τῶν ὑποσχέσεων αὐτοῦ ἔθηκε τὸ πλοῖόν του εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ δολίου.

Ἐκ τῆς νήσου Graciosa ὁ προδότης Βερνεβὰλ ἐπανῆλθεν εἰς Λαγκερότην, ἔνθα ἐκορύφωσε τὰ ἀνοσιουργήματα αὐτοῦ, ὑποκρινάμενος συμμαχίαν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς νήσου τῶν Καναρίων. Ὁ βασιλεὺς μὴ πιστεύων ὅτι ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππότου Βηθενκοὺρ, πρὸς ὃν εἶχε πᾶσαν ἐμπιστοσύνην, ἐδύνατο ν' ἀπατήσῃ αὐτὸν, προσῆλθε μετὰ τεσσάρων καὶ εἴκοσιν ἐκ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ τῷ Βερνεβὰλ, ὅστις ἀποκοιμηθέντας ἐδέσμευσε καὶ ὡδήγησεν εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου Graciosa. Ὁ βασιλεὺς βλέπων ἑαυτὸν αἰσχρῶς προδοθέντα διέρρηξε τὰ δεσμὰ αὐτοῦ καὶ ἐλευθερώσας τρεῖς τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ κατώρθωσε νὰ ἀποδράσῃ· ἀλλ' οἱ ἀτυχεῖς σύντροφοι αὐτοῦ ἔμειναν αἰχμάλωτοι, παρεδόθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ Βερνεβὰλ εἰς ἱσπανοὺς κλέπτας, οἵτινες ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς πώλησιν εἰς ξένην γῆν.

Καὶ ἄλλας ὅμως αἰσχρότητας διέπραξεν ὁ Βερνεβάλ. Κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ οἱ σύντροφοί του συνέλαβον τὸ πλοῖον τοῦ Γαδιφὲρ ὅπερ εἶχεν οὗτος στείλει εἰς τὸν λιμένα Λαγκερότης ἵνα κομίσῃ προμηθείας. Ὁ Ρεμονὲ ἠθέλησε νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν προδοτῶν τούτων, ἀλλ' οἱ περὶ αὐτὸν ἦσαν εὐάριθμοι· οὐδ' αἱ παρακλήσεις ὅμως αὐτῶν ἴσχυσαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν συμμορίαν τοῦ Βερνεβὰλ καὶ αὐτὸν ἔτι τὸν Βερνεβὰλ ἀπὸ τοῦ νὰ διαρπάξωσι καὶ καταστρέψωσι τὰς προμηθείας, τὰ ναυτικὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ ὅπλα, ἅτινα ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ εἶχε συναθροίσει ἐν τῷ φρουρίῳ Λαγκερότης. Μετὰ ταῦτα οἱ περὶ τὸν Βερνεβὰλ οὐδὲ

καὶ ὕβρεων κατὰ τοῦ διοικητοῦ ἐδείχθησαν φειδωλοί, αὐτὸς δὲ ὁ Βερνεβάλ ἀνέκραξε· «Θέλω νὰ μάθῃ ὁ Γαδιφὲρ Δελασὰλ ὅτι ἐὰν ἦτο, ὡς ἐγὼ, νέος, θὰ μετέβαινον νὰ τὸν φονεύσω, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ μὴ ἦναι νέος, δὲν θέλω πράξει τοῦτο. Ἐὰν ὅμως μοῦ καταβῇ στὸ κεφάλι, θὰ ὑπάγω νὰ τὸν πνίξω εἰς τὴν νῆσον Λοβὸν διὰ νὰ πιάσῃ ψάρια!»

Ἐν τούτοις ὁ Γαδιφὲρ καὶ δέκα ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν ἐκινδύνευον ν' ἀπολεσθῶσιν ἐν τῇ νήσῳ Λόβῳ ἄνευ τροφίμων καὶ ἄνευ ὕδατος· εὐτυχῶς ὅμως μεταβάντες οἱ δύο ἱερεῖς τοῦ φρουρίου τῆς Λαγκερότης εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου Graciosa κατώρθωσαν νὰ μαλάξωσι τὴν καρδίαν ἑνὸς πλοιάρχου ὅστις εἶχε προσβληθῇ ἐκ τῆς προδοσίας τοῦ Βερνεβάλ, ὁ δὲ πλοίαρχος οὗτος ἔδωκεν αὐτοῖς ἕνα ἐκ τῶν ἀνθρώπων του, ὀνόματι Ξιμενὲς, ὅστις ἐπανῆλθεν εἰς τὸ φρούριον Λαγκερότης. Ἐκεῖ εὑρίσκετο ἀσθενὲς ἀκάτιον, ὅπερ ὁ Ξιμενὲς ἐφόρτωσε τρόφιμα· εἶτα ἐπιβὰς αὐτοῦ μετὰ τεσσάρων πιστῶν τοῦ Γαδιφὲρ ἀνθρώπων ἐτράπη ριψοκινδύνως εἰς τὸ νησίδιον Λόβον, ἀπέχον τέσσαρας λεύγας, διαβὰς «τὸ φοβερώτερον στενὸν πάντων τῶν κατὰ τὴν θάλασσαν ταύτην ὑπαρχόντων».

Ὁ ἀτυχὴς Γαδιφὲρ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὑπέφερον τὰ πάνδεινα ἐκ τῆς πείνης καὶ τῆς δίψης καὶ θ' ἀπέθνησκον ἀναποφεύκτως, ἐὰν ὁ Ξιμενὲς δὲν ἐπρόφθανε μὲ τὰς ζωοτροφίας, ἃς ἐκόμιζεν. Μαθὼν ὁ Γαδιφὲρ τὴν προδοσίαν τοῦ Βερνεβὰλ ἀπῆλθεν ἐκ τοῦ ἀκατίου εἰς τὸ φρούριον τῆς Λαγκερότης. Εἶχε προσβληθῇ ἐκ τῆς διαγωγῆς τοῦ Βερνεβὰλ ἀπέναντι τῶν ἀτυχῶν κατοίκων τῶν Καναρίων, πρὸς οὓς ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ καὶ αὐτὸς ὡρκίσθησαν προστασίαν. Ὄχι! οὐδέποτε ἐδύνατο νὰ φαντασθῇ ὅτι ὁ προδότης ἐκεῖνος θ' ἀπετόλμα τὰς μηχανορραφίας ἃς μετῆλθεν αὐτὸς ἐκεῖνος, ὅστις ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν μᾶλλον «ὑπερηφάνων» τῆς ἐκστρατείας ἀνδρῶν.

Τί δὲ ἔπραττε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Βερνεβάλ; Οὗτος ἀφοῦ ἐπρόδωκε τὸν κύριον αὐτοῦ, ἐπρόδωκε καὶ τοὺς συντρόφους του, οἵτινες εἶχον βοηθήσει αὐτὸν εἰς τὰ κακουργήματά του· ἀπεβίβαζεν εἰς τὴν ξηρὰν δώδεκα ἐξ αὐτῶν καὶ ἀνεχώρει μετὰ τῆς προθέσεως νὰ φθάσῃ ἐν Ἱσπανίᾳ τὸν Ἰωάννην Βηθενκοὺρ καὶ νὰ προκαλέσῃ ἐπιδοκιμασίαν τῆς διαγωγῆς του, ἀφηγούμενος τὰ πράγματα κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ. Εἶχε λοιπὸν συμφέρον ν' ἀπαλλαγῇ ἐνοχλητικῶν μαρτύρων καὶ ἐγκατέλιπεν αὐτούς. Οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι ἐσκέφθησαν ἐν πρώτοις νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν γενναιοφροσύνην τοῦ διοικητοῦ καὶ ἐξωμολογήθησαν εἰς τὸν ἱερέα ὅστις ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς εἰς τοῦτο· ἀλλὰ φοβούμενοι τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Γαδιφὲρ ἔφυγον πρὸς τὴν χώραν τῶν Μαύρων. Τὸ πλοῖον ἐναυάγησε κατὰ τὴν Βαρβαρίαν· δύο ἐξ αὐτῶν οὓς ἔφερεν ἐπνίγησαν, οἱ δὲ λοιποὶ περιέπεσαν εἰς χεῖρας εἰδωλολατρῶν, οἵτινες κατέστησαν αὐτοὺς αἰχμαλώτους αὐτῶν.

Ὅτε συνέβαινον ταῦτα ἐν τῇ νήσῳ Λαγκερότῃ, ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἐπιβὰς τοῦ πλοίου τοῦ Γαδιφὲρ ἀφικνεῖτο εἰς Γάδειρα. Ἐκεῖ ἔλαβε κατ' ἀρχὰς αὐστηρὰ μέτρα κατὰ τῶν εἰς ἀποστασίαν ἐπιρρεπῶν ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ φυλακίσας τοὺς κυριωτέρους ἐξ αὐτῶν· εἶτα δὲ ἔπεμψε τὸ πλοῖον αὐτοῦ εἰς Σεβίλλην, ἔνθα εὑρίσκετο τότε ὁ βασιλεὺς Ἐρρῖκος ὁ Γ', ἀλλὰ τὸ πλοῖον ἀπώλετο ἐν Γουαδαλκεβὶρ πρὸς μεγάλην ζημίαν τοῦ Γαδιφέρ.

Ἀφικόμενος ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ εἰς Σεβίλλην ἐδέξατό τινα Φραγκῖσκον Κάλβον, ταχέως καταφθάντα ἐκ τῶν Καναρίων νήσων καὶ προτείναντα νὰ ἐπισρέψῃ μετὰ ζωοτροφιῶν διὰ τὸν διοικητήν. Ἀλλ' ὁ βαρῶνος Βηθενκοὺρ δὲν ἠθέλησε νὰ λάβῃ ἀπόφασίν τινα περὶ τούτου, πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν βασιλέα.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτων ἀφίκετο ὁ Βερνεβὰλ μετὰ τῶν κυριωτέρων συνενόχων

αὐτοῦ καί τινων κατοίκων τῶν Καναρίων οὓς εἶχε λάβει μετὰ τῆς προθέσεως νὰ πωλήσῃ ὡς δούλους. Ὁ προδότης οὗτος ἤλπιζε νὰ παραστήσῃ τὴν προδοσίαν του ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ νὰ προκαταλάβῃ τὴν καλὴν πίστιν τοῦ Ἰωάννου Βηθενκούρ· ἀλλ' ἐσκέπτετο χωρὶς οὐδόλως νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν Κουρτίλλον τινὰ, σαλπιγκτὴν τοῦ Γαδιφὲρ, εὑρισκόμενον μετ' αὐτοῦ. Ὁ γενναῖος οὗτος στρατιώτης κατήγγειλε τοὺς δόλους τοῦ Βερνεβὰλ καὶ ἐπὶ τῇ καταγγελίᾳ αὐτοῦ οἱ δόλιοι ἐκλείσθησαν ἐν τῇ φυλακῇ τῶν Γαδείρων. Ὁ Κουρτίλλος ἐγνωστοποίησε προσέτι τῷ Ἰωάννῃ Βηθενκοὺρ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἐν ταῖς Καναρίαις νήσοις, ὁ δὲ νορμανδὸς ἱππότης μὴ δυνάμενος ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ Σεβίλλης καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε νὰ τύχῃ ἀκροάσεως παρὰ τοῦ βασιλέως, διέταξε τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ νὰ προσφέρωνται φιλοφρόνως πρὸς τοὺς νησιώτας. Ἀλλὰ κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας τὸ πλοῖον ὅπερ ἔφερεν αὐτοὺς ἤχθη εἰς Ἀραγῶνα, ἔνθα οἱ ἀτυχεῖς ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι.

Ἐν τούτοις ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ εἰσήχθη παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Καστίλλης καὶ ἀφοῦ διηγήθη αὐτῷ τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐκστρατείας του, «Βασιλεῦ, τῷ εἶπε, προσέρχομαι νὰ ζητήσω παρὰ σοῦ βοήθειαν· εὐαρεστήθητι νὰ μοὶ ἐπιτρέψῃς νὰ προσηλυτίσω εἰς τὸν χριστιανισμὸν τὰς νήσους αἵτινες καλοῦνται Καναρίαι· ἐπειδὴ δὲ εἶσαι ὁ βασιλεὺς καὶ κύριος πάσης τῆς περιχώρου καὶ ὁ πλησιέστερος χριστιανὸς βασιλεὺς, προσῆλθον ἐξαιτησόμενος τὴν σὴν εὐδοκίαν τοῦ νὰ σοὶ ἀφιερώσω αὐτάς».

Περιχαρὴς ὁ βασιλεὺς ἐδέχθη τὴν προσφορὰν ταύτην τοῦ νορμανδοῦ ἱππότου. Προσήνεγκεν αὐτῷ τὴν διοίκησιν τῶν Καναρίων νήσων καὶ τὸ πέμπτον τῶν ἐμπορευμάτων ἅτινα θὰ ἐκαρποῦτο ἡ Ἱσπανία, περιπλέον δὲ ἐδωρήσατο αὐτῷ εἰκοσακισχίλια μαραβέδα, ἤτοι δεκαπεντακισχίλια περίπου φράγκα πρὸς ἀγορὰν προμηθειῶν προωρισμένων εἰς ἐπισίτισιν τοῦ διοικητοῦ Γαδιφὲρ, ἐχορήγησε δὲ συνάμα αὐτῷ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ κόπτῃ νόμισμα ἐν ταῖς Καναρίαις νήσοις.

Κατὰ κακὴν ὅμως τύχην τὰ χρήματα τὰ δωρηθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἶχεν ἐμπιστευθῇ ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ εἰς ἄνθρωπον ὀλίγης πίστεως, ὅστις ἀπέδρα εἰς Γαλλίαν ἀποφέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ βασιλικὸν δῶρον. Ὁ νορμανδὸς ὅμως ἱππότης ἔλαβε προσέτι παρὰ τοῦ Ἐρρίκου Γ πλοῖον καλῶς ἐφωδιασμένον, φέρον πλήρωμα ἐξ ὀγδοήκοντα ἀνδρῶν, προμηθείας, ὅπλα καὶ ἐργαλεῖα, λίαν δὲ εὐγνωμονῶν τότε τῷ βασιλεῖ ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ διὰ τὴν γενναιοδωρίαν αὐτοῦ ἔγραψε τῷ Γαδιφὲρ ἀφηγούμενος τὰ πάντα, τὴν ἀκραν ὀργὴν καὶ τὸν «θαυμασμὸν» αὐτοῦ μαθόντος τὴν διαγωγὴν τοῦ Βερνεβὰλ, ἐκείνου πρὸς ὃν εἶχεν ἐμπιστοσύνην, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὴν προσεχῆ ἀναχώρησιν τοῦ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Καστίλλης δοθέντος πλοίου.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο σοβαρώτατα γεγονότα συνέβαινον ἐν τῇ νήσῳ Λαγκερότῃ. Ὁ βασιλεὺς Γουαδαρφίας προσβληθεὶς ἐκ τῆς διαγωγῆς τοῦ προδότου Βερνεβὰλ ἐπανεστάτησε, τινὲς δὲ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Γαδιφὲρ ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν νησιωτῶν. Ὁ Γαδιφὲρ εἶχεν ἀπόφασιν νὰ ζητήσῃ τὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων, ὅτε συγγενής τις τοῦ βασιλέως, ὁ ἰθαγενὴς Ἄχης, ἦλθε προτείνων αὐτῷ νὰ συλλάβῃ τὸν Γουαδαρφίαν καὶ νὰ ἐκθρονίσῃ αὐτὸν πρὸς ὄφελος αὐτοῦ. Ὁ Ἄχης οὗτος ἦν ἀπατεών, ὅστις ἀφοῦ ἐπρόδωκε τὸν βασιλέα αὐτοῦ, προὐτίθετο νὰ προδώσῃ καὶ τοὺς Νορμανδοὺς καὶ νὰ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς τῆς χώρας· οὐδόλως δὲ ὑποπτεύων ὁ Γαδιφὲρ τὰς κακὰς αὐτοῦ προθέσεις καὶ θέλων νὰ ἐκδικήσῃ τὸν θάνατον τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ παρεδέξατο τὰς προτάσεις τοῦ Ἄχου, καὶ ὀλίγον βραδύτερον, τῇ παραμονῇ τῆς

Ἁγίας Αἰκατερίνης, ὁ βασιλεὺς καταληφθεὶς ἐξαπίνης ὠδηγήθη εἰς τὸ φρούριον ἔνθα ἐδεσμεύθη.

Μετά τινας ἡμέρας ὁ Ἄχης, ὅστις εἶχεν ἀναγορευθῆ νεωστὶ ἡγεμὼν τῆς νήσου, προσέβαλε τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Γαδιφὲρ καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἐτραυμάτισε θανασίμως· ἀλλὰ τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ κατορθώσας ὁ Γουαδαρφίας νὰ διαφύγῃ συνέλαβε τὸν Ἄχην καὶ κατακρεουργήσας αὐτὸν παρέδωκε τὰς σάρκας του εἰς τὰς φλόγας.

Ὁ διοικητὴς ὀργισθεὶς ἐκ τῶν βιαίων σκηνῶν αἵτινες ἐπανελαμβάνοντο καθ' ἑκάστην ἀπεφάσισε ν' ἀποκτείνῃ πάντας τοὺς ἰθαγενεῖς διασώζων μόνον τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ὅπως βαπτίσῃ αὐτάς. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀφικετο τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Βηθενκοὺρ σταλὲν πλοῖον καὶ ὁ Γαδιφὲρ εἶχε περὶ ἄλλων νὰ σκεφθῇ. Τὸ πλοῖον τοῦτο ἔφερε καὶ ἐπιστολὴν, δι' ἧς ἐν ἄλλοις ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἀνεκοίνου τῷ Γαδιφὲρ ὅτι τὰς νήσους Καναρίας ἀφιέρωσε τῷ βασιλεῖ τῆς Καστίλλης, ὡς ἐκ τούτου δὲ οὐδόλως ἐχάρη ὁ διοικητὴς, διότι ἐστοχάζετο ὅτι θὰ εἶχε τὸ μέρος αὐτοῦ ἐκ των νήσων τούτων· ἀλλ' ἀποκρύψας τὴν δυσαρέσκειάν του ὑπεδέξατο καλῶς τοὺς νεήλυδας.

Ἐκφορτωθεισῶν ἀμέσως τῶν ζωοτροφιῶν καὶ τῶν ὅπλων, ὁ Γαδιφὲρ ἀπῆλθε μετὰ τοῦ πλοίου του πρὸς ἐξερεύνησιν τῶν γειτονικῶν νήσων, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ρεμονὲ καὶ πολλῶν ἄλλων καὶ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ δύο ἐκ τῶν κατοίκων τῶν Καναρίων νήσων ὡς ὁδηγούς. Ἀφίκετο ἄνευ προσκόμματος εἰς τὴν νῆσον Φορταβεντούρην, μετά τινας δὲ ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὴν ἀποβάσεώς του ἡμέρας, ἀνεχώρησε μετὰ πέντε καὶ τριάκοντα ἀνδρῶν πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς χώρας, ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῶν περισσοτέρων ὀπαδῶν αὐτοῦ, ἀπομεινάντων τρισκαίδεκα μόνον, ἐν οἷς ὑπῆρχον δύο τοξόται. Ἐν τούτοις ἐξηκολούθησεν ὁ Γαδιφὲρ τὴν ἐξερεύνησιν αὐτοῦ, ἀφοῦ δὲ ἐπέρασε πεζῇ ὀρμητικὸν ῥύακα, εἰσῆλθεν εἰς μεγαλοπρεπῆ κοιλάδα σκιαζομένην ὑπὸ ὀκτακοσίων φοινίκων. Εἶτα ἀναπαυθεὶς ἐπανέλαβε τὴν πορείαν αὐτοῦ ἀναβὰς ἐπιμήκη κλιτύν.

Ἐκεῖ ἐνεφανίσθησαν πεντήκοντα περίπου ἰθαγενεῖς, οἵτινες περιστοιχίσαντες τοὺς ὀλίγους τοῦ Γαδιφὲρ ἄνδρας, ἠπείλησαν νὰ ἐξολοθρεύσωσιν αὐτούς· ἀλλ' ὁ Γαδιφὲρ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν μηδαμῶς πτοηθέντες ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν καὶ οὕτως ἐδυνήθησαν νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ πλοῖον ἄγοντες αἰχμαλώτους τέσσαρας γυναῖκας.

Τῇ ἐπιούσῃ ὁ Γαδιφὲρ ἀνεχώρησεν ἐκ Φορταβεντούρας προσπελάσας εἰς τὴν Μεγάλην Καναρίαν, εἰς λιμένα μεταξὺ Τελδῶν καὶ Ἀργονές. Πεντακόσιοι ἰθαγενεῖς προϋπήντησαν αὐτὸν ἄνευ ἐχθρικῶν ὅμως διαθηλώσεων· ἀντήλλαξαν οὗτοι προϊόντα τοῦ τόπου ἀντὶ ἀγκίστρων καὶ σιδηρικῶν· τὰ προϊόντα τῆς νήσου ἅτινα ἀντήλλαξαν συνίσταντο εἰς σῦκα καὶ κομμιορρητίνην, ἐξαγομένην ἐκ δρακοντίου, ἧς ἡ βαλσαμώδης ὀσμὴ εἶναι λίαν εὐάρεστος. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῆς Μεγάλης Καναρίας ἐπρόσεχον πολὺ ἀπὸ τοὺς ξένους, διότι δὲν εἶχον μείνει εὐχαριστημένοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Λοπὲς, ὅστις πρὸ εἰκοσαετίας ἐπέδραμε τὴν νῆσον αὐτῶν, καὶ τούτου ἕνεκεν οὐδόλως ἐπέτρεψαν τῷ Γαδιφὲρ νὰ ἀποβῇ.

Ἀπῆρε λοιπὸν ὁ διοικητὴς ἐκ τῆς Μεγάλης Καναρίας χωρὶς νὰ ἐξερευνήσῃ αὐτὴν καὶ διηυθύνθη πρὸς τὴν Σιδηρᾶν νῆσον· ἀφοῦ δὲ παρέπλευσεν αὐτὴν, ἀφίκετο τὴν νύκτα εἰς τὴν νῆσον Γομέραν, ἐφ' ἧς ἔλαμπον πυρὰ ἰθαγενῶν. Ὅτε ἦλθεν ἡ ἡμέρα, τινὲς τῶν περὶ τὸν Γαδιφὲρ ἠθέλησαν ν' ἀποβῶσιν, ἀλλ' οἱ Γομερῖται, λίαν ἐπίφοβοι διὰ τὴν ἐπιτηδειότητα αὐτῶν καὶ τὴν τόλμην, ἔδραμον ἐπὶ τοὺς Καστιλλανοὺς, ἀναγκασθέντας νὰ ἐπιβῶσι πάλιν τῶν πλοίων αὐτῶν ἐν σπουδῇ.

Λίαν δυσηρεστημένος ὁ Γαδιφὲρ ἐκ τῆς ὑποδοχῆς ταύτης τῶν ἀγρίων Καναρίων ἀπεφασισεν ἔτι ἅπαξ νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀπόπειραν ἐπὶ τῆς Σιδηρᾶς νήσου, ὅθεν ἀναχωρήσας ἀφίκετο πρὶν ἢ νυκτώσῃ· ἐκεῖ ἐδυνήθη ν' ἀποβῇ ἄνευ προσκόμματος καὶ ἔμεινεν ἐπὶ δύο καὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἐν τῷ ὁρμῳ.

Τὸ κεντρικὸν μέρος τῆς νήσου ἦτο μεγαλοπρεπές ἐπέκεινα τῶν ἑκατοντακισχιλίων πιτύων ἐσκίαζον αὐτὴν, πολλαχοῦ διέρρεετο ὑπὸ διαυγῶν καὶ ἀφθόνων ῥυάκων, ἔβριθεν ὀρτύγων καὶ ἀφθονία ὑπῆρχε χοίρων, αἰγῶν καὶ προβάτων.

Ἐκ τῆς φιλοξένου ταύτης νήσου οἱ κατακτηταὶ μετέβησαν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Φοίνικος, προσορμισθέντες εἰς λιμένα κείμενον δεξιᾷ σπουδαίου ποταμοῦ. Ἡ νῆσος αὕτη ἡ ἀπωτέρω τοῦ ὠκεανοῦ κειμένη, πιτυόεις, ἔχουσα πολλὰ δένδρα ἐκ τῶν λεγομένων δρακοντίων, διαρρεομένη ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν καὶ ποηφόρος, ἐδύνατο νὰ ἐπιδώσῃ εἰς παντὸς εἴδους καλλιέργειαν· οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς μεγαλόσωμοι, εὔρωστοι καὶ εὐπεφυκότες εἶχον χαρίεντα χαρακτηριστικὰ καὶ τὸ δέρμα λευκότατον.

Ὁ Γαδιφὲρ διέμεινεν ἐπ' ὀλίγον ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ· ἀφοῦ δὲ οἱ ναῦται αὐτοῦ ἀπεταμίευσαν τὸ διὰ τὸν πλοῦν ἀπαιτούμενον ὕδωρ, παραπλεύσαντες ἐντὸς δύο νυκτῶν καὶ δύο ἡμερῶν τὰς ἄλλας νήσους τοῦ καναρίου πελάγους χωρὶς ν' ἀποβῇ τις εἰς αὐτὰς, ἀφίκοντο εἰς τὸ φρούριον Λαγκερότην μετὰ τρίμηνον ἀπουσίαν, καθ' ἣν οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ εἰς διηνεκῆ πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς διατελοῦντες πόλεμον εἶχον αἰχμαλωτίσει πολλοὺς, οἱ δὲ τῶν Καναρίων κάτοικοι ἐξηχρειωμένοι προσήρχοντο καθ' ἑκάστην παραδιδόμενοι εἰς τὴν διάκρισιν αὐτῶν καὶ ἐξαιτούμενοι τὴν καθιέρωσιν τοῦ βαπτίσματος. Κατευχαριστηθεὶς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων ὁ Γαδιφὲρ ἐξαπέστειλεν ἕνα τῶν εὐπατριδῶν αὐτοῦ εἰς Ἱσπανίαν ὅπως ἐκθέσῃ τῷ Ἰωάννῃ Βηθενκοὺρ τὴν ἐνεστῶσαν ἐν τῇ ἀποικίᾳ τῶν Καναρίων νήσων κατάσπασιν.

Β.

Ἐπάνοδος Ἰωάννου Βηθενκούρ. — Ἀντιζηλία Γαδιφέρ. — Ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἐπισκέπτεται τὸ πέλαγος τῶν Καναρίων νήσων. — Ὁ Γαδιφὲρ πορεύεται εἰς τὴς Μεγάλης Καναρίας τὴν κατάκτησιν. — Ἅλωσις τῶν δύο μεγίστων. — Ἐπάνοδος αὐτῶν εἰς Ἱσπανίαν. — Ὁ Γαδιφὲρ ψέγεται ὑπὸ τοῦ βασιλέως — Ἐπάνοδος τοῦ νορμανδοῦ ἱππότου. — Βάπτισις τῶν ἰθαγενῶν τῆς Φορταβεντούρας. — Ἐπάνοδος Ἰωάννου Βηθενκοὺρ εἰς τὴν χώραν τῶν Caux. — Ἐπιστροφὴ εἰς Λαγκερότην — Ἀπόβασις εἰς τὴν ἀφρικανικὴν ἀκτήν. — Κατάκτησις τῆς Μεγάλης Καναρίας, τῆς Σιδηρᾶς νήσου καὶ τῆς τοῦ Φοίνικος. — Διορισμὸς τοῦ Βασσέτου ὡς διοικητοῦ τῶν νήσων τοῦ καναρίου πελάγους. — Ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἐπιτυγχάνει ἐν Ρώμῃ τὴν ἄδρισιν ὑπὸ τοῦ πάπα ἐπισκοπῆς ἐν ταῖς Καναρίαις νήσοις. — Ἐπιστροφὴ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ θάνατος αὐτοῦ.

Μόλις δὲν εἶχε φθάσει ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ διοικητοῦ εἰς Γάδειρα, καὶ ὁ βαρῶνος Βηθενκοὺρ ἀπέβαινεν αὐτοπροσώπως εἰς τὸ φρούριον Λαγκερότης μετὰ «ὡραίας μικρᾶς ἐκστρατείας». Ὁ Γαδιφὲρ καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὑπεδέξαντο τὸν νορμανδὸν ἱππότην μετὰ τιμῶν καθὼς καὶ οἱ βαπτισθέντες κάτοικοι τῶν

Καναρίων νήσων· μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας προσήρχετο καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Γουαδαρφίας ὅπως παραδοθῇ εἰς τὴν διάκρισιν αὐτοῦ, τῷ δὲ 1403, τῇ 20 φεβρουαρίου, ἐγένετο χριστιανὸς μετὰ πάντων τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ. Οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἰωάννου Βηθενκοὺρ συνέταξαν μάλιστα χάριν αὐτοῦ ἁπλουστάτην ὁδηγίαν, περιέχουσαν τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τοῦ χριστιανισμοῦ, τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου, τὸ ἁμάρτημα τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας, τὴν ἱστορίαν τοῦ Νῶε καὶ τὸν πύργον τῆς Βαβυλῶνος, τὴν ζωὴν τῶν πατριαρχῶν, τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς σταυρώσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ τέλος τίνι τρόπῳ δέον νὰ πιστεύῃ τις τὰς δέκα ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, τὴν μετάληψιν, τὸ Πάσχα, τὴν ἐξομολόγησιν καὶ ἄλλα.

Ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἦτο φιλόδοξος· μὴ εὐχαριστημένος δὲ ὅτι ἐξηρεύνησε καὶ οἱονεὶ εἶπεῖν κατέλαβε τὰς νήσους τοῦ καναρίου πελάγους, ἐσκέπτετο ἤδη νὰ κατακτήσῃ τὰς ὑπὸ τοῦ ὠκεανοῦ περιβρεχομένας χώρας τῆς Ἀφρικῆς. Τοῦτο ἦτο ὁ μύχιος διαλογισμὸς αὐτοῦ ἐπανελθόντος εἰς Λαγκερότην· καὶ ὅμως εἶχεν εἰσέτι πολλὰ νὰ ἐπιτελέσῃ ἵνα καταστήσῃ πραγματικὴν τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν νήσων ἐκείνων, ὧν δὲν ἦτο πράγματι ἀλλ' ἢ ὁ ὀνομαστικὸς αὐτῶν κύριος. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ν' ἄρξηται τοῦ ἔργου καὶ νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτοπροσώπως πάσας τὰς νήσους ἃς εἶχεν ἤδη ἐξερευνήσει ὁ Γαδιφέρ.

Πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ ὅμως ἦλθεν εἰς συνομιλίαν μετὰ τοῦ Γαδιφὲρ, ἣν καλὸν ν' ἀφηγηθῶμεν. Ὁ Γαδιφὶρ ἐπαινῶν τὰς ἐκδουλεύσεις αὐτοῦ ἐζήτησε παρὰ τοῦ βαρῶνος νὰ ἀνταμείψῃ αὐτὸν δωρούμενος αὐτῷ τὴν Φορταβεντούραν, τὴν Τενερίφαν καὶ τὴν Γομέραν.

« Φίλε μου, ἀπήντησεν ὁ βαρῶνος, εἰσέτι δὲν κατεκτήθησαν αἱ νῆσοι καὶ ἡ χώρα ἃς ζητεῖς παρ' ἐμοῦ. Δὲν ἐννοῶ ὅμως τὸ παράπαν νὰ χάσῃς τοὺς κόπους σου καὶ νὰ μὴ ἀνταμειφθῇς, διότι δικαιοῦσαι καθ' ὅλα νὰ τύχῃς ἀμοιβῆς. Παρακαλῶ σε νὰ τελειώσωμεν τὴν ἐπιχείρησίν μας καὶ νὰ μείνωμεν ἀδελφοὶ καὶ φίλοι.

— Πολὺ καλά, ὑπέλαβεν ὁ Γαδιφέρ· ἀλλ' ὑπάρχει τι ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν εἶμαι εὐχαριστημένος, τὸ ὅτι δηλαδὴ ἀφιέρωσας ἤδη τῷ βασιλεῖ τῆς Καστίλλης τὰς Καναρίας νήσους καὶ λέγεσαι αὐτῶν κύριος.

— Ἀληθὲς, παρετήρησεν ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ, ἀφιέρωσα αὐτὰς τῷ βασιλεῖ καὶ θεωροῦμαι ὡς ὁ ἀληθὴς κύριος, διότι ἀρέσκει τοῦτο τῷ βασιλεῖ τῆς Καστίλλης· ἀλλ' ἐὰν ἐπιθυμεῖς ν' ἀναμείνῃς τὸ τέλος τῆς ἐπιχειρήσεως ἡμῶν, διὰ νὰ σὲ εὐχαριστήσω, θὰ σοὶ δώσω καὶ θὰ σοὶ ἀφήσω ὅ,τι θέλεις, ἀπὸ τὸ ὁποῖον νὰ μείνῃς εὐχαριστημένος.

— Δὲν θὰ παραμείνω ἐπὶ πλέον ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἀπεκρίνατο ὁ Γαδιφὲρ, διότι πρέπει ν' ἀπέλθω εἰς Γαλλίαν. Δὲν θέλω πλέον νὰ μείνω ἐνταῦθα».

Ἐπὶ τούτοις ἀπεχωρίσθησαν οἱ δύο ἱππόται· ἀλλ' ὁ Γαδιφὲρ, κατευνασθεὶς βαθμηδὸν δὲν ἀπεποιήθη νὰ συνοδεύσῃ τὸν Ἰωάννην Βηθενκοὺρ κατὰ τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ καναρίου πελάγους.

Ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἔχων τὰς ἀπαιτουμένας προμηθείας καὶ τὰ ἀπαιτούμενα ὅπλα ἔπλευσεν ἐπὶ τὴν Φορταβεντούραν. Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἔμεινε τρεῖς μῆνας, ἐν ἀρχῇ δὲ συνέλαβε πολλοὺς ἰθαγενεῖς οὓς μετήνεγκεν εἰς τὴν νῆσον Λαγκερότην. Δὲν θὰ ἐκπλαγῇ τις διὰ τὸν τρόπον τοῦτον, ὅστις ἦτο φυσικώτατος ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν πάντες οἱ περιηγηταὶ προσεφέροντο οὕτω. Κατὰ τὴν ἐκεῖ διαμονὴν ὁ βαρῶνος διέτρεξε πᾶσαν τὴν νῆσον, ἀφοῦ ὠχυρώθη κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἰθαγενῶν, οἵτινες ἦσαν ὑψηλόσωμοι, εὔρωστοι καὶ σταθεροὶ εἰς τὸν νόμον αὐτῶν. Ἐπὶ τῆς κλιτύος ὑψηλοῦ ὄρους ἐκτίσθη ἀκρόπολις ὀνόματι Ρικερόκη, ἧς σώζονται εἰσέτι ἴχνη ἐν μέσῳ κώμης.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Γαδιφὲρ, μολονότι δὲν ἐλησμόνησεν εἰσέτι τὰ παράπονά του καὶ τὴν δυσθυμίαν του ἣν ἐξεδήλου πολλάκις διὰ τραχέων λόγων, παρεδέχθη τὴν ἀρχηγίαν λόχου, ὃν ὁ βαρῶνος ἔθηκεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ πρὸς τὴν κατάκτησιν τῆς Μεγάλης Καναρίας.

Ἀνεχώρησε τῇ 25 ἰουλίου τοῦ 1404, ἀλλ' οὐδὲν ἀπήνεγκεν ἐπωφελὲς ἀποτέλεσμα ἡ ἐκστρατεία αὕτη. Ἐν πρώτοις οἱ θαλασσοπόροι ὑπέστησαν πολλὰ ἐκ τῆς τρικυμίας καὶ τῶν ἀντιξόων ἀνέμων, τέλος ὅμως ἀφίκοντο παρὰ τὸν λιμένα Τελδῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνύκτονε, σφοδρὸς δὲ ἔπνεεν ὁ ἄνεμος, δὲν ἐτόλμησαν ν' ἀποβῶσιν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ ἐχώρησαν προσωτέρω εἰς τὴν κωμόπολιν Ἀργινεγούην, ἔμπροσθεν τῆς ὁποίας ἔμειναν πρεσωρμισμένοι ἐπὶ ἕνδεκα ἡμέρας. Ἐκεῖ οἱ ἰθαγενεῖς παροτρυνθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἀρτάμου ἔστησαν ἐνέδρας, αἵτινες μικροῦ δεῖν ὑπῆρξαν ὀλέθριαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Γαδιφέρ. Ἐγένετο ἀψιμαχία αἱματηρὰ, οἱ δὲ Καστιλλανοὶ αἰσθανόμενοι ὅτι ἦσαν εὐάριθμοι μετέβησαν εἰς Τέλδας καὶ διέμειναν δύο ἡμέρας, ἐκεῖθεν δὲ ἀφίκοντο αὖθις εἰς Λαγκερότην.

Ὁ Γαδιφὲρ ἐστενοχωρημένος λίαν ἐκ τῶν ἀποτυχιῶν τούτων, ἤρξατο νὰ θεωρῇ ὡς κακῶς ἔχοντα πάντα τὰ περὶ αὐτόν. Ἡ ἀντιζηλία αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ ηὔξανε καθ' ἑκάστην καὶ παρεδίδετο εἰς σφοδρὰς ἀντεγκλήσεις, ἐπαναλαμβάνων ὅτι ὁ βαρῶνος Βηθενκοὺρ δὲν ἔπραξε τὰ πάντα μόνος καὶ ὅτι τὰ πράγματα δὲν θὰ ἦσαν τοσοῦτον προκεχωρημένα, ἐὰν δὲν μετεῖχον αὐτῶν ἄλλοι. Οἱ λόγοι οὗτοι ἔφθασαν εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ βαρώνου, ὅστις ὠργίσθη μεγάλως, ἐπέρριψε δὲ αὐτοὺς εἰς τὸν φθονερὸν Γαδιφὲρ καὶ τοῦτο ἐπήνεγκε μεταξὺ αὐτῶν ἀνταλλαγὴν τραχέων λόγων. Ἀλλ' ἀκριβῶς ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ εἶχε διατάξει τὰ πράγματα πρὸς ἐπάνοδον εἰς Ἱσπανίαν, προέτεινε δὲ τῷ Γαδιφὲρ νὰ συνοδεύσῃ αὐτὸν ἵνα «ἐξομαλύνωσι τὴν διαφορὰν αὐτῶν». Ὁ Γαδιφὲρ ἀπεδέξατο τὴν πρότασιν, ἀλλ' οἱ δύο ἀντίζηλοι δὲν ἀνεχώρησαν ὁμοῦ, ἐπιβάντες ἕκαστος τοῦ ἰδίου πλοίου. Ἀφίκοντο ἀμφότεροι εἰς Σεβίλλην, ἔνθα ὁ Γαδιφὲρ ἤγειρε τὰς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ· ἀλλὰ τοῦ βασιλέως τῆς Καστίλλης ἀποδόντος αὐτῷ ἄδικον καὶ ἐπιδοκιμάσαντος παντελῶς τὴν διαγωγὴν τοῦ βαρῶνος Βηθενκοὺρ, ὁ Γαδιφὲρ ἀνεχώρησεν ἐξ Ἱσπανίας εἰς Γαλλίαν καὶ οὐδέποτε πλέον ὑπέστρεψεν εἰς τὰς Καναρίας ἐκείνας νήσους, ἃς ἤλπισε νὰ κατακτήσῃ δι' ἴδιον αὐτοῦ λογαριασμόν.

Σχεδὸν ἀμέσως ἀπεχαιρέτισε τὸν βασιλέα ὁ βαρῶνος Βηθενκούρ. Ἡ διοίκησις τῆς νέας ἀποικίας ἀπῄτει ἐπιτακτικῶς τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. Πρὶν δὲ ἢ ἀναχωρήσῃ, οἱ κάτοικοι τῆς Σεβίλλης, οἵτινες ἠγάπων αὐτὸν μεγάλως, πολλὰς ἐποιήσαντο αὐτῷ φιλοφροσύνας, τὸ δὲ ὠφελιμώτερον ἐφωδίασαν αὐτὸν δι' ὅπλων, ζωοτροφιῶν, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου.

Ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἀφίκετο εἰς τὴν νῆσον Φορταβεντούραν, ἔνθα μετὰ χαρᾶς ὑπεδέξαντο αὐτὸν οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ. Ἀναχωρῶν ἐκεῖθεν ὁ Γαδιφὲρ, κατέλιπεν εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ τὸν νόθον Ἀννίβαν, πρὸς ὃν ὁ βαρῶνος προσηνέχθη καλῶς.

Αἱ πρῶται ἡμέραι τῆς ἐν τῇ νήσῳ ἐγκαταστάσεως τοῦ βαρώνου Βηθενκοὺρ ἐσημειώθησαν διὰ πολλῶν μαχῶν πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν Καναρίων νήσων, καταστρεψάντων τὸ φρούριον Ρικερόκην, ἀφοῦ προηγουμένως ἐνέπρησαν ἐν παρεκκλήσιον καὶ διήρπασαν τὰς προμηθείας. Ὁ βαρῶνος κατεδίωξεν αὐτοὺς ἐρρωμένως καὶ ἐπὶ τέλους ἀπέβη νικητής· μετεπέμψατο πολλοὺς ἐκ τῶν ἐν Λαγκερότῃ μεινάντων ὀπαδῶν αὐτοῦ καὶ διέταξε τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς ἀκροπόλεως.

Ἐν τούτοις ἐπανελήφθησαν αἱ μάχαι καὶ πολλοὶ τῶν κατοίκων τῶν Κα-

ναρίων νήσων ἀπώλοντο, ἐν οἷς γίγας τις ὑψηλὸς ἐννέα πόδας, ὃν ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἐπεθύμησε νὰ ζωγρήσῃ. Ὁ βαρῶνος δὲν ἐδύνατο νὰ βασισθῇ εἰς τὸν νόθον τοῦ Γαδιφὲρ οὐδὲ εἰς τοὺς συνοδεύοντας αὐτόν. Ὁ νόθος οὗτος εἶχε κληρονομήσει τὴν ἀντιζηλίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατὰ τοῦ βαρώνου, ἀλλ' οὗτος ἔχων ἀνάγκην τῆς βοηθείας αὐτοῦ ἀπέκρυψε τὴν δυσπιστίαν του. Λίαν εὐτυχῶς οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἰωάννου Βηθενκοὺρ ὑπερτέρουν ἀριθμητικῶς ἐκείνων οἵτινες ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὸν Γαδιφέρ· ἀλλὰ τοιαῦται ἀπέβησαν αἱ ἀντεγκλήσεις τοῦ Ἀννίβα, ὥστε ὁ ἱππότης ἔπεμψεν αὐτῷ Ἰωάννην τὸν Courtois ἵνα ὑπομνήσῃ αὐτὸν τὸν ὅρκον του μετὰ ἐπιταγῆς νὰ συμμορφωθῇ πρὸς αὐτόν.

Ὁ Ἰωάννης Courtois κακίστης ἔτυχεν ὑποδοχῆς, ἐρίσας πρὸς τὸν νόθον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν κυρίως διά τινας αἰχμαλώτους τῶν Καναρίων νήσων κατοίκους, οὓς οἱ τοῦ Γαδιφὲρ ὀπαδοὶ ἐτήρουν ἀδίκως καὶ δὲν ἤθελον ν' ἀποδώσωσιν. Ὁ Ἀννίβας ὅμως ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ, ἀλλ' ὁ Ἰωάννης Courtois ἐπανελθὼν διηγήθη τῷ βαρώνῳ τὰς ἰταμότητας τοῦ νόθου καὶ ἐζήτησε νὰ ἐξοργίσῃ τὸν κύριόν του κατ' αὐτοῦ. «Ὄχι, κύριε, ἀπεκρίνατο αὐτῷ ὁ εὐθὺς Βηθενκοὺρ, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ τὸν βλάψω, οὔτε αὐτὸν οὔτε τοὺς ὀπαδούς αὐτοῦ. Δὲν πρέπει νὰ κάμῃ τις ὅ,τι δικαιοῦται νὰ πράξῃ· ὀφείλει τις ἀείποτε νὰ συνέχῃ ἑαυτὸν καὶ νὰ διασώζῃ τὴν τιμὴν αὐτοῦ μᾶλλον ἢ τὴν ὠφελειάν του». Ὡραῖοι λόγοι ἄξιοι ὑποθήκης.

Ἐν τούτοις μεθ' ὅλας τὰς διενέξεις ὁ πόλεμος ἐξηκολούθει μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν καὶ τῶν κατακτητῶν. Ἀλλ' οὗτοι καλῶς ὡπλισμένοι καὶ ἔχοντες καὶ πυροβόλα κατέβαλον πάντα τὰ προσκόμματα· ὅθεν οἱ βασιλεῖς τῆς Φορταβεντούρας ἐπιθυμοῦντες συνδιαλλαγὴν, ἔπεμψαν κάτοικον τῶν Καναρίων νήσων πρὸς τὸν βαρῶνον Βηθενκοὺρ ὅπως ζητήσῃ ἀνακωχὴν, δηλοῦντες συνάμα τὸν πόθον αὐτῶν τοῦ ν' ἀσπασθῶσι τὸν χριστιανισμόν. Χαίρων ὁ βαρῶνος διὰ τὰς προτάσεις ταύτας ἀπεκρίνατο ὅτι ἀρίστης ὑποδοχῆς θὰ ἐτύγχανον, ἐὰν ἐπαρουσιάζοντο αὐτῷ.

Ἀμέσως ὁ βασιλεὺς τῆς Μαξοράτας ὅστις ἐβασίλευεν ἐπὶ τῶν βορειοδυτικῶν τῆς νήσου ἀφίκετο μετὰ δύο καὶ εἴκοσιν ἀνδρῶν, οἵτινες ἐβαπτίσθησαν· τῇ δὲ 25 ἰανουαρίου ὁ βασιλεὺς ὁ κυβερνῶν τὴν χερσόνησον Χανδίαν, κειμένην νοτιοανατολικῶς τῆς Φορταβεντούρας, προσῆλθε μετὰ ἓξ καὶ εἴκοσιν ὑπηκόων αὐτοῦ, οἵτινες ἐβαπτίσθησαν ὡσαύτως. Μετὰ μικρὸν πάντες οἱ κάτοικοι τῆς Φορταβεντούρας ἐγένοντο χριστιανοί.

Χαίρων διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην ὁ βαρῶνος Βηθενκοὺρ ἐσκέφθη νὰ ἐπανίδῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καταλιπὼν δὲ τὴν ἀρχηγίαν καὶ τὴν κυβέρνησιν τῶν νήσων εἰς τὸν νέον αὐτοῦ ἀντιπρόσωπον, τὸν Ἰωάννην Courtois ἀνεχώρησε τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ ἰανουαρίου, ἐν μέσῳ δακρύων καὶ εὐλογιῶν τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ τρεῖς κατοίκους καὶ μίαν κάτοικον τῶν Καναρίων, εἰς οὓς ἤθελε νὰ δείξῃ τὸ βασίλειον τῆς Γαλλίας. «Εἴθε νὰ ὁδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ νὰ τὸν φέρῃ πάλιν εἰς τὰς Καναρίας νήσους», λέγεται ἐν τῇ ἀφηγήσει.

Μετὰ μίαν καὶ εἴκοσιν ἡμέρας ὁ βαρῶνος Βηθενκοὺρ ἀφίκετο εἰς τὸν λιμένα Harfleur καὶ μετὰ δύο ἡμέρας εἰς τὸ ἐν Grainville μέγαρον αὐτοῦ. Πάντες οἱ εὐπατρίδαι τῆς χώρας προσῆλθον νὰ ἑορτάσωσιν, ὑπεδέξατο δὲ αὐτοὺς λίαν φιλοφρόνως αὐτὸς καὶ ἡ βαρωνίς. Ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἐσκόπει συντόμως νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Καναρίας νήσους· ἤλπιζε νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ πάντας ἐκείνους ἐκ τῶν συμπατριωτῶν του, οἵτινες ἐπεθύμουν νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι, προτρέπων ἀνθρώπους παντὸς ἐπαγγέλματος, ἐγγάμους τε καὶ ἀγάμους, οἷς ὑπέσχετο γαίας· τοιούτῳ δὲ τρόπῳ κατώρθωσε νὰ συναθροίσῃ πολλοὺς μετανάστας, ἐν οἷς ὑπῆρχον ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν ἄνδρες τῶν ὅπλων, ἐκ τούτων δὲ τρεῖς καὶ εἴκοσιν ἦγον μεθ' ἑαυτῶν τὰς συζύγους αὐτῶν. Δύο πλοῖα ἐτέθησαν πρὸς μεταφορὰν τοῦ πλήθους τούτου, ὅπερ ὤφειλε νὰ εὑρεθῇ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τῇ 6 μαΐου. Τῇ 9 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ βαρῶνος Βηθενκοὺρ ἐξέπλευσε καὶ ἀφικνεῖτο εἰς Λαγκερότην μετὰ τέσσαρας μῆνας καὶ ἥμισυν, ἀφότου ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ πελάγους τῶν Καναρίων νήσων.

Ὁ νορμανδὸς κύριος ἔτυχεν ὑποδοχῆς ἐν ἤχοις σαλπίγγων, κινυρῶν, τυμπάνων, βυκανῶν καὶ ἄλλων μουσικῶν ὀργάνων οὕτως, ὥστε «οὐδ' ὁ Θεὸς αὐτὸς θὰ ἠκούετο βροντῶν ἐν μέσῳ τῆς γιγνομένης μελῳδίας». Τὴν ἐπάνοδον τοῦ διοικητοῦ ἐχαιρέτισαν οἱ κάτοικοι τῶν Καναρίων νήσων διὰ χορῶν καὶ ᾀσμάτων κραυγάζοντες, «Ἰδοὺ ἔρχεται ὁ βασιλεὺς ἡμῶν!» Ὁ Ἰωάννης Courtois ἀφίκετο ἐν πάσῃ σπουδῇ εἰς προϋπάντησιν του κυρίου του, ὅστις ἠρώτησεν αὐτὸν πῶς εἶχον τὰ πράγματα. «Κύριε, τὰ πάντα βαίνουσιν ἀπὸ τοῦ καλοῦ εἰς τὸ καλλίτερον», ἀπεκρίνατο ὁ ὕπαρχος τοῦ Βηθενκούρ.

Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ βαρώνου Βηθενκοὺρ κατέλυσαν μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ φρουρίῳ Λαγκερότης· ἡ χώρα ἐφαίνετο ὅτι ἤρεσκεν αὐτοῖς πολύ· ἔτρωγον φοίνικας καὶ ὀπώρας τοῦ τόπου, αἵτινες ἐφαίνοντο αὐτοῖς ἐξαίρετοι «καὶ τίποτε δὲν ἐπείραζεν αὐτούς».

Μετὰ ὀλιγοχρόνιον ἐν Λαγκερότῃ διαμονὴν ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἀνεχώρησε μετὰ τῶν νέων ὀπαδῶν αὐτοῦ εἰς ἐπίσκεψιν τῆς Φορταβεντούρας, ἔνθα φαιδρᾶς ἔτυχεν ὡσαύτως ὑποδοχῆς πρὸ πάντων παρὰ τῶν ἰθαγενῶν καὶ τῶν δύο αὐτῶν βασιλέων. Οὗτοι ἐδείπνησαν μετὰ τοῦ βαρῶνος ἐν τῷ φρουρίῳ Ρικερόκης, ὅπερ εἶχεν ἐπισκευάσει ὁ Ἰωάννης Courtois.

Ὁ βαρὼν Βηθενκοὺρ ἀνήγγελε τότε τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ τοῦ νὰ κατακτήσῃ τὴν Μεγάλην Καναρίαν καθὼς κατέκτησε τὴν Λαγκερότην καὶ τὴν Φορταβεντούραν. Διάδοχον ἐν τῇ κυβερνήσει τῶν νήσων διενοεῖτο νὰ καταλίπῃ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Μασιότων, ὃν ἤγαγε μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ Γαλλίας, ἵνα μήποτε ἡ χώρα αὕτη ἀπομείνῃ ἄνευ τοῦ ὀνόματος τοῦ Βηθενκοὺρ, καὶ τὸ σχέδιον τοῦτο ἀνεκοίνωσε τῷ δευτέρῳ αὐτοῦ, Ἰωάννῃ Courtois, ὅστις ἐπεδοκίμασεν αὐτὸ προσθείς· «Κύριε, ἐὰν θέλῃ ὁ Θεὸς, ὅταν θὰ ἐπιστρέψητε εἰς Γαλλίαν, θὰ ἐπιστρέψω κ' ἐγὼ μεθ' ὑμῶν. Εἶμαι κακὸς σύζυγος, ἀπὸ πέντε ἐτῶν δὲν εἶδον τὴν σύζυγόν μου, καὶ τῇ ἀληθείᾳ δὲν ὑποφέρει αὕτη πολὺ ἐκ τούτου».

Εἰς τὴν 6 ὀκτωβρίου 1405 ὡρίσθη ἡ εἰς τὴν Μεγάλην Καναρίαν ἀναχώρησις, τρία δὲ πλοῖα μετήνεγκον ἐκεῖ τὸ μικρὸν τοῦ βαρώνου στράτευμα· ἀλλ' ὁ ἄνεμος ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀφρικανικὴν παραλίαν καὶ παρῆλθον τὸ ἀκρωτήριον Βογιαδὸρ ἔνθα ἀπέβη ὁ Ἰωάννης Βηθενκούρ. Ἐκεῖ ἐπεχείρησεν οὗτος μεσογείως κατόπτευσιν μέχρις ἀποστάσεως ὀκτὼ λευγῶν καὶ συνέλαβέ τινας ἰθαγενεῖς καὶ τρισχιλίας καμήλους, ἃς ὠδήγησεν εἰς τὸ πλοῖον αὐτοῦ. Ἐκ τῶν ζώων τούτων παρέλαβεν ὅσα ἐδύνατο ὅπως ἐξοικειώσῃ αὐτὰ μὲ τὸ κλίμα τῶν Καναρίων νήσων, εἶτα δὲ ἀπέπλευσε καταλιπὼν τὸ ἀκρωτήριον Βογιαδὸρ, ὅπερ ηὐτύχησε νὰ διαπλεύσῃ πρὸ τριάκοντα ἐτῶν ἀφ' ὅτου ἔπραξαν τοῦτο οἱ πορτογάλοι θαλασσοπόροι.

Κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἀφρικανικῆς παραλίας εἰς τὴν Μεγάλην Καναρίαν θαλασσοπορίαν ταύτην τὰ τρία πλοῖα ἀπεχωρίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνέμων· καὶ τὸ μὲν ἓν ἀφίκετο εἰς Φορταβεντούραν, τὸ δὲ εἰς τὴν νῆσον τοῦ Φοίνικος· ἀλλὰ τέλος εὑρέθησαν καὶ τὰ τρία ὁμοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ Καναρίᾳ. Ἡ νῆσος αὕτη ἐμέτρει εἴκοσι λευγῶν μῆκος καὶ δώδεκα πλάτος, ὡμοίαζε δὲ πρὸς βωλοκόπον.

Κατὰ τὰ βόρεια, τὸ ἔδαφος ἦτο ὀμαλὸν, ὀρεινὸν δὲ πρὸς νότον. Ἐλάται, δρακόντια, ἐλαῖαι, συκαὶ καὶ δενδροφοίνικες ἀπετέλουν ἀληθῆ δάση, πολυάριθμα δὲ εὑρίσκοντο ἐπὶ τῆς νήσου πρόβατα, αἶγες καὶ ἄγριοι κύνες. Ἡ γῆ, εὐχερῶς καλλιεργουμένη, ἐσιτοφόρει δὶς τοῦ ἔτους καὶ τοῦτο ἄνευ ἰδιαιτέρας καλλιεργείας· οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν πολυάριθμοι καὶ ἐλέγοντο πάντες εὐπατρίδαι.

Ὅτε ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἐπεχείρησε τὴν ἀπόβασιν αὐτοῦ, διεννοήθη νὰ κατακτήσῃ τὴν χώραν· δυστυχῶς ὅμως οἱ περὶ αὐτὸν νορμανδοὶ μαχηταὶ ἐπήχθησαν μεγάλως ἐκ τῆς κατοπτεύσεως ἣν ἐποίησαν ἐπὶ τῆς ἀφρικανικῆς γῆς καὶ ἐπίστευον ὅτι δύναται μετὰ εἴκοσι μόνον ἀνδρῶν νὰ κατακτήσωσι πᾶσαν τὴν Μεγάλην Καναρίαν μετὰ τῶν δισχιλίων αὐτῆς ἰθαγενῶν. Ὁ βαρῶνος Βηθενκοὺρ βλέπων αὐτοὺς τοσοῦτον πεφυσιωμένους συνέστησε περίσκεψιν, ἀλλ' οὐδαμῶς ἀνελογίσαντο τοὺς λόγους αὐτοῦ, διὸ καὶ τοῖς ἐστοίχισεν ἀκριβὰ τοῦτο· διότι ἐν ἀψιμαχίᾳ ἐν ᾗ τὸ κατ' ἀρχὰς ἐνίκων τοὺς ἰθαγενεῖς, μετὰ ταῦτα ὑπερεφαλαγγίσθησαν καὶ ἐσφάγησαν ἐξ αὐτῶν δύο καὶ εἴκοσιν, ἐν οἷς ὁ Ἰωάννης Courtois καὶ ὁ νόθος τοῦ Γαδιφὲρ Ἀννίβας.

Μετὰ τὴν ἀτυχῆ ταύτην μάχην ὁ βαρῶνος Βηθενκοὺρ κατέλιπε τὴν Μεγάλην Καναρίαν καὶ ἐπορεύθη ἵνα ὑποτάξῃ τὴν νῆσον τοῦ Φοίνικος. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς (Palmeros) ἐφημίζοντο ὡς λίαν δεξιοὶ περὶ τὸν λιθοβολισμὸν, σπανιώτατα ἀστοχοῦντες τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ· διὸ καὶ πολλοὶ ἔπεσαν ἑκατέρωθεν νεκροὶ ἐν ταῖς πολυαρίθμοις μεταξὺ τῶν περὶ τὸν Ἰωάννην Βηθενκοὺρ καὶ τῶν ἰθαγενῶν μάχαις, πλειότεροι ὅμως ἰθαγενεῖς, ἐκ τῶν Νορμανδῶν ἀπολεσθέντων 100 περίπου.

Μετὰ ἀψιμαχίας ἓξ ἑβδομάδων ὁ βαρῶνος ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς νήσου τοῦ Φοίνικος καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν Σιδηρᾶν νῆσον ἔνθα διέτριψεν ἐπὶ τρεῖς μῆνας. Ἡ νῆσος αὕτη ἔχει μῆκος ἑπτὰ λευγῶν καὶ πλάτος πέντε καὶ σχῆμα ἡμισελήνου. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι ὑψηλὸν καὶ ὀμαλὸν, πολλὰ δὲ μικρὰ δάση πιτύων καὶ δαφνῶν σκιάζουσιν αὐτὴν πολλαχοῦ. Οἱ ἀτμοὶ ἑλκόμενοι ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων καθιστῶσιν ὑγρὸν τὸ ἔδαφος καὶ ἐπομένως κατάλληλον εἰς τὴν σπορὰν σίτου καὶ εἰς τὴν ἀμπελουργίαν. Ἡ νῆσος ἀφθονεῖ θήρας· χοῖροι, αἶγες καὶ πρόβατα καὶ ἀγέλαι σαυρῶν ὁμοίων τὸ ἀνάστημα πρὸς τὰς τῆς Ἀμερικῆς διατρέχουσιν αὐτήν. Οἱ δὲ κάτοικοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἶναι εὐειδέστατοι, φαιδροί, ὑγιεῖς, εὐκίνητοι, εὐμελεῖς καὶ εἰς τὸν γάμον ἐπιρρεπεῖς τὰ μάλιστα. Συνελόντι εἰπεῖν, ἡ Σιδηρᾶ νῆσος ἦτο ἐκ τῶν «τερπνοτέρων» τοῦ Καναρίου πελάγους.

Ἀφοῦ κατέκτησεν ὁ βαρῶνος Βηθενκοὺρ τὴν Σιδηρᾶν νῆσον καὶ τὴν τοῦ Φοίνικος, ἐπανῆλθεν εἰς Φορταβεντούραν μετὰ τῶν πλοίων αὐτοῦ. Ἡ νῆσος αὕτη ἔχουσα μῆκος ἑπτακαίδεκα λευγῶν καὶ πλάτος ὀκτὼ ἀποτελεῖται ἐκ πεδιάδων καὶ ὀρέων· ἐν τούτοις τὸ ἔδαφος αὐτῆς δὲν εἶναι τόσον ἀνώμαλον ὅσον τὸ τῶν ἄλλων νήσων τοῦ πελάγους. Μεγάλοι ρύακες γλυκέος ὕδατος ῥέουσιν ἐκ μεγαλοπρεπῶν ἄλσῶν· εὐφόρβια μετὰ γαλακτώδους καὶ δριμέος χυμοῦ παράγουσιν ὀξὺ δηλητήριον· προσέτι δενδροφοίνικες, ἐλαῖαι καὶ μαστιχοφόρα δένδρα ἀφθονοῦσι, καθὼς καὶ βαφικόν τι φυτὸν, οὗ ἡ καλλιέργεια δὲν ἐδύνατο νὰ μὴ ἦναι ἐκτάκτως ἐπικερδής. Αἱ ἀκταὶ τῆς Φορταβεντούρας δὲν παρέχουσιν ἀσφαλῆ καταφύγια εἰς μεγάλα πλοῖα, τὰ μικρὰ ὅμως δύνανται νὰ ὦσιν ἐν ἀσφαλείᾳ.

Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὁ βαρῶνος Βηθενκοὺρ ᾐρξατο διανέμων τοὺς ἐποίκους αὐτοῦ, τοῦτο δὲ ἔπραξε μετὰ τηλικαύτης δικαιοσύνης, ὥστε ἕκαστος ἔμεινεν εὐχαριστημένος ἐκ τοῦ λαχνοῦ αὐτοῦ. Ἐκεῖνοι δὲ τοὺς ὁποίους ἤγαγεν αὐτὸς ὁ Βηθενκοὺρ, οἱ ἴδιοι αὐτοῦ ὀπαδοὶ, ἔμελλον νὰ ὦσιν ἀπηλλαγμένοι παντὸς φόρου ἐπὶ ἐννεαετίαν. Τὸ ζήτημα τῆς θρησκείας καὶ τῆς θρησκευτικῆς διοικήσεως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παρέλθῃ ἀνὴρ τοσοῦτον εὐλαβὴς ὅσον ἦτο ὁ βαρῶνος Βηθενκούρ· ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταβῇ εἰς Ρώμην ὅπως τύχῃ διὰ τὴν χώραν ταύτην ἕνα ἀρχιεπίσκοπον, ὅστις νὰ «χειροτονῇ καὶ νὰ δοξάζῃ τὴν καθολικὴν πίστιν»· πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ ὅμως διώρισε τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Ματιότον Βηθενκοὺρ ὕπαρχον καὶ διοικητὴν πασῶν τῶν νήσων τοῦ καναρίου πελάγους. Ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἔμελλον νὰ ἐργάζωνται δύο δικαστικοὶ ὑπάλληλοι, οἵτινες θὰ εἶχον τὴν διοίκησιν τῆς δικαιοσύνης· διέταξε δὲ συνάμα ὅπως δὶς τοῦ ἔτους διαβιβάζωνται αὐτῷ εἰδήσεις εἰς Νορμανδίαν καὶ ὅπως αἱ πρόσοδοι τῆς Λαγκερότης καὶ τῆς Φορταβεντούρας χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν οἰκοδομὴν δύο ἐκκλησιῶν.

Εἶπε οὖν τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ· «Δίδωμί σοι προσέτι πληρεξουσιότητα καὶ ἐξουσίαν ἵνα πάντα ὅσα κρίνεις ἐπωφελῆ καὶ τίμια διατάσσῃς νὰ γίνωνται, περιφρουρουμένης πάντοτε τῆς τιμῆς μου πρῶτον καὶ εἶτα τῆς ὠφελείας μου· θὰ φυλάττῃς δὲ ὅσον δύνασαι τὰς συνηθείας τῆς Γαλλίας καὶ Νορμανδίας, ὅηλ. περὶ δικαιοσύνης προκειμένου καὶ περὶ παντὸς ὅπερ θὰ κρίνῃς καλὸν νὰ πράξῃς. Ὅθεν σὲ παρακαλῶ καὶ σὲ ἐπιφορτίζω ὅσον δύνασαι νὰ διάγῃς μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ, νὰ ἀλληλαγαπᾶσθε ὡς ἀδελφοὶ καὶ ἰδίᾳ μεταξύ σας οἱ εὐπατρίδαι νὰ μὴ φθονῆσθε. Ἑκάστῳ ὑμῶν διέταξα τὸ ἔργον του· ἡ χώρα εἶναι εὐρεῖα, καταπραΰνθητε πάντες καὶ ἔστε πάντες ἀδελφοί. Δὲν ἔχω νὰ εἴπω πλείονα, ἐπαναλαμβάνω δὲ ὅτι ὀφείλετε κυρίως νὰ διάγητε ἐν εἰρήνῃ, καὶ τὰ πάντα θὰ βαίνωσι τότε καλῶς».

Ὁ βαρῶνος Βηθενκοὺρ ἔμεινε τρεῖς μῆνας ἐν τῇ νήσῳ Φορταβεντούρᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις νήσοις. Ἐπιβαίνων τῆς ἡμιόνου αὐτοῦ διελέγετο πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς, οἵτινες ἤρχιζον τότε νὰ ὁμιλῶσι νορμανδιστί. Ὁ Ματιότος καὶ οἱ ἄλλοι εὐπατρίδαι συνώδευσαν αὐτὸν, ὅστις ὑπέδειξεν αὐτοῖς τὰ καλὰ ἔργα καὶ τὰ τίμια μέτρα ἅπερ ὤφειλον νὰ λάβωσιν, εἶτα δὲ ἀφοῦ ἐξηρεύνησε καλῶς τὸ πέλαγος ἐκεῖνο ὅπερ κατέκτησε, διελάλησεν ὅτι ἀπέρχεται εἰς Ρώμην τῇ 15 δεκεμβρίου τοῦ ἔτους ἐκείνου.

Ἐπανελθὼν εἰς Λαγκερότην ὁ Βηθενκοὺρ διέτριψεν ἐν αὐτῇ μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ· διέταξε δὲ τότε πάντας τοὺς εὐπατρίδας, οὓς ἤγαγε μεθ' ἑαυτοῦ, τοὺς ἐργάτας αὐτοῦ καὶ τοὺς τρεῖς ἰθαγενεῖς βασιλεῖς νὰ συνέλθωσιν ἐνώπιον αὐτοῦ δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του διὰ νὰ εἴπῃ αὐτοῖς τὴν θέλησιν αὐτοῦ καὶ τοὺς συστήσῃ εἰς τὸν Θεόν.

Συνῆλθον πάντες. Ὁ βαρῶνος Βηθενκοὺρ ὑπεδέξατο αὐτοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ Λαγκερότης ἔνθα προσηνέχθη αὐτοῖς μεγαλοπρεπῶς. Μετὰ τὸ γεῦμα ἀναβὰς ἐπὶ ὑψηλῆς ἕδρας ἐπανέλαβε τὰς συστάσεις αὐτοῦ περὶ ὑπακοῆς ἣν ἕκαστος ὤφειλε τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ Μασιότῳ, τὴν εἴσπραξιν τοῦ πέμπτου πάσης προσόδου ὑπὲρ αὐτοῦ, τὴν ἐνάσκησιν τῶν καθηκόντων τοῦ χριστιανοῦ καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην. Εἶτα ἐκλέξας τοὺς μέλλοντας νὰ συνοδεύσωσιν αὐτὸν εἰς Ρώμην ἡτοιμάσθη πρὸς ἀναχώρησιν.

Μόλις ἀπῆρε τὸ πλοῖον αὐτοῦ, πάντες διελύθησαν εἰς λυγμούς. Εὐρωπαῖοι καὶ ἰθαγενεῖς ἔκλαιον «τὸν εὐθὺν ἐκεῖνον κύριον», ὃν ἐνόμιζον ὅτι δὲν θὰ ἐπανίδωσι πλέον· πολλοὶ δ' ἐξ αὐτῶν εἰσῆλθον εἰς τὴν θάλασσαν μέχρι μάλης πειρώμενοι νὰ κρατήσωσι τὸ πλοῖον οὗ ἐπέβαινεν. Ἀνεπετάσθησαν ὅμως τὰ ἱστία καὶ ὁ Βηθενκοὺρ ἀνεχώρησε. «Διαφυλάττει αὐτὸν Κύριος ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ ὑπεναντίου».

Μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας ὁ νορμανδὸς βαρῶνος ἀφίκετο εἰς Σεβίλλην· ἐκεῖ εἶδε τὸν βασιλέα τῆς Βαλλαδολίδης, εὐμενεστά-

της τυχὼν παρ' αὐτοῦ ὑποδοχῆς. Διηγήθη τὴν ἱστορίαν τῶν κατακτήσεων αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ τῆς Ἱσπανίας καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ συστατικὰ γράμματα πρὸς τὸν πάπαν πρὸς ἐπιτυχίαν ἐπισκοπικῆς ἕδρας ἐν ταῖς Καναρίαις νήσοις. Ὁ βασιλεὺς προσενεχθεὶς αὐτῷ ἐξαίρετα καὶ ἐμπλήσας αὐτὸν δώρων τῷ ἔδωκε καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἃς ἐζήτει, ὁ δὲ βαρῶνος Βηθενκοὺρ μετὰ λαμπρᾶς συνοδίας ἀνεχώρησεν εἰς Ρώμην.

Ἀφικόμενος εἰς τὴν αἰωνίαν πόλιν ὁ βαρῶνος διέμεινεν ἐν αὐτῇ τρεῖς ἑβδομάδας· κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐγένετο δεκτὸς ὅπως ἀσπασθῇ τοὺς πόδας τοῦ πάπα Ἰνοκεντίου τοῦ Ζ', ὅστις συνεχάρη αὐτῷ ἐπὶ τῷ προσηλυτισμῷ τῶν κατοίκων τῶν Καναρίων νήσων εἰς τὴν καθολικὴν πίστιν, δι' ἣν τηλικοῦτον ἔδειξε θάρρος, ἀναχωρήσας ἐκ Γαλλίας εἰς τοσοῦτον μεμακρυσμένον μέρος. Εἶτα συνετάγησαν τὰ παπικὰ γράμματα ὡς ἤθελεν ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ, διωρίσθη δὲ ἐπίσκοπος πασῶν τῶν Καναρίων νήσων ὁ Ἀλβέρτος des Maisons. Τέλος ὁ βαρῶνος ἀπεχαιρέτισε τὸν πάπαν, ὅστις ἔδωκεν αὐτῷ τὰς εὐλογίας του.

Ὁ νέος ἱεράρχης ἀποχαιρετίσας τὸν βαρῶνον ἀνεχώρησεν ἀμέσως εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ. Διέβη δι' Ἱσπανίας ἐγχειρίσας τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ἰωάννου Βηθενκοὺρ, ἐκεῖθεν δὲ ἐξέπλευσεν εἶτα εἰς Φορταβεντούραν, ἔνθα ἀφίκετο ἄνευ δυσχερειῶν. Μετὰ μεγάλων τιμῶν ὑπεδέξατο αὐτὸν ὁ Μασιότος, ὅστις ἐγένετο ἱππότης, ὁ δὲ Ἀλβέρτος des Maisons ὠργάνωσεν ἀμέσως τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ, ὁσιακῶν ἐπιχαρίτως καὶ πράως κηρύττων συχνάκις τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὁτὲ μὲν ἐν μιᾷ νήσῳ, ὁτὲ δὲ ἐν ἄλλῃ καὶ κατὰ τὰς ἐπ' ἐκκλησίας διδαχὰς εὐχόμενος ὑπὲρ τοῦ Ἰωάννου Βηθενκούρ. Καὶ ὁ Μασιότος ἠγαπᾶτο παρὰ πάντων καὶ ἰδίᾳ παρὰ τῶν ἰθαγενῶν. Ἀλλὰ μόλις πέντε ἔτη διήρκεσεν ἡ ὡραία αὕτη ἐποχή, διότι βραδύτερον σκοτισθεὶς ἐκ τῆς ἐνασκήσεως τῆς ἡγεμονικῆς ἐξουσίας καὶ ἀρξάμενος βιαιοπραγιῶν ἐξώσθη τῆς χώρας.

Ὁ βαρῶνος Βηθενκοὺρ ἀναχωρήσας ἐκ Ρώμης ἀφίκετο διὰ Φλωρεντίας εἰς Παρισίους εἶτα δὲ εἰς Βηθενκοὺρ, ἔνθα πολλοὶ εὐπατρίδαι ἐπεσκέψαντο αὐτὸν ὡς τὸν βασιλέα τῶν Καναρίων νήσων. Μεγάλαι ἐγένοντο εὐωχίαι, οἱ δὲ προτελθόντες εἰς τὸ μέγαρον τοῦ βαρώνου ἦσαν πολυαριθμότεροι ἢ ὅσοι προσῆλθον κατὰ τὴν πρώτην εἰς Νορμανδίαν ἐπάνοδον τοῦ βαρώνου.

Ὁ βαρῶνος Βηθενκοὺρ «γέρων ἤδη» ἐγκατέστη ἐν Grainville μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ, ὡραίας καὶ νεαρᾶς εἰσέτι. Συχνάκις ἐλάμβανεν εἰδήσεις ἐκ τῶν ἀγαπητῶν του νήσων περὶ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Μασιότου καὶ ἤλπιζε πάντοτε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ καναρίον βασίλειον αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ αἰσθανθῇ τὴν χαρὰν ταύτην.

Μιᾷ τῶν ἡμερῶν τοῦ 1425 ὁ βαρῶνος ἠσθένησεν ἐν τῷ μεγάρῳ αὐτοῦ ἐπικινδύνως. Μέλλων ν' ἀποθάνῃ συνέταξε τὴν διαθήκην αὐτοῦ, μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων «καὶ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος τούτου μετέβη εἰς τὸν ἕτερον», λέγεται ἐν τέλει τῆς ἀφηγήσεως τῶν ἔργων αὐτοῦ. «Ὁ Θεὸς συγχωρήσει τὰς κακὰς αὐτοῦ πράξεις. Ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἐτάφη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς πόλεως Grainville-la-Teinturière πρὸ τοῦ μεγάλου θυσιαστηρίου, ἀπεβίωσε δὲ τῷ 1425».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΟΛΟΜΒΟΣ [1436—1506.

Ἀνακάλυψις τῆς Μαδέρας, τῶν νήσων τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου, τῶν Ἀσόρων νήσων, τῆς Γοϊτέας καὶ τοῦ Γόγγου. — Βαρθολομαῖος Δίας. — Καβῶτος καὶ Λαβραδόρ. — Γεωγραφικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ τάσεις κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα — Λάθος γενικῶς παραδεδεγμένον περὶ τῆς χωριζούσης τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἀποστάσεως. — Γέννησις Χριστοφόρου Κολόμβου. — Αἱ πρῶται αὐτοῦ περιηγήσεις. — Ἀπόρριψις τοῦ σχεδίου αὐτοῦ — Διαμονὴ αὐτοῦ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν Φραγκισκανῶν. — Ὑποδοχὴ τέλος αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας. — Ἡ συνθήκη αὐτοῦ τῇ 17 ἀπριλίου 1492. — Οἱ ἀδελφοὶ Πιντζών. — Τρία πλοῖα ἐξοπλισθέντα ἐν τῷ λιμένι Πάλῳ. — Ἀναχώρησις τῇ 3 αὐγούστου 1492.

Τὸ 1492 εἶναι ἐπίσημος χρονολογία ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς χρονικοῖς. Εἶναι ἡ ἀξιομνημόνευτος χρονολογία τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς. — Ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ἔμελλεν ὡς εἰπεῖν νὰ συμπληρώσῃ τὴν γῆϊνον σφαῖραν, δικαιοῦσα τοὺς στίχους τούτους τοῦ Γαλιούρη,

Unus erat mundus; duo sint, ait iste: fuere 1).

Ἔμελλε λοιπὸν ὁ ἀρχαῖος κόσμος ν' ἀναλάβῃ τὴν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ νέου. Ἦτο ἀρά γε ἀντάξιος τοῦ ἔργου τούτου; Τὰ γεγονότα ἀπαντῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν.

Μέλλομεν νὰ διηγηθῶμεν ἐν ὀλίγοις τὰ μεταξὺ τοῦ 1405 ἔτους, περὶ τὰ τέλη τοῦ ὁποίου ὁ Ἰωάννης Βηθενκοὺρ ἐπεράτου τὸν ἐποικισμὸν τῶν Καναρίων νήσων, καὶ τοῦ 1492 συμβάντα.

Καθ' ἅπασαν τὴν ἰβηρικὴν χερσόνησον παρετηρήθη μεγάλη ἐπιστημονικὴ κίνησις, ὀφειλομένη εἰς τοὺς Ἄραβας, οἵτινες ἔμελλον νὰ ἐκδιωχθῶσιν ἐκ τῆς Ἱσπανίας. Ἐν πᾶσι τῆς λιμέσιν, ἰδίᾳ ὅμως τοῖς πορτογαλικοῖς ἐγίγνετο λόγος περὶ τῆς ἀφρικανικῆς ἐκείνης ἠπείρου καὶ τῶν ὑπερωκεανείων ἐκείνων χωρῶν, τῶν τοσούτων πλουσίων καὶ θαυμαστῶν. «Μυρίαι ἀφηγήσεις, λέγει ὁ Μιχελέτος, ἔρλεγον τὴν περιέργειαν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἀξίαν αὐτοῦ καὶ τὴν πλεονεξίαν· ἐπεθύμουν νὰ ἴδωσι τὰς μυστηριώδεις ἐκείνας χώρας, ἔνθα ἡ φύσις ἐχορήγησε τὰ τέρατα, καὶ ἔνθα ἔσπειρε τὸν χρυσὸν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς». Νέος πρίγκηψ, ὁ ἐνφάντης δὸμ Ἐρρῖκος, δοὺξ τοῦ Viseu, τρίτος υἱὸς Ἰωάννου τοῦ Α', ὅστις ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀστρονομίας καὶ τῆς γεωγραφίας, ἐνήσκησεν ἐπὶ τῶν συγχρόνων αὐτῷ μεγάλην ἐπιρροήν· αὐτῷ ὀφείλει ἡ Πορτογαλία τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀποικιακῆς αὐτῆς δυνάμεως καὶ τὰς ἐπανειλημμένας ἐκείνας ἐκδρομάς, ὧν αἱ ἐνθουσιώδεις ἀφηγήσεις καὶ τὰ μεγάλα ἀποτελέσματα ἔμελλον νὰ ἀναφλέξωσι τὴν φαντασίαν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου.

Ἐγκαταστὰς ὁ δὸμ Ἐρρῖκος ἐν τῇ μεσημβρινῇ ἄκρᾳ τῆς ἐπαρχίας τῶν Ἀλγαρβῶν ἐν Σάγραις, ὁπόθεν τὰ βλέμματά του περιελάμβανον τὸν ἄπειρον ὠ-

1) Εἷς ἦν ὁ κόσμος· δύο ἔσονται, γενηθήτωσαν· καὶ ἐγένοντο.

κεανὸν καὶ ἐφαίνοντο ζητοῦντα νέαν τινὰ γῆν, κατεσκεύασε μετεωροτσκοπεῖον, ἵδρυσε ναυτικὴν σχολὴν ἐν ᾗ σοφοὶ ἐχάραττον ὀρθοτέρους γεωγραφικοὺς πίνακας καὶ ἐδίδασκον τὴν χρῆσιν τῆς ναυτικῆς πυξίδος, περιεστοιχίσθη ὑπὸ σοφῶν καὶ συνέλεξε πολιτίμους πληροφορίας περὶ τοῦ πιθανοῦ τοῦ ἱκέσθαι εἰς Ἰνδικὴν διὰ περιστροφῆς τῆς Ἀφρικῆς. Ὁ δὸμ Ἐρρῖκος ἐπεκλήθη ὁ Θ α λ α σ σ ο π ό ρ ο ς —καὶ ὑπὸ τὸ ἐπίθετον τοῦτο εἶναι γνωστὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ — χωρὶς ποτε νὰ μετάσχῃ ναυτικῆς ἐκδρομῆς, ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν ἐνθαρρύνσεων αὐτοῦ καὶ τῆς προστασίας του εἰς τοὺς ναυτίλους.

Πέραν τοῦ ἀκρωτηρίου Νὸν, τοῦ ὁλεθρίου τούτου ὁρίου τῶν ἀρχαίων θαλασσοπόρων δύο εὐπατρίδαι τῆς αὐλῆς τοῦ βασιλέως Ἑρρίκου Γ' ὁ Ἰωάννης Γονζαλὲς Ζάρκος καὶ ὁ Βὰζ Τεῖξείρας παρασυρθέντες εἰς τὸ πέλαγος τῷ 1418 ἐξώκειλαν ἐπὶ νησιδίου, ὅπερ ὠνόμασαν Πουέρτο Σάντο (ἤτοι Ἅγιον Λιμένα)· βραδύτερον δὲ πλέοντες ἐπὶ μέλαν σημεῖον ὅπερ ἐφαίνετο σταθερὸν ἐν τῷ ὁρίζοντι ἀφίκοντο εἰςνῆσον ἐκτεταμένην καὶ δάσκιον. Ἡ νῆσος αὕτη ἦτο ἡ Μαδέρα.

Τῷ 1433 παρέκαμψαν τὸ ἀκρωτήριον Βογιαδὸρ, ἔνθα τοσάκις ἔστησαν οἱ θαλασσοδρόμοι, οἱ Πορτογάλοι Γιλλιάνης καὶ Γονζαλὲς Βαλδαίας, οἵτινες ἔπλευσαν προσωτέρω κατὰ τεσσαράκοντα λεύγας.

Θρασυνθέντες ἐκ τοῦ παραδείγματος τούτου ὁ Ἀντώνιος Γονζαλὲς καὶ ὁ Νοῦννος Τρίσταμος προεχώρησαν τῷ 1441 μέχρι τοῦ Λευκοῦ ἀκρωτηρίου ἐπὶ τῆς 21 μοίρας, «ὁ δὲ ἄθλος οὗτος, λέγει ὁ Φαρίας ὑ Σούζας οὐδαμῶς ὑπολείπεται κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην τῶν ἐνδοξοτέρων ἔργων τοῦ Ἡρακλέους», ἐκόμισαν δὲ εἰς Λισαβῶνα ποσότητα χρυσῆς κόνεως, προϊόντος τοῦ Rio del Ouro (Χρυσορρόα ποταμοῦ). Δεύτερον ἐπιχειρήσας ὁ Τρίσταμος πλοῦν κατώπτευσέ τινας τῶν νήσων τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου καὶ προυχώρησε μέχρι Σιέρας Λεόνε, ἠγόρασε δὲ κατὰ τὴν περιοδείαν ταύτην παρὰ μαύρου σωματεμπόρου ἐν τῇ ἀκτῇ τῆς Γουϊνέας δώδεκα περίπου μαύρους οὓς ἤγαγεν εἰς Λισαβῶνα καὶ οὓς ἐξέκαμεν εἰς λίαν μεγάλην τιμὴν, διοτι ἐκίνουν ζωηρῶς τὴν περιέργειαν τοῦ δημοσίου. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς σωματεμπορίας τῶν Μαύρων, ἥτις ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας τοσαῦτα ἑκατομμύρια κατοίκων τῆς Ἀφρικῆς ἀφῄρεσε καὶ ἐγένετο τὸ αἴσχος τῆς ἀνθρωπότητος.

Τῷ 1441 ὁ Κάδας Μόστος παρέκαμψε τὸ Πράσινον ἀκρωτήριον καὶ ἐξηρεύνισε μέρος τῆς κατωτέρας παραλίας· περὶ δὲ τὸ 1446 οἱ Πορτογάλοι πελαγοδρομοῦντες πορρωτέρω τῶν πρὸ αὐτῶν ἀκμασάντων θαλασσοπόρων ἀφίκοντο εἰς τὸ πέλαγος τῶν Ἀσόρων νήσων. Ἔκτοτε ἐξέλιπε πᾶς φόβος· ἐγένετο βατὴ ἡ γραμμὴ ἐκείνη, ἔνθα ἐπιστεύετο ὅτι ὁ ἀὴρ ἔκαιεν ὡς πῦρ, αἱ θαλάσσιαι ἐκδρομαὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν, ἕκαστος δὲ ἐπέστρεφεν μετ' αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνακαλυφθεισῶν χωρῶν. Ἐφαίνετο ὅτι ἡ ἀκτὴ ἐκείνη τῆς Ἀφρικῆς ἦτο ἀπέραντος. Καθόσον προὐχώρουν πρὸς νότον, τοσοῦτον ἐφαίνετο ἀριστάμενον τὸ λίαν περιζήτητον ἐκεῖνο ἀκρωτήριον, ἡ ἠπειρωτικὴ ἐκείνη ἄκρα ἣν ὤφειλέ τις νὰ παρακάμψῃ διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Ἰνδικῆς.

Ἀπό τινος χρόνου ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Β' εἶχε προσθέσει εἰς τοὺς τίτλους αὐτοῦ καὶ τὸν τοῦ κυρίου τῆς Γουϊνέας. Ἤδη μετὰ τοῦ Κόγγου ἀνεκαλύφθη νέος οὐρανὸς καὶ ἀστέρες ἄγνωστοι, ὅτε ὁ Διόγος Κὰμ διὰ τριῶν ἐπαλλήλων πλόων αὐτοῦ ἐγνώρισε πλείονα τῆς Ἀφρικῆς μέρη ἢ ὅσα ἀνεκάλυψαν οἱ πρὸ αὐτοῦ, παρ' ὀλίγον δὲ ἀφῄρει τὸν Δίαν τὴν τιμὴν τῆς ἀνακαλύψεως τῆς βορείου ἠπειρωτικῆς ἄκρας. Τὸ ἄκρον σημεῖον εἰς ὃ ἔφθασεν κεῖται ἐπὶ τῆς 21⁰ καὶ 50′ πρὸς νότον. Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο καλεῖται Κρὸς, ἐκεῖ δὲ ἠγέρθη

κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ναυτίλων εἰς padrao ἢ padron, τοὐτέστι στήλη εἰς ἀνάμνησιν τοῦ συμβάντος, ἀνευρεθεῖσα κατόσιν. Ἐπιστρέψας ὁ Διόγος Κὰμ ἐπεσκέψατο τὸν βασιλέα τοῦ Κόγγου ἐν τῇ πρωτευούσῃ αὐτοῦ καὶ ἤγαγεν εἰς Λισαβῶνα πρεσβευτὴν ὀνομαζόμενον Κασούταν μετὰ πολυαρίσμου συνοδείας Ἀφρικανῶν, οἵτινες ἐβαπτίσθησαν ἐκεῖ πάντες, διδαχθέντες τὰ δόγματα τῆς πίστεως, ἣν ἔμελλον νὰ διαδώσωσιν εἰς Κόγγον.

Μικρὸν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Διόγου Κὰμ, ἤτοι κατὰ μῆνα αὔγουστον τοῦ 1487 τρία πλοῖα ἐξέπλευσαν τοῦ Τάγου ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν διοίκησιν ἱππότου τῆς θεραπείας τοῦ βασιλέως ὀνόματι Βαρθολομαίου Δία, ἀρχαίου θαλασσοπόρου τῆς Γουϊνέας. Ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ εἶχε πεπειραμένον ναυτικὸν, τὸν Ζοὰμ Ἰνφάντην, καὶ τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ Πέτρον Δίαν, πλοίαρχον τοῦ μικροτέρου τῶν τριῶν πλοίου, ὅπερ ἦτο φορτωμένον τρόφιμα.

Οὐδεμία ὑπάρχει λεπτομέρεια περὶ τοῦ πρώτου μέρους τῆς ἀξιομνημονεύτου ταύτης ἐκδρομῆς, γινώσκομεν δὲ μονον κατὰ τὸν Ἰοάον Βάρρον, εἰς ὃν δέον ν' ἀνατρέχῃ τις προκειμένου περὶ παντὸς ἀφορῶντος τὰς θαλασσοπορίας τῶν Πορτογάλων, ὅτι πέραν τοῦ Κόγγου ἠκολούθησε τὴν παραλίαν μέχρι τοῦ 29 παραλλήλου καὶ προσωρμίσθη εἰς μέρος ὅπερ ὠνόμασε das Voltas, ἕνεκα τῶν στροφῶν ἃς ἠναγκάσθη νὰ ποιήσῃ ἵνα φθάσῃ ἐκεῖ καὶ ἔνθα ἀφῆκε τὸ μικρότερον τῶν πλοίων αὐτοῦ ὑπὸ τὴν φρούρησιν ἐννέα ναυτῶν. Ἀφοῦ δὲ παρέμεινεν ἐν τῷ ὁρμῳ τούτῳ ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἕνεκα τῆς κακοκαιρίας, ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος καὶ ἐτράπη νοτίως, ἀλλ' ἐπὶ τρισκαίδεκα ἡμέρας ἠναγκάσθη νὰ κλυδωνίζηται ἕνεκα τρικυμίας.

Καθόσον ὁ Δίας ἐχώρει νοτιώτερον, κατὰ τοσοῦτον ἡ ἀτμοσφαιρικὴ κατάστασις ἀπέβαινε βαρυτέρα καὶ συγκριτικῶς ψυχροτέρα. Τέλος ὅμως λωφησάσης τῆς μανίας τῶν στοιχείων, ὁ Πέτρος Δίας ἀφῆκεν ἐξ ἀνατολῶν τὸ ἀκρωτήριον, ἐλπίζων νὰ εὕρῃ γῆν κατὰ τὴν διεύθυνσιν ἐκείνην· ἀλλὰ μετά τινας ἡμέρας ἀφικόμενος εἰς τὴν 42⁰ 54′ πρὸς νότον ἐτράπη βορείως καὶ προσωρμίσθη ἐν τῷ ὁρμῳ dos Vaquieros, ὀνομασθέντι οὕτω ἐκ τῶν ποιμνίων τῶν κερασφόρων ζώων καὶ τῶν ποιμένων, οἵτινες εἰς τὴν θέαν τῶν δύο πλοίων ἔφυγον μεσογείως. Τότε ὁ Δίας εὑρίσκετο εἰς ἀπόστασιν τεσσαράκοντα λευγῶν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου, ὅπερ παρέκαμψε χωρὶς νὰ τὸ παρατηρήσῃ.

Οἱ τὴν ἐκδρομὴν ἀπαρτίζοντες ἀφοῦ ὑδρεύθησαν, ἔφθασαν εἰς τὸν ὅρμον San Braz (ἅγιον Βλάσιον, τανῦν Mossel-Bay) καὶ ἀνέπλευσε τὴν ἀκτὴν μέχρι τοῦ ὅρμου de l'AIgua καί τινος νήσου da Cruz, ἔνθα ἀνήγειρε μίαν στήλην (padrao). Ἀλλ' ἐκεῖ τὰ πληρώματα καταβεβλημένα ἐκ τῶν κινδύνων οὓς ἀπήντησαν καὶ ἐξηντλημένα ἐκ τῆς κακῆς ποιότητος καὶ τῆς σπάνεως τῶν τροφίμων ἐδήλωσαν ὅτι δὲν ἐπεθύμουν νὰ χωρήσωσι προσωτέρω· «ἄλλως δὲ, ἔλεγον, ἐπειδὴ ἡ ἀκτὴ φαίνεται νῦν ἀνατολικῶς· καλὸν ἦτο νὰ ἐρευνήσωσι τὸ ἀκρωτήριον ἐκεῖνο, ὅπερ παρέκαμψαν ἀσυναισθήτως»,

Ὁ Δίας συνεκρότησε συμβούλιον καὶ κατώρθωσε ν' ἀνέλθωσιν ἔτι βορειοανατολικῶς ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, χάρις δὲ εἰς τὴν σταθερότητα αὐτοῦ ἐδυνήθη νὰ φθάσῃ εἰς ἀπόστασιν πέντε καὶ εἴκοσι λευγῶν ἀπὸ τῆς Cruz εἰς ποταμὸν ὃν ὠνόμασε διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὑπάρχου αὐτοῦ Ρίον Ἰνφαντην· ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ τραπῇ τὴν εἰς Εὐρώπην ἄγουσαν ἕνεκα τῆς ἀρνήσεως τῶν πληρωμάτων νὰ προχωρήσωσι περιπλέον.

«Ὅτε ἀπεχωρίσθη, λέγει ὁ Βάρρος, ἀπὸ τῆς στήλης ἣν ἀνήγειρε κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἔπραξε τοῦτο μετὰ τοιούτου αἰσθήματος πικρίας καὶ μετὰ τοσούτου ἄλγους, ὥστε ἐνόμιζέ τις ὅτι κα-

ταλείπει υἱὸν εἰς αἰωνίαν ἐξορίαν, πρὸ πάντων ὁσάκις ἀνελογίζετο πόσους κινδύνους αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν διέτρεξαν, ἐκ ποίας μεμακρυσμένης χώρας ἐδέησε νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ μόνον ὅπως στήσωσι τὸ ὁρόσημον ἐκεῖνο, ἀφοῦ ὁ Θεὸς δὲν ἐχορήγησεν αὐτοῖς τὸ οὐσιῶδες ὅπερ ἐπεδίωκον».

Τέλος ἀνεκάλυψαν τὸ μέγα ἐκεῖνο ἀκρωτήριον, «κεκρυμμένον ἐπὶ τοσαύτας ἑκατονταετηρίδας, ὅπερ ὁ θαλασσοπόρος μετὰ τῶν συντρόφων αὐτοῦ ὠνόμασεν Ἀκρωτήριον τῶν Λαιλάπων (o Cabo Tormentoso) εἰς ἀνάμνησιν τῶν κινδύνων καὶ τῶν τρικυμιῶν ἃς ὑπέστησαν πρὶν ἢ παρακάμψωσιν αὐτό.»

Μετὰ τῆς ἐμφύτου ἐκείνης γνώσεως, ἥτις ἐστὶ κληρονομία τῶν μεγαλονόων ἀνδρῶν ὁ Ἰωάννης Β΄ ἀντικατέστησε τὸ ὄνομα τοῦτο τοῦ ἀκρωτηρίου τῶν Λαιλάπων διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου. Ἔκτοτε δι' αὐτὸν ἦτο ἀνεφγμένη ἡ εἰς 'ινδικὴν ἄγουσα, ἐδύναντο δὲ νὰ πληρωθῶσι τὰ μεγαλεπίβολα αὐτοῦ σχέδια περὶ ἐπεκτάσεως τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

Τῇ 24 αὐγούστου 1488 ὁ Δίας εἰσέπλεεν εἰς Ἄγγραν das Voltas. Ἐξ ἐννέα ἀνδρῶν, οὓς ἀφῆκεν ἐκεῖ, ἓξ εἶχον ἀποθάνει, ὁ δὲ ἕβδομος ἀπέθανεν ἐκ χαρᾶς ἐπαναβλέπων τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ. Ἡ ἐπάνοδος ἐγένετο ἄνευ ἀξιοστημειώτων ἐπεισοδίων. Μετὰ προσόρμησιν ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ Βενίνου, ἔνθα ἐνεργεῖται τὸ σωματεμπόριον, καὶ ἐν Μίνᾳ, ἔνθα ἔλαβον παρὰ τοῦ διοικητοῦ τὰ χρήματα ὅσα ἐπήγαζον ἐκ τοῦ ἐμπορίου τῆς ἀποικίας, οἱ τὴν ἐκδρομὴν ἀπαρτίζοντες ὑπέστρεψαν εἰς Πορτογαλίαν ἐντὸς τοῦ δεκεμβρίου τοῦ 1488.

Παραδόξως ὅμως ὁ Δίας οὐ μόνον οὐδεμιᾶς ἠξιώθη ἀνταμοιβῆς διὰ τὴν ἐπιτυχοῦσαν τολμηρὰν θαλασσοπορίαν, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὑπέπεσε καὶ εἰς δυσμένειαν, διότι δὲν ἀνεφαίνετα που ἐπὶ δεκαετίαν· μάλιστα δὲ ἡ ἀρχηγία τῆς ἐκδρομῆς, ἥτις ἐνετάλη νὰ παρακάμψῃ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθὲν ἀκρωτήριον ἀνετέθη εἰς τὸν Βάσκον δὰ Γάμαν, ὁ δὲ Δίας συνώδευσεν ἁπλῶς αὐτὸν ὑπὸ τὰς διαταγάς του μέχρι Μίνας. Ἐδυνήθη ν' ἀκούσῃ τὴν ἀφήγησιν τῆς θαυμασίας εἰς Ἰνδικὴν ἐκδρομῆς του εὐτυχοῦς ἀντιζήλου αὐτοῦ καὶ νὰ κρίνῃ περὶ τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς ἣν θὰ ἐνήσκει ἐπὶ τῶν τυχῶν τῆς πατρίδος αὐτοῦ τοιοῦτον γεγονός. Ἀπετέλει μέρος τῆς ἐκδρομῆς τοῦ Καβράλ, ὅστις ἀνεκάλυψε τὴν Βρασιλίαν, ἀλλὰ δὲν ἠσθάνθη τὴν χαρὰν ἣν αἰσθάνεται ὁ ἐπισκοπῶν τὰς παραλίας ἐκείνας, ὧν τὸν δρόμον ἔδειξε· διότι μόλις ἀπῆλθε τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου, ἠγέρθη φοβερὰ λαῖλαψ ἐξ ἧς ἐβυθίσθησαν τέσσαρα πλοῖα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Δία διοικούμενον. Τὸ τραγικὸν τοῦτο τέλος ὑπαινισσόμενος ὁ Camoëns θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἀδαμάστορος, δαίμονος τοῦ ἀκρωτηρίου τῶν Λαιλάπων τὴν στυγνὴν ταύτην προφητείαν· « Θὰ παραδειγματίσω φοβερὰ τὸν πρῶτον στόλον ὅστις θὰ παραπλεύσω τοὺς βράχους τούτους καὶ θὰ φανερώσῃ τὴν ἐκδίκησίν μου κατὰ ἐκείνου, ὅστις πρῶτος ἦλθε νὰ περιφρονήσῃ τὴν κατοικίαν μου.»

Ἐν κεφαλαίῳ μόλις τῷ 1497, ἤτοι μετὰ πέντε ἔτη ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς, παρέκαμψεν ὁ Βάσκος δὰ Γάμας τὴν βορείαν ἄκραν τῆς Ἀφρικῆς. Δύναται λοιπὸν νὰ διαβεβαιώσῃ τις ὅτι ἐὰν προηγεῖτο τοῦ Κολόμβου ὁ Βάσκος, πιθανῶς θὰ ἐβράδυνεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἡ ἀνακάλυψις τῆς νέας ἠπείρου.

Καὶ ὅμως οἱ θαλασσοπόροι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐφαίνοντο λίαν δεισιδαίμονες, μὴ τολμῶντες ν' ἀπομακρυνθῶσιν εἰς ὠκεάνεια πελάγη, ἥκιστα δὲ μεριμνῶντες νὰ ριψοκινδυνεύσωσιν εἰς ἀγνώστους θαλάσσας, ἠκολούθουν συνετῶς τὴν ἀφρικανικὴν ἀκτήν, χωρὶς ποτε ν' ἀπομακρυνθῶσιν ἀπ' αὐτῆς. Ἐὰν λοιπὸν παρεκάμπτετο τὸ ἀκρωτήριον τῶν Λαιλάπων, θὰ ἀπέκτων οἱ θαλασσοπόροι τὴν συνήθειαν νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν Ἰνδικὴν διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, οὐδεὶς δ' ἐξ αὐτῶν θὰ ἐσκέπτετο νὰ φθάσῃ εἰς τὴν «Χώραν τῶν Ἀρωμάτων», ἤτοι εἰς τὴν Ἀσίαν, ριψοκινδυνεύων διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Τίς πράγματι θὰ διελογίζετο νὰ ζητήσῃ τὴν Ἀνατολὴν διὰ τῶν ὁδῶν τῆς Δύσεως;

Ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἦτο ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει ἡ ἰδέα αὕτη. «Ὁ κυριώτερος σκοπὸς τῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν Πορτογάλων κατὰ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα, λέγει ὁ Cooley, ἦτο ἡ ἀναζήτησις διόδου ἀγούσης διὰ τοῦ ὠκεανοῦ εἰς Ἰνδικήν.» Οἱ σοφώτεροι οὐδὲ κἂν ἐτόλμων νὰ ὑποθέσωσιν ὅτι ὑπῆρχε νέα ἤπειρος διὰ λόγους ἰσορροπίας τῆς γηίνου σφαίρας· μέρη τινὰ τῆς ἀμερικανικῆς ταύτης ἠπείρου εἶχον πράγματι ἀνακαλυφθῆ. Ἰταλὸς θαλασσοπόρος, ὁ Σεβαστιανὸς Καβότος, προσήγγισε τῷ 1487 εἰς μέρος τοῦ Λαβραδόρ. Οἱ Σκανδιναυοὶ νορμανδοὶ εἶχον βεβαίως ἀποβῆ εἰς τὰς ἀγνώστους ταύτας ἀφρικανικὰς παραλίας, οἱ δὲ ἄποικοι τῆς Γρηλανδίας εἶχον ἐξερευνήσει τὴν γῆν Vinland· ἀλλὰ τοιαῦται ἦσαν αἱ διαθέσεις τῶν πνευμάτων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ τοιαύτη ἐπεκράτει ἀπιθανότης περὶ ὑπάρξεως νέου κόσμου, ὥστε καὶ ἡ Γρηλανδία καὶ ἡ Βινλάνδη καὶ ἡ Λαβραδὸρ ἐθεωροῦντο ὡς προεκβολαὶ εὐρωπαϊκῆς γῆς.

Δὲν ἐζήτουν λοιπὸν οἱ θαλασσοπόροι τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος, ἀλλ' ἢ νὰ ἀποκαταστήσωσιν εὐχερεστέρας συγκοινωνίας μετὰ τῶν παραλίων τῆς Ἀσίας· καὶ ὄντως ἡ ὁδὸς τῆς Ἰνδικῆς, τῆς Σινικῆς, καὶ τῆς Ἰαπωνίας, χωρῶν γνωστῶν ἤδη ἐκ τῶν θαυμαστῶν διηγήσεων τοῦ Μάρκου Πόλου, ἡ ὁδὸς αὕτη ἥτις διήρχετο τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Περσίαν καὶ τὴν Ταρταρίαν εἶναι μακρὰ καὶ κινδυνώδης· ἄλλως δὲ «αἱ χερσαῖαι αὗται ὁδοὶ» οὐδέποτε δύνανται νὰ ἀποβῶσιν ἐμπορικαί, διότι αἱ μεταφοραὶ εἶναι λίαν δυσχερεῖς. Ἔδει λοιπὸν νὰ ἐξευρεθῇ πρακτικωτέρα συγκοινωνία· διὸ πάντες οἱ λαοὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν παραλιῶν, ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας μέχρι Ἱσπανίας, πάντες οἱ παρὰ τὴν Μεσόγειον κάτοικοι, βλέποντες ἀνοικτὰς ἔμπροσθεν τῶν πλοίων αὐτῶν τὰς μεγάλας τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὁδούς, ἔμελλον νὰ διερωτηθῶσι καὶ διηρωτῶντο πράγματι, ἐὰν αἱ ὁδοὶ αὗται ἦγον εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀσίας.

Ὁ συλλογισμὸς οὗτος ἦτο ὀρθός, καθ' ὅσον ὑπῆρχεν ἤδη ἀποδεδειγμένον τὸ σφαιροειδὲς τῆς Γῆς σχῆμα. Ὁ πρὸς δυσμὰς χωρῶν ὤφειλε κατ' ἀνάγκην νὰ φθάσῃ εἰς Ἀνατολάς, ἡ δὲ διὰ τοῦ ὠκεανοῦ ὁδὸς δὲν ἐδύνατο ἀλλ' ἢ νὰ ἦναι ἐλευθέρα. Καὶ πράγματι τίς ἐδύνατο νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι ὑπῆρχε τὸ πρόσκομμα ἐκεῖνο, μήκους τριῶν χιλιάδων διακοσίων πεντήκοντα λευγῶν, κείμενον μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, καλούμενον δὲ Ἀμερική;

Παρατηρητέον ἄλλως ὅτι οἱ σοφοὶ τοῦ μέσου αἰῶνος δὲν ἐπίστευον ὅτι αἱ ἀκταὶ τῆς Ἀσίας ἀπέχουσι τῶν τῆς Εὐρώπης ἐπέκεινα τῶν δισχιλίων λευγῶν. Ὁ Ἀριστοτέλης ὑπέθετεν ὅτι ἡ γήϊνος σφαῖρά ἐστι μικροτέρα ἢ ὅσον εἶναι πράγματι. « Πόση εἶναι ἡ ἀπόστασις, ἔλεγεν ὁ Σενέκας, ἀπὸ τῶν τελευταίων παραλίων τῆς Ἱσπανίας μέχρι τῆς Ἰνδικῆς; Ὀλιγίστων ἡμερῶν, ἐὰν τὸ πλοῖον ἔχει τὸν ἄνεμον οὔριον». Τοιαύτη ἦν καὶ ἡ τοῦ Στράβωνος γνώμη. Ἡ ὁδὸς αὕτη, ἡ μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, ἔδει εἶναι βραχεῖα· περιπλέον δὲ ὅρμοι οἷοι οἱ τῶν Ἀσόρων νήσων καὶ τῶν Ἀντιλλῶν, ὧν τὴν ὕπαρξιν παρεδέχοντο κατὰ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα, μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας θὰ ἐξησφάλιζον τὴν εὐκολίαν τῶν ὑπερωκεανείων συγκοινωνιῶν.

Δύναται ἄρα νὰ διαβεβαιώσῃ τις ὅτι τὸ περὶ τὴν ἀπόστασιν λάθος τοῦτο, ὅ-

περ ἐν γένει ἦτο παραδεκτὸν, ἔσχε τοῦτο τὸ καλὸν, ὅτι συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἀποπειραθῶσι τὸν διάπλουν τοῦ Ἀτλαντικοῦ οἱ τότε θαλασσοπόροι. Ἐὰν ἐγίνωσκον οὗτοι τὴν πραγματικὴν ἀπόστασιν, ἥτις χωρίζει τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας, ἤτοι ἀπόστασιν πεντακισχιλίων λευγῶν, δὲν θὰ ἐρριψοκινδύνευον εἰς τὰς δυτικὰς θαλάσσας.

Ρητέον ὅτι γεγονότα τινὰ ἐδικαίουν καὶ ἐφαίνοντο δικαιοῦντα τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Στράβωνος, οἵτινες ἐπίστευον ὅτι ἐγγὺς ἔκειντο τῶν δυτικῶν παραλιῶν αἱ ἀνατολικαί. Οὕτω πρωρεὺς τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας, πλέων εἰς ἀπόστασιν τετρακοσίων πεντήκοντα λευγῶν μακρὰν τοῦ ἀκρωτηρίου Ἁγίου Βικεντίου, κειμένου ἐπὶ τῆς ἄκρας τῶν Ἀλγαρβῶν, εὗρε τεμάχιον ξύλου κεκοσμημένου δι' ἀρχαίων ἀναγλύφων, ὅπερ δὲν ἐδύνατο ἀλλ' ἢ νὰ προέρχηται ἐξ ἠπείρου μεμακρυσμένης ὀλίγον· παρὰ τὴν Μαδέραν ἁλιεῖς ἀπήντησαν δοκὸν γεγλυμμένην καὶ μακροὺς ἰνδοκαλάμους, οἵτινες ὡς ἐκ τοῦ σχήματος ἀνεμίμνησκον τοὺς τῆς ἰνδικῆς χερσονήσου· περιπλέον δὲ οἱ κάτοικοι τῶν Ἀσόρων νήσων συνέλεγον συχνάκις ἐπὶ τῶν παραλίων αὐτῶν γιγαντιαίας πίτυς ἀγνώστου οὐσίας, εὗρον δὲ μιᾷ τῶν ἡμερῶν δύο νεκροὺς «πτώματα πλατυπρόσωπα, λέγει ὁ χρονογράφος Χερρέρας, μὴ ὁμοιάζοντα πρὸς χριστιανούς.»

Συνεκινοῦντο λοιπὸν τὰ πνεύματα ἐκ τῶν διαφόρων τούτων γεγονότων, καὶ ἐπειδὴ ἠγνοεῖτο κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἡ ὕπαρξις τοῦ μεξικανικοῦ ρεύματος (gulf Stream) ὅπερ πλησιάζον πρὸς εὐρωπαϊκὰς ἀκτὰς κομίζει ἀμερικανικὰ ναυάγια, ἐδικαιοῦντο ἀποδίδοντες εἰς τὰ λείψανα ταῦτα καταγωγὴν καθαρῶς ἀσιατικήν. Λοιπὸν ἡ Ἀσία δὲν ἀφίστατο τῆς Εὐρώπης καὶ θὰ ἦσαν εὐχερεῖς αἱ συγκοινωνίαι μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἄκρων τῆς παλαιᾶς ἠπείρου.

Τοιουτοτρόπως οὐδεὶς γεωγράφος κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ἐφρόνει ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ νέος κόσμος· τοῦτο δὲ ἐνδιαφέρει νὰ διασαφηνίσωμεν. Ἀλλ' οὐδὲ κἂν λόγος ὑπῆρχε περὶ ἐπεκτάσεως τῶν γεωγραφικῶν γνώσεων ἐν τῇ ἀναζητήσει τῆς δυτικῆς ταύτης ὁδοῦ· οὐχί· τοῦ κινήματος τούτου ἠγήθησαν ἔμποροι, οἵτινες ὑπερεξεθείασαν τὴν ὁδὸν ταύτην τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Μόνον περὶ ἐμπορίου ἐσκέπτοντο καὶ πῶς νὰ διενεργῶσι τοῦτο διὰ τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ.

Προσθετέον ὅτι διὰ τῆς ναυτικῆς πυξίδος ἐπινοηθείσης κατὰ τὴν γενικωτέραν γνώμην περὶ τὸ 1302 ὑπό τινος Φλαβίου Τζιόγια ἐξ Ἀμάλφης, ἐδύναντο τότε τὰ πλοῖα νὰ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τῶν παραλίων καὶ νὰ ἀνάγωνται εἰς τὸ πέλαγος, χωρὶς νὰ βλέπωσι διόλου ξηράν. Περιπλέον ὁ Μαρτῖνος Βέχεμ καὶ δύο ἰατροὶ εὗρον τὸ μέσον νὰ ὁδηγῶνται ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ ἡλίου καὶ νὰ ἐφαρμόσωσι τὸ ἀστρόλαβον 1) εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ναυτιλίας.

Διὰ τῶν εὐκολιῶν τούτων διεπραγματεύοντο καθ' ἑκάστην τὸ ἐμπορικὸν ζήτημα τῆς δυτικῆς ὁδοῦ ἐν Ἱσπανίᾳ, Πορτογαλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ, χώραις ἐν αἷς ἡ ἐπιστήμη παρήχθη διὰ τῆς φαντασίας κατὰ τὰ τρία τέταρτα. Συνεζήτουν καὶ ἔγραφον. Οἱ ἔμποροι, ὧν ἡ περιέργεια εἶχεν ἐρεθισθῇ, ἔδιδον λαβὴν εἰς τοὺς σοφούς· ἐσχηματίζετο σειρὰ γεγονότων, συστημάτων καὶ δογμάτων, ἦν δὲ καιρὸς ὅπως παρουσιασθῇ εἷς μόνος νοῦς, ὅστις νὰ συνοψίσῃ αὐτὰ καὶ νὰ τὰ ἀφομοιώσῃ. Τοῦτο καὶ ἐγένετο. Πᾶσαι αἱ διεσπαρμέναι αὗται ἰδέαι ἐπὶ τέλους συνηθροίσθησαν ἐν τῇ κεφαλῇ ἑνὸς ἀνθρώπου, ὅστις ἐκέκτητο εἰς σπάνιον βαθμὸν τὴν ἀρετὴν τῆς ἐγκαρτερήσεως καὶ τῆς τόλμης.

1) Ἀστρονομικὸν ὄργανον χρήσιμον καὶ εἰς τὴν γεωμετρίαν, ἐφευρεθὲν ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου ἀστρονόμου τῆς Ἀλεξανδρείας Ἱππάρχου τελειοποιηθὲν δὲ ὑπὸ τῶν νεωτέρων διὰ προσθήκης δύο τηλεσκοπίων.

Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦν ὁ Χριστόφορος Κολόμβος, γεννηθεὶς πιθανῶς παρὰ τὴν Γενούην περὶ τὸ 1436. Λέγομεν «πιθανῶς», διότι διαμφισβητοῦσι τὴν τιμὴν τῆς γεννήσεως αὐτοῦ τὰ χωρία Κογορέον καὶ Νέρβη πρὸς τὴν Σαβόνην· ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τῆς γεννήσεως τοῦ διασήμου τούτου θαλασσοπόρου κεῖται κατὰ τοὺς ὑπομνηματιστὰς μεταξὺ τοῦ 1430—1445, ἀλλὰ τὸ ἔτος 1436 φαίνεται συμφωνοῦν ἀκριβέστερον πρὸς τὰ ἔγγραφα τὰ ὀλιγώτερον ὑποκείμενα εἰς ἔλεγχον.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου ἦτο μικρᾶς κοινωνικῆς τάξεως, ὁ πατὴρ ὅμως αὐτοῦ Δομήνικος Κολόμβος, ὑφαντουργὸς, ηὐπόρει ὀλίγον, τούτου δὲ ἕνεκα καὶ ἐδυνήθη νὰ δώσῃ εἰς τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀνατροφὴν κάπως ἐπιμεμελημένην. Ὁ νέος Κολόμβος, ὁ πρωτότοκος τῆς οἰκογενείας, ἀπεστάλη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Παβίας ἵνα μάθῃ τὴν γραμματικὴν, τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, τὴν γεωγραφίαν, τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν.

Δεκατετραέτης ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐπήδησεν ἀπὸ τῶν θρανίων τοῦ σχολείου εἰς τὸ κατάστρωμα πλοίου, ὁμολογητέον δὲ ὅτι ἔμεινε λίαν σκοτεινὴ ἡ περίοδος τοῦ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τοῦ 1487 βίου του. Παραθέσωμεν μάλιστα περὶ τούτου τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Οὐμβόλδου ἀναγραφομένην ὑπὸ τοῦ κ. Charton, οὗ αὐξάνει ἡ λύπη «ὡς πρὸς τὴν περὶ Κολόμβου ἀβεβαιότητα ταύτην, ὅταν ἀναλογίζηται πάνθ' ὅσα λεπτομερῶς διετήρησαν οἱ χρονογράφοι περὶ τοῦ βίου τοῦ κυνὸς Βεκερίλλου, ἢ περὶ τοῦ ἐλέφαντος Ἀβουλαβαβὰτ, ὃν ὁ Ἀαροὺν-ἀλ-Ρασὶδ ἔπεμψε Καρόλῳ τῷ μεγάλῳ.

Τὸ πιθανώτερον φαίνεται, ἐὰν βασισθῶμεν εἰς τὰ τότε ἔγραφα καὶ εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κολόμβου γραφέντα, ὅτι ὁ νεαρὸς θαλασσοπόρος ἐπεσκέψατο τὴν Ἀνατολὴν, τὴν Δύσιν, τὴν Ἄρκτον, πολλάκις τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Πορτογαλίαν, τὴν παραλίαν τῆς Γουϊνέας, τὰς ἀφρικανικὰς νήσους, ἴσως μάλιστα καὶ τὴν Γρηλανδίαν, ἐν ἡλικίᾳ 40 ἐτῶν, «διαπλεύσας ὅσα μέρη διέπλευσαν ἄλλοι μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ.»

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐγένετο καλὸς ναυτικὸς καὶ ὡς ἐκ τῆς δικαίας αὐτοῦ φήμης ἐξελέγη διοικητὴς τῶν γενουησίων γαλερῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ πολέμου τῆς δημοκρατίας πρὸς τὴν Βενετίαν. Ὁ νέος πλοίαρχος ἐπεχείρησεν ἀκολούθως ἐκδρομὴν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βαρβαρίας διὰ λογαριασμὸν τοῦ βασιλέως Ρεναίου τοῦ ἐξ Ἀνδεγαυῶν (René d'Anjou) καὶ τέλος κατὰ τὸ 1477 μετέβη διὰ νὰ κατοπτεύσῃ τὰς χώρας τὰς κεκλεισμένας πέραν τῶν πάγων τῆς Ἰσλανδίας.

Μετὰ τὸν αἴσιον τοῦτον πλοῦν ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐπανῆλθεν εἰς Λισαβῶνα, ἔνθα ὥρισε τὴν διαμονὴν αὐτοῦ.

Ἐκεῖ συνεζεύχθη τὴν θυγατέρα ἰταλοῦ εὐπατρίδου, τοῦ Βαρθολομαίου, Μυνὶς Περεστρέλλου, διαπρεποῦς ἐπίσης ναυτικοῦ, ἐξωκειωμένου λίαν πρὸς τὰς γεωγραφικὰς ἰδέας. Ἡ σύζυγος αὐτοῦ δόννα Φιλίππη δὲν εἶχε περιουσίαν, αὐτὸς δὲν εἶχε τίποτε. Ἔδει λοιπὸν νὰ ἐργασθῶσι πρὸς ἀπόκτησιν τῶν πρὸς τὸ ζῆν. Ἐκεῖνος ὅστις ἔμελλε νὰ ἀνακαλύψῃ τὸν νέον κόσμον, ἤρξατο συγγράφων εἰκονογραφημένα βιβλία, σχεδιαγραφῶν γεωγραφικοὺς πίνακας, γηΐνους σφαῖρας καὶ ναυτικὰ σχέδια μέχρι τοῦ 1484, χωρὶς ὅμως νὰ ἐγκαταλίπῃ τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλολογικὰς αὐτοῦ μελέτας. Πιθανολογεῖται μάλιστα ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐπανέλαβε πάσας τὰς μελέτας αὐτοῦ καὶ κατώρθωσε νὰ ἀποκτήσῃ ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν τῆς τῶν συγχρόνων αὐτῷ ναυτικῶν.

Μήτοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐγεννήθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ «ἡ μεγάλη ἰδέα»; Δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ τοῦτο. Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος

παρηκολούθησεν ἐνδελεχῶς τὰς περὶ τῶν πρὸς δυσμὰς ὁδῶν συζητήσεις καὶ τὴν εὐχέρειαν τῶν διὰ τῆς Δύσεως μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας συγκοινωνιῶν, ἐκ δὲ τῆς ἀλληλογραφίας αὐτοῦ ἀποδεικνύεται ὅτι ἠσπάζετο τὴν γνώμην τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τῆς συγκριτικῶς βραχείας ἀποστάσεως, ἥτις ἐχώριζε τὰς ἀπωτάτας ἀκτὰς τῆς ἀρχαίας ἠπείρου· ἔγραφε συχνάκις πρὸς διακεκριμένους τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ σοφούς, τὸν Μαρτῖνον Βέχεμ, περὶ οὗ ἔφθημεν εἰπόντες, καὶ τὸν περίφημον φλωρεντιανὸν ἀστρονόμον, οὗ αἱ γνῶμαι ἐπηρέασαν ὀλίγον τὰς τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου.

Κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ ἱστορικοῦ Οὐασιγκτῶνος Ἴρβιγκ ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἦτο ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα, εὔρωστος, τὸ παράστημα εἶχεν εὐγενές, ἐπίμηκες τὸ πρόσωπον, τὴν ῥῖνα ἀετώδη, τὰ ὀστᾶ τῶν παρειῶν προεξέχοντα, τοὺς ὀφθαλμοὺς λαμπροὺς καὶ ζωηροτάτους, τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου ζωηρὸν καὶ περκνώδες. Ἦτο ἀκριβὴς χριστιανός, ἐκτελῶν μετὰ εἰλικρινοῦς πίστεως τὰ καθήκοντα τῆς καθολικῆς θρησκείας.

Ὅτε ὁ Χριστόφορος Κολόμβος διετέλει εἰς σχέσεις μετὰ τοῦ ἀστρονόμου Τοσκανέλλη, ἔμαθεν ὅτι οὗτος ὑπέβαλε τῷ βασιλεῖ τῆς Πορτογαλίας Ἀλφόνσῳ Ε΄ κατ' αἴτησιν τούτου ἐμβριθὲς ὑπόμνημα περὶ τοῦ δυνατοῦ τοῦ φθάσαι εἰς Ἰνδικὴν διὰ τῶν πρὸς δύσιν ὁδῶν, ὁ δὲ Κολόμβος οὐ ἐζητήθη ἡ γνώμη ὑπεστήριξε δι' ἅπαντος αὐτοῦ τοῦ κύρους τὰς ἰδέας τοῦ Τοσκανέλλη, αἵτινες ἦσαν εὐνοϊκαὶ πρὸς τὴν ἀπόπειραν ταύτην. Οὐδὲν ὅμως ἐπήγασεν ἀποτέλεσμα, διότι ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας ἐμποδισθεὶς ἕνεκα τῶν πρὸς τὴν Ἱσπανίαν πολέμων αὐτοῦ, ἀπέθανε χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸς τὰς ναυτικὰς ἀνακαλύψεις.

Μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀπεδέξατο ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Β΄ τὰ συνδυασμένα σχέδια τοῦ Κολόμβου καὶ τοῦ Τοσκανέλλη, ἐζήτησεν ὅμως μετ' ἀξιοκατακρίτου δόλου ν' ἀφαιρέσῃ τοὺς δύο τούτους σοφοὺς τὴν ὠφέλειαν τῆς προτάσεως αὐτῶν καὶ χωρὶς νὰ εἴπῃ τι αὐτοῖς, ἐξέπεμψε πλοῖον ὅπως ἀποπειραθῇ τὴν μεγάλην ταύτην ἐπιχείρησιν καὶ φθάσῃ εἰς Σινικὴν διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ· ἐσκέπτετο ὅμως χωρὶς μηδόλως ν' ἀναλογισθῇ τὴν ἀπειρίαν τῶν πλοηγῶν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπισκήψασαν κατ' αὐτῶν τρικυμίαν, οὕτω δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας οἱ θαλασσοπόροι τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας ἐπανῆλθον εἰς Λισαβῶνα, ἀναγκασθέντες νὰ πράξωσι τοῦτο ἕνεκεν ἐκραγείσης καταιγίδος.

Δικαίως θεωρήσας ἑαυτὸν προσβεβλημένον ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐκ τῆς ἥκιστα ἀβρᾶς ταύτης πράξεως ἐννόησεν ὅτι δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ βασισθῇ εἰς τὸν βασιλέα τοῦτον, ὅστις αἰσχρῶς ἐπρόδωκεν αὐτὸν, χηρεύσας δὲ ἀπῆλθεν ἐξ Ἱσπανίας μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Διέγου περὶ τὰ τέλη τοῦ 1484, μεταβὰς, ὡς πιστεύεται, εἰς Γενούην, εἶτα δὲ εἰς Βενετίαν, ἔνθα κακίστης ἔτυχον ὑποδοχῆς τὰ περὶ ὑπερωκεανείου ναυτιλίας σχέδια αὐτοῦ.

Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἀνευρίσκεται ἐν Ἱσπανίᾳ κατὰ τὸ 1485. Ὁ ἀτυχὴς μέγας ἀνὴρ ἐστερεῖτο πόρων, περιώδευε δὲ πεζῇ καὶ φέρων ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν μικρὸν του Διέγον δεκαέτη τότε. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς περιόδου ταύτης τοῦ βίου αὐτοῦ ἡ ἱστορία τὸν παρακολουθεῖ κατὰ βῆμα, διατηροῦσα τοῖς ἐπιγιγνομένοις καὶ τὰ ἐλάχιστα ἐπεισόδια τῆς μεγάλης ταύτης ὑπάρξεως.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος εὑρίσκετο τότε ἐν Ἀνδαλουσίᾳ εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας λεύγης ἀπὸ τοῦ λιμένος Πάλου, ἐστερημένος δὲ τῶν πάντων καὶ θνήσκων ἐκ πείνης μετέβη καὶ ἔκρουσε τὴν θύραν μοναστηρίου Φραγκισκανῶν, ἀφιερωμένου εἰς τὴν Ἁγίαν Μαρίαν Ραβιδιώτισσαν (Santa Maria de Rabida), ἐπαιτήσας τεμάχιον ἄρτου καὶ ὀλίγον ὕδωρ διὰ τὸ ἀτυχὲς αὐτοῦ τέκνον καὶ δι' ἑαυτόν.

Ὁ φύλαξ τοῦ μοναστηρίου Ἰωάννης Περὲς Μαρκένας ἐχαρήγησε φιλοξενίαν εἰς τὸν ἀτυχῆ ὁδοιπόρον. Ἠρώτησε τὰ κατ' αὐτὸν ὁ καλὸς οὗτος πατὴρ καὶ ἐξεπλάγη διὰ τὴν εὐγένειαν τῆς γλώσσης του, περιπλέον δὲ ἐθαύμασε τὴν τόλμην τῶν ἰδεῶν του, διότι ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐγνωστοποίησεν αὐτῷ τοὺς πόθους αὐτοῦ. Ὁ περιπλανώμενος ναυτικὸς διέμεινεν ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἐν τῷ φιλοξένῳ τούτῳ μοναστηρίῳ· σοφοὶ μοναχοὶ ἔδειξαν διάφορον ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν σχεδίων του, ἐμελέτησαν τὰ πονήματά του, ἐζήτησαν πληροφορίας παρὰ τῶν πεφημισμένων τότε θαλασσοπόρων, καὶ πρῶτοι, σημειωτέον, ἐπίστευσαν εἰς τὸν μέγαν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου νοῦν. Ὁ δὲ Ἰωάννης Περὲς ἔπραξέ τι περιπλέον· ἐπρότεινε τῷ Κολόμβῳ ὅτι ἀναλαμβάνει τὴν ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ ἔδωκεν αὐτῷ θερμὴν συστατικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πνευματικὸν τῆς βασιλίσσης τῆς Καστίλλης.

Ὁ πνευματικὸς οὗτος, ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου Πράδου, ἀπέλαυε πάσης τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλης, δὲν κατώρθωσεν ὅμως νὰ καταστήσῃ ἀποδεκτὰ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τὰ σχέδια τοῦ γενουησίου θαλασσοπόρου καὶ ἐπομένως οὐδόλως ἐχρησίμευσεν αὐτῷ.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἠναγκάσθη καὶ πάλιν νὰ ἐγκαρτερήσῃ περιμένων, διὸ ἐγκατέστη ἐν Κορδούῃ, ἔνθα ἔμελλε νὰ μεταβῇ ἡ αὐλὴ καὶ πρὸς ἀπολαβὴν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἐπανέλαβε τὸ τοῦ εἰκονοποιοῦ ἐπάγγελμα αὐτοῦ. Δύναταί τις ν' ἀνεύρῃ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν περιφανῶν ἀνδρῶν ἀτυχέστερον βίον ἢ ὅσον ὑπῆρξεν ὁ τοῦ μεγάλου θαλασσοπόρου; Ἐδύνατο ἡ τύχη νὰ κατατρέξῃ τινὰ χειρότερον; Ἀλλὰ δὲν ἀπηλπίζετο ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ, ὅστις ἀδάμαστος καὶ ἀκούραστος ἀνηγείρετο κατόπιν τῶν ἐπαλλήλων αὐτοῦ δοκιμασιῶν. Εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο πῦρ καὶ εἰργάζετο πάντοτε ἐπισκεπτόμενος τοὺς ἰσχυροὺς, διαδίδων τὰς ἰδέας αὐτοῦ καὶ ὑπερασπιζόμενος αὐτῶν καὶ μαχόμενος ἀεννάως μετὰ ἡρωϊκωτάτης ἐνεργείας. Τέλος ἔτυχε τῆς προστασίας τοῦ μεγάλου καρδιναλίου, ἀρχιεπισκόπου Τολέδης, τοῦ Πέτρου Γονζαλὲς Μενδόζα, χάρις δὲ εἰς αὐτὸν εἰσήχθη παρὰ τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ βασιλίσσῃ τῆς Ἱσπανίας.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐδέησε νὰ πιστεύσῃ τότε ὅτι ἤγγιζεν εἰς τὸ τέρμα τῶν ταλαιπωριῶν αὐτοῦ. Ὁ Φερδινάνδος καὶ ἡ Ἰσαβέλλα ἀπεδέξαντο εὐνοϊκῶς τὸ σχέδιον αὐτοῦ ὅπερ ὑπεβλήθη εἰς τὴν ἐξέτασιν συμβουλίου σοφῶν ἐξ ἱεραρχῶν καὶ μοναχῶν, συνελθόντων ἐπὶ τούτῳ ἐν δομινικανῷ μοναστηρίῳ τῆς Σαλαμάγκης. Ἀλλὰ δὲν εἶχον εἰσέτι λήξει αἱ περιπέτειαι τοῦ ἀτυχοῦς Κολόμβου· πάντες οἱ κριταὶ ἦσαν ἐναντίον αὐτοῦ. Καὶ ὄντως αἱ ἰδέαι αὐτοῦ ἔθιγον θρησκευτικὰ ζητήματα τοσοῦτον φλογερὰ κατὰ τὸν ΙΕ΄ αἰῶνα. Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἠρνήθησαν τὸ σφαιροειδὲς τῆς γῆς σχῆμα, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐπειδὴ ἡ γῆ δὲν ἦτο στρογγύλη, περιπλοϊκὴ θαλασσοπορία ἀντέφασκε παντάπασι πρὸς τὰ κείμενα τῆς Βίβλου καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιχειρηθῇ λογικῶς. «Ἄλλως, ἔλεγον οἱ θεολόγοι οὗτοι, ἐὰν κατωρθοῦτό ποτε ἡ κατάβασις εἰς τὸ ἄλλο ἡμισφαίριον, τίνι τρόπῳ θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἀνάβασις εἰς τοῦτο;»

Διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἦτο λίαν σπουδαῖον. Ὅθεν σχεδὸν κατηγορήθη ὁ Χριστόφορος Κολόμβος διὰ τὸ μᾶλλον ἀσυγχώρητον τῶν ἐγκλημάτων ἐν ταῖς ἀνεξιθρήσκοις ταύταις χώραις, ἤτοι ὡς αἱρετικός. Καὶ διέφυγε μὲν τὰς κακὰς ἐναντίον αὐτοῦ διαθέσεις τοῦ συμβουλίου, ἀλλ' ἀνεβλήθη καὶ πάλιν ἡ μελέτη τοῦ σχεδίου αὐτοῦ.

Μακρὰ παρῆλθον ἔκτοτε ἔτη, ἀπογιγνώσκων δὲ ὁ μέγας ἀλλ' ἀτυχὴς ἀνὴρ νὰ ἐπιτύχῃ ἐν Ἱσπανίᾳ ἔπεμψε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀγγλίας Ἑρρίκῳ τῷ Ζ' ὅπως χορηγήσῃ αὐτῷ τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ· θεωρεῖται ὅμως πιθανὸν ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν ἀπήντησεν.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ὑπέστρεψε τότε εἰς Ἱσπανίαν προτιθέμενος νὰ ἐπιμείνῃ καὶ πάλιν παρὰ τῷ Φερδινάνδῳ, ἀλλὰ πολεμῶν τότε οὗτος πόλεμον ἐξοντώσεως κατὰ τῶν Μαύρων, μόνον τῷ 1492, ἀφοῦ δηλαδὴ ἐξεδίωξεν αὐτοὺς ἐξ Ἱσπανίας, ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Γενουησίου.

Τῇ φορᾷ ταύτῃ ἐξητάσθη ἡ ὑπόθεσις ὡρίμως, ὁ δὲ βασιλεὺς συγκατετέθη νὰ γένηται ἀπόπειρα τῆς ἐπιχειρήσεως· ἀλλ' ὡς ἐμπρέπει εἰς ὑπερηφάνους ψυχάς, ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἠθέλησε νὰ ἐπιβάλῃ τοὺς ὅρους αὐτοῦ. Ἐζήτησαν φειδωλὰς συμφωνίας μετ' ἐκείνου ὅστις θὰ ἐπλούτιζε τὴν Ἱσπανίαν! Ὁ Κολόμβος ὀργισθεὶς ἔμελλε νὰ καταλίπῃ ἐσαεὶ τὴν ἀγνώμονα ταύτην χώραν, ἀλλ' ἡ Ἰσαβέλλα συγκινηθεῖσα ἐκ τῆς ἰδέας περὶ τῶν ἀπίστων ἐκείνων τῆς Ἀσίας, οὓς ἤλπιζε νὰ προσηλυτίσῃ εἰς τὴν καθολικὴν πίστιν, ἀνεκάλεσε τὸν περίφημον θαλασσοπόρον καὶ ἐδέξατο πάσας τὰς αἰτήσεις αὐτοῦ.

Μόλις λοιπὸν μετὰ ὀκτωκαίδεκα ἔτη, ἀφότου συνέλαβεν ὁ Κολόμβος τὸ σχέδιον αὐτοῦ καὶ μετὰ ἑπτὰ ἀφότου κατέλιπε τὸ μοναστήριον τοῦ Πάλου, ὅτε ἦγεν ἤδη τὸ πεντηκοστὸν ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας, ὑπέγραψεν ἐν Santa Feta τῇ 17 ἀπριλίου 1492 συνθήκην μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας.

Δι' ἐπισήμου συμβάσεως ἀπεδόθη εἰς τὸν Χριστόφορον Κολόμβον τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου ναυάρχου ἐν πάσαις ταῖς χώραις ἃς ἐδύνατο ν' ἀνακαλύψῃ, τὸ δὲ ἀξίωμα τοῦτο ἔμελλε νὰ ἦναι κληρονομικὸν εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ. Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος εἶχε διορισθῇ ἀντιβασιλεὺς καὶ διοικητὴς τῶν νέων κτήσεων, ἃς ἤλπιζε νὰ κατακτήσῃ ἐν τῇ πλουσίᾳ ταύτῃ χώρᾳ τῆς Ἀσίας· εἰς αὐτὸν θ' ἄνηκε τὸ δέκατον τῶν μαργαριτῶν, τῶν πολυτίμων λίθων, τοῦ χρυσοῦ, τοῦ ἀργύρου, τῶν ἀρωμάτων καὶ παντὸς ἐδωδίμου καὶ οἱωνδήποτε ἐμπορευμάτων, ἅτινα ἤθελον ὁπωσδήποτε συλλεχθῇ ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ.

Τὰ πάντα ἦσαν συμπεφωνημένα, ὁ δὲ Χριστόφορος Κολόμβος ἔμελλε τέλος νὰ ἄρξηται τῆς ἐκτελέσεως τῶν σχεδίων αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι οὐδόλως ἐσκέπτετο ν' ἀπαντήσῃ τὸν νέον ἐκεῖνον κόσμον, οὗ τὴν ὕπαρξιν κατ' οὐδένα τρόπον ὑπώπτευεν· ἤθελε μόνον «νὰ ζητήσῃ τὴν ἀνατολὴν διὰ τῆς δύσεως καὶ νὰ διαβῇ διὰ τῆς πρὸς δυσμὰς ὁδοῦ εἰς τὴν γῆν ἐν ᾗ παράγονται τὰ ἀρώματα». Δύναται μάλιστα νὰ διαπιστώσῃ τις ὅτι ὁ Κολόμβος ἀπέθανε πιστεύων ὅτι ἀφίκετο εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀσίας, χωρὶς ποτε νὰ γνωρίσῃ ὅτι ἀνεκάλυψε τὴν Ἀμερικήν. Τοῦτο ὅμως οὐδαμῶς ἐλαττοῖ τὴν δόξαν αὐτοῦ. Τὴν νέαν ἤπειρον ἀπήντησε κατὰ τύχην, ἀλλὰ τοῦ Κολόμβου τὸ ὄνομα ἀπαθανατίζει ἡ τολμηρὰ αὐτοῦ διάνοια, ἥτις ὤθησεν αὐτὸν νὰ ἀψηφήσῃ τοὺς κινδύνους νέου ὠκεανοῦ, ἀπομακρυνόμενος τῶν ἀκτῶν ἐκείνων, ἀπὸ τῶν ὁποίων δὲν ἐτόλμων ν' ἀπομακρυνθῶσιν οἱ θαλασσοπόροι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, νὰ ριψοκινδυνεύσωσιν ἐπὶ τῶν κυμάτων ἐκείνων μετὰ τότε εὔθραυστα πλοῖα, ἅτινα εἰς τὴν πρώτην τρικυμίαν ἐδύναντο νὰ καταποντισθῶσι καὶ τέλος νὰ ἐξορμήσωσιν εἰς τὸ σκοτεινὸν ἄγνωστον τῶν θαλασσῶν.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἤρξατο παρασκευαζόμενος, συνεννοήθη δὲ μετὰ πλουσίων θαλασσοπόρων τοῦ Πάλου, τῶν τριῶν ἀδελφῶν Πινζών, οἵτινες προκατέβαλον τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐξόδων τοῦ ἐφοπλισμοῦ.

Τρία πλοῖα ἐφωπλίσθησαν ἐν τῷ λιμένι Πάλῳ, ὀνομαζόμενα Γαλέγα, Νίνα καὶ Πίντα. Τῆς Γαλέγας θὰ ἐπέβαινεν ὁ Κολόμβος, ὅστις ἐβάπτισεν αὐτὴν διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Παναγίας. Τὴν Πίνταν ἐκυβέρνα ὁ Μαρτίνος Ἀλόνζος Πινζὼν καὶ τὴν Νίναν ὁ Φραγκίσκος Μαρτῖνος καὶ Βικέντιος Γανὲς Πινζών. Ὁ καταρτισμὸς τῶν πληρωμάτων ἦτο δυσχερής, διότι οἱ ναῦται ἐτρόμαζον εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἐν τούτοις κατωρθώθη ἡ ναυτολογία εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν.

Τῇ παρασκευῇ, 3 αὐγούστου 1492, ὁ ναύαρχος διαπλεύσας τῇ ὀγδόῃ πρωϊνῇ ὥρᾳ τὴν σύρτιν τῶν Σαλτῶν κειμένην ἔναντι τῆς πόλεως Οὐέλβας ἐν Ἀνδαλουσίᾳ ἐρριψοκινδύνευσεν εἰς τὰ πελάγη τοῦ Ἀτλαντικοῦ μετὰ τῶν τριῶν πλοίων αὐτοῦ φερόντων κατὰ τὸ ἥμισυ κατάστρωμα.

Γ'.

Πρώτη θαλασσοπορία· Μεγάλη Καναρία.—Γομέρα.— Μαγνητικὴ ἐκκλισις.—Ἀνταρτικὰ συμπτώματα.— Γῆ, γῆ! — Ἅγιος Σαλβαδόρος. — Κατάληψις αὐτοῦ. — Concepcion.— Φερνανδίνη ἢ Μεγάλη Ἐξούμα. — Ἰσαβέλλα ἢ Μακρὰ νῆσος. — Τὸ πέλαγος τῆς Παναγίας. — Ἱσπανικὴ νῆσος ἢ ἅγιος Δομίνικος. — Νησίδιον Χελώνη. — Ὁ κάσικος ἐπὶ τοῦ πλοίου Παναγία. — Τὸ πλοῖον τοῦ Κολόμβου ἐξοκέλλει καὶ ἡ ἀνέλκυσις αὐτοῦ δὲν ἀποβαίνει δυνατή.—Νησίδιον Μόρτε Χρίστι — Ἐπάνοδος. — Τρικυμία. — Ἄφιξις εἰς Ἱσπανίαν. — Τιμαὶ ἀποδοθεῖσαι τῷ Χριστοφόρῳ Κολόμβῳ.

Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ πλοῦ ὁ Ναύαρχος, ὡς ἀποκαλεῖται ἐν ταῖς διηγήσεσι, χωρῶν εὐθὺ πρὸς νότον διήνυσε πεντεκαίδεκα λεύγας πρὸ τῶν δυσμῶν τοῦ ἡλίου, μετὰ ταῦτα δὲ τραπεὶς νοτιοανατολικῶς ἔστρεψε τὴν πρώραν πρὸς τὰς Καναρίας νήσους πρὸς ἐπισκευὴν τῆς Πίντας, ἧς εἶχε βλαβῇ τὸ πηδάλιον, ἴσως ἕνεκα τῆς κακῆς θελήσεως τοῦ πηδαλιούχου, ὃν ἐφόβει ἡ θαλασσοπορία. Μετὰ δέκα ἡμέρας προσωρμίζετο πρὸ τῆς Μεγάλης Καναρίας, ἔνθα ἐπεσκεύαζε τὸ πλοῖον, καὶ μετὰ ἐννεακαίδεκα ἡμέρας ἠγκυροβόλει ἔμπροσθεν τῆς Γομέρας, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι διεβεβαίωσαν αὐτὸν ὅτι ὑπῆρχεν ἄγνωστος γῆ πρὸς δυσμὰς τοῦ πελάγους.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος δὲν ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς νήσου ταύτης πρὸ τῆς 6 σεπτεμβρίου. Ἔμαθεν ὅτι τρία πορτογαλικὰ πλοῖα ἀνέμενον αὐτὸν ἐν τῷ πελάγει μετὰ τῆς προθέσεως νὰ τοῦ κόψωσι τὸν πλοῦν, ἐκεῖνος ὅμως χωρὶς ν' ἀναλογισθῇ τὴν δήλωσιν ταύτην ἐξέπλευσεν, ἀπέφυγεν ἐπιτηδείως τὴν συνάντησιν τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, ἐτράπη ἀκριβῶς πρὸς δυσμὰς καὶ ἐχώρησε τόσον, ὥστε δὲν ἔβλεπε πλέον διόλου ξηράν.

Κατὰ τὸν πλοῦν τοῦτον ἐπρόσεξεν ὁ Ναύαρχος ν' ἀποκρύψῃ τοῖς περὶ αὐτὸν τὴν πραγματικὴν ἀπόστασιν τοῦ διανυθέντος μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης δρόμου, ὃν ἐμείου ἐν ταῖς καθημεριναῖς αὐτοῦ σημειώσεσι, ἵνα μὴ πτοήσῃ περισσότερον τοὺς ναύτας αὐτοῦ γνωστοποιῶν

αὐτοῖς πόσον πράγματι ἀπεῖχον ἀπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Καθ' ἑκάστην παρετήρει μετὰ προσοχῆς τὰς ἐκκλίσεις τῆς μαγνητικῆς βελόνης, ἃς λαμβάνει ὑπ' ὄψιν ἐν τοῖς ναυτικοῖς αὐτοῦ ὑπολογισμοῖς. Μεγάλως ὅμως ἀνησύχουν οἱ πλοηγοὶ αὐτοῦ βλέποντες τὰς βορειοδυτικὰς ἐκκλίσεις τῆς μαγνητικῆς βελόνης.

Τῇ 14 σεπτεμβρίου, οἱ ναῦται τῆς Νίνας παρετήρησαν χεληδόνα καί τι θαλάσσιον πτηνόν. Ἡ παρουσία τῶν πτηνῶν ἐδύνατο νὰ σημαίνῃ ὅτι ἐγγὺς ὑπῆρχε γῆ, διότι δὲν ἀπεμακρύνοντο συνήθως ἐπέκεινα τῶν πέντε καὶ εἴκοσι λευγῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ. Ἡ ἀτμοσφαιρικὴ κατάστασις ἦτο γλυκεῖα, ὡραῖος δὲ ὁ καιρός· ὁ δὲ πνέων ἀνατολικὸς ἄνεμος ὤθει τὰ πλοῖα εἰς εὐνοϊκὴν διεύθυνσιν. Ἀλλ' ἀκριβῶς ἡ παράτασις τῶν ἀνατολικῶν τούτων ἀνέμων ἐπτόει τοὺς πλείστους τῶν ναυτῶν, οἵτινες τὴν τοσοῦτον εὐνοϊκὴν εἰς τὸν πηγαιμὸν παράτασιν τῶν ἀνέμων τούτων ἐθεώρουν ὡς μέλλουσαν νὰ παρεμβάλῃ προσκόμματα εἰς τὴν ἐπάνοδον.

Τῇ 16 σεπτεμβρίου ἀπήντησαν ἐπιπλεούσας κορυφὰς φύκων νεωστὶ κεκομμένας, ἀλλὰ δὲν ἐφαίνετο εἰσέτι γῆ. Πιθανῶς τὰ χόρτα ταῦτα προήρχοντο ἐκ βράχων ὑπὸ τὴν θάλασσαν καὶ οὐχὶ ἐξ ἀκτῶν ἠπείρου τινός· τῇ 17 μετὰ πέντε καὶ τριάκοντα ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Κολόμβου οἱ ναῦται ἔβλεπον συχνότερον φυτὰ ἐπιπλέοντα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἐπὶ ἑνὸς δὲ φυτικοῦ δέματος ἐφαίνετο ζῶσα καραβίς, καὶ τοῦτο ἦτο σύμπτωμα ὅτι ἡ παραλία δὲν ἀπεῖχε πολύ.

Κατὰ τὰς ἑπομένας ἡμέρας πολλὰ πτηνὰ θαλάσσια καὶ θαλάσσιαι χελιδόνες ἵπταντο περὶ τὰ πλοῖα. Ὁ Κολόμβος ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς παρουσίας τῶν πτηνῶν τούτων ὅπως καθησυχάσῃ τοὺς ὀπαδούς αὐτοῦ, οἵτινες ἤρχιζον νὰ φοβῶνται πολὺ ὅτι δὲν θὰ συνήντων γῆν μετὰ περίπλουν ἓξ ἑβδομάδων. Τὸ κατ' αὐτὸν ἐθάρρει μεγάλως πεποιθὼς εἰς τὸν Θεόν· ἀπηύθυνε συχνάκις τοῖς περὶ αὐτὸν ἐνεργετικοὺς λόγους καὶ καθ' ἑκάστην ἑσπέραν προσεκάλει αὐτοὺς νὰ ψάλωσι τὸ Salve Regina ἢ τινα ἄλλον ὕμνον εἰς τὴν Παναγίαν· τὰ πληρώματα ἀνεθάρρουν καὶ ἐξηκολούθουν τὸν πλοῦν ἀκούοντα τοὺς λόγους τοῦ ἡρωϊκοῦ τούτου ἀνδρὸς, ὅστις ἦτο τοσοῦτον μέγας καὶ βέβαιος περὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ, τοσοῦτον ἀνώτερος πασῶν τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν.

Εὐνόητον ἀποβαίνει ὅτι οἱ ναῦται καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν πλοίων ἠτένιζον ἁπλήστως τὸν δυτικὸν ἐκεῖνον ὁρίζοντα πρὸς ὃν διηυθύνοντο. Πάντες εἶχον χρηματικὸν συμφέρον νὰ ἀγγείλωσι τὴν παρουσίαν νέας ἠπείρου, εἰς ἐκεῖνον δὲ ὅστις ἤθελεν ἀνακαλύψει αὐτὴν ὑπεσχέθη ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος δεκακισχίλια μαραβέδα, ἤτοι ὀκτακισχίλια περίπου σημερινὰ φράγκα.

Αἱ τελευταῖαι τοῦ σεπτεμβρίου ἡμέραι ὑπῆρξαν ζωηραὶ ὡς ἐκ τῆς παρουσίας διαφόρων θαλασσίων πτηνῶν, ἱπταμένων κατὰ ζεύγη, τοῦθ' ὅπερ ἐσήμαινεν ὅτι δὲν ἦσαν πεπλανημένα. Διὸ ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ὑπεστήριζε μετ' ἀκλονήτου πεποιθήσεως ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀφίστανται ἡ γῆ.

Τῇ 1 ὀκτωβρίου ὁ Ναύαρχος ἀνήγγειλε τοῖς περὶ αὐτὸν ὅτι διήνυσαν 584 λευγῶν ἀπόστασιν πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τῆς Σιδηρᾶς νήσου. Πράγματι ὅμως ἡ διανυθεῖσα ὑπὸ τῶν πλοίων τοῦ Κολόμβου ἦτο ἀνωτέρα τῶν 700 λευγῶν· καὶ ἐγίνωσκε μὲν τοῦτο καλῶς ὁ Χριστόφορος Κολόμβος, ἀπέκρυπτεν ὅμως ἐπιμόνως τὴν ἀλήθειαν.

Τῇ 7 ὀκτωβρίου τὰ πληρώματα τοῦ στολίσκου συνεκινήθησαν ἐκ τυφεκοβολισμῶν προερχομένων ἐκ τῆς Νίνας. Οἱ κυβερνῆται ἀδελφοὶ Πινζὼν ἐνόμισαν ὅτι εἶδον γῆν, ἀνεγνώρισαν ὅμως ἀμέσως ὅτι ἠπατῶντο. Ἐν τούτοις ἐπειδὴ διεβεβαίουν ὅτι εἶδον ψιττακοὺς ἱπταμένους νοτιοδυτικῶς, ὁ Ναύαρχος συγκατετέθη νὰ τροποποιήσῃ τὸ δρομολόγιον αὐτοῦ ὀλίγον πρὸς νότον· ἀλλ' ἡ τροποποίησις αὕτη ἐπήνεγκεν αἴσια ἀποτελέσματα διὰ τὸ μέλλον, διότι τὰ πλοῖα ἐξακολουθοῦντα νὰ πλέωσιν εὐθὺ πρὸς δυσμάς, θὰ προσέκρουον ἐπὶ τοῦ μεγάλου ὑφάλου τῆς Βαχάμας καὶ πιθανῶς θὰ ἐχάνοντο.

Ἐν τούτοις δὲν ἐφαίνετο εἰς τὸν ὁρίζοντα ἡ τοσοῦτον ποθητὴ γῆ. Καθ' ἑκάστην ἑσπέραν ὁ ἥλιος δυνάμενος τὴν τροχιὰν αὐτοῦ ἔδυεν ὄπισθεν ἀτελευτήτου γραμμῆς ὕδατος. Τὰ τρία πληρώματα πολλάκις ὑποστάντα ὀφθαλμικὴν ἀπάτην ἤρξαντο ὑπογογγύζοντα κατὰ τοῦ Κολόμβου, «κατὰ ἑνὸς ξένου, ἑνὸς Γενουησίου», ὅστις παρέσυρεν αὐτοὺς τόσον μακρὰν τῶν πατρίδων αὐτῶν. Ἐπὶ τῶν πλοίων ἐξεθηλώθησαν μάλιστα συμπτώματα ἀνταρσίας, καὶ τὴν 10 ὀκτωβρίου οἱ ναῦται ἐδήλωσαν ὅτι δὲν ἐννόουν νὰ προχωρήσωσι πλέον.

Ἐνταῦθα φαντασιώδεις τινὲς ἱστορικοὶ γράψαντες περὶ τῆς θαλασσοπορίας τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου ποιοῦνται λόγον περὶ σοβαρῶν σκηνῶν, αἵτινες συνέβησαν ἐν τῷ πλοίῳ αὐτοῦ, καὶ καθ' ἃς ἠπειλήθη ἡ ζωὴ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν τῆς Παναγίας. Λέγουσι προσέτι οἱ ἱστορικοὶ οὗτοι ὅτι κατόπιν τῶν μομφῶν τούτων διά τινος οἱονεὶ συμβάσεως ἐχορηγήθη τῷ Ναυάρχῳ τριήμερος διορία, μεθ' ἣν ἐὰν δὲν ἀνεκαλύπτετο γῆ, ὁ στόλος θὰ ὑπέστρεφεν εἰς Εὐρώπην. Δύναταί τις νὰ διαβεβαιώσῃ ὅτι αἱ ἀφηγήσεις αὗται εἶναι μῦθοι, ὀφειλόμενοι εἰς τὴν φαντασίαν τῶν τότε μυθιστοριογράφων. Ἐν ταῖς διηγήσεσιν αὐταῖς τοῦ Κολόμβου οὐδὲν παρέχει τὸ ἐνδόσιμον νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὰ ἐκτεθέντα· ἐν τούτοις ἀναγράφομεν πάντα, διότι δὲν πρέπει ν' ἀποσιωπήσωμέν τι ἀφορῶν εἰς τὸν γενουήσιον θαλασσοπόρον, καλά δὲ καί τινα μυθικὰ εἰς τὸ μέγα πρόσωπον τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, οὐδόλως ἀμφίβολον ὅτι ὑπεγόγγυζον τὰ πληρώματα, ἀλλ' ἀναθαρροῦντα ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ναυάρχου διὰ τῆς ἐνεργητικῆς αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ ἀγνώστου στάσεως δὲν ἀπεποιοῦντο ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ.

Τῇ 11 ὀκτωβρίου ὁ Ναύαρχος παρετήρησε κατὰ μῆκος τοῦ πλοίου αὐτοῦ κάλαμον πράσινον ἔτι, ἐπιπλέοντα ἐπὶ κυματώδους θαλάσσης· ταὐτοχρόνως δὲ τὸ πλήρωμα τῆς Πίντας ἀνέβιβάζεν ἐπὶ τοῦ πλοίου ἕτερον κάλαμον, μικρὰν σανίδα καὶ μικρὰν ράβδον, ἥτις ἐφαίνετο κοπεῖσα διὰ σιδηροῦ ἐργαλείου. Προφανῶς χεὶρ ἀνθρώπου εἶχε καταλίπει τὰ σημεῖα ἐκεῖνα. Σχεδὸν ταὐτοχρόνως τὸ πλήρωμα τῆς Νίνας παρετήρει κλάδον ἀνθηρόρου ἀκάνθης. Ταῦτα βλέποντες ἐχάρησαν πάντες, οἵτινες δὲν ἐδύναντο ν' ἀμφιβάλλωσιν ὅτι ἐγγὺς ἔκειτο ξηρά.

Ἐπῆλθεν ἡ νύξ, μόνη δὲ ἡ Πίντα, τὸ ἄριστον τῶν πλοίων τοῦ στολίσκου, ἐξηκολούθει ἐπισκοποῦν. Ἤδη αὐτὸς ὁ Χριστόφορος Κολόμβος καὶ τις Ροδρῖγος Σαγκὶς, ἐλεγκτὴς τῆς ἐκδρομῆς, ἐνόμιζον, ὅτι παρετήρησαν φῶς μετατοπιζόμενον ἐν τῷ σκοτεινῷ ὁρίζοντι, ὅτε ὁ ναύτης τῆς Πίντας Ροδρῖγος ἔβαλε τὴν κραυγὴν ταύτην· «Γῆ! γῆ!»

Τί συνέβη ἆρά γε τότε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Κολόμβου; Ἠσθάνθη ποτὲ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς ἐπὶ γῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους συγκίνησιν, δυναμένην νὰ παραβληθῇ πρὸς ἐκείνην, ἣν ἠσθάνθη τότε ὁ μέγας θαλασσοπόρος; Ἴσως μάλιστα ἐπιτρέπεται ἡμῖν νὰ διαβεβαιώσωμεν ὅτι πρῶτος ὁ τοῦ Ναυάρχου ὀφθαλμὸς ἀνεκάλυψε τὴν νέαν ταύτην ἤπειρον. Ἀλλ' ὀλίγον ἐνδιαφέρει τοῦτο· ἡ δόξα τοῦ Κολόμβου συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ὑπέστρεψεν ἐξ Ἀμερικῆς εἰς Εὐρώπην καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ὅτι ἔφθασεν εἰς Ἀμερικήν.

Τῇ δευτέρᾳ τῆς νυκτὸς ὥρᾳ ἀνεγνωρίσθη πράγματι ἡ ξηρά, ἀφ' ἧς δίωρον

μόλις ἀπεῖχον τὰ πλοῖα. Τὰ πληρώματα συγκεκινημένη τῇ φωνῇ ἀνέμελψαν τὸν ὕμνον Salve Regina.

Ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου ὡράθη μικρὰ νῆσος εἰς ἀπόστασιν δύο λευγῶν, ἡ δὲ νῆσος αὕτη ἀπετέλει μέρος τῶν νήσων Βαχάμα. Ὁ Κολόμβος ὠνόμασεν αὐτὴν Σὰν Σαλβαδὸρ (Ἅγιον Σωτῆρα), παρευθὺς δὲ γονυπετήσας ἤρξατο λέγων μετὰ τοῦ ἁγίου Ἀμβροσίου καὶ τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου te Deum laudamus, te Deum confitemur 1).

Τότε ἐνεφανίσθησαν ἐπὶ τῆς νέας παραλίας ὀλόγυμνοι οἱ ἰθαγενεῖς. Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἀπέβη διὰ λέμβου μετὰ τῶν Ἀλόνζου καὶ Ὑανὲς Πινζὼν, τοῦ ἐλεγκτοῦ Ροδρίγου, τοῦ γραμματέως Δεσκοβίδου καί τινων ἄλλων· προσήγγισεν εἰς τὴν ξηρὰν μετὰ τῆς βασιλικῆς σημαίας, ἐνῷ οἱ δύο πλοίαρχοι ἔφερον τὴν σημαίαν τοῦ πρασίνου σταυροῦ, ἐφ' ἧς ἐσημειοῦντο συμπλέγδην τὰ μονογράμματα τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας. Εἶτα ὁ Ναύαρχος κατέλαβεν ἐπισήμως τὴν νῆσον ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης τῆς Ἱσπανίας καὶ συνέταξε πρακτικὸν τούτου.

Κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην οἱ ἰθαγενεῖς περιεστοίχιζον τὸν Κολόμβον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. Ἰδοὺ πῶς ἐκτίθεται ἡ σκηνὴ αὕτη ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ κ. Charton κατὰ τὴν ἰδίαν τοῦ Κολόμβου διήγησιν.

«Ἐπιθυμῶν νὰ ἐμπνεύσω αὐτοῖς (τοῖς ἰθαγενέσι) φιλίαν πρὸς ὑμᾶς καὶ πεπεισμένος ἐκ τῆς ὄψεως αὐτῶν ὅτι θὰ ἐνεπιστεύοντο καλλίτερον εἰς ἡμᾶς καὶ ὅτι θὰ ἦσαν προθυμότεροι ν' ἀσπασθῶσι τὴν ἁγίαν ἡμῶν πίστιν, ἐὰν ἡπίως προσεφερόμεθα ἵνα πείσωμεν αὐτοὺς μᾶλλον ἢ ἐὰν κατεφεύγομεν εἰς τὴν βίαν, διέταξα νὰ δοθῶσιν εἰς πολλοὺς ἐξ αὐτῶν χρωματιστὰ καλύμματα τῆς κεφαλῆς καὶ ὑάλινοι ἀδάμαντες, οὓς ἐφόρεσαν εἰς τὸν τράχηλον αὐτῶν· εἰς ταῦτα προσέθηκα διάφορα ἄλλα μικρᾶς ἀξίας· οἱ ἰθαγενεῖς ἐξεδήλωσαν πραγματικὴν χαρὰν, καὶ τοσοῦτον ἐδείχθησαν εὐγνώμονες, ὥστε ἐξεπλάγημεν. Ὅτε ἐπέβημεν τῶν λέμβων, ἦλθον πρὸς ἡμᾶς κολυμβῶντες ἵνα μᾶς προσενέγκωσι ψιττακοὺς, τολύπας ἐκ βαμβακερᾶς κλωστῆς, ἀκόντια καὶ πολλὰ ἄλλα· ἀντὶ τούτων ἡμεῖς ἐδώκαμεν αὐτοῖς μικροὺς ὑαλίνους μαργαρίτας, σφαιροειδεῖς κωδωνίσκους καὶ ἄλλα ἀντικείμενα. Οἱ ἰθαγενεῖς ἔδιδον ἡμῖν πᾶν ὅ,τι εἶχον. Μοὶ ἐφάνησαν ὅμως παντάπασι πτωχοί· ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες εἶναι γυμνοὶ ὡς εἰ ἐκ τῆς γαστρὸς τῶν μητέρων αὐτῶν ἐξῆλθον. Ἐκ πάντων ὅσους εἴδομεν, μία μόνον γυνὴ ἦτο ἀρκούντως νεαρά, οὐδεὶς δ' ἐκ τῶν ἀνδρῶν ὑπερέβαινε τὸ τριακοστὸν ἔτος. Ἄλλως δὲ ἦσαν εὐμελεῖς, ὡραῖοι τὸ σῶμα καὶ εὐάρεστοι τὴν ὄψιν. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς αὐτῶν χονδραὶ ὡς αἱ τῆς οὐρᾶς ἵππου κατήρχοντο ἔμπροσθεν μέχρι τῶν ὀφρύων· ἐκ δὲ τῶν ὄπισθεν κατέπιπτε μακρὸς βόστρυχος, ὃν οὐδέποτε ἔκοπτον. Τινὲς ἐξ αὐτῶν βάπτονται διὰ ὑπομέλανος χρώματος, φύσει ὅμως ἔχουσι τὸ χρῶμα τῶν κατοίκων τῶν Καναρίων νήσων, ἤτοι οὔτε μαῦροι εἶναι οὔτε λευκοί· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλοι βαπτόμενοι διὰ λευκοῦ, ἢ δι' ἐρυθροῦ ἢ δι' οἱουδήτινος ἄλλου χρώματος εἴτε τὸ ὅλον σῶμα, εἴτε τὸ πρόσωπον ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ καὶ μόνον τὴν ῥῖνα. Δὲν ἔχουσιν ὅπλα ὡς οἱ ἡμέτεροι καὶ οὐδὲ γινώσκουσι κἂν τί ἐστιν ὅπλον. Ὅτε ἔδειξα αὐτοῖς ξίφη, ἐλάμβανον αὐτὰ ἀπὸ τῆς λεπίδος καὶ ἔκοπτον τοὺς δακτύλους. Σίδηρον δὲν ἔχουσι, τὰ δὲ ἀκόντια αὐτῶν ἀποτελοῦνται ἐκ ῥάβδων, ὧν ἡ αἰχμὴ δὲν εἶναι σιδηρᾶ ἀλλ' ἐξ ὀδόντος ἰχθύος ἢ τινος ἄλλου σκληροῦ σώματος. Ἔχουσι χάριν εἰς τὰς κινήσεις αὐτῶν. Ὅτε ἔβλεπον οὐλὰς ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτῶν, ἠρώτων αὐτοὺς διὰ σημείων πῶς ἐπληγώθησαν, μοὶ παρίστων δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου ὅτι κάτοικοι τῶν γειτονικῶν νήσων μετέβαινον καὶ προσέβαλλον αὐτοὺς ἵνα τοὺς ζωγρήσωσι καὶ ὅτι ἠμύνοντο τότε. Ἐσκέφθην καὶ σκέπτομαι ἔτι ὅτι προήρχοντο οἱ ἐπιδρομεῖς ἐξ ἠπείρου γῆς ἵνα αἰχμαλωτίσωσι καὶ δουλώσωσιν αὐτούς. Φαίνονται πιστοὶ ὑπηρέται οἱ κάτοικοι τοῦ Ἁγίου Σαλβαδόρου καὶ ἠπιώτατοι· ἔχουσι δὲ τὴν εὐχέρειαν νὰ ἐπαναλαμβάνωσι ταχέως ὅ,τι ἀκούσωσι. Πέπεισμαι ὅτι ἄνευ δυσχερείας θὰ ἠσπάζοντο τὸν χριστιανισμὸν, διότι πιστεύω ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἀνήκουσιν αἵρεσιν».

Ὅτε ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ὑπέστρεψεν εἰς τὸ πλοῖον αὐτοῦ, πολλοὶ ἰθαγενεῖς ἠκολούθησαν τὴν λέμβον αὐτοῦ νηχόμενοι. Τῇ ἐπιούσῃ, 13 ὀκτωβρίου, οἱ ἰθαγενεῖς ἐπανῆλθον ἀθρόοι πέριξ τῶν πλοίων· ἐδείκνυον μεγάλας πιρόγας 1) ἐκ κορμοῦ δένδρων, τινὲς τῶν ὁποίων ἐδύναντο νὰ περιλάβωσι τεσσαράκοντα ἄνδρας· τὰς πιρόγας ταύτας διηύθυνον διὰ κώπης ὁμοίας πρὸς πτύον ἀρτοποιοῦ. Πολλοὶ τῶν ἀγρίων τούτων ἔφερον μικρὰς ἐκ χρυσοῦ πλάκας ἀνηρτημένας ἐκ τοῦ διαφράγματος τῆς ρινός· ἐφαίνοντο λίαν ἐκπλησσόμενοι ἐκ τῆς ἀφίξεως τῶν ξένων ἐκείνων καὶ ἐσκέπτοντο πιθανῶς ὅτι οἱ λευκοὶ ἐκεῖνοι ἔπεσαν ἐξ οὐρανοῦ. Τὰ ἐνδύματα τῶν Ἱσπανῶν ἤγγιζον μετὰ περιεργείας καὶ εὐλαβείας, ἐκλαμβάνοντες βεβαίως αὐτὰ ὡς φυσικὸν πτέρωμα. Πρὸ πάντων τὸ ἁλουργοβαφὲς ἔνδυμα τοῦ Ναυάρχου διήγειρε τὸν θαυμασμὸν αὐτῶν· ἦτο προφανὲς ὅτι ἐθεώρουν τὸν Κολόμβον ὡς ψιττακὸν ἀνωτέρου γένους· ἄλλως δὲ ἀνεγνώρισαν αὐτὸν ἀμέσως ὡς ἀρχηγὸν τῶν ξένων.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐπεσκέφθησαν τότε τὴν νέαν ἐκείνην νῆσον τοῦ Ἁγίου Σαλβαδόρου, ἧς δὲν ἐβαρύνοντο θαυμάζοντες τὴν ὡραίαν θέαν, τὰ μεγαλοπρεπῆ δάση, τὰς πηγὰς, τοὺς χλοηροὺς λειμῶνας. Ποικιλία ζώων δὲν ὑπῆρχεν· οἱ ψιττακοὶ μὲ τὸ πρασινίζον πτέρωμα αὐτῶν ἦσαν ἄφθονοι ὑπὸ τὰ δένδρα καὶ ἐξεπροσώπουν αὐτοὶ μόνοι τὴν τάξιν τῶν πτηνῶν. Ὁ Ἅγιος Σαλβαδόρος ἐσχημάτιζεν ἥκιστα ἀνώμαλον ὀροπέδιον· ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ μέρους ἔκειτο μικρὰ λίμνη, οὐδὲν δὲ ὑπῆρχεν ὄρος προξενοῦν ἀνωμαλίαν τοῦ ἐδάφους· καὶ ὅμως ὁ Ἅγιος Σαλβαδόρος ἐφαίνετο περικλείων μεγάλα ὀρυκτολογικὰ πλούτη, διότι οἱ κάτοικοι ἔφερον χρυσοῦς κόσμους. Προήρχετο ὅμως ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς νήσου τὸ πολύτιμον τοῦτο μέταλλον;

Ὁ Ναύαρχος ἠρώτησεν ἕνα τῶν ἰθαγενῶν, καὶ διὰ σημείων κατώρθωσε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι περιπλέων τὴν νῆσον καὶ τρεπόμενος πρὸς νότον θὰ ἀνεκάλυπτε χώραν, ἧς ὁ βασιλεὺς εἶχε μεγάλα χρυσᾶ δοχεῖα καὶ ἄπειρα πλούτη. Τῇ ἐπιούσῃ περὶ τὴν αὐγὴν ὁ Χριστόφορος Κολόμβος διέταξε τὰ πλοῖα αὐτοῦ νὰ ἑτοιμασθῶσι καὶ ἔπλευσε πρὸς τὴν ὑποδειχθεῖσαν ἤπειρον, ἥτις κατ' αὐτὸν δὲν ἐδύναντο νὰ ἦναι ἀλλ' ἢ ἡ Σιπαγγώ.

Ὀφείλομεν νὰ ποιήσωμεν ἐνταῦθα σπουδαιοτάτην παρατήρησιν, πηγάζουσαν ἐκ τῆς καταστάσεως εἰς ἣν διετέλουν αἱ τότε γεωγραφικαὶ γνώσεις· ὅτι δηλαδὴ ὁ Κολόμβος ἐπίστευεν ὅτι ἀφίκετο εἰς τὰς γαίας τῆς Ἀσίας. Σιπαγγὼ ὀνομάζει ὁ Μάρκος Πόλος τὴν Ἰαπωνίαν, τὸ δὲ λάθος τοῦτο τοῦ Ναυάρχου, ὅπερ ἠσπάζοντο καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ, θὰ παρέλθωσι πολλὰ ἔτη ἕως οὗ ἀναγνωρίσῃ τις, καὶ ὁ μέγας θαλασσοπόρος, ὡς ἤδη εἴπομεν, μετὰ τέσσαρας ἐπαλλήλους εἰς τὰς νήσους θαλασσοπορίας, ἀπεβίωσε χωρὶς νὰ γινώσκῃ ὅτι ἀνεκάλυψε νέον κόσμον. Ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας κεῖται ὅτι οἱ ναῦται τοῦ Κολόμβου καὶ αὐτὸς ὁ Κολόμβος ἐφαν-

1). Σὲ ὑμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε.

1) Πλοῖον τῶν ἀγρίων τῆς Ἀμερικῆς.

τάζετο ὅτι ἀπήντησαν κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τῆς 12 ὀκτωβρίου 1492 εἴτε τὴν Ἰαπωνίαν, εἴτε τὴν Σινικὴν, εἴτε τὴν Ἰνδικήν. Τοῦτο δὲ ἐξηγεῖ διατί ἡ Ἀμερικὴ ὠνομάζετο ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον «δυτικὴ Ἰνδικὴ», καὶ διατί οἱ ἰθαγενεῖς τῆς ἠπείρου ταύτης ὑποδεικνύονται εἰσέτι ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα τῶν «Ἰνδῶν» ἐν Βρασιλίᾳ καὶ ἐν Μεξικῷ ὡς καὶ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐσκέπτετο λοιπὸν νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰαπωνίας. Παρέπλευσε τὸν Ἅγιον Σαλβαδόρον οὕτως ὥστε νὰ ἐξερευνήσῃ τὸ δυτικὸν αὐτοῦ μέρος. Οἱ ἰθαγενεῖς ὁραμόντες εἰς τὴν παραλίαν προσήνεγκον αὐτῷ ὕδωρ καὶ κασσάβον, εἶδος ἄρτου κατεσκευασμένου ἐκ ῥίζης καλουμένης ὑούκκας. Πολλάκις ὁ Ναύαρχος ἀπέβη εἰς διάφορα μέρη τῆς παραλίας, καὶ ὁμολογητέον ὅτι παρὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς φιλανθρωπίας ἀπήγαγέ τινας Ἰνδοὺς μετὰ τῆς προθέσεως νὰ ὁδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς Ἱσπανίαν. Τοὺς δυστυχεῖς τούτους οὓς ἤρχιζον ἤδη ν' ἀποσπῶσιν ἀπὸ τῆς πατρίδος αὐτῶν δὲν ἔμελλον νὰ βραδύνωσι νὰ πωλήσωσιν! Τέλος ἀπομακρυνθέντα τὰ πλοῖα τοῦ Ἁγίου Σαλβαδόρου ἐπαλινδρόμησαν ἐν πλήρει ὠκεανῷ.

Ἡ τύχη ηὐνόησε τὸν Χριστόφορον Κολόμβον, ὁδηγήσασα οὕτως αὐτὸν ἐν μέσῳ ἑνὸς τῶν ὡραιοτέρων πελάγων τοῦ κόσμου ὅλου. Πᾶσαι αἱ νέαι γαῖαι ἃς ἔμελλε ν' ἀνακαλύψῃ ἦσαν νῆσοι πολύτιμοι.

Τῇ 15 ὀκτωβρίου περὶ δυσμὰς ἡλίου ὁ στολίσκος ἠγκυροβόλησε παρὰ τὴν δυτικὴν ἄκραν δευτέρας νήσου ὀνομασθείσης Concepcion, ἀπεχούσης δὲ ἀπὸ τῆς τοῦ Ἁγίου Σαλβαδόρου μόνον πέντε λεύγας. Τῇ ἐπιούσῃ ὁ Ναύαρχος προσήγγισεν εἰς τὴν ἀκτὴν μετὰ λέμβων ὡπλισμένων καὶ ἑτοίμων κατὰ παντὸς αἰφνιδίου. Οἱ ἰθαγενεῖς, εἰς τὴν αὐτὴν ἀνήκοντες φυλὴν, εἰς ἣν καὶ οἱ κάτοικοι τῆς νήσου τοῦ Ἁγίου Σαλβαδόρου κάλλιστα ὑπεδέξαντο τοὺς Ἱσπανούς. Ἀλλὰ πνεύσαντος νοτιοανατολικοῦ ἀνέμου, ὁ Κολόμβος ἔρθασεν εἰς τὰ πλοῖά του καὶ χωρήσας ἀκόμη ἐννέα λεύγας πρὸς δυσμὰς ἀνεκάλυψε τρίτην νῆσον ἣν ὠνόμασε Φερνανδίνην. Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι ἡ σημερινὴ Μεγάλη Ἐξούμα. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὰ πλοῖα ἀνεκώχευσαν, τῇ δ' ἐπιούσῃ, 17 ὀκτωβρίου, μεγάλαι πρόγαι περιεκύκλωσαν αὐτήν. Ἐξαίρετοι ἦσαν αἱ μετὰ τῶν ἰθαγενῶν σχέσεις. Οἱ ἄγριοι ἀντήλλασσον εἰρηνικῶς ὁπώρας καὶ μικρὰς τολύπας βάμβακος ἀντὶ ὑαλίνων μαργαριτῶν, μικρῶν τυμπάνων, βελονῶν, αἵτινες ὑπερήρεσκον αὐτοῖς καὶ ὑποστάθμης σακχάρεως ἣν ἐνοστιμεύοντο μεγάλως. Οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Φερνανδίας δὲν ἦσαν τόσον γυμνοὶ ὅσον οἱ γείτονες αὐτῶν τοῦ Ἁγίου Σαλβαδόρου, ἦσαν δὲ καὶ μᾶλλον ἐξημερωμένοι, κατοικοῦντες οἰκίας μετὰ ὑψηλῶν καπνοδόχων· τῶν οἰκιῶν τούτων τὸ ἐσωτερικὸν ἦτο καθαρὸν καὶ εὐτρεπισμένον. Ἡ δυτικὴ ἀκτὴ τῆς νήσου σχηματίζουσα μεγάλην ἡμικυκλοειδῆ εἰς τὴν θάλασσαν προεκβολὴν ἐδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς εὐρὺς καὶ μεγαλοπρεπὴς λιμὴν εἰς ἑκατὸν πλοῖα.

Ἀλλ' ἡ Φερνανδίνη δὲν παρεῖχε τοῖς Ἱσπανοῖς τὰ πλούτη ἐκεῖνα ἅτινα ἐπωφθαλμίουν καὶ ἐπεθύμουν νὰ κομίσωσιν εἰς Εὐρώπην· χρυσωρυχεῖα δὲν ὑπῆρχον παντάπασι. Ἐν τούτοις οἱ ἰθαγενεῖς ἀνελθόντες εἰς τὰ πλοῖα τοῦ Κολόμβου ὡμίλουν πάντοτε περὶ μεγαλειτέρας νήσου κειμένης πρὸς νότον, καλουμένης δὲ Σαμοέτης, ἐπὶ τῆς ὁποίας συνελέγετο τὸ πολύτιμον μέταλλον. Ὁ Κολόμβος διηυθύνθη λοιπὸν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, τῇ δὲ παρασκευῇ, 19 ὀκτωβρίου, προσωρμίσθη τὴν νύκτα παρὰ τὴν Σαμοέταν, ἣν ὠνόμασεν Ἰσαβέλλαν καὶ ἥτις εἶναι ἡ Μακρὰ ἐπὶ τῶν νεωτέρων γεωγραφικῶν πινάκων νῆσος.

Ἐὰν πιστεύσῃ τις εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς τοῦ Ἁγίου Σαλβαδόρου, ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ θὰ εὑρίσκετο βασιλεὺς οὗ μεγάλη ἦτο ἡ δύναμις, εἰς μάτην ὅμως ἀνέμενεν αὐτὸν ὁ Κολόμβος ἐπί τινας ἡμέρας· τὸ ἐπίσημον τοῦτο πρόσωπον δὲν ἐφαίνετό που. Ἡ νῆσος Ἰσαβέλλα εἶχε μαγευτικὸν θέαμα μὲ τὰς ὡραίας αὐτῆς λίμνας καὶ τὰ πυκνὰ δάση. Οἱ Ἱσπανοὶ δὲν ἐβαρύνοντο θαυμάζοντες τὰς νέας ἐκείνας ἀρωματικὰς οὐσίας, ὧν ἡ γλυκερότης δικαίως ἐξέπληττεν εὐρωπαϊκοὺς ὀρθαλμούς. Οἱ ψιττακοὶ ἐπέτοντο ἀγεληδὸν ὑπὸ τὰ πυκνόφυλλα δένδρα, μεγάλαι δὲ σαῦραι ὑπεισέρπον ῥέμα ἀνὰ μέσον τῶν ὑψηλῶν χόρτων. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου οἵτινες ἔφυγον κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν θέαν τῶν Ἱσπανῶν ἐξωκειώθησαν μετ' ὀλίγον καὶ συνηλλάχθησαν αὐτοῖς, πωλήσαντες προϊόντα τῆς πατρίδος αὐτῶν καὶ λαβόντες εὐρωπαϊκὰ ἐργόχειρα.

Ἐν τούτοις ὁ Χριστόφορος Κολόμβος δὲν ἐγκατελίμπανε τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς Ἱσπανίαν. Τῶν ἰθαγενῶν παραστησάντων ὅτι πρὸς δυσμὰς ἔκειτο μεγάλη νῆσος, ὀλίγον ἀπέχουσα, ἣν ὠνόμαζον Κοῦβαν, ὁ Ναύαρχος ὑπέθεσεν ὅτι θ' ἀπετέλει αὕτη μέρος τοῦ βασιλείου Σιπάγγω καὶ ἤλπισε νὰ φθάσῃ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν πόλιν Κινσέην, ἄλλως λεγομένην Χόγκ-τσεού-φού, ἥτις ἄλλοτε ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῆς Σινικῆς.

Διὸ εὐθὺς ὡς ἔπνευσαν εὐνοϊκοὶ ἄνεμοι, ἀπέπλευσεν ὁ στόλος. Τῇ πέμπτῃ 25 ὀκτωβρίου ἐξηρευνοῦντο ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ νῆσοι ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς κλιμακηδὸν τεταγμέναι, πιθανῶς αἱ νῆσοι Μουκαρά. Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος δὲν ἐσταμάτησεν ἐκεῖ καὶ τῇ κυριακῇ ἀφίκετο ἔναντι τῆς Κούβας. Τὰ πλοῖα προσωρμίσθησαν εἰς ποταμὸν ὃν οἱ Ἱσπανοὶ ὠνόμασαν Ἅγιον Σωτῆρα, εἶτα δὲ μετὰ μικρὰν ἀνάπαυλαν πλεύσαντες πρὸς δυσμὰς εἰσῆλθον εἰς λιμένα κείμενον ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν μεγάλου ποταμοῦ, γενόμενον δὲ βραδύτερον λιμένα de las Nuevitas del Principe.

Πολυάριθμοι φοίνικες εὑρίσκοντο ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς νήσου, τὰ δὲ φύλλα αὐτῶν τοσοῦτον πλατέα ἦσαν, ὥστε ἐν ἤρκει νὰ καλύψῃ τὰς καλύβας τῶν ἰθαγενῶν. Οὗτοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἰδόντες τοὺς Ἱσπανούς, οἵτινες εὗρον ἐν τῇ παραλίᾳ εἴδωλα γυναικείων μορφῶν, τιθασσευμένα πτηνά, ὀστᾶ ζώων, ἀφώνους κύνας καὶ ἁλιευτικὰ ἐργαλεῖα. Οἱ ἄγριοι τῆς Κούβας προσειλκύσθησαν διὰ τῶν συνήθων μέσων καὶ συνηλλάχθησαν τοῖς Ἱσπανοῖς.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐπίστευσεν ὅτι εὑρίσκετο ἐπὶ ἠπείρου καὶ λεύγας τινὰς μόνον μακρὰν τῆς Χάγκ-τσεού-φού. Τοσοῦτον δὲ ἐρριζωμένη ἦτο εἰς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτοῦ ἡ ἰδέα αὕτη, ὥστε ἠσχολήθη νὰ πέμψῃ δῶρα εἰς τὸν μέγαν χάνην τῆς Σινικῆς. Τῇ 2 νοεμβρίου ἐπεφόρτισεν εὐπατρίδην ἐκ τοῦ πλοίου αὐτοῦ καὶ Ἰουδαῖον ὁμιλοῦντα ἑβραϊστὶ, χαλδαϊστὶ καὶ ἀραβιστὶ, νὰ μεταβῶσι παρὰ τῷ ἰθαγενῇ τούτῳ μονάρχῃ. Οἱ ἀπεσταλμένοι φέροντες περιδέραια ἐκ μαργαριτῶν καὶ δεκαήμερον λαβόντες προθεσμίαν πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν διηυθύνθησαν μεσογείως τῆς ὑποτιθεμένης ἠπείρου.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτων ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἀνέπλευσεν ἐπὶ δύο περίπου λεύγας ποταμὸν ῥέοντα ὑπὸ τὴν σκιὰν μεγάλων καὶ εὐόσμων δασῶν. Οἱ κάτοικοι συνηλλάσσοντο τοῖς Ἱσπανοῖς καὶ ἐδείκνυον αὐτοῖς συνεχῶς μέρος καλούμενον Βόχιον, ἔνθα ὁ χρυσὸς καὶ οἱ μαργαρῖται ἦσαν ἄφθονοι· προσέθετον δὲ ὅτι ἔζων ἐκεῖ ἄνθρωποι κυνοκέφαλοι, τρεφόμενοι ἐξ ἀνθρωπίνης σαρκός.

Οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ ναυάρχου ἐπανῆλθον εἰς τὸν λιμένα τῇ 2 νοεμβρίου μετὰ τετραήμερον ἀπουσίαν. Διήμερος πορεία ἤρκεσε μέχρις οὗ φθάσωσιν εἰς χωρίον συγκείμενον ἐκ πεντήκοντα περίπου καλυβῶν, ἐκεῖ δὲ ἔτυχον ὑποδοχῆς μετὰ μεγάλων ἐκδηλώσεων σεβα-

σμοῦ· ἠπάζοντο τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ ἐξελάμβανον αὐτοὺς ὡς θεοὺς καταβάντας ἐξ οὐρανοῦ. Μεταξὺ ἄλλων περὶ τὰ ἤθη λεπτομερειῶν διηγήθησαν ὅτι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἐκάπνιζον καπνὸν διὰ διχαλωτοῦ σωλῆνος, ἐκβάλλοντες αὐτὸν διὰ τῶν ρωθώνων. Οἱ ἰθαγενεῖς οὗτοι ἐγίνωσκον νὰ παραγάγωσι πῦρ διὰ ἰσχυρᾶς προστριβῆς δύο ξύλων. Ὁ βάμβαξ εὑρίσκετο ἄφθονος ἐν ταῖς οἰκείας ὁμοιαζούσαις πρὸς σκηνάς, ἐν μιᾷ δὲ ἐξ αὐτῶν ὑπῆρχον ἐπέκεινα τῶν ἑνδεκακισχιλίων λιτρῶν. Τοῦ δὲ μεγάλου χάνου δὲν εἶδον τὴν σκηνήν.

Ὑποδείξωμεν ἐνταῦθα δεύτερον λάθος τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, λάθος τοῦ ὁποίου αἱ συνέπειαι μετέβαλον κατὰ τὸν Ἴρβιγκ πᾶσαν τὴν σειρὰν τῶν ἀνακαλύψεων αὐτοῦ. Πιστεύων ὁ Κολόμβος ὅτι εἰς τὰς ἀσιατικὰς ἔπλεεν ἀκτὰς ἐθεώρει λογικῶς τὴν Κούβαν ὡς ἀποτελοῦσαν μέρος τῆς ἠπείρου· ἑπομένως δὲν διενοήθη νὰ περιπλεύσῃ αὐτὴν, ἀποφασίσας νὰ ἐπανέλθῃ πρὸς ἀνατολάς· ὅθεν ἐὰν δὲν ἠπατᾶτο ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καὶ δὲν ἐξηκολούθει τὴν πρώτην αὐτοῦ εὐθύνσιν, τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιχειρίσεως αὐτοῦ θὰ ἐτροποποιοῦντο παραδόξως. Καὶ ὄντως ἠ θὰ ἐρρίπτετο ἔμπροσθεν τῆς Φλωρίδρς ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς βορείου Ἀμερικῆς, ἠ θὰ ἔτρεχεν εὐθὺ πρὸς τὸ Μεξικόν. Ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τί θὰ συνήντα ἀντὶ τῶν ἀμαθῶν καὶ ἀγρίων ἰθαγενῶν; Τοὺς κατοίκους ἐκείνους τῆς μεγάλης αὐτοκρατορίας τῶν Ἀζτικῶν, τοῦ ἡμιπεπολιτισμένου ἐκείνου βασιλείου τοῦ Μοντεζούμα. Ἐκεῖ θὰ εὕρισκε πόλεις, στρατοὺς, πλούτη ἄπειρα καὶ θὰ διεδραμάτιζε βεβαίως τὸ πρόσωπον τοῦ Φερδινάνδου Κορτὲς, Ἀλ' οὐχ' οὕτως ἔδει γενέσθαι, καὶ ὁ Ναύαρχος ἐμμένων εἰς τὸ λάθος αὐτοῦ ἐπανῆλθε πρὸς ἀνατολὰς μετὰ τοῦ στόλου, ὅστις ἀπέπλευσε τῇ 12 νοεμβρίου 1492.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος παρέπλευσε τὴν νῆσον Κοῦβαν λοξοπορῶν· ἐξηρεύνησε τὰ δύο ὄρη Κρύσταλλον καὶ Μίαν, λιμένα ὃν ἀπεκάλεσε Λιμένα τοῦ Πρίγκηπος Puerto del Pringipe καὶ πέλαγος εἰς ὃ ἔδωκε τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας. Καθ' ἑκάστην νύκτα πυρὰ ἁλιέων ἐφαίνοντο ἐπὶ πολλῶν νήσων, ὧν οἱ κάτοικοι ἐτρέφοντο ἐξ ἀραχνῶν καὶ μεγάλων σκωλήκων. Πολλάκις οἱ Ἱσπανοὶ ἀπέβησαν εἰς τὴν ξηρὰν εἰς διάφορα μέρη τῆς ἀκτῆς καὶ ἔστησαν σταυροὺς εἰς σημεῖον κατοχῆς.

Οἱ ἰθαγενεῖς συνεχῶς ὡμίλουν εἰς τὸν Ναύαρχον περὶ νήσου τινὸς Βαβέκης, ἔνθα ὑπῆρχε ἄφθονος χρυσός. Ὁ Ναύαρχος ἀπεφασισε νὰ μεταβῇ ἐκεῖ, ἀλλ' ὁ Μαρτῖνος Ἀλόνζος Πινζὼν, ὁ τῆς Πίντας πλοίαρχος, οὗ τὸ πλοῖον ἦτο τὸ ταχυπλοώστερον ἐκ τῶν τοῦ στόλου εἶχεν ἀναχθῇ εἰς τὸ πέλαγος καὶ τῇ 21 νοεμβρίου περὶ τὰ ἐξημερώματα εἶχε γείνει παντελῶς ἄφαντος.

Ὁ Ναύαρχος δυσηρεστήθη διὰ τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦτον, καὶ τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Κολόμβου λέγοντος· «ὁ Πινζὼν ἄλλα μοι ἔλεγε καὶ ἄλλα ἔπραξε». Ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν αὐτοῦ ἐξετάζων τὴν παραλίαν τῆς Κούβας καὶ περιέγραψε τὸν ὅρμον τοῦ Μόα, τὴν ἀκτὴν τῆς Μέγκλης καὶ τοῦ Βαὲζ καὶ τὸν λιμένα Βαρακόαν· ἀλλ' οὐδαμοῦ ἀπήντησε κανοβόλους, μολονότι αἱ καλύβαι τῶν ἰθαγενῶν ἔφερον συνήθως ἀνθρώπινα κρανία, διὰ τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο ὑπερχαρεῖς οἱ ἰθαγενεῖς, οἵτινες ἀνῆλθον εἰς τὸ πλοῖον αὐτοῦ.

Τὰς ἑπομένας ἡμέρας ἐφάνη ὁ Βόμας ποταμὸς, τὰ δὲ πλοῖα παρακάμπτοντα τὸ ἀκρωτήριον τῶν Ἀζουλῶν εὑρέθησαν ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς νήσου, ἧς κατώπτευσαν τὴν παραλίαν ἐπὶ ἀποστάσεως 125 λευγῶν· ἀλλ' ὁ Κολόμβος ἀντὶ νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν πρὸς νότον δρόμον αὐτοῦ, ἀπεμακρύνθη πρὸς ἀνατολὰς καὶ τῇ 5 δεκεμβρίου ἐξηρεύνησε

μεγάλην νῆσον, ἣν οἱ Ἰνδοὶ ὠνόμαζον Βίχιον. Ἡ νῆσος αὕτη ἦτο ἡ Χαϊτὶ ἢ ὁ ἅγιος Δομήνικος.

Τὴν ἑσπέραν ἡ Νίνα διαταγῇ τοῦ Ναυάρχου ἔπλευσε πρὸς τὸν λιμένα τῆς Παναγίας. Ὁ λιμὴν οὗτος καλεῖται σήμερον τοῦ Ἁγίου Νικολάου, κεῖται δὲ παρὰ τὸ ὁμώνυμον ἀκρωτήριον ἐπὶ τῆς βορειοδυτικῆς ἄκρας τῆς νήσου.

Τῇ ἐπιούσῃ οἱ Ἱσπανοὶ ἐξηρεύνησαν πολλὰ ἀκρωτήρια καὶ νησίδιον καλούμενον ἡ νῆσος Χελώνη. Ἅμα ὡς ἐφαίνοντο τὰ πλοῖα τοῦ Κολόμβου, αἱ ἰνδικαὶ πιρόγαι ἐτρέποντο εἰς φυγήν. Ἡ νῆσος αὕτη ἦν παρέπλεον ἐφαίνετο λίαν ἐκτεταμένη καὶ λίαν ὑψηλή, ὁπόθεν ὠνομάσθη κατόπιν Χαϊτὶ, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει Γῆν ὑψηλήν. Τὰ παράλια ταῦτα ἐξηρευνήθησαν μέχρι τοῦ ὅρμου Μοσκίτου. Τὰ ὑπὸ τὰ ὡραῖα δένδρα τῆς νήσου περιιπτάμενα πτηνὰ, τὰ φυτὰ, αἱ πεδιάδες καὶ οἱ λόφοι ἀνεπόλουν εἰς τὴν μνήμην τῶν Ἱσπανῶν τὰς τοπογραφίας τῆς Καστιλλίας· διὸ ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐβάπτισε τὴν νῆσον ταύτην δι' ἱσπανικοῦ ὀνόματος. Οἱ κάτοικοι ἦσαν λίαν δειλοὶ καὶ δύσπιστοι, καὶ οὐδεμία σχέσις ἐδύνατο νὰ συνδεθῇ μετ' αὐτῶν, φευγόντων εἰς τὰ μεσόγεια. Ἐν τούτοις ναῦταί τινες κατώρθωσαν νὰ συλλάβωσι μίαν γυναῖκα, ἣν ὡδήγησαν εἰς τὸ πλοῖον. Ἡ γυνὴ αὕτη ἦτο νεαρὰ καὶ ἀρκούντως ὡραία, ὁ δὲ Ναύαρχος ἔδωκεν αὐτῇ δακτυλίους, μαργαρίτας καὶ ἐνδυμασίαν, ἧς ἀπόλυτον εἶχεν ἀνάγκην· τέλος προσηνέχθη αὐτῇ γενναίως καὶ τὴν ἀπέστειλεν εἰς τὴν ξηράν.

Ἐξημερώθησαν οἱ ἰθαγενεῖς ἐκ τῶν καλῶν τούτων τρόπων, τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἐννέα ναῦται καλῶς ὡπλισμένοι, περιπλανηθέντες μεσογείως μέχρις ἀποστάσεως τεσσάρων λευγῶν ἔτυχον ὑποδοχῆς μετὰ σεβασμοῦ ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν, οἵτινες ἔσπευσαν σωρηδὸν εἰς προϋπάντησιν αὐτῶν, προσφέροντες αὐτοῖς πάντα τὰ προϊόντα τοῦ ἐδάφους. Οἱ ναῦται οὗτοι ἐπανῆλθον καταγοητευμένοι ἐκ τῆς ἐκδρομῆς. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου ἐφάνη αὐτοῖς πλούσιον εἰς βάμβακα, ἁλόγη, ὡραῖος δὲ ποταμὸς, ἀποκληθεὶς βραδύτερον ὁ ποταμὸς τῶν Τριῶν ποταμῶν ἐκύλιε τὰ διαυγῆ αὐτοῦ ὕδατα.

Τῇ 15 δεκεμβρίου ἐξέπλευσεν αὖθις ὁ Κολόμβος, ὁ δὲ ἄνεμος ὡδήγησεν αὐτὸν εἰς τὴν νῆσον Χελώνην, ἔνθα ἀνεκάλυψε ποταμὸν πλωτὸν καὶ κοιλάδα τοσοῦτον ὡραίαν, ὥστε ὠνόμασεν αὐτὴν κοιλάδα Παραδείσου. Τῇ ἐπιούσῃ λοξοδρομῶν εἰς βαθὺν κόλπον παρετήρησεν Ἰνδὸν χειριζόμενον δεξιῶς μικρὰν λέμβον μεθ' ὅλην τὴν σφοδρότητα τοῦ ἀνέμου. Ὁ Ἰνδὸς οὗτος προσεκλήθη εἰς τὸ πλοῖον, ὁ δὲ Κολόμβος ἐνέπλησεν αὐτὸν δώρων, εἶτα ἀπεβίβασεν εἰς λιμένα τῆς Ἱσπανικῆς νήσου, ἥτις ἐγένετο ὁ λιμὴν τῆς Εἰρήνης.

Οἱ καλοὶ οὗτοι τρόποι προσείλκυσαν εἰς τὸ μέρος τοῦ Ναυάρχου πάντας τοὺς ἰθαγενεῖς, ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης πολυπληθεῖς ἦλθον εἰς τὰ πλοῖα. Τούτους συνώδευεν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, νέος εἰκοσαέτης, εὔρωστος, ρωμαλέος καὶ πως εὔσαρκος. Ἐπορεύετο γυμνὸς ὡς οἱ ὑπήκοοι καὶ αἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ, οἵτινες ἐξεδήλουν αὐτῷ σεβασμὸν ἄνευ οὐδεμιᾶς ὅμως ταπεινωτικῆς ἐνδείξεως. Ὁ Κολόμβος ἀπέδωκεν αὐτῷ ἡγεμονικὰς τιμὰς, ὁ δὲ βασιλεὺς οὗτος ἢ μᾶλλον ὁ κάσικος(1),εἰς εὐγνωμοσύνην διὰτοὺς καλοὺς τρόπους τοῦ Ναυάρχου ἐγνωστοποίησεν αὐτῷ ὅτι ἔβριθον χρυσοῦ αἱ ἀνατολικαὶ ἐπαρχίαι.

Τῇ ἐπιούσῃ ἕτερος κάσικος ἐλθὼν ἔθηκεν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Ἱσπανῶν πάντας τοὺς θησαυροὺς τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Παρέστη οὗτος εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Παναγίας, ἣν ἐτέλεσε μετὰ πομπῆς ὁ Κολόμβος ἐπὶ τοῦ πλοίου αὐτοῦ στμκιοστολισθέντος διὰ τὴν πανήγυρ.ν. Ὁ κάσικος ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Ναυάρχου παρακαθίσας εἰς τὸ φα-

1) Ἡγεμὼν παρ' αμερικανικοῖς λαοῖς.

γητόν· ἀφοῦ δὲ ἀπεγεύθη διάφορα ἐδέσματα καὶ διάφορα ποτά, ἔπεμπεν εἰς τὴν συνοδείαν αὐτοῦ τὰ κύπελλα καὶ τὰ τριβλία. Μετὰ τὸν δεῖπνον προσήνεγκε λεπτά τινα φύλλα χρυσοῦ τῷ Ναυάρχῳ, οὗτος δὲ ἐπαρουσίασεν αὐτῷ νομίσματα φέροντα τὴν εἰκόνα τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλης, καὶ ἀφοῦ παρέστησεν αὐτοῖς διὰ σημείων ὅτι ἦσαν οἱ ἰσχυρότεροι τῆς γῆς ἡγεμόνες, ἀνεπέτασεν ἐνώπιον τοῦ ἰθαγενοῦς βασιλέως τὰς βασιλικὰς τῆς Καστίλλης σημαίας. Ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς, ἀπεχώρησεν ὁ κάσικος, λίαν εὐχαριστημένος, ἡ δὲ ἀναχώρησις αὐτοῦ ἐχαιρετίσθη διὰ κανονιοβολῶν.

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν τὸ πλήρωμα ἔστησε μέγαν σταυρὸν ἐν μέσῳ τῆς κώμης καὶ ἀπῆλθε τῆς φιλοξένου ταύτης παραλίας. Ἐκπλέοντες τὸν κόλπον τὸν σχηματιζόμενον ἐκ τῆς νήσου Χελώνης καὶ τῆς Ἱσπανικῆς ἀνεκάλυψαν πολλοὺς λιμένας, ἀκρωτήρια, ὅρμους καὶ ποταμοὺς, ἐν δὲ τῇ ἄκρᾳ Λίμπῃ μικρὰν νῆσον ὀνομασθεῖσαν Ἅγιον Θωμᾶν, τέλος λίαν ἐκτεταμένον καὶ ἀσφαλῆ λιμένα μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τοῦ ὅρμου Ἀκούλ, λιμένα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε διώρυξ περικυκλουμένη ὑπὸ ὑψηλῶν δενδροσκεπῶν ὀρέων.

Ὁ Ναύαρχος ἀπέβαινε συχνάκις εἰς τὴν ἀκτὴν, οἱ δὲ ἰθαγενεῖς ὑπεδέχοντο αὐτὸν ὡς οὐρανόπεμπτον καὶ τὸν προσεκάλουν νὰ διαμείνῃ παρ' αὐτοῖς. Ὁ Κολόμβος τοῖς ἔδιδε σφαιροειδεῖς κωδωνίσκους, χάλκινα δακτυλίδια καὶ ἄλλα παιγνίδια, ἅτινα μεγάλως ἐξετίμων. Εἷς κάσικος ὀνόματι Γουακαναγάρης, ἄρχων τῆς ἐπαρχίας Μαριὲν ἔπεμψε τῷ Κολόμβῳ ζώνην φέρουσαν μορφὴν ζώου μετὰ μεγάλων ὤτων, ἡ γλῶσσα καὶ ἡ ρὶς τοῦ ὁποίου ἦσαν κατασκευασμένα ἐκ κατειργασμένου χρυσοῦ. Ὁ χρυσὸς ἦτο ἄφθονος φαίνεται ἐν τῇ νήσῳ, οἱ δὲ ἰθαγενεῖς ἐκόμισαν μετ' ὀλίγον ποσότητά τινα. Οἱ κάτοικοι τοῦ μέρους τούτου τῆς Ἱσπανικῆς νήσου ἐφαίνοντο ὑπερτερούντες κατὰ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν ὡραιότητα. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κολόμβου τὸ ἐρυθρὸν, τὸ μέλαν ἢ λευκὸν χρῶμα, δι' οὗ ἔβαπτον τὸ σῶμα αὐτῶν ἐχρησίμευε πρὸ πάντων ὅπως προφυλάσσωνται ἀπὸ τῶν προσβολῶν τοῦ ἡλίου. Αἱ οἰκίαι τῶν ἰθαγενῶν τούτων ἦσαν κομψαὶ καὶ καλῶς κατεσκευασμέναι. Ὅτε ὁ Κολόμβος ἠρώτησεν αὐτοὺς περὶ τῆς χρυσοφόρου χώρας, ἐδείκνυον πρὸς ἀνατολὰς χώραν, ἣν ὠνόμαζον Σιβάον, καὶ τὴν ποίαν ἐπέμενεν ὁ Ναύαρχος θεωρῶν ὡς τὸ Σιπάγγον τῆς Ἰαπωνίας.

Τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων σπουδαῖον ἐπεισόδιον ἐπηκολούθησεν ἐν τῷ πλοίῳ τοῦ Ναυάρχου. Πρώτην ταύτην φορὰν συνέβαινε βλάβη κατὰ τὴν θαλασσοπορίαν ταύτην, ἥτις μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ὑπῆρξε τοσοῦτον αἰσία. Πηδαλιοῦχος ἄπειρος ἐκράτει τὸν οἴακα τῆς Παναγίας ὅτε αὕτη ἔπλεεν ἐκτὸς τοῦ κόλπου τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ. Τὴν νύκτα παρασυρθὲν τὸ πλοῖον ὑπὸ τῶν ρευμάτων ἐξώκειλεν ἐπὶ τῶν βράχων ἐντὸς τῶν ὁποίων περιεπλάκει τὸ πηδάλιον. Ὁ Ναύαρχος ἀφυπνισθεὶς ἐκ τῆς συγκρούσεως ἀνῆλθεν εἰς τὸ κατάστρωμα ἵνα ρυμουλκήσῃ καὶ ἀνελκύσῃ τὸ πλοῖον αὐτοῦ. Ὁ πλωτάρχης καὶ τινες ναῦται εἰς οὓς ἀνετέθη ἡ ἐργασία αὕτη ἐπήδησαν εἰς τὴν λέμβον, ἀλλὰ φοβηθέντες ἔφυγον ἐν σπουδῇ πρὸς τὴν Νίνα ν.

Ἐν τούτοις ἐμεισοῦτο ἡ παλίρροια καὶ ἡ Παναγία προσήρασσεν εἰς τὴν ἄμμον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ πλοίου ἐδέησε νὰ κοπῶσιν οἱ ἱστοὶ καὶ μετ' ὀλίγον νὰ μετενεχθῇ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ εἰς ἄλλο πλοῖον. Ὁ κάσικος Γουακαναγάρης ἐννοῶν τὴν δυσχερῆ θέσιν τοῦ πλοίου ἔδραμε μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, οἵτινες συνώδευον πολλοὺς Ἰνδοὺς, καὶ ἐβοήθησαν εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ. Χάρις εἰς τὰς προσπαθείας τοῦ κασίκου οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἀντικείμενον

ἐκ τοῦ φορτίου ὑπεξηρέθη, καθ' ὅλην δὲ τὴν νύκτα οἱ ἰθαγενεῖς ἔνοπλοι ἐφρούρουν πέριξ τῶν ἀποθηκῶν τῶν τροφίμων.

Τῇ ἐπιούσῃ ὁ Γουακαναγάρης μετέβη ἐπὶ τῆς Νίνας ἵνα παρηγορήσῃ τὸν Ναύαρχον, καὶ πάντα τὰ πλούτη αὐτοῦ ἔθηκεν εἰς τὴν διάθεσίν του· ταὐτοχρόνως δὲ προσήνεγκεν αὐτῷ πρόγευμα ἐξ ἄρτου, καρίδων, ἰχθύων, ριζῶν καὶ ὀπωρῶν, ὁ δὲ Κολόμβος συγκινηθεὶς ἐκ τῶν ἐνδείξεων τούτων τῆς ἀγάπης ἐσχημάτισε τὸ σχέδιον νὰ ἱδρύσῃ ἀποικίαν ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης· προσεπάθησε νὰ ἑλκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τοὺς Ἰνδοὺς διὰ δώρων καὶ διὰ κολακειῶν, εἶτα δὲ θελήσας νὰ δώσῃ αὐτοῖς καὶ ἰδέαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐξεκένωσε τυφέκιον καὶ μικρὸν τηλεβόλον, ὧν ὁ κρότος ἐπτόησε τοὺς ἰθαγενεῖς.

Τῇ 26 δεκεμβρίου οἱ Ἱσπανοὶ ἤρξαντο τῆς ἀνεγέρσεως φρουρίου ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου τῆς παραλίας. Ὁ Ναύαρχος προετίθετο νὰ καταλίπῃ ἐν αὐτῷ ἄνδρας τινὰς μετὰ προμηθειῶν ἄρτου, οἴνου καὶ σιτηρῶν δι' ἓν ἔτος καὶ νὰ ἀφήσῃ αὐτοῖς τὴν λέμβον τῆς Παναγίας. Αἱ ἐργασίαι ἐπεδιώχθησαν μετὰ δραστηριότητος.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐλήφθησαν εἰδήσεις περὶ τῆς Πίντας, ἥτις ἀπεχωρίσθη τοῦ στολίσκου ἀπὸ τῆς 21 δεκεμβρίου. Ἦτο ἠγκυροβοληµένη ἐν ποταμῷ, ἐν τῇ ἄκρᾳ τῆς νήσου, καθὰ ἔλεγον οἱ ἰθαγενεῖς· ἀλλὰ λέμβος σταλεῖσα ὑπὸ τοῦ Γουακαναγάρη ὑπέστρεψε χωρὶς νὰ ἀνακαλύψῃ αὐτήν. Τότε ὁ Κολόμβος μὴ θέλων νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐξερευνήσεις αὐτοῦ ἐν ᾗ καταστάσει εὑρίσκετο, ἐνὸς δὲ μόνον ἀπολειφθέντος αὐτῷ πλοίου μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς μὴ ἀνελκυσθείσης Παναγίας, ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἱσπανίαν καὶ ἤρξατο ἑτοιμαζόμενος πρὸς ἀναχώρησιν.

Τῇ 2 ἰανουαρίου ὁ Κολόμβος παρεσκεύασε τῷ κασίκῳ θέαμα μικροῦ πολέμου, ἐξ οὗ ἐξεπλάγησαν μεγάλως ὁ βασιλεὺς οὗτος καὶ οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ. Εἶτα ἐξέλεξεν ἐννέα καὶ τριάκοντα ἄνδρας προωρισμένους ὡς φρουρὰ ἐν τῷ φρουρίῳ κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ, ἀρχηγὸν δὲ αὐτῶν διώρισε τὸν Ροδρῖγον Ἐσκοβέδον. Τὸ πλεῖστον τοῦ φορτίου τῆς Παναγίας εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ αὐτοῖς, ἤρκει δὲ ἐπὶ ἔτος καὶ ἐπέκεινα. Μεταξὺ τῶν πρώτων ἐποίκων τῆς νέας ἠπείρου ὑπῆρχεν εἷς συγγραφεὺς, εἷς διακαστικὸς ὑπάλληλος, εἷς πιθοποιὸς, εἷς ἰατρὸς καὶ εἷς ῥάπτης. Οἱ Ἱσπανοὶ οὗτοι εἶχον ἀποστολὴν ν' ἀναζητήσωσι μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ νὰ ἐκλέξωσι τοποθεσίαν κατάλληλον πρὸς ἵδρυσιν πόλεως.

Τῇ 3 ἰανουαρίου μετὰ ἐπισήμους ἀποχαιρετισμοὺς πρὸς τὸν κάσικον καὶ τοὺς νέους ἐποίκους, ἡ Νίνα ἀνείλκυσε τὴν ἄγκυραν καὶ ἐξέπλευσε τοῦ λιμένος. Μετ' ὀλίγον ἀνεκαλύφθη νησίδιον οὐ ἐδέσποζε λίαν ὑψηλὸν ὄρος ὀνομασθὲν Μόντε Χρίστι. Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος παρέπλεε τὴν ἀκτὴν ἀπὸ δύο ἡμερῶν, ὅτε ἠγγέλθη αὐτῷ ὅτι πλησιάζει ἡ Πίντα· τῳόντι μετ' οὐ πολὺ μετέβη ὁ πλοίαρχος αὐτῆς Μαρτῖνος Ἀλόνζος Πινζὼν ἐπὶ τῆς Νίνας καὶ προσεπάθησε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ Πινζὼν ἀπεχωρίσθη τοῦ Κολόμβου ἵνα φθάσῃ εἰς τὴν ὑποτιθεμένην ἐκείνην νῆσον Βαβέκην, ἥτις παριστάνετο τοσοῦτον πλουσία κατὰ τὰς διηγήσεις τῶν ἰθαγενῶν. Ὁ Ναύαρχος ἠθέλησε ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὰς ἀνεπιτυχεῖς δικαιολογίας τοῦ πλοιάρχου Πινζὼν, καὶ ἔμαθεν ὅτι ἡ Πίντα παρέπλευσε μόνον τὴν Ἱσπανικὴν νῆσον, χωρὶς οὐδεμίαν νέαν νὰ ἀνακαλύψῃ.

Τῇ 7 ἰανουαρίου ἐσταμάτησε διὰ νὰ ἐμφράξῃ ὀπὴν τοῦ πλοίου, ἐπωφελήθη δὲ τὴν ἀνάπαυλαν ἐκείνην ὅπως ἐξερευνήσῃ μέγαν ποταμὸν κείμενον εἰς ἀπόστασιν μιᾶς λεύγης ἀπὸ τοῦ Μόντε Χρίστι. Ἐκ τῶν ψηγμάτων χρυσοῦ ἅτινα κυλίει ὁ ποταμὸς οὗτος ὠνομάσθη Χρυσοῦς ποταμός. Ὁ Ναύαρχος ἐπεθύμει ἴσως

μετὰ μείζονος προσοχῆς νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ἱσπανικῆς νήσου, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πληρώματα ἐπέσπευδον τὴν ἐπάνοδον αὐτῶν καὶ ἤρξαντο ὑπογογγύζοντα κατὰ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ τῇ ἐπιρροῇ τῶν ἀδελφῶν Πινζῶν, ἀπέσχε νὰ πράξῃ τοῦτο.

Τῇ 9 ἰανουαρίου τὰ δύο πλοῖα ἐξέπλευσαν τραπέντα ἀνατολικῶς καὶ νοτιοανατολικῶς, παρέπλεον δὲ τὰς ἀκτὰς ἐκείνας, εἰς τὰς ἐλαχίστας καμπὰς τῶν ὁποίων ἔδιδον καὶ ἓν ὄνομα, οἷαι λόγου χάριν ἦσαν ἡ Ἰσαβελικὴ ἀκτή, τὸ ἀκρωτήριον de la Roca, τὸ Γαλλικὸν ἀκρωτήριον, τὸ ἀκρωτήριον Cabron καὶ τέλος ὁ ὅρμος τῆς Σαμάνας, κείμενος ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τῆς νήσου. Ἐκεῖ ὑπῆρχε λιμὴν, εἰς ὃν ἠγκυροβόλησεν ὁ στολίσκος μὴ δυνάμενος νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πλοῦν αὐτοῦ ἕνεκα νηνεμίας. Αἱ πρῶται μετὰ τῶν ἰθαγενῶν σχέσεις ὑπῆρξαν ἐξαίρετοι, ἀλλ' αἰφνιδίως ἠλλοιώθησαν· ἔπαυσαν ἀμέσως αἱ συναλλαγαί, ἐγνώσθησαν δὲ αἱ κακαὶ τῶν Ἰνδῶν προθέσεις ἔκ τινων ἐγθρικῶν διαδηλώσεων. Πράγματι τῇ 13 ἰανουαρίου οἱ ἄγριοι ἐπετέθησαν ἐξαίφνης κατὰ τῶν Ἱσπανῶν, οἵτινες μολονότι ἦσαν εὐάριθμοι ἀντέστησαν γενναίως, βοηθούμενοι δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ καλοῦ αὐτῶν ὁπλισμοῦ ἔτρεψαν τὸν ἐχθρὸν εἰς φυγὴν μετὰ μάχην διαρκέσασαν ὀλίγα λεπτά. Πρώτην ταύτην φορὰν ἔρρεεν ἰνδικὸν αἷμα χυνόμενον ὑπὸ εὐρωπαϊκῆς χειρός.

Τῇ ἐπιούσῃ ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐκράτησεν ἐπὶ τοῦ πλοίου αὐτοῦ τέσσαρας νέους ἐκ τῶν ἰθαγενῶν καὶ ἀπέπλευσεν ἀκολούθως μεθ' ὅλας αὐτῶν τὰς φωνάς. Τὰ πληρώματα τῶν πλοίων μεθυσθέντα καὶ κεκοπιακότα μεγάλας ἔδωκαν αὐτῷ ἀνίας, καὶ ἐν τῇ ἀφηγήσει τῆς θαλασσοπορίας αὐτοῦ παραπονεῖται πικρῶς ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὁ ἀνώτερος εἰς πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν καὶ ὁ ἀκατάβλητος ὑπὸ τῆς τύχης. Τῇ 16 ἰανουαρίου ἤρξατο πραγματικῶς ἡ ἐπιστροφή, καὶ τὸ ἀκρωτήριον Σαμάνας, τελευταία ἄκρα τῆς ἱσπανικῆς γῆς, ἐγένετο ἄφαντον ἐν τῷ ὁρίζοντι.

Ὁ διάπλους ὑπῆρξε ταχὺς καὶ οὐδὲν ἠκολούθησεν ἐπεισόδιον μέχρι τῆς 12 φεβρουαρίου, καθ' ἣν ἡμέραν τὰ δύο πλοῖα ὑπέστησαν φοβερὰν καταιγίδα, τρεῖς ἡμέρας διαρκέσασαν μετὰ σφοδρῶν ἀνέμων, μεγάλων κυμάτων καὶ ἀστραπῶν προερχομένων ἐκ βορρᾶ καὶ βορειοανατολικῶς. Τρὶς οἱ ναῦται φοβηθέντες ἐτάχθησαν εἰς τὴν Παναγίαν τῆς Γουαδελούπης, τῆς Λορέττης καὶ εἰς τὸν Ἅγιον Clair τοῦ Moguer. Τέλος ἅπαν τὸ πλήρωμα ὡρκίσθη νὰ μεταβῇ γυμνόπουν καὶ ἀντὶ πάσης περιβολῆς μόνον χιτῶνα φέρον εἰς προσκύνησιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἀφιερωμένῃ εἰς τὴν Παναγίαν.

Ἐν τούτοις ἡ τρικυμία καθιστᾶτο δεινοτέρα, ὁ δὲ Ναύαρχος φοβούμενος ναυάγιον ἔγραψε ταχέως ἐπὶ περγαμηνῆς συνοπτικῶς τὰς ἀνακαλύψεις αὐτοῦ μετὰ παρακλήσεως πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελεν ἀνεύρει αὐτὴν νὰ τὴν διαβιβάσῃ εἰς Ἱσπανίαν· εἶτα περικλείσας τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἐντὸς κηρωτοῦ ὑφάσματος ἐνέθηκεν εἰς βαρέλιον, τὸ ὁποῖον ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν.

Κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου τῆς 15 φεβρουαρίου ἡ καταιγὶς ἐλώρησε, τὰ δὲ δύο πλοῖα ἄτινα εἶχον ἀποχωρισθῇ ὑπὸ τῆς τρικυμίας συνηνώθησαν καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας προσωρμίζοντο ἐπὶ τῆς νήσου Παναγίας, μιᾶς ἐκ τῶν νήσων Ἀσόρων. Ἀμέσως ὁ Ναύαρχος ἠσχολήθη εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν εὐχῶν ἃς ἐποιήσαντο κατὰ τὴν τρικυμίαν. Ἔπεμψε λοιπὸν τοὺς ἡμίσεις ἐκ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀνδρῶν εἰς τὴν ξηράν, ἀλλ' οὗτοι ἠχμαλωτίσθησαν ὑπὸ τῶν Πορτογάλων, οἵτινες ἀπέδωκαν αὐτοὺς μετὰ πέντε ἡμέρας κατ' ἔντονον ἀπαίτησιν τοῦ Κολόμβου.

Ὁ Ναύαρχος ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος

τῇ 23 φεβρουαρίου· ἐμποδιζόμενος ὅμως ὑπὸ τῶν ἀνέμων καὶ δευτέραν ὑποστὰς τρικυμίαν ἠχθη αὖθις μεθ' ὅλου τοῦ πληρώματος αὐτοῦ καὶ ὑπεχρεώθη νὰ νηστεύσῃ τὸ πρῶτον σάββατον ὅπερ θὰ εἵπετο μετὰ τὴν εἰς Ἱσπανίαν ἄφιξιν αὐτοῦ. Τέλος τῇ 4 μαρτίου οἱ πλοηγοὶ ἀνεγνώρισαν τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τάγου, εἰς ὃν ἐδυνήθη νὰ καταφύγῃ ἡ Νίνα, ἐνῷ ἡ Πίντα ἀπωθεῖτο ὑπὸ τῶν ἀνέμων μέχρι τοῦ ὅρμου Βισκαίας.

Οἱ Πορτογάλοι καλὴν ἐποιήσαντο ὑποδοχὴν τῷ Ναυάρχῳ, εἰς ὃν μάλιστα ἐχορήγησεν ἀκρόασιν ὁ βασιλεύς· ἀλλ' ὁ Κολόμβος ἐβιάζετο νὰ μεταβῇ εἰς Ἱσπανίαν, εὐθὺς δὲ ὡς ἐπέτρεψε τοῦτο ὁ καιρὸς, ἡ Νίνα ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος, καὶ τῇ 15 μαρτίου περὶ τὴν μεσημβρίαν ἠγκυροβόλει ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος Πόλου μετὰ θαλασσοπορίαν ἑπτὰ καὶ ἡμίσεως μηνῶν, καθ' οὓς ἀνεκάλυψεν ὁ Κολόμβος τὰς νήσους Ἅγιον Σαλβαδόρον, Concepcion, Μεγάλην Ἐξούμαν, Μακρὰν νῆσον, τὰς νήσους Μουκάρα, τὴν Κούβαν καὶ τὸν Ἅγιον Δομίνικον.

Ἡ αὐλὴ τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας εὑρίσκετο τότε ἐν Βαρκελόνῃ, ἐκεῖ δὲ προσεκλήθη ὁ Κολόμβος, ὅστις ἀνεχώρησεν ἀμέσως μετὰ τῶν Ἰνδῶν οὓς ἔφερεν ἐκ τοῦ νέου κόσμου. Μέγιστος ἦτο ὁ ἐνθουσιασμὸς ὃν προύκάλεσε, πανταχόθεν δὲ ὁ λαὸς συνέρρεεν ἵνα ἴδῃ τὸν μέγαν θαλασσοπόρον εἰς ὃν ἀπέδιδε βασιλικὰς τιμάς. Μεγαλοπρεπὴς ὑπῆρξεν ἡ εἴσοδος τοῦ Κολόμβου εἰς Βαρκελόνην· ὁ βασιλεὺς, ἡ βασίλισσα, οἱ μεγάλοι τῆς Ἱσπανίας ὑπεδέξαντο αὐτὸν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Ἀντιπροσωπείας, ἐκεῖ δὲ ἀφηγήθη τὴν θαυμασίαν περιήγησιν αὐτοῦ, ἀκολούθως ἐπαρουσίασε τὰ δείγματα τοῦ χρυσοῦ ἅπερ ἐκόμισε, πάντες δὲ οἱ παρεστῶτες γονυπετήσαντες ἐδοξολόγησαν τὸν Θεόν.

Εὐγενείας βαθμὸς ἀπενεμήθη τότε τῷ Χριστοφόρῳ Κολόμβῳ διὰ βασιλικῶν γραμμάτων, καὶ ἐξέδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς σήματα μετὰ τοῦ ἐμβλήματος τοῦδε·

A Castilla y a Leon
Nuevo Mundo dia Colon.

Ἤτοι· τῇ Καστιλλίᾳ καὶ τῇ Λεόνῃ
Ὁ Κολόμβος νέον ἔδωκε κόσμον.

Τὸ ὄνομα τοῦ γενουήσίου θαλασσοπόρου ἀνευφημήθη τότε ἐν πάσῃ τῇ Εὐρώπῃ· οἱ ὑπ' αὐτοῦ κομισθέντες Ἰνδοὶ ἐβαπτίσθησαν ἐπὶ παρουσίᾳ πάσης τῆς αὐλῆς καὶ ὁ μέγας τὸν νοῦν ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὁ ἐπὶ τοσοῦτον διατελέσας πτωχὸς καὶ παρεγνωρισμένος, ἀνῆλθε τότε εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τοῦ κλέους.

Γ'.

Δευτέρα θαλασσοπορία· στολίσκος ἐξ ἑπτακαίδεκα σκαφῶν. — Σιδηρᾶ νῆσος. — Ἡ Δομινίκη.—Μαρία Γαλάντη (Marie Galante). *— Γουαδελούπη.— Οἱ Καννίβαλοι. —Μοντσερρά. Παναγία τῆς Ροτόνδης. — Ἅγιος Μαρτῖνος καὶ Ἅγιος Σταυρός. — Πέλαγος τῶν ἑνδεκακισχιλίων Παρθένων.— Νῆσος Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἢ Πορτορῖκον. —Ἱσπανικὴ νῆσος.—Οἱ πρῶτοι ἄποικοι σφαγέντες. —Ἵδρυσις τῆς πόλεως Ἰσαβέλλης.—Ἀποστολὴ εἰς Ἱσπανίαν δύο πλοίων φορτωμένων πλούτη ἐκ τῶν νέων χωρῶν.— Φρούριον Ἁγίου Θωμᾶ, ἐγερθὲν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σιβάω.— Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κολόμβου δὸν Διέγος διορίζεται διοικητὴς τῆς νήσου Ἰαμαϊκῆς. — Ἡ ἀχτὴ τῆς Κούβας. — Ὁ Ρεμόρας —Ἐπάνοδος εἰς Ἰσαβέλλαν. — Αἰχμαλωσία κασίκου. — Ἀποστασία ἰθαγενῶν.—Σιτοδεία.— Ὁ Κολόμβος συκοφαντούμενος ἐν Ἱσπανίᾳ. — Ἀποστολὴ Ἰωάννου Ἀγουάδου εἰς Ἰσαβέλλαν ὡς ἐπιτρόπου τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης Ἰσαβέλλης.—Τὰ χρυσωρυχεῖα.—Ἀναχώρησις Κολόμβου — Ἄφιξις αὐτοῦ εἰς Γάδειρα.*

Ἡ διήγησις τῶν περιπετειῶν τοῦ μεγάλου θαλασσοπόρου διήγειρε τὰ πνεύματα. Εἰς τὰς φαντασίας πάντων ἐφαίνοντο ἤδη ἤπειροι χρυσοῦ, κείμεναι πέραν τῶν θαλασσῶν· πάντα τὰ πάθη τὰ ὁποῖα γεννᾷ ἡ πλεονεξία ἐκόχλαζον ἐν ταῖς καρδίαις. Ὁ Ναύαρχος ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς δημοσίας γνώμης δὲν ἐδύνατο νὰ μὴ ἀναχωρήσῃ αὐθις ὅσον τὸ δυνατὸν τὸ ταχύτερον· ἄλλως δὲ καὶ ἐκεῖνος ἐδείκνυε σπουδὴν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ θέατρον τῶν κατακτήσεων αὐτοῦ καὶ νὰ πλουτίσῃ τοὺς τότε γεωγραφικοὺς πίνακας διὰ τῆς προσθήκης νέων χωρῶν. Διὸ ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἦτο ἕτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν.

Ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα ἔθηκαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Κολόμβου στολίσκον ἐξ ἑπτακαίδεκα πλοίων, ὧν τὰ τρία διεκρίνοντο ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν. Τῶν πλοίων τούτων ἔμελλον νὰ ἐπιβῶσι 1200 ἄνδρες· ἀλλὰ καί τινες εὐγενεῖς Καστιλλανοὶ ἀδιστάκτως ἐνεπιστεύθησαν ἑαυτοὺς εἰς τὸν ἀστέρα τοῦ Κολόμβου καὶ ἠθέλησαν νὰ διώξωσι τὴν τύχην πέραν τῶν θαλασσῶν. Ἵπποι, κτήνη, παντοειδῆ ἐργαλεῖα προωρισμένα πρὸς συλλογὴν καὶ καθαρισμὸν τοῦ χρυσοῦ, ποικιλία σπόρων, ἐνὶ λόγῳ πάντα τὰ ἀντικείμενα τὰ ἀπαιτούμενα εἰς σύστασιν σπουδαίας ἀποικίας ἐπλήρουν τὸ κῦτος τῶν πλοίων. Ἐκ τῶν δέκα ἰθαγενῶν, οἵτινες ἤχθησαν εἰς Εὐρώπην, πέντε ὑπέστρεφον εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν, τρεῖς ἔμενον ἐν Εὐρώπῃ ἀσθενήσαντες καὶ δύο εἶχον ἀποβιώσει.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος διωρίσθη γενικὸς διοικητὴς τοῦ στόλου μετ' ἀπεριορίστου ἐξουσίας.

Τῇ 25 σεπτεμβρίου 1493 τὰ ἑπτακαίδεκα πλοῖα ἐξέπλευσαν τῶν Γαδείρων πλησίστια, χειροκροτοῦντος ἀμετρήτου πλήθους, τῇ δὲ 1 ὀκτωβρίου προσήγγιζον εἰς τὴν Σιδηρᾶν νῆσον, τὴν δυτικωτάτην τῶν Καναρίων, καὶ μετὰ πλοῦν τριῶν καὶ εἴκοσιν ἡμερῶν, πλοῦν ὃν εὐνόουν ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα, ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐξηρεύνησε νέας γαίας. Καὶ ὄντως τῇ 3 νοεμβρίου, τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἁγίων Πάντων, περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ὁ πρωρεὺς τῆς ναυαρχίδος Marie Galante ἀνέκραξεν «Εἴδησις καλή! ἰδοὺ γῆ!»

Ἡ γῆ ἐκείνη ἦτο νῆσος δενδροσκεπὴς, ὁ δὲ Ναύαρχος ὑπολαβὼν αὐτὴν ἀκατοίκητον προὐχώρησε καὶ ἀνηρεύνησεν ἕτερα σποραδικὰ νησίδια ἐπὶ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ καὶ ἔφθασεν ἐνώπιον δευτέρας νήσου. Ἡ πρώτη ὠνομάσθη Δομινίκη, ἡ δὲ Marie Galante (Μαρία Γαλάντη), καὶ τὰ ὀνόματα ταῦτα φέρουσιν ἔτι μέχρι τοῦ νῦν.

Τῇ ἐπιούσῃ ἀνεκαλύφθη τρίτη μεγαλητέρα νῆσος. Οἱ Ἱσπανοί, λέγει ὁ τοῦ Κολόμβου σύγχρονος Πέτρος Μαρτὺρ, ὁ γράψας τὴν ἀφήγησιν τῆς θαλασσοπορίας ταύτης, «ὅτε ἀφίκετο πλησίον ἀνεγνώρισαν ὅτι ἦτο ἡ νῆσος τῶν αἰσχρῶν Καννιβάλων ἢ Καραίβων, περὶ ὧν ἤκουσαν κατὰ τὴν πρώτην περιοδείαν νὰ γίνηται λόγος».

Οἱ Ἱσπανοὶ καλῶς ὡπλισμένοι ἀπέβησαν εἰς τὴν παραλίαν ἐκείνην, ἔνθα ὑπῆρχον τριάκοντα περίπου ξύλιναι οἰκίαι στρογγύλαι καὶ κεκαλυμμέναι ἐκ φύλλων φοίνικος. Ἐντὸς τῶν καλυβῶν τούτων ἐκρέμαντο στρώματα ἐκ βάμβακος. Δύο οἱονεὶ δένδρα ἢ πάσσαλοι ὑπῆρχον ἐκεῖ ἐφ' ὧν περιειλίσσοντο δύο μεγάλοι ὄφεις νεκροί. Εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ξένων οἱ ἰθαγενεῖς ἐτράπησαν ἐν ἄκρᾳ ταχύτητι εἰς φυγὴν, καταλιπόντες πολλοὺς αἰχμαλώτους, οὓς ἡτοιμάζοντο νὰ καταβροχθίσωσιν. Οἱ ναῦται διηρεύνησαν τὰς οἰκίας τῶν ἰθαγενῶν, εὗρον δ' ἐν αὐταῖς ὀστᾶ κνημῶν καὶ βραχιόνων, κεφαλὰς νεωστὶ ἀποκοπείσας, ὑγρὰς ἔτι ἐκ τοῦ αἵματος καὶ ἄλλα ἀνθρώπινα λείψανα, ἅτινα οὐδεμίαν ἐπέτρεπον ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατροφῆς τῶν Καραίβων τούτων.

Ἡ νῆσος αὕτη, ἧς μέρος μόνον ἐξηρεύνησεν ὁ Ναύαρχος καὶ ἧς ἐξηρευνήθησαν οἱ κυριώτεροι ποταμοί, ἐβαπτίσθη διὰ τοῦ ὀνόματος Γουαδελούπη ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος αὐτῆς πρὸς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἐστραμαδούρας. Γυναῖκές τινες, ἃς συνέλαβον οἱ ναῦται, ἀπεστάλησαν εἰς τὴν ξηρὰν ἀφοῦ ἔτυχον καλῆς ὑποδοχῆς ἐν τῇ ναυαρχίδι. Ἤλπιζεν ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ὅτι διὰ τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ ἀπέναντι τῶν γυναικῶν θὰ ἔπειθε τοὺς Ἰνδοὺς νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὸ πλοῖον αὐτοῦ· ἀλλ' ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος ταύτης.

Τῇ 8 νοεμβρίου ὁ ναύαρχος ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἀναχωρήσεως καὶ ἔπλευσε μεθ' ὅλων τῶν πλοίων πρὸς τὴν Ἱσπανικὴν νῆσον, τανῦν καλουμένην Ἅγιον Δομίνικον, ἐφ' ἧς εἶχε καταλίπει κατὰ τὴν πρώτην θαλασσοπορίαν ἐννέα καὶ τριάκοντα ὀπαδοὺς αὐτοῦ. Ἀναβαίνων βορείως ἀνεκάλυψε μεγάλην νῆσον, ἣν Μαδανῖνον ἐκάλουν οἱ ἰθαγενεῖς οὓς ἔφερεν ἐπὶ τοῦ πλοίου αὐτοῦ ἀφοῦ ἔσωσεν ἐκ τῶν ὀδόντων τῶν Καραίβων. Οἱ ἀνωτέρω ἰθαγενεῖς διετείνοντο ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος νῆσος κατῳκεῖτο μόνον ὑπὸ γυναικῶν, καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀφηγήσει τοῦ Μάρκου Πόλου γίνεται μνεία χώρας ἀσιατικῆς μόνον ὑπὸ γυναικῶν οἰκουμένης, ὁ Χριστόφορος Κολόμβος πάντα εἶχε λόγον νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἔπλεε κατὰ μῆκος τῶν παραλίων τῆς Ἀσίας. Ὁ Ναύαρχος ἐπεθύμει μεγάλως νὰ ἐξερευνήσῃ τὴν νῆσον ταύτην, ἀλλ' ὁ ἐναντίος ἄνεμος ἐμπόδισεν αὐτὸν νὰ προσεγγίσῃ.

Πέραν δεκαλεύγου ἀποστάσεως ἀνεκαλύφθη ἑτέρα νῆσος, περικεκυκλωμένη ὑπὸ ὑψηλῶν ὀρέων, ὀνομασθεῖσα δὲ Μονσερρὰ, τῇ δ' ἐπιούσῃ ἄλλη, εἰς ἣν ἐδόθη τὸ ὄνομα Sainte Marie Rotonde (Παναγία τῆς Ροτόνδης), καὶ τῇ ἐπιούσῃ δύο ἄλλαι νῆσοι ὁ Ἅγιος Μαρτῖνος καὶ ὁ Ἅγιος Σταυρός.

Ὁ στόλος προσωρμίσθη ἐνώπιον τοῦ Ἁγίου Σταυροῦ ὅπως ὑδρευθῇ· ἐκεῖ συνέβη σοβαρὰ σκηνὴ, ἣν ὁ Πέτρος Μαρτὺρ διηγεῖται διὰ γλώσσης λίαν ἐκφραστικῆς. Ἀναγράφομεν λοιπὸν αὐτήν. « Ὁ Ναύαρχος (λέγει) διέταξεν ὅπως τριάκοντα ἄνδρες ἐκ τοῦ πλοίου αὐτοῦ ἀποβῶσι πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς νήσου. Οὗτοι ἀποβάντες εἰς τὴν παραλίαν εὗρον τέσσαρας κύνας καὶ ἰσαρίθμους ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἐρχομένους πρὸς αὐτοὺς καὶ τείνοντας τὰς χεῖρας ὡσεὶ καθικέτευον αὐτοὺς καὶ ἐζήτουν νὰ τοὺς βοη-

θήσωσι καὶ σώσωσιν ἀπὸ τοῦ σκληροῦ δαίμονος. Οἱ Καννίβαλοι, ὡς οἱ ἐπὶ τῆς νήσου Γουαδελούπης, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἐντὸς τῶν δασῶν· οἱ δὲ Ἱσπανοὶ διέτριψαν δύο ἡμέρας ἐπὶ τῆς νήσου.

« Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οἱ μείναντες ἐν τῷ πλοίῳ εἶδον ἐρχομένην ἐκ τοῦ μακρόθεν λέμβον, ἧς ἐπέβαινον ὀκτὼ ἄνδρες καὶ ὀκτὼ γυναῖκες· οἱ ἡμέτεροι ἐποίησαν αὐτοῖς σημεῖον, ἀλλ' ἐκεῖνοι πλησιάζοντες, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἤρξαντο διατρυπῶντες λίαν ἐλαφρῶς καὶ λίαν σκληρῶς διὰ τῶν βελῶν αὐτῶν τοὺς ἡμετέρους πρὶν ἢ λάβωσι καιρὸν νὰ καλυφθῶσι διὰ τῶν ἀσπίδων αὐτῶν, οὕτως ὥστε εἰς Ἱσπανὸς ἐφονεύθη διὰ βέλους μιᾶς γυναικὸς, ἥτις δι' ἑτέρου διετρύπησεν ἄλλον.

« Οἱ ἄγριοι οὗτοι εἶχον βέλη βεβαμμένα εἰς δηλητήριον· μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρχε γυνὴ, εἰς ἣν ὑπήκουον πάντες οἱ ἄλλοι καὶ ὑπεκλίνοντο πρὸ αὐτῆς. Ἦτο δὲ ἡ γυνὴ αὕτη, ὡς πᾶς τις ἐδύνατο νὰ εἰκάσῃ, βασίλισσα, ἔχουσα υἱὸν μετὰ βλέμματος βλοσυροῦ, εὔρωστον καὶ μὲ μορφὴν λέοντος· ὁ υἱὸς οὗτος ἠκολούθει αὐτήν.

« Οἱ ἡμέτεροι λοιπὸν βλέποντες ὅτι προτιμότερον ἦν νὰ πολεμήσωσιν ἐκ τοῦ συστάδην ἀντὶ νὰ περιμένωσι μείζονα κακὰ μαχόμενοι ἐκ τοῦ μακρόθεν, μετὰ τηλικαύτης ταχύτητος ὥθησαν δι' ἰσχυρᾶς κωπηλασίας τὸ πλοῖον αὐτῶν, ὥστε ἡ πρῶρα αὐτοῦ ἐνεπήγη εἰς τὴν λέμβον, ἥτις ἐβυθίσθη.

« Ἀλλ' οἱ Ἰνδοὶ ἐκεῖνοι, ἄριστοι κολυμβηταὶ, ἐξηκολούθησαν μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες τοξεύοντες τοὺς ἡμετέρους· καὶ ἐπέμειναν μέχρις οὗ κατώρθωσαν πλέοντες νὰ φθάσωσιν εἰς ὕφαλον ἐφ' ἧς ἀναβάντες ἐμάχοντο γενναιότερον. Ἐν τούτοις συνελήφθησαν ἐπὶ τέλους· καὶ εἷς μὲν αὐτῶν ἐφονεύθη, ὁ δὲ τῆς βασιλίσσης υἱὸς διετρυπήθη εἰς δύο μέρη. Οἱ αἰχμάλωτοι ὡδηγήθησαν εἰς τὴν ναυαρχίδα, ἔνθα δὲν ἔδειξαν ὀλιγωτέραν ἀγριότητα καὶ ὠμότητα ἀπὸ τῶν λεόντων τῆς Λιβύης, ὅταν αἰσθάνωνται ὅτι συνελήφθησαν ἐντὸς δικτύου. Τοσοῦτον δὲ δύσμορφοι ἦσαν, ὥστε οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ παρατηρήσῃ αὐτοὺς, χωρὶς νὰ φρικιάσῃ καὶ νὰ διεγερθῶσι τὰ ἐντόσθια αὐτοῦ».

Ὡς βλέπει τις, ἡ πάλη ἤρχιζε νὰ ἀποβαίνῃ σπουδαία μεταξὺ Ἰνδῶν καὶ Εὐρωπαίων. Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἀνέλαβε τὸν πρὸς τὰ βόρεια πλοῦν ἐν μέσῳ τερπνῶν καὶ ἀπειραρίθμων νήσων κεκαλυμμένων ὑπὸ δασῶν, ὧν ἐδέσποζον ὄρη διαφόρου χρώματος. Αἱ νῆσοι αὗται ὠνομάσθησαν πέλαγος τῶν Ἑνδεκακισχιλίων Παρθένων. Μετ' ὀλίγον ἐφάνη ἡ νῆσος Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ἢ νῦν Πορτορῖκον καλουμένη, ἣν ἐλυμαίνοντο τότε οἱ Καραΐβαι, ἀλλ' ἣν οἱ κάτοικοι ἐκαλλιέργουν ἐπιμελῶς. Τὰ μεγαλοπρεπῆ δάση τῆς νήσου ταύτης καθίστων αὐτὴν ὡραιοτέραν. Ναῦταί τινες ἀπέβησαν εἰς τὴν παραλίαν, ἔνθα εὗρον δέκα μόνον περίπου οἰκίας ἀκατοικήτους. Ὁ Ναύαρχος ἀπῆρε τότε παραπλεύσας τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν τοῦ Πορτορίκου ἐπὶ ἀποστάσεως πεντήκοντα περίπου λευγῶν.

Τῇ παρασκευῇ, 12 νοεμβρίου, ὁ Κολόμβος ἐπλησίασε τέλος εἰς τὴν Ἱσπανικὴν νῆσον. Δύναταί τις νὰ φαντασθῇ ποίας συγκινήσεις θὰ ἠσθάνετο ἐπαναβλέπων τὸ θέατρον τῶν πρώτων αὐτοῦ ἐπιτυχιῶν καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ζητῶν τὸ φρούριον ἐκεῖνο ἐν ᾧ ἐπροστατεύθησαν οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ. Τί συνέβη ἀπὸ ἔτους εἰς τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ἐκείνους Εὐρωπαίους ἐπὶ τῶν ἀγρίων ἐκείνων γαιῶν; Τότε ἦλθεν ἔμπροσθεν τῆς Marie Galante μεγάλη λέμβος, ἧς ἐπέβαινεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ κασίκου Κουακαγανάρη, ἀναβὰς δὲ ὁ ἰθαγενὴς οὗτος εἰς τὸ πλοῖον προσήνεγκε τῷ Ναυάρχῳ δύο χρυσᾶς εἰκόνας.

Ἐν τούτοις ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐζήτει νὰ διακρίνῃ που τὸ φρούριον αὐτοῦ, καὶ μολονότι ἦτο ἠγκυροβολημένος ἀπέναντι τῆς τοποθεσίας ἐφ' ἧς ἦτο ἀνεγηγερμένον, οὐχ ἧττον οὐδὲ ἴχνος ἔβλεπε. Ἀνησυχῶν τὰ μέγιστα διὰ τὴν τύχην τῶν συντρόφων αὐτοῦ ἀπέβη εἰς τὴν ξηρὰν, ποία ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἔκστασις αὐτοῦ, ὅταν μόνον τὴν κόνιν τοῦ φρουρίου ἐκείνου εὗρε! Τί ἀπέγειναν ἄρα γε οἱ συμπατριῶται αὐτοῦ; Μήτοι ἐστοίχισε τὴν ζωὴν αὐτῶν ἡ πρώτη ἐκείνη περὶ ἐποικισμοῦ ἀπόπειρα; Ὁ Ναύαρχος διέταξε νὰ ἐκκενώσωσι συνάμα ἅπαντα τὰ τηλεβόλα τοῦ στόλου ὅπως ἐξαγγελθῇ μέχρι τῶν ἀπωτάτων μερῶν ἡ πρὸ τῆς Ἱσπανικῆς νήσου ἄφιξις αὐτοῦ· ἀλλ' οὐδεὶς τῶν συντρόφων αὐτοῦ ἀνεφάνη.

Ἀπελπὶς ὁ Κολόμβος ἔπεμψεν ἀμέσως ἀπεσταλμένους εἰς τὸν κάσικον Γουακαναγάρην. Οὗτοι ἐπιστρέφοντες ἐκόμισαν λυπηρὰς εἰδήσεις. Ἐὰν ἔπρεπε νὰ δώσῃ τις πίστιν εἰς τὸν Γουακαναγάρην, ἄλλοι κάσικοι ὀργισθέντες ἐκ τῆς παρουσίας ξένων ἐπὶ τῆς νήσου αὐτῶν προσέβαλον τοὺς ἀτυχεῖς ἀποίκους καὶ ἔσφαξαν αὐτούς· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Γουακαναγάρης ἐπληγώθη ὑπερασπίζων αὐτοὺς καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ἐδείκνυε τὴν κνήμην αὐτοῦ ἣν εἶχε δεδεμένην διὰ βαμβακεροῦ ἐπιδέσμου.

Μολονότι δὲ δὲν ἐπίστευσεν ὁ Κολόμβος εἰς τὴν ἐξήγησιν ταύτην τοῦ κασίκου, ἐν τούτοις ἀπεφάσισε νὰ προσποιηθῇ ὅτι ἐπίστευσε καὶ ὅτε ὁ Γουακαναγάρης μετέβη εἰς τὸ πλοῖον αὐτοῦ, ἐποιήσατο αὐτῷ καλὴν ὑποδοχήν. Ὁ κάσικος ἀπεδέξατο εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἣν ἀνήρτησεν ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ, ἐφάνη δὲ λίαν ἐκπεπληγμένος εἰς τὴν θέαν τῶν ἵππων οὓς τῷ ἔδειξε, διότι τὰ ζῶα ταῦτα ἦσαν πάντῃ ἄγνωστα αὐτῷ καὶ τοῖς συντρόφοις αὐτοῦ. Εἶτα ὁ κάσικος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἀνελθὼν εἰς τὰ ὄρη δὲν ἐφάνη πλέον.

Ὁ Ναύαρχος ἐξέπεμψεν ἀμέσως ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν αὐτοῦ μετὰ τριακοσίων ἀνδρῶν ὑπὸ τὰς διαταγάς του μετ' ἐντολῆς νὰ ἐρευνήσωσι τὴν χώραν καὶ νὰ συλλάβωσι τὸν κάσικον. Ὁ ἀξιωματικὸς εἰσέδυ εἰς τὰ μεσόγεια ἀλλ' οὐδὲν ἴχνος κασίκου ἢ τῶν ἀτυχῶν ἀποίκων ἀνεῦρε· ἀνεκάλυψε μόνον κατὰ τὴν ἐκδρομὴν αὐτοῦ μέγαν ποταμὸν καὶ ὡραῖον καὶ ἀσφαλέστατον λιμένα, ὃν ὠνόμασε Βασιλικὸν λιμένα.

Ἐν τούτοις μεθ' ὅλην τὴν ἀποτυχίαν τῆς πρώτης ἀποπείρας ὁ Κολόμβος ἀπεφάσισε νέαν νὰ ἱδρύσῃ ἀποικίαν ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης, ἥτις ἐφαίνετο πλουσία εἰς μεταλλεῖα κείμενα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σιβάο. Δύο εὐπατρίδαι, ὁ Ἀλόνζος Χογέδας καὶ ὁ Κορβαλὰν, εἰς οὓς ἀνετέθη ἡ ἐξέλεγξις τῶν διαβεβαιώσεων τούτων, ἀνεχώρησαν κατὰ ἰανουάριον μετὰ πολυαρίθμου συνοδίας· οὗτοι ἀνεκάλυψαν τέσσαρας ποταμοὺς, ὧν ἡ ψάμμος ἦτο ἀργυροῦχος, ἐκόμισαν δὲ ἐπιστρέφοντες χρυσίτην ὄγκον ζυγίζοντα ἐννέα οὐγγίας.

Ὁ Ναύαρχος ἰδὼν τὰ πλοῖα ταῦτα ἐπείσθη ὅτι ἡ Ἱσπανικὴ νῆσος θὰ ἦτο ἡ περίφημος Ὀφὶρ, περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν Βασιλέων. Ἐζήτησε τοποθεσίαν ὅπως ἱδρύσῃ πόλιν, εἰς ἀπόστασιν δὲ δέκα λευγῶν ἀνατολικῶς τοῦ Μόντι Χρίστι κατὰ τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ σχηματίζοντος λιμένα ἔρριψε τὰ θεμέλια τῆς Ἰσαβέλλας. Τῇ ἡμέρᾳ τῶν Ἐπιφανείων τρισκαίδεκα ἱερεῖς ἱερούργησαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ παρουσίᾳ πολλῶν ἰθαγενῶν.

Ὁ Κολόμβος ἐσκέφθη τότε νὰ στείλῃ εἰδήσεις περὶ τῆς ἀποικίας εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἰς τὴν βασίλισσαν τῆς Ἱσπανίας. Δώδεκα πλοῖα φορτωμένα χρυσὸν συλλεγέντα ἐν τῇ νήσῳ καὶ διάφορα τῆς γῆς προϊόντα, ἡτοιμάσθησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Εὐρώπην ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ πλοιάρχου Τορρές. Ὁ στολίσκος οὗτος ἀπῆρε τῇ 2 φεβρουαρίου 1494 καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ Κολόμβος ἀπέστειλεν εἰσέτι ἓν ἐκ τῶν ὑπολειπομένων αὐτῷ πέντε πλοίων μετὰ τοῦ·

Βερνάρδου τοῦ Πιζαίου ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν ἦτο εὐχαριστημένος.

Εὐθὺς ὡς συνέστη τάξις ἐν τῇ ἀποικίᾳ τῆς Ἰσαβέλλας, ὁ Ναύαρχος κατέλιπεν ὡς διοικητὴν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Διέγον καὶ ἀνεχώρησε μετὰ πεντακοσίων ἀνδρῶν, θέλων νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτοπροσώπως τὰ μεταλλεῖα τοῦ Σιβάο. Ἡ χώρα ἣν διέβη ὁ μικρὸς οὗτος στρατὸς ἐπαρουσίαζε θαυμασίαν γονιμότητα· τὰ λαχανικὰ ὡρίμαζον ἐντὸς τρισκαίδεκα ἡμερῶν· ὁ σῖτος σπειρόμενος τὸν φεβρουάριον ἔδιδε μεγαλοπρεπεῖς στάχεις τὸν ἀπρίλιον καὶ κατ' ἔτος δὶς ἀπεκομίζετο πλούσιος ἀμητός. Οἱ περὶ τὸν Κολόμβον διέβησαν ἐπαλλήλως ὄρη, κοιλάδας· συχνάκις ἐγίνετο χρῆσις σκαπάνης ἵνα ἀνοιχθῇ ὁδὸς διὰ τῶν γαιῶν ἐκείνων, ἐφ' ὧν εἰσέτι ποῦς ἀνθρώπου δὲν εἶχε πατήσει, καὶ οἱ Ἱσπανοὶ ἀφίκοντο τέλος εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σιβάο. Ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ λόφου παρὰ τὴν ὄχθην μεγάλου ποταμοῦ ὁ Ναύαρχος ἀνήγειρε λίθινον καὶ ξύλινον φρούριον, ὅπερ περιεκύκλωσε διὰ τάφρου, ὠνόμασε δὲ Ἅγιον Θωμᾶν, πρὸς περιπαιγμὸν τινων ἀξιωματικῶν αὐτοῦ μὴ πιστευόντων εἰς τὰ μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ. Οἱ ἀξιωματικοὶ οὗτοι κακῶς πραττοντες ἀμφέβαλλον, διότι πανταχόθεν οἱ ἰθαγενεῖς ἐκόμιζον χρυσίτας ὄγκους καὶ στρογγύλα τεμάχια χρυσοῦ ἄπερ ἀντήλλασσον μετὰ σπουδῆς ἀντὶ μαργαριτῶν καὶ πρὸ πάντων κωδωνίσκων, ὧν ὁ ἀργυροῦς ἦχος ἐξηρέθιζεν αὐτοὺς εἰς χορόν. Ἔπειτα ἡ χώρα αὕτη δὲν ἦτο μόνον χώρα τοῦ χρυσοῦ ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρωμάτων, τὰ δὲ ἀρωματοφόρα δένδρα ἀπετέλουν πραγματικὸν δάσος. Ὥστε οἱ Ἱσπανοὶ δὲν ἐδύναντο ἀλλ' ἢ νὰ χαρῶσιν ἐπὶ τῷ ὅτι κατέκτησαν τὴν πλουσίαν ταύτην νῆσον.

Καταλιπὼν ὁ Χριστόφορος Κολόμβος τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ εἰς τὴν φρούρησιν ἓξ καὶ πεντήκοντα ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Πέτρου Μαργαρίτα ἐπανέλαβε τὴν πρὸς τὴν Ἰσαβέλλαν ὁδὸν περὶ τὰς ἀρχὰς ἀπριλίου. Μεγάλαι βροχαὶ ἠμπόδισαν τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ, ἐπιστρέψας δὲ εὗρε τὴν ἀρτιπαγῆ ἀποικίαν ἐν μεγίστῃ ἀταξίᾳ· ὑπῆρχε φόβος λιμοῦ ἐλλείψει ἀλεύρου, τὸ δὲ ἄλευρον ἔλειπεν ἐλλείψει μύλου· στρατιῶται δὲ καὶ ἐργάται ἦσαν ἐξηντλημένοι ἐκ τῶν κόπων. Ὁ Κολόμβος ἠθέλησε νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς εὐπατρίδας νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν τῶν πασχόντων, ἀλλ' οἱ ὑπερήφανοι ἰδαλγοί, οἱ τοσοῦτον ἐπιθυμοῦντες νὰ συλλέξωσι πλοῦτον, δὲν ἤθελον νὰ κύψωσιν ὅπως συλλέξωσιν αὐτά, καὶ ἀπεποιήθησαν νὰ μετέλθωσι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἁπλοῦ ἐργάτου. Οἱ ἱερεῖς ὑπεστήριξαν αὐτούς, ὁ δὲ Κολόμβος ἀναγκασθεὶς εἰς αὐστηρὰ νὰ προβῇ μέτρα ἔθηκε τὰς ἐκκλησίας ὑπὸ ἀργίαν. Ἐν τούτοις δὲν ἐδύνατο νὰ παραμείνῃ ἐν Ἰσαβέλλῃ· ἐβιάζετο νὰ ἀνακαλύψῃ ἄλλας γαίας, σχηματίσας δὲ συμβούλιον προωρισμένον νὰ διοικῇ τὴν ἀποικίαν, συμβούλιον συγκείμενον ἐκ τριῶν εὐπατριδῶν καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἱεραποστόλων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ δὸν Διέγου ἀπέπλευσε τῇ 24 ἀπριλίου μετὰ τριῶν πλοίων πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κύκλου τῶν ἀνακαλύψεων αὐτοῦ.

Ὁ στολίσκος ἔπλευσε πρὸς νότον, ἀνεκαλύφθη δὲ μετ' οὐ πολὺ νῆσος ἣν οἱ ἰθαγενεῖς ὠνόμαζον Ἰαμαϊκὴν. Τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ ἐδάφους τῆς νήσου ταύτης ἀπετέλει ὄρος, οὗ αἱ κλιτύες δὲν ἦσαν ἀπότομοι. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐφαίνοντο πνευματώδεις καὶ ἐπιδεδομένοι εἰς τὰς μηχανικὰς τέχνας, ἀλλὰ χαρακτῆρος ἥκιστα φιλησύχου. Πολλάκις ἀνθίσταντο εἰς τὰς ἀποβάσεις τῶν Ἱσπανῶν, ἀποκρουσθέντες ὅμως ἠναγκάσθησαν νὰ συνομολογήσωσι συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ναυάρχου.

Ἐξ Ἰαμαϊκῆς ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ὤθησε τὰς ἀναζητήσεις αὐτοῦ δυτικώτερον· ἐνόμιζεν ὅτι ἀφίκετο εἰς τὴν ἄκραν ἔνθα ἐτοποθέτουν οἱ ἀρχαῖοι γεωγράφοι τὴν Χερσόνησον, τὴν χρυσοφόρον ἐκείνην τῆς δύσεως χώραν. Σφοδρότατα ρεύματα ἔρριψαν αὐτὸν μέχρι Κούβας, ἧς παρέπλευσε τὴν ἀκτὴν ἐπὶ ἐκτάσεως 222 λευγῶν. Κατὰ τὸν πλοῦν τοῦτον, ὅστις ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος ἐν μέσῳ βατῶν μερῶν καὶ στενῶν διόδων ἠρίθμησεν ἐπέκεινα τῶν ἑπτακοσίων νήσων, ἐξερεύνησε πολλοὺς λιμένας καὶ ἦλθε πολλάκις εἰς σχέσεις μετὰ τῶν ἰθαγενῶν.

Κατὰ μάϊον ἠγγέλλετο ἐκ τῶν σκοπιῶν τῶν πλοίων ἡ παρουσία πολλῶν νήσων χορτοφόρων, γονίμων καὶ κατῳκημένων. Ὁ Κολόμβος πλησιάσας εἰς τὴν ξηρὰν εἰσέδυ εἰς ποταμὸν, τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα ἦσαν τοσοῦτον θερμά, ὥστε οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ θέσῃ ἐπ' αὐτῶν τὴν χεῖρα· τοῦτο βεβαίως εἶναι ὑπερβολικὸν, καθόσον οὐδαμῶς δικαιολογεῖται ἐκ τῶν μετέπειτα ἀνακαλύψεων. Οἱ ἁλιεῖς τῶν μερῶν τούτων μετεχειρίζοντο πρὸς ἁλιείαν ἰχθὺν ὀνομαζόμενον ρεμόραν, «ὅστις ἐξεπλήρου παρ' αὐτοῖς χρέη τὰ ὁποῖα ἐκπληροῖ ὁ κύων παρὰ κυνηγοῖς.

«Ὁ ἰχθὺς οὗτος ἦτο ἀγνώστου σχήματος ὁμοιάζων πως πρὸς μέγαν ἔγχελυν, ἔχων δὲ ἐπὶ τῶν ὀπισθίων τῆς κεφαλῆς δέρμα λίαν ἰσχυρὸν δίκην σάκκου εἰς ὃν ἔρριπτε τοὺς ἰχθῦς. Τὸν ἰχθὺν τοῦτον κρατοῦσι δεδεμένον οἱ ἰθαγενεῖς διὰ σχοινίου εἰς τὸ πλοῖον ἀλλ' ἀείποτε ὑπὸ τὸ ὕδωρ, διότι δὲν ἀντέχει εἰς τὸ βλέμμα τοῦ ἀέρος· ὅτε βλέπουσιν ἰχθύν τινα, ἀφίνουσι τὸν κυνηγὸν ἰχθὺν χαλαροῦντες τὸ σχοινίον· ὅτε δὲ αἰσθανθῇ οὗτος ὅτι ἐλύθη, αἴφνης ταχύτερος βέλους ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ εἰρημένου ἰχθύος, ῥίπτει ἄνω τὸ δέρμα του ὡς σάκκον καὶ κρατεῖ τὴν λείαν αὐτοῦ τοσοῦτον ἰσχυρῶς, ὥστε οὐδεὶς δύναταί τις νὰ τὸν ἀποσπάσῃ, ἐὰν δὲν ἀναβιβασθῇ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος συρομένου βαθμηδὸν τοῦ σχοινίου· διότι εὐθὺς ὡς ἴδῃ τὴν λάμψιν τοῦ ἀέρος ἀφίνει ἀμέσως τὴν λείαν αὐτοῦ, οἱ δὲ ἁλιεῖς καταβαίνουσιν ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατὸν ὅπως λάβωσι τὸν ἰχθὺν ὃν θέτουσιν ἐντὸς τοῦ πλοίου, εἶτα δὲ δένουσι τὸν ρεμόραν μετὰ τοσοῦτον σχοινίων, ὅσα ἀπαιτοῦνται διὰ νὰ τεθῇ εἰς τὴν θέσιν του, δι' ἄλλου δὲ σχοινίου προσφέρουσιν αὐτῷ πρὸς ἀμοιβὴν ὀλίγον κρέας ἐκ τῆς λείας αὐτοῦ.»

Ἡ ἐξερεύνησις ἐξηκολούθησε γιγνομένη πρὸς δυσμάς. Ὁ Ναύαρχος ἐπεσκέφθη διαφόρους χώρας, ἔνθα ὑπῆρχον χηνάρια, νῆσσαι, ἐρωδιοὶ καὶ ἐκ τῶν ἀφώνων ἐκείνων κυνῶν οὓς ἔτρωγον οἱ ἰθαγενεῖς ὡς ἐρίφια. Ἐν τούτοις τὰ ἀμμώδη στενὰ περιωρίζοντο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, τὰ δὲ πλοῖα διέπλεον δυσχερῶς· ὁ Ναύαρχος ὅμως δὲν ἐννόει ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τῶν παραλίων ἐκείνων ἄτινα ἤθελεν νὰ ἐξερευνήσῃ. Μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐνόμισεν ὅτι εἶδεν ἐπί τινος ἄκρας λευχημονοῦντας ἀνθρώπους, οὓς ἐξέλαβεν ὡς μοναχοὺς τοῦ τάγματος Παναγίας Μερκάδας καὶ ἔστειλε ναύτας τινὰς διὰ νὰ συνομιλήσωσι· ἀλλ' ἦτο ἀπάτη τῶν ὀφθαλμῶν τοῦτο, διότι οἱ ὑποτιθέμενοι μοναχοὶ ἦσαν ἐρωδιοὶ τῶν τροπικῶν, οἵτινες ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως ἐφαίνοντο ὁμοιάζοντες πρὸς ἀνθρώπους.

Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ἰουνίου ὁ Κολόμβος ἠναγκάσθη νὰ προσορμισθῇ πρὸς ἐπισκευὴν τῶν πλοίων αὐτοῦ, ὧν ἡ τρόπις ἦτο λίαν βεβλαμμένη ἐκ τῶν ὑφάλων. Τῇ 7 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐτέλεσεν ἐπίσημον λειτουργίαν ἐπὶ τῆς παραλίας, ὁπότε προσῆλθε γέρων κάσικος, ὅστις ἀφοῦ ἔληξεν ἡ ἱερουργία προσήνεγκεν ὁπώρας τινὰς τῷ Ναυάρχῳ. Εἶτα ὁ ἰθαγενὴς οὗτος ἠγεμὼν ἀνήγγειλε τὰ λόγια ταῦτα, ἅτινα οἱ διερμηνεῖς μετέφραζαν οὕτω

«Ἠγγέλθη ἡμῖν τίνι τρόπῳ περιέβαλες διὰ τῆς ἰσχύος σου τὰς γαίας ταύτας αἵτινες ἦσαν ὑμῖν ἄγνωστοι καὶ τίνι τρόπῳ ἐπροξένησε μέγαν φόβον εἰς τοὺς λαοὺς καὶ τοὺς κατοίκους ἡ παρουσία σας. Νομίζω ὅμως καλὸν νὰ σὲ

ἐξορκίσω καὶ νὰ σοὶ εἴπω ὅτι δύο δρόμοι ἀνοίγονται εἰς τὰς ψυχάς, ὅτε ἀπέρχονται τοῦ σώματος· ἡ μία ἐστὶ πλήρης ζόφου καὶ ἀλγηδόνων καὶ προώρισται εἰς ἐκείνους οἵτινες κακοποιοῦσι καὶ βλάπτουσι τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ ἡ ἄλλη, εὐχάριστος καὶ τερπνὴ, ἐπιφυλάσσεται ἐκείνοις, οἵτινες ἐπὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν ἠγάπησαν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν λοιπὸν ἐνθυμῆσαι ὅτι εἶσθαι θνητὸς καὶ ὅτι θὰ δοθῶσιν αἱ μέλλουσαι ἀνταμοιβαὶ κατὰ τὰ ἔργα τοῦ παρόντος βίου, οὐδένα θὰ κακοποιήσῃς.»

Ποῖος φιλόσοφος τῶν ἀρχαίων ἢ τῶν νεωτέρων χρόνων ὡμίλησέ ποτε ὑγιεστέραν γλῶσσαν! Ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον μέρος τοῦ χριστιανισμοῦ ἀποτυποῦται ἐν τοῖς μεγαλοπρεπέσι τούτοις λογοις. Καὶ ἐξήρχοντο οὗτοι τοῦ στόματος ἑνὸς ἀγρίου! Ὁ Κολόμβος καὶ ὁ κάσικος ἀπεχωρίσθησαν κατευχαριστημένοι, ἐκ δὲ τῶν δύο περισσότερον ἐξεπλάγη ἴσως ὁ γέρων ἰθαγενής.

Ἄλλως πᾶσα αὕτη ἡ πατριὰ ἐφαίνετο ζῶσα διὰ τῆς ἐνασκήσεως τῶν ἐξαιρέτων διδασκαλιῶν ἃς εἶπεν ὁ ἀρχηγὸς αὐτῆς. Ἡ γῆ ἦτο κοινὴ μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν, ὅπως ὁ ἥλιος, ὁ ἀὴρ καὶ τὸ ὕδωρ. Ἐν ταῖς συνηθείαις αὐτῶν οὐδόλως ὑπῆρχε τὸ ἐμὸν καὶ τὸ σὸν, τὸ αἴτιον πάσης ἔριδος, καὶ ἔζων εὐχαριστημένοι ἐκ τοῦ ὀλίγου. «Ἔχουσι τὸν χρυσοῦν αἰῶνα, λέγεται ἐν τῇ διηγήσει, τὰς ἰδιοκτησίας αὐτῶν δὲν περιορίζουσι διὰ τάφρων ἢ αἱμασιῶν, ἀφίνουσιν ἀνοικτοὺς τοὺς κήπους αὐτῶν καὶ ζῶσιν ἄνευ νόμων, ἄνευ βιβλίων, ἄνευ δικαστῶν· φύσει ὅμως ἀκολουθοῦσι τὸ δίκαιον καὶ ἀποφεύγουσιν ὡς κακὸν καὶ ἄδικον ἐκεῖνον ὅστις τέρπεται βλάπτων τὸν ἄλλον».

Ἐκ Κούβας ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐπανῆλθε πρὸς τὴν Ἰαμαϊκὴν ἐξερευνήσας πᾶσαν τὴν νότιον αὐτῆς παραλίαν μέχρι τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας. Εἶχε σκοπὸν νὰ προσβάλῃ τὰς νήσους τῶν Καραίβων καὶ νὰ καταστρέψῃ τὴν κακοποιὸν ἐκείνην γενεὰν, ἀλλ' ἕνεκα τῶν γηρατείων καὶ τῶν μόχθων αὐτοῦ προσεβλήθη ὑπὸ ἀσθενείας, ἥτις ἠνάγκασεν αὐτὸν ν' ἀναβάλῃ τὰ σχέδια αὐτοῦ. Ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἰσαβέλλαν, ἔνθα διὰ τοῦ καλοῦ ἀέρος καὶ τῆς ἡσυχίας ἀνεκτήσατο τὴν ὑγιείαν αὐτοῦ χάρις εἰς τὰς περιποιήσεις τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῶν οἰκείων αὐτῷ.

Ἄλλως δὲ καὶ ἡ ἀποικία εἶχε μεγάλην ἀνάγκην τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Ὁ φρούραρχος τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ ἐξήγειρε τοὺς ἰθαγενεῖς διὰ τῶν καταθλίψεων αὐτοῦ, εἰς μάτην δὲ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου δὸν Διέγος ἐποίησεν αὐτῷ παρατηρήσεις. Ὁ φρούραρχος οὗτος ἐπανῆλθεν εἰς Ἰσαβέλλαν κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Κολόμβου καὶ ἐκεῖθεν ἀνεχώρησεν εἰς Ἱσπανίαν διὰ πλοίου ὅπερ ἐκόμισεν εἰς τὴν Ἱσπανικὴν νῆσον ὁ δεύτερος τοῦ ναυάρχου ἀδελφὸς δὸν Βαρθολομαῖος.

Ἐν τούτοις ὁ Κολόμβος ἀνακτησάμενος τὴν ὑγιείαν αὐτοῦ δὲν ἐδύνατο ν' ἀφήσῃ διαμφισβητουμένην τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἣν εἶχεν ἀναθέσει εἰς ἀντιπροσώπους αὐτοῦ καὶ ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ τὸν κάσικον ὅστις ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ διοικητοῦ τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ. Πρὸ παντὸς ὅμως ἔπεμψεν ἐννέα ἄνδρας καλῶς ὡπλισμένους νὰ συλλάβωσιν ἐπίφοβον κάσικον, Καονάβον ὀνόματι. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Χογέδας μετὰ τόλμης, ἧς νέα θὰ ἴδωμεν κατόπιν δείγματα, ἥρπασε τὸν κάσικον ἐν μέσῳ τῶν οἰκείων του καὶ ἤγαγεν αὐτὸν αἰχμάλωτον εἰς Ἰσαβέλλαν. Τοῦτον ἀπέστειλεν ὁ Κολόμβος εἰς Εὐρώπην, ἀλλὰ ἐναυάγησε τὸ κομίζον αὐτὸν πλοῖον, καὶ δὲν ἠκούσθη πλέον νὰ γείνῃ περὶ αὐτοῦ λόγος.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτων ὁ Ἀντώνιος Τορρὲς σταλεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης νὰ συγχαρῇ τῷ Κολόμβῳ ἀφίκετο εἰς Ἅγιον Δομίνικον μετὰ

τεσσάρων πλοίων. Ὁ Φερδινάνδος διεμήνυεν ὅτι ἦτο λίαν εὐχαριστημένος ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Ναυάρχου καὶ συνέστησε μηνιαίαν μεταφορικὴν ὑπηρεσίαν μεταξὺ Ἱσπανίας καὶ τῆς Ἱσπανικῆς νήσου.

Ἐν τούτοις ἡ ἀπαγωγὴ τοῦ Καονάβου προὐκάλεσε γενικὴν ἀποστασίαν τῶν ἰθαγενῶν, οἵτινες διετείνοντο ὅτι ἐδικοῦσι τὸν ὑβρισθέντα καὶ ἀδίκως ἐξορισθέντα ἀρχηγὸν αὐτῶν. Μόνος ὁ Γουακαναγάρης μεθ' ὅλην τὴν συμμετοχὴν αὐτοῦ εἰς τὸν φόνον τῶν πρώτων ἀποίκων ἔμεινε πιστὸς εἰς τοὺς Ἱσπανούς. Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ δὸν Βαρθολομαίου καὶ τοῦ κασίκου ὠδευσε κατὰ τῶν ἀτάκτων. Μετ' ὀλίγον ἀπήντησε στρατὸν ἰθαγενῶν, οὗ ὁ ἀριθμὸς, προφανῶς ὑπερβολικὸς, ἀνέρχεται ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἑκατοντακισχιλίους ἄνδρας. Ὁπωσδήποτε ὁ στρατὸς οὗτος διεσκορπίσθη ὑπὸ ἁπλοῦ ἀποσπάσματος συγκειμένου ἐκ διακοσίων πεζῶν, πέντε καὶ εἴκοσι κυνῶν καὶ πέντε καὶ εἴκοσιν ἱππέων. Διὰ τῆς νίκης ταύτης ἀποκατέστη κατὰ τὰ φαινόμενα ἡ ἐξουσία τοῦ Ναυάρχου. Εἰς τοὺς ἡττηθέντας ἐπεβλήθη φόρος· οἱ παρὰ τὰ μεταλλεῖα Ἰνδοὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ πληρώνωσιν ἀνὰ τρεῖς μῆνας μικρὸν μέτρον χρυσοῦ, οἱ δὲ ἀπωτέρω τῶν μεταλλείων οἰκοῦντες πέντε καὶ εἴκοσι λίτρας βάμβακος. Ἡ ἀποστασία ὅμως ἦτο κατεσταλμένη οὐχὶ δὲ καὶ ἐσβεσμένη. Εἰς τὴν φωνὴν γυναικὸς, Ἀνακαόνης ὀνομαζομένης καὶ χήρας τοῦ Καονάβου, οἱ ἰθαγενεῖς ἐξηγέρθησαν τὸ δεύτερον καὶ κατώρθωσαν νὰ συμπαρασύρωσιν εἰς τὴν ἀποστασίαν αὐτῶν καὶ τὸν ἕως τότε πιστὸν τῷ Κολόμβῳ Γουακαγανάρην, κατέρρεψαν τοὺς ἀγροὺς, οὓς οἱ Ἱσπανοὶ εἶχον ἐσπαρμένους ἀραβόσιτον, καὶ πᾶσαν φυτείαν καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰ ὄρη. Οἱ Ἱσπανοὶ περιέστησαν τότε εἰς πάντα τὰ δεινὰ τῆς σιτοδείας, καὶ προέβησαν εἰς φοβερὰ κατὰ τῶν ἰθαγενῶν ἀντίποινα. Βεβαιοῦται ὅτι τὸ τρίτον τῶν ἰθαγενῶν κατοίκων ἀπώλετο ἐκ πείνης, ἐξ ἀσθενειῶν καὶ τῶν ὅπλων τῶν περὶ τὸν Κολόμβον. Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι Ἰνδοὶ ἀκριβὰ ἐπλήρωνον τὰς μετὰ τῶν εὐρωπαίων κατακτητῶν σχέσεις αὐτῶν.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἤρξατο νὰ ὑφίσταται καὶ ἀτυχίας. Ἐνῷ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐφαίνετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον διακυβευομένη ἐν τῇ Ἱσπανικῇ νήσῳ, προσεβάλλοντο δεινῶς ἐν Ἱσπανίᾳ τὸ ὄνομα καὶ ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ. Ὁ Κολόμβος δὲν εὑρίσκετο ἐκεῖ ἵνα ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ οὓς ἀπέστειλεν εἰς τὴν μητέρα πατρίδα κατηγόρουν αὐτὸν μεγάλως ἐπὶ ἀδικίαις καὶ ὠμότησιν· ὑπηνίσσοντο μάλιστα ὅτι ἐπεζήτει ὁ Ναύαρχος νὰ γείνῃ ἀνεξάρτητος τοῦ βασιλέως. Ἐπηρεασθεὶς ὁ Φερδινάνδος ἐκ τῶν διαβολῶν τούτων ἔπεμψεν εἰς τὴν δυτικὴν Ἰνδικὴν ἐπίτροπον εἰς ὃν ἀνέθηκε τὴν ἐπὶ τόπου ἐξέτασιν τῶν συμβαινόντων. Ὁ εὐπατρίδης οὗτος ἐκαλεῖτο Ἰωάννης Ἀγουάδος, ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ, προωρισμένη εἰς ἐκπλήρωσιν ἐντολῆς ἐμπιστοσύνης, δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχής. Ὁ Ἰωάννης Ἀγουάδος ἦτο πνεῦμα μεροληπτικὸν καὶ προκατειλημμένον. Κατ' ὀκτώβριον ἀφίκετο εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἰσαβέλλης, καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπῆν ὁ Ναύαρχος, ἀσχολούμενος εἰς ἀνακαλύψεις, καὶ ἤρξατο προσφερόμενος μετὰ μεγάλης ὑπεροψίας ἀπέναντι τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου. Ὁ δὸν Διέγος ὅμως στηριζόμενος εἰς τὸν τίτλον αὐτοῦ ὡς γενικοῦ διοικητοῦ ἀπεποιήθη νὰ εἰσακούσῃ τὰς ἐπιταγὰς τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου.

Ἐσκόπει λοιπὸν ὁ Ἰωάννης Ἀγουάδος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἱσπανίαν, ἀτελεστάτας ἀποφέρων πληροφορίας ὅτε κατεποντίσθησαν ἐν τῷ λιμένι ὑπὸ φοβερᾶς καταιγίδος τὰ κομίσαντα αὐτὸν πλοῖα. Ἐν τῇ Ἱσπανικῇ νήσῳ δύο μόνον ὑπελείποντο πλέον πλοῖα. Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐπανελθὼν ἐν τῷ μέσῳ τῆς

ἀποικίας καὶ ἐνεργῶν μετὰ μεγαλοψυχίας ἀξιοθαυμάστου ἔθηκεν ἐν τῶν πλοίων αὐτοῦ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι αὐτὸς διὰ τοῦ ἑτέρου πλοίου θ' ἀνεχώρει συγχρόνως ὅπως μεταβῇ καὶ δικαιολογηθῇ παρὰ τῷ βασιλεῖ.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο διετέλουν τὰ πράγματα ὅτε ἀνεκαλύφθησαν ἐπὶ τῆς Ἱσπανικῆς νήσου νέα μεταλλεῖα χρυσοῦ. Ὁ Ναύαρχος ἀνέστειλε τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ. Ἦτο δυνατὴ ἡ πλεονεξία νὰ κατασιγάσῃ πάσας τὰς συζητήσεις. Οὔτε περὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας ἐγένετο πλέον λόγος, οὔτε περὶ τῆς ἀνακρίσεως ἣν εἶχε διατάξει. Ἀξιωματικοὶ μετέβησαν εἰς τὰς νέας γαίας, ἔνθα εὗρον ὄγκους χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, τινὲς τῶν ὁποίων εἶχον βάρος εἴκοσιν οὐγγιῶν καὶ τεμάχιον μέγα ἠλέκτρου βάρους τριακοσίων λιτρῶν. Ὁ Κολόμβος ἀνήγειρε δύο φρούρια πρὸς προστασίαν τῶν μεταλλωρύχων, τὸ μὲν ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς ἐπαρχίας Σιβάο, τὸ δὲ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Χαγίνα. Λαβὼν τὰς προφυλάξεις ταύτας ἀνεχώρησεν εἰς Ἱσπανίαν ἐπειδὴ ἐβιάζετο νὰ δικαιολογηθῇ.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἀνεχώρησε τῇ 10 μαρτίου 1496 ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ἁγίας Ἰσαβέλλας μετὰ τῶν δύο πλοίων αὐτοῦ, ὧν ἐπέβαινον 225 ἐπιβάται καὶ 30 Ἰνδοί· τῇ 9 ἀπριλίου προσήγγισεν εἰς τὴν νῆσον Marie Galante, τῇ δὲ 10 μετέβη πρὸς ἵδρυσιν εἰς τὴν Γουαδελούπην, ἔνθα συνεκροτήθη μάχη σφοδρὰ μετὰ τῶν ἰθαγενῶν. Τῇ 20 ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς ἥκιστα φιλοξένου ταύτης νήσου καὶ ἀφοῦ ἐπὶ μῆνα ἐπάλαισε κατὰ τῶν διετησίων ἀνέμων, εἶδε τῇ 11 ἰουνίου τὴν εὐρωπαϊκὴν γῆν καὶ τῇ ἐπιούσῃ εἰσέπλεον τὰ πλοῖα εἰς τὸν λιμένα τῶν Γαδείρων.

Δὲν ἐχαιρετίσθη ὡς ἡ πρώτη ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἡ δευτέρα αὕτη ἐπάνοδος τοῦ μεγάλου θαλασσοπόρου. Τὴν τότε προθυμίαν καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν διεδέξαντο ψυχρότης καὶ φθόνος· καὶ αὐτοὶ οἱ ἑταῖροι τοῦ Ναυάρχου συνωμότουν κατ' αὐτοῦ. Πράγματι δὲ ἐφαίνοντο ἄδικοι κατὰ τοῦ Κολόμβου, ἀποθαρρήσαντες, ψευσθέντες εἰς τὰς ἐλπίδας αὐτῶν καὶ μὴ ἀποφέροντες τὴν περιουσίαν ἐκείνην, δι' ἣν τοσούτους διέτρεξαν κινδύνους καὶ τόσους ὑπέστησαν μόχθους. Δὲν ἔπταιεν ὅμως ὁ Κολόμβος ἐὰν ἡ ἕως τότε ἐκμετάλλευσις τῶν μεταλλείων ἐστοίχιζε περισσότερον ἀφ' ὅσα ἀπέφερεν. Ἐν τούτοις ὁ Ναύαρχος ἐγένετο δεκτὸς ἐν τῇ αὐλῇ μετά τινος εὐνοίας. Ἡ ἀφήγησις τῆς δευτέρας αὐτοῦ θαλασσοπορίας προσείλκυσεν εἰς ἑαυτὸν τοὺς παραπλανηθέντας. Ἐν κεφαλαίῳ μή τοι κατὰ τὴν περιήγησιν ταύτην δὲν ἀνεκάλυψε τὰς νήσους Δομινίκην, Marie Galante, Γουαδελούπην, Μοντερρὰ, Παναγίαν, Ἅγιον Σταυρὸν, Πορτορίκον, Ἰαμαϊκήν; Δὲν ἐξηρεύνησεν αὖθις τὴν Κούβαν καὶ τὸν Ἅγιον Δομίνικον; Ἐπολέμησε λοιπὸν σφοδρῶς ὁ Κολόμβος τοὺς ἀντιπάλους αὐτοῦ καὶ μετεχειρίσθη μάλιστα κατ' αὐτῶν τὸ ὅπλον τοῦ ἀστεϊσμοῦ. Εἰς τοὺς ἀρνουμένους τὴν σπουδαιότητα τῶν ἀνακαλύψεων αὐτοῦ προέτεινε νὰ κρατήσῃ ὠὸν ἐν ἰσορροπίᾳ ἐπὶ τῆς μιᾶς ἄκρας αὐτοῦ, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐδύναντο νὰ πράξωσι τοῦτο, ὁ Ναύαρχος θραύσας τὴν ἄκραν τοῦ κελύφους ἔθηκε τὸ ὠὸν ἐπὶ τοῦ συντετριμμένου μέρους·

«Δὲν τὸ ἐσυλλογίσθητε, εἶπε. Λοιπὸν τὸ πᾶν συνίσταται εἰς τοῦτο.»

Δ'.

Τρίτη θαλασσοπορία. Μιλέρι. — Σαντιάγον ἐπὶ τοῦ πελάγους τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου — Ἡ Ἁγία Τριάς. — Πρώτη ἄποψις τῆς Ἀμερικανικῆς παραλίας τῆς Βενεζουέλας, πέραν τοῦ Ὀρενόκου, νῦν ἐπαρχίας Κουμάνας. — Κόλπος Παρία. — Οἱ Κῆτοι. — Ταβάγα. — Γρενάδα. — Μαργαρίτα. — Κουβάγα. — Ἡ Ἱσπανικὴ νῆσος κατὰ τὴν ἀποίαν τοῦ Κολόμβου. — Ὑποταγὴ τῆς ἀποικίας. — Παράπονα ἐν Ἱσπανίᾳ. — Ἀποστολὴ Βοβαδίλλα ἐπὶ τοῦ βασιλέως πρὸς ἐξέτασιν τῆς διαγωγῆς τοῦ Κολόμβου. — Δέσμιος ὁ Κολόμβος στέλλεται εἰς Ἱσπανίαν μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ ἀδελφῶν. — Ἄφιξις αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας. — Ἀνάκτησις τῆς βασιλικῆς εὐνοίας.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος εἰσέτι δὲν εἶχε παραιτηθῇ τῶν κατακτήσεων αὐτοῦ πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ· οὔτε οἱ κόποι οὔτε ἡ ἀδικία τῶν ἀνθρώπων ἐδύναντο νὰ ἀναχαιτήσωσιν αὐτόν. Ἀφοῦ οὐχὶ ἄνευ κόπου ἐθριάμβευσε κατὰ τῆς κακῆς θελήσεως τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, κατώρθωσε νὰ ὀργανώσῃ τρίτην ἐκδρομὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ἱσπανικῆς κυβερνήσεως. Ὁ βασιλεὺς ἐχορήγησεν αὐτῷ ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα πλοῖα, ὧν τὰ ὀκτὼ διέφερον κατὰ τὴν ναυπήγησιν, ἑκατὸν πεζούς, ἑξήκοντα ναύτας, εἴκοσι μεταλλωρύχους, πεντήκοντα ζευγλάτας, εἴκοσιν ἐργάτας διαφόρων ἐπαγγελμάτων, τριάκοντα γυναῖκας, ἰατρὸν καὶ μουσικὸν ἔτι. Κατώρθωσε μάλιστα ὁ Ναύαρχος ὥστε πᾶσα ποινὴ καὶ πᾶσα συνήθεια ἐν τῷ βασιλείῳ νὰ μεταβληθῇ εἰς ὑπερορίαν εἰς τὰς νήσους· τοιουτοτρόπως δὲ προέλαβε τοὺς Ἄγγλους εἰς τὴν καλὴν ταύτην ἰδέαν τοῦ κατοικῆσαι τὰς νέας ἀποικίας διὰ ἐνόχων, οἵτινες διὰ τῆς ἐργασίας θὰ ἀπέβαινον αὖθις χρηστοὶ καὶ τίμιοι.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐξέπλευσε τῇ 30 μαΐου τοῦ 1498, μολονότι ἔπασχεν ἐξ ἀρθρίτιδος, ἠσθένει δὲ εἰσέτι ἐκ τῶν ἀνιῶν, ἃς ὑπέστη ἀπὸ τῆς ἐπανόδου αὐτοῦ. Πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ, ἔμαθεν ὅτι γαλλικὸς στόλος ἐλόχευεν αὐτὸν ἐν τῷ πελάγει τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Ἁγίου Βικεντίου ὅπως κωλύσῃ τὴν θαλασσοπορίαν αὐτοῦ, πρὸς ἀποφυγὴν δὲ πάσης συναντήσεως ἐτράπη ἐπὶ τὴν Μαδέραν ἔνθα προσωρμίσθη. Ἔτα ἐκ τῆς νήσου ταύτης ἔπεμψε πρὸς τὴν Ἱσπανικὴν πάντα τὰ πλοῖα αὐτοῦ πλὴν τριῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῶν πλοιάρχων Πέτρου Ἀράνα, Ἀλόνζου Σαγκὶς Καραβαγιὰλ καὶ Ἰωάννου Ἀντωνίου Κολόμβου, ἑνὸς τῶν συγγενῶν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ μετὰ ἑνὸς ἐκ τῶν καλῶν πλοίων καὶ δύο ἐκ τῶν ἄλλων ἐτράπη εἶτα πρὸς μεσημβρίαν ἐπὶ τῇ προθέσει νὰ ὑπερβῇ τὸν ἰσημερινὸν καὶ νὰ ζητήσῃ μεσημβρινωτέρας γαίας, αἵτινες θὰ ἦσαν πλουσιώτεραι εἰς παντὸς εἴδους προϊόντα κατὰ τὴν τότε γενικῶς παραδεδεγμένην γνώμην.

Τῇ 27 ἰουνίου ὁ μικρὸς στολίσκος προσήγγισεν εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἄλατος καὶ τοῦ Σαντιάγου, αἵτινες ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου, ἐκεῖθεν ἀνεχώρησε τῇ 4 ἰουλίου καὶ διανύσας νοτιοδυσμικῶς εἴκοσι καὶ ἑκατὸν λεύγας ὑπέστη μακρὰς νηνεμίας καὶ τροπικοὺς καύσωνας καὶ φθὰς ἐναντι

τῆς Σιέρρας Λεόνε ἐτράπη εὐθὺ πρὸς Δ.

Τῇ μεσημβρίᾳ τῆς 31 ἰουλίου εἰς τῶν ναυτῶν ἔδειξε γῆν. Ἦτο νῆσος κειμένη ἐπὶ τῆς βορειοανατολικῆς ἄκρας τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς λίαν ἐγγὺς τῇ παραλίᾳ κειμένη. Ὁ Ναύαρχος ὠνόμασε τὴν νῆσον ταύτην Ἁγίαν Τριάδα, ἅπαν δὲ τὸ πλήρωμα ἀνέπεμψεν εὐγνωμόνως τὴν εὐχὴν Salve Regina. Τῇ ἐπιούσῃ 1 αὐγούστου πέντε λεύγας μακρὰν τοῦ ἀρχῆθεν δειχθέντος μέρους ἠγκυροβόλουν τὰ τρία πλοῖα παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Ἀλκατράς. Ὁ Ναύαρχος ἀπεβιβασέ τινας τῶν ναυτῶν διὰ νὰ προμηθευθῶσιν ὕδωρ καὶ ξύλα. Ἡ παραλία ἐφαίνετο ἀκατοίκητος, παρετηροῦντο ὅμως πολλὰ ἴχνη ζώων πιθανῶς αἰγῶν.

Τῇ 2 αὐγούστου μακρὰ λέμβος, ἧς ἐπέβαινον τέσσαρες καὶ εἴκοσιν ἰθαγενεῖς προὐχώρησε πρὸς τὰ πλοῖα. Οἱ Ἰνδοὶ οὗτοι ὡραίου παραστήματος καὶ λευκότεροι τῶν ἰθαγενῶν τῆς Ἱσπανικῆς νήσου, ἔφερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κίδαριν ἐκ βαμβακεροῦ ὑφάσματος μετὰ ζωηρῶν χρωμάτων καὶ περὶ τὸ σῶμα μικρὸν φόρεμα ὅμοιον πρὸς μισοφούστανον τῶν γυναικῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑφάσματος. Προσεπάθησαν νὰ προσελκύσωσιν αὐτοὺς εἰς τὰ πλοῖα, παρουσιάσαντες καθρέπτας καὶ διάφορα ὑαλουργήματα, οἱ δὲ ναῦται ἵνα ἐμπνεύσωσιν αὐτοῖς ἐμπιστοσύνην, ἤρξαντο νὰ χορεύωσιν εὐθύμους χορούς· ἀλλ' οἱ ἰθαγενεῖς πεφοβημένοι ἐκ τοῦ κρότου τῶν τυμπάνων, ὃν ὑπέλαβον ὡς διαδήλωσιν, ἀπεκρίθησαν διὰ νεφῶν βελῶν καὶ διηυθύνθησαν πρὸς ἓν τῶν πλοίων· ἐκεῖ ὁ πλοηγὸς ἐπειράθη καὶ πάλιν νὰ ἐξημερώσῃ αὐτοὺς μεταβὰς ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀλλ' ἀμέσως ἡ λέμβος ἀπεμακρύνθη χωρὶς ν' ἀναφανῇ πλέον.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἀπέπλευσε τότε καὶ ἀνεκάλυψε νέαν νῆσον, ἣν ὠνόμασε. Gracia ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἐξελάμβανεν ὡς νῆσον ἦτο ἡ ἀμερικανικὴ ἀκτή, ἦσαν αἱ παραλίαι ἐκεῖναι τῆς Βενεζουέλας,, αἵτινες σχηματίζουσι τὸ Δέλτα τοῦ Ὀρενόκου, διατεμνομένου ἐπὶ πολλῶν βραχιόνων τοῦ ποταμοῦ ἐκείνου. Ἀληθῶς τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Κολόμβου ἡ ἀμερικανικὴ ἤπειρος, μολονότι ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐγένετο ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ τῆς Βενεζουέλας, ὅπερ καλεῖται ἐπαρχία Κουμάνας.

Μεταξὺ τῆς παραλίας ταύτης καὶ τῆς νήσου Ἁγίας Τριάδος ἡ θάλασσα σχηματίζει ἐπικίνδυνον κόλπον, τὸν κόλπον τοῦ Παρία, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐν πλοῖον δυσχερῶς ἀνθίσταται κατὰ τῶν ρευμάτων, φερομένων πρὸς δυσμὰς μετ' ἄκρας ταχύτητος. Ὁ Ναύαρχος ἐνόμιζεν ὅτι εὑρίσκετο ἐν πελάγει καὶ διέτρεξεν ἐσχάτους κινδύνους ἐν τῷ κόλπῳ ἐκείνῳ, διότι οἱ ποταμοὶ τῆς ἠπείρου ἐξογκούμενοι ἐκ τυχαίας αὐξήσεως τῶν ὑδάτων ἐπλημμύρουν ἐπὶ τῶν πλοίων σχεδὸν καταικλύζοντες αὐτά· διηγεῖται δὲ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἣν ἔγραψε τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ βασιλίσσῃ ὡς ἑξῆς.

« Ἐν προκεχωρημένῃ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς » εὑρισκόμενος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος » ἤκουσα οἱονεὶ φοβερὸν μυκηθμόν· ἐζή- » τησα νὰ ἐννοήσω τί συνέβαινε καὶ ἀ- » μέσως εἶδον τὴν θάλασσαν εἰς σχῆμα » λόφου ὑψηλοῦ ὡς πλοῖον νὰ χωρῇ » ἠρέμα ἐκ νότου πρὸς τὰ πλοῖά μου. » Ἄνω τοῦ λόφου ἐκείνου ἀφικνεῖτο ρεῦ- » μα μετὰ φοβεροῦ κρότου. Δὲν ἀμφέβα- » λα ὅτι ἐμέλλομεν νὰ καταποντισθῶ- » μεν, καὶ σήμερον ἔτι ἀναλογιζόμενος » τὸ πρᾶγμα αἰσθάνομαι ἀλγεινὴν αἴ- » σθησιν. Ῥεῦμά τε καὶ κῦμα παρῆλθον » διευθυνθέντα πρὸς τὰς ἐκβολὰς τῆς » διώρυχος καὶ μετὰ μακρὸν ἐξέλιπον. »

Ἐν τούτοις μεθ' ὅλας τὰς δυσκολίας τῆς θαλασσοπορίας ταύτης ὁ Ναύαρχος διατρέχων τὴν θάλασσαν ταύτην, ἧς τὸ ὕδωρ καθίστατο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον γλυκύτερον ἐφ' ὅσον ἀνήρχετο βορείως, ἐξηρεύνησε διάφορα ἀκρωτήρια, ἐν ἀνατολικῶς ἐπὶ τῆς νήσου Ἁγίας Τριάδος, τὸ ἀκρωτήριον τῆς Πένα Πλάγκας, καὶ τὸ ἄλλο πρὸς δυσμὰς ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Παρία, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀκρωτήριον Λάπα· ἐσημείωσε πολλοὺς λιμένας, ἐν ἄλλοις τὸν λιμένα τῶν Πιθήκων κείμενον ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὀρενόκου. Ὁ Κολόμβος ἀπέβη πρὸς δυσμὰς τοῦ ἀκρωτηρίου Κουμάνα, καλῆς τυχὼν ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν κατοίκων, οἵτινες ἦσαν πολυαριθμοι. Πρὸς δυσμὰς πέραν τῆς ἄκρας Ἀλκατρὰς ἡ χώρα ἦτο μεγαλοπρεπής, διεβεβαίουν δὲ οἱ ἰθαγενεῖς ὅτι πολὺς χρυσὸς καὶ ἀδάμαντες συνελέγοντο ἐκεῖ.

Ὁ Κολόμβος ἤθελε νὰ προσορμισθῇ ἐπί τινα χρόνον ἐν τῷ μέρει τούτῳ τῆς παραλίας, ἀλλ' οὐδὲν ἔβλεπεν ἀσφαλείας διὰ τὰ πλοῖα αὐτοῦ καταφύγιον· ἄλλως δὲ εἶχε βλαβῆ σπουδαίως ἡ ὑγιεία αὐτοῦ, ἡ ὅρασίς του ἔπαθε μεγάλως καὶ τὰ δύο ταῦτα ἀπήτουν ἡσυχίαν, ἐνῷ αὐτὸς ἐβιάζετο νὰ φθάσῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἰσαβέλλας καὶ δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τὰ κεκμηκότα πληρώματα. Προὐχώρησε λοιπὸν ἀκολουθῶν τὴν ἀκτὴν τῆς Βενεζουέλας καὶ διετήρησε σχέσεις μετὰ τῶν ἰθαγενῶν ὅσον ἐδυνήθη. Οἱ Ἰνδοὶ οὗτοι ἦσαν ἐξαιρέτου κράσεως καὶ εὐαρέστου φυσιογνωμίας, ἡ δὲ οἰκιακὴ αὐτῶν ἐγκατάστασις ἀπεδείκνυε ποιάν τινα φιλοκαλίαν· εἶχον μετὰ προσόψεων οἰκίας, ἐν αἷς εὑρίσκοντο ἐπιπλά τινα ἐπιτηδείως τερτονευμένα. Τὸν λαιμὸν ἐκόσμουν ἀναρτῶντες χρυσᾶς πλάκας. Ἡ χώρα ἦτο μεγαλοπρεπὴς, καὶ οἱ ποταμοί, τὰ ὄρη, καὶ τὰ ἐκτεταμένα δάση καθίστων αὐτὴν γῆν προτιμήσεως. Διὸ ἐβάπτισεν αὐτὴν ὁ Ναύαρχος διὰ τοῦ ὀνόματος Gracia (Χάριτος), διὰ μακρᾶς δὲ συζητήσεως ἐζήτει ν' ἀποδείξῃ ὅτι το μέρος ἐκεῖνο ὑπῆρξεν ἄλλοτε ἡ κοιτὶς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὁ ἐπίγειος ἐκεῖνος παράδεισος, ὃν ἐπὶ μακρὸν κατῴκησαν ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα. Πρὸς ἐξήγησιν μέχρι τινὸς τῆς γνώμης ταύτης; τοῦ μεγάλου θαλασσοπόρου δέον νὰ μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ἐφρόνει ὅτι εὑρίσκετο ἐπὶ τῶν ἀσιατικῶν ἀκτῶν. Τὸ μαγευτικὸν τοῦτο μέρος ὠνομάσθη ὑπ' αὐτοῦ Κῆποι.

Τῇ 23 αὐγούστου ἀφοῦ ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἀνέπλευσεν οὐχὶ ἄνευ κινδύνων καὶ μόχθων τὰ ῥεύματα τοῦ στενοῦ ἐκείνου, ἐξῆλθε τοῦ κόλπου τοῦ Παρία διὰ τοῦ στενοῦ ἐκείνου πορθοῦ ὃν ὠνόμασε τὸ Στόμα τοῦ Δράκοντος καὶ ᾧ μέχρι τῆς σήμερον διασώζεται τὸ ὄνομα τοῦτο. Οἱ Ἱσπανοὶ φθάσαντες εἰς τὸ πέλαγος ἀνεκάλυψαν τὴν νῆσον Ταβάγον, κειμένην βορειανατολικῶς τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἶτα βορειότερον τὴν Concepcion, σημερον ὀνομαζομένην Γρενάδαν. Τότε ὁ Ναύαρχος ἐτράπη νοτιοδυτικῶς καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἀμερικανικὴν ἀκτὴν, ἣν διέπλευσεν ἐπὶ ἀποστάσεως τεσσαράκοντα λευγῶν, ἐξηρεύνησε τῇ 25 αὐγούστου τὴν πολυάνθρωπον νῆσον Μαργαρίταν καὶ τέλος τὴν νῆσον Κουβάγαν κειμένην παρὰ τὴν ἤπειρον. Ἐκεῖ οἱ ἰθαγενεῖς εἶχον ἱδρύσει ἁλιείαν μαργαριτῶν εἰς ὧν τὴν πολύτιμον συλλογὴν ἠσχολοῦντο. Ὁ Κολόμβος ἔπεμψε λέμβον εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἀντήλλαξε λίαν ἐπωφελῶς διάφορα ἀντικείμενα μετὰ μάργαριτῶν, διότι διὰ λειψάνων ἀργυροπλάστων ἀγγείων καὶ κωδωνίσκων ἔλαβε πολλὰς λύτρας μαργαριτῶν, ὧν τινες ἦσαν λίαν ὀγκώδεις καὶ λαμπροί.

Φθὰς ὁ Ναύαρχος εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῶν ἀνακαλύψεων αὐτοῦ ἔστη. Καὶ μέγας μὲν ἦτο ὁ πειρασμὸς νὰ ἐξερευνήσῃ τὴν χώραν ταύτην, ἀλλ' ἦσαν ἐξηντλημένα τὰ πληρώματα καὶ οἱ ἀρχηγοί· ἐτράπη λοιπὸν τὴν ὁδὸν ἐκείνην δι' ἧς ἐδύνατο νὰ φθάσῃ εἰς Ἅγιον Δομίνικον, ἔνθα σοβαρότατα συμφέροντα ἀπῄτουν τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου.

Πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ ὁ Ναύαρχος, ἐνετείλατο τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ νὰ θέσῃ τὰ θεμέλια νέας πόλεως. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ δὸν Βαρθολομαῖος διέτρεξε τὰς

διαφόρους χώρας τῆς νήσου, εὑρὼν δὲ εἰς ἀπόστασιν πεντήκοντα λευγῶν ἀπὸ τῆς Ἰσαβέλλας μεγαλοπρεπῆ λιμένα κατὰ τὰς ἐκβολὰς ὡραίου ποταμοῦ, ἐχάραξε τὰς πρώτας ὁδοὺς πόλεως, ἥτις βραδύτερον ἐγένετο ἡ πόλις Ἅγιος Δομίνικος. Ἐνταῦθα ὁ δὸν Βαρθολομαῖος ὥρισε τὴν κατοικίαν αὐτοῦ, ἐνῷ ὁ δὸν Διέγος ἔμενε διοικητὴς τῆς Ἰσαβέλλας. Οὕτω λοιπὸν οἱ δύο τοῦ Κολόμβου ἀδελφοὶ ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν εἶχον εἰς χεῖρας πᾶσαν τὴν διοίκησιν τῆς ἀποικίας. Ἀλλ' ἤδη πολλοὶ δυστηρεστημένοι ὑπεκινοῦντο καὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ἐπαναστατήσωσι κατὰ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν. Ἐν τοιαύτῃ πραγμάτων καταστάσει ἀφίκετο ὁ Ναύαρχος εἰς Ἅγιον Δομίνικον. Ἐδικαίωσε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, οἵτινες ἄλλως διώκησαν συνετῶς, καὶ ἐδημοσίευσε προκήρυξιν ὑπομιμνήσκων ὑπακοὴν τοῖς δυστηρεστημένοις ἐκ τῶν Ἱσπανῶν. Εἶτα τῇ 18 ὀκτωβρίου ἀπέστειλε πέντε πλοῖα εἰς Ἱσπανίαν μετὰ ἀξιωματικοῦ ἐπιτετραμμένου νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς τὸν βασιλέα τὰς νέας ἀνακαλύψεις καὶ τὴν κατάστασιν τῆς ἀποικίας διακινδυνεύσασαν ὑπὸ τῶν ταραξιῶν.

Τότε τὰ κατὰ τὸν Χριστόφορον Κολόμβον ἐλάμβανον κακὴν τροπὴν ἐν Εὐρώπῃ. Ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ αἱ συκοφαντίαι δὲν ἔλειπον ἐπισωρευόμεναι κατὰ τῶν ἀδελφῶν του καὶ κατ' αὐτοῦ. Τινὲς ἐκ τῶν ἀποστατησάντων ἐκδιωχθέντες ἐκ τῆς ἀποικίας κατήγγελλον τὴν ἐπιδρομικὴν ταύτην δυναστείαν τοῦ Κολόμβου κα. διήγειρον τὴν ζηλοτυπίαν μονάρχου κενοδόξου καὶ ἀχαρίστου. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ βασίλισσα, ἥτις ἕως τότε ἦτο πιστὴ προστάτρια τοῦ γενουησίου θαλασσοπόρου, ἠδημόνησεν ἰδοῦσα ἀφικομένους διὰ τῶν πλοίων τριακοσίους Ἰνδοὺς ἀποσπασθέντας ἐκ τῆς πατρίδος αὐτῶν ὡς δούλους· ἀλλ' ἡ Ἰσαβέλλα ἠγνόει ὅτι τοιαύτη κατάχρησις τῆς δυνάμεως ἐγένετο ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Κολόμβου καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ. Ἐν τούτοις δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι ὁ Ναύαρχος δὲν ἐθεωρήθη ὑπεύθυνος, ἡ δὲ αὐλὴ θέλουσα νὰ μάθῃ τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ ἔπεμψεν εἰς τὴν Ἱσπανικὴν νῆσον ἕνα ἱππότην τῆς Καλατράβας ὀνόματι Φραγκῖσκον Βοβαδίλλαν, εἰς ὃν ἐδόθησαν οἱ τίτλοι ἐφόρου τῆς δικαιοσύνης καὶ γενικοῦ διοικητοῦ. Πράγματι διὰ τοῦ μέτρου τούτου ἐπαύετο ὁ Χριστόφορος Κολόμβος. Ὁ Βοβαδίλλας περιβληθεὶς τὴν αὐθαίρετον ταύτην ἐξουσίαν ἀνεχώρησε μετὰ δύο πλοίων περὶ τὰ τέλη ἰουνίου 1550. Τῇ 23 αὐγούστου οἱ ἄποικοι εἶδον τὰ δύο πλοῖα, ἅτινα ἐζήτουν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Δομινίκου.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βαρθολομαῖος ἀπῆσαν τότε, ἀνεγείροντες φρούριον ἐν τῷ διαμερίσματι Ξαραγούας, διώκει δὲ ἀντ' αὐτῶν ὁ δὸν Διέγος. Ὁ Βοβαδίλλας ἀποβὰς ἐπορεύθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἵνα ἀκούσῃ τὴν λειτουργίαν, ἀνέπτυξε δὲ κατὰ τὴν ἱερουργίαν ἐκφραστικωτάτην ἐπίδειξιν· εἶτα μεταπεμψάμενος τὸν δὸν Διέγον ἐνώπιον αὐτοῦ διέταξεν αὐτὸν νὰ παραδώσῃ τὴν ἐξουσίαν εἰς χεῖρας αὐτοῦ. Μαθὼν ταῦτα ὁ Κολόμβος δι' ἀπεσταλμένου ἀφίκετο ἐν σπουδῇ· ἤκουσεν ὅτι ὁ Βοβαδίλλας ἐκόμιζε βασιλικὰ γράμματα, εὐθὺς δὲ ὡς ἀνεγνώσθησαν ἠθέλησε ν' ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν ὡς ἔφορον τῆς δικαιοσύνης ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς γενικὸν διοικητὴν τῆς ἀποικίας.

Τότε ὁ Βοβαδίλλας ἐπέδωκεν αὐτῷ ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης συντεταγμένην οὕτω.

Δὸν Χριστόφορε Κολόμβε,
ἡμέτερε Ναύαρχε ἐν τῷ ὠκεανῷ.

Δ ετάξαμεν τὸν ἱππότην δὸν Φραγκίσκον Βοβαδίλλαν νὰ σοὶ ἐξηγήσῃ τὰς προτάσεις ἡμῶν. Σὲ διατάσσομεν νὰ δώσῃς πίστιν εἰς αὐτὸν καὶ νὰ ἐκτελέσῃς ὅ,τι θὰ σοὶ εἴπῃ ἐκ μέρους ἡμῶν.

ΕΓΩ, ὁ βασιλεύς. ΕΓΩ, ἡ βασίλισσα

Οὐδὲ κἂν μνεία ἐγίγνετο ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ὁ τοῦ ἀντιβασιλέως τίτλος ὅστις ἀνῆκε τῷ Κολόμβῳ κατὰ τὰς ἐπισήμους συμβάσεις αἵτινες ὑπεγράφησαν ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας. Ὁ Κολόμβος κατεσίγησε τὴν δικαίαν αὐτοῦ ὀργὴν καὶ ὑπήκουσε. Κατὰ τοῦ εἰς δυσμένειαν ὅμως περιπεσόντος Ναυάρχου ἐξανέστη ἅπαν τὸ στρατόπεδον τῶν ψευδῶν φίλων. Πάντες ὅσοι ὤφειλον τὴν περιουσίαν αὐτῶν εἰς τὸν Κολόμβον ἐστράφησαν κατ' αὐτοῦ· ἐπε-

Βάσκος Δεγάμα.

τέθησαν ἐναντίον του καὶ κατηγόρησαν αὐτοῦ ὡς θελήσαντος ν' ἀποβῇ ἀνεξάρτητος. Ἀδέξιοι κατηγορίαι! Τίνι τρόπῳ θὰ ἐπήρχετο τοιαύτη ἰδέα ἦτο δυνατὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν ἑνὸς ξένου, ἑνὸς Γενουησίου, μόνον ἐν μέσῳ ἱσπανικῆς ἀποικίας!

Ὁ Βοβαδίλλας καλὴν εὗρεν εὐκαιρίαν ὅπως ἐργασθῇ κατὰ τοῦ Κολόμβου. Ὁ δὸν Διέγος ἦτο ἤδη πεφυλακισμένος· ὁ διοικητὴς διέταξε μετ' ὀλίγον νὰ δεσμευθῶσιν ὁ δὸν Βαρθολομαῖος καὶ αὐτὸς ὁ Χριστόφορος Κολόμβος. Ὁ Ναύαρχος κατηγορούμενος ἐπὶ ἐσχάτῃ προ-

δοσία ἐστάλη μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ διὰ πλοίου εἰς Ἱσπανίαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀλφόνσου Βιλλέγω. Ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος γενναῖος καὶ αἰσχυνόμενος διὰ τὸν τρόπον μεθ' οὗ προσεφέροντο πρὸς τὸν Κολόμβον ἠθέλησε νὰ ἀφαιρέσῃ τὰ δεσμὰ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπεποιήθη ὁ Κολόμβος. Ἤθελεν αὐτὸς, ὁ κατακτητὴς τοῦ νέου κόσμου νὰ φθάσῃ ἀλυσόδετος εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἱσπανίας, ὅπερ ἐπλούτησεν!

Καλῶς ἔπραξεν ὁ Ναύαρχος ἀποφασίσας οὕτω, διότι ἐξανέστη τὸ αἴσθημα τοῦ δημοσίου, ἰδόντας αὐτὸν ἐν τοιαύτῃ ἐξουδενώσει, δέσμιον ὡς κακοῦργον καὶ ἀποτρόπαιον. Ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν μεγαλοφυῆ ἄνδρα ἐξεδηλώθη ἀνὰ μέσον τῶν κακῶν παθῶν, ἅτινα τοσοῦτον ἀδίκως διηγέρθησαν. Γενικὴ ἐξεδηλώθη ὀργὴ κατὰ τοῦ Βοβαδίλλα, ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα ἀπέναντι τῶν ὑπὲρ τοῦ Κολόμβου ἐκδηλουμένων συμπαθειῶν τῆς δημοσίας γνώμης ἔψεξαν αὐστηρῶς τὴν διαγωγὴν τοῦ ἱππότου καὶ ἀπηύθυναν τῷ Χριστοφόρῳ Κολόμβῳ συμπαθητικὴν ἐπιστολὴν προσκαλοῦντες αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν αὐλήν.

Καὶ αὕτη ἦτο ὡραία ἡμέρα διὰ τὸν Κολόμβον. Ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλης οὐχὶ ὡς κατηγορούμενος, ἀλλ' ὡς κατήγορος· εἶτα ὅμως ἐκ τῶν ἀναμνήσεων τῆς ἀναξίας συμπεριφορᾶς, αἵτινες συνέτριβον τὴν καρδίαν του, ἔκλαυσεν ὁ μέγας ἀνὴρ καὶ ἔκαμε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ κλαύσωσι. Διηγήθη μεθ' ὑπερηφανίας τὸν βίον αὐτοῦ. Ἐκεῖνος ὃν παρίστανον ὡς φιλόδοξον, ὃν ἔλεγον ὡς πλουτίσαντα ἐκ τῆς διοικήσεως τῆς ἀποικίας ἐφάνη εἷος ἦτο, σχεδὸν ἄνευ πόρων! Ναί! Ἐκεῖνος ὅστις ἀνεκάλυψε ἕνα κόσμον δὲν εἶχε μίαν κεραμίδα νὰ προστατεύσῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ!

Ἡ Ἰσαβέλλα, ἀγαθὴ καὶ συμπαθοῦσα καρδία, ἔκλαυσε μετὰ τοῦ γέροντος θαλασσοπόρου, τοσοῦτον δὲ ἔπνιγον αὐτὴν τὰ δάκρυα, ὥστε ἐπί τινα λεπτὰ δὲν ἐδύνατο ν' ἀπαντήσῃ αὐτῷ. Τέλος εὐμενεῖς λόγοι διέφυγον τὰ χείλη αὐτῆς, διεβεβαίωσε τὸν Κολόμβον περὶ τῆς προστασίας αὐτῆς καὶ ὑπεσχέθη αὐτῷ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ· ἐζήτησε συγγνώμην διὰ τὴν κακὴν ἐκλογὴν ἣν ἐποίησαν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Βοβαδίλλα ἐκείνου πέμψαντες αὐτὸν εἰς τὰς νήσους καὶ ὡρκίσθη παραδειγματικὴν αὐτοῦ τιμωρίαν. Ἐν τούτοις ἐζήτει παρὰ τοῦ Ναυάρχου αὐτῆς νὰ παρέλθῃ ὀλίγος χρόνος μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν νήσων ὅπως ἐπιτρέψῃ εἰς τὰ προκατειλημμένα πνεύματα νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ αἴσθημα τῆς τιμῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος καθησύχασεν ἐκ τῶν εὐμενῶν λόγων τῆς βασιλίσσης· ἐδείχθη εὐχαριστημένος ἐκ τῆς ὑποδοχῆς του, παρεδέχθη τὴν ἀνάγκην τῆς προθεσμίας ἣν ἐζήτει παρ' αὐτοῦ ἡ Ἰσαβέλλα. Ἐκεῖνο ὅμως ὅπερ ἤθελε πρὸ παντὸς ἦτο νὰ ὑπηρετήσῃ εἰσέτι τὴν πατρίδα αὐτοῦ, τὸν θετὸν ἡγεμόνα του, μεγάλα δὲ διέβλεπε πράγματα ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ἀνακαλύψεων. Καὶ οὕτως ἡ τρίτη θαλασσοπορία αὐτοῦ καίπερ βραχυχρόνιος δὲν ὑπῆρξεν ἄκαρπος, ὁ δὲ γεωγραφικὸς πίναξ ἐπλουτίσθη διὰ τῶν νέων τούτων ὀνομάτων τῆς Ἁγίας Τριάδος, τοῦ κόλπου τοῦ Παρία, τοῦ κόλπου Κουμάνα, τῶν νήσων Ταβάγο, Γρενάδας, Μαργαρίτας καὶ Κουβάγας.

Ε'.

Τετάρτη θαλασσοπορία, στολίσκος ἐκ τεσσάρων σκαφῶν. — Μεγάλη Καναρία. — Μαρτινίκη. — Δομινίκη. — Ἅγιος Σταυρός. — Ἱσπανικὴ νῆσος. — Ἰαμαϊκή. — Νῆσος τῶν Καϊμάνων — Νῆσος τῶν πευκῶν. — Νῆσος τῆς Γουανάγιας. — Ἀκρωτήριον Χορδούρας. — Ἀμερικανικὴ παραλία τοῦ Τρουξέλλου ἐν τῷ Δαριανῷ κόλπῳ. — Νῆσοι Λιμονάροι. — Νῆσος Οὐέρτα. — Παραλία Βεράγας. — Χρυσοφόροι γαῖαι. — Στάσις τῶν αὐτοχθόνων. — Τὸ ὄνειρον τοῦ Κολόμβου. — Πόρτο βέλο. — Μουλάται — Διημέρευσις ἐν τῇ Λαμαϊκῇ. — Ἀθλιότης. — Στάσις τῶν Ἱσπανῶν κατὰ τοῦ Κολόμβου. — Ἔκλειψις τῆς Σελήνης. — Ἄφιξις τοῦ Κολόμβου ἐν τῇ Ἱσπανικῇ νήσῳ. — Ἐπάνοδος αὐτοῦ εἰς Ἱσπανίαν. — Θάνατος τοῦ ἰδίου τὴν 20 μαρτίου 1506.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐπανέκτησεν ἐν τῇ Αὐλῇ ἅπασαν τὴν προτέραν εὔνοιαν. Ὁ Βοβαδίλλας ἐπαύθη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἕνεκα τῆς ἀπανθρώπου πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς διαγωγῆς.

Ὁ Κολόμβος, καίτοι ἑξηκοντούτης, διεφλέγετο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ τέταρτον ταξείδιον· παρώρμα δὲ αὐτὸν εἰς τοῦτο ἡ ἐπιτυχία τοῦ Πορτογάλου Βάσκου Δεγάμου ὅστις εἶχεν ἐπιστρέψει ἐξ Ἰνδιῶν παρακάμψας τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Ὁ Κολόμβος κατὰ τὸ τρίτον ταξείδιόν του νομίσας ὅτι εἶχε προσεγγίσει εἰς Ἀσιατικὰς χώρας, καὶ ὑποστηρίζων τὴν ἀπάτην ταύτην, ἐσκέπτετο νὰ διευθυνθῇ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰς Ἰνδίας δι' ἀσφαλεστέρας καὶ συντομωτέρας ὁδοῦ, ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι ἓν στενὸν μόνον ἐχώριζε τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθείσας νήσους καὶ χώρας ἀπὸ τῶν Μολούκων.

Ὁ βασιλεὺς παρεδέξατο τὴν αἴτησίν του καὶ τῷ ἐνεπιστεύθη τὴν διοίκησιν πέντε πλοίων μικρᾶς χωρητικότητος. Ὁ Κολόμβος ἀπέπλευσεν ἐκ Κ.δὲξ τὴν 9 μαΐου 1502 μετὰ πληρώματος ἑξ ἑκατὸν πεντήκοντα ἀνδρῶν καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Βαρθολομαίου καὶ τοῦ δευτέρου υἱοῦ του Φερνάνδου, δεκατριετοῦς μόλις.

Τὴν 20 μαΐου τὰ πλοῖα διημέρευσαν ἐν τῇ μεγάλῃ Καναρίᾳ, τὴν 15 ἰουνίου προσήγγιζον εἰς τὴν Μαρτινίκαν καὶ κατόπιν εἰς τὴν Δομινίκην, Πορτορίκον, καὶ τέλος μετὰ εὐτυχῆ πλοῦν ἀφίκοντο τὴν 29 ἰουνίου πρὸ τῆς ἱσπανικῆς νήσου.

Ὁ νέος διοικητὴς τῆς νήσου Νικόλαος Ὀβάνδος καίτοι δίκαιος καὶ μετριοπαθὴς, δὲν ἐπέτρεψεν ὅμως εἰς τὸν Κολόμβον τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος, φοβούμενος νέας ταραχὰς, καθόσον μάλιστα ὁ πρόκατοχος Βοβαδέλλας δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀναχωρήσει ἐκ τῆς νήσου. Ὁ Κολόμβος ὄχι μόνον δὲν ἠγανάκτησε ἀλλ' ἀνταπέδωκε μάλιστα καλὸν ἀντὶ κακοῦ, διότι προϊδὼν σφοδρὰν τρικυμίαν συνεβούλευσε τὸν διοικητὴν νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἀναχώρησιν τῶν πλοίων τὰ ὁποῖα, φέροντα μεγάλας ποσότητας χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων, ἔμελλον ν' ἀναχωρήσωσι δι' Ἱσπανίαν. Ὁ διοικητὴς ὅμως δὲν ὑπήκουσε, καὶ τὰ πλοῖα τὸν ἀριθμὸν εἴκοσι καὶ ἕν, μόλις κάμψαντα τὴν ἀνατολικὴν ἄκραν τῆς νήσου, ἐκραγείσης τρομερᾶς τρικυμίας, ἐβυθίσθησαν αὐτανδρα ἐκτὸς ἑνός, ὅπερ κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ἔφερε τὰ λείψανα τῆς περιουσίας τοῦ Κολόμβου. Μεταξὺ τῶν πνιγέντων ἦτο καὶ ὁ Βοβαδέλλας καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐχθροὶ τοῦ Κολόμβου· ὁ

ἀπωλεσθεὶς δὲ χρυσὸς ἐκτὸς τῶν πολυτίμων λίθων ἀνήρχετο εἰς δέκα ἑκατομμύρια.

Ὁ στολίσκος δὲ τοῦ Κολόμβου σπρωχθεὶς ὑπὸ τῆς τρικυμίας ἔφθασε τὴν 14 ἰουλίου ἀπέναντι τῆς Ἰαμαϊκῆς, καὶ ἀφοῦ ἐπάλαισεν ἐπὶ ἑξήκοντα ἡμέρας κατὰ τῶν ρευμάτων ἐρρίφθη τέλος πρὸς τὴν παραλίαν τῆς Κούβας, ὅπερ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν νήσων Καϊμάνων καὶ τῆς τῶν Πευκῶν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κολόμβος διηυθύνθη νοτισδυτικῶς διαπλέων ἀγνώστους μέχρι τοῦδε θαλάσσας, καὶ τὴν 30 ἰουλίου ἀνεγνώρισε τὴν νῆσον Γουανάγη, τὴν δὲ 14 αὐγούστου προσήγγισε τὸ ἀκρωτήριον Χονδούρας, ὅπερ μηκυνόμενον ὑπὸ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ, ἑνόνει τὰς δύο χώρας. Καὶ οὕτω διὰ δευτέραν φορὰν ὁ Κολόμβος προσήγγιζεν ἐν ἀγνοίᾳ του εἰς τὴν καθαυτὸ Ἤπειρον τῆς Ἀμερικῆς. Ἐπὶ ἐννέα μῆνας παρέπλεε τὰ παράλια ταῦτα ἀγκυροβολῶν καθ' ἑκάστην νύκτα καὶ σχεδιάζων τὸν σχετικὸν αὐτῶν χάρτην ἀπὸ τοῦ μέρους ἔνθα μετὰ ταῦτα εἶχεν ἔλθει ὁ Τρουξέλλος μέχρι τοῦ Δαριανοῦ κόλπου. Οὕτω δὲ ἀνῆλθε μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Χάρις τῷ Θεῷ (Gracias a Dios).

Ὁ Κολόμβός παρέκαμψε τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο τὴν 14 σεπτεμβρίου, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ κατελήφθη ὑπὸ φρικώδους τρικυμίας οἵαν οὐδέποτε εἶχεν ἴδει καὶ ἥτις διήρκεσεν ἐπὶ ὁλοκλήρους ἡμέρας. Διαρκούσης δὲ τῆς τρικυμίας ταύτης διῆλθε πρὸ τῆς παραλίας Χονδούρας, Μοσκέτας, Νικαγάρας, Κοσταρίκας, Δεράγας καὶ Παναμᾶ. Αἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα Λιμονάροι δώδεκα νῆσοι ἀνεκαλύφθησαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην· τέλος τὴν 25 σεπτεμβρίου οἱ θαλασσοπόροι ἠγκυροβόλησαν μεταξὺ τῆς μικρᾶς νήσου Οὐέρτας καὶ τῆς στερεᾶς· τὴν 5 ὀκτωβρ. ἀναχωρήσαντες καὶ διακρίνοντες τὸν ὅρμον τῆς Ἀλμεράντης, ἠγκυροβόλησαν πρὸ τοῦ χωρίου Καριάϊ ἔνθα ἐπεσκευάσαν τὰ πλοῖά των διαμείναντες μέχρι τῆς 15 ὀκτωβρίου.

Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἐνόμιζεν ὅτι εὑρίσκετο οὐχὶ μακρὰν τοῦ στομίου τοῦ Γάγγου, οἱ δὲ αὐτόχθονες ὁμιλοῦντες αὐτῷ περί τινος ἐπαρχίας περικυκλουμένης ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ ὀνομαζομένης Σικουὰρ, ἐφαίνοντο ὑποστηρίζοντες τὴν ἰδέαν του. Διϊσχυρίζοντο ὡσαύτως ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπαρχία ἐμπεριεῖχεν ἄφθονα μεταλλεῖα χρυσοῦ τῶν ὁποίων τὰ σπουδαιότερα ἔκειντο εἰς ἀπόστασιν 25 μιλίων νοτιοδυτικῶς. Ὁ Κολόμβος κατὰ συνέπειαν ἤρξατο παραπλέων τὴν δασώδη παραλίαν τῆς Βεράγας. Οἱ Ἰνδοὶ τῶν μερῶν τούτων ἦσαν λίαν ἄγριοι. Τὴν 26 νοεμβρ. ὁ στολίσκος εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα Ἐλρετρὲτ, ὅστις σήμερον εἶναι ὁ λιμὴν τῶν Ἐσκριβάνων. Ἐνταῦθα ἐπεσκευάσθησαν ἐκ νέου τὰ πλοῖα καὶ μετὰ πολυήμερον διαμονὴν ἀνήχθησαν εἰς τὸ πέλαγος ὅπου ἐπερίμενε τοὺς θαλασσοπόρους φρικωδεστέρα τῆς τελευταίας τρικυμία ἤντινα μόλις διέφυγον.

Κατὰ τὴν μακρὰν καὶ κοπιώδη ταύτην θαλασσοπορίαν ὁ Κολόμβος εἶχε διανύσει τριακόσια πεντήκοντα περίπου μίλια· τὸ πλήρωμα ἦτο τοσοῦτον ἐξηντλημένον ὑπὸ τῆς κοπώσεως, ὥστε ὁ Ναύαρχος ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Βεράγαν. Μὴ δυνηθεὶς ὅμως νὰ εὕρῃ ἀσφαλὲς καταφύγιον διὰ τὰ πλοῖά του, εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ ῥύακος Βηθλεὲμ, ὅστις σήμερον ὀνομάζεται Ἑβρας, ὅπου ἠγκυροβόλησε τὴν ἡμέραν τῶν Ἐπιφανείων τοῦ ἔτους 1503.

Ὁ Κολόμβος μὴ λησμονῶν τὸν κύριον σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς του, κατώρθωσε νὰ συνάψῃ στενὰς σχέσεις μετὰ τῶν αὐτοχθόνων. Ὁ κατῖκος τῆς Βηθλεὲμ ἐφαίνετο εὐπροσήγορος καὶ ὑπέδειξε τῷ Κολόμβῳ χώραν τινὰ εἰς πέντε λευγῶν ἀπόστασιν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐν ᾗ διετείνετο ὅτι ὑπῆρχον πλούσια μεταλλεῖα χρυσοῦ. Τὴν 6 φεβρουαρίου ὁ Κολόμβος

ἀπέστειλεν εἰς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος ἀπόσπασμα ἐξ ἑβδομήκοντα ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀδελφοῦ του Βαρθολομαίου. Οἱ ἄνδρες οὗτοι μετὰ δύσβατον καὶ κοπιωδεστάτην πορείαν ἔφθασαν εἰς τὰς χρυσοφόρους γαίας ὅπου πράγματι εὗρν ἄφθονον χρυσὸν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐσύναξαν ὅσον ἠδύναντο, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ πλοῖα. Ἅμα δὲ τῷ ἀκούσματι ὁ Ναύαρχος ἀπεφάσισε νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν τῇ παραλίᾳ καὶ νὰ ἀνεγείρῃ ξύλινα παραπήγματα.

Τὰ μεταλλεῖα ταῦτα ἦσαν πράγματι ἀνεξάντλητα καὶ ὁ Κολόμβος ἐλησμόνησε τήν τε Κοῦβαν καὶ τὸν Ἅγιον Δομίνικον. Οἱ Ἱσπανοὶ συνεσώρευον τὸν χρυσὸν ἐν τοῖς πλοίοις των ὅλως ἀνενόχλητοι, ὅτε μετ' ὀλίγον ὁ κασῖκος ὀργισθεὶς ἐπίπεσε μετὰ πολυαρίθμου δυνάμεως κατ' αὐτῶν· ἀλλ' ἐπὶ τέλους νικηθεὶς ἐζωγρήθη μεθ' ὅλης του τῆς οἰκογενείας· οἱ υἱοί του κατορθώσαντες νὰ ὀραπετεύσωσι, καὶ κατὰ τὸνὰ πρίλιον σχηματίσαντες νέον στρατὸν, προσέβαλον ἐκ νέου τοὺς Ἱσπανοὺς ἀλλὰ καὶ αὖθις κατεστράφησαν.

Ἐν τούτοις ἡ ὑγεία τοῦ Κολόμβου ἠλλοιοῦτο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον· στερούμενος δὲ οὐρίου ἀνέμου πρὸς ἀπόπλουν ἀπηλπίζετο. Ἡμέραν δέ τινα ἐξηντλημένος ὑπὸ τῆς κοπώσεως ἀπεκοιμήθη, καὶ ἤκουσε καθ' ὕπνους φωνῆς τινος βροντώδους καὶ ἐπιβλητικῆς ἥτις μεταξὺ ἄλλων τῷ εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς· « Ἔλπιζε, πίστευε, τὰ ἔργα σου θέλουσι χαραχθῆ ἐπὶ τοῦ μαρμάρου καὶ τὸ ὄνομά σου μενεῖ ἀθάνατον. »

Ἅμα ἀναλαβὼν ὀλίγον ἐκ τῶν κόπων ὁ Κολόμβος ἀπεφάσισε νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἐκ τῶν τεσσάρων πλοίων του τὸ ἓν ἦτον ὅλως σκωληκόβρωτον καὶ ἐγκατελείφθη ἐν Βηθλεὲμ, μετὰ δὲ τῶν ἐπιλοίπων τριῶν ἀπέπλευσε τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν καὶ ἕτερον πλοῖον ἤρχισε νὰ κάμνῃ νερά· ἕνεκα δὲ τούτου ὁ Ναύαρχος ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἔφθασεν εὐτυχῶς εἰς Πορτοβέλο ὅπου ἀφῆκε τὸ ἐν λόγῳ πλοῖον ἀνεπίδεκτον πλέον ἐπιδιορθώσεως. Τοιουτοτρόπως ὁ στολίσκος περιωρίσθη εἰς δύο μόνον πλοῖα στερούμενα καὶ λέμβων καὶ προμηθειῶν· ὑπελείπετο δὲ ἔτι ἑπτὰ χιλιάδων μιλίων ἀπόστασις.

Οἱ θαλασσοπόροι ἀφοῦ ἀνῆλθον τὴν παραλίαν διῆλθον πρὸ τοῦ λιμένος Ἐλρετρὲτ, διέκρινον μακρόθεν τὰς νήσους Μουλάτας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν Δαριανὸν κόλπον διηυθύνθησαν τὴν 1ην μαίου πρὸς τὴν Ἱσπανικὴν νῆσον. Τὴν 10 μαίου διέκρινε τὰς νήσους Καϊμάν, ἀλλὰ καταληφθέντες ὑπὸ τρικυμίας ἀπώλεσαν τά τε ἱστία καὶ τὰς ἀγκύρας καὶ ὠθούμενοι πρὸς νότον ἔφθασαν μετὰ τῶν ἡμισυντετριμμένων πλοίων των εἰς τὴν Ἰαμαϊκὴν, καὶ τὴν 23 ἰουνίου ἔστησαν ἐν τῷ λιμένι Σανκλόρια ὅστις ὠνομάσθη ἔκτοτε ὅρμος τοῦ Δὸν Χριστοφόρου. Ἐνταῦθα ὁ Κολόμβος ὑπέστη τὰ πάνδεινα· τὰ πλοῖά του δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ τῷ χρησιμεύσωσιν, ἐστερεῖτο ζωοτροφιῶν, ἔβλεπε τοὺς ναύτας του καταδυσαρεστημένους καὶ ἑτοίμους νὰ στασιάσωσι κατ' αὐτοῦ, καὶ καταβληθεὶς ὑπὸ τῆς ἀσθενείας ἔπεσε κληνήρης.

Δύο ἀξιωματικοὶ τότε τοῦ στολίσκου ὀνόματι Μανδὲς καὶ Διέσκη ἀπεφάσισαν νὰ ἀποπειραθῶσι τὴν εἰς τὴν Ἱσπανικὴν νῆσον μετάβασιν ἐπὶ ἰνδικῶν μονοξύλων. Ἡ ἀπόπειρα ἦτο λίαν κινδυνώδης· ἀλλὰ προκειμένου περὶ τῆς σωτηρίας τοσούτων ἀνθρώπων, ὁ Κολόμβος τοῖς ἔδωκε τὴν ἄδειαν καὶ ἀνεχώρησαν· αὐτὸς δὲ ἄνευ σχεδὸν ζωοτροφιῶν ἔμεινε μετὰ τοῦ πληρώματός του ἐπὶ τῆς ἀγρίας ταύτης γῆς.

Ἡ ἀθλιότης ηὔξανεν ἐν τούτοις καὶ ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε οἱ ναῦται παραφρονήσαντες σχεδὸν ὑπὸ τῆς πείνης, καὶ νομίζοντες ὅτι ὁ Κολόμβος ἠδύνατο μὲν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἱσπανικὴν νῆσον, δὲν ἐτόλμα δὲ τοῦτο ἕνεκα βασιλικῆς ὀῆθεν δυσμενείας, ὥρμησαν

κατὰ τῆς σκηνῆς ὑπὸ τὴν ὁπίσαν ἔκειτο κλινήρης ὁ Κολόμβος κραυγάζοντες: εἰς Καστέλην, εἰς Καστέλην.

Ἐπὶ τῇ θέᾳ ὅμως τοῦ γηραιοῦ Ναυάρχου ἡ ὀργὴ των κατέπαυσε μὲν, ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία των τοῦ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Εὐρώπην ἦτον ἀκατάσχετος· καὶ πρὸς τοῦτο δύο ἀδελφοὶ καλούμενοι Πόρα λαβόντες δύο μονόξυλα τῶν Ἰνδῶν καὶ ἐπιβιβάσαντες ἐπ' αὐτῶν καί τινας Ἰνδοὺς ἀπέπλευσαν· ἀλλὰ μόλις ἀπομακρυθέντες μίλιά τινα κατελήφθησαν ὑπὸ σφοδροῦ ἀνέμου καὶ ὅπως ἐλαφρύνωσι τὰ μονόξυλα ἔρριψαν ὅλους τοὺς Ἰνδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν νῆσον μὴ θελήσαντες νὰ ἴδωσι πλέον τὸν Κολόμβον.

Ἐπὶ τῇ βαρβάρῳ ταύτῃ διαγωγῇ οἱ αὐτόχθονες ὠργίσθησαν ὑπερμέτρως καὶ ἀπωλέσαντες τὸ πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους σέβας, τοὺς ὁποίους ὑπελάμβανον ὡς ἄλλους θεοὺς, τοὺς ἠρνήθησαν πᾶσαν συνδρομὴν καὶ προμήθειαν τροφίμων. Ὁ Κολόμβος μετεχειρίσθη τὸ ἐξῆς στρατήγημα ὅπως τοὺς κατευνάσῃ καὶ ἀνανεώσῃ τὸ πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους σέβας των. Γνωρίζων ὅτι θὰ συνέβαινεν ἔκλειψις τῆς σελήνης προσεκάλεσε τοὺς κασίκους τῆς νήσου καὶ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς ὅτι πρὸς τιμωρίαν των ὁ Θεὸς θὰ τοὺς ἀπεστέρει τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης, καὶ τοὺς ἐκράτησε μέχρι τῆς νυκτὸς ὅπως ἰδίοις ὄμμασι πεισθῶσιν ἐπὶ παρουσίᾳ του περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων του. Ἅμα δὲ ἤρξατο ἡ ἔκλειψις οἱ κασῖκοι φοβηθέντες ἐγονυπέτησαν πρὸ τοῦ Κολόμβου καὶ μετὰ δακρύων παρεκάλουν αὐτὸν νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ τῆς τιμωρίας. Ὁ Κολόμβος ἐδίσταζεν ἀπὸ σκοποῦ ἕως οὗ ἔλθῃ ἡ στιγμὴ καθ' ἣν ἤθελε λήξει ἡ ἔκλειψις. Τότε δὲ φαινόμενος ὅτι ἐκάμφθη πλέον ὑπὸ τῶν παρακλήσεων τῶν κασίκων, ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν οὐρανὸν διατάττων ὅπως τὴν σελήνην νὰ ἀναφανῇ, ὅπερ βεβαίως καὶ ἐγένετο. Ἀπὸ ἐκείνης δὲ τῆς ἡμέρας οἱ Ἰνδοὶ ὑπήκουον μετὰ μεγάλου σεβασμοῦ εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Κολόμβου.

Ἐν τούτοις οἱ δύο ἀξιωματικοὶ Μανδὲς καὶ Φιέσκη κατώρθωσαν ὡς ἐκ θαύματος νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν Ἱσπανικὴν νῆσον καὶ νὰ γνωστοποιήσωσιν εἰς τὸν διοικητὴν αὐτῆς Ὀβάνδον τὴν κατάσασιν τοῦ Κολόμβου. Οὗτος ὅμως ἐκ χαιρεκακίας μόλις μετὰ ὀκτὼ μῆνας ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἰαμαϊκὴν τὸν Διέγον Ἐσκοβὰρ ἐχθρὸν θανάσιμον τοῦ Κολόμβου. Ἀφιχθεὶς οὗτος οὐδὲ κἂν ἀπεβιβάσθη, ἠρκέσθη μόνον νὰ ρίψῃ εἰς τὴν παραλίαν ἕνα χοῖρον καὶ ἓν βαρέλιον οἴνου, μὴ θελήσας οὐδένα νὰ λάβῃ ἐν τῷ πλοίῳ του. Ἡ διαγωγὴ αὕτη ἂν καὶ πρωτάκουστος καὶ αἰσχρὰ συνετέλεσεν ὁπωσδήποτε νὰ καθησυχάσῃ τόν τε Κολόμβον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν γνωρίζοντας ἤδη ὅτι εἶχον ἀκούσει τὰ κατ' αὐτὸν ἐν τῇ ἱσπανικῇ νήσῳ.

Ἐν τῷ ἀναμεταξὺ ὁ Ναύαρχος προσεπάθησε νὰ ἐπαναφέρῃ ὑπὸ τὰς διαταγάς του τοὺς ἀδελφοὺς Πόρα καὶ λοιποὺς ἐπαναστάτας οἵτινες κατεμάστιζον τὴν νῆσον βασανίζοντες πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως τοὺς δυστυχεῖς αὐτόχθονας· ἀντὶ δὲ νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὰς προτάσεις τοῦ Κολόμβου ἐκινήθησαν καὶ κατ' αὐτοῦ ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν, καὶ οἱ μὲν ἀδελφοὶ Πόρα ἠχμαλωτίσθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπαναστάται ἀφέθησαν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Κολόμβου ὅστις τοὺς συνεχώρησεν.

Ἓν ἔτος τέλος μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Μανδὲς καὶ Φιέσκη ἔφθασε πλοῖον ὅπερ οὗτοι εἶχον ναυλώσει δαπάναις τοῦ Κολόμβου καὶ τὸ ὁποῖον παραλαβὼν ἅπαντας τῇ 24 ἰουνίου 1504, ἀπέπλευσε διὰ τὴν Ἱσπανικὴν νῆσον, ὅπου καὶ ἔφθασε μετὰ αἴσιον πλοῦν.

Τὸν Κολόμβον ὑπεδέχθη κατ' ἀρχὰς ὁ διοικητὴς Ὀβάνδος μετὰ μεγίστων τιμῶν, ἀλλ' ἀρχίσας μετ' ὀλίγον τὰς ραδιουργίας του ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ναυλώσῃ δύο πλοῖα καὶ τὴν 12 Σεπτεμβρίου 1504 ἀπέπλευσε διὰ τελευταίαν φορὰν εἰς Εὐρώπην.

Τὸ τέταρτον τοῦτο ταξείδιον ἔσχε διὰ τὴν γεωγραφικὴν ἐπιστήμην τὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα. Ἀνεκαλύφθησαν αἱ νῆσοι Καϊμὰν, Μαρτινίκη, Λιμονάροι, Γουανάγια, αἱ παραλίαι Χονδούρας, Μοσκίτος, Νικαράουα, Βεράγα, Κοσταρίκα, Πορτοβέλο, Παναμᾶ, αἱ νῆσοι Μουλάται καὶ ὁ Δαριανὸς κόλπος.

Καὶ αὖθις τρομερὰ τρικυμία ἐνέσκηψεν ἐπὶ τῶν πλοίων τοῦ Κολόμβου κατὰ τὴν εἰς Εὐρώπην ἐπιστροφήν. Τὸ πλοῖον αὐτοῦ ἔπαθε σπουδαίας βλάβας αἵτινες τὸν ἠνάγκασαν νὰ μεταβῇ μετὰ τοῦ πληρώματος ἐπὶ τοῦ ἄλλου πλοίου ὅπερ διώκει ὁ ἀδελφός του.

Τὴν 19 ὀκτωβρίου σφοδροτάτη λαῖλαψ συνέτριψε τὸν μέγαν ἱστὸν καὶ τοῦ πλοίου τούτου· τέλος τὴν 7 νοεμβρίου ὁ Ναύαρχος εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Σὰν Λουκάρ. Θλιβερὰ εἴδησις τὸν ἀνέμενεν· ἡ προστατεύουσα αὐτὸν βασίλισσα Ἰσαβέλλα εἶχεν ἀποθάνει, ὁ δὲ βασιλεὺς Φερδινάνδος τὸν ἐδέχθη ψυχρῶς, ἀθετῶν δὲ ὅλας του τὰς ὑποσχέσεις προέτεινεν εἰς αὐτὸν μικράν τινα πόλιν τῆς Καστέλλης τὸ ὄνομα Καμονδελουκόνδες ὡς ἀντάλλαγμα τῶν τίτλων καὶ ἀξιωμάτων.

Τοσαύτη ἀχαριστία κατέβαλε τὸν Κολόμβον ὅστις τῇ 20 Μαίου 1506 ἄγων ἡλικίαν ἑβδομήκοντα ἐτῶν παρέδωκεν ἐν Βαλαδολὶδ τὸ πνεῦμα τῷ Κυρίῳ προφέρων τοὺς τελευταίους τούτους λόγους «Κύριε, παραδίδωμι εἰς χεῖράς Σου τὸ πνεῦμα μου καὶ τὸ σῶμά μου.»

Τὰ λείψανα τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου κατετέθησαν κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου, μετὰ ταῦτα τὸ 1513 μετεκομίσθησαν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Σατρῶν ἐν Σιβίλλῃ. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὁ μέγας θαλασσοπόρος καὶ μετὰ θάνατον δὲν ἦτο πεπρωμένον νὰ εὕρῃ τὴν ἀνάπαυσιν. Τῷ 1536 τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ μετεκομίσθησαν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Δομινίκου. Ἐγχωρία δέ τις παράδοσις λέγει ὅτι μετὰ τὴν ἐν Βάλῃ συνθήκην τοῦ 1795 ἡ Ἱσπανικὴ κυβέρνησις πρὶν ἢ παραδώσῃ εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς νήσου τοῦ Ἁγίου Δομινίκου διέταξε τὴν μεταφορὰν τῶν λειψάνων τοῦ μεγάλου θαλασσοπόρου εἰς Χαβάνην. Ἀλλὰ μοναχός τις ἀντικατέστησεν αὐτὰ δι' ἄλλων, καὶ οὕτω τὰ λείψανα τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου διατελοῦσι πάντοτε κατατεθειμένα ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ ἀριστερόθεν τοῦ βωμοῦ. Χάρις δὲ τῷ μοναχῷ τούτῳ ὅστις δὲν ἐσεβάσθη τὴν διαταγὴν τῆς ἱσπανικῆς κυβερνήσεως εἴτε ἐξ αἰσθήματος πατριωτισμοῦ, εἴτε ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὰς τελευταίας θελήσεις τοῦ Κολόμβου ὁρίσαντος τὸν Ἅγιον Δομίνικον ὡς τόπον τῆς ταφῆς του· ἡ Ἱσπανία δὲν κατέχει ἐν Χαβάνῃ, ὡς νομίζει, τὰ λείψανα τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς, ἀλλὰ πιθανότατον τὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Διέγου.

Τῇ 10 σεπτεμβρίου 1877 ἀνεκάλυψαν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Δομινίκου μολύβδινόν τι κιβώτιον περιέχον ἀνθρώπινα ὀστᾶ καὶ φέρον ἐπιγραφὴν δι' ἧς σχεδὸν ἀπεδείχθη ὅτι ἐμπεριείχοντο ἐν αὐτῷ τὰ λείψανα τοῦ ἀνακαλύψαντος τὴν Ἀμερικήν.

Ἄλλως τε, εἴτε ἐν Ἁγίῳ Δομινίκῳ εἴτε ἐν Χαβάνῃ εὑρίσκονται τὰ λείψανα τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, τὸ ὄνομα καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ εἰσὶ πανταχοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΙΝΔΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΤΩΝ ΑΡΩΜΑΤΩΝ.

Α.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Διὰζ ἔπεμπε πρὸς νότον τῆς Ἀφρικῆς δι' ἀνεύρεσιν τῆς πρὸς τὴν Ἰνδικὴν ἀγούστης ὁδοῦ, ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας, Ἰωάννης ὁ Β. ἐπεφόρτισε δύο εὐγενεῖς τῆς αὐλῆς του νὰ πληροφορηθῶσι τίνι τρόπῳ ἠδύναντο νὰ εἰσχωρήσωσιν εὐκολώτερον, ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστερον εἰς τὸν ἰσθμὸν τοῦ Σουὲζ, εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν καὶ εἰς τὸν Ἰνδικὸν Ὠκεανόν. Διὰ τὴν ἀποστολὴν ταύτην ἤτις ἀπήτει ἄνθρωπον ἱκανὸν καὶ γνωρίζοντα τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας, ὁ Ἰωάννης ὁ Β. ἐξελέξατο τὸν Πέτρον Κοβιλχὰν, ὅστις ἄλλοτε ὑπηρέτησεν ἐπαξίως ἐπὶ Ἀλφόνσου τοῦ Ε'. δώσας αὐτῷ σύντροφον τὸν Ἀλόνζον Πάϊβα. Ἐφοδιασθέντες δὲ πάντων τῶν ἀναγκαιούντων αὐτοῖς ἀνεχώρησαν ἐκ Λισβῶνος τὸν μάϊον τοῦ 1489.

Οἱ θαλασσοπόροι οὗτοι ἔφθασαν τὸ πρῶτον εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ Κάϊρον, ἔνθα ηὑτήχησαν νὰ συναντήσωσιν ἐμπόρους μαυριτανοὺς τοῦ Φὲζ καὶ Τλέμσεν, οἵτινες τοὺς ὡδήγησαν εἰς Θὼρ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Σινᾶ ὁπόθεν ἔλαβον πολιτίμους πληροφορίας διὰ τὸ ἐμπόριον τοῦ Καλικούτ.

Καὶ ὁ μὲν Πάϊβα εἰσεχώρησεν εἰς τὴν τότε καλουμένην Αἰθιοπίαν πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ περιφήμου ἐκείνου ἱερέως τοὔνομα Ἰωάννου ὅστις ἐβασίλευε, κατά τινας ἀρχαίους περιηγητὰς, ἐπὶ μιᾶς εὐφόρου καὶ πλουσίας χώρας τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου καὶ ἀπωλέσθη, καθότι δὲν εὗρον τὰ ἴχνη του.

Ὁ δὲ Κοβιλχὰμ ἐπωφελούμενος τὴν περίστασιν ταύτην τοῦ νὰ ἐπισκεφθῇ τόπον ἀφ' οὗ ἡ Πορτογαλία πρὸ αἰῶνος ἐπωφθαλμία, ἔφθασε πρῶτον εἰς Ἄδανα ὁπόθεν ἀπεβιβάσθη διὰ τὴν παραλίαν τοῦ Μαλαβάρ. Ἐπεσκέψατο ἀλληλοδιαδόχως τὰς πόλεις Κανανὼρ, Καλικοὺτ καὶ Γόα καὶ συνέλεξε θετικὰς πληροφορίας ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν προϊόντων τῶν γειτνιαζόντων τόπων μὲ τὴν ἰνδικὴν θάλασσαν.

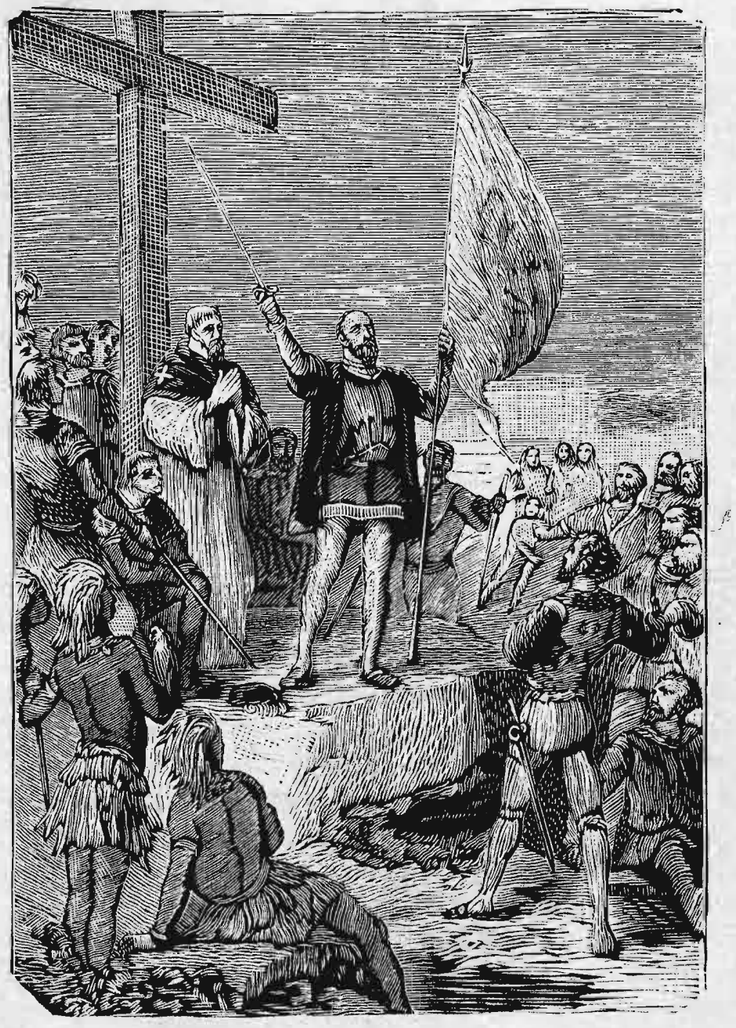
Ὁ Κοβιλχὰμ νομίζων ὅτι δὲν ἔπραξεν ἀρκετὰ διὰ τὴν πατρίδα του, ἐγκατέλιψε τὴν Ἰνδικὴν ἔφθασεν εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς, καὶ ἐπεσκέψατο τὴν Μοζαμβίκην καὶ Σοφάλαν περίφημον διὰ τὰ χρυσωρυχεῖα αὐτῆς. Μετὰ μακρὰν δὲ διαμονὴν εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἐπανέκαμψε δι' Ἀδάνων εἰς Κάϊρον.

Ὁ Κοβιλχὰμ παρέδωκεν εἰς τοὺς παρὰ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Β'., ἀποσταλέντας δύο ἑβραίους τὰς σημειώσεις αὐτοῦ, τὸ δρομολόγιον τῶν περιηγήσεών του καὶ τινα χάρτην τῆς Ἀφρικῆς ὄντινα τῷ εἶχε δώσει ὀθωμανός τις, ὅπως κομίσωσι ταῦτα ὅσον τάχος εἰς τὴν Λισβῶνα.

Μὴ εὐχαριστούμενος δὲ εἰς ὅσα μέχρι τοῦδε ἔπραξε, ἠθέλησε νὰ ἐκπληρώσῃ ὅ,τι ὁ Πάϊβα δὲν ἐξεπλήρωσεν ἕνεκα τοῦ θανάτου του καὶ εἰσεχώρησεν εἰς τὴν Ἀβυσσινίαν ἔνθα ἐγένετο δεκτὸς παρὰ τοῦ ἱερέως Ἰωάννου μετὰ μεγίστης φιλοφροσύνης καὶ τῷ ἐνεπιστεύθη θέσιν τινὰ ἐν τῇ αὐλῇ. Ὁ Κοβιλχὰμ, καίτοι ἐνυμί φεύθη ἐκεῖ, καὶ ἔσχε τέκνα, οὐδέποτ-ὅμως ἐλησμόνησε τὴν πατρίδα του. Ἀε

περιγραφαὶ αὐτοῦ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δεγάμα.

Ὁ Βάσκος Δεγάμας ἀπόγονος ἐνδόξου Πορτογαλλικῆς οἰκογενείας ἀνέλαβε κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως τὴν διοίκησιν τῆς διὰ τὰς Ἰνδίας θαλασσοπορίας. Τέσσαρα πλοῖα, μετρίου μεγέθους, στερεωτάτης κατασκευῆς καὶ ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις ἐντελῶς ἐφωδιασμένα, ἀπετέλουν τὸν στόλον. Τὸ πρῶτον ὀνομαζόμενον Ἅγιος Γαβριὴλ 120 τόννων χωρητικότητος διῳκεῖτο ὑπὸ τοῦ Δεγάμα, τὸ

Ὁ Καμπὰρ λαμβάνει ἐπισήμως κατοχὴν τῆς Ἱσπανίας.

δεύτερον Ἅγιος Ραφαὴλ 100 τόννων ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Παύλου Δεγάμα, τὸ τρίτον Βέριον 50 τόννων ὑπὸ τοῦ Νικολάου Κοέλλου καὶ τὸ τέταρτον ὅπερ μᾶλλον ἦτο μεγάλη λέμβος φέρουσα προμηθείας καὶ ἐμπορεύματα εἶχε διὰ κυβερνήτην τὸν Πέτρον Μουνές.

Ἕτερον πλοῖον μετὰ μιᾶς μικρᾶς λέμβου ὅπερ διημθύνετο εἰς Μίναν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Βαρθολομαίου Διὰζ ὤφειλε νὰ ταξειδεύσῃ ἐκ παραλλήλου μετὰ τοῦ στόλου τοῦ Δεγάμα.

Τὴν 8 ἰουλίου 1497, ἡμέραν σάββατον, περὶ τὴν αὐγὴν καὶ ἐν τῷ μέσῳ

πολυαρίθμου λαοῦ ἐπευχομένου καὶ ἀνευφημοῦντος οἱ θαλασσοπόροι διηυθύνθησαν εἰς τὰ πλοῖά των καὶ ἀπέπλευσαν.

Τὴν 4 νοεμβρίου ἠγκυροβόλησαν ἔν τινι ὅρμῳ τῆς Ἀφρικανικῆς παραλίας ὀνομασθέντι «Ἁγία Ἑλένη». Διῆλθον ἐκεῖ ὀκτὼ ἡμέρας πρὸς προμήθειαν ξυλείας καὶ ἐκεῖ πρώτην φορὰν εἶδον τοὺς Βοσχοΐν, τινὰς δὲ ἐξ αὐτῶν παρέλαβον εἰς τὸ πλοῖον, ἀθλίαν φυλὴν τρεφομένην μὲ κρέας θαλασσίων λύκων καὶ φαλαινῶν.

Ἀπάραντες ἐκεῖθεν παρέκαμψαν τὴν 19 νοεμβρίου τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος καὶ τὴν 25 ἠγκυροβόλησαν εἰς τὸν ὅρμον Σαμβράζ, ἔνθα διέμεινον δεκατρεῖς ἡμέρας, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων διέλυσαν τὴν τὰς προμηθείας φέρουσαν λέμβον καὶ μετεκόμισαν αὐτὰς ἐν τοῖς λοιποῖς πλοίοις, διασκεδάζοντες ταὐτοχρόνως μετὰ τῶν Βοσχοΐν τοὺς ὁποίους εἰς μέγαν ἐνέβαλον τρόμον οἱ ἦχοι τῶν μουσικῶν ὀργάνων. Ἀναχωρήσαντες ἐκεῖθεν διῆλθον τὸ Ρῖον Ἰνφάντε ὕστατον σημεῖον, εἰς ὃ εἶχε φθάσει ὁ Διάζ, καὶ τὴν 25 δεκεμβρίου ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων ἀνεκάλυπτον τὴν γῆν τοῦ Νατάλ.

Τὰ πλοῖα παθόντα βλάβας καὶ στερούμενα ποσίμου ὕδατος εἶχον ἀνάγκην λιμένος τὸν ὁποῖον εὗρον τὴν 10 ἰανουαρίου 1498. Ἦτον ἡ λεγομένη χώρα τῶν Κάφρων ἡστινος οἱ κάτοικοι ἦσαν ὑψηλότεροι τῶν Βοσχοΐν ὡπλισμένοι διὰ μεγάλων τόξων, μακρῶν βελῶν καὶ ἀκοντίων μὲ σιδηρᾶν ἄκραν ἐκ τῶν λεγομένων ζαγαΐ· τοσοῦτον δὲ φιλικαὶ σχέσεις ἀνεπτύχθησαν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν θαλασσοπόρων ὥστε ὁ Δεγάμας ὠνόμασε τὴν χώραν ταύτην «Γῆν τοῦ καλοῦ ἔθνους».

Ἀναπλέοντες οὕτω τὴν παραλίαν καὶ ἀποβιβαζόμενοι ἐνίοτε συνήντησαν ἡμέραν τινὰ δύο ἐμπόρους μωαμεθανοὺς μετὰ τῶν ὁποίων διὰ σημείων συνενοούμενοι ἠδυνήθησαν νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ἤρχοντο ἐκ λίαν μεμακρυσμένης χώρας ἐν τῇ ὁποίᾳ εὑρίσκοντο πλοῖα μεγάλα ὡς τὰ ἰδικά των. Τοῦτο ὑπῆρξε διὰ τὸν Βάσκον Δεγάμα ἀπόδειξις ὅτι ἐπλησίαζε πρὸς τὰς Ἰνδίας καὶ διὰ τοῦτο ὠνόμασε τὸν ῥύακα ὅστις ἐχύνετο εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο «Ῥύακα τῶν καλῶν σημείων». Δυστυχῶς ἀνεφάνησαν ἐν τῷ πληρώματι τὰ πρῶτα συμπτώματα τοῦ σκορβόντου καὶ πολλοὶ ναῦται ἠσθένησαν.

Τὴν 10 μαρτίου οἱ θαλασσοπόροι ἠγκυροβόλησαν πρὸ τῆς νήσου Μονζαμβίκης καὶ διὰ τῶν ἀράβων διερμηνέων των ἔμαθον ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ταύτης ἦσαν ὅλοι μωαμεθανοὶ καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν μετῆρχοντο τὸ μετὰ τῶν Ἰνδιῶν ἐμπόριον συνιστάμενον εἰς χρυσὸν, ἄργυρον, μαργαρίτας, ῥουβίνια, ὑφάσματα καὶ ἀρωματικά.

Ὁ ἀντιβασιλεὺς τῆς νήσου τὸ ὄνομα Κολυντάν, νομίζων μωαμεθανοὺς τοὺς θαλασσοπόρους ἐπεσκέφθη πολλάκις αὐτοὺς ἐν τοῖς πλοίοις, ἐγένετο δεκτὸς μετὰ μεγάλων τιμῶν καὶ ἀνταμείβων ταῦτα ἀπέστειλε πλούσια δῶρα καὶ δύο ἐπιτηδείους πρωρεῖς· πληροφορηθεὶς ὅμως ὑπὸ ἐμπόρων ἀράβων ταξειδευσάντων ἄλλοτε εἰς Εὐρώπην ὅτι οἱ θαλασσοπόροι ὄχι μόνον δὲν ἦσαν μωαμεθανοὶ ἀλλὰ καὶ ἔτρεφον ἀδιάλλακτον πρὸς τοὺς μωαμεθανοὺς μῖσος, μετῆλθε τὰ πάντα ὅπως διὰ προδοσίας συλλαβὼν φονεύσῃ αὐτούς. Οἱ θαλασσοπόροι ἐννοήσαντες τοῦτο ἠναγκάσθησαν νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ τηλεβόλα των καὶ μόνον διὰ τοῦ μέσου τούτου ἠδυνήθησαν νὰ προμηθευθῶσιν ὕδωρ πόσιμον πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ταξειδίου.

Ὁ Δεγάμας ἐπιτηρῶν αὐστηρότατα τοὺς ἄραβας πρωρεῖς του ἔφθασε τὴν 8 ἀπριλίου πρὸ τῆς Μομβάσσας πόλεως ἐν τῇ ὁποίᾳ κατὰ τὸ λέγειν τῶν πρωρέων κατῴκουν χριστιανοί τε καὶ μωαμεθανοί. Οἱ θαλασσοπόροι ἠγκυροβόλησαν περὶ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος μ' ὅλην τὴν ἐνθουσιώδη ὑποδοχὴν ἥντινα διέκριν

νον ἀπὸ μέρους τῶν κατοίκων. Ἐνῷ δὲ διελογίζοντο ὅτι τὴν ἐπαύριον θὰ ἠδύναντο νὰ περιπτυχθῶσι χριστιανοὺς ἐν τῇ πόλει, μία ζαύρα, (εἶδος πλοιαρίου), φέρουσα ἑκατὸν περίπου ἄνδρας ἐπλησίασε περὶ τὸ μεσονύκτιον τὴν ναυαρχίδα· ὅλοι ἐμοῦ ἠθέλησαν ν' ἀνέλθωσιν εἰς αὐτὴν ἀλλ' οἱ Εὐρωπαῖοι τοῖς ἠρνήθησαν τοῦτο.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Μομβάσσας εἶχε πληροφορηθῇ τὰ ἐν Μοζαμβικῇ συμβάντα καὶ προσποιούμενος ἄγνοιαν ἀπέστειλε δῶρα εἰς τὸν Δεγάμα προτείνων αὐτῷ νὰ ἱδρύσῃ ἐμπορικὸν γραφεῖον ἐν τῇ πόλει καὶ νὰ λάβῃ ἀμέσως φορτία ἀρωματικά. Ὁ Ναύαρχος ἀπατηθεὶς ἔδωκε τὴν διαταγὴν τῆς εἰς τὸν λιμένα εἰσόδου, ἀλλ' εὐτυχῶς τυχαία λοξοδρομία τῆς ναυαρχίδος ἐκώλυσε τὴν εἴσοδον, ἐνῷ καθ' ἣν στιγμὴν ἐδίδετο ἡ διαταγὴ οἱ μὲν ἐν τοῖς πλοίοις μαῦροι κατέβαινον ἀθρόοι εἰς τὰ πλοιάρια των, οἱ δὲ δύο ἐκ τῆς Μοζαμβικῆς πρωρεῖς ἔπιπτον εἰς τὴν θάλασσαν· τοῦτο διήγειρε τὰς ὑποψίας τοῦ Βάσκου Δεγάμα ὅστις ὑποβαλὼν δύο ἐκ τῶν μαύρων εἰς τὴν διὰ σταγόνων ζέοντος ἐλαίου βάσανον ὡμολόγησαν ὅτι οἱ Πορτογάλλοι θὰ ἠχμαλωτίζοντο ἅμα εἰσήρχοντο εἰς τὸν λιμένα. Μὴ δυνάμενοι νὰ διαμείνωσι πλέον πρὸ τῆς πόλεως ταύτης ἀνεχώρησαν καὶ τὴν ἐπαύριον ἔφθασαν εἰς Μελίνδην, ὅπου ἐγένοντο δεκτοὶ λίαν φιλοφρόνως, καὶ τῆς ὁποίας ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐφάνη λίαν χρήσιμος, χορηγήσας αὐτοῖς ἕνα πρωρέα ὀνόματι Μαλέμω Κανὰ λίαν ἔμπειρον μεγάλως συντελέσαντα διὰ τὴν εὐόδωσιν τῆς θαλασσοπορίας. Μετὰ ἐννεαήμερον ἐν Μελίνδῃ διαμονὴν ἀνεχώρησαν διὰ Καλικούτ. Ἐπὶ εἰκοσιτρεῖς δὲ ἡμέρας πλεύσαντες ἐν πλήρει ὠκεανῷ ἔφθασαν τὴν 17 μαίου εἰς ἀπόστασιν δύο μιλλίων κάτωθεν τοῦ Καλικούτ.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ πληρώματος ὑπῆρξε μέγας.

Τέσσαρες λέμβοι ἐκ τῆς παραλίας ἦλθον πρὸ τοῦ στόλου καὶ οἱ ἐπιβαίνοντες Ἰνδοὶ διὰ σημείων προσεκάλουν τοὺς Πορτογάλους νὰ καταβῶσιν· ἀλλ' ὁ Βάσκος Δεγάμας δυσπιστῶν ἀπέστειλεν εἰς τὴν πόλιν ὡς πρόσκοπον ἕνα τῶν ἐν τοῖς πλοίοις μαῦρον ὅπως βολιδοσκοπήσῃ τὰς διαθέσεις τῶν κατοίκων. Ὁ μαῦρος οὗτος συνήντησεν ἐν τῇ πόλει ἕτερον μαῦρον ὀνόματι Μουσαίδαν, ὁμιλοῦντα τὴν ἱσπανικὴν, τὸν ὁποῖον ὡδήγησεν εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ὅστις ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Δεγάμα ὡς τακτικὸς διερμηνεὺς τῶν θαλασσοπόρων. «Πολλὰ ρουβίνια, πολλοὶ σάπφειροι.» Ἰδοὺ ποῖαι ἦσαν αἱ πρῶται λέξεις τοῦ Μουσαίδα ἅμα ἐπαρουσιάσθη ἔμπροσθεν τοῦ Δεγάμα.

Ὁ Ζαμορῖνος (βασιλεὺς) τοῦ Καλικούτ, ἀπὼν ἐκ τῆς πόλεως καὶ εἰδοποιηθεὶς περὶ τῆς ἀφίξεως τοῦ Βάσκου Δεγάμα ὡς πρέσβεως τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας, ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ καὶ δεχθῇ αὐτὸν ἐν τῷ ἀνακτόρῳ του, ἐν μέσῳ μεγάλου πλούτου εἰς χρυσὸν καὶ πολυτίμους λίθους, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτῷ νὰ πωλήσῃ τὰ ἐμπορεύματά του ἐν τῇ πόλει. Ἀλλὰ τοῦτο ἀπήρεσε μεγάλως εἰς τοὺς Ἄραβας καὶ μαύρους ἐμπόρους, οἵτινες μέχρι τοῦδε μετῆρχοντο ἐν Καλικούτ τὸ ἐμπόριον, κατώρθωσαν δὲ νὰ κερδίσωσι τὸν πρῶτον ἐπιστάτην τοῦ βασιλέως, ὅστις ἡμέραν τινα ἠχμαλώτισε τὸν Βάσκον Δεγάμαν εὑρισκόμενον ἐν τῇ πόλει καὶ μετέφερεν αὐτὸν εἰς Πανταρανήν. Μόλις δὲ μετὰ πολλὰς ἡμέρας δελεασθεὶς ὑπὸ τοῦ Δεγάμα διαφόρων δώρων εἰς ὑφάσματα, μετέβαλε διαθέσεις καὶ προέτρεψεν αὐτὸν νὰ δώσῃ διαταγὴν ὅπως τὰ ἐν τοῖς πλοίοις ἐμπορεύματα ἀποβιβασθῶσιν εἰς τὴν ξηράν, τὸ ὁποῖον καὶ ἔπραξεν ὁ Δεγάμας, συστήσας ἐν Πανταρινῇ, πόλει ὀλίγον ἀπεχούσῃ τοῦ Καλικούτ, ἐμπορικὸν κατάστημα ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Διέγου Διάζ.

Ἀλλ' ὁ Ζαμορῖνος καὶ πάλιν ἠθέτησε τὰς ὑποσχέσεις του συνομώσας κατὰ

τῶν Πορτογάλλων καὶ μετ' ἄλλων φυλῶν, ὅπερ ἠνάγκαστε τὸν Βάσκον Δεγάμαν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Εὐρώπην.

Πολλοὶ ἐκ τῶν τοῦ πληρώματος ἠσθένησαν καὶ ἀπέθανον, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δεγάμα Παῦλος. Μετὰ πολλὰς τέλος περιπετείας ἔφθασεν εἰς Πορτογαλλίαν κατὰ τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1499. Ἐγένετο δὲ δεκτὸς μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ μετὰ μεγάλων τιμῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἐμμανουὴλ τοῦ Α΄. ὅστις τῷ ἐδώρησε τίτλον, χρήματα καὶ προνόμια ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἰνδικῆς.

Β.

Τὴν 9 μαρτίου 1500, στόλος ἐκ δεκατριῶν πλοίων ἐγκατέλειπε τὴν Γαστέλλην ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Πέδρου Ἀλβαρὲζ Καβράλ, γόνου μιᾶς τῶν ἐνδοξωτέρων τῆς Πορτογαλίας οἰκογενειῶν. Ἀγνοεῖται τὸ αἴτιον τῆς εἰς αὐτὸν ἀνατεθείσης ἀρχηγίας τῆς θαλασσοπορίας, ἐν ᾗ ἄνδρες οἷοι ὁ Βαρθολομαῖος Διάζ, Νικόλαος Κοάλχος ὁ τοῦ Δεγάμα σύντροφος καὶ Σάγχος Δοβὰρ ἦσαν ὑπὸ τὰς διαταγάς του.

Ὁ Ἐμμανουὴλ ἐνόμισεν ὅτι ὁ Ζαμορῖνος τοῦ Καλικοὺτ δὲν ἤθνλεν ἀντιστῇ εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν Πορτογαλικῶν πρακτορείων, καὶ ὁ Καβράλ ὅστις ἔφερε πολυτελέστατα δῶρα μέλλοντα νὰ ἐπισκιάσωσι τὰ παρὰ τοῦ Δεγάμα αὐτῷ προσφνρθέντα, ἔλαβε διαταγὴν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπαγόρευσιν παντὸς ἐμπορίου εἰς τὸν μαῦρον ἐν τῇ πρωτευούσῃ του. Ἀφ' ἑτέρου ὁ νέος θαλασσοπόρος ὤφειλε νὰ προσορμισθῇ εἰς Μελίνδην, προσφέρῃ λαμπρὰ δῶρα τῷ βασιλεῖ καὶ ὁδηγήσῃ παρ' αὐτῷ τὸν μαῦρον ὅστις εἶχεν ἀναχωρήσει μὲ τὰ τοῦ Δεγάμα πλοῖα. Τέλος δεκαὲξ ἱεραπόστολοι ἐπιβιβασθέντες ὤφειλον νὰ διαδώσωσιν εἰς τὰς ἀπομεμακρυσμένας τῆς Ἀσίας χώρας τὸ Εὐαγγέλιον.

Μετὰ δεκατριῶν ἡμερῶν θαλασσοπορίαν, ὁ στόλος διῆλθε τὰς νήσους τοῦ Πρασίνου Ἀκρωτηρίου, ὅτε παρετήρησαν ὅτι τὸ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Βάσκου Δατάϊδε πλοῖον δὲν συνέπλεε. Τὰ λοιπὰ δώδεκα πλοῖα μετ' ἀνωφελῆ ἀνακώχευσιν ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν ἐν ἀνοικτῷ πελάγει, ἐλπίζων οὕτω ὁ Καβράλ ν' ἀποφύγῃ τὰς νηνεμίας αἵτινες ἔκλεισαν τὰς προγενεστέρας θαλασσοπορίας εἰς τὸν κόλπον τῆς Γουϊνέας.

Τὴν 22 ἀπριλίου ἀνεκάλυψαν ὑψηλὸν ὄρος καὶ ὀλίγον ὕστερον μακρὰν σειρὰν παραλιῶν ὀνομασθεῖσα Βέρα Κρούζ καὶ βραδύτερον Σάντα Κρούζ. Ἦτον ἡ Βρασιλία καὶ τὸ μέρος μάλιστα ἔνθα ὑψοῦται σήμερον τὸ Πόρτο Σεκοῦρο.

Τὴν 8 οἱ ναῦται Πορτογάλλοι προσωμίζοντο εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν γῆν.

Οἱ αὐτόχθονες σχεδὸν γυμνοὶ συνωθοῦντο περιέργως πέριξ τῶν νεωστὶ ἀποβιβασθέντων, ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου σημείου τρόμου. Τὴν κυριακὴν τοῦ Πάσχα, 26 ἀπριλίου, ἐλειτούργησαν εἰς τὴν ξηρὰν ἔμπροσθεν τῶν Ἰνδῶν, ἐλκυσάντων τὸν θαυμασμὸν τῶν Πορτογάλλων διά τε τὴν σιωπὴν καὶ τὸ σέβας αὐτῶν. Τὴν 1ην μαίου ἐνέπηξαν μέγαν σταυρὸν ἐν τῇ παραλίᾳ, καὶ ὁ Καβράλ ἔλαβεν ἐπισήμως κατοχὴν τοῦ τόπου ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας. Πρώτη αὐτοῦ φροντὶς, μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς διατυπώσεως ταύτης, ὑπῆρξεν ἡ τοῦ Γασπάρου Δελέμου ἀποστολὴ εἰς Λισβῶνα ὅπως ἀναγγείλλῃ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς πλουσίας καὶ εὐφόρου ταύτης χώρας.

Ὁ Δελέμος ἐκόμισε ταὐτοχρόνως τὴν ἀφήγησιν τῆς θαλασσοπορίας, γεγραμμένην ὑπὸ τοῦ Πέτρου Βὰζ Δεκαμίγχα, καὶ σπουδαῖον ἀστρονομικὸν ἔγγραφον τοῦ Ἰοάου. Ὁ Καβράλ πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ δι' Ἀσίαν ἀπεβίβασε δύο κακούργους οὔστινας ἐπεφόρτισε νὰ ἐξετάσωσι τοὺς πόρους τοῦ τόπου, ὡς καὶ τὰ τῶν κατοίκων ἤθη καὶ ἔθιμα.

Τὴν 2 μαίου ὁ στόλος ἀπεμακρύνθη τῆς Βρασιλίας.

Τρομερὰ τρικυμία, διαρκέσασα εἰκοσιδύο ἡμέρας, κατετρόμαξε τοσοῦτον τοὺς ναύτας, οἵτινες ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀπελπισθέντες ἀνέμενον ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ καταποντισθῶσι.

Ἐν τῇ τρικυμίᾳ ταύτῃ τέσσαρα τῶν πλοίων κατεποντίσθησαν αὐτανδρα. Ἐν τούτων ἦτο τὸ ὑπὸ τοῦ Βαρθολομαίου Διάζ διοικούμενον, ὅστις πρῶτος ἀνεκάλυψε τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τρικυμιῶν τούτων παρέκαμψαν τὸ ἀκρωτήριον καὶ ἐπλησίαζον τὰς Ἀφρικανὰς παραλίας. Τὴν 20 ἰουλίου ἐφάνη ἡ Μοζαμβίκη. Τὴν φορὰν ταύτην οἱ Μαῦροι, ὑπεδέξαντο αὐτοὺς εὐνοϊκώτερον ὡσαντες τοῖς Πορτογάλλοις καὶ πρωρεῖς, οἵτινες τοὺς ὡδήγησαν εἰς Κιλόαν νῆσον περίφημον διὰ τὸ ἐμπόριον τῆς χρυσῆς κόνεως. Ἐκεῖ ὁ Καβράλ ἐπανεῦρε δύο τῶν πλοίων του, καὶ ματαιώσας δι' αἰφνιδίου ἁπλου συνωμοσίαν σκοπὸν ἔχουσαν τὴν γενικὴν τῶν Εὐρωπαίων σφαγὴν, ἔφθασαν αἰσίως εἰς Μελίνδην.

Ἐφωδιασθέντες προμηθειῶν καὶ παραλαβόντες ἱκανοὺς πρωρεῖς ἀνεχώρησαν διὰ Καλικοὺτ, ὅπου ἠγκυροβόλησαν τὴν 13 δεκεμβρίου 1500.

Τὴν φορὰν ταύτην ὁ Ζαμορῖνος προσηνέχθη φιλικώτερον ἢ κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Δεγάμα, ἀλλ' οἱ Μαῦροι ἐξερεθίσαντες τὸν λαὸν ὥρμησαν κατὰ τοῦ ἐμπορικοῦ καταστήματος τῶν Πορτογάλλων καὶ ἐφόνευσαν ἐξ αὐτῶν πεντήκοντα. Ὁ Καβράλ ἀντεκδικούμενος ἔκαυτε δέκα Ἰνδικὰ πλοῖα εὑρισκόμενα ἐν τῷ λιμένι, πλήρη ἐμπορευμάτων, ἐβομβαρδοβόλησε τὴν πόλιν καὶ ἀναχωρήσας ἀνέπλευσε τὴν παραλίαν τῆς Μαλαβάρης ἔφθασεν εἰς Κοχινὴν καὶ Κανανὼρ, καὶ συνάψας συμμαχίαν μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῶν πόλεων τούτων ἀπῆρε δι' Εὐρώπην· διαρκοῦντος τοῦ ταξειδίου του ἀνεκάλυψε παρὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς τὴν νῆσον Σοφάλαν καὶ τέλος τῇ 13 ἰουλίου 1501 εἰσῆλθεν εἰς Λισβῶνα, εὑρὼν μετ' εὐχαριστήσεως τὰ δύο τελευταῖα πλοῖα, ἅτινα ἐνόμιζεν ἀπολωλότα.

Ὁ βασιλεὺς Ἐμμανουὴλ πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς εἰσέτι τοῦ Καβράλ εἶχεν ἀποστείλει εἰς Ἰνδίας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων τέσσαρα πλοῖα ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Δανόβα. Ὁ θαλασσοπόρος οὗτος ἀνεκάλυψε μεταξὺ Μοζαμβίκης καὶ Κιλόας ἄγνωστον τέως νῆσον εἰς ἣν ἔδωκε τὸ ὄνομά του· ἀφιχθεὶς εἰς Μελίνδην ἔμαθε τὰ ἐν Καλικοὺτ συμβάντα καὶ μὴ διαθέτων ἱκανὰς δυνάμεις ἀπέφυγε νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὴν πόλιν ταύτην, διευθυνθεὶς εἰς Κοχινὴν καὶ Κανακὼρ, τῶν ὁποίων οἱ ἡγεμόνες ἦσαν εὐνοϊκοὶ εἰς τοὺς Εὐρωπαίους, καὶ φορτώσας πλεῖστα ὅσα ἐμπορεύματα ἐν τοῖς πλοίοις, ἰδίως ἀρωματικὰ, ἀνεχώρησε δι' Εὐρώπην. Καθ' ὁδὸν ὅμως καὶ πλησίον τοῦ Καλικοὺτ συνήντησε πολυάριθμον στόλον τοῦ Ζαμορινοῦ σκοποῦντος νὰ τὸν προσβάλῃ. Γενομένης δὲ ναυμαχίας, ἄλλα μὲν ἐκ τῶν ἐχθρικῶνν πλοίων συνέλαβεν, ἄλλα διεσκόρπισε καὶ ἄλλα ἐβύθισε. Ἐπέστρεψε δὲ τέλος εἰς Λισβῶνα ἀφοῦ ἀνεκάλυψε τὴν νῆσον τῆς Ἁγίας Ἑλένης ἐν τῷ Ἀτλαντινῷ Ὠκεανῷ.

Ὁ βασιλεὺς Ἐμμανουὴλ βλέπων ὅτι ἄνευ ἐνεργητικωτέρων μέτρων δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς Ἰνδοὺς ἐμπορικὰς μετὰ τῆς Πορτογαλλίας σχέσεις, ἐξώπλισε σπουδαῖον στόλον ἐκ δέκα πλοίων καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Β σκου Δεγάμα. Κατὰ τὴν νέαν ταύτην θαλασσοπορίαν οἱ Πορτογάλλοι ἱδρυσαν ἐν Μοζαμβίκῃ καὶ Σοφάλᾳ σταθμοὺς ἐμπορικοὺς, ὑπέβαλλον τὸν σάχην τῆς Βιλώας εἰς ἀξιοσήμαντον φόρον καὶ ἀπαντήσαντες πλησίον τοῦ Κανανὼρ Ἰνδικὸν πλοῖον, ἐρχόμενον ἐξ Ἀραβίας καὶ φέρον προσκυνητὰς τῆς Μέκκας, συνέλαβον αὐτὸ, καὶ νομίζοντες ὅτι διὰ τῶν βιαίων μέσων θὰ διέσπειρον τὸν τρόμον καὶ θὰ ἐπέσυρον τὸ σέβας καὶ τὴν ὑπακοὴν τῶν Ἰνδῶν, ἔσφαξαν ἅπαντας τοὺς προσκυνητὰς φεισθέντες μόνον εἴκοσι παιδίων βαπτισθέντα μετὰ ταῦτα ἐν Λισβῶνι.

Ὁ Βάσκος Δεγάμα συνάψας ἀμυντικὴν καὶ ἐπιθετικὴν συμμαχίαν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Κανανὼρ καὶ ἱδρύσας ἐμπορικὸν κατάστημα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἔφθασε πρὸ τοῦ Καλικοὺτ τὰ μένεα πνέων ἕνεκα τῶν προγενεστέρων συμβάντων. Συλλαβὼν ἅμα τῇ ἀφίξει του ὅλα τὰ ἐν τῷ λιμένι εὑρισκόμενα πλοῖα συλήσας τὰ ἐν αὐτοῖς ἐμπορεύματα καὶ αἰχμαλωτήσας ἑκατὸν περίπου Ἰνδοὺς ἔδωκε τετραήμερον προθεσμίαν εἰς τὸν Ζαμορῖνον, ἀπαιτῶν ἱκανοποίησιν. Οὐδεμίαν δὲ λαβὼν ἀπάντησιν κατὰ τὴν λῆξιν ἐκρέμασεν ἀπὸ τῶν κεραιῶν τῶν πλοίων καὶ τοὺς ἑκατὸν αἰχμαλώτους, καὶ κόψας περὶ τὴν ἐσπέραν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἀπέστειλε τὰ μέλη ταῦτα εἰς τὸν Ζαμορῖνον διά τινος τῶν αὐτοχθόνων νέας ποιούμενος ἀπειλάς. Ἀλλὰ καὶ αὐθις οὐδεμίαν λαβὼν ἱκανοποίησιν ἐβομβαρδοβόλησε τὴν πολιν καὶ μετέβαλεν αὐτὴν εἰς σωρὸν ἐρειπίων.

Ἀφήσας δὲ ἐν Ροχίνῃ πλοῖά τινα πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῆς Τρισυμπορᾶ διαμείναντος πιστοῦ τοῖς Πορτογάλλοις, ἐπανέκαμψεν εἰς Εὐρώπην. Ἀντὶ δὲ τιμῶν καὶ ἀμοιβῆς ἔδρεψεν ἀχαριστίαν καὶ ἐπὶ εἴκοσι καὶ ἓν ἔτος διετέλεσε διαθέσιμος.

Ἀπὸ τοῦ 1503 μέχρι τοῦ 1514 πολλὰς ἐκστρατείας ἐξετέλεσαν οἱ Πορτογάλλοι εἰς Ἰνδικὴν, ποιούμενοι κατακτήσεις διὰ τῶν ὁποίων μόνον ἠδύναντο νὰ ἐδραιώσωσι τὴν ἐξουσίαν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀνεκαλύφθη τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου ἐν Βρασιλίᾳ καὶ τρεῖς ἀκατοίκητοι νῆσοι ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ Ὠκεανῷ ὡς καὶ ἡ νῆσος Μαδαγασκάρη.

Κατεκτήθη ὅλη σχεδὸν ἡ Ἰνδικὴ, οἱ Πορτογάλλοι ἀνῆλθον μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ συνέστη οὕτω ἰσχυρὰ πορτογαλλικὴ ἀντιβασιλεία ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τοῦ Ἀλφόνσου Ἀλβουκὰρ, ἔχοντος τὸν τίτλον ἀντιβασιλέως. Ἀλλ' οὗτος συκοφαντηθεὶς ἔπεσεν ὑπὸ τὴν βασιλικὴν δυσμένειαν καὶ ἀπέθανεν ὑπὸ λύπης. Ὑπῆρξεν ὁ μόνος Πορτογάλλος ὅστις ἐν μεγίστῃ μόνον ἀνάγκῃ κατῆλθεν εἰς βίαια παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς μέτρα. Διὰ τοῦτο μετὰ τὸν θάνατόν του ἤρξατο ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ παρακμὴ τῆς κολοσσιαίας ταύτης ἀντιβασιλείας. Οἱ διάδοχοί του, ἄνδρες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπηνεῖς καὶ σκληροκάρδιοι, ἤρξαντο δεινῶς πιέζοντες τοὺς Ἰνδούς. Τὰ πλεῖστα τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων διελύθησαν, ἤμαζε δὲ μόνον ἡ ληστεία καὶ ἡ διαρπαγή. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀπέραντος αὕτη ἀποικία τῶν Πορτογάλων ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἱσπανῶν καὶ Ὁλλανδῶν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὴν κρατήσωσι.

Τέλος τοῦ πρώτου μέρους.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΟΙ ΚΑΤΑΚΤΗΤΑΙ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ.

Α.

Αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Κολόμβου εἶχον διεγείρει τὴν φαντασίαν πολλῶν ἐμπόρων καὶ εὐγενῶν. Περὶ τὸ 1499 διωργανίσθησαν τέσσαρες ἐκστρατεῖαι δαπάναις πλουσίων ἐφοπλιστῶν ἐν οἷς διεκρίνοντο οἱ Πινζὼν καὶ ὁ Ἀμέρικος Βεσπούκιος. Ἐκ τῶν ἐκστρατειῶν τούτων ἡ πρώτη συγκειμένη ἐκ τεσσάρων πλοίων ἐτέθη ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀλόνσου Χοϊλέδα, ἔχοντος ὡς πρωρέα τὸν Ἰωάννην Λακόζον καὶ τὸν Ἀμέρικος Βεσπούκιον ὡς ἀστρονόμον. Ἀνεχώρησε δὲ ὁ στόλος ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ἁγίας Μαρίας τὴν 20 μαΐου 1499.

Οἱ θαλασσοπόροι διευθυνθέντες νοτιοδυτικῶς ἀνεκάλυψαν ἐντὸς 27 ἡμερῶν τὴν Ἀμερικανικὴν χώραν τὴν ὁποίαν ὠνόμασαν Βενεζουέλαν, διότι τὰ οἰκήματα αὐτῆς ᾠκοδομημένα ἐπὶ πασάλων ἀνεμίμνησκον τὴν Βενετίαν. Ἀνεκάλυψαν κατόπιν τὴν νῆσον Μαργαρίταν καὶ ἔφθασαν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Παρία ἐν ὅρμῳ τινὶ ὀνομασθέντι ὅρμῳ τῶν μαργαριτῶν, διότι οἱ αὐτόχθονες ἐνησχολοῦντο ἰδίᾳ εἰς τὴν ἁλιείαν μαργαριτοφόρων ὀστράκων. Ὁ Χοδέϊας ὁδηγούμενος ὑπὸ τῶν χαρτῶν τοῦ Κολόμβου διῆλθε διὰ τοῦ στομίου τοῦ Δραγόνου καὶ διευθυνόμενος πρὸς τὴν δύσιν ἔφθασεν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Βέλας. Προσεγγίσας κατόπιν εἰς τὰς Καραΐβας νήσους ἠχμαλώτισε μέγαν ἀριθμὸν αὐτοχθόνων τοὺς ὁποίους ἐπανελθὼν εἰς Ἱσπανίαν κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1500 ἐπώλησεν ἐν Κάδεξ εἰς μυθώδεις τιμάς. Ὁ Ἀμέρικος Βεσπούκιος εἶχε προηγηθῆ αὐτοῦ ἐπανελθὼν εἰς Ἱσπανίαν τὴν 18 ὀκτωβρίου 1499.

Οἱ ἱστορικοὶ διαφωνοῦσι μεγάλως περὶ τῆς ἀξίας τῶν ναυτικῶν ἐκδρομῶν τοῦ Βεσπουκίου· ἐξάγων δέ τις βέβαιον συμπέρασμα δύναται νὰ ἀποφανθῇ μετὰ πε-

ποιθήσεως ὅτι ἡ ἀνακαλυφθεῖσα χώρα ἔπρεπε νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ Κολόμβου καὶ οὐχὶ τὸ τοῦ Βεσπουκίου.

Ὁ Ἀμέρικος Βεσπούκιος ἐπιχειρήσας τρία εἰσέτι ταξείδια ἀπεβίωσε τέλος ἐν Σεβίλλῃ τὴν 22 φεβρουαρίου 1512, ἔχων καὶ αὐτὸς τὴν πεποίθησιν, ὡς καὶ ὁ Κολόμβος, ὅτι εἶχε προσεγγίσει εἰς τὰ ἀσιατικὰ παράλια. Πολλοὶ τὸν ἐκατηγόρησαν ὡς ψεύστην, ἀπατεῶνα καὶ ὡς θελήσαντα νὰ ἐπισκιάσῃ τὴν δόξαν τοῦ Κολόμβου καὶ νὰ οἰκειοποιηθῇ τὴν τιμὴν τῆς ἀνακαλύψεως· ἀλλ' ἔχουσιν ἄδικον, διότι ὁ Βεσπούκιος ἠγαπᾶτο καὶ ἐξετιμᾶτο ὑπό τε τοῦ Κολόμβου καὶ τῶν συγχρόνων του. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων του μάλιστα οὐδὲν ἐξάγεται δυνάμενον νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὰς περὶ τῆς φιλοδοξίας του φήμας. Ἐὰν ἡ ἀνακαλυφθεῖσα χώρα ὠνομάσθη Ἀμερικὴ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν πλάνην τῶν περὶ γεωγραφίας συγγραφάντων.

Τῷ 1503 Ὑλακόλιμός τις, τοῦ ὁποίου τὸ ἀληθὲς ὄνομα πρέπει νὰ ἦναι Μαρτῖνος Βαλτσεμσίλερ, ἐδημοσίευσεν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν κοσμογραφίαν προτείνας πρῶτος τὸ ὄνομα Ἀμερικὴ εἰς τὴν νέαν χώραν. Τῷ 1509 ἕτερον γεωγραφικὸν σύγγραμμα δημοσιευθὲν ἐν Στρασβούργῳ ἐπαναλαμβάνει τὴν πρότασιν τοῦ Ὑλακολίμου· τῷ 1520 ὁ Πομπόνιος Μελᾶς ἐδημοσίευσεν ἐν Βάλλῃ γεωγραφικὸν χάρτην τοῦ νέου κόσμου, φέροντα τὸ ὄνομα Ἀμερική. Πλεῖστοι μετὰ τοῦτο συγγραφεῖς μετεχειρίσθησαν τὸ αὐτὸ ὄνομα.

Ἔτη τινὰ βραδύτερον, αὐτὸς ὁ ἴδιος Ὑλακόλιμος, ἐντελεστέρας λαβὼν πληροφορίας περὶ τοῦ ἀληθοῦς τῆς Ἀμερικῆς εὑρέτου, ἐποιήσατο νέαν ἔκδοσιν τοῦ συγγράμματός του ἀντικατασήσας παντελῶς τὸ ὄνομα τοῦ Βεσπουκίου διὰ τοῦ τοῦ Κολόμβου. Ἀλλ' ἦτο λίαν ἀργά, διότι ἡ πλάνη εἶχεν ἤδη καθιερωθῇ.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐγένοντο ἐκστρατεῖαί τινες, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς πλουτισμὸν καὶ εὕρεσιν χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων ἢ διὰ νέας ἀνακαλύψεως.

Ἡ πλεονεξία τῶν Ἱσπανῶν εἶχε φθάσει εἰς τὸ μὴ περαιτέρω. Τῷ 1511 ὁ Διέγος Δελασκαὶ μετὰ τριακοσίων ἀνδρῶν ἐπεχείρει τὴν κατάκτησιν τῆς Κούβας εἰς ἀνηκούστους βασάνους ὑποβαλὼν τοὺς αὐτόχθονας ὅπως τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ δείξωσι ποῦ ἔκειτο ὁ χρυσὸς καὶ οἱ λίθοι. Ἀπόκοψις τῶν χειρῶν, τύφλωσις, σταγόνες ζέοντος ἐλαίου ἢ ἀναλελυμμένου μολύβδου καὶ πυρὰ κατὰ περιόδους ἦσαν αἱ βάσανοι διὰ τῶν ὁποίων ἀντήμειβον τὴν ἁπλότητα καὶ ἀγαθότητα τῶν ἀκάκων ἐκείνων λαῶν.

Τῷ 1504 καὶ 1505 ὁ Ἰωάννης Λακόζος ἡγούμενος τεσσάρων πλοίων ἠρεύνησε τὸν κόλπον τῆς Οὐράβας. Τῷ 1507 ὁ Ἰωάννης Διὰζ Δεσέλης μετὰ τοῦ Ἰανὲζ Πινζὼν ἀνεκάλυψεν εὐρυτάτην ἐπαρχίαν ὀνομασθεῖσαν Γιουκατάν. Ταὐτοχρόνως ὁ Διέγος Ὀκάμβος περιέπλεε τὴν Κούβαν, καὶ πρῶτος ἀνεγνώρισεν ὅτι ἡ χώρα αὕτη, ἣν ὁ Κολόμβος ἐθεώρει στερεάν, ἦτο νῆσος.

Δύο ἔτη βραδύτερον ὁ Ἰωάννης Διὰζ Δεσέλης καὶ ὁ Πινζὼν διευθυνθέντες πρὸς νότον πρὸς τὸν Ἰσημερινόν, ἔφθασαν μέχρι 40ου βαθμοῦ μεσημβρινοῦ πλάτους καὶ παρετήρησαν μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἡ χώρα αὕτη παρετείνετο δεξιόθεν ἐπ' ἄπειρον. Πολλάκις ἀπεβιβάσθησαν, ἀλλὰ στερούμενοι ἐπαρκῶν μέσων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐγκατασταθῶσι.

Πρῶτοι ὁ Ἀλόνσος Χοϊέδας καὶ ὁ Διέγος Νικουέσας ἐσκέφθησαν νὰ ἱδρύσωσιν ἀποικίας ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ καὶ λαβόντες παρὰ τοῦ Φερδινάνδου τὴν ἀπαιτουμένην ἄδειαν καὶ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα ἀπέπλευσαν καὶ ἵδρυσαν. ὁ μὲν πρῶτος τὴν ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Βέλας μέχρι τοῦ Δαριανοῦ κόλπου χώραν, ὁ δὲ δεύτερος τὴν ἀπὸ τοῦ κόλπου τούτου μέχρι τῆς τοῦ ἀκρωτηρίου «Χάριτι θείᾳ». Ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν τούτων ἀγριώτεροι καὶ πολεμικώτεροι ἀντέστησαν κατὰ τῶν Ἱσπανῶν καὶ ἡ πάλη ὑπῆρξε πεισματωδεστάτη. Ἐν μιᾷ μόνον μάχῃ ἑβδομήκοντα ἐκ τῶν ἀνδρῶν τοῦ Χοδεΐδα εὗρον τὸν θάνατον ὑπὸ τὰ βέλη τῶν Ἰθαγενῶν, ὅπλα τρομερὰ βεβρεγμένα διὰ Κουράρου τοσοῦτον ὀξέως δηλητηρίου, ὥστε ἕκαστον τραῦμα παρηκολουθεῖτο ὑπὸ τοῦ θανάτου. Ἐπὶ τέλους ἀμφότεραι αἱ ἀποικίαι κατεστράφησαν σχεδὸν ἐντὸς ἑνὸς ἔτους, ἀφ' ἑνὸς μὲν διαρκῶς ὑπὸ τῶν ἀγρίων πολεμούμεναι, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑφιστάμεναι παντοίας κακουχίας καὶ νόσους. Οἱ ἐπιζήσαντες ἐσχημάτισαν ἐν τῷ Δαριανῷ κόλπῳ ἀποικίας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Βαλβόα ὀνομασθεῖσαν Ἁγίαν Μαρίαν Ἐλαντίγαν.

Τὴν 1ην μαρτίου 1512 ὁ Πόνσος Δελεὼν ἐξοπλίσας ἰδίαις δαπάναις τρία πλοῖα ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ λιμένος Ἁγ. Γερμανοῦ Πορτορίκου κατευθυνόμενος εἰς τὰς Λουκαίας νήσους καὶ τὸ ἀρχιπέλαγος Βαχάμα καὶ προσπαθῶν νὰ ἀνεύρῃ μίαν πηγὴν τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ, κατὰ τὸ λέγειν τῶν Ἰνδῶν, εἶχε τὴν ἰδιότητα νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν νεότητα καὶ τὸ κάλ-

Ἀμέρικος Βεσπούκιος.

λος, καὶ δὲν εὗρε μὲν τὴν πηγὴν ἀλλ' ἀνεκάλυψεν εὐφορωτάτην χώραν ἥντινα ὠνόμασε Φλωρίδα. Ἐπιμένων δὲ εἰς τὴν εὕρεσιν τοῦ εἰρημένου ὕδατος ἐπορεύετο ἀπὸ νήσου εἰς νῆσον· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀποκαμὼν ἀνεχώρησε διὰ Πορτορῖκον ἀφεὶς τὸν Παρὲς Ὀρτούβιον καὶ τὸν πρωρέα Ἀντώνιον Ἀλαμῖνον μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἐξακολουθήσωσι τὰς ἐρεύνας.

Ὁ Βάλβουας ὅστις, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, εἶχε μείνει ἀρχηγὸς τῆς μικρᾶς ἀποικίας τῆς Ἁγίας Μαρίας Ἐλαντίγας παραιτηθεὶς τῶν κατὰ τῶν ἀγρίων βιαίων μέτρων ἐκολάκευε κα' περιεποιεῖτο αὐτούς. Λαβὼν πολυτίμους πληροφορίας περὶ τῆς χρυσῆς λεγομένης χώρας τὴν ὁποίαν αὐτὸς μὲν δὲν ηὐτύχησε νὰ εὕρῃ, ἀλλὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ὁποίας κατὰ πολλὰ διηυκόλυνεν. Ἔμαθεν ὡσαύτως ὅτι εἰς ἀπόστασιν ἓξ ἡμερῶν εὑρίσκετο μεγάλη θάλασσα (ἡ μετὰ ταῦτα ὀνομασθεῖσα Εἰρηνικὸς Ὠκεανὸς), ἥτις ἔβρεχε τὸ Περοῦ, χώραν ἐμπεριέχουσαν χρυσὸν ἄφθονον.

Συνεπείᾳ τῶν πληροφοριῶν τούτων ὁ Βάλβουας ἄγων ἑκατὸν ἐννενήκοντα ἄνδρας ἅπαντας ἠσκημένους εἰς τὴν σκληραγωγίαν καὶ εἰς τὸν μετὰ τῶν Ἰνδῶν πόλεμον ἀνεχώρησε διὰ ξηρᾶς ἀκολουθούμενος καὶ ὑπὸ χιλίων Ἰνδῶν· μετὰ κοπιωδεστάτην πορείαν διαρκέσασαν εἴκοσι πέντε ἡμέρας καὶ καθ' ἣν πλειστάκις ἠναγκάσθη νὰ πολεμήσῃ μετὰ τῶν ἀγρίων διὰ τῆς χώρας τῶν ὁποίων διήρχετο ἠδυνήθη τέλος ν' ἀνακαλύψῃ ἀπὸ τῆς κορυφῆς ὄρους τινὸς τὸν ἀχανῆ ἐκεῖνον Ὠκεανόν,[1] καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἔφθασεν εἰς τὴν παραλίαν, καὶ κρατῶν ἐν μὲν τῇ μιᾷ χειρὶ ξῖφος γυμνὸν, ἐν δὲ τῇ ἄλλῃ τὴν σημαίαν τῆς Καστίλλης ἐλάμβανε κατοχὴν τοῦ Ὠκεανοῦ ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας.

Ἡ ἀνακαλυφθεῖσα παραλία τοῦ Εἰρηνικοῦ κεῖται νοτίως τοῦ Παναμᾶ καὶ μέχρι σήμερον καλεῖται κόλπος τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ, ὡς ἐνόμισεν αὐτὴν τὸ πρῶτον ὁ Βάλβουας.

Ἐκ διαφόρων πληροφοριῶν ἃς ὁ Βάλβουας συνέλεξε παρὰ τῶν πέριξ Καζίκων καὶ καθ' ἃς ὑπῆρχε πρὸς νότον εὐρύτατον κράτος, ὅπου ἔρρεεν ὁ χρυσὸς, συνεπέρανεν ὅτι ἦτον ἐγγὺς τῶν Ἀσιατικῶν χωρῶν, ἃς εἶχε περιγράψει ὁ Μάρκος Πόλος.

Πολλάκις ὁ Βάλβουας διῆλθε τὸν ἰσθμὸν τοῦ Δαριανοῦ λαβὼν πάντοτε νέας διευθύνσεις καὶ ἐξερευνήσας τὴν χώραν· κατασκευάσας πλοῖα καὶ σπουδαίως ἐξοπλισθεὶς ἔμελλε διερχόμενος τὸν Ὠκεανὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν κατάκτησιν τοῦ Περοῦ, ἀλλ' ὁ διοικητὴς τοῦ Δαριανοῦ Πεδράριος Δαβίλας ζηλοτυπήσας αὐτὸν ἐπὶ τῇ δόξῃ ἣν εἶχεν ἀποκτήσει τὸν ἐδολοφόνησε, καὶ οὕτω ἡ κατάκτησις τοῦ Περοῦ ἐβράδυνε κατὰ εἰκοσιπέντε ἔτη.

Τῷ 1518 ὁ Ἰωάννης Κριόλβας διοικῶν τέσσαρα πλοῖα ἐφοπλισθέντα ὑπὸ τοῦ Διέγου Βελασκαὶ καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ πρωρέως Ἀλαμινοῦ ἀπῆρχετο πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς χώρας Γιουκατάμ. Μετὰ ναυσιπλοΐαν δεκατριῶν ἡμερῶν ὁ Κριάλδος ἀνεκάλυπτεν εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς Γιουκατὰμ ἀπόστασιν τὴν νῆσον Κοσουμὲλ, παρέκαμπτε τὸ ἀκρωτήριον Χοτὸχ καὶ εἰσῆρχετο εἰς τὸν ὅρμον τῆς Καμπέχης. Τὴν 10 μαΐου ἀπεβιβάζετο εἰς Ποτογχὰμ, ἥστινος οἱ κάτοικοι, καίτοι ἐκπληττόμενοι ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν πλοίων ἅτινα ἐνόμιζον ὡς θαλάσσια τέρατα, ἀντέστησαν οὐχ ἧττον πεισματωδῶς, φονεύσαντες πεντήκοντα ἑπτὰ Ἱσπανοὺς καὶ πολλοὺς τραυματίσαντες. Τοῦτο ἠνάγκασε τὸν Κριάλδον ν' ἀναχωρήσῃ, καὶ ἐξακολουθήσας νὰ παραπλέῃ κατὰ μῆκος τὴν παραλίαν τοῦ Μεξικοῦ εἰσῆλθε τὴν 17 μαΐου εἰς ῥυάκά τινα καλούμενον Ταβάσκον ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων.

Ἀναχωρήσαντες ἐκεῖθεν ἠγκυροβόλησαν μετά τινας ἡμέρας παρὰ τὸ στόμιον ποταμοῦ τινος ὀνομασθέντος «ποταμοῦ τῶν σημαιῶν» ἕνεκα τῶν πολλῶν λευκῶν σημαιῶν τὰς ὁποίας οἱ αὐτόχθονες ὕψωσαν ὡς σημεῖον εἰρήνης ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῶν Εὐρωπαϊκῶν πλοίων. Ἐκεῖ ὑπεδέχθησαν τὸν Κριάλδον μετὰ θεϊκῶν τιμῶν προσενεγκόντες αὐτῷ πλείστους πολυτίμους λίθους. Οἱ Ἱσπανοὶ λαβόντες κατοχὴν τῆς χώρας ταύτης ἀνεκάλυψαν μετ' ὀλίγον τὴν νῆσον Σακριφίτσιος (θυσίαι) διότι εὗρον ἐν αὐτῇ πέντε Ἰνδοὺς θυσιασθέντας ἐπί τινος βωμοῦ. Κατόπιν ἀνεκάλυψαν ἑτέραν νῆσον ὀνομασθεῖσαν Ἅγιος Ἰωάννης, καὶ ἀφοῦ ἀπέστειλαν εἰς Κούβαν ἓν ἐκ τῶν πλοίων των φορτωμένον χρυσὸν, ἐξηκολούθησαν παραπλέοντες καὶ ἀνεκάλυψαν τὴν Τοῦσταν καὶ Τοῦσπαν συλλέγοντες διαφόρους πληροφορίας περὶ τῆς χώρας. Ἕνεκα δὲ τῆς κακῆς τῶν πλοίων καταστάσεως, τῶν διαφόρων ἀσθενειῶν, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψωσι, φθάσαντες τῇ 15 νοεμβρίου εἰς Κούβαν.

Σπουδαιότατα ὑπῆρξαν τὰ διὰ τοῦ ταξειδίου τούτου ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα. Ὄχι μόνον ἔμαθον ὅτι ἡ Γιουκατὰμ δὲν ἦτο νῆσος ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀκρωτηρίου εἰς ἀκρωτήριον ἐρευνήσαντες τὴν χώραν διέκρινον ἐν αὐτῇ πολιτισμὸν πολὺ ἀνώτερον τοῦ τῶν Ἀντιλλῶν. Ὁ ἄφθονος ἰδίᾳ χρυσὸς εἶχεν ὑπερεκεντήσει τὴν δίψαν τοῦ πλούτου, καὶ οἱ Ἱσπανοὶ τῆς Κούβας προετίθεντο νέαν νὰ τελέσωσι ἐκδρομήν· δὲν ἐπέπρωτο ὅμως εἰς τὸν Κριάλδον νὰ δρέψῃ τοὺς καρποὺς τοῦ ταξειδίου τούτου.

[1] Ἐκ τοῦ ὄρους τούτου ἐκαλλιτέχνησεν ὁ Ἀμερικανὸς Ἄλστων τὸ ὡραῖον αὐτοῦ τοπίον τὸ ἐκτεθὲν ἐν τῇ Ἐθνικῇ Πινακοθήκῃ τῆς Ἀγγλίας.

Β.

Ὁ Δελασκαὶ χωρὶς νὰ περιμείνῃ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Κριάλδου ἀπέστειλε τὸν χρυσὸν εἰς Ἱσπανίαν καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ συμβουλίου τῶν Ἰνδιῶν καὶ τοῦ ἀρχιερέως τῆς Βούργης ὅπως περιβληθῇ διὰ μεγαλητέρας ἐξουσίας καὶ δυνηθῇ νὰ ἐπιχειρήσῃ νέας κατακτήσεις· προητοίμαζε δὲ ταὐτοχρόνως ἰσχυρὸν στόλον, ἀλλὰ φιλύποπτος, γλίσχρος καὶ δεσποτικὸς ἐδυσκολεύετο νὰ εὕρῃ ἀρχηγὸν τῆς νέας θαλασσοπορίας. Ἐπὶ τέλους ἀνέθηκεν εἰς τὸν Φερνάνδον Κορτὲς τὴν διοίκησιν τοῦ νέου στόλου. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Δελασκαὶ συνεπείᾳ ραδιουργιῶν ἄλλων τινῶν ἀπεφάσισε νὰ τῷ ἀφαιρέσῃ τὴν ἀρχηγίαν, ὅπερ μαθὼν ὁ Κορτὲς συνήθροισε τοὺς ἀνθρώπους του καὶ ἀνεχώρησε διὰ νυκτὸς μ' ὅλον τὸν ἀτελῆ ἐξοπλισμὸν τῶν πλοίων.

Ἐν Μαράκᾳ ὁ Κορτὲς συνεπλήρωσε τὰ ἐφόδιά του καὶ προσείλκυσεν ἐν τοῖς πλοίοις πολλοὺς ἐκ τῶν ἀρχαίων συμπλωτήρων τοῦ Κριάλδου. Ὁ Κορτὲς προσήγγισεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα καὶ Χαβκνην ὅπου παρέλαβε καὶ ἄλλας ζωοτροφίας· οἱ διοικηταὶ τῶν χωρῶν τούτων εἶχον λάβει διαταγὰς παρὰ τοῦ Δελασκαὶ νὰ συλλάβωσι τὸν Κορτὲς καὶ παρακωλύσωσι τὸ ταξείδιον· ἀλλὰ βλέποντες ὅτι αὐτὸς ἠγαπᾶτο σφόδρα ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς πλοίοις, δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐκτελέσωσι τὴν σύλληψίν του.

Τέλος τῇ 18 φεβρουαρίου 1519 ἀπέπλευσεν ὁ Κορτὲς ἐκ Χαβάνης ἄγων ἑνδεκα πλοῖα, τὸ μεγαλείτερον τῶν ὁποίων εἶχεν ἑκατὸν τόννων χωρητικότητα. Ἑκατὸν δέκα ναῦται, πεντήκοντα τρεῖς στρατιῶται, διακόσιοι Ἰνδοὶ, γυναῖκές

τινες καὶ δέκα τηλεβόλα ἀπετέλουν τὸ ἐνεργητικὸν τῆς ὅλης ἐκστρατείας.

Μετὰ σφοδρὰν τρικυμίαν προσήγγισαν εἰς τὴν νῆσον Κοζουμὲλ, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἠσπάσθησαν ἀμέσως τὸν χριστιανισμὸν ὑπὸ φόβου· εὑρέθη δὲ μεταξὺ αὐτῶν Ἱσπανός τις ὀνόματι Ἱερώνυμος Ἀγουϊλὰρ ἐπὶ ὀκταετίαν αἰχμάλωτος τῶν Ἰνδῶν ἐν τῇ νήσῳ, ἐχρησίμευσε μεγάλως κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ὡς διερμηνεύς.

Ὁ Κορτὲς προχωρῶν ἔφθασεν εἰς Ρῖον Ταβάσκον ἐλπίζων νὰ εὕρῃ ἐνταῦθα τὴν αὐτὴν φιλόφρονα ὑποδοχὴν, οἵας εἶχε τύχει καὶ ὁ Κριάλδος. Αἱ διαθέσεις ὅμως τῶν κατοίκων εἶχον μεταβληθῆ, καὶ πολλαὶ συνεκροτήθησαν μάχαι, ἀλλ' ἐπὶ τέλους οἱ Ἱσπανοὶ ἀπέβησαν νικηταὶ, λαβόντες ζωοτροφίας καὶ ὀλίγον χρυσὸν καὶ αἰχμαλωτίσαντες εἴκοσι γυναῖκας μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ ὀνομασθεῖσα Μαρίνα ἐγένετο ὀνομαστὴ διὰ τὰς μετὰ ταῦτα σπουδαίας πρὸς τὴν Ἱσπανίαν ἐκδουλεύσεις της.

Ὁ Κορτὲς διευθυνόμενος πάντοτε πρὸς δυσμὰς καὶ ζητῶν κατάλληλον μέρος ἀποβιβάσεως ἔφθασεν ἐπὶ τέλους εἰς Ἅγιον Ἰωάννην Οὐλόαν. Χάρις τῇ Μαρίνᾳ ὁ Κορτὲς ἐπληροφορήθη ὅτι οἱ λαοὶ τοῦ μέρους τούτου ἦσαν ὑπήκοοι μεγάλης τινὸς αὐτοκρατορίας, καὶ ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ των κατῴκει ἐν Τενοχτλιτὰν (Μεξικὸν) κείμενον εἰς ἀπόστασιν ἑβδομήκοντα περίπου λευγῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ. Ὁ Κορτὲς καθησύχασε τοὺς Ἰνδοὺς, διαβεβαιώσας αὐτοὺς περὶ τῶν εἰρηνικῶν του προθέσεων καὶ ἀπεβιβάσθη ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ νοσώδους παραλίας τῆς Βέρα Κρούζας. Ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν ὁ διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας τὸ ὄνομα Τοτέλλος, παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τοῦ Κορτὲς εἶπεν αὐτῷ ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος νὰ ἀναχωρήσῃ· ἀλλ' ἐκεῖνος παρατάξας εἰς μάχην τὸν ὀλιγάριθμόν του στρατὸν καὶ διατάξας τὸν κανονοβολισμὸν κατεπτόησε τοὺς Ἰνδούς.

Ὁ αὐτοκράτωρ Μοντεζούμης ἐὰν εἶχε τὴν δραστηριότητα τοῦ Κορτὲς λίαν εὐκόλως θὰ κατέβαλε τοὺς Ἱσπανοὺς καὶ θὰ ἠνάγκαζεν αὐτοὺς ν' ἀναχωρήσωσι, καὶ αἱ τύχαι τοῦ νέου κόσμου ἐντελῶς θὰ παρήλλασσον· εἰς οὐδὲν ὅμως προέβη δραστήριον μέτρον.

Ἐν τούτοις νέαι διαταγαὶ τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὸν Κορτὲς κατέστησαν σοβαρωτέραν τὴν θέσιν αὐτοῦ, διότι πᾶσα σχέσις μεταξὺ αὐτοχθόνων καὶ Ἱσπανῶν διεκόπη. Ὁ Κορτὲς ἐπιμένων ὅμως κατέθηκεν ἐν τῇ Βέρᾳ Κρούζῃ τὰ θεμέλια ὁμωνύμου φρουρίου ὅπερ ἔμελλε νὰ ἦναι βάσις τῶν ἐργασιῶν του. Διωργάνωσε ταὐτοχρόνως εἶδος πολιτικῆς κυβερνήσεως. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπεσταλμένοι τῆς πόλεως Ζαμπουάλας, μὴ ἀνεχομένης τὸν ζυγὸν τοῦ Μοντεζούμη, ἦλθον αἰτοῦντες παρὰ τοῦ Κορτὲς συμμαχίαν καὶ προστασίαν. Ἐννοεῖται ὅτι ἐγένοντο δεκτοὶ μετὰ μεγάλης προθυμίας· ὁ Κορτὲς μετέβη εἰς Ζαμπουάλαν, καὶ ἀφοῦ ἔκτισε παρὰ τὴν παραλίαν ἰσχυρὸν φρούριον ἔπεισε τοὺς κατοίκους νὰ μὴ πληρώσωσι πλέον φόρους εἰς τὸν Μοντεζούμην, προέτρεψε δὲ αὐτοὺς ν' ἀσπασθῶσι τὸν χριστιανισμὸν ἀνατρέψας καὶ κατασυντρίψας τὰ εἴδωλά των ὅπως τοῖς ἀποδείξῃ ὅτι οἱ θεοί των ἦσαν ὅλως ἀνίσχυροι.

Ἐν τῷ μεταξὺ συνέβαινεν ἐν Βέρᾳ Κρούζῃ στάσις τῶν στρατιωτῶν του ἐπιθυμούντων νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Κούβαν· ὅπως δὲ ἐξαλείψῃ πᾶσαν ἐλπίδα ἐπιστροφῆς διέταξε καὶ ἔρριψαν εἰς τὴν ξηρὰν πάντα τὰ πλοῖα ὑπὸ τὴν πρόφασιν ὅτι δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ χρησιμοποιηθῶσι, καὶ οὕτω διὰ τοῦ ἀληθῶς ἀνηκούστου τούτου καὶ θρασέος πραξικοπήματος ἠνάγκαζε τοὺς συντρόφους του ἢ νὰ νικήσωσιν ἢ ν' ἀποθάνωσι.

Τὴν 16 αὐγούστου ἀνεχώρει ἐκ Ζαμπουάλας ἄγων πεντακοσίους στρατιώτας, διακοσίους Ἰνδοὺς ἀχθοφόρους, δεκαπέντε ἵππους καὶ ἓξ τηλεβόλα, καὶ

μετ' ὀλίγον ἔφθασεν εἰς τὰ σύνορα τῆς μικρᾶς δημοκρατίας τῆς Πασκάλας τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι, ἐχθροὶ τῆς δουλείας, ἦταν ἀπὸ πολλοῦ εἰς πόλεμον μετὰ τοῦ Μοντεζούμη· ἕνεκα τούτου ὁ Κορτὲς ἐκολακεύετο ὅτι θὰ συνεμάχει μετὰ τῶν λαῶν τούτων. Ζητήσας δὲ τὴν ἄδειαν νὰ διέλθῃ διὰ τῆς χώρας των, ἔλαβεν ἀρνητικὴν ἀπάντησιν· οἱ πρέσβεις του ἐκρατήθησαν ὡς ὅμηροι καὶ ἐπὶ δεκατέσσαρας ἡμέρας ἠναγκάσθη προχωρῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν νὰ μάχηται μετὰ τῶν Πασκαλινῶν οἵτινες, εἰς τριάκοντα χιλιάδας ἀνερχόμενοι, ἀνθίσταντο πεισματωδέστατα· ἐπὶ τέλους ὅμως ὑπέκυψαν εἰς τὴν ἰσχὺν τῶν τηλεβόλων καὶ ἐδέχθησαν τὴν ὑπὸ τοῦ Κορτὲς προτεινομένην εἰρήνην, κηρυχθέντες ὑποτελεῖς τῆς Ἱσπανίας καὶ ὁρκισθέντες νὰ ὑποστηρίξωσι τὸν Κορτὲς εἰς τὰς ἐκστρατείας του.

Μετὰ εἰκοσαήμερον διαμονὴν ἐν Πασκάλᾳ ὁ Κορτὲς ἐπανέλαβε τὴν πορείαν του πρὸς τὸ Μεξικὸν, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἓξ χιλιάδας Πασκαλινοὺς ὡς ἐπικούρους. Διηυθύνθη κατ' ἀρχὰς πρὸς τὴν Χολούλαν πόλιν τὴν ὁποίαν οἱ Ἰνδοὶ ἐθεώρουν ὡς ἁγίαν καὶ ὡς ἕδραν τῶν θεῶν των καὶ τὴν ὁποίαν κατῴκει λαὸς πολυάριθμος καὶ φανατικός. Ὁ Κορτὲς εἰσελθὼν ἐν αὐτῇ παρ' ὀλίγον ἐγίνετο θῦμα αὐτός τε καὶ οἱ σύντροφοί του, καθότι ὁ Μοντεζούμης εἶχε διοργανώσει σοβαρὰν ἐνέδραν· χάρις ὅμως τῇ Μαρίνᾳ, ὁ ἱσπανὸς στρατηγὸς ἐπληροφορήθη τὰ τεκταινόμενα, καὶ συλλαβὼν ἐξαίφνης τοὺς προκρίτους τοῦ λαοῦ, αὐτοὺς μὲν κατεδίκασεν ἀμέσως εἰς θάνατον, διέταξε δὲ γενικὴν σφαγὴν τῶν κατοίκων καὶ πυρπόλησιν τῶν ναῶν καὶ τῆς πόλεως ἐν γένει.

Ταῦτα πάντα τοσοῦτον ἐφόβησαν τοὺς Ἰνδοὺς ὥστε ὁ Κορτὲς κατὰ τὴν μεταξὺ Χολούλας καὶ τοῦ Μεξικοῦ ἀπόστασιν οὐδὲν ἄλλο ἔπραττεν ἢ νὰ δέχηται πρεσβείας ὑποταγῆς καὶ παράφορα κατὰ τῆς δυναστείας τοῦ Μοντεζούμη.

Οἱ Ἱσπανοὶ ἔφθασαν τέλος εἰς τὸ Μεξικὸν πρωτεύουσαν τοῦ Μοντεζούμη καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ παρ' αὐτοῦ μετὰ μεγάλων τιμῶν καὶ πλουσίων δώρων· ἐπειδὴ ὅμως ἡ πόλις ἦτον ἐκτισμένη ἐπὶ πασσάλων καὶ ἡ περικύκλωσις τῆς συνοικίας, ἔνθα κατῴκησαν οἱ Ἱσπανοὶ, ἦτο λίαν ἐπίφοβος, ὁ Κορτὲς σχεδὸν διὰ τῆς βίας ἠνάγκασε τὸν Μοντεζούμην νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπαγρύπνησίν του, καὶ οὕτω ἐπὶ ἓξ μῆνας ὁ ἱσπανὸς στρατηγὸς ἐκυβέρνα τὴν αὐτοκρατορίαν ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος, εἰσπράττων τοὺς φόρους καὶ τὰ πάντα διευθύνων. Ὅταν ὅμως ἠθέλησε νὰ προσηλυτίσῃ τὸν Μοντεζούμην εἰς τὸν χριστιανισμὸν, ἀποπειραθεὶς νὰ θραύσῃ τὰ εἴδωλα τῶν αὐτοχθόνων συνήντησε σπουδαίαν ἀντίστασιν καὶ εἶδε τοὺς Μεξικανοὺς ἑτοίμους νὰ ἐκδικήσωσι παντὶ σθένει τὰς πρὸς τοὺς θεούς των μελετωμένας ὕβρεις. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Κορτὲς ἐλάμβανε τὴν ἐκ Βέρα Κρούζας εἴδησιν ὅτι πολλὰ πλοῖα εἶχον φθάσει πρὸ τοῦ λιμένος. Τὰ πλοῖα ταῦτα, δεκαοκτὼ τὸν ἀριθμὸν, ἦσαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Παμφίλου Ναρβαὲζ, καὶ ἀπεστέλλοντο ὑπὸ τοῦ Διέγου Δελασκαὶ μὲ τὴν διαταγὴν νὰ συλληφθῇ ὁ Κορτὲς καὶ νὰ ἀποσταλῇ εἰς Κοῦβαν ὅπως δικασθῇ.

Ὁ Παμφίλος ἀπεβιβάσθη ἄνευ ἀντιστάσεως πλησίον τῆς Βέρας Κρούζας καὶ προσεκάλεσε τὸν διοικητὴν αὐτῆς Σανδοβάλην νὰ τῷ παραδώσῃ τὴν πόλιν· ἀλλ' οὗτος συλλαβὼν τοὺς δύο πρέσβεις τοῦ Παμφίλου τοὺς ἔπεμψεν εἰς Μεξικὸν πρὸς τὸν Κορτές. Ὁ τελευταῖος ὅμως περιποιηθεὶς αὐτὸν καὶ λαβὼν τὰς ἀναγκαίας πληροφορίας τὸν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Παμφίλον προτείνων αὐτῷ συμβιβασμόν· ἀλλ' οὗτος δὲν ἐδέχθη, καὶ προχωρήσας εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ζαμποάλαν ἄγων τριακοσίους περίπου στρατιώτας καὶ δώδεκα τηλεβόλα. Ὁ Κορτὲς ἔχων πολὺ ὀλιγώτερον στρατὸν ἀπῆλ-

θεν οὐχ ἧττον πρὸς συνάντησιν καὶ εἰσελθὼν διὰ νυκτὸς εἰς Ζαμπούλαν κατελαβε τοὺς ἐχθροὺς ἀνετοίμους καὶ ἠχμαλώτισε τόν τε Παμφίλον καὶ τοὺς στρατιώτας του ἀπωλέσας μόνον δύο ἄνδρας. Περιποιηθεὶς δὲ τοὺς νικηθέντας καὶ προτείνας αὐτοῖς ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς Κούβαν ὅπως συμμερισθῶσι τὴν τύχην του ἀπέτυχε τὸ τελευταῖον· καὶ οὕτω ἀμέριμνος καὶ θριαμβεύων ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Μεξικόν, ὅπου τὸν ἀνέμενον νέαι σκηναί.

Κατὰ τὴν ἀπουσίαν του οἱ αὐτόχθονες ἐπανέστησαν κατὰ τῶν Ἱσπανῶν, ἐφόνευσαν ἢ ἐπλήγωσαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν καὶ ἐκράτησαν τοὺς λοιποὺς περικυκλωμένους, καὶ ἀφίχθη μὲν ἐγκαίρως ὁ Κορτὲς ὅπως λύσῃ τὴν πολιορκίαν, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἦτον ἠναγκασμένος νὰ συγκρούηται μετὰ τῶν αὐτοχθόνων, οἵτινες ἕνεκα τοῦ σχηματισμοῦ τῆς πόλεως κατελάμβανον διὰ νυκτὸς τοὺς κυριωτέρους δρόμους καὶ ἐν μιᾷ δεδομένῃ στιγμῇ ἡ ὑποχώρησις τῶν Ἱσπανῶν ἠδύνατο νὰ γίνῃ δυσκολωτάτη ἂν ὄχι ἀδύνατος.

Ὁ Κορτὲς μεταχειριζόμενος τὸ γόητρον καὶ τὸ σέβας ὅπερ ἐνήσκει ὁ Μοντεζούμης ἐπὶ τῶν αὐτοχθόνων κατέπεισεν αὐτὸν νὰ ἀναβῇ ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ κατευνάσῃ διὰ τῆς παρουσίας του καὶ τῶν λόγων του τοὺς ἐπαναστάτας. Ἅμα ὅμως ὁ δυστυχὴς ἐφάνη ἐπὶ τοῦ τείχους ἡ μανία τοῦ πλήθους ὑπερηύξησε καὶ ὁ δυστυχὴς ἔπεσε προσβληθεὶς ὑπὸ βελῶν καὶ λίθων. Οἱ Ἰνδοὶ καταπτοηθέντες ἐπὶ τῷ ἐγκλήματι ὅπερ ἔπραξαν, ἔπαυσαν ἀμέσως τὴν μάχην φεύγοντες καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ καταναοήσας ἐπὶ τέλους τὴν θέσιν του καὶ μεταμεληθεὶς ἐπὶ τῇ προτέρᾳ του εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς εὐπειθίᾳ ἀπέσπασε τοὺς ἐπιδέσμους τῶν τραυμάτων του, ἠρνήθη νὰ λάβῃ πᾶσαν τροφὴν καὶ ἀπέθανε καταρώμενος τοὺς Ἱσπανούς.

Οὐδεμία φυσικῷ τῷ λόγῳ ὑπελείπετο μετὰ ταῦτα ἐλπὶς συμφιλιώσεως μετὰ τῶν Μεξικανῶν, καὶ ἔπρεπε πάσῃ θυσίᾳ καὶ ὅσον ἔνεστι ταχύτερον ν' ἀποσυρθῶσι τῆς πόλεως, ὅπου ἠδύναντο πολιορκούμενοι ν' ἀποθάνωσι τῆς πείνης· τοῦτο ἐννοήσας ὁ Κορτὲς ἤρξατο ἑτοιμαζόμενος ὅπως ἐξέλθῃ τῆς πόλεως. Μυρίας δυσκολίας ὑπέστη κατὰ τὰς προετοιμασίας ταύτας. Οἱ Μεξικανοὶ τὸν ἐστενοχώρουν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον· δύο μάλιστα ἐξ αὐτῶν ἐν ἐφόδῳ τινὶ ἀναγνωρίσαντες τὸν Κορτὲς τὸν ἐπλησίασαν μετὰ δειλίας καὶ συστολῆς, προσποιούμενοι ὅτι ἐζήτουν ἔλεος καὶ καταφύγιον. Ἀλλ' αἴφνης ἁρπάσαντες αὐτὸν τὸν συμπαρέσυρον παρὰ τὰς ἐπάλξεις ὅπως πέσωσιν ἀπὸ τοῦ τείχους, καὶ αὐτοὶ μὲν φονευόμενοι ἀλλὰ καὶ τὸν ἐχθρὸν τοσούτων συμφορῶν των ἐκδικούμενοι. Ὁ Κορτὲς ὅμως διὰ τῆς ἐκτάκτου ἰσχύος καὶ εὐκαμψίας του κατώρθωσε ν' ἀποσπασθῇ τῶν χειρῶν των. Οἱ δύο δὲ ἀνδρεῖοι Μεξικανοὶ κρημνισθέντες ἀπὸ τοῦ τείχους ἐφονεύθησαν.

Ἡ ὑποχώρησις ἀπεφασίσθη ἐπὶ τέλους καὶ ἐν καιρῷ μάλιστα νυκτὸς, διότι Ἱσπανός τις στρατιώτης, περὶ τὴν ἀστρολογίαν ἀσχολούμενος, εἶχε προείπει ὅτι ἡ ἔξοδος διὰ νυκτὸς γινομένη θὰ ἐπετύγχανε.

Κατὰ τὸ μεσονύκτιον λοιπὸν οἱ Ἱσπανοὶ ἤρξαντο κινούμενοι· ἐκτὸς τῶν Ἱσπανῶν στρατιωτῶν ὁ Κορτὲς εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγάς του καὶ τὰ ἀποσπάσματα τῆς Πασκάλας, Ζαμποάλας καὶ Χολοέλας, ἅτινα ἀνήρχοντο εἰσέτι εἰς ἑπτὰ χιλιάδας ἄνδρας. Ὁ Σανδοβὰλ διώκει τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν, ὁ Κορτὲς εὑρίσκετο ἐν τῷ κέντρῳ μετὰ τῶν ἀποσκευῶν, τῶν τηλεβόλων καὶ τῶν αἰχμαλώτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκετο εἷς υἱὸς καὶ δύο θυγατέρες τοῦ Μοντεζούμη. Ὁ Ἀλβοράδορ καὶ ὁ Δελασκαὶ Δελεὼν διώκουν τὴν ὀπισθοφυλακήν. Μόλις ὅμως οἱ Ἱσπανοὶ ἐπάτησαν ἐπὶ τοῦ προχώματος ὅπερ ἔφερον εἰς Τακούβαν, καὶ ἦτο τὸ συντομώτερον, προσεβλήθησαν παν-

ταχόθεν ὑπὸ ἀναριθμήτων ἐχθρῶν, ἐνῷ ταὐτοχρόνως πολυάριθμα πλοιάρια ἐξηρεύγοντο βέλη καὶ λίθους. Οἱ Ἱσπανοὶ παραζαλισθέντες καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ κινηθῶσι ἠγνόουν τί ἔπραττον. Πανταχόθεν περικυκλούμενοι ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν σφάζονται ἀνηλεῶς· οὐδεὶς πλέον ὑπακούει εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ ἕκαστος φροντίζει δι' ἑαυτὸν καὶ μόνον.

Οὐδεμία ἐφαίνετο σωτηρία· ὅτε ὁ Κορτὲς συναθροίσας μόλις ἑκατὸν ἄνδρας κατώρθωσε νὰ διέλθῃ τὸ πρόχωμα· μετὰ ταῦτα θέτει ἐν τάξει τοὺς στρατιώτας του ἀφικνουμένους ὁλονὲν καὶ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς ἐκείνων οἵτινες εἶχον τὰ ἐλαφρότερα τραύματα εἰσβάλει εἰς τὸ κέντρον τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐπιτυγχάνει τὴν ἀπαλλαγὴν πολλῶν ἐκ τῶν ἰδικῶν του, ἀφιχθεὶς πρὸ τῆς ἡμέρας εἰς Κούβαν, καὶ μόλις ἐκεῖ δυνηθεὶς νὰ κρίνῃ περὶ τῶν ἀπωλειῶν του. Τέσσαρες χιλιάδες Ἰνδοὶ, Πασκαλινοὶ καὶ Χολοελανοὶ καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἵπποι εἶχον φονευθῇ· ὅλον τὸ πυροβολικὸν, αἱ ζωοτροφίαι καὶ τὸ μεγαλείτερον μέρος τῶν ἀποσκευῶν ἔμειναν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐχθρῶν· πολλοὶ ἀξιωματικοὶ ὡσαύτως ἐφονεύθησαν, πάντες δὲ οἱ περισωθέντες κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἄνευ ἐξαιρέσεως ἦσαν τετραυματισμένοι.

Προχωρήσαντες κατελήφθησαν ἐκ νέου πλησίον τῆς Ὀτούμπας ὑπὸ πολυαρίθμων ἐχθρῶν τοὺς ὁποίους ἱστορικοί τινες ἀναβιβάζουσιν εἰς διακοσίας χιλιάδας. Ἡ στιγμὴ ἦτο κρίσιμος, καὶ οὐδὲ εἷς Ἱσπανὸς ἠδύνατο νὰ διαφύγῃ. Ὁ Κορτὲς, ἐπὶ κεφαλῆς ὀλίγων περισωθέντων ἱππέων, ὁρμᾷ εἰς τὸ κέντρον τῶν ἐχθρῶν καὶ κατορθώνει νὰ φονεύσῃ τὸν στρατηγόν των καὶ ν' ἁρπάσῃ τὴν σημαίαν. Τοῦτο κατεθορύβησε τοὺς Μεξικανοὺς οἵτινες ἐγκατέλιπον ἀμέσως τὸ πεδίον τῆς μάχης φεύγοντες δρομαῖοι. Οἱ Ἱσπανοὶ εὗρον ἀναρίθμητα λάφυρα καὶ ἀπεζημιώθησαν κατά τι διὰ τὰ τελευταῖά των παθήματα.

Ὁ Κορτὲς εὑρὼν φιλικωτάτην ὑποδεξίωσιν ἐν Πασκάλᾳ καὶ ἔχων ἀνέπαφον τὴν Δέρα Κρούζαν ἐσκέπτετο ἀντεκδίκησιν. Πρὸ τούτου ὅμως ἀπέστειλε τέσσαρα πλοῖα εἰς τὴν Ἱσπανικὴν νῆσον ὅπως συλλέξῃ ἐθελοντὰς καὶ ἀγοράσῃ πυρίτιδα καὶ προμηθείας. Ταὐτοχρόνως κατεσκεύασε δώδεκα μικρὰ πλοιάρια, τὰ ὁποῖα διαλελυμένα ἔμελλε νὰ μετακομίσῃ κατὰ τεμάχια εἰς τὴν λίμνην τοῦ Μεξικοῦ ὅπως τὰ χρησιμοποιήσῃ ἐν καιρῷ εὐθέτῳ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔχων ἐπικούρους καὶ τοὺς Πασκαλινοὺς ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ταπεάκας καὶ ἄλλων γειτνιαζουσῶν χωρῶν, ἐξασκήσας οὕτω τοὺς στρατιώτας του. Τὴν δὲ 28 δεκεμβρίου 1520 ἐξεστράτευσε τὸ δεύτερον κατὰ τοῦ Μεξικοῦ ἄγων πεντακοσίους πεντήκοντα πεζοὺς καὶ τεσσαράκοντα ἱππεῖς ὡς καὶ χιλίους Πασκαλινούς.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μοντεζούμη διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀδελφός του Καταλαβάκας, καὶ τοῦτον ἀποθανόντα ὑπὸ εὐφλογίας διεδέχθη ὁ ἀνεψιός του Γουατιμοζῖνος, γνωστὸς διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὰ προτερήματά του.

Ἡ καθαυτὸ πολιορκία τοῦ Μεξικοῦ ἤρξατο τὸν μάϊον τοῦ 1521 καὶ παρετάθη ἐπὶ πολὺ ἕνεκα τῆς γενναίας τῶν Μεξικανῶν ἀντιστάσεως. Ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ τὰ 3/4 τῆς πόλεως εἶχον καταστραφῇ ὑπὸ τῶν ἱσπανικῶν τηλεβόλων, ὁ Γουατιμοζῖνος προετράπη ὑπὸ τῶν συμβούλων του ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς πόλεως· ἀλλ' ἡ φέρουσα αὐτὸν λέμβος συνελήφθη καὶ ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἱσπανῶν.

Ὁ Κορτὲς εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἡρωϊκὴν πόλιν, ἀλλὰ τὰ ἄπειρα πλούτη ἅτινα προσεδόκα νὰ εὕρῃ δὲν ὑπῆρχον ἢ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εἶχον ριφθῇ ἐν τῇ λίμνῃ. Οἱ στρατιῶται τοῦ Κορτὲς ἦσαν καταδυσαρεστημένοι, ὅπερ τὸν ἠνάγκασε νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὸ νὰ βασανισθῇ διὰ πυρᾶς ὁ Γουατιμοζῖνος καὶ ὁ πρῶτός του

ὑπουργός. Ἀναφέρουσιν ὅτι καθ' ἣν σιγμὴν οἱ Ἱσπανοὶ ὑπεδαύλιζον τὸ πῦρ ὑπὸ τὴν ἐσχάραν ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦσαν ἐξηπλωμένα τὰ δύο θύματα, ὁ ὑπουργὸς ἐστράφη πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὡσεὶ τῷ ἔλεγε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν παῦσιν τῆς βασάνου· ἀλλ' ἐκεῖνος κατέπνιξε τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ὑπουργοῦ του διὰ τῆς ἑξῆς ἀπαντήσεως· « Μήπως ἐγὼ εἶμαι εἰς τὸ λουτρὸν ἢ εἰς καμμίαν ἄλλην διασκέδασιν; » Ἡ φράσις αὕτη μετεποιήθη ἀκολούθως ὡς ἑξῆς· « Μήπως ἐγὼ εἶμαι ἐπὶ ρόδων; »

Κυριευθείσης τῆς πρωτευούσης τοῦ Μεξικοῦ ἔπεσε πλέον ἡ Μεξικανικὴ αὐτοκρατορία, καὶ οἱ μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένοι ἡγεμόνες ἔστελλον πρέσβεις ὅπως προσφέρωσι τὴν ὑποταγήν των εἰς τὸν Κορτές. Οὗτος δὲ ἐνησχολεῖτο νὰ διοργανώσῃ τὴν κατακτηθεῖσαν χώραν, ἀνήγειρεν ἐκ νέου τὴν πόλιν τοῦ Μεξικοῦ, διένειμε γαίας εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς καὶ ἐκτὸς τῶν Πασκαλινῶν ἀνεκήρυξε δούλους ὅλους τοὺς ἄλλους Ἰνδούς, τοὺς ὁποίους μικρὸν κατὰ μικρὸν προσηλύτιζεν εἰς τὸν χριστιανισμὸν διὰ φραγκισκανῶν ἱερέων. Ταὐτοχρόνως ἔστελλεν ἀποσπάσματα μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ἵδρυεν ἐμπορικὰ καταστήματα εἰς τὰς μᾶλλον καταλλήλους χώρας. Εἰρηνεύσας δὲ τὴν χώραν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Χριστοβὰλ Δεσλὶδ σπουδαῖον στρατὸν μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἱδρύσῃ ἀποικίαν εἰς Χονδούρας καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἀνακαλύψῃ στενόν τι θέτον εἰς συγκοινωνίαν τὸν Ἀτλαντικὸν μετὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἀλλ' ὁ Δεσλὶδ μόλις ἀναχωρήσας ἐκήρυξεν ἑαυτὸν ἀνεξάρτητον. Ὁ Κορτὲς ἀπέστειλεν ἀμέσως ἕνα τῶν συγγενῶν του πρὸς σύλληψιν τοῦ ἀντάρτου· κατόπιν δὲ ἀνεχώρησε καὶ ὁ ἴδιος τὰ πλεῖστα ὑποστὰς καθ' ὁδὸν, καὶ ἀφιχθεὶς τέλος εἰς Ἀκουλὰν πόλιν ἀκμαιοτάτην ὅπου ἀνέλαβεν ἐκ τῶν κακουχιῶν· ἐκεῖθεν δὲ διηυθύνθη εἰς Βουένταν Βίσταν ὅπου μαθὼν τὸν φόνον τοῦ Δεσλὶδ καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας ἐπέστρεψεν εἰς Μεξικόν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἀπέστελλε τὸν Ἀλβαράδον πρὸς νότον τοῦ Μεξικοῦ ὅστις κατέκτησε τὰς ἐπαρχίας Ζακατσιλὰν, Τεχουαντεσὲ, Σοκονοῦσκον, Οὐτλάνλαν καὶ ἵδρυσε τὴν πόλιν τῆς Γουατεμάτης.

Μόλις ἐπιστρέψας εἰς Μεξικὸν ἔλαβε διαταγὴν παρὰ τῆς ἱσπανικῆς κυβερνήσεως νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἱσπανίαν ὅπως ἀπολογηθῇ. Συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ φίλου του Σανδοβὰρ ἀνεχώρησε φέρων μεθ' ἑαυτοῦ πολλοὺς ἀρχηγοὺς αὐτόχθονας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχε καὶ υἱός τις τοῦ Μοντεζούμη. Ἀφιχθεὶς εἰς Ἱσπανίαν ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ πλήθους μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ὁ Ε'. ἰδὼν ὅτι αἱ κατ' αὐτοῦ συκοφαντίαι δὲν εἶχον ὑπόστασιν τὸν ἐδέχθη φιλοφρόνως χορηγήσας αὐτῷ τὸν τίτλον ἀρχιστρατήγου τῆς νέας Ἱσπανίας, ἣν εἶχε κατακτήσει, καὶ μαρκησίου della Nalle de Oajaca, χωρὶς ὅμως νὰ τῷ ἀποδώσῃ καὶ τὴν πολιτικὴν διοίκησιν τῶν κατακτηθεισῶν χωρῶν.

Ὁ Κορτὲς νυμφευθεὶς τὴν ἀνεψιὰν τοῦ δουκὸς Βεγιὰρ καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ὑπομένῃ ζωὴν ἥσυχον ἀνεχώρησεν ἐκ νέου τῷ 1530 διὰ Μεξικόν. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αἱ ἐκεῖ ἀρχαὶ τῷ προύξένουν διαφόρους δυσαρεσκείας, ἀηδιάσας ἀπεσύρθη εἰς Γερναβάκαν, ὅπου εἶχε γαίας ἀπεράντους καὶ ἐνησχολήθη εἰς τὴν γεωργίαν.

Τῷ 1533 ἐφώπλισε δύο στολίσκους διευθυνθέντας βορειοδυτικῶς τοῦ Εἰρηνικοῦ. Εἷς ἐξ αὐτῶν ἔφθασεν εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς Καλλιφορνικῆς χερσονήσου χωρὶς ὅμως νὰ ἀνεύρῃ στενὸν μεταξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ· πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀπέπλευσε καὶ αὐτὸς ὁ Κορτὲς τῷ 1536, ἀλλ' οὐδὲν κατορθώσας ἀπέστειλε τῷ 1539 διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν Οὐλόαν μετά τινων πλοίων. Ὁ θαλασσοπόρος

οὗτος εἰσέδυσεν εἰς τὸ βάθος τοῦ κόλπου καὶ ἀνερχόμενος κατὰ μῆκος τὴν ἐξωτερικὴν παραλίαν τῆς χερσονήσου ἔφθασε μέχρι 29ου βορείου πλάτους. Ἐκεῖ ἀπέστειλεν εἰς τὸν Κορτὲς ἓν ἐκ τῶν πλοίων, αὐτὸς δὲ προύχώρησε πρὸς βορρᾶν, ἀλλ' ἡ τύχη του διατελεῖ ἄγνωστος.

Αἱ ἀτυχεῖς αὗται ἐπιχειρήσεις ἀπέβησαν δαπανηρόταται διὰ τὸν Κορτὲς, συνετέλεσαν οὐχ ἧττον εἰς τὸ νὰ καταστήσωσι γνωστὴν τὴν παραλίαν τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ ἀπὸ τοῦ ὅρμου τοῦ

Φερνάνδος Κορτές.

Παναμᾶ μέχρι τοῦ Κολοράδου· ἀπεδείχθη ὅτι ἡ Καλλιφορνία ἦτο χερσόνησος καὶ οὐχὶ νῆσος, καὶ ὅτι ἡ πορφυρᾶ λεγομένη θάλασσα ἦτο μέγας κόλπος καταλήγων εἰς τὴν ξηρὰν καὶ οὐχὶ εἰς τὸν πόλον, ὡς ἐνόμιζον.

Ὁ Κορτὲς ἐλθὼν εἰς διενέξεις μετὰ τοῦ ἀντιβασιλέως τοῦ Μεξικοῦ καὶ βλέπων ἑαυτὸν ραδιουργούμενον ἀεννάως καὶ περιφρονούμενον ἐπέστρεψεν εἰς Ἱσπανίαν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ψυχρότητα καὶ ἀδιαφορίαν ἀπήντησε παρὰ τῷ βασιλεῖ Καρόλῳ Ε'. Διεκδικῶν τὰ ἐπὶ τοῦ Μεξικοῦ δικαιώματά του ἐπέτυχε μὲν τὴν

παραπομπὴν τῆς ἀγωγῆς του ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τῶν Ἰνδιῶν, ἀλλ' αἱ συζητήσεις παρετείνοντο ἐπ' ἄπειρον. Διηγοῦνται ὅτι ἡμέραν τινα σταματήσας τὴν ἅμαξαν τοῦ Καρόλου Ε'. διερχομένου καὶ ἀνελθὼν ἐπὶ τὴν ἀναβάθραν ἠθέλησε νὰ ὑπομνήσῃ ἑαυτὸν τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' οὗτος προσποιούμενος ὅτι δὲν τὸν γνωρίζει ἠρώτησε τοὺς περὶ αὐτὸν τίς εἶναι ὁ ἄνθρωπος οὗτος; Εἶμαι, ἀπήντησεν ὑπερηφάνως, ὁ Κορτὲς ἐκεῖνος ὅστις σοὶ ἔδωκε περισσοτέρας ἐπαρχίας ἢ ὅσας πόλεις σοὶ ἀφῆκαν οἱ προπάτορές σου. Μ' ὅλην τὴν ἀχαριστίαν ταύτην ὁ Κορτὲς συνώδευσεν ὡς ἐθελοντὴς τὸν βασιλέα κατὰ τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν του εἰς Ἀλγερίαν, ἥτις βεβαίως θὰ ἐπετύγχανεν ἐὰν αἱ συμβουλαὶ τοῦ Κορτὲς ἠκούοντο. Ἐπιστρέψας εἰς Ἱσπανίαν ἐπανέλαβε τὰς ἀπαιτήσεις του ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος· ἡ προφανὴς αὕτη ἀδικία τοσοῦτον τὸν ἐπηρέασεν ὥστε ἀπέθανεν ὑπὸ λύπης τὴν 10 νοεμβρίου 1547 ἐν Καστιλέγᾳ τῆς Οὐέστης.

Γ'.

Αἱ πληροφορίαι ἃς εἶχε συλλέξει ὁ Βάλβοας περὶ τοῦ πλοῦ τῶν πρὸς νότον τοῦ Παναμᾶ χωρῶν προεκάλεσαν πολλὰς ἰδιωτικὰς ἐκστρατείας ἐκ μέρους τῶν Ἱσπανῶν ἀπάσας ἀποτυχούσας ἕνεκα ἀπειρίας τῶν ἀρχηγῶν καὶ ἐλλείψεως μέσων.

Ἐπὶ τέλους ὁ Φραγκῖσκος Πιζάρος, ὅστις εἶχε συνοδεύσει τὸν Βάλβοαν καὶ ἦτον ἐνήμερος τῶν χωρῶν ἐκείνων, συνεταιρίσθη μετὰ δύο τυχοδιωκτῶν, τοῦ Διέγου Ἀλμάγρου καὶ Φερνάνδου Λουκαί. Ὁ Πιζάρος ἡγούμενος ἑνὸς μόνου πλοίου φέροντος 114 ἄνδρας ἀνεκάλυψεν εἰς πεντήκοντα λευγῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Παναμᾶ τὴν ἐπαρχίαν Περοῦ καὶ κατόπιν μίαν ἄλλην χώραν τὴν ὁποίαν ὠνόμασε «Κεκαυμένων λαῶν». Ἀλλ' εὑρὼν ἀντίστασιν ἀπὸ μέρους τῶν αὐτοχθόνων ἀπώλεσε πολλοὺς ἄνδρας καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Χιγχάνην. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀλμάγρος ὅστις εἶχε μείνει ἐν Παναμᾷ ἐξοπλίσας ἕτερον πλοῖον ἔφθασε μέχρι τοῦ ῥύακος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἀπέχοντος ἀπὸ τοῦ Παναμᾶ ἑκατὸν λεύγας. Μὴ ἀπαντήσας ὅμως τὸν Πιζάρον ἀνῆλθε μέχρι τῆς χώρας τοῦ Κεκαυμένου λαοῦ καὶ ἐκεῖ διακρίνας σημεῖά τινα τῆς ἐπισκέψεως τοῦ συνεταίρου του ἀπεβιβάσθη. Ἀλλ' οἱ αὐτόχθονες καὶ κατ' αὐτοῦ ἀντιστάντες τὸν ἠνάγκασαν ν' ἀναχωρήσῃ· ἐπὶ τέλους δὲ ἀναπλέων πάντοτε τὴν παραλίαν καὶ ἀφιχθεὶς εἰς Χιγχάνην συνήντησε τὸν Πιζάρον. Ἀμφότεροι ἤδη κατῆλθον καὶ αὖθις, ἀλλ' ὅπου καὶ ἂν προσήγγισαν ἀπήντησαν πεισματώδη ἀντίστασιν καὶ πάσχοντες ταυτοχρόνως ὑπὸ ἐλλείψεως ζωοτροφιῶν ἔφθασαν εἰς τὴν χώραν Καταμὲζ ὅπου εὗρον ἀφθόνους τροφάς· ἀλλ' ἡ ἀντίστασις τῶν αὐτοχθόνων ἐξηκολούθει, καὶ τοῦτο ἠνάγκασε τὸν Ἀλμάγρον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Παναμᾶ πρὸς παραλαβὴν ἐπικούρων, ἐνῷ ὁ Πιζάρος ὤφειλε νὰ τὸν περιμείνῃ ἐν τῇ μικρᾷ νήσῳ Κόκ.

Ὁ διοικητὴς ὅμως τοῦ Παναμᾶ Λὸζ Ῥῖος ὄχι μόνον δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Ἀλμάγρον νὰ προσλάβῃ νέους ἐπικούρους ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν νῆσον Κὸκ ἀπέστειλε πλοῖον πρὸς παραλαβὴν τοῦ Πιζάρου καὶ τῶν συντρόφων του. Ὁ Πιζάρος οὐχ ἧττον ἐπέμεινε καὶ μείνας μόνον μετὰ δώδεκα ἀνδρῶν, τῶν ἐπιλοίπων ἀναχωρησάντων, ἀπεσύρθη εἰς ἑτέραν ἀκατοίκητον νῆσον ἀπέχουσαν περισσότερον τῆς Κὸκ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε Κοργόνην. Καὶ διέμεινεν ἐκεῖ ἀπὸ πέντε μῆνας τρεφόμενος αὐτός τε καὶ οἱ σύντροφοί του μὲ ἰχθεῖς μόνον καὶ ὄστρακα καὶ ἀναμένων ἐπικουρίας παρὰ τοῦ Ἀλμάγρου καὶ Λουκαί. Ἐπὶ τέλους ὁ Λὸζ Ῥῖος ἐνώπιον τῶν διαμαρτυρήσεων τῆς ἐν Παναμᾷ ἀποικίας ἀπέστειλεν ἐκ δευτέρου ἓν πλοῖον πρὸς παραλαβὴν τοῦ Πιζάρου· ἀπηγόρευσε δὲ τὴν ἐν τῷ πλοίῳ ἐπιβίβασιν στρατιωτῶν ὅπως ἀναγκάσῃ τὸν Πιζάρον ἑκόντα ἄκοντα νὰ ἐπιστρέψῃ.

Οἱ ἐν Κοργόνῃ Ἱσπανοὶ ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ πλοίου λησμονήσαντες τὰς στερήσεις των καὶ ἐμμένοντες πάντοτε ἐν τοῖς περὶ νέων ἀνακαλύψεων σκοποῖς των ἔπεισαν τοὺς ἐλθόντας ναύτας νὰ μείνωσι μετ' αὐτῶν· καὶ οὕτως ἅπαντες ὁμοῦ ἀντὶ νὰ λάβωσι τὴν πρὸς τὸν Παναμᾶ ἄγουσαν, ἀπέπλευσαν πρὸς νότον, καὶ ἀφοῦ ἀνεκάλυψαν τὴν νῆσον Ἁγ. Κλάραν ἔφθασαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Τουμπέζης, κειμένης πέραν τοῦ 3° νοτίου πλάτους, καὶ ἐκεῖ διέκρινον μεγαλοπρεπέστατον ναὸν καὶ ἀνάκτορον ἀνῆκον εἰς τὸν Ἴγκας ἡγεμόνα τοῦ τόπου. Ἡ χώρα αὕτη ἦτο κατῳκημένη καὶ εὔφορος· ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπερ κατεθάμβωσε τοὺς Ἱσπανοὺς ἦν ὁ πολὺς χρυσὸς καὶ ἄργυρος διὰ τοῦ ὁποίου οἱ αὐτόχθονες κατεσκεύαζον καὶ τὰ ἐλάχιστα οἰκιακά των πράγματα.

Ὁ Πιζάρος ἀποστείλας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν δύο ἐκ τῶν ἀνθρώπων του πρὸς ἔρευναν τῆς χώρας καὶ λαβὼν κατὰ τὴν ἐπιστροφήν των ἐξαιρέτους πληροφορίας ἀπέπλευσεν ἐκεῖθεν χωρῶν πάντοτε πρὸς νότον καὶ προσήγγισεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς Πάϊταν, Σογαράταν καὶ εἰς τὸν ὅρμον τῆς Σάντα Κρούζας, τῆς ὁποίας ἡ βασίλισσα, τὸ ὄνομα Καπιλάνα, μετὰ τοσαύτης φιλοφροσύνης ὑπεδέξατο τοὺς ξένους, ὥστε πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔμειναν παρ' αὐτῇ. Προχωρήσας δὲ μέχρι τοῦ Πόρτο Σάντου ὁ Πιζάρος ἐπανέλαβε τὴν πρὸς τὸν Παναμᾶ ἄγουσαν ὅπου καὶ ἔφθασε κατατρίψας δύο ὁλόκληρα ἔτη εἰς ἐπικινδύνους ἐπιχειρήσεις διὰ τὰς ὁποίας ὁ Ἀλμάγρος καὶ ὁ Λουκαὶ ἐδαπάνησαν ὅλην των τὴν περιουσίαν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Λὸζ Ῥῖος ἠρνεῖτο πάντοτε νὰ χορηγήσῃ στρατιώτας, ἀπεφάσισεν ὁ Πιζάρος νὰ μεταβῇ εἰς Ἱσπανίαν καὶ ζητήσῃ τὴν προστασίαν τοῦ βασιλέως Καρόλου ὅπως κατακτήσῃ τὰς ἀνακαλυφθείσας χώρας. Ὑποβαλὼν δὲ τῷ βασιλεῖ τὴν ἔκθεσίν του ἐπέτυχε διά τε ἑαυτὸν καὶ τοὺς κληρονόμους του τὸν τίτλον διοικητοῦ καὶ ἀρχιστρατήγου τοῦ Περοῦ καὶ ἑτέρους εὐγενείας τίτλους διὰ τὸν Ἀλμάγρον καὶ Λουκαί· αὐτὸς δὲ ὑπεχρεοῦτο νὰ συλλέξῃ διακοσίους πεντήκοντα ἄνδρας, πλοῖα καὶ ζωοτροφίας. Μεταβὰς εἰς Τρουξίλον τόπον τῆς γεννήσεώς του παρέλαβε καὶ τοὺς τέσσαρας ἀδελφούς του· ὀλίγους δὲ μόνον ἐπιτυχὼν νεοσυλλέκτους ἀπῆλθεν εἰς Παναμᾶ καὶ διεκοίνωσε τὰ γενόμενα εἰς τοὺς συνεταίρους του Ἀλμάγρον καὶ Λουκαί.

Οἱ τρεῖς ὁμοῦ συνεταῖροι μόλις ἠδυνήθησαν νὰ ἐξοπλίσωσι τρία μικρὰ πλοῖα καὶ συλλέξωσιν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα στρατιώτας· καὶ ὁ μὲν Ἀλμάγρος ἔμεινεν ἐν Παναμᾷ ὅπως προετοιμάσῃ ἐπικουρίας, ὁ δὲ Πιζάρος μετὰ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν ἀνεχώρησε κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1531. Μετὰ τριήμερον θαλασσοπορίαν προσωρμίζοντο εἰς Ἅγιον Ματθαῖον καὶ παραπλέοντες ἔφθασαν τέλος εἰς τὴν χώραν Χουάκην ὅπου εὗρον σπουδαίαν λείαν χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων. Ὁ Πιζάρος φορτώσας τὰ δύο του πλοῖα ἀπέστειλεν αὐτὰ εἰς Παναμᾶ καὶ Νικαραγουάην.

Ἐξακολουθῶν δὲ τὴν πρὸς νότον πορείαν του ἔφθασεν εἰς Πόρτο Διέγον ὅπου μετ' ὀλίγον συνήντησαν αὐτὸν ὁ Σεβα-

στιανὸς, Βεναλκαζὰρ καὶ ὁ Ἰωάννης Φερνανδὲς φέροντες αὐτῷ δώδεκα ἱππεῖς καὶ τριάκοντα πυροβολιστάς· ἔφθασαν δὲ ἄνευ δυσκολίας μέχρι τῆς νήσου Ποίνας ἐν τῷ κόλπῳ Νουαγακίλ. Ἀλλὰ σπουδαία ἀντίστασις τῶν αὐτοχθόνων ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Τουμπέζην, ὅπου διαμείναντες τρεῖς μῆνας καὶ ἀκαταπαύστως ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων προσβαλλόμενοι, διηυθύνθησαν εἰς Ῥῖον Πουίρα, ἀνεκάλυψαν τὸν λιμένα τῆς Πάϊτας καὶ ἵδρυσαν τὴν ἀποικίαν τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Χιλοῦ. Ἐκεῖ δὲ ὁ Πιζάρος ἐδέξατο πρεσβείαν τοῦ Χουασκὰρ ζητοῦντος βοήθειαν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀταχουάλ.

Ἤδη ὀλίγα τινὰ περὶ Περοῦ.

Καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ Ἱσπανοὶ ἐπεχείρουν τὴν κατάκτησιν τῆς ἐπαρχίας ταύτης τὸ Περοὺ ἐξετείνετο εἰς ἀπόστασιν χιλίων πεντακοσίων μιλίων ἐπ τῆς παραλίας τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ, μεσογείως δὲ διήρχετο καὶ αὐτὰ τὰ ὄρη Ἄνδα προχωρῶν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Κατ' ἀρχὰς, ὡς λέγουσιν οἱ ἱστορικοὶ, τὴν χώραν ταύτην ἀπήρτιζον διάφοροι φυλαὶ ἄγριαι καὶ βάρβαροι ἀεννάως ἀλληλομαχόμεναι. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ ὁλοκλήρους αἰῶνας· ἐπὶ τέλους εἷς ἀνὴρ καὶ μία γυνὴ τιτλοφορούμενοι τέκνα τοῦ ἡλίου, ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τοὺς Ἰνδοὺς ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς λίμνης Τιτικάκας· ὁ ἀνὴρ ὠνομάζετο Μάγκο Καπάκ, ἡ δὲ γυνὴ Μαμὰ Ὀέλω, ἔχοντες ἀμφότεροι μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐπιβάλλουσαν φυσιογνωμίαν, εἵλκυσαν τὸ σέβας καὶ τὴν ὑπακοὴν τῶν Ἰνδῶν, καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος συγχωνεύσαντες διαφόρους φυλὰς ἵδρυσαν τὴν αὐτοκρατορίαν τοῦ Περοῦ ὑπὸ τὸ κυριαρχικὸν ὄνομα Αὐτοκρατορία τῶν Ἴνκα, καὶ ᾠκοδόμησαν τὴν πόλιν Οὔσκον, ἐδίδαξαν τοῖς ὑπηκόοις των τὴν γεωργίαν καὶ τὰς τέχνας, εἰσήγαγον νόμους καὶ κατήρτισαν τακτικὸν πολιτικὸν κράτος, τὸ ὁποῖον ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοσοῦτον προώδευσε καὶ ηὐξήθη ὥστε ἐγένετο τὸ πρῶτον κράτος τοῦ νέου κόσμου. Ἦτον ἀπόλυτος ἡ ἰσχὺς τῶν Ἴνκα, ἀλλ' ἅπαντες οὗτοι μετεχειρίσθησαν ταύτην διὰ τὴν πρόοδον καὶ εὐημερίαν τοῦ κράτους των. Ὁ δωδέκατος Ἴνδα Χουαίνα Καπὰκ συνετέλεσεν ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ κράτους, καὶ κατακτήσας ὅλην τὴν χώραν τοῦ Κίτου κατεσκεύασεν ὁδὸν μήκους πεντακοσίων λευγῶν. Ἀποθανὼν οὗτος τῷ 1529 ἀφῆκε δύο υἱοὺς, τὸν Χουασκὰρ καὶ Ἀταχουάλπα, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν πρῶτος ἦτο νόμιμος τοῦ θρόνου διάδοχος, καθὸ γεννηθεὶς ἐκ μητρὸς καταγομένης ἐκ τῶν Ἴνκα· ὁ δὲ δεύτερος ἦτον υἱὸς τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Κίτου τὴν ὁποίαν ὁ Χουαίνα Καπὰκ εἶχε νυμφευθῆ παραβὰς τοὺς νόμους τοῦ κράτους του. Ἀποθνήσκων δὲ εἰς μὲν τὸν Ἀταχουάλπαν ἀφῆκε τὸ βασίλειον τοῦ Κίτου, εἰς δὲ τὸν Χουασκὰρ τὸ ἐπίλοιπον μέρος τοῦ κράτους. Ἀλλ' ἡ παράνομος αὕτη διαγωγὴ ἀπαρέσασα εἰς τὰ πλήθη ἐπέφερε τὴν καταστροφὴν ὅλης τῆς αὐτοκρατορίας, καθότι ὁ Χουασκὰρ ζητήσας τὴν βοήθειαν τοῦ Πιζάρου εὐκόλυνε τὴν ἐπέμβασιν τῶν Ἱσπανῶν οἵτινες ἐπωφελούμενοι τὰς διαιρέσεις κατέκτησαν ταχύτερον τὴν χώραν.

Ὁ Πιζάρος διηυθύνθη εἰς Καξαμάλκαν μικρὰν πόλιν ἀπέχουσαν εἴκοσιν ἡμέρας ἀπὸ τῆς παραλίας ἐν μέσῳ λίαν δυσβάτου ὁδοῦ.

Καθ' ὁδὸν ἀπήντησε πρεσβείαν τοῦ Ἀταχουάλπα, προσαγορεύσασαν αὐτὸν ἀπὸ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος· ἅμα ἔφθασεν εἰς Καξαμάλκαν ἐτοποθέτησε τοὺς στρατιώτας του ἔν τινι ναῷ καὶ ἀπέστειλεν ἕνα ἐκ τῶν ἀδελφῶν του μετὰ εἴκοσιν ἱππέων εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀταχουάλπα εἰδοποιῶν αὐτὸν περὶ τῆς ἀφίξεώς του. Οἱ ἀπεσταλμένοι οὗτοι ἐγένοντο δεκτοὶ λίαν φιλοφρόνως καὶ ἐπανῆλθον περιγράφοντες ἐνθουσιωδῶς τὸν ἄπειρον πλοῦτον ὃν εἶδον καὶ ἀγγέλλοντες ὅτι τὴν ἐπαύριον ὁ Ἀταχουάλπας θὰ ἤρχετο εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Πιζάρου. Οὗτος δὲ συνέλαβεν ἀμέσως τὸ σχέδιον νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν μεταχειρισθῇ κατόπιν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σκοπῶν του. Διήρεσε κατὰ συνέπειαν τοὺς ἱππεῖς του εἰς τρία ἀποσπάσματα ἅτινα καὶ ἐτοποθέτησεν εἰς διάφορα μέρη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἣν ἔμελλε νὰ διέλθῃ ὁ Ἀταχουάλπας· ἐκράτησε δὲ πλησίον του εἴκοσι περίπου ἐκ τῶν μᾶλλον δεδοκιμασμένων στρατιωτῶν του.

Εὐθὺς ἅμα ὁ Ἴνκας ἔφθασε πλησίον τοῦ Ἱσπανικοῦ στρατοπέδου, πρῶτος ἐξῆλθεν εἰς προϋπάντησίν του ὄθεν ὁ Βικέντιος Βαλβέρδος, ἱερεὺς τῶν Ἱσπανῶν, κρατῶν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸν σταυρὸν καὶ διὰ τῆς ἄλλης τὸ Εὐχολόγιον. Ἤρξατο δὲ ἀπαγγέλων μακρὸν λόγον καὶ ἐξιστορῶν τὰ κατὰ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοὺς Ἀποστόλους, κατέληγε δὲ ἐπὶ τέλους προσκαλῶν τὸν Ἀταχουάλπαν ν' ἀσπασθῇ τὸν χριστιανισμὸν, ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν Πάπαν καὶ νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας, προσθέτων ὅτι ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως ἀμείλικτος πόλεμος καὶ τρομερὰ ἐκδίκησις θὰ ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα. Ἐκ τῆς γελοίας ταύτης καὶ καταχθονίου συνάμα σκηνῆς οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ ὁ ἄκακος καὶ ἀθῶος Ἴνκας, καθότι καὶ ὁ διερμηνεύων ἦτον ἀδαὴς τῆς γλώσσης καὶ αὐτὴ ἡ ἀτέλεια τῆς περουβιανῆς διαλέκτου δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἀκριβῆ διερμηνείαν. Τινὲς ὅμως φράσεις ἀφορῶσαι τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ Ἴνκα ἐξέπληξαν αὐτὸν καὶ τὸν ἐνέπλησαν ἀγανακτήσεως· ἀπαντῶν δὲ εἶπεν ὅτι ὁ θρόνος του ἦτον ἀπαραβίαστος, ὅτι οὐδόλως ἐσκέπτετο ν' ἀρνηθῇ τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του καὶ ἠρώτησε τὸν ἱερέα πόθεν εἶχε μάθει τὰ ἀξιοθαύμαστα ταῦτα πράγματα. — Ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου, ἀπήντησεν ὁ Βαλβέρδος, ἐγχειρίζων αὐτῷ τὸ εὐχολόγιόν του.—Ὁ Ἴνκας τὸ ἔλαβεν ἐπὶ σπουδῆς,

τὸ ἐφυλλομέτρησε καὶ θέτων αὐτὸ πλησίον τοῦ ὠτός του εἶπε — Ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲν μοὶ λέγει, καὶ τὸ ἔρριψε κατὰ γῆς.

Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ σημεῖον τῆς μάχης ἢ μᾶλλον τῆς σφαγῆς· ξιφήρεις οἱ Ἱσπανοὶ ὥρμησαν κατὰ τῶν Περουβιανῶν ἐνῷ ταὐτοχρόνως ἐκρότουν τὰ τηλεβόλα καὶ πυροβόλα. Οἱ Ἰνδοὶ ἐκπεπληγμένοι ἔφευγον δρομαῖοι· ἀξιωματικοί τινες τοῦ Ἴνκα προσεπάθησαν νὰ τὸν σώσωσι καλύπτοντες αὐτὸν διὰ τῶν σωμάτων των, ἀλλ' ὁ Πιζάρος ὡρμήσας τοὺς διεσκόρπισε καὶ λαβὼν τὸν αὐτοκράτορα ἀπὸ τῆς μακρᾶς του κόμης τὸν ἔρριψε κάτω τοῦ φορείου του· ἡ σφαγὴ διήρκεσε μέχρι τῆς νυκτός· οἱ δὲ Ἱσπανοὶ, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδεὶς οὐδὲ κἂν ἐτραυματίσθη, εὗρον πλουσιώτατα λάφυρα.

Ὁ Ἀταχουάλπας ὑπομένων γενναίως τὴν αἰχμαλωσίαν του καὶ βλέπων τὴν ἀπληστίαν τῶν Ἱσπανῶν προέτεινε τῷ Πιζάρῳ νὰ τῷ δώσῃ πλουσιώτατα δῶρα καὶ ἐξαγοράσῃ τὴν ἐλευθερίαν του. Ὁ Πιζάρος ὑπεσχέθη καὶ ὁ αἰχμάλωτος Ἴνκας ἀπέστειλε πανταχοῦ τοῦ κράτους διαταγὰς ζητῶν χρυσὸν καὶ παραγγέλλων δι' αἴτησιν τοῦ Πιζάρου τὴν διάλυσιν τοῦ στρατοῦ. Τούτου δὲ ἐπιτευχθέντος τὰ μὲν λύτρα, ἀνερχόμενα εἰς ἕνδεκα περίπου ἑκατομμύρια φράγκα, ἀφαιρεθέντος καὶ τοῦ μεριδίου τοῦ βασιλέως, διενεμήθησαν μεταξὺ τοῦ Πιζάρου καὶ τῶν στρατιωτῶν του· εἰς τὴν διανομὴν ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Ἀλμάγρος ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε φθάσει ἐκ Παναμᾶ μετὰ διακοσίων στρατιωτῶν. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πιζάρου Φερνάνδος ἀνεχώρησε τότε εἰς Ἱσπανίαν κομίζων εἰς τὸν βασιλέα τὴν χαρμόσυνον ἀγγελίαν τῆς κατακτήσεως καὶ πλουσιώτατα δῶρα· ἠκολούθησαν δὲ αὐτὸν καὶ ἑξήκοντα Ἱσπανοὶ κορεσθέντες ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἀποφεύγοντες νέας περιπετείας.

Ληφθέντων τῶν λύτρων ὁ Ἴνκας ἀπήτησε τὴν ἐλευθερίαν του, ἀλλ' ὁ Πιζάρος ὄχι μόνον τὴν ὑπόσχεσίν του πα-

ρέβη ἀλλὰ καὶ τὸν δυστυχῆ αἰχμάλωτον κατέστησεν ὑπόδικον, κατηγορῶν αὐτοῦ συνωμοσίαν καὶ δολιότητα.

Οὐδὲν αἰσχρότερον καὶ μοχθηρότερον τῆς δίκης ταύτης καθ' ἣν ὁ Πιζάρος καὶ ὁ Ἀλμάγρος ὑπῆρξαν δικασταὶ ταυτοχρόνως καὶ ἐνάγοντες. Ἡ ἀπόφασις ἦτο πρόδηλος. Ὁ Ἀταχουάλπας κηρυχθεὶς ἔνοχος κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ πυρᾶς θάνατον· ἐπειδὴ δὲ διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν καθημερινῶν ἐνοχλήσεων τοῦ ἱερέως Βαλβέρδου ἐδέχθη τὸ βάπτισμα ἡ ποινή του ἐγένετο μετριωτέρα, καὶ ἀντὶ νὰ τὸν καύσωσι τὸν ἀπηγχόνισαν!

Χάριν τῆς ἀληθείας ὀφείλομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι τινὲς ἐκ τῶν Ἱσπανῶν, ἀκεραίου καὶ τιμίου χαρακτῆρος, διέρρηξαν τὰ ἱμάτια καὶ διεμαρτυρήθησαν ἐναντίον τῶν κακουργημάτων τούτων· ἡ φωνὴ των ὅμως ἐπνίγη ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἰδιοτελῶν σοφισμάτων τοῦ Πιζάρου καὶ τῶν ὀπαδῶν του.

Καταστραφέντος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ γοήτρου πολλοὶ ἐκ τῶν προϋχόντων Περουβιανῶν ἐπωφελούμενοι τὴν ἀναρχίαν ἴδρυσαν διάφορα βασίλεια.

Τὰς διαιρέσεις ταύτας τῶν Περουβιανῶν ἐπωφελούμενος καὶ ὁ Πιζάρος ἐπεχείρησε τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας καὶ ἀφήσας ἐν Ἁγίῳ Μιχαὴλ ἰσχυρὰν φρουρὰν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Βιναλκαζὰρ ἐπροχώρησε σφάζων καὶ καταπιέζων, κατέλαβε δὲ ἀμαχητεὶ τὴν Κούσκαν ὅπου εὗρεν ἐν ἀφθονίᾳ χρυσὸν καὶ πολυτίμους λίθους.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Βεναλκαζὰρ νομίζων ὅτι οἱ θησαυροὶ τοῦ Ἀταχουάλπα εὑρίσκοντο ἐν Κίτῳ ἐξεστράτευσε καὶ πολλάκις πολεμήσας μετὰ τοῦ Ρουμινάγη, προϋχοντος Περουβιανοῦ, εἰσῆλθε τέλος νικητὴς εἰς Κίτον χωρὶς ὅμως νὰ εὕρῃ τοὺς θησαυροὺς οὓς ἐζήτει.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ Πέτρος Ἀλβαράδος ὅστις εἶχε διακριθῆ ὑπὸ τὸν Κορτὲς, προσποιούμενος ὅτι ἡ ἐπαρχία τοῦ Κίτου δὲν ἀνῆκεν εἰς τὸν Πιζάρον ἐξεστράτευσε καὶ μετὰ λίαν κοπιώδη καὶ ἐπίπονον πορείαν ἔφθασεν εἰς Κίτον· ἀλλ' οἱ στρατιῶταί του ἀντὶ νὰ εὑρεθῶσιν ἀντιμέτωποι Ἰνδῶν, ὡς προσεδόκουν, ἀπήντησαν ἱσπανικὸν σῶμα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀλμάγρου· παρ' ὀλίγον δὲ συνεπλέκοντο ἐὰν τῇ μεσιτείᾳ ἀξιωματικῶν τινων δὲν ἐπήρχετο συμβιβασμὸς δυνάμει τοῦ ὁποίου ὁ Ἀλβαράδος ἀπεσύρθη ἀφοῦ ἔλαβε πεντακοσίας χιλιάδας φράγκων ὡς ἀποζημίωσιν τῶν ἐξοπλισμῶν του.

Ἐνῷ ταῦτα συνέβαινον ἐν Περοὺ ὁ Φερνάνδος Πιζάρος εἶχε φθάσει ἐν Ἱσπανίᾳ κομίζων δῶρα καὶ χρυσὸν τῷ βασιλεῖ ὅστις εἰς τὸν μὲν Φραγκῖσκον Πιζάρον ἔδωκε μᾶλλον ἀπεριόριστον ἐξουσίαν, εἰς δὲ τὸν Ἀλμάγρον διακοσίων λευγῶν ἐκτάσεως χώραν εἰσέτι καὶ τὸν τίτλον δὲ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου εἰς τὸν Φερνάνδον.

Πρὶν ἢ ὁ τελευταῖος οὗτος ἐπιστρέψῃ εἰς Περοὺ ὁ Ἀλμάγρος πληροφορηθεὶς τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ βασιλικὴν δωρεὰν καὶ διατεινόμενος ὅτι ἡ Κούσκα ἀπετέλει μέρος τῆς δωρηθείσης αὐτῷ χώρας κατέλαβε αὐτὴν· ἀλλ' ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Πονζάλος, ἀδελφοὶ τοῦ Πιζάρου, ἀντέστησαν καὶ παρ' ὀλίγον ἐξερηγνύετο ἐμφύλιος πόλεμος· μεσολαβήσας ὅμως ὁ Φραγκῖσκος Πιζάρος ἐπέτυχε τὸν συμβιβασμὸν κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ἀλμάγρος ὤφειλε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς νοτίως τοῦ Περοὺ χώρας καὶ νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν διεύθυνσιν ταύτης εἰς ἑαυτόν· ἐν ᾗ δὲ περιπτώσει ἡ χώρα αὕτη δὲν ἤθελε τῷ συμφέρει, νὰ λάβῃ τὸ ἥμισυ τῆς ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου Πιζάρου ἀνακαλυφθείσης καὶ διοικουμένης ἐπαρχίας. Ἀμφότεροι δὲ ὅτε Ἀλμάγρος καὶ ὁ Πιζάρος ὡρκίσθησαν τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῆς συμφωνίας των.

Συνεπείᾳ τούτων ἐχώρησεν ὁ Ἀλμάγρος κατευθυνόμενος διὰ ξηρᾶς πρὸς τὴν Χιλῆν, ἀλλ' ἡ πορεία ὑπῆρξε λίαν ἐπίπονος, καὶ ἡ ἀντίστασις τῶν καθ' ὁδὸν συναντωμένων αὐτοχθόνων φυλῶν τοσοῦτον μανιώδης ὥστε οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ ὁ Ἀλμάγρος· μαθὼν δὲ ἐν τῷ μεταξὺ ὅτι οἱ Ἰνδοὶ τοῦ Περοὺ ἐπαναστατήσαντες εἶχον σφάξει τοὺς περισσοτέρους τῶν Ἱσπανῶν ἐπέστρεψεν εἰς Περοῦ.

Πράγματι γενικὴ ἐπανάστασις εἶχεν ἐκραγῆ ἐν Περοὺ καὶ οἱ ἀντάρται ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ἴνκα, ὅστις εἶχε διαφύγει τὰς χεῖρας τῶν Ἱσπανῶν, ἐπολιόρκουν τὴν Κούσκαν τὴν ὁποίαν ὑπερησπίζοντο οἱ ἀδελφοὶ Πιζάροι Φερνάνδος καὶ Γονζάλος. Ὁ Ἀλμάγρος φθάσας πρὸ τῆς πόλεως καὶ νικήσας τοὺς Ἰνδοὺς κατέλαβεν αὐτὴν δολίως καὶ διὰ νυκτὸς, ἠχμαλώτισε τοὺς δύο Πιζάρους καὶ ἐκηρύχθη διοικητὴς ὅλης τῆς ἐπαρχίας.

Ταὐτοχρόνως πολυάριθμον ἰνδικὸν σῶμα περιεζώνυε τὴν Λέμαν πρωτεύουσαν τοῦ Φραγκίσκου Πιζάρου· οὗτος δὲ μὴ δυνάμενος ἑνεκα τούτου νὰ κινηθῇ ἐμήνυσε τὸν Ἀλόνζον Ἀλβοράδον, διαμένοντα ἐν Τρουξίλῳ, νὰ φέρῃ ἐπικουρίαν εἰς τοὺς ἐν Κούσκᾳ ἀδελφούς του.

Ὁ Ἀλβαράδος κινήσας ἔφθασε πρὸ τῆς πόλεως ταύτης, ἀλλ' ἀντὶ αὐτοχθόνων εἶδε μετ' ἐκπλήξεως τὸν Ἀλμάγρον κατέχοντα αὐτήν. Ὁ Ἀλμάγρος κατόρθωσε διὰ παντοίων τεχνασμάτων νὰ προσελκύσῃ καὶ αἰχμαλωτίσῃ τόν τε Ἀλβαράδον καὶ τοὺς πεντακοσίους στρατιώτας του. Ἐξεράγη κατὰ συνέπειαν ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ τῇ 26 ἀπριλίου 1539 φονικωτάτη μάχη ἐγένετο μεταξὺ τοῦ Ἀλμάγρου καὶ τοῦ Φραγκίσκου Πιζάρου. Ὁ Ἀλμάγρος ἐνικήθη κατὰ κράτος καὶ αἰχμαλωτισθεὶς κατεδικάσθη εἰς θάνατον· τὸν ἔπνιξαν ἐν τῇ φυλακῇ καὶ κατόπιν τὸν ἀπηγχόνισαν δημοσίᾳ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Φερνάνδος Πιζάρος ἀπῆλθεν εἰς Ἱσπανίαν ὅπως ὑποβάλῃ τῷ αὐτοκράτορι Καρόλῳ Ε'. τὰ γενόμενα· ἀλλ' ἤδη ὁ αὐτοκράτωρ ἦτο λίαν κακῶς διατεθειμένος ἕνεκα τῶν ἐμφυλίων πολέμων· καὶ τὸν μὲν Φερνάνδον Πιζάρον ἔρριψεν εἰς τὴν φυλακὴν ἐν ᾗ διέμεινεν ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη, ἀπέστειλε δὲ εἰς Περοῦ ὡς ἐπίτροπόν του τὸν Χριστοβάλ Δεβάκαν μετ' ἀπεριορίστου ἐξουσίας μετὰ τῆς διαταγῆς νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησιν ἣν ἤθελε κρίνει κατάλληλον. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ὅτι διετάχθη ταυτοχρόνως νὰ προσενεχθῇ μετὰ τῆς μεγαλητέρας φιλοφροσύνης πρὸς τὸν Φραγκῖσκον Πιζάρον.

Ἐνῷ δὲ ἐγίνοντο ταῦτα, ὁ Φραγκῖσκος Πιζάρος ἀπέστελλε τὸν Πέτρον Βαλδίβιον πρὸς κατάκτησιν τῆς Χιλῆς. Ἀναχωρήσας δ' οὗτος τῇ 28 ἰανουαρίου 1540 μετὰ ἑκατὸν πεντήκοντα Ἱσπανῶν καὶ ἐπὶ ἓν περίπου ἔτος πολλὰ μοχθήσας κατόρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ ἱδρύσῃ τὴν πόλιν Σαντεαγὸν τῇ 12 φεβρ. 1541. Ὁ Βαλδίβιος διῆλθεν ἐν τῇ Χιλῇ ὀκτὼ ὁλόκληρα ἔτη· ὀλιγώτερον φιλοχρήματος τῶν ἄλλων κατακτητῶν καὶ ἀγαθὸς τοὺς τρόπους ὑπεστήριξε τὴν γεωργίαν καὶ ὑπῆρξεν ἐν γένει ὁ μᾶλλον διακεκριμμένος κατακτητὴς τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Βαλδίβιος ἀνεχώρει διὰ τὴν Χιλῆν ὁ Γονζάλος Πιζάρος ἄγων τετρακοσίους περίπου στρατιώτας διηυθύνθη πρὸς ἀνατολὰς καὶ διαβὰς τὰ ὄρη Ἄνδα εἰσεχώρησεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ζητῶν τὴν χώραν ἔνθα καθ' ἃ ἔλεγον ἐξήγοντο ἐν ἀφθονίᾳ ἡ κανέλλα καὶ διάφορα ἄλλα ἀρωματικά.

Δύο ἔτη διήρκεσεν ἡ ἐκδρομὴ αὕτη ἄνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος· διακόσιοι ἐκ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Γονζάλου ἀπέθανον ἐκ τῶν κόπων· μόνος ὁ Ὀρελάνος ἀξιωματικὸς μετά τινων στρατιωτῶν ἀποχωρισθεὶς τοῦ Γονζάλου καὶ ἐπιμένων εἰς τὴν ἀπόπειραν κατῆλθε τὸ Ρῖον Νάπον ἢ Κόκαν καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ Ὠκεανοῦ ἐπιβαίνων μικροῦ πλοιαρίου ὅπερ ἐκ τῶν ἐνόντων εἶχε ναυπηγήσει. Εἶναι πράγματι ἀξιοθαύμαστος ἡ ναυσιπλοΐα αὕτη τοῦ Ὀρελάνου ἐν μέσῳ

ἀγνώστων παραλιῶν, ἄνευ προμηθειῶν καὶ ἄνευ ὁδηγοῦ. Διὰ τοῦ αὐτοῦ πλοιαρίου κατόρθωσεν ὁ Ὀρελάνος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἱσπανίαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἀλμάγρου, ἔχοντες ὡς ἀρχηγὸν τὸν υἱόν του, συνώμοσαν κατὰ τοῦ Φραγκίσκου Πιζάρου καὶ ὡρκίσθησαν τὸν θάνατόν του· τὴν δὲ 26 ἰουνίου 1541 ὥρμησαν ξιφήρεις κατὰ τῆς κατοικίας τοῦ Πιζάρου καὶ μετὰ μικρὰν συμπλοκὴν τὸν ἐφόνευσαν.

Καὶ αὖθις κατὰ συνέπειαν θὰ ἐξερηγνύετο ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐὰν δὲν ἔφθανεν ὁ αὐτοκρατορικὸς ἐπίτροπος Χριστοβὰλ Δεβάκας. Συναθροίσας οὗτος τοὺς ἀναγκαίους στρατιώτας ἐβάδισε κατὰ τῆς Κούσκας καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῇ συνέλαβε καὶ ἀπηγχόνισε τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλμάγρου μετὰ τεσσαράκοντα ἐκ τῶν ὀπαδῶν του· ἐκυβέρνησε δὲ τὴν χώραν μετὰ φρονήσεως καὶ ἱκανότητος μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀντιβασιλέως Βλάσκου Νουνὲς Βέλλα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

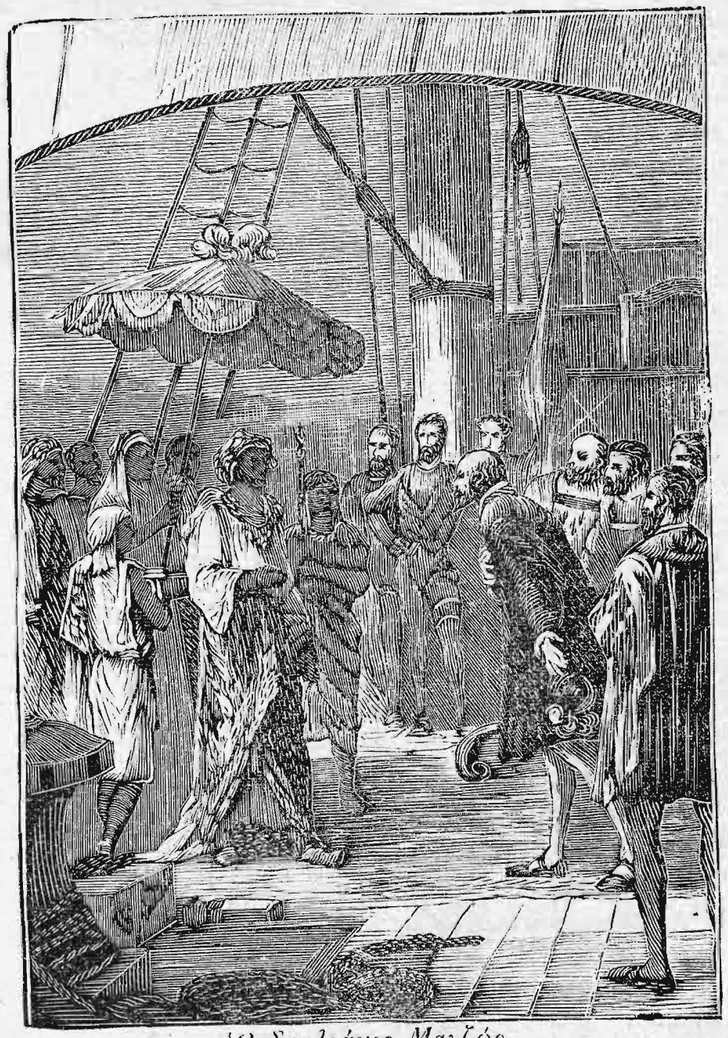
ΠΡΩΤΟΝ ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ ΠΕΡΙΞ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.

Α.

Ἠγνόουν εἰσέτι τὴν ἀπέραντον ἔκτασιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Κολόμβου ἀνακαλυφθέντος νέου κόσμου καὶ ἐζήτουν μετ' ἐπιμονῆς νὰ εὕρωσι τὸ στενὸν διὰ τοῦ ὁποίου θὰ κατήρχοντο εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανόν, νομίζοντες ὅτι ἡ Ἀμερικὴ ἀπηρτίζετο μόνον ὑπὸ νήσων. Τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου εὗρεν ἐπὶ τέλους ὁ Φερνάνδος Δεμαγελάνος Πορτογάλλος εὐγενὴς ὑπηρετῶν ἐν τῷ ναυτικῷ τῆς Ἱσπανίας.

Οὗτος σπουδάσας ἰδιαζόντως τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν ναυτικὴν ἐταξείδευσε πολλάκις εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας μετὰ τῶν θαλασσοπόρων Πορτογάλλων καὶ ἠδυνήθη νὰ λάβῃ περὶ τοῦ ἀρχιπελάγους τῶν Μολούκων τοσοῦτον ἀκριβεῖς καὶ λεπτομερεῖς πληροφορίας ὥστε ἔκτοτε εἶχε συλλάβει τὴν ἰδέαν τοῦ ταξειδίου ὅπερ κατόπιν ἔμελλε νὰ τελέσῃ. Πεσὼν ἀδίκως ὑπὸ τὴν δυσμένειαν τοῦ βασιλέως Ἐμμανουὴλ ἠσπάσθη τὴν Ἱσπανικὴν ὑπηκοότητα καὶ συνεταιρισθεὶς μετὰ τοῦ Ρούη Φαλιέρου ἐπίσης Πορτογάλλου ἔφθασεν εἰς Ἱσπανίαν τῷ 1517 καὶ ὑπέβαλε τὸ σχέδιόν του εἰς τὸν Κάρολον τὸν Ε'. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος παραδεξάμενος μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰς θεωρίας τοῦ Μαγελάνου κατήρτισεν ἰδίαις δαπάναις τὸν ἀναγκαῖον στόλον ὑπὸ τὸν ὅρον τὰ περισσότερα τῶν κερδῶν ν' ἀνήκωσιν αὐτῷ.

Τὴν 10 αὐγούστου 1517 ὁ Μαγελάνος ἀπέπλεεν ἐκ τοῦ λιμένος Σαὶν Λουκᾶ. Ὁ στόλος αὐτοῦ συνίστατο ἐκ πέντε πλοίων, τῆς Ἁγίας Τριάδος χωρητικότητος ἑκατὸν εἴκοσι τόννων, κυβερνωμένης ὑπὸ τοῦ Μαγελάνου, τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου ὡσαύτως ἑκατὸν εἴκοσι τόννων ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Καρταγένου, τῆς Συλλήψεως ἐννενήκοντα τόννων ὑπὸ Γασπὰρ Καζάδα, τῆς Βικτωρίας ὀγδοήκοντα πέντε τόννων ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου Μανδόζα, καὶ τοῦ Σαντιάγου ἑβδομήκοντα πέντε τόννων ὑπὸ τοῦ Σεράνου. Τέσσαρες ἐκ τῶν πλοιάρχων τούτων καὶ ἅπαντες οἱ πρωρεῖς ἦσαν Πορτογάλλοι. Τὸ πλήρωμα ἀπηρτίζετο ἐκ διακοσίων τριάκοντα ἑπτὰ ἀνδρῶν Πορτογάλλων, Ἱσπανῶν καὶ πολλῶν Γάλλων. Οἱ ἐναντίοι ἄνεμοι καὶ ἡ γαλήνη ἐβράδυνον τὴν θαλασσοπορίαν· κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Ἰωάννης Καρταγένης ἐρίσας μετὰ τοῦ Μαγελάνου ἐτέθη εἰς τὰ δεσμά.

Ὁ Σουλιάτης Μαϊζώρ.

Τὴν 13 δεκεμβρίου 1519 ὁ στόλος ἠγκυροβόλησεν ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ λιμένι τῆς Βρασιλίας Ἁγίῳ Λουκᾷ ὅστις εἶναι γνωστὸς σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Ρῖον Ἰανέϊρον. Μετὰ δεκατριήμερον διαμονὴν ἀνεχώρησαν διευθυνόμενοι νοτίως καὶ παραπλέοντες τὴν παραλίαν ἔφθασαν

εἰς χώραν τινα ὅπου ὑπῆρχε μέγας ρύαξ γλυκέος ὕδατος· ἦτον ἡ Πλάτα. Ἀναχωρήσαντες καὶ ἐκεῖθεν ἔφθασαν εἰς ὡραῖόν τινα λιμένα ὅπου ὁ Μαγελάνος ἀπεφάσισε νὰ διαχειμάσῃ καὶ τὸν ὁποῖον ὠνόμασεν ὅρμον τοῦ Ἁγίου Ἰουλιανοῦ.

Κατὰ τὴν διαχείμασιν ταύτην πρώτην φορὰν οἱ Εὐρωπαῖοι εἶδον τοὺς Παταγόνας κατοίκους τῶν μερῶν ἐκείνων, ἀγρίους τὰ ἤθη καὶ γιγαντιαίου ἀναστήματος· δύο ἐξ αὐτῶν συνελήφθησαν διὰ δόλου καὶ ἐκρατήθησαν ἐν τοῖς πλοίοις. Ὁ χειμὼν ἐν τούτοις ἐξηκολούθει καὶ αἱ προμήθειαι ἠλαττοῦντο· τῇ ὑποκινήσει δὲ ἰδίᾳ τοῦ Καρταγένα ὅστις εἶχεν ἀπαλλαγῆ τῶν δεσμῶν καὶ συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ Λουδοβίκου Μαντόζα καὶ τοῦ Γασπάρου Κεζάδα ἐξερράγη ἀνταρσία κατὰ τοῦ Μαγελάνου καὶ τῶν λοιπῶν ἡ ὁποία ὅμως κατεστάλη ἐπιτηδείως φονευθέντων τοῦ Μαντόζα καὶ τοῦ Κεζάδα· ὁ δὲ Καρταγένος ἐπειδὴ εἶχε περιβληθῆ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τοῦ ἀξιώματος ὑποδιοικητοῦ τοῦ στόλου, ἐγκατελείφθη μετά τινος ἱερέως ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ μετά τινας μόνον μῆνας παρελήφθη ἐκεῖθεν ὑπὸ τοῦ Ἐστεβὰν Δομὲς διερχομένου.

Μόλις ἐπιτρεψάσης τῆς θερμοκρασίας ἀνεχώρησεν ὁ στόλος τῇ 24 αὐγούστου. Ἓν ἐκ τῶν πλοίων ὁ Σαντιάγος ἐξώκειλε συνεπείᾳ τρικυμίας καὶ συνετρίβη ἐπὶ τῶν βράχων, κατόρθωσαν ὅμως νὰ σώσωσι τὸ πλήρωμα καὶ τὰς ζωοτροφίας.

Τέλος τῇ 22 ὀκτωβρίου καὶ κατά τινας τῇ 29 νοεμβρίου, ὁ στολίσκος εἰσῆλθεν εἰς ἕνα κόλπον εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου ἠνοίγετο στενόν τι λῆγον εἰς τὴν νότιον θάλασσαν. Τὸ στενὸν τοῦτο ὠνομάσθη στενὸν τοῦ Μαγελάνου. Εἴκοσι δύο ἡμέραι ἐχρειάσθησαν εἰς τοὺς θαλασσοπόρους ὅπως τὸ διέλθωσιν, εἰσῆλθον δὲ τέλος εἰς ἀχανῆ καὶ ἀδιέξοδον θάλασσαν. Μεγάλη ὑπῆρξε τέλος ἡ χαρὰ πάντων ἀνευρόντων τὴν τοσοῦτο ποθητὴν δίοδον. Λίαν παράδοξος ὑπῆρξεν ἡ θαλασσοπορία τοῦ Μαγελάνου ἐν τῷ Ὠκεανῷ τούτῳ, τὸν ὁποῖον ὠνόμασεν Εἰρηνικόν, διότι διαρκούντων τεσσάρων μηνῶν οὐδεμίαν εἶχε δοκιμάσει τρικυμίαν. Αἱ ζωοτροφίαι εἶχον ἐκλείψει· διὰ νὰ μὴ ἀποθάνωσι τῆς πείνης ἠναγκάσθησαν νὰ φάγωσι ποντικοὺς καὶ φρύγανα ξύλων. Πολλοὶ ἐκ τῶν ναυτῶν ἀπέθανον ὑπὸ τοῦ σκορβούτου καὶ πλεῖστοι ἠκρωτηριάσθησαν. Τέλος ἀφοῦ διήνυσαν τέσσαρας χιλιάδας μιλλίων χωρὶς οὐδεμίαν νῆσον νὰ διακρίνωσιν ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκείνῃ ἐν τῇ ὁποίᾳ κατόπιν εὑρέθησαν τοσαῦτα ἀρχιπελάγη κατῳκημένα, προσήγγισαν εἰς δύο νήσους ἐρήμους καὶ ἀγόνους ὀνομασθείσας Ἀτυχεῖς

Τὴν τετάρτην 6 μαρτίου οἱ θαλασσοπόροι ἀνεκάλυψαν τρεῖς νήσους καὶ ὠνόμασαν αὐτὰς νήσους τῶν Κλεπτῶν, διότι οἱ ἰθαγενεῖς ἀναβάντες εἰς τὰ πλοῖα τῶν Εὐρωπαίων πολλὰ πράγματα ἔκλεψαν ἐν οἷς καὶ μίαν λέμβον. Τῇ 16 μαρτίου ἀνεκάλυψαν τὴν νῆσον Σαμάρ. Ὁ Μαγελάνος διέμεινεν ἐνταῦθα μερικὰς ἡμέρος πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ναυτῶν· οἱ ἰθαγενεῖς περιποιήθησαν εἰς ἄκρον τοὺς Εὐρωπαίους, δόντες αὐτοῖς ἰχθύας, βανάνας, οἶνον ἐκ φοίνικος καὶ λαμβόντες εἰς ἀντάλαγμα μικρὰ κάτοπρα κτένια καὶ τὰ τοιαῦτα. Οἱ Ἱσπανοὶ συνοικειωθέντες μετ' αὐτῶν ἔμαθον ὅτι αἱ νῆσοι τοῦ Ἀρχιπελάγους ἐκείνου ἐξῆγον παντὸς εἴδους ἀρωματικά· ὁ Μαγελάλος ὠνόμασε τὸ Ἀρχιπέλαγος τοῦτο νήσους τοῦ Ἁγίου Λαζάρου κατόπιν δὲ ὠνομάσθησαν Φιλιππίναι νῆσοι.

Οἱ Ἱσπανοὶ ἀναπαυθέντες ὀλίγον ἐπεσκέφθησαν ἀλληλοδιαδόχως τὰς νήσους Σινάλην, Χοοϊνογὰν, Ἰβουσὸν, Ἀραριὲν καὶ Μασάβαν· ὁ βασιλεὺς τῆς τελευταίας ταύτης ὀνόματι Κολόμβος συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Μαγελάνου διά τινος διερμηνέως καταγομένου ἐκ Σουμάτρας καὶ διαμείναντος ἐν Εὐρώπῃ, ἐπεσκέφθη τὴν ναυαρχίδα, ἔλαβε πολλὰ δῶρα καὶ παραλαβὼν μετ' αὐτοῦ δύο ἐκ τῶν Ἱσπανῶν τοῖς ἔδειξε τὸ παλάτιόν του καὶ τὰ λοιπὰ τῆς νήσου μέρη περιποιηθεὶς καὶ πληροφορήσας αὐτοὺς ὅτι ἡ νῆσος ἐξῆγε πολὺν χρυσόν.

Οἱ Ἱσπανοὶ ἀποβάντες εἰς τὴν νῆσον ἑώρτασαν τὸ Πάσχα τελέσαντες τὴν λειτσυργίαν ὑπὸ τὴν σκηνήν· μετὰ ταῦτα δὲ ἀνεχώρησαν κατευθυνόμενοι εἰς τὴν νῆσον Ζεβοῦ ὅπου καὶ ἔφθασαν τῇ 7 ἀπριλίου συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μοσάβας ὅστις ἐζήτησε νὰ τοῖς χρησιμεύσῃ ὡς πρωρεύς. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ζεβοῦ κατ' ἀρχὰς μὲν ἠρνήθη νὰ τοῖς δώσῃ ζωοτροφίας καὶ ἐμπορεύματα ἀπαιτήσας φόρον, ἀλλ' ἐπὶ τέλους τῇ μεσολαβήσει τοῦ βασιλέως τῆς Μασάβας συγκατετέθη νὰ δεχθῇ τοὺς Ἱσπανοὺς καὶ ἐπεσκέφθη τὸν Μαγελάνον εἰς τὸ πλοῖόν του. Διὰ τοσαύτης δὲ εὐγλωττίας καὶ πειθοῦς ἀνέπτυξεν ὁ Μαγελάνος ἀμφοτέροις τοῖς βασιλεῦσι τὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ὥστε ἐδέχθησαν τὴν 14 ἀπριλίου τὸ βάπτισμα οἵ τε δύο βασιλεῖς καὶ χίλιοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐκ τῶν ἰθαγενῶν. Σύμπτωσις δέ τις παρώτρυνεν ἅπαντας τοὺς ἰθαγενεῖς νὰ πρσσηλυτισθῶσιν εἰς τὸν Χριστιανισμόν· ὁ Μαγελάνος μαθὼν ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ βασιλέως τῆς Ζεβοῦ ἠσθένει ἀπὸ δύο ἐτῶν ὑπεσχέθη νὰ τὸν θεραπεύσῃ ἐὰν αὐτός τε καὶ οἱ ἰθαγενεῖς ἅπαντες ἤθελον καύσει τὰ εἴδωλά των καὶ δεχθῇ τὸν Χριστιανισμόν. Πρακτικαί τινες ἰατρικαὶ γνώσεις τοῦ Μαγελάνου ἐπέφερον τὴν θεραπείαν τοῦ ἀσθελοῦς ὅστις ἅμα ἠγέρθη ἀμέσως ἐβαπτίσθη καὶ ἔκαυσε τὸ ἱερώτερον εἴδωλον τῆς νήσου· ἅμα δὲ τῷ ἀκούσματι τούτῳ ἅπαντες οἱ ἰθαγενεῖς μετὰ τῆς μεγαλητέρας προθυμίας ἔκαυσαν τὰ εἴδωλα καὶ ἐβαπτίσθησαν.

Πλησίον τῆς νήσου Ζεβοῦ ὑπάρχει ἑτέρα ὀνομαζομένη Ματὰν ἥτις τότε εἶχε δύο βασιλεῖς ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν εἷς ὑπετάγη εἰς τοὺς Ἱσπανοὺς ὁ δεύτερος ὅμως ἀντιστὰς ἠνάγκασε τὸν Μαγελάνον νὰ προβῇ εἰς βίαια μέτρα. Τὴν 26 ἀπριλίου ἡμέραν παρασκευὴν τρεῖς μεγάλαι λέμβοι πλήρεις ὡπλισμένων ἀνδρῶν προσήγγισαν εἰς τὴν νῆσον ἀλλ' οἱ ἰθαγενεῖς, ὑπὲρ τοὺς χιλίους πεντακοσίους, διὰ λίθων καὶ βελῶν ἐκράτησαν τοὺς Ἱσπανοὺς ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἐν ἀκινησίᾳ· αἴφνης ὅμως δεδηλητηριασμένον βέλος προσέβαλε τὸν Μαγελάνον εἰς τὴν κνήμην, ὅπερ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ διατάξῃ τὴν ὀπισθοχώρησιν· οἱ Ἱσπανοὶ ἤρξαντο φεύγοντες τοσοῦτον ἀτάκτως, ὥστε οἱ ἰθαγενεῖς ἐνθαρρυνθέντες ἔπεσον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς ἐδίωκον. Μετὰ μεγίστης δυσκολίας ὠπισθοχώρουν μαχόμενοι ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς λέμβους. Εἶχον ἤδη προχωρήσει μέχρι γονάτων, ὅτε νησῖταί τινες ἐπέπεσον κατὰ τοῦ Μαγελάνου πληγωμένου εἰς τὸν βραχίονα καὶ τῷ ἐπέφερον εἰς τὴν κνήμην τοιοῦτον ξιφισμὸν ὥστε ἔπεσε παραχρῆμα εἰς τὴν θάλασσαν, ἔνθα δὲν ἔσχον δυσκολίαν νὰ τὸν ἀποτελειώσωσιν. Οἱ τελευταῖοι αὐτοῦ σύντροφοι, τραυματισμένοι ἅπαντες, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ Πιγαφέτας, ἐπανῆλθον ταχέως εἰς τὰς λέμβους. Οὕτως ἀπωλέσθη, τὴν 27 ἀπριλίου 1521, ὁ ἔνδοξος Μαγελάνος, ὅστις κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Πιγαφέτα ἐδείκνυε πάντοτε ἀκλόνητον σταθερότητα ἐν μέσῳ τῶν μεγαλητέρων καταδρομῶν. Ἐν θαλάσσῃ ὑπεβάλλετο εἰς τὰς μεγίστας στερήσεις παρὰ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ πληρώματός του. Ἐντριβὴς παρὰ πᾶς ἄλλος τῆς γνώσεως τῶν ναυτικῶν χαρτῶν, ἦτο κάτοχος ἐντελῶς τῆς ναυσιπλοΐας, ὡς ἀπέδειξε τοῦτο διὰ τῆς περιηγήσεώς του ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου ἥντινα οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ ἐτόλμησε νὰ κάμῃ.

Ὁ ἐπιτάφιος λόγος τοῦ Πιγαφέτα καίτοι ὀλίγον ὑπερβολικὸς δὲν ἀμοιρεῖ οὐχ ἧττον ἀληθείας. Ἐχρειάζετο εἰς τὸν Μαγελάνον σταθερότης, ἐπιμονὴ παραδειγματικὴ ὅπως εἰσδύσῃ, ὀλιγωρῶν τοῦ τρόμου τῶν συντρόφων του,

εἰς τοὺς τόπους, ἔνθα τὸ δεισιδαίμον πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ἐφανταζετο κινδύνους κενούς. Τῷ ἐχρειάζετο, διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ μέρους ὅπερ φέρει δικαίως τὸ ὄνομά του, ἔξοχος ναυτικὴ ἐπιστήμη. Ὤφειλε νὰ ἔχῃ προσοχὴν ἀκαταπαύστως ὅπως ἀποφύγῃ εἰς τὰς ἀγνώστους ταύτας παραλίας καὶ ἄνευ ἐργαλείων ἀκριβείας πᾶν ἀπευκταῖον. Διὰ πάντα ταῦτα δικαιούμεθα νὰ εἴπωμεν μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὅτι ἡ δόξα τοῦ Μαγελάνου θέλει διατελεῖ ἀθάνατος. Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαγελάνου, οἱ ἀναλαβόντες τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου Βαρβόζας καὶ ερράνος διέταξαν τὸν ἀπόπλουν καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν νῆσον Ζεβού. Ἐκεῖ ὁ νεοφώτιστος βασιλεὺς προσεκαλεσεν αὐτοὺς ὅπως τοῖς παραδώσῃ τὰ διὰ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ἱσπανίας δῶρα· τοὺς ἐπρόδωκεν ὅμως διὰ τοῦ αἰσχροτέρου τρόπου. Ἐνῷ οἱ δύο διοικηταὶ μετὰ εἴκοσιν ἑπτὰ Ἱσπανῶν ἐδείπνουν μετὰ τοῦ βασιλέως ἀμέριμνοι, ὥρμησαν αἴφνης οἱ ἰθαγενεῖς καὶ ἔσφαξαν ἅπαντας ἐκτὸς τοῦ Σερράνου ὅστις δέσμιος ἤχθη παρὰ τὴν παραλίαν μηνύσας τοὺς ἐν τοῖς πλοίοις νὰ τὸν ἐξαγοράσωσι διὰ λύτρων. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης Καρβάλλος καὶ οἱ λοιποὶ φοβούμενοι μήπως ἡ ἀνταρσία καταστῇ γενικὴ καὶ περιέλθουν καὶ αὐτοὶ εἰς δύσκολον θέσιν κατέλιπον τὸν Σερράνον εἰς τὴν τύχην του ἀναχωρήσαντες ἀμέσως καὶ κατευθυνθέντες εἰς τὴν πλησίον κειμένην νῆσον Βιχέλ.

Ἐκεῖ δὲ ἠναγκάσθησαν νὰ καύσωσιν ἓν ἐκ τῶν τριῶν πλοίων των τὴν ὕλλῃψιν, διότι ὁ ἀριθμός των τοσοῦτον εἶχεν ἐλαττωθῇ ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπανδρέσωσιν εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τῶν τριῶν πλοίων· ἐκεῖθεν παραπλεύσαντες τὴν νῆσον Πανιλόγκον προσήγγισαν εἰς Βούτουαν καὶ μετ' ὀλίγον εἰς Πάλοαν ὅπου εὗρον χοίρους, αἶγας, ὄρνιθας καὶ διαφόρους καρποὺς· ἐκ Πάλοαν κατηυθύνθησαν εἰς τὴν νῆσον Βόρνεον ἥτις ἀπετέλει τὸ κέντρον τοῦ μαλαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ ἡγεμὼν τῆς νήσου ταύτης τοὺς ὑπεδέχθη μετὰ μεγάλης φιλοφροσύνης ἀνταλλάξας μετ' αὐτῶν διάφορα δῶρα.

Καταναλώσαντες τεσσαράκοντα δύο ἡμέρας πρὸς ἐπισκευὴν τῶν πλοίων των ἐπεσκέφθησαν μετὰ ταῦτα τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν Σουλου καὶ πλείστας ἄλλας νήσους, εἰσελθόντες ἐπὶ τέλους τῇ 6 νοεμβρίου εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν Μολούκων καὶ μετὰ δύο ἡμέρας προσεγγίσαντες εἰς Τιδώρ· τοιουτοτρόπως ὁ σκοπὸς τῆς θαλασσοπορίας τοῦ Μαγελάνου ἐξεπληροῦτο. Ὁ βασιλεὺς τῆς νήσου Τιδὼρ (Σουλτάνος Μανζὼρ) λαβὼν διαφόρους συνεντεύξεις μετὰ τῶν Ἱσπανῶν ἐδήλωσεν ὅτι προετίθετο νὰ ὑποταγῇ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας. Αἱ κυριώτεραι νῆσοι τοῦ ἀρχιπελάγους τῶν Μολούκων εἶναι Ζιλέλω, Περνάτα, Τιδὼρ, Νορνάϊ, Βατσιὰν καὶ Μίζαλ.

Πορτογάλλος τις, ὀνόματι Λορόζας, πρὸ πολλοῦ καιροῦ ἦτον ἐγκατεστημένος ἐν ταῖς νήσοις τῶν Μολούκων, ἀπὸ δεκαὲξ ἐτῶν συνέδεσε σχέσεις μετὰ τῶν Ἱσπανῶν, δοὺς αὐτοῖς ἀξιοπεριέργους πληροφορίας περὶ τῶν διαφόρων εἰς τὰς νήσους ταύτας ἐκδρομῶν τῶν Πορτογάλλων, οἵτινες ἀπὸ δέκα ἤδη ἐτῶν ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἐνταῦθα ἀναπτύσσοντες σπουδαῖον ἐμπόριον καὶ τηροῦντες ἐχεμύθειαν περὶ τούτου. Ἐκ τῶν Ἱσπανικῶν πλοίων ἡ μὲν Ἁγία Τριὰς μόλις ἀναχωρήσασα ἐκ Τιδὼρ διὰ τὴν Ἱσπανίαν ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἕνεκα τῆς κακῆς καταστάσεως τοῦ σκάφους καταφυγοῦσα εἰς τὴν νῆσον Τερνατην ἐν τῷ λιμένι Ταλαγκόμῃ ὅπου διέμενον Πορτογάλλοι· οὗτοι ἠχμαλώτισαν ἀμέσως τὸ πλήρωμα ἐκ δεκαεπτὰ ἀνδρῶν ἀποτελούμενον καὶ κατέσχον τὸ φορτίον. Ὁ διοικητὴς τοῦ πλοίου Γονζάλος Κόμες Σπινόζας ἀπεστάλη εἰς Λισβῶνα ὅπου ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας διετέλεσεν ἐν τῇ φυλακῇ μετὰ δύο ἐκ τῶν ἀνθρώπων του τῶν λοιπῶν φονευθέντων ἢ ἀποθανόντων ἐν Τερνάτῃ. Τὸ ἕτερον Ἱσπανικὸν πλοῖον ἡ Βικτωρία διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Σεβαστιανοῦ Δελκάνου, ἔχον πλήρωμα ἐκ πεντήκοντα τριῶν ἀνδρῶν καὶ πλουσιώτατον φορτίον, ἀνεχώρησε κατευθυνόμενον εἰς Ἱσπανίαν. Ὁ διάπλους ὑπῆρξε πλήρης περιπετειῶν καθότι οἱ Πορτογάλλοι, πρὸ τῶν ἀποικιῶν τῶν ὁποίων διέβαινε τὸ Ἱσπανικὸν πλοῖον, ἄλλοτε διὰ τοῦ δόλου καὶ ἄλλοτε διὰ τῆς βίας προσεπάθησαν νὰ παρακωλύσωσι τὸ ταξείδιον· ἐκτὸς τούτου ἡ ἔλλειψις προμηθειῶν ἐδεκάτιζε τὸ Ἱσπανικὸν πλήρωμα· ἐπὶ τέλους ὁ Σεβαστιανὸς Δελκάνος προσωρμίσθη εἰς τὸν ὅρμον τοῦ Σαὶν Λουκὰρ ἐν Ἱσπανίᾳ. Δεκαεπτὰ μόνον ἄνδρες εἶχον μείνει καὶ οὗτοι π ντες ἀσθενεῖς. Ὁπωσδήποτε τὸ πρῶτον πέριξ τῆς γῆς ταξείδιον εἶχεν ἐκτελεσθῇ. Κάρολος ὁ Ε'. ἐδέχθη τὸν Δελκάνον μετὰ μεγάλων τιμῶν χορηγήσας αὐτῷ 500 δουκάτων σύνταξιν καὶ σήμματα εὐγενείας παριστάνοντα τὴν γῆινον σφαῖραν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Πρῶτος μὲ περιέπλευσε».

Τὸ πλούσιον φορτίον τῆς Βικτωρίας παρεκίνησε Κάρολον τὸν Ε', ν' ἀποστείλῃ νέον στόλον εἰς τὰς νήσους τῶν Μολούκων τοῦ ὁποίου τὴν ἀρχηγίαν ἀνέθηκεν εἰς τὸν Κάρτζιαν Λοέζον· τούτου ἀποθανόντος καθ' ἣν ἡμέραν ὁ στόλος διήρχετο τὸ στενὸν τοῦ Μαγελάνου ἡ ἀρχηγία ἀνετέθη καὶ αὖθις εἰς τὸν Δελκάνον, ἀλλὰ καὶ οὗτος μετὰ ἓξ ἡμέρας ἀπέθανε. Τὸ δὲ πλοῖον ἡ Βικτωρία ἐπὶ πολὺν καιρὸν διετηρήθη ἐν τῷ λιμένι τῆς Σεβίλλης πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ ἐνδόξου περίπλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΟΛΟΝ ΕΚΔΡΟΜΑΙ ΚΑΙ Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΔΙΟΔΟΥ.

Α.

Οἱ ἀρχαῖοι ἀτελεστάτας καὶ σχεδὸν μυθολογικὰς εἶχον γνώσεις τῶν πρὸς τὸν Βόρειον πόλον εὑρισκομένων Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Οἱ κάτοικοι αὐτῶν πένητες καὶ ἀδαεῖς τοῦ ἐμπορίου ἕνεκα τῆς ἀφορίας τοῦ τόπου των, ἀνέκαθεν μετήρχοντο τὸν πειρατικὸν βίον, ἀποβάντες περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος μ. Χ. λίαν ἐπίφοβοι εἰς ἅπασαν τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην. Εἶναι ἀποδεδειγμένον σήμερον ὅτι πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ὠθούμενοι ὑπὸ τῶν ἀνέμων καὶ τῶν σφοδρῶν ρευμάτων εἶχον πολλάκις ἐπισκεφθῇ τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν, ἀλλ' ἀδαεῖς γεωγραφικῶν γνώσεων ἐξελάμβανον τὰς χώρας ἐκείνας ὡς ἀνηκούσας εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἤπειρον. Τίς οἶδε μάλιστα ἐὰν κατὰ τὸ πρῶτον εἰς Ἀγγλίαν ταξείδιόν του ὁ Χρι-

στόφορος Κολόμβος δὲν εἶχεν ἀκούσει περὶ τῶν ἐκδρομῶν τῶν πειρατῶν Νορτμῶν καὶ Ζέννυ, καὶ ἐὰν αἱ πληροφορίαι αὗται δὲν εἶχον ἐπιβεβαιώσει τὰς περὶ μιᾶς ἀγνώστου χώρας θεωρίας του.

Ὁ Ἰωάννης Καβώ, καταγόμενος ἐκ Γενούης τῆς Ἰταλίας, εἶχεν ἐγκατασταθῆ ἐν Βριστώλῃ, δευτέρᾳ μετὰ τὸ Λονδῖνον πόλει τότε, ὅπου μετήρχετο ἐκτεταμένον ἐμπόριον περὶ τὰ 1500. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Σεβαστιανὸς Καβὼ ἐρεθιζόμενος καὶ ὑπὸ τῶν κατορθωμάτων τοῦ Κολόμβου ἐπέτυχε παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἑρρίκου τοῦ Ζ'. τὴν ἄδειαν ὅπως ἐπ' ὀνόματί του ἐπιχειρήσῃ ἀνακαλύψεις διευθυνόμενος βορειοδυτικῶς. Οὕτω ὁ Ἰωάννης καὶ Σεβαστιανὸς Καβὼ πατὴρ καὶ υἱός, καταρτίσαντες στόλον ἰδίαις δαπάναις, ἀνεχώρησαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1494 μετὰ τῆς προθέσεως νὰ φθάσωσιν εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας. Μὴ εὑρόντες ὅμως δίοδον πρὸς βορρᾶν, ἕνεκα γεωγραφικῆς ἀπειρίας, κατηυθύνθησαν ἀνεπαισθήτως πρὸς νότον, διῆλθον τὴν νέαν Γῆν καὶ ἔφθασαν μέχρι τῆς Φλωρίδος, ὅθεν ἐπανέκαμψαν εἰς Ἀγγλίαν. Τοιαύτη τοὐλάχιστον ἡ ἀφήγησις τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ Σεβαστιανὸς διεκοίνωσεν εἰς τὸν Φρακόστορ, 50 περίπου ἔτη μετὰ τὴν ἐκδρομήν του.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1498 ὁ βασιλεὺς Ἑρρῖκος ἐχορήγησε τῷ Ἰωάννῃ Καβὼ τὴν ἄδειαν νὰ λάβῃ ἐκ τῶν ἀγγλικῶν λιμένων ἓξ πλοῖα διακοσίων τόννων ἕκαστον καὶ νὰ ἐπιχειρήσῃ νέαν ἀπόπειραν. Τοῦ Ἰωάννου αἰφνιδίως ἀποθανόντος τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐκδρομῆς ἀνέλαβεν ὁ Σεβαστιανὸς ὅστις μετ' ὀλίγον ἀνεχώρησεν ἔχων ἓξ πλοῖα, πλήρωμα τριακοσίων ἀνδρῶν καὶ ζωοτροφίας δι' ἓν ἔτος. Ὁ θαλασσοπόρος οὗτος ἀφοῦ ἀνεκάλυψε ξηρὰν εἰς 45° βορείου πλάτους καὶ παραπλέων τὴν παραλίαν ἀφίκετο μέχρι τοῦ 58°, ἀλλ' ἐκεῖ, καίτοι ὑπερμεσοῦντος ἰουλίου τοσοῦτον ψῦριμὸ τὸ ψῦχος καὶ τοσαύτη ἀφθονία πλεόντων πάγων ὥστε τῷ ἦτον ὅλως ἀδύνατον νὰ εἰσχωρήσῃ περισσότερον πρὸς βορρᾶν.

Ταῦτα ἠνάγκασαν τὸν Σεβαστιανὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀγγλίαν κατὰ τὸ φθινόπωρον ἀφοῦ παρέπλευσε τὴν παραλίαν τῆς Ἀμερικῆς μέχρι τοῦ 38° βορείου πλάτους.

Μετὰ τὴν ἄνευ ἀποτελέσματος ταύτην ἐκδρομὴν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἀθετῶν τὰς ὑποσχέσεις του παρεχώρησεν εἰς Πορτογάλλον τινὰ καὶ μερικοὺς ἐμπόρους τῆς Βριστώλης προνόμια ἐμπορίου διὰ τὰς ὑπὸ τοῦ Καβὼ ἀνακαλυφθείσας χώρας· τοῦτο δυσηρέστησε τὸν Καβὼ ὅστις μετέβη εἰς Ἱσπανίαν ὅπως λάβῃ ὑπηρεσίαν παρὰ τῷ Φερδινάνδῳ, καὶ ἐγένετο μὲν δεκτὸς μετὰ προθυμίας, ἀλλὰ τοῦ ἡγεμόνος ἐκείνου ἀποθανόντος μετ' οὐ πολύ, ὁ Καβὼ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀγγλίαν.

Τῷ 1517 συνέταιρον ἔχων Ἄγγλον τινὰ Θωμᾶ Πὲρτ κατήρτισε στολίσκον σκοπὸν ἔχων νὰ φθάσῃ εἰς Κίναν διευθυνόμενος βορειοδυτικῶς. Τῇ 11 ἰουνίου εἶχε φθάσει εἰς τὸν ὅρμον Χούδσον, 67° βαθμῶν βορείου πλάτους· ἡ θάλασσα ἐλευθέρα πάγων ἐξετείνετο ἀπέραντος πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ ἦτο σχεδὸν βέβαιος ὅτι θὰ ἐπετύγχανε τοῦ σκοποῦ του· ἀλλ' ἡ δειλία κα τὸ πεῖσμα τοῦ τε συνεταίρου του καὶ τοῦ πληρώματος τὸν ἠνάγκασαν ἄκοντα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀγγλίαν τὴν ὁποίαν εὗρε καταμαστιζομένην ὑπὸ τῆς πανώλους.

Ὁ Σεβαστιανὸς μετέβη τὸ δεύτερον εἰς Ἱσπανίαν παρὰ τῷ Καρόλῳ Ε'. καὶ διωρίσθη ἀρχιπρωρεὺς μετὰ μισθοῦ τριακοσίων δουκάτων ἐντολὴν ἔχων νὰ ἐξελέγξῃ τὰς ναυτικὰς καὶ γεωγραφικὰς γνώσεις τῶν διὰ τὰς Ἰνδίας ἀποπλεόντων πρωρέων.

Κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1524 ὁ Καβὼ προήδρευσε συνεδρίου τινος ἐκ ναυτικῶν καὶ κοσμογράφων συνελθόντων ἐν Βαταγιὸς ὅπως γνωμοδοτήσωσιν ἐὰν αἱ νῆσοι τῶν Μολούκων ἀνῆκον εἰς τὴν Ἱσπανίαν ἢ εἰς τὴν Πορτογαλλίαν. Τὴν 31 μαρτίου ἐξεδόθη ἀπόφασις καθ' ἣν αἱ νῆσοι τῶν Μολούκων μέχρι 20° βαθμῶν ἀνῆκον εἰς τὰς Ἱσπανικὰς θαλάσσας.

Κατ' αὔγουστον τοῦ 1525 ἀνετέθη αὐτῷ ἡ ἀρχηγία τεσσάρων πλοίων μετὰ τῆς ἐντολῆς νὰ διέλθῃ τὸ στενὸν τοῦ Μαγελάνου, νὰ ἐρευνήσῃ λεπτομερῶς τὰς δυτικὰς παραλίας τῆς Ἀμερικῆς καὶ νὰ προσεγγίσῃ μετὰ ταῦτα εἰς τὰς νήσους τῶν Μολούκων. Ὁ Ναύαρχος ἀνεχώρησε κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1526 καὶ ἀφοῦ κατέστειλε τὴν ἀνταρσίαν τῶν ἀξιωματικῶν του, ἀποβιβάσας τοὺς πλείστους ἐξ αὐτῶν καὶ ἐγκαταλείψας εἰς τὴν ξηρὰν, εἰσῆλθεν εἰς Ῥῖον Δελαπλάτα καὶ ἀνεκάλυψε νῆσον ἣν ὠνόμασεν Ἅγιον Γαβριὴλ ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνήγειρε φρούριον, οὗτινος τὴν διοίκησιν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Ἀντώνιον Κραγέδαν· ἐπιβαίνων δὲ ἑνὸς μόνου πλοίου ρυμουλκουμένου ὑπὸ τῶν λέμβων εἰσῆλθεν εἰς Παράναν, ἀνήγειρεν ἕτερον φρούριον μεταξὺ Καρκαράμα καὶ Ταρτσεῖρον καὶ ἐξασφαλίσας οὕτω τὴν ὀπισθοχώρησίν του ἐπροχώρησεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῶν ρυάκων. Ἀλλ' οἱ αὐτόχθονες, μέχρι τοῦδε φιλόφρονες πρὸς τοὺς Ἱσπανοὺς, ἀντέστησαν αἴφνης εἰς τὴν ἀπόβασίν των, ὅπερ ἠνάγκασε τὸν Σεβαστιανὸν νὰ ἐπισθοχωρήσῃ. Στερούμενος χρημάτων ἐζήτησε παρὰ τοῦ Καρόλου Ε'. ἀλλ' εἰς μάτην· ἀναμείνας δὲ ἐπὶ πέντε ἔτη ἐπέστρεψεν εἰς Ἱσπανίαν μετὰ μέρους τοῦ πληρώματός του ἀφήσας τοὺς λοιποὺς εἰς τὸ φρούριον Σαὶν Πίριτο· ἐκ τῶν δυστυχῶν τούτων ἄλλοι μὲν ἐφονεύθησαν παρὰ τῶν Ἰνδῶν καὶ ἄλλοι κατέφυγον εἰς Βρασιλίαν παρὰ τοῖς Πορτογάλλοις. Μετά τινα χρόνον ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς του εἰς Ἱσπανίαν ὁ Σεβαστιανὸς Καβὼ παρητήθη τῆς θέσεώς του καὶ μεταβὰς εἰς Ἀγγλίαν κατὰ τὸ 1548 ἐνεκατεστάθη ἐν Βριστώλῃ. Ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδος ΣΤ' τῷ ἐχορήγησε σύνταξιν ἐτησίαν λιρῶν στερλινῶν 116, ποσὸν λίαν σπουδαῖον διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, διορίσας αὐτὸν ἐπιστάτην τῶν ναυτικῶν.

Ὁ Σεβαστιανὸς ἐπωφελούμενος τὴν μεγάλην πρὸς ἑαυτὸν ὑπόληψιν καὶ φιλίαν τοῦ βασιλέως ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ σχέδιόν τι ὅπερ πρὸ πολλοῦ εἶχε συλλάβει καὶ τὸ ὁποῖον συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἐξευρεθῇ δίοδος διὰ τὰς Ἰνδίας βορειοανατολικῶς καὶ οὐχὶ πλέον βορειοδυτικῶς. Πρὸς τοῦτο ἐσχημάτισεν ἑταιρίαν ἐκ τῶν ἐγκριτοτέρων ἐμπόρων τοῦ Λονδίνου τῆς ὁποίας διωρίσθη πρόεδρος. Δαπάναις δὲ τῆς ἑταιρίας ταύτης κατήρτισε πλοῖα ἔχοντα διπλῆν τὴν δρῶπιν καὶ κατὰ συνέπειαν στερεότερα. Τρία τοιαῦτα προωρίσθησαν νὰ πλεύσωσι βορειοανατολικῶς· ἡ Ἀγαθὴ Ἐλπὶς, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Οὔγου Βιλούκπε· ἡ Ἀγαθὴ Πίστις ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κορνηλίου Δουρφὸρ καὶ ἡ Ἀγαθὴ Τύχη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ριχάρδου Σανσελὸρδ λίαν ἐμπείρου ναυτικοῦ καὶ ἰδιαιτέρου φίλου τοῦ Καβὼ ὅστις ἐφωδίασε καὶ τοὺς τρεῖς πλοιάρχους διὰ κανονισμοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου ὤφειλε νὰ βαίνῃ ἥ τε πειθαρχία καὶ ὁ ἐν τοῖς πλοίοις βίος.

Ὁ στόλος ἀνεχώρησε τῇ 29 μαίου 1558. Πλησίον τῶν νήσων Λοφὰδων παρὰ τὴν Νορβηγικὴν παραλίαν ἡ Ἀγαθὴ Ἐλπὶς μετὰ τῆς Ἀγαθῆς Πίστεως ἀναγκασθεῖσαι ὑπὸ τῶν πάγων νὰ στρέψωσι πρὸς νότον ἀπεχωρίσθησαν τῆς Ἀγαθῆς Τύχης καὶ τὴν 18 σεπτεμβρίου εἰσῆλθον εἰς τὸ στόμιον τοῦ ρύακος Ἀλζινᾶ ἐν τῇ ἀνατολικῇ Λαπωνίᾳ. Μετά τινα χρόνον ἡ Ἀγαθὴ Πίστις ἀπεχωρίσθη συνεπείᾳ τρικυμίας ἀπὸ τῆς Ἀγαθῆς Ἐλπίδος καὶ ἐπανέκαμψεν εἰς Ἀγγλίαν. Τὸ δὲ ἀκόλουθον ἔτος ἁλιεῖς ῥῶσσοι ἀνεῦρον τὴν Ἀγαθὴν Ἐλπίδα ἐν τῷ μέσῳ τῶν πάγων. Ὁ πλοίαρχος Βελούκπε καὶ ἅπαντες οἱ ναῦται του εἶχον ἀποθάνει τοῦ ψύχους.

Ὁ Σανσελὸρδ, διοικῶν τὴν Ἀγαθὴν

Τύχην, ἀναμείνας εἰς μάτην ἐν τῷ ἐν περιπτώσει ἀποχωρισμοῦ προϋποδειχθέντι μέρει τὰ δύο ἄλλα πλοῖα, καὶ νομίσας ὅτι ταῦτα εἶχον προχωρήσει παρέκαμψε τὸ βόρειον ἀκρωτήριον καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἐκτεταμένον κόλπον τὴν Λευκὴν λεγομένην θάλασσαν ἀποβιβασθεὶς παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Δβίνα πλησίον τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ὁποίου ᾠκοδομήθη κατόπιν ὁ Ἀρχάγγελος, Οἱ κάτοικοι τοῦ μέρους τούτου τὸν ἐπληροφόρησαν ὅτι ἡ χώρα ἀνῆκεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας. Ὁ Σανσελὸρδ ἀπεράσισε μ' ὅλας τὰς δυσχερείας καὶ τὴν μεγάλην ἀπόστασιν νὰ μεταβῇ εἰς Μόσχαν παρὰ τῷ Τσάρῳ. Ἦτο δὲ τότε ἐπὶ τοῦ ρωσσικοῦ θρόνου Ἰβὰν ὁ Δ΄. Βασιλίεβιτς ἐπικαλούμενος Τρομερός. Ἡ θέσις τῆς Ρωσσίας, τὸ σχιδὸν μεσόγειον αὐτῆς, τὰ ἀσιατικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα ἐνέπλεον εἰς τὸν Σανσελὸρδ τὰς μεγαλητέρας ἐλπίδας περὶ ἀναπτύξεως τοῦ ἀγγλικοῦ ἐμπορίου, καθότι ἡ Ρωσσία διὰ τῆς Πολωνίας μέχρι τοῦδε ἐπρομηθεύετο τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἐμπορεύματα. Πράγματι ὁ Σανσελὸρδ ἐγένετο δεκτὸς μετὰ μεγάλης προσηνείας ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Τσάρου, ἐπέτυχε μεγάλα προνόμια, ἐπώλησε μετὰ σημαντικοῦ κέρδους τὰ ἐμπορεύματά του, ἠγόρασε διφθέρας, ἔλαιον τῆς φώκης καὶ φαλαίνης καὶ πολλὰ ἄλλα προϊόντα καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀγγλίαν κομιστὴς ἐπιστολῆς τοῦ Τσάρου. Ἡ ἐπιτυχία αὕτη παρώτρυνε τὴν ἑταιρίαν νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ δεύτερον εἰς Ρωσσίαν ταξείδιον ἀποστέλλουσα καὶ αὐθις τὸν Σανσελόρδ. Ὁ στόλος ἐκ τεσσάρων πλοίων συγκείμενος ἔφθασεν εὐτυχῶς εἰς Ρωσσίαν, δύο δὲ ἀπεσταλμένοι τῆς ἑταιρίας συνῆψαν μετὰ τοῦ Τσάρου ὠφέλιμον ἐμπορικὴν σύμβασιν· μετὰ τοῦτο ἀνεχώρησαν εἰς Ἀγγλίαν συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ εἰδικοῦ πρέσβεως τοῦ Τσάρου. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῶν τεσσάρων πλοίων τὸ μὲν ἓν συνετρίβη ἐπὶ τῆς νορβηγικῆς παραλίας, τὸ ἄλλο ἀπώλετο πλησίον τοῦ Δρόνθεϊ, ἡ δὲ Ἀγαθὴ τύχη, ἧς ἐπέβαινεν ὁ ανσελὸρδ μετὰ τοῦ ρώσσου πρέσβεως, ἐβυθίσθη τὴν 10 νοεμβρίου 1555 παρὰ τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Σκωτίας, καὶ ὁ μὲν Σανσελὸρδ ἐπνίγη, ὁ πρέσβυς ὅμως κατώρθωσε νὰ σωθῇ. Τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ ἀπαρχαὶ τῆς ἀγγλικῆς ἑταιρίας. Ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν Καβώ.

Φίλιππος ὁ Β΄. βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας ἐλθὼν εἰς Ἀγγλίαν ὅπως νυμφευθῇ τὴν βασίλισσαν αὐτῆς Μαρίαν καὶ βλέπων ὅτι χάρις εἰς τὰς γνώσεις καὶ ἐνεργείας τοῦ Καβὼ τὸ ἀγγλικὸν ἐμπόριον θαυμασίως προώδευε, πρὸς ζημίαν τοῦ ἱσπανικοῦ, ἐπέτυχε τὴν παῦσιν τοῦ ναυάρχου ἀντικατασταθέντος ὑπὸ τοῦ Βόρτιγκτων ἀνδρὸς κακοήθους παραδώσαντος εἰς τὴν Ἱσπανίαν ὅλα τὰ ἔγγραφα τοῦ Καβὼ, χάρτας, ὁδηγίας καὶ σχέδια περὶ μελλουσῶν ἀνακαλύψεων.

Ἡ ἱστορία δὲν ἀναφέρει τί ἀπέγεινεν ὁ Καβὼ καὶ ποῦ ἀπέθανεν· ἕνεκα ὅμως τῶν ἐκτεταμένων ἀνακαλύψεών του, τῶν κοσμογραφικῶν ἐργασιῶν του, τῶν περὶ τῆς μαγνητικῆς πυξίδος θεωριῶν του ὁ Σεβαστιανὸς Καβὼ κατατάσσεται εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν θαλασσοπόρων.

Β΄.

Ἀπὸ τοῦ 1492 μέχρι τοῦ 1524 ἡ Γαλλία εἶχε διατελέσει μακρὰν τῶν πρὸς τὰς ἀνακαλύψεις ἐπιχειρήσεων, ἀλλ' ὁ Φραγκῖσκος ὁ Α΄. ζηλοτυπῶν τὴν Ἱσπανίαν ἐπὶ τοῖς προέδροις ἐπεφόρτισε τὸν Βενετὸν Ἰωάννην Βερατσάνον νὰ ἐπιχειρήσῃ ταξείδιον πρὸς ἐρεύνας. Αἱ χῶραι τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθη ὁ γάλλος θαλασσοπόρος ἦσαν ἤδη γνωσταὶ καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν θέλομεν ἐνδιατρίψει, ἐπὶ τοῦ ταξειδίου τούτου.

Σεβαστιανὸς Καβώ.

Ὁ γαλλικὸς οὗτος στόλος ἀφοῦ περιέπλευσε τὴν Ἀμερικὴν κατὰ μῆκος 700 λευγῶν ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλίαν κατὰ τοὺλιον τοῦ 1524. Δέκα ἔτη βραδύτερον ὁ Ἰάκωβος Καρτιὲ συνέλαβε τὸ σχέδιον ἱδρύσεως ἀποικίας ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν ἄδειαν ἀνεχώρησε μετὰ δύο πλοίων τῇ 20 ἀπριλίου 1534.

Τοσοῦτον εὐτυχὴς ὑπῆρξεν ἡ πορεία του ὥστε ἐντὸς εἴκοσιν ἡμερῶν μόνον ἔφθασεν εἰς Νέαν Γῆν καὶ διευθυνόμενος πρὸς βορρᾶν προσήγγισεν εἰς τὴν νῆσον τῶν Πτηνῶν ἔνθα εὗρεν ἄφθονον προμήθειαν ἰχθύων καὶ διαφόρους ἐπιγραφὰς Γάλλων, Βρεττανῶν, μαρτυρούσας ὅτι οὗτοι πολὺ πρὸ τοῦ Κολόμβου εἶχον ἐπισκεφθῆ τὴν βόρειον Ἀμερικήν.

Παραπλεύσας δὲ ἅπασαν τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Νέας Γῆς ἐπανέκαμψεν εἰς Γαλλίαν ὅπου ἔφθασε τὴν 5 σεπτεμβρίου 1534.

Τὴν 19 Μαΐου τοῦ ἐρχομένου ἔτους ὁ Ἰάκωβος Καρτιὲ ἀνεχώρησεν ἐκ νέου μετὰ τριῶν πλοίων συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ πολλῶν εὐγενῶν. Οἱ θαλασσοπόροι ἔφθασαν εἰς Νέαν Γῆν καὶ εἰσδύσαντες εἰς τὸν ὅρμον τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου ἐκεῖ ἀνεκάλυψαν τὴν νῆσον Νατισκοτὲκ ἢ Ἀντικόστην καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ στόμιον μεγκλου ποταμοῦ φέροντος εἰς Καναδᾶ. Παρακάμψαντες δὲ δεκατέσσαρας νήσους ἔφθασαν πρώτην φορὰν πρῶτοι αὐτοὶ εἰς Καναδᾶν. Ἡ χώρα αὕτη ἦτον εὐφορωτάτη καὶ οἱ ἰθαγενεῖς λίαν εὐπροσήγοροι. Πρῶτος ὁ Ἰάκωβος Καρτιὲ παρετήρησε τὴν χρῆσιν τῆς νικοτιανῆς τῆς ὁποίας τὰ φύλλα ξηραίνοντες οἱ ἰθαγενεῖς ἐκάπνιζον. Ἱκανὸν χρόνον διαμείνας ἐνταῦθα ἀνεχώρησε καὶ ἔφθασεν εἰς εἰς Γαλλίαν τῇ 16 Ἰουλίου τοῦ 1536.

Γαλλικὸς στόλος ἐκ πέντε πλοίων ἀνεχώρει τῇ 23 μαΐου τοῦ 1541 πρὸς ἵδρυσιν γαλλικῆς ἀποικίας ἐν Καναδᾷ καὶ ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ Καρτιέ. Φθάσαντες οἱ Γάλλοι ἀνήγειρον τὸ πρῶτον φρούριον καὶ ἔθηκαν τὰ θεμέλια τῆς πόλεως Κεβέ. Ὁ Καρτιὲ ἐπιστρέψας εἰς Γαλλίαν ἀπέθανεν, ἡ δὲ νέα ἀποικία ἐξησθένει ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἕως οὗ ὁ Γάλλος Σαμπλὲν ἔκτισε τὴν πόλιν Κεβὲ τῷ 1608.

Αἱ ἐν Καναδᾷ ἐπιτυχίαι τοῦ Καρτιὲ ἐκίνησαν καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τῶν Ἄγγλων καὶ οὕτω ὁ Μαρτῖνος Φρόβεχερ ἐτέλεσε δύο ἐκδρομὰς εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν προσπαθήσας, ἀλλ' εἰς μάτην, νὰ ἀνεύρῃ τὴν διὰ τὰς Ἰνδίας δίοδον· ἀνεκάλυψε μόνον χώρας τινὰς Ἐσκιμώων ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξήγαγον χρυσούχους λίθους· τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐξηρέθισε τὴν ἀπληστίαν τῶν Ἄγγλων καὶ τῇ διαταγῇ τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ στόλος ἐκ δεκαπέντε πλοίων ἀνεχώρησε τῇ 31 μαΐου 1578.

Μετὰ εἴκοσιν ἡμέρας ἀνεκαλύπτοντο αἱ παραλίαι τῆς Φρισλανδίας. Οἱ θαλασσοπόροι προχωρήσαντες κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν πάγων καὶ συνεπείᾳ τριμυίας ὁ στόλος διηρέθη εἰς δύο. Ἡ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Φρόβεχερ μοῖρα μετὰ πολυχρόνιον μεταξὺ τῶν πάγων διαμονὴν ἐπανέκαμψεν εἰς Ἀγγλίαν φέρουσα φορτία ὁλόκληρα χρυσούχων λίθων οἱ ὁποῖοι ὅμως ἀναλυθέντες εὑρέθησαν ἄνευ ἀξίας.

Ἀποτυχόντος οὕτω τοῦ Φρόβεχερ, ἔμποροι ἄγγλοι, ἀκράδαντον ἔχοντες τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ ἀνευρίσκετο ἐπὶ τέλους ἡ διὰ τὰς Ἰνδίας δίοδος ἐξώπλισαν δύο πλοῖα τὰ ὁποῖα ἐκ Πορτσμούθης τῇ 7 ἰουνίου 1585 ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἰωάννου Δαύϊς.

Οὕτω ἀνακαλύψας τὸν ὁμώνυμόν του πορθμὸν κατελήφθη ὑπὸ ἀναλυομένων πάγων. Τὴν 20 ἰουλίου ἀνεκάλυψε χωρὶς νὰ προσεγγίσῃ τὴν Γῆν τῆς Θλίψεως.

Μετὰ ἐννέα ἡμέρας εἰσήρχετο εἰς τὸν ὅρμον τοῦ Γιλβέρτου καὶ συνήντα φιλησύχους ἰθαγενεῖς οἵτινες ἀντὶ εὐτελεστάτων πραγμάτων τῷ ἔδιδον δέρματα καὶ διφθέρας θαλασσίων ζώων. Ὁ ἄγγλος θαλασσοπόρος παρετήρησεν ἐν τῷ ὅρμῳ τούτῳ τὴν ὕπαρξιν ξύλων κυμαινομένων ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς θαλάσσης μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχε καὶ ὁλόκληρον δένδρον. Τὴν δὲ 6 αὐγούστου ἠγκυροβόλει πλησίον ὄρους τινος χρυσοειδοῦς ἔχοντος τὸ χρῶμα καὶ ὀνομασθέντος Ράλεϊδ. Ἐπὶ ἑνδεκα ἡμέρας εἰσέτι ὁ Δαύϊς ἐξηκολούθησε διευθυνόμενος πρὸς βορρᾶν καὶ διερχόμενος θάλασσαν ἐλευθέραν πάγων καὶ ἔχουσαν τὸ χρῶμα τοῦ Ὠκεανοῦ. Ἐνόμιζε δὲ ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ εἰσήρχετο εἰς τὴν θάλασσαν ἥτις συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ, ὅτε μεταβληθέντος αἴφνης τοῦ καιροῦ ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀγγλίαν.

Δύο εἰσέτι ταξείδια ἐπεχείρησεν ὁ Δαύϊς πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀλλ' ἄνευ ὁριστικοῦ ἀποτελέσματος· ἐπέτυχε μόνον νὰ συλλέξῃ πολυτίμους πληροφορίας περὶ τῶν βορείων μερῶν εἰς τὰς ὁποίας οἱ Ἄγγλοι μὴ ἀποδίδοντες μεγάλην ἀξίαν ἐγκατέλειψαν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὰς διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς βορειοδυτικῆς διόδου προσπαθείας των.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ὁλλανδοὶ ἀποσείσαντες τὸν ἱσπανικὸν ζυγὸν καὶ ἐπιδοθέντες εἰς τὸ ἐμπόριον ἐσκέφθησαν νὰ ἐπιδιώξωσι τὸ σχέδιον ὅπερ ἄλλοτε εἶχε συλλάβει ὁ Καβώ, τὴν εὕρεσιν δηλονότι βορειοανατολικῆς διόδου. Τὴν ἐντολὴν ταύτην ἀνέθηκαν εἰς τὸν Γουλλιέλμον Βαρέντζ, ἔμπειρον ναυτικόν. Οὗτος ἀνεχώρησε κατὰ τὸ 1594· παρέκαμψε τὸ βόρειον ἀκρωτήριον καὶ τὴν 4 ἰουλίου διέκρινε τὴν παραλίαν τῆς Νέας Ζέμλης ὑπὸ 73° βαθμὸν βορείου πλάτους. Πλέων δὲ κατὰ μῆκος παρέκαμψε τὴν 10 ἰουλίου τὸ ἀκρωτήριον Νασὼ καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας προσέκρουσεν εἰς τοὺς πάγους. Ἀναπλέων καὶ καταπλέων κατὰ διαφόρους διευθύνσεις προσεπάθησε νὰ ἀνεύρῃ δίοδον, ἀλλὰ δὲν τὸ κατόρθωσεν· οὐδέποτε μέχρι τοῦδε θαλασσοπόρος ἔδειξε τοσαύτην ἐπιμονήν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους τὸ πλήρωμα ἀντέστη καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ὁλλανδίαν. Διαρκοῦντος τοῦ μακροῦ τούτου ταξειδίου πολυτίμους ἀστρονομικὰς πληροφορίας συνέλεξεν ὁ Γουλιέλμος περὶ τῶν χωρῶν ἃς διῆλθε.

Τὸ ἐπιὸν ἔτος οἱ Ὁλλανδοὶ ἀνέθηκαν εἰς τὸν Ἰάκωβον Χαμσκὲτ τὴν διοίκησιν στόλου ἐξ ἑπτὰ πλοίων τοῦ ὁποίου πρωρεὺς ἦτο ὁ Βαρέντζ. Ἀλλὰ καὶ τὴν φορὰν ταύτην τὸ ποθούμενον δὲν ἐπετεύχθη.

Τὴν 10 μαΐου 1596 δύο πλοῖα ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Χαμσκὲτ καὶ Κορνελίζον πρωρέα ἔχοντα καὶ πάλιν τὸν Βαρέντζ ἀνεχώρησαν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐξοπλισθέντα δαπάναις Ὁλλανδῶν τινων ἐμπόρων τῆς Ἀμστερδάμης.

Οἱ θαλασσοπόροι οὗτοι ἐπροχώρησαν ἐπὶ πολὺ καὶ καταληφθέντες ἐπὶ τέλους ὑπὸ τῶν πάγων ἠναγκάσθησαν νὰ διαχειμάσωσι. Ναῦταί τινες, ὡς καὶ ὁ Βαρέντζ, ἀπέθανον κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, οἱ δὲ λοιποὶ μετὰ πολλὰς ταλαιπωρίας καὶ κόπους ἐπέστρεψαν εἰς Ὁλλανδίαν· καὶ τὴν φορὰν ταύτην ὁ σκοπὸς τοῦ ταξειδίου δὲν εἶχεν ἐπιτευχθῆ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Α.

Καλύβη ἀθλιεστάτη τοῦ Γαβιττὸκ ἐν τῇ Δεβοντάιρ ὑπῆρξε τῷ 1540 ὁ τόπος τῆς γεννήσεως τοῦ Φραγκίσκου Δράκ. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἐδμόνδος Δρὰκ πτωχότατος ἀλλὰ χαίρων μεγάλην ὑπόληψιν ἦτον εἷς ἐκ τῶν ἱερέων ἐκείνων οἵτινες ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ λαοῦ. Ὁ πατὴρ τον Φραγκίσκου ἔχων πολυάριθμον οἰκογένειαν ἠναγκάσθη νὰ ἐπιτρέψῃ τῷ υἱῷ αὐτοῦ ὅπως ἀκολουθήσῃ τὸ ναυτικὸν ἐπάγγελμα, διὰ τὸ ὁποῖον ἄλλως τε εἶχε μεγάλην κλίσιν, καὶ ὑπηρετήσῃ ὡς ἁπλοῦς ναύτης ἔν τινι πλοίῳ. Ἐργατικός, δραστήριος, ἰσχυρογνώμων καὶ οἰκονόμος ὁ νέος Φραγκίσκος Δρὰκ ἀπέκτησεν ἐν βραχεῖ διαστήματι τὰς θεωρητικὰς γνώσεις τὰς ἀναγκαιούσας διὰ τὴν διοίκησιν πλοίου. Συλλέξας χρήματά τινα αὐξηθέντα διὰ τῆς πωλήσεως λέμβου ἥντινα ὁ πρῶτος αὐτοῦ κύριος τῷ ἐδωρήσατο, ἐπεχείρησε μακρότερα ταξείδια ἐπισκεφθεὶς τοὺς κόλπους τῆς Βισκαίας καὶ Γουϊνέας καὶ καταναναλώσας ἅπασαν τὴν περιουσίαν του εἰς φορτίον ὅπερ ἔμελλε νὰ πωλήσῃ εἰς τὰς Δυτικὰς Ἰνδίας. Ἀλλὰ μόλις φθάσας εἰς τὴν Ἄχα τό τε πλοῖον καὶ φορτίον κατεσχέθησαν, ἄγνωστον διὰ ποίαν αἰτίαν. Αἱ διεκδικήσεις ἅπασαι τοῦ Δρὰκ βλέποντος ἑαυτὸν κατεστραμμένον ἀπέβησαν ἀνωφελεῖς, καὶ ὡρκίσθη νὰ ἐκδικηθῇ τὴν ἀδικίαν ταύτην.

Τῷ 1567, δέκα ἔτη μετὰ τὸ συμβὰν τοῦτο, μικρὸς στόλος ἓξ ἓξ πλοίων ἀνεχώρησεν ἐκ Πλυμοὺτ τῇ συναινέσει τῆς βασιλίσσης ὅπως ἐπισκεφθῇ τὰς τοῦ Μεξικοῦ παραλίας. Ὁ στόλος οὗτος ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Δρὰκ μετὰ ἓν ἔτος ἠναγκάσθη νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς Ἀγγλίαν ἕνεκα τῶν ἀπωλειῶν ἃς ὑπέστη.

Ὁ Δρὰκ ἐπεχείρησε κατόπιν δύο ταξείδια εἰς τὰς δυτικὰς Ἰνδίας ὅπως σπουδάσῃ τὸν τόπον. Ὅτε δὲ ἐννόησεν ὅτι ἐγένετο κάτοχος τῶν ἀναγκαίων γνώσεων ἐξώπλισεν ἰδίαις δαπάναις 2 πλοῖα, τὸ Σ ὰ ν, χωρητικότητος 25 τόννων καὶ διοικούμενον ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου καὶ τὸν Π α σ σ ὰ τοῦ Π λ υ μ ο ὺ τ, 70 τόννων, ἔχοντα ἀμφότερα πλήρωμα 73 ἀνδρῶν. Ἀπὸ τὸν ἰούλιον τοῦ 1572 μέχρι αὐγούστου 1573, ἄλλοτε μόνος, ἄλλοτε μετά τινος πλοιάρχου ὀνόματι Ράβσε, ὁ Δρὰκ ἔκαμεν εὐτυχῆ περίπλουν εἰς τὰς παραλίας τοῦ Δαριανοῦ, προσβαλὼν τὴν Βέρα Κρούζα καὶ τὴν Νόμβρε Δίος.

Ὁ Δρὰκ, οὕτινος τὸ ὄνομα διεδόθη, ἀφοῦ συνετέλεσεν εἰς τὴν κατάπαυσιν τῆς ἀνταρσίας τῆς Ἰρλανδίας, παρουσιάσθη εἰς τὴν βασίλισσαν Ἐλισάβετ.

Ἐξέθηκεν αὐτῇ τὸ σχέδιόν του ὅπως ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐκπόρθησιν τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς νοτίου Ἀμερικῆς διερχόμενος διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Μαγελάνου, καὶ ἐπέτυχε, μετὰ τοῦ τίτλου τοῦ Ναυάρχου, τὴν διοίκησιν στόλου ἐκ πέντε πλοίων συγκειμένου, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπεβιβάσθησαν ἑκατὸν ἑξήκοντα δεδοκιμασμένοι ναῦται.

Ἀναχωρήσας ἐκ Πλυμοὺτ τῇ 15 νοεμβρίου 1577 ὁ Φραγκῖσκος Δρὰκ ἦλθεν εἰς σχέσεις μετὰ τῶν Μαύρων τοῦ Μογαδὸρ, προσήγγισεν εἰς τὰς νήσους τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου, καὶ διαπλεύσας ἐντὸς πεντήκοντα ἓξ ἡμερῶν τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν ἔφθασεν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Βρασιλίας. Ἠκολούθησε ταύτην μέχρι τῆς Πλάτας καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν κόλπον τῶν Φωκῶν ἐν Παταγονίᾳ.

Τῇ 20 αὐγούστου ὁ στόλος ἐλαττωθεὶς εἰς τρία μόνον πλοῖα, τῶν λοιπῶν δύο βλαβέντων, ἔφθασεν εἰς τὸ στενὸν ὅπερ μόνος ὁ Μαγελάνος εἶχεν ὑπερβῆ.

Κατὰ τὴν ἔξοδον εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανὸν ἓν ἐκ τῶν πλοίων του ἀπωλέσθη, αὐτὸς δὲ μεθ' ἑνὸς μόνου χωρισθεὶς τοῦ τρίτου ἐπάλαισεν ἐπὶ ὁλοκλήρους ἡμέρας κατὰ τῶν ἐναντίων ρευμάτων, προσεγγίσας ἐπὶ τέλους εἰς τὴν νῆσον Μῶχαν τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἀντισάντες ἐφόνευσαν δύο ἐκ τῶν Ἄγγλων καὶ πολλοὺς ἐτραυμάτισαν, ἐν οἷς καὶ τὸν Δρὰκ. Ἀγκυροβολήσας εἰς τὸν λιμένα τοῦ Βαλπαραΐζου συνέλαβε πλοῖον φέρον οἴνους τῆς Χιλῆς καὶ τεμάχια χρυσοῦ ἀξίας 37,00 δουκάτων. Ἐλεηλάτησε δὲ τὴν πόλιν ἐγκαταλειφθεῖσαν ὑπὸ τῶν κατοίκων. Ἐν Ἀρρίκᾳ συνέλαβε τρεῖς μικρὰς λέμβους ἐν μιᾷ τῶν ὁποίων εὗρε πεντήκοντα ἑπτὰ τεμάχια ἀργύρου ἀξίας 50 160 λιρ. Ἐξηκολούθησε δὲ προσβάλλων τὰ καθ' ὁδὸν πλοῖα καὶ σπουδαίας ἐπιτυγχάνων λείας. Μαθὼν ὅμως ὅτι σπουδαῖος ἱσπανικὸς στόλος προητοιμάζετο ἐναντίον του ἔκρινε φρόνιμον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀγγλίαν. Πρὸς τοῦτο τρεῖς τῷ παρουσιάζοντο ὁδοί: τὸ στενὸν τοῦ Μαγελάνου, τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος καὶ ἡ διὰ τῆς Παγωμένης θαλάσσης καὶ τοῦ Βορείου ἀκρωτηρίου. Προετίμησε τὴν τελευταίαν, καὶ ἀναχωρήσας ἀνῆλθεν εἰς 38⁰ βαθμοὺς βορείου πλάτους καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς τὸν ὅρμον τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου ὅπου καὶ τοι ὑπερμεσοῦντος ἰουνίου ἔπιπτεν ἄφθονος χιὼν καὶ τὸ ψῦχος ἦτο δριμύ. Μεταμεληθεὶς δὲ μετ' ὀλίγον ἐγκατέλιπε τὸ σχέδιόν του ἀποφασίσας νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος διαβαίνων ἐν μέσῳ τῶν νήσων Μολούκων. Αἱ χῶραι τὰς ὁποίας διῆλθεν ἦσαν ἤδη γνωσταὶ καὶ οὐδὲν ἔχομεν νὰ προσθέσωμεν εἰμὴ μόνον ὅτι ὁ Δρὰκ συνέλεξεν ἐν αὐταῖς ἄφθονον χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Τῇ 3 δὲ νοεμβρίου 1580 εἰσῆρχετο εἰς Πλυμοὺτ μετὰ τριετῆ περίπου ἀπουσίαν.

Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις, διατελοῦσα ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῆς Ἱσπανίας, ὑπεδέχθη κατ' ἀρχὰς τὸν Δρὰκ μετὰ ψυχρότητος ἕνεκα τῶν πειρατικῶν προσβολῶν, ἃς εἶχεν ἐπιχειρήσει κατὰ τῶν Ἱσπανῶν. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἡ ψυχρότης διελύθη καὶ ἡ βασίλισσα ἐπεσκέφθη τὸν Δρὰκ ἐν τῷ πλοίῳ του ἀπονείμασα αὐτῷ τὸν τίτλον ἱππότου.

Ἔκτοτε βλέπομεν τὸν Δρὰκ μεγάλως τιμώμενον καὶ ἔχοντα τὰ μεγαλείτερα ναυτικὰ ὑπουργήματα· ἀπέθανε δὲ τῇ 28 ἰανουαρίου 1596 κατά τινα ναυτικὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Ἱσπανῶν.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Δρὰκ ἠκολούθησεν ὁ Ὠμᾶς Κανδεχ· οὗτος τῷ 1595 λαβὼν ἐντολὴν παρὰ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως ἐπεχείρησε μακρὰν ἐκδρομὴν εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας, ὅθεν ἐπέστρεψε φέρων πλούσια λάφυρα. Ἐνθαρρυνθεὶς ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης ἐξώπλισεν ἰδίαις δαπάναις τρία πλοῖα καὶ ἐπιβιβάσας ἐν αὐτοῖς ἑκατὸν εἴκοσι τρεῖς στρατιώτας καὶ ναύτας ἀνεχώρησε τῇ 22 ἰουλίου 1596 διῆλθο τὰς Καναρίας

νήσους π οσέβαλε καὶ ἐλεηλάτησε τὴν πόλιν Σιέρα Λεόνε, διέπλευσε τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, διῆλθε πρὸ τῆς παραλίας τῆς Παταγονίας καὶ ἐξακολουθῶν τὸν πειρατικὸν βίον ἐπέστρεψεν εἰς Ἀγγλίαν μετὰ διετῆ ἀπουσίαν κάτοχος μεγίστης περιουσίας. Ἀπώλεσεν ὅμως αὐτὴν ἔνθεν κακεῖθεν καὶ μετὰ δύο ἔτη μόλις εἶχε τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα πρὸς διοργάνωσιν τρίτης ἐκδρομῆς κατὰ τὴν ὁποίαν οὐδὲν κατόρθωσεν ἀποθανὼν καθ' ὁδόν

Τῇ 2 ἰουλίου 1598 τέσσαρα Ὁλλανδικὰ πλοῖα μετὰ πληρώματος διακοσίων τεσσαράκοντα ὀκτὼ ἀνδρῶν ἀνεχώρουν ἐξ Ἀμστερδάμης διπλῆν ἔχοντα ἐντολήν, ἐμπορικήν τε καὶ πολεμικήν. Ὁ στόλος φθάσας εἰς τὸν κόλπον τῆς Γουϊνέας προσήγγισεν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Πρίγκηπος κατεχομένην ὑπὸ τῶν Πορτογάλλων· οὗτοι δείξαντες κατ' ἀρχὰς φιλικὰς διαθέσεις προσεκάλεσαν τοὺς Ὁλλανδοὺς νὰ ἀποβιβασθῶσιν· ἀλλ' ἅμα τούτου γενομένου ἐπέπεσαν καὶ ἔσφαξαν πάντας τοὺς ἀποβιβασθέντας ἐν οἷς καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ὁλλανδοῦ ναυάρχου Κορνήλιον Νόρτ. Ὁ Ναύαρχος Νόρτ μανιώδης ἐπὶ τούτου ἀπεβίβασεν ἑκατὸν εἴκοσιν ἄνδρας· ἀλλ' οἱ Πορτογάλλοι τοσοῦτον ἰσχυρῶς ἦσαν ὠχυρωμένοι ὥστε ἀπέκρουσαν τοὺς Ὁλλανδοὺς φονεύσαντες καὶ τραυματίσαντες δέκα ἑπτὰ ἐξ αὐτῶν. Ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν ὁ Νόρτ καὶ διελθὼν τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν ἔφθασεν εἰς Ῥῖον Ἰανέϊρον ἀποκρουσθεὶς καὶ ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν Πορτογάλλων καὶ τῶν ἰθαγενῶν καὶ ἀναγκασθεὶς νὰ διαχειμάσῃ εἰς τὴν ἔρημον νῆσον τῆς Ἁγίας Κλάρας.

Τὸ ἑπόμενον ἔτος, ἤτοι τῇ 29 φεβρ. 1600, ὁ Νόρτ εἰσῆλθεν εἰς τὸν Εἰρηνικὸν καταναλώσας ἑκατὸν ἡμέρας ὅπως διέλθῃ τὸ στενὸν τοῦ Μαγελάνου. Τρία ἐκ τῶν πλοίων του δὲν ὑπῆρχον πλέον· τὰ μὲν δύο εἶχε καύσει ὁ ἴδιος ἐν Ἁγίᾳ Κλάρᾳ στερούμενος ναυτῶν, τὰ δὲ ἴχνη τοῦ τρίτου εἶχεν ἀπωλέσει μετὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν Εἰρηνικόν· μείνας δὲ μόνον μεθ' ἑνὸς πλοίου προσήγγισεν εἰς τὴν νῆσον τῆς Μάχας καὶ ἐκεῖθεν ἤρξατο παραπλέων τὴν παραλίαν τῆς Χιλῆς καὶ τοῦ Περοῦ προσβάλλων καὶ βυθίζων ὅσα πλοῖα συνήντα, καὶ συναθροίσας μεγάλα ποσὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Μαθὼν ἐν τῷ μεταξὺ ὅτι ἱσπανικὸς στόλος ἤρχετο κατ' αὐτοῦ κατέφυγε τῇ 16 σεπτεμβρ. εἰς τὰς νήσους τῶν Κλεπτῶν· τῇ 14 ὀκτωβρίου διῆλθε τὸ Ἀρχιπέλαγος τῶν Φιλιππίνων νήσων καὶ πλεῖστα προσέβαλεν Ἱσπανικά, Πορτογαλλικὰ καὶ Κινεζικὰ πλοῖα βυθίσας ἢ καύσας αὐτά· εὑρισκόμενος ἐν τῷ στενῷ τῆς Μανίλλης προσεβλήθη ὑπὸ δύο μεγάλων ἱσπανικῶν πλοίων, ἀλλὰ κατόρθωσε νὰ βυθίσῃ τὸ ἓν καὶ νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν τὸ ἄλλο φονεύσας διακοσίους Ἱσπανούς, αὐτὸς δὲ ἀπωλέσας πεντήκοντα περίπου ἄνδρας. Μετὰ ταῦτα λαβὼν ἐν Ἰαύῃ ἀξιόλογον φορτίον ἀρωμάτων καὶ παρακάμψας τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος εἰσήρχετο τῇ 26 αὐγούστου εἰς Ροτερδάμην τῆς Ὁλλανδίας.

Τῇ 9 φεβρουαρίου 1595 ἀνεχώρει ἐκ Πλυμοὺτ τῆς Ἀγγλίας ὁ σὶρ Οὐάλτερ Ραλεὶκ μετὰ πέντε πλοίων καὶ ἑκατὸν στρατιωτῶν καὶ πολλῶν ἐθελοντῶν. Μετὰ πολλὰς περιπετείας ἐπανέκαμψεν εἰς Ἀγγλίαν μὴ κατορθώσας νὰ ἀνεύρῃ τὴν χρυσοφόρον χώραν ἥτις ἦτον ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἐκδρομῆς του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΟΙ, ΑΠΟΙΚΟΙ, ΕΜΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΗΓΗΤΑΙ.

Α.

Ὁ δέκατος ἕβδομος αἰὼν εἶναι ἀντίθετος πρός τε τὸν δέκατον ἕκτον καὶ τὸν δέκατον ὄγδοον, διότι κατὰ μὲν τὸν δέκατον ἕκτον ἐπερατώθησαν ὅλαι σχεδὸν αἱ ἀνακαλύψεις τῶν μέχρι τότε ἀγνώστων χωρῶν τῆς γηίνου σφαίρας, κατὰ τὸν δέκατον ἕβδομον ἐλήφθησαν ὅλαι αἱ πληροφορίαι καὶ αἱ λεπτομέρειαι περὶ τῶν ἀνακαλυφθεισῶν χωρῶν, κατὰ δὲ τὸν δέκατον ὄγδοον ἐγένοντο αἱ ἐπιστημονικαὶ παρατηρήσεις καὶ αἱ μελέται περὶ τῶν χωρῶν τούτων ὑπό τε ἀστρονομικὴν καὶ ναυτικὴν ἔποψιν.

Ἀφ' ἑνὸς οἱ ἔμποροι τῆς Ὁλλανδίας ἰδίως δὲ οἱ Ἄγγλοι μετὰ πυρετώδους ἐργασίας καὶ δραστηριότητος ἀπεκδύονται εἰς κολοσσιαῖον ἐμπόριον· οἱ δὲ τελευταῖοι προπαρασκευάζουσι τὰς βάσεις τοῦ ἀπεράντου αὐτῶν ἀποικιακοῦ κράτους· ἀφ' ἑτέρου οἱ ἱεραπόστολοι διασκορπίζονται σωρηδὸν εἰς τὰς ἀνακαλυφθείσας χώρας κηρύττοντες τὸ Εὐαγγέλιον, ἐκπολιτίζοντες τοὺς ἀγρίους λαοὺς, μελετῶντες καὶ περιγράφοντες τὰς χώρας αὐτῶν. Ἰδίως ἐν Ἀφρικῇ καὶ Ἀβυσσινίᾳ διακρίνονται οἱ ἱεραπόστολοι.

Τῷ 1580 ὁ ἱερεὺς Πάεζ εἰσεχώρησεν εἰς τὴν Ἀβυσσινίαν ἄγνωστος σχεδὸν μέχρι τότε, καὶ τῷ 1604 ἐπέτυχε τὸν προσηλυτισμὸν τοῦ βασιλέως τῆς χώρας ταύτης καὶ πάσης τῆς αὐλῆς του.

Τῷ 1635 ὁ ἱερεὺς Ἱερώνυμος Λῶβος ἐπεσκέπτετο τὴν Ἀβυσσινίαν, ἀλλ' αἱ περιστάσεις εἶχον μεταβληθῆ φονευθέντος ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ προσηλυτισθέντος βασιλέως ὑπὸ τῶν στασιασάντων ὑπηκόων του. Ὁ Λῶβος ἐπέστρεψεν εἰς Λισβῶνα ἄπρακτος τῷ 1578.

Ἰταλοὶ δὲ Καπουκῖνοι ἀπὸ τοῦ 1589 μέχρι τοῦ 1704 διέτρεξαν τὴν παραλίαν τοῦ Ἀτλαντικοῦ κηρύττοντες τὸν χριστιανισμόν.

Ἱεραπόστολοι ὡσαύτως ἐκράτουν τὴν Εὐρώπην ἐνήμερον καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ 17' αἰῶνος τῶν ἐν τῇ Ἰνδοκινικῇ καὶ τῇ Θηβετίᾳ συμβαινόντων.

Β.

Οἱ Ὀλλανδοὶ βλέποντες παρακμάζουσαν ἐν Ἀσίᾳ τὴν ἰσχὺν τῶν Πορτογάλλων ἱδρυσαν τῷ 1602 τὴν περίφημον Ἰνδικὴν Ἑταιρίαν μεγάλα πλούτη χορηγήσασαν εἰς τὴν Ὀλλανδίαν. Ἡ Ἑταιρία αὕτη μεταχειριζομένη τρόπους ἠπίους καὶ μέσα κατάλληλα κατώρθωσεν ἐντὸς ὀλίγου χρόνου νὰ συγκεντρώσῃ τὸ ἐμπόριον μεταξὺ Ἰνδιῶν, Κίνας, Ἰαπωνίας καὶ Ὠκεανίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πλούσιός τις ἔμπορος τῆς Ἀμστερδάμης, ὁ Ἰάκωβος Λεμὲρ συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Σχοῦτεν, ἐμπείρου ναυτικοῦ, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ἀνακαλύψῃ νέαν ὁδὸν διὰ τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας νοτίως τοῦ Μαγελανίου στενοῦ. Ὡρμήθησαν δὲ εἰς τοῦτο διότι χάριν τῆς παντοδυνάμου Ἰνδικῆς Ἑταιρίας ἡ ὁλλανδικὴ κυβέρνησις εἶχε ἀπαγορεύσει εἰς πάντα ἰδιώτην νὰ ἐπιχειρισθῇ τὸ μετὰ τῶν Ἰνδιῶν ἐμπόριον διὰ τοῦ Μαγελανίου στενοῦ ἢ διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος.

Ὁ Λεμὲρ καὶ ὁ Σχοῦτεν κρατήσαντες ἐχεμύθειαν περὶ τοῦ σχεδίου των ἐξώπλισαν ἰδίαις δαπάναις τὴν Ὁμόνοιαν 360 τόννων καὶ ἕνα ὁρόμωνα· ἀμφότερα δὲ εἶχον πλήρωμα ἑξήκοντα πέντε ἀνδρῶν, φέροντα εἴκοσιν ἐννέα τηλεβόλα καὶ ἀφθόνους ζωοτροφίας.

Οἱ θαλασσοπόροι ἀναχωρήσαντες τῇ 25 ἰουνίου 1615 καὶ διελθόντες τὰ Ἀφρικανικὰ παράλια κάτωθεν τῆς γραμμῆς τοῦ Ἰσημερινοῦ παρέπλευσαν τὴν Βρασιλίαν, Παταγονίαν καὶ τὸν λιμένα Δεζιρὲ εἰς 100 λευγῶν πρὸς βορρᾶν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Μαγελανίου στενοῦ. Πρὸ τοῦ εἰρημένου λιμένος, συνεπείᾳ σφοδρᾶς τρικυμίας, ὁ ὁρόμων ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρὸς μεταδοθέντος ἐξ ἀπροσεξίας. Τῇ 13 ἰανουαρίου 1616 οἱ θαλασσοπόροι διῆλθον πρὸ τῶν Σεβαλδίνων νήσων καὶ ἠκολούθησαν τὴν παραλίαν τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς εἰς ὀλίγην ἀπὸ τῆς ξηρᾶς ἀπόστασιν. Ἡ παραλία περιωρίζετο ἀπὸ ὑψηλὰ ὄρη κεκαλυμμένα ὑπὸ πάγων. Τὴν 24 ἰανουαρίου περὶ μεσημβρίαν ἔφθασαν εἰς τὴν ἄκραν αὐτῆς, ἀλλὰ διέκρινον εἰς ὀλίγην σχετικῶς ἀπόστασιν ἑτέραν ξηράν· τὸ διαχωρίζον τὰς δύο ταύτας ξηρὰς στενὸν εἶχε μόλις ὀκτὼ λευγῶν πλάτος· οἱ θαλασσοπόροι εἰσῆλθον εἰς τὸ στενὸν τοῦτο καὶ ἐξῆλθον μετὰ 24 ὥρας εἰς ἀρχιπέλαγος μικρῶν νήσων, ἐκεῖθεν δὲ εἰσῆλθον εἰς τὴν νότιον θάλατσαν καὶ προχωροῦντες ἀνεκάλυψαν τὴν νῆσον Οὐάτερλανδ καὶ διελθόντες τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν Φίλων ἀνεκάλυψαν τέσσαρας μικρὰς νήσους.

Μεταβαλόντες δὲ διεύθυνσιν ἐχώρησαν πρὸ βορρᾶν καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔφθασαν εἰς Ζιλόπλον μίαν ἐκ τῶν Μολούκων νήσων ὅπου εὗρον συμπατριώτας των καὶ ἐγένοντο προθύμως δεκτοί. Τοιουτοτρόπως μία νέα ὁδὸς διὰ τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας εἶχεν εὑρεθῇ χάρις εἰς τὸ στενὸν ὅπερ ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ Λεμέρ. Ἡ ὁδὸς αὕτη ἦτο καὶ συντομωτέρα καὶ ἀσφαλεστέρα τῆς διὰ τοῦ Μαγελανίου στενοῦ.

Ὁ Λεμὲρ καὶ ὁ Σχοῦτεν διηυθύνθησαν κατόπιν εἰς Βατάβιαν τῆς ὁποίας ὅμως ὁ διοικητὴς συνέλαβεν αὐτὸν ἀποστείλας δέσμιον εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, ὑποκύπτων βεβαίως εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς μεγάλης Ἰνδικῆς Ἑταιρίας εἰς τὴν ὁποίαν δὲν συνέφερεν ἡ ἀνακάλυψις τῆς νέας ὁδοῦ, διότι ἡ ἐπίσημος αὐτῆς ἄδεια ἀπέβλεπε μόνον τὰς δύο τελευταίας ὁδοὺς, τὴν τοῦ Μαγελανίου στενοῦ καὶ τὴν τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Καὶ ὁ μὲν Λεμὲρ ἀπέθανε καθ' ὁδὸν ὑπὸ λύπης, ὁ δὲ Σχοῦτεν φαίνεται ὅτι ἅμα ἀφιχθεὶς εἰς Ὀλλανδίαν ἀφέθη ἀνενόχλητος καθότι βλέπομεν αὐτὸν πολλὰ κατόπιν εἰς τὰς Ἰνδίας ἐπιχειροῦντα ταξείδια καὶ τελευταῖον ἀποθνήσκοντα τῷ 1625 ἐν τῷ ὅρμῳ Ἀντὸν Γὶλ πλησίον τῆς Μαδαγασκάρης ἐν τῷ ὁποίῳ εἶχε καταφύγει ἀποφεύγων τὴν τρικυμίαν.

Ὁ Ἰωάννης Ἄβελ Τάσμαν, τοῦ ὁποίου ἄγνωστος εἶναι μέχρι τινὸς ἡ βιογραφία, διακρίνεται ὡς ἐμπειρότατος ναυτικός. Τῇ 2 ἰουνίου 1639 ἀναχωρήσας ἐκ Βαταβίας καὶ διελθὼν τὰς Φιλιππίνας ἐπεσκέφθη τὰς νήσους Βονέν, γνωστὰς τότε ὑπὸ τὸ φαντασιῶδες ὄνομα «Νῆσοι χρυσοῦ καὶ ἀργύρου».

Ουάλτερ Ραγέλ.

Ἀναχωρήσας τὸ δεύτερον ἐκ Βαταβίας τῇ 14 αὐγούστου 1642 ἐπεσκέφθη τὴν νῆσον Μαυρικίου τῇ 5 σεπτεμβρίου καὶ χωρῶν νοτιοανατολικῶς ἀνεκάλυψε τῇ 24 νοεμβρίου ὑπὸ 42° βαθμὸν νοτίου πλάτους χώραν τινὰ ὀνομασθεῖσαν κατόπιν Τασμανίαν. Ἀκολουθήσας δὲ τὴν παραλίαν ταύτην καὶ στραφεὶς πρὸς νότον ἔφθασε τῇ 13 δεκεμβρίου ὑπὸ 42° βαθμοὺς νοτίου πλάτους πρό τινος χώ-

ρας ὀρεινῆς παραπλεύσας αὐτὴν βορείως μέχρι τῆς 18 δεκεμβρίου.

Ἡ χώρα αὕτη ὠνομάσθη κατόπιν Νέα Ζηλανδία. Τῇ 21 ἰανουαρίου 1633 ὁ Τασμὰν ἀνεκάλυπτε τὰς νήσους Ἀμστερδαμ καὶ Ρότερδαμ, τῇ 6 φεβρουαρίου εισήρχετο εἰς ἀρχιπέλαγος εἴκοσι περίπου νήσων ὀνομασθεισῶν τοῦ πρίγκηπος Γουλλιέλμου καὶ τῇ 15 ἰουνίου ἐπανέκαμπτε εἰς Βατάβιαν μετὰ δεκάμηνον θαλασσοπορίαν.

Δευτέραν ἐκδρομὴν ἐποιήσατο ὁ Τασμὰν πρὸς λεπτομερῆ ἔρευναν τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Νέας Γουϊνέας. Ἀλλ' ἀπωλεσθέντων τῶν ἡμερολογίων του οὐδὲν δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τόσον περὶ τῆς ἐκδρομῆς ταύτης ὅσον καὶ περὶ τοῦ τόπου καὶ περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Ἐπὶ πολὺν χρόνον οἵ τε Ἱσπανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλλοι πολλὰ ταξείδια ἐπεχείρησαν πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς Αὐστραλίας· οἱ κυριώτεροι ἐξ αὐτῶν εἰσὶν ὁ Μενδάνας, ὁ Τορὶς καὶ ὁ Κῖρος. Ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν εἰκοσαετὴς περίπου ἀνεχώρησεν ἐκ Λίμας τὴν 19 νοεμβρίου 1567· ἀνεκάλυψε κατὰ πρῶτον τὴν μικρὰν νῆσον Ἰησοῦ καὶ μετ' οὐ πολὺ τὴν 7 φεβρουαρίου ὑπὸ 8⁰ βαθμὸν νοτίου πλάτους τὴν νῆσον τῆς Ἁγίας Ἰσαβέλλης καὶ τὸ περικυκλοῦν αὐτὴν ἀρχιπέλαγος· ταὐτοχρόνως ἀνεκαλύφθησαν αἱ νῆσοι Πάλμα, Γάμος Γαλέρα καὶ Βελαβίστα· οἱ κάτοικοι τῶν νήσων τούτων ἅπαντες ἦσαν ἀνθρωποφάγοι. Κατόπιν ἀνεκαλύφθη καὶ ἡ νῆσος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου· τὸ νοσῶδες ὅμως τοῦ κλίματος ὅλων τῶν νήσων τούτων, ἡ παντελὴς ἔλλειψις ζωοτροφιῶν ἠνάγκασαν τὸν Μενδάνον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Περοῦ ἀνακαλύψας ἐν τῷ μεταξὺ καὶ τὰς νήσους Ἅγιον Χριστόφορον, Ἁγίαν Κατιλίναν καὶ Ἁγίαν Ἄνναν.

Ἂν καὶ ὁ Μενδάνος διὰ νὰ ἐλκύσῃ ὀπαδοὺς ὠνόμασε τὸ ἀνακαλυφθὲν ἀρχιπέλαγος Σολομῶντα διατεινόμενος ὅτι οἱ θησαυροὶ τοῦ Ἰουδαίου βασιλέως ἐκεῖθεν προήρχοντο, δὲν ἐπέτυχεν ὅμως τοῦ πεθουμένου καὶ ἡ ἀδιαφορία ἣν ἔδειξαν οἱ ἐπιχειρηματίαι ὑπῆρξε τοσοῦτον μεγάλη ὥστε μόλις μετὰ 27 ὁλόκληρα ἔτη ἠδυνήθη ὁ Μενδάνος νὰ διοργανώσῃ νέαν ἐκδρομήν. Τὴν φορὰν ταύτην σκοπὸς τοῦ Μενδάνου ἦτο νὰ ἱδρύσῃ ἀποικίαν ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Ἁγίου Χριστοφόρου· τέσσαρα πλοῖα φέροντα τετρακοσίους ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ ἔχοντος πρωρέα τὸν Κῖρον ἀνεχώρησαν ἐκ Λίμας τῇ 11 ἀπριλίου 1595. Μετὰ θαλασσοπορίαν ἑνὸς μηνὸς ἀνεκάλυψαν τὴν νῆσον τῆς Ἁγίας Μαγδαληνῆς τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἦσαν μεγαλόσωμοι, καὶ τὸ περίεργον, λευκοὶ σχεδὸν τὴν ὄψιν. Οὐ πολὺ μακρὰν τῆς νήσου ταύτης ἀνεκάλυψαν τρεῖς εἰσέτι, τὸν Ἅγιον Πέτρον, τὴν Δομινίκαν καὶ τὴν Ἁγίαν Χρηστίνην.

Τὴν 5 αὐγούστου στολίσκος ἀνεχώρει ἐκεῖθεν καὶ διανύσας τετρακόσια μίλια νοτιοδυτικῶς ἔφθασε τῇ 20 τοῦ αὐτοῦ πρὸ τῶν νήσων τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου καὶ τῆς βασιλίσσης Καρλόττας. Μετ' ὀλίγον οἱ θαλασσοπόροι ἀνεκάλυψαν τὴν Ἔρημον νῆσον καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος τῆς Σάντα Κρούζης· κατὰ τὴν στιγμὴν ὅμως ἐκείνην ἡ ναυαρχὶς ἀπεχωρίσθη προσκαίρως, συνεπείᾳ τρικυμίας, τῶν λοιπῶν πλοίων· εὑρέθησαν δὲ μετὰ τὴν τρικυμίαν πρότινων νήσων τοῦ ἀρχιπελάγους τούτου εὑρόντες σπουδαίαν ἀντίστασιν παρὰ τοῖς κατοίκοις. Ὁ Μενδάνος βλέπων ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπανεύρῃ τὰς νήσους τοῦ Σολομῶντος ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ τὴν ἀποικίαν του ἐν τῷ νέῳ τούτῳ ἀρχιπελάγει· ἀλλὰ συνεπείᾳ ἀνταρσίας τῶν Ἱσπανῶν κατ' αὐτοῦ, καὶ καταβεβλημένος τὴν ὑγείαν ἀπέθανε τὴν 17 ὀκτωβρίου ἐμπιστευθεὶς τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὴν σύζυγόν του. Ἡ διαμονὴ ὅμως τῶν Ἱσπανῶν εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἦτον

ἀδύνατος ἕνεκα ἐλλείψεως ζωοτροφιῶν καὶ τῇ 18 νοεμβρίου ἀνεχώρησαν. Τὸ σχέδιον τῆς Ἰσαβέλλης Μενδάνα ἦτο νὰ φθάσωσιν εἰς Μανίλλην ὅθεν λαμβάνοντες ἀποίκους νὰ ἐπιστρέψωσιν· ὁ Κῖρος καὶ ἅπαντες οἱ ἀξιωματικοὶ παρεδέξαντο ἐγγράφως τὸ σχέδιον τοῦτο.

Διελθόντες πολλὰς νήσους ἔφθασαν εἰς τὰς νήσους τῶν Κλεπτῶν αἵτινες μετ' ὀλίγον ὠνομάσθησαν αἱ νῆσοι τῆς Μαριάννας· πολλάκις ἀπεβιβάσθησαν ἐν αὐταῖς οἱ Ἱσπανοὶ ὅπως προμηθευθῶσι ζωοτροφίας· οἱ ἰθαγενεῖς ἀπέρριπτον τὸν προσφερόμενον αὐτοῖς χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἐπιζητοῦντες σιδηρᾶ σκεύη. Εἰσὶ λίαν περίεργοι αἱ τελεταὶ τῶν διὰ τοὺς ἀποθανόντας μνημοσύνων ἐν ταῖς νήσοις ταύταις. Χωρίζουσι τὰς σάρκας ἀπὸ τὰ ὀστᾶ, καίουσιν αὐτὰς καὶ ἀναμιγνύοντες τὴν ἐξ αὐτῶν τέφραν μετὰ τ ο ύ β η ς (εἴδος οἴνου) πίνουσιν αὐτό· κλαίουσι τοὺς τεθνηκότας καθ' ἕκαστον ἔτος καὶ ἐπ' μίαν ὁλόκληρον ἑβδομάδα· ὑπάρχει πληθὺς γυναικῶν πληρονωμένων διὰ νὰ κλαίωτιν· ἐκτὸς τούτου ἅπαντες οἱ γείτονες ἔρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀποθανόντος καὶ κλαίουσι· τὰς μὲν νύκτας θρηνοῦσι τὰς δὲ ἡμέρας μεθύσκουσι· θρηνοῦντες ἀφηγοῦνται ταὐτοχρόνως τὰ τοῦ βίου τοῦ ἀποθανόντος, ἅμα δὲ φθάσωσιν εἰς γελοῖόν τι ἐπεισόδιον τοῦ βίου βάλλουσιν ἀμέσως γέλωτας καὶ καγχασμούς, πίνωσιν ἓν ποτήριον οἴνου καὶ ἐξακολουθοῦσι νὰ κλαίωσιν.

Ὅταν οἱ Ἱσπανοὶ ἔφθασαν εἰς τὰς Φιλιππίνας προσεγγίσαντες εἰς Μανίλλην ἦσαν σχεδὸν σκελετοὶ καὶ ἡμιτεθνηκότες· ἐγένοντο δεκτοὶ μετὰ μεγάλων περιποιήσεων καὶ οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἐγκατέστησαν ἐν τῇ νήσῳ. Ὁ Κῖρος μετὰ τῆς Ἰσαβέλλης Μενδάνα ἐπέστρεψαν εἰς Περοῦ.

Τῇ 21 δεκεμβρίου 1605 ἀνεχώρει ὁ Κῖρος ἐκ Καλὰς μετὰ τριῶν πλοίων ἐπιδιώκων τὸ ἔργον τοῦ Μενδάνου· διανύσας χίλια περίπου μίλια ἀνεκάλυψεν ὑπὸ 25⁰ βαθμὸν μεσημβρινοῦ πλάτους σωρείαν μικρῶν νήσων εἰς τὰς ὁποίας ἔδωκε διάφορα ὀνόματα συμβουλευόμενος τὸ ἡμερολόγιον. Οἱ κάτοικοι τῶν νήσων τούτων ἦσαν σχεδὸν λευκοὶ καὶ αἱ γυναῖκες ὡραιόταται. Εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν ὀνομαζομένην ὑπὸ τῶν αὐτοχθόνων Ταμάκον καὶ εὑρισκομένην ὑπὸ 10⁰ βαθμὸν μεσημβρινοῦ πλάτους ἐπληροφορήθη παρὰ τῶν ἰθαγενῶν ὅτι διευθυνόμενος πρὸς νότον θὰ εὕρισκε μεγάλην τινα χώραν τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἦσαν λευκότεροι τῶν μέχρι τοῦδε συναντηθέντων· καὶ πράγματι προχωρήσας νοτιώτερον ἀνεκάλυψε πολλὰς μικρὰς νήσους καὶ τῇ 1 μαίου 1606 ἔφθασεν εἰς εὐρύτατον ὅρμον 8 μιλίων πλάτους· τὴν νῆσον ταύτην ὠνόμασεν Ἅγιον Πνεῦμα. Ἐνταῦθα τὸ πλήρωμα τοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κίρου πλοίου ἐπανίσταται κατ' αὐτοῦ, τὸν θέτει ὑπὸ τὰ δεσμὰ καὶ ἀποχωρισθὲν τῶν ἄλλων πλοίων ἀναχωρεῖ τὴν 11 ἰουνίου δι' Ἀμερικὴν ὅπου ἔφθασε τῇ 3 ὀκτωβρίου 1606.

Ὁ Τορὲς διοικῶν ἓν ἐκ τῶν μεινάντων δύο πλοίων, συσκεφθεὶς μετὰ τῶν ἄλλων ἀξιωματικῶν ἀπεφάσισαν νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν πλοῦν ἐπιδιώκοντες τὴν ζητουμένην χώραν. Τῇ 26 ἰουνίου ἀνεχώρησαν, ἀλλὰ δευτέρα ἀνταρσία τῶν ναυτῶν ἠνάγκασε τὸν Τορὲς νὰ διευθυνθῇ βορειοδυτικῶς πρὸς τὰς Ἱσπανικὰς νήσους. Ὑπὸ 11 1|2⁰ βαθμὸν ἀνεκάλυψε χώραν ἣν ἐθεώρησεν ὅτι ἦτον ἡ Νέα Γουϊνέα· παραπλεύσας κατὰ μῆκος τὴν παραλίαν αὐτῆς ἔλαβε κατοχὴν ὅλων τῶν λιμένων ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας. Οἱ νεώτεροι γεωγράφοι ἅπαντες ἐκ συμφώνου ἀποφαίνονται ὅτι τὰ μέρη ταῦτα ἀνῆκον εἰς τὴν παραλίαν ἐκείνην τῆς Αὐστραλίας ἥτις λήγει εἰς τὸ στενὸν ὅπερ χωρίζει τὴν Νέαν Γουϊνέαν ἀπὸ τῆς Αὐστραλίας.

Ὀφείλομεν ἤδη ν' ἀναφέρωμεν περὶ τῶν θαλασσοπόρων ἐκείνων οἵτινες διέπλευσαν τὰς σχεδὸν ἀγνώστους ἐκείνας χώρας μεταδόντες εἰς τοὺς συγχρόνους των σαφεστέρας καὶ εὐρυτέρας γνώσεις περὶ κόσμου τέως ἀγνώστου. Πρῶτος ἐξ αὐτῶν ἔρχεται ὁ Φραγκίσκος Πιρὰρ Δελαβάλ. Ἐπιβιβασθεὶς οὗτος τῷ 1601 ἐπὶ Μαλαϊκοῦ τινος πλοίου καὶ ἐπιδιώκων τὸ ἐν Ἰνδίαις ἐμπόριον ἐναυάγησεν ἐν τῷ ἀρχιπελάγει τῶν Μαλδιβῶν· τὰ νησίδρια ταῦτα τὸν ἀριθμὸν 12 χιλιάδες τοὐλάχιστον, κεῖνται νοτίως τῆς Μαλαβάρης καταλήγοντα εἰς τὸν Ἰνδικὸν Ὠκεανὸν ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Καμορίνου μέχρι τοῦ Ἰσημερινοῦ. Ὁ ἀγαθὸς Πιρὰρ διηγεῖται τὰ τοῦ ναυαγίου του, τὴν φυγὴν τῶν συντρόφων του καὶ τὴν ἑπτάμηνον διαμονὴν ἐν ταῖς Μαλδίδαις κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας ἐξέμαθε τὴν γλῶσσαν τῶν αὐτοχθόνων, ἐσπούδασε τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, τὴν θρησκείαν καὶ βιομηχανίαν.

Τῷ 1607 ὁ βασιλεὺς τῆς Βεγγάλης ἀπέστειλε στόλον εἰς τὰς Μαλδίδας ὅπως παραλάβῃ ἑκατὸν εἴκοσι περίπου τηλεβόλα εὑρισκόμενα ἐκεῖ συνεπείᾳ ναυαγίων διαφόρων Πορτογαλλικῶν πλοίων. Ὁ Πιρὰρ ἐπωφελήθη τὴν εὐκαιρίαν ταύτην καὶ ἀνεχώρησε μετὰ τριῶν ὑπολειφθέντων συντρόφων του· ὡδηγήθη κατ' ἀρχὰς εἰς Σεϊλανὴν, μετεκομίσθη εἰς Βεγγάλην καὶ ἐκεῖθεν ἔφθασεν εἰς Κοχάν. Αἰχμαλωτισθεὶς ὑπὸ τῶν Πορτογάλλων ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ πόλει ἠσθένησεν· ἐξελθὼν τοῦ νοσοκομείου καὶ πάλιν ἐφυλακίσθη· μόλις δὲ τῷ 1611 ἠδυνήθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Γαλλίαν· οὐδὲν πλέον περὶ αὐτοῦ ἀναφέρεται.

Ὁ Πέτρος Δελαβάλλας καταγόμενος ἐξ εὐγενοῦς καὶ ἀρχαίας οἰκογενείας Ἱσπανικῆς ὑπηρέτει ὡς στρατιώτης τοῦ Πάπα καὶ ἐνίοτε ὡς ναυτικὸς καταδιώκων τοὺς πειρατὰς τῆς Βαρβαρίας· ἐπιτρέψας ἔκ τινος ἐκδρομῆς του εἰς Ρώμην καὶ εὑρὼν τὴν μέλλουσαν σύζυγόν του ἀγαπῶσαν ἄλλον, προσπαθῶν δὲ νὰ λησμονήσῃ τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτα ἀνεχώρησε δι' Ἱερουσαλήμ. Τῷ 1614 ἀπέπλευσεν ἐκ Βενετίας, διῆλθε δέκα τρεῖς μῆνας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐκεῖθεν ἀπῆλθε διὰ θαλάσσης εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐπεσκέφθη τὸ Κάϊρον καὶ προσκολληθεὶς εἰς μίαν κερβάνην ἀφίχθη τέλος εἰς Ἱερουσαλήμ. Εὑρίσκων φαίνεται ἡδονὴν εἰς τὰ ταξείδια ἐπισκέπτεται ἀλληλοδιαδόχως τὴν Δαμασκὸν, τὸ Χαλέπιον καὶ τὸ Βαγδάτιον μέχρι τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Βαβυλῶνος· ἐπανακάμπτων ἠράσθη ἐν Μαρδίνῃ, πόλει τῆς Μεσοποταμίας, χριστιανῆς κόρης θαυμασίας καλλονῆς καὶ τὴν ἐνυμφεύθη. Κατόπιν συνοδεύει τὸν Σάχην τῆς Περσίας εἰς τοὺς κατὰ τῆς Τουρκίας πολέμους του καὶ διατρέχει ἐπὶ τέσσαρα ἔτη τὰς ἐπαρχίας τοῦ Ἰράν. Τῷ 1621 ἀναχωρεῖ ἐξ Ἰσπαχὰν καὶ κατὰ δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπώλλυσι τὴν σύζυγόν του ἀσθενήσασαν, ταριχεύει τὸ σῶμά της καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ φερέτρου διατρέχει ἐπὶ τέσσαρα ἔτη ἐρευνῶν τὴν χώραν Ὁρμοὺς, τὰ δυτικὰ παράλια τῶν Ἰνδιῶν, τὸν Περσικὸν κόλπον, τὸ Χαλέπιον, τὴν υρίαν καὶ τῷ 1626 ἀποβιβάζεται τέλος εἰς Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας.

Ὁ παράδοξος οὗτος περιηγητὴς περιέγραψε λεπτομερέστατα τὰς χώρας ἃς ἐπεσκέφθη.

Μετ' αὐτὸν ἔρχεται ὁ Ταβερνιὲ ὁ ἀκόρεστος καὶ ἀκάματος περιηγητής. Ἦτον εἰκοσιδυετὴς τὴν ἡλικίαν καὶ εἶχεν ἤδη ἐπισκεφθῆ ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, μεταβὰς κατόπιν εἰς Κωνσταντινούπολιν διέμεινεν ἐπὶ ἓν ἔτος καὶ διηυθύνθη ἐκεῖθεν εἰς Περσίαν. Ἐκεῖ δὲ ἠγόρασε τάπητας, πολυτίμους λίθους καὶ ἐπιστρέψας εἰς Εὐρώπην ἐπώλησε μετὰ σπουδαίου κέρδους τὰ ἐμπορεύματά του. Ἀπὸ τοῦ 1638 μέχρι τοῦ 663 τετράκις ἐταξείδευσε μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας διαδραμὼν ἅπασαν τὴν Περσίαν, τὴν

Μογγολίαν, τὰς Ἰνδίας μέχρι τῶν Σινικῶν συνόρων, συνήγαγε δὲ μεγάλην περιουσίαν τὴν ὁποίαν ἐδαπάνησε ζῶν ἀσώτως· ὢν δὲ εὐπαίδευτος συνέγραψε περὶ τῶν χωρῶν ἃς ἐπεσκέφθη συντελέσας τὰ μέγιστα εἰς διαφώτισιν τῶν συγχρόνων του.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Ἰωάννης Θεβαινὼ, διακεκριμμένος ἀρχαιολόγος, ἐπεσκέφθη τὴν Εὐρώπην, Μελίτην, Κωνσταντινούπολιν, Αἴγυπτον, Τυνίδα καὶ τῷ 1661 ἐπανέκαμπτε κομίζων σπουδαίαν συλλογὴν νομισμάτων καὶ ἐπιγραφῶν ἐπωφελεστάτων διὰ τοὺς ἱστορικοὺς καὶ φιλολόγους. Τῷ 1664 ἀνεχώρησεν ἐκ νέου, ἐπεσκέφθη τὴν Περσίαν, Βασσόραν, Σουράτην καὶ Ἰνδίας καὶ τῷ 1667 ἀπέθνησκεν ἐν Ἀρμενίᾳ καταβληθεὶς ὑπὸ τῶν κόπων. Μεγάλως ὠφέλησαν ὑπὸ ἱστορικὴν, γεωγραφικὴν καὶ μαθηματικὴν ἔποψιν αἱ περιηγήτεις τοῦ ἀνδρὸς τούτου.

Ὀφείλομεν ἤδη νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ ἀξιεράστου Βερνιὲ τοῦ «κομψοῦ φιλοσόφου», ὡς ὠνομάζετο ἐν τῷ χαρίεντι αὐτοῦ κύκλῳ, ἔνθα συνηντῶντο ὁ Νινὰν, ὁ Λαφονταῖνος, ἡ κυρία αλαβλιὲ, ὁ Σαὶν Εὐρεμὸντ καὶ Σαπὲλ χωρὶς ν' ἀριθμήσωμεν τόσα ἄλλα ἔξοχα πνεύματα. Ὁ Βερνιὲ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποφύγῃ τὸν συρμὸν τῶν περιηγήσεων. Ἀφοῦ ἐπεσκέφθη τὴν Συρίαν καὶ Αἴγυπτον διέμεινεν ἐπὶ δώδεκα ὁλόκληρα ἔτη ἐν Ἰνδικῇ, ἔνθα αἱ εἰδικαὶ αὐτοῦ γνώσεις ἐν τῇ ἰατρικῇ συνέτεινον εἰς τὸ νὰ τύχῃ τῆς εὐνοίας τοῦ μεγάλου Ὀρὲγκ-Βὲβ, καὶ νὰ ἴδῃ λεπτομερῶς καὶ ὠφελίμως αὐτοκρατορίαν ἥτις τότε ἤκμαζεν.

Ἡ Κεϋλάνη, πρὸς νότον τοῦ Ἰνδοστὰν, ἐπεφύλαττε πολλὰς ἐκπλήξεις εἰς τοὺς ταύτην ἐπισκεπτομένους. Ὁ Ροβέρτος Κνὸξ, αἰχμαλωτισθεὶς ἀπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς, διέμεινεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν χώραν ταύτην, ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τῆς θλιβερᾶς ταύτης περιστάσεως καὶ συνέλεξε τὰς πρώτας αὐθεντικὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἀπεράντων δασῶν καὶ τῶν ἀγρίων λαῶν τῆς Κεϋλάνης. Οἱ Ὁλλανδοὶ, ἕνεκα ἐμπορικῆς ζηλοτυπίας, εἶχον κρατήσει μέχρι τότε κρυφίας τὰς πληροφορίας ἄστινας εἶχον συλλέξει ἐπὶ μιᾶς νήσου εἰς τὴν ὁποίαν προσεπάθουν νὰ κάμωσιν ἀποικίας.

Ὁ Ἰωάννης Σαρδῖνος, ἔμπορος καὶ υἱὸς πλουσίου κοσμηματοπώλου ἐν Παρισίοις, ζηλοτυπῶν τὸν Ταβερνιὲ, θέλει, ὡς καὶ ἐκεῖνος, νὰ πλουτίσῃ εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν ἀδαμάντων. Αἱ χῶραι αἵτινες ἑλκύουσι τοὺς ἐμπόρους τούτους εἰσὶν ἐκεῖναι ὧντινων ἡ φήμη τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐδαιμονίας κατέστη παροιμιώδης· εἰσὶν ἡ Περσία καὶ ἡ Ἰνδικὴ μετὰ τῶν πλουσίων ἐνδυμάτων τῶν ἀκτινοβολούντων ἐκ χρυσοῦ καὶ πολυτίμων λίθων, καὶ μετὰ τῶν μεταλλείων τῶν ἀδαμάντων μεγέθους μυθικοῦ. Ὁ καιρὸς εἶναι πρόσφορος πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν χωρῶν τούτων. Χάρις εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μογὸλ, ὁ πολιτισμὸς καὶ αἱ τέχναι ἀνεπτύχθησαν· τὰ τεμένη, τὰ ἀνάκτορα, οἱ ναοὶ ἀνηγέρθησαν, αἱ πόλεις ἀνεφάνησαν αἰφνιδίως. Ἡ κλίσις αὐτῶν, ἡ τόσον παράδοξος, ἡ τόσον σαφῶς χαρακτηρισθεῖσα καὶ τόσον διάφορος τῆς ἡμετέρας, διαπρέπει τόσον καλῶς εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν γιγαντιαίων οἰκοδομῶν ὅσον εἰς τὴν χρυσοχοϊκὴν καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν δαπανηρῶν τῶν οὐδενὸς ἀξίων δι' ἄτινα ἡ Ἀνατολὴ ἤρχιζε νὰ λαμβάνῃ κλίσιν. Ὁ Σαρδῖνος, ἔμπειρος ὤν, συνεταιρίζεται μεθ' ἑνὸς ἐμπείρου ὡς αὐτός. Διατρέχει τὴν Περσίαν ὅπως φθάσῃ εἰς Ὁρμοὺς καὶ ἐπιβιβασθῇ ἐκεῖθεν διὰ τὰς Ἰνδίας. Τὸ ἐπιὸν ἔτος ἐπιστρέφει εἰς Ἰσπαχὰν καὶ καταγίνεται πρὸς ἐκμάθησιν τῆς γλώσσης τοῦ τόπου ἵνα διαπραγματεύηται μόνος τὰς ὑποθέσεις του καὶ χωρὶς διερμηνέα. Ηὐτύχησε ν' ἀρέσκῃ τῷ Σάχῃ Ἀββᾶ τῷ Β'. Ἔκτοτε ἡ τύχη αὐτοῦ ἐξησφαλίσθη. Ὁ Σαρδῖνος ὅμως ἔσχε καὶ ἕτερον πλεονέκτημα ἐκτὸς τοῦ τοῦ

πλουτίσαι. Κατώρθωσε νὰ συλλέξῃ ἀναφορικῶς τῆς κυβερνήσεως τῆς Περσίας, τῶν ἠθῶν, τῶν δοξασιῶν, τῶν ἐθίμων, τῶν πόλεων, τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας ταύτης, ἀξιολόγους πληροφορίας αἵτινες μέχρι σήμερον ὑπῆρξαν ὁ ὁδηγὸς τοῦ περιηγητοῦ. Ὁ ὁδηγὸς οὗτος εἶναι τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀξιολογος καθόσον ὁ Σαρδῖνος ἐπεφόρτισεν ἐν Κωνσταντινουπόλει διάσημον ἰχνογράφον ὀνόματι Γρελὼ νὰ ἀπεικονίσῃ τὰ μνημεῖα, τὰς πόλεις, τὰς σκηνὰς, τὰς ἐνδυμασίας, τὰς τελετὰς αἵτινες παριστῶσι θαυμασίως ἐκεῖνο ὅπερ ὁ Σαρρὼν ὠνόμαζε τὸ «καθ' ἑκάστην ἐνὸς λαοῦ».

Ὅτε κατὰ τὸ 2670 ὁ Σαρδῖνος ἐπανέκαμψεν εἰς Γαλλίαν ἡ καθαίρεσις τοῦ ψηφίσματος τῆς Νάντης εἶχεν ἀπομακρύνει ἐκ τῆς πατρίδος των, συνεπείᾳ βαρβάρων καταδιώξεων, πληθὺν τεχνιτῶν οἵτινες διεσπάρησαν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὅπως πλουτίσωσι τοῦτο διὰ τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας. Ὁ Σαρδῖνος, διαμαρτυρούμενος, ἐννόησε κάλλιστα ὅτι ἡ θρησκεία αὐτοῦ ἤθελε τὸν ἐμποδίσει εἰς τὸ νὰ φθάσῃ εἰς ἐκεῖνο, ὅπερ τιμὰς καὶ προβιβασμὸν ὀνομάζουσιν. Ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἔκφρασιν «δὲν εἶναι οὐδεὶς ἐλεύθερος νὰ πιστεύῃ ὅ,τι θέλει» ἀπεφάσισε νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς τὰς Ἰνδίας, «ἔνθα, χωρὶς νὰ ἀναγκασθῇ νὰ ἀλλάξῃ τὴν θρησκείαν» ἠδύνατο νὰ καθέξῃ ἔντιμόν τινα θέσιν.

Τὴν φορὰν ὅμως ταύτην ὁ Σαρδῖνος δὲν ἠκολούθησε τὸ αὐτὸ δρομολόγιον. Διῆλθε διὰ Σμύρνης καὶ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐκεῖθεν διαπλέων τὴν Μαύρην θάλασσαν ἀπεβιβάσθη εἰς Κριμαίαν ὑπὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔνδυμα. Διερχόμενος τὴν χώραν τοῦ Καυκάσου, ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ σπουδάσῃ τοὺς Ἀβκασοὺς καὶ Κιρκασίους. Εἰσεχώρησε πρὸς τὴν Μιγγρηλίαν, ἔνθα ἀπεγυμνώθη μέρους τῶν κοσμημάτων ἅτινα ἐξ Εὐρώπης ἔφερεν, τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν σημειώσεων αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος δὲν διέφυγε εἰμὴ χάρις εἰς τὴν ἀφοσίωσιν τῶν θεατινῶν παρ' οἷς ἐφιλοξενήθη· καὶ τοῦτο ὅπως πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων οἵτινες ἐφορολόγησαν αὐτὸν διαδοχικῶς. Μετὰ πολλὰς δὲ περιπετείας ἔφθασε τέλος τὴν 17 Δεκεμβρίου 1672 εἰς Τιφλίδα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Γεωργία διῳκεῖτο ὑφ' ἑνὸς ἡγεμόνος ὑποτελοῦς τῷ Σάχῃ τῆς Περσίας, τὸ τοιοῦτο διηυκόλυνεν αὐτὸν ὅπως φθάσῃ εἰς Ἐριβὰν, Ταυρίδα καὶ τέλος εἰς Ἰσπαχάν.

Ἀφοῦ ἐπὶ τέσσαρα ἔτη διέμεινεν ἐν Περσίᾳ καὶ ἐπεχείρησε καὶ τελευταῖον εἰς τὴν Ἰνδικὴν ταξείδιον, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ὁποίου συνέλεξε σημαντικὴν περιουσίαν, ὁ Σαρδῖνος ἐπανῆλθεν εἰς Εὐρώπην, ἀποκατασταθεὶς ἐν Ἀγγλίᾳ, καθότι ἕνεκα τοῦ θρησκεύματός του δὲν τῷ ἐπετρέπετο ἡ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ εἴσοδος.

Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ ταξειδίου του καθίσταται περίβλεπτον ἔργον, ἐν τῷ ὁποίῳ πᾶν τὸ ἀφορῶν τὴν Περσίαν ἀναπτύσσεται ἰδιαζόντως. Ἡ μακρὰ αὐτοῦ ἐν τῇ χώρᾳ διαμονὴ καὶ ἡ μετὰ τῶν ἐντέλει συναναστροφή του συνέτεινον εἰς τὴν συλλογὴν ἀπείρων αὐθεντικῶν ἐγγράφων. Οὕτω δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὅτι ἡ Περσία ἐγινώσκετο κάλλιον κατὰ τὸν 17 αἰῶνα παρὰ μετὰ ἑκατὸν ἔτη βραδύτερον.

Αἱ χῶραι ἅστινας ὁ Σαρδῖνος διῆλθεν, ἐπεσκέφθησαν μετά τινα ἔτη παρά τινος ζωγράφου Ὁλλανδοῦ ὀνόματι Κορνηλίου Δεβροοῦν. Πᾶν ὅ,τι ἐξαίρει τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἶναι ἡ καλλονὴ καὶ ἡ ἀκρίβεια τῆς ἀπεικονίσεως τῶν συνοδευουσῶν τοῦτο, καθότι ὡς πρὸς τὸ κείμενον οὐδὲν εὑρίσκει τις τὸ μὴ γνωστὸν, ἐκτὸς μόνον τῶν τοὺς Σαμολάδας ἀφορώντων οὕστινας αὐτὸς πρῶτος ἐπεσκέφθη

Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὸν Βαστφαλιανὸν Κέμπφερ τὸν πολιτογραφηθέντα Σουηδὸν ἕνεκα τῆς μακρᾶς αὐτοῦ διαμονῆς εἰς τὰς Σκανδιναυϊκὰς χώρας. Οὗτος ἀπεποιήθη περιφανῆ θέσιν, ὅπως συνοδεύσῃ, ὡς γραμματεὺς ἔκτακτον ἀπεσταλμένον πορευόμενον εἰς Μόσχαν. Ἕνεκα τούτου κατώρθωσε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Ρωσσίας, χώρας μόλις εἰσερχομένας εἰς τὸν δυτικὸν πολιτισμόν· ἔφθασε κατόπιν εἰς Περσίαν, ἔνθα ἐγκατέλειψε τὸν πρεσβευτὴν Φαβρίκιον, ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ὁλλανδικῆς Ἑταιρίας τῶν Ἰνδῶν καὶ ἀκολουθήσῃ τὰς περιηγήσεις του. Τοιουτοτρόπως ἐπεσκέφθη κατὰ πρῶτον τὴν Πετρούπολιν, τὴν Σιράζ, καὶ Ὁρμοὺζ ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ, ὅπου βαρέως ἠσθένησε καὶ ὀπίσθεν ἐπεβιβάσθη κατὰ τὸ 1688 διὰ τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας. Ἡ εὐδαίμων Ἀραβία, ἡ Ἰνδικὴ, ἡ παραλία τοῦ Μαλαβὰρ, ἡ Κεϋλάνη, ἡ Ἰαύα, ἡ Σουμάτρα καὶ ἡ Ἰαπωνία ὑπῆρξαν αἱ χῶραι οὕστινας βραδύτερον ἐπεσκέφθη. Ὁ κύριος σκοπὸς τῶν περιηγήσεων τούτων ἦτον ἐπιστημονικός. Ἰατρὸς, ἀλλ' ἔχων εἰδικὴν κλίσιν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φυσικῆς ἱστορίας, ὁ Κεμπφερ, συνέλεξε, περιέγραψε, ἰχνογράφησεν ἢ ἐξήρανεν ἄπειρον πλῆθυν φυτῶν ἀγνώστων μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐν Εὐρώπῃ, ἔδωκεν ἐπὶ τῆς φαρμακευτικῆς ἢ βιομηχανικῆς αὐτῶν χρήσεως νέας πληροφορίας καὶ συνέλεξεν ἄπειρα βότανα, σωζόμενα σήμερον μετὰ πλείστων χειρογράφων αὐτοῦ ἐν τῷ Ἀγγλικῷ μουσείῳ τοῦ Λονδίνου. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς διηγήσεώς του ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρὸν τὸ περιγράφον τὴν Ἰαπωνίαν. Κατώρθωσε νὰ προμηθευθῇ τὰ διαπραγματευόμενα τὴν ἱστορίαν βιβλία, τὴν φιλολογίαν καὶ τὰς ἐπιστήμας τοῦ τόπου, ἀφοῦ ἠδυνάτει νὰ ἀποσπάσῃ παρά τινος τῶν ἀρχόντων, παρ' ὧν μεγάλως ἐξετιμᾶτο, πληροφορίας ἅστινας ἀπεποιοῦντο νὰ μεταδώσωσιν εἰς τοὺς ξένους.

Ἅπαντες οἱ περιηγηταὶ, περὶ ὧν ἀνεφέραμεν, συνέτειναν τὰ μέγιστα νὰ διαφωτίσωσι τοὺς συγχρόνους των περὶ τῶν Ἀνατολικῶν ἰδίᾳ χωρῶν περὶ τῶν ὁποίων ἐπεκράτουν μέχρι τοῦδε ἀμυδρόταται γνώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Α.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ.

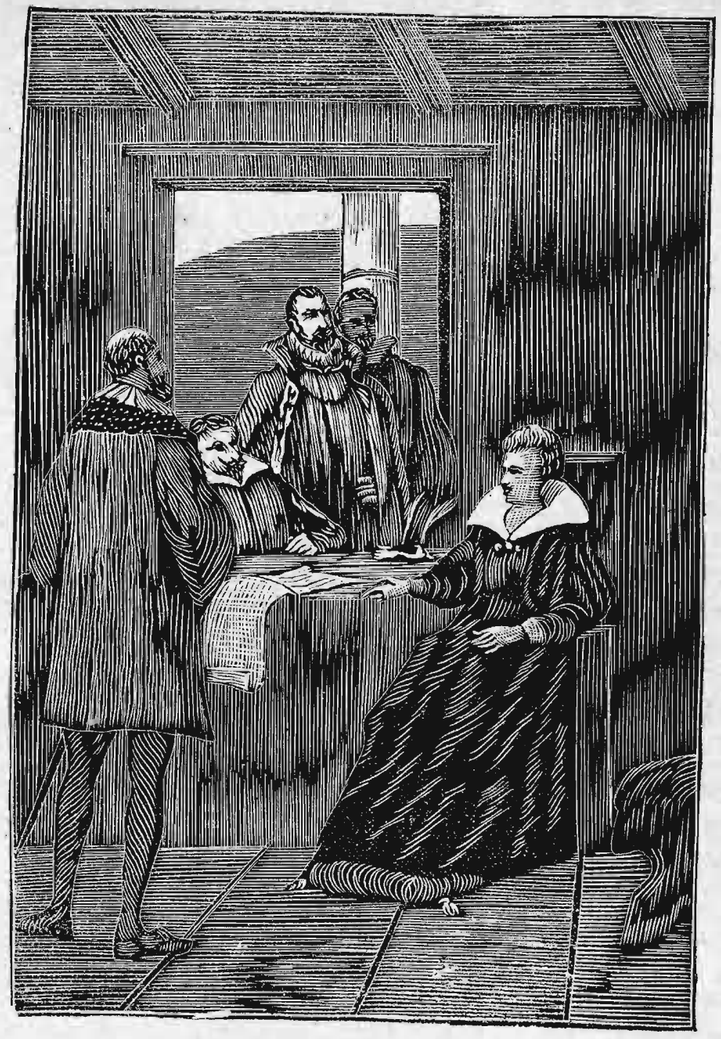
Κατὰ τὸ 1612 ἐγεννήθη ἐν Τόκερ ὁ Γουλλιέλμος Δαμπιὲ ὅστις ἐκ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας ἦτο κύριος ἑαυτοῦ ἕνεκα τοῦ θανάτου τῶν γονέων του. Μὴ ἔχων οὐδόλως κλίσιν πρὸς τὴν σπουδὴν προὐτίμα νὰ περιέρχηται τὰ δάση καὶ νὰ ἐρίζῃ μετὰ τῶν συμμαθητῶν του ἢ νὰ κάθηται ἥσυχος ἐπὶ τῶν τοῦ σχολείου θρανίων. Οὕτω μικρὸς ἔτι ὢν ἐπεβιβάσθη ὡς ναύτης ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων. Μετὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ταξείδιον εἰς Νέαν Γῆν καί τινα ἐκστρατείαν ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἰνδίαις, κατεγράφη εἰς τὸ στρατιωτικὸν ναυτικόν, καὶ πληγωθεὶς εἴς τινα ναυμαχίαν ἐπέστρεψεν εἰς Γρήνβιχ ἵνα νοσηλευθῇ. Ἀμοιρος προλήψεων ὁ Δαμπιὲ ἐξερχόμενος τοῦ νοσοκομείου ἐλησμόνησε τὴν ὑποχρέωσίν του καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἰαμαϊκὴν ὡς ἐπιστάτης φυτείας τινος. Δὲν ἐβράδυνεν ἐν τούτοις νὰ ἐννοήσῃ ὅτι τὸ ἐπιτήδευμα τοῦτο δὲν τῷ ἥρμοζε· τοιουτοτρόπως μετὰ ἓξ μῆνας ἐγκατέλειψε τοὺς μαύρους του καὶ ἐπεβιβάσθη διὰ τὸν κόλπον τῆς Καμμέχης ἔνθα εἰργάσθη ἐπὶ τρία ὁλόκληρα ἔτη συλλέγων ξύλα πρὸς βαφήν.

Μετὰ ταῦτα ἐπανακάμπτει εἰς Λονδῖνον· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ νόμοι καὶ οἱ ὑπάλληλοι οἱ ἐπιφορτισμένοι ὅπως κάμωσιν αὐτὸν νὰ τοὺς σεβασθῇ τὸν ἐστενοχώρησαν, ἀναχωρεῖ ἐκ δευτέρου εἰς Ἰαμαϊκὴν ἔνθα δὲν ἐβράδυνε νὰ συνάψῃ σχέσεις μετὰ τῶν τρομερῶν ἐκείνων θηρευτῶν καὶ πειρατῶν οἵτινες προὐξένησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοσαῦτα δεινὰ εἰς τοὺς Ἱσπανούς.

Οἱ τυχοδιῶκται οὗτοι Ἄγγλοι ἢ Γάλλοι ἐγκατεστημένοι ἐν τῇ νήσῳ τῆς Χελώνης ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἁγ. Δομινίκου ὡρκίσθησαν αἰώνιον μῖσος εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Αἱ διαρπαγαὶ τούτων δὲν περιωρίσθησαν εἰς μόνον τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ· διέβησαν τὸν ἰσθμὸν τοῦ Παναμᾶ καὶ ἐλεηλάτησαν τὰς παραλίας τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ ἀπὸ τὸ στενὸν τοῦ Μαγελάνου μέχρι τῆς Καλλιφορνίας.

Μεταξὺ τῶν τυχοδιωκτῶν τούτων τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἄρις, τοῦ Σάβκιν καὶ τοῦ Σαίη εὑρισκομένων κατετάχθη ὁ Δαμπιέ. Κατὰ τὸ 1680 βλέπομεν αὐτὸν ἐν τῷ Δαριανῷ κόλπῳ. Λεηλατεῖ τὴν Ἁγίαν Μαρίαν, προσπαθεῖ, ἀλλ' εἰς μάτην, νὰ καταλάβῃ τὸν Παναμᾶ καὶ κυριεύει μετὰ τῶν συντρόφων του, ἐπιβιβαζομένων ἐπὶ ἀθλίων πλοιαρίων κλαπέντων ἀπὸ τοὺς Ἰνδοὺς, ὀκτὼ πλοῖα καλῶς ἀφοπλισμένα ἅτινα ἠγκυροβόλουν οὐ μακρὰν τῆς πόλεως. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ αἱ ἀπώλειαι τῶν πειρατῶν ἦσαν τόσον σπουδαῖαι καὶ ἡ λεία τόσον εὐτελὴς ὥστε ἀπεχωρίσθησαν. Οἱ μὲν τούτων ἐπέστρεψαν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἰωάννου Φερδινάνδου ὁπόθεν δὲν ἐβράδυνον νὰ προσβάλλωσι τὴν Ἀρίκαν. Ἀλλὰ καὶ τὴν φορὰν ταύτην ἐπῆλθε νέα ῥῆξις καὶ ὁ Δαμπιὲ ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Βιργινίαν ἔνθα, ὡς ὁ ἀρχηγός του ἐπιστευεν, ἠδύνατο νὰ κάμῃ νέους ὀπαδούς. Ὁ πλοίαρχος Κοὺκ ἐξώπλιζεν ἐν πλοῖον προτιθέμενος νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανὸν διὰ τοῦ Μαγελανίου στενοῦ. Ὁ Δαμπιὲ λαμβάνει μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν. Ἀρχίζουσιν ὅθεν παραπλέοντες τὴν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς, τὰς νήσους τοῦ Πρασίνου Ἀκρωτηρίου, τὴν Σιέραν Λεόνε, καθότι ἡ ὁδὸς αὕτη εἶναι ἐκείνη ἥντινα συνήθως ἀκολουθοῦσι τὰ πλοῖα τὰ διὰ τὴν Νότιον Ἀμερικὴν προωρισμένα. Εἰς τὸν 36ο βαθμὸν μεσημβρινοῦ πλάτους, ὁ Δαμπιὲ, ὅστις πᾶν τὸ ἐνδιαφέρον σημειοῖ ἐν τῷ ἡμερολογίῳ αὐτοῦ, παρατηρεῖ ὅτι ἡ θάλασσα κατέστη λευκὴ ἢ μᾶλλον ὑπωχρὸς χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν αἰτίαν τοῦ φαινομένου τούτου.

Ἀφοῦ διῆλθε τὰς νήτους Σεβαλδίνας ἄνευ ἀπευκταίου, διέπλευσε τὸ στενὸν

Ἡ Ἰσαβέλλα συσκεπτομένη μετὰ τῶν θαλασσοπόρων.

τοῦ Λεμαίρ, παρέκαμψε τὴν 6 φεβρουαρίου τὸ ἀκρωτήριον Χὸρν καὶ ἀπέφυγε τὰς τρικυμίας αἵτινες συνήθως καταλαμβάνουν τὰ εἰς τὸν Εἰρηνικὸν εἰσερχόμενα πλοῖα, ὁ πλοίαρχος Κοὺκ ἀφικνεῖται εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἰωάννου Φερνάνδου ἔνθα ἐλπίζει νὰ ἐφοδιασθῇ ζωοτροφιῶν. Ὁ Δαμπιὲ ἐσκέπτετο ἐὰν θὰ ἐπανεύρισκεν ἐκεῖ Ἰνδόν τινα ἐκ Νικαραγούης ὅστις ἀφέθη κατὰ τὸ 1680 ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Σάρπ. «Ὁ Ἰνδὸς οὗτος διέμεινε μόνος ἐν τῇ νήσῳ τρία περίπου ἔτη. Ἐκυνήγει αἶγας εἰς τὰ δάση, ὅτε ὁ ἄγγλος πλοίαρχος μὴ παρατηρήσας τὴν ἀπουσίαν του διέταξε τὸν ἄμεσον ἀπόπλουν. Δὲν εἶχεν εἰμὴ μόνον τὸ ὅπλον καὶ τὴν μάχαιράν του μετ' ὀλίγου μολύβδου καὶ πυρίτιδος. Καταναλωθείσης τῆς τε πυρίτιδος καὶ τοῦ μολύβδου ἐφεῦρε τὸ μέσον νὰ διαπρίσῃ διὰ τῆς μαχαίρας του τὸν σωλῆνα τοῦ ὅπλου του εἰς μικρὰ τεμάχια καὶ κατασκευάσῃ κάμακας, λόγχας, ἄγκιστρα καὶ μικράν τινα μάχαιραν. Τῇ βοηθείᾳ τῶν ἐργαλείων τούτων ἔσχε ἅπαντα τὰ προϊόντα ἅπερ ἡ νῆσος παράγει, αἶγας καὶ ἰχθῦς. Εἰς ἀπόστασιν δὲ ἡμίσεως μιλλίου ἀπὸ τὴν θάλασσαν εἶχε κατασκευάσει καλύβην κεκαλυμμένην ἀπὸ δέρματα αἰγῶν».

Ἐὰν ἐνδιατρίψαμεν περισσότερον εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ βεβιασμένου τούτου ἐρημίτου εἶναι διότι ἐχρησίμευσεν ὡς τύπος εἰς τὸν Δανιὴλ Δεφοὲ διὰ τὸν Ροβινσῶνά του, τὸ μυθιστόρημα ἐκεῖνο εἰς ὃ ἅπαντα τὰ παιδία μεγάλως εὐχαριστοῦνται.

Δὲν θέλομεν ἀφηγηθῆ λεπτομερῶς ἁπάσας τὰς περιηγήσεις εἰς ἃς ὁ Δαμπιὲ ἔλαβε μέρος. Ἀρκούμεθα μόνον εἰς τὸ νὰ εἴπωμεν ὅτι κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἐπεσκέφθη τὰς νήσους Γαλλαπάγος. Ὁ πλοίαρχος Σβὰν, ἐν τῷ πλοίῳ τοῦ ὁποίου ὑπηρέτει τῷ 1686 ὁ Δαμπιὲ, βλέπων ὅτι τὸ πλεῖστον τῶν ἐπιχειρήσεών του ἀπετύγχανεν ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας ἔνθα οἱ Ἱσπανοὶ ἦσαν ὀλίγον προσεκτικοὶ καὶ ἔνθα ἐσκόπει νὰ καταλάβῃ τὸ πλοῖον τῆς Μανίλλης. Οἱ τυχοδιῶκται ὅμως ἔφθασαν εἰς τὴν Γουαχάμην μὴ ἔχοντες εἰμὴ τριῶν μόνον ἡμερῶν ζωοτροφίας. Οἱ ναῦται συνεννοήθησαν νὰ καταφάγωσιν ἀλληλοδιαδόχως, ἐὰν τὸ ταξείδιον παρετείνετο, πάντας ἐκείνους οἵτινες ἀπεφκνθησαν ὑπὲρ τοῦ ταξειδίου ἀρχίζοντες ἀπὸ τὸν πλοίαρχον ὅστις τὸ εἶχε προτείνει. Τὰ μέρη ἅτινα ὁ Δαμπιὲ ἐπεσκέφθη καὶ διήρπασε κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην εἶναι ἡ Μινδάναω, ἡ Μανίλλη, παραλίαι τινὲς τῆς Σινικῆς, αἱ Μολοῦκοι καὶ ἡ Νέα Ὁλλανδία. Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀρχιπέλαγος ἀπεχωρίσθη τῶν συντρόφων του καὶ ἀνεῦρον αὐτὸν ἡμιθανῆ ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Σουμάτρας.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας ταύτης ὁ Δαμπιὲ ἀνεκάλυψε πολλὰς νήσους μέχρι τοῦδε ἀγνώστους καὶ πρὸ πάντων τὴν σωρείαν τῶν Βαχί. Ἀληθὴς ὢν τυχοδιώκτης μόλις ἐγκατασταθεὶς διέτρεξε ἅπασαν τὴν Νότιον Ἀσίαν, τὴν Μαλάκαν, τὸ Τογκῖνον, τὴν Μαδρὰς καὶ Βεγκουλὲν ὅπου κατετάχθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀγγλίας ὡς πυροβολιστής. Πέντε μῆνας βραδύτερον λειποτακτήσας ἐπανέκαμπτεν εἰς Ἀγγλίαν. Ἡ ἀφήγησις τῶν τε περιηγήσεων καὶ ἐκδρομῶν του διέθεσεν εὐνοϊκῶς τινὰς τῶν ἀριστοκρατῶν οἵτινες ἐπαρουσίασαν αὐτὸν εἰς τὸν κόμητα τῆς Ὀξφόρδης ὑπουργὸν τῶν ναυτικῶν. Ὀλίγον βραδύτερον λαμβάνει τὴν διοίκησιν τοῦ πλοίου Ρεβοὺκ ὅπως ἐπιχειρήσῃ ταξείδιον ἀνακαλύψεων εἰς τὰς θαλάσσας ἄστινας εἶχεν ἤδη διαπλεύσει.

Τὴν 14 ἰανουαρίου 1699 ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀγγλίας προτιθέμενος νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Μαγελάνου ἢ νὰ περιπλεύσῃ τὴν Γῆν τοῦ Πυρὸς ἀρχίζων τὰς ἀνακαλύψεις του ἀπὸ τὰς παραλίας τοῦ Εἰρηνικοῦ αἵτινες ἔσχον μέχρι τοῦδε ἐλαχίστους περιηγητάς. Ἀφοῦ διέβη τὸν Ἰσημερινὸν τὴν 10 μαρτίου ἀπέπλευσε διὰ Βρασιλίαν ὅπου ἐπρομηθεύθη τῶν ἀναγκαιούντων αὐτῷ. Μὴ δυνάμενος νὰ κατέλθῃ τὴν παραλίαν τῆς Παταγονίας ἐρρίφθη ὑπὸ τῶν ἀνέμων εἰς δεκαὲξ μιλλίων ἀπόστασιν ἀπὸ τὸ νότιον μέρος τῆς Καλῆς Ἐλπίδος ὁπόθεν ἀπέπλευσε διὰ τὴν Νέαν Ὁλλανδίαν. Ὁ μακρὸς οὗτος διάπλους ὑπῆρξεν εὐτυχής. Τὴν 1 αὐγούστου ὁ Δαμπιὲ παρατηρήσας τὴν γῆν ἐζήτησεν ὅρμον τινα ὅπως ἀποβιβασθῇ. Μετὰ πέντε δ' ἡμέρας προσήγγιζεν εἰς τὸν κόλπον τῶν θαλασσίων Κυνῶν ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Αὐστραλίας· ἀλλὰ δὲν εὗρον εἰμὴ γῆν ἄγονον μὴ ἔχουσαν οὐδὲ ὕδωρ. Μέχρι τῆς 31 αὐγούστου διέτρεξε τὸ ἔδαφος τοῦτο χωρὶς ν' ἀνακαλύψῃ ἐκεῖνο ὅπερ ἐζήτει. Ἐν τῇ ἐπιστροφῇ ἔσχε μικράν τινα συμπλοκὴν μετά τινων κατοίκων οἵτινες ἐφαίνοντο διεσπαρμένοι εἰς τὴν χώραν. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἦτο νέος μετρίου ἀναστήματος ἀλλὰ ζωηρὸς καὶ εὐκίνητος· οἱ συνέταιροι δ' αὐτοῦ ἦσαν μαῦροι ἔχοντες τὸ βλέμμα ἄγριον καὶ ὑψηλὸν τὸ ἀνάστημα.

Ἐπὶ πέντε ἑβδομάδας παραπλέων ὁ Δαμπιὲ δὲν εὗρεν οὔτε ὕδωρ οὔτε ζωοτροφίας· ἐν τούτοις δὲν ἀπεθαρρύνετο ἀλλ' ἠννόει νὰ ἐξακολουθήσῃ ἀνερχόμενος τὴν βόρειον παραλίαν. Οἱ βάρβαροι ὅμως οὕστινας ἀκαταπαύστως συνήντα καὶ ἡ προσεχὴς ἄφιξις τῶν ἐτησιῶν τοῦ Ἰνδικοῦ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐπιχειρήσεώς του ἀφοῦ ἀνεκάλυψε πλέον τῶν τριακοσίων μιλλίων τῆς Αὐστραλιακῆς ἠπείρου. Διηυθύνθη κατόπιν πρὸς τὸ Τιμώρι ἔνθα ἐσκόπει ν' ἀναπαυθῇ καὶ δώσῃ ἀναψυχὴν εἰς τὸ κεκμηκὸς πλήρωμά του συνεπείᾳ τῆς μακρᾶς ταύτης θαλασσοπορίας. Ἀλλ' ἐγνώριζεν ὀλίγον τὰ μέρη ταῦτα καὶ οἱ γεωγραφικοὶ αὐτοῦ χάρται ἦσαν ὅλως ἐλλειπεῖς. Ἠναγκάσθη ὅθεν νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἀνερεύνησιν τῶν παραλίων, ὡς ἐὰν μὴ ἦσαν οἱ Ὁλλανδοὶ πρὸ πολλοῦ ἐγκατεστημένοι. Οὕτω ἀνεκάλυψε μεταξὺ Τιμώρι καὶ Ἀναμαβὰς διέξοδόν τινα εἰς τὸ μέρος ἔνθα ὁ χάρτης αὐτοῦ δὲν ἀπεδείκνυεν εἰμὴ κόλπον τινα. Ἡ τοῦ Δαμπιὲ ἄφιξις ἐν τῷ λιμένι, ὄντινα μόνον αὐτοὶ ἐγνώριζον, ἐξέπληξε καὶ μεγάλως δυσηρέστησε τοὺς Ὁλλανδοὺς φρονοῦντας ὅτι οἱ " γγλοι δὲν ἠδύναντο νὰ φθάσωσιν ἐκεῖ εἰμὴ τῇ βοηθείᾳ γεωγραφικῶν χαρτῶν ληφθέντων παρ' Ὁλλανδικοῦ τινος πλοίου. Συνελθόντες ἐν τούτοις ἐκ τοῦ τρόμου αὐτῶν τοὺς ὑπεδέχθησαν λίαν φιλοφρόνως.

Καίτοι τὰ σημεῖα τῆς προσεχοῦς ἀφίξεως τῶν ἐτησιῶν ἐφάνησαν, ὁ Δαμπιὲ ἠνοίχθη εἰς τὸ πέλαγος δ.ευθυνόμενος πρὸς τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν τῆς Νέας Γουϊνέας εἰς ἣν ἔφθασε τὴν 4 φεβρουαρίου 1700 πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Μαχὼ τῶν Ὁλλανδῶν. Μεταξὺ τῶν πραγμάτων ἅπερ ἐπέφερον ἐντύπωσιν εἰς τὸν Δαμπιὲ εἶναι ἡ μεγάλη πληθὺς εἴδους τινὸς περιστερῶν, νυκτερίδων ἐκτάκτου μεγέθους καὶ κογχυλίων τῶν ὁποίων τὸ κενὸν περικάλυμμα ἐζύγιζε πλέον τῶν 258 λιτρῶν. Τὴν 7 φεβρουαρίου πλησιάζει τὴν νῆσον τοῦ Βασιλέως Γουλιέλμου καὶ διατρέχει πρὸς ἀνατολὰς ἔνθα δὲν βραδύνει νὰ παρατηρήσῃ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος τοῦ Σχοῦτεν καὶ τὴν νῆσον ἥτις ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ θαλασσοπόρου τούτου.

Τὴν 25 ὁ Δαμπιὲ ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ματθαίου εἰς μίαν ὀρεινὴν νῆσον ἔχουσαν μῆκος δέκα περίπου μιλίων καὶ κειμένην ἄνωθεν καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῶν νήσων τοῦ Ναυαρχείου. Ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ μίλλια μακρότερον ἀνεκάλυψεν ἑτέραν νῆσον ἥντινα ὠνόμασε Θυελλώδη ἕνεκα τῶν φοβερῶν στροβίλων οἵτινες ἐμποδίζουσι τὴν ἐκεῖ προσπέλασιν. Ὁ Δαμπιὲ ἐφρόνει ὅτι εὑρίσκετο παρὰ τὴν παραλίαν τῆς Νέας Ἰρλανδίας. Ἐπεχείρησε νὰ ἀποβιβασθῇ,

ἀλλὰ περιεκυκλώθη ὑπὸ λέμβων φερουσῶν πλέον τῶν διακοσίων ἰθαγενῶν καὶ ἡ παραλία ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ ἀπείρου πλήθους. Βλέπων ὅτι δὲν ἤθελεν εἶσθαι φρόνιμον νὰ ἀποστείλῃ λέμβον τινα εἰς τὴν ξηράν, ὁ Δαμπιὲ διέταξε τὴν τοῦ πλοίου στροφήν. Τῆς διαταγῆς ταύτης μόλις δοθείσης, τὸ πλοῖον κατετρυπήθη ὑπὸ λίθων τοὺς ὁποίους οἱ ἰθαγενεῖς ἐσφενδόνιζον δ.ὰ μιᾶς μηχανῆς τῆς ὁποίας δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀνακαλύψωσι τὸ σχῆμα· ἕνεκα τούτου ὁ Δαμπιὲ ἔδωκεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο τὸ ὄνομα Ὅρμος τῶν Σφενδονιστῶν. Εἷς κα. μόνος κανονοβολισμὸς ἐξέπληξε τοὺς ἰθαγενεῖς καὶ ἔθηκε τέρμα εἰς τὰς ἐχθροπραξίας. Εἰς μικρὰν δέ τινα ἀπόστασιν τῆς παραλίας τῆς Νέας Ἰρλανδίας κεῖνται αἱ νῆσοι τοῦ Διονυσίου καὶ Ἁγίου Ἰωάννου τὰς ὁποίας οἱ Ἄγγλοι ἀνεκάλυψαν. Πρῶτος ὁ Δαμπιὲ διέρχεται διὰ τοῦ στενοῦ ὅπερ χωρίζει τὴν Νέαν Ἰρλανδίαν ἀπὸ τῆς Νέας Βρεταννίας καὶ ἀναγνωρίζει τὰς νήσους τοῦ Ἡφαίστου, τοῦ Στέμματος, Γ. Κουκ καὶ τὴν νῆσον Καίσσοαν.

Μετὰ τὸν μακρὸν τοῦτον περίπλουν τὸν μεστὸν σπουδαίων ἀνακαλύψεων ὁ Δαμπιὲ ἐπαναλαμβάνει τὴν πρὸς δυσμὰς ἄγουσαν, διέρχεται τὴν νῆσον Μισουρὺ καὶ φθάνει τέλος εἰς τὴν νῆσον Κεράμι, μίαν τῶν Μολούκων, ἔνθα ἐπὶ μακρὸν διέμεινε. Κατόπιν ἀναχωρεῖ διὰ Βόρνεον, διέρχεται διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Μακασὰρ καὶ τὴν 23 ἰουν. ἀπεβιβάσθη εἰς Βαταύϊαν ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Ἰαύα. Διέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς 17 ὀκτωβρίου ὁπότε ἀνεχώρησε δι' Εὐρώπην. Τὴν 23 φεβρουαρίου 1701 φθάσας εἰς τὴν νῆσον τῆς Ἀναλήψεως παρετήρησεν ὅτι τὸ πλοῖον αὐτοῦ διέρρεε καὶ ὅτι ἦτον ὅλως ἀδύνατος ἡ τούτου ἐπισκευή. Ἠναγκάσθη ὅθεν νὰ ρίψῃ τοῦτο ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ ἀποβιβάσῃ τό τε πλήρωμα καὶ φορτίον. Εὐτυχῶς ἐν τῇ νήσῳ ὑπῆρχον ἄφθονον ὕδωρ, χελῶναι, αἶγες καὶ καραβίδες τῆς ξηρᾶς. Ἦσαν δ' οὕτω βέβαιοι ὅτι δεν ἤθελον ἀποθάνει τῆς πείνης μέχρις οὗ προσορμισθῇ πλοῖόν τι καὶ ἐπαναφέρῃ αὐτοὺς εἰς τὴν πατρίδα των. Ἡ ἀναμενομένη αὕτη στιγμὴ δὲν ἐβράδυνε καθότι τὴν 2 ἀπριλίου ἀγγλικὸν πλοῖον παρελάμβανεν αὐτοὺς ὅπως τοὺς μεταφέρῃ εἰς Ἀγγλίαν.

Β.

Ο ΠΟΛΟΣ ΚΑΙ Η ΑΜΕΡΙΚΗ.

Καίτοι ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν εἶχον ἐγκαταλείψει οἱ Ἄγγλοι πᾶσαν ἰδέαν περὶ ἀνακαλύψεως βορειοανατολικῆς πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδοῦ, οὐχ ἧττον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐσκέπτοντο περὶ τούτου ὅπερ μόλις τελευταῖον κατώρθωσαν ἀνακαλύψαντες μὲν τὴν δίοδον, ἰδόντες ὅμως ὅτι ἡ χρησιμοποίησις αὐτῆς ἦτον ἀπολύτως ἀδύνατος. Ἔμπειρός τις ναυτικὸς ὁ Ἕρρῖκος Χούδσων ὅστις κατὰ τὸν Ἑλλὶς οὐδένα ἔσχεν ἐφάμιλλον ὡς θαλασσοπόρος ὑφ' οἱανδήποτε ἔποψιν, συνῆψε συμβόλαιον μετά τινος ἑταιρίας ἐξ ἐμπόρων πρὸς εὕρεσιν τῆς εἰρημένης διόδου. Τὴν 1 μαίου 1607 ἀνεχώρησεν ἐκ Κραβεζὲντ ἐπιβαίνων μικροῦ πλοιαρίου

τοῦ Χόπεβελ καὶ ἄγων πλήρωμα δώδεκα μόνον ἀνδρῶν. Τὴν 23 ἰουνίου προσήγγισε τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Γρηλανδίας ὑπὸ 70° βαθμὸν βορείου πλάτους καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο τὸ ὄνομα Ἀκρωτηρίου τῆς Καρτερίας ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὰς ἐλπίδας του. Ὁ καιρὸς ἦτον εὐδιώτερος καὶ τὸ ψῦχος ὀλιγώτερον. Τῇ 27 ἰουνίου ὁ Χούδσων ἀνῆλθε βορειότερον κατὰ πέντε βαθμοὺς ἀλλὰ τῇ 2 ἰουλίου ἐπελθούσης αἰφνιδίου μεταβολῆς τῆς θερμοκρασίας, συνήθους ἐν τοῖς κλίμασιν ἐκείνοις, τὸ ψῦχος ἐγένετο δριμύτατον. Ἐν τούτοις ἡ θάλασσα διετέλει ἐλευθέρα πάγων, ὁ οὐρανὸς ἦτο γαλήνιος καὶ μεγάλαι σωρεῖαι ξύλων ἐπέπλεον τῇδε κἀκεῖσε. Τὴν 14 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς δύο ἄνδρες ἐκ τοῦ πληρώματος ἀπέβησαν εἴς τι μέρος ὅπερ ἀπετέλει τὴν μεσημβρινὴν ἄκραν τῆς Σπιτσβέργης. Ἴχνη βοῶν καὶ ἀλωπέκων, ἀφθονία θαλασσίων πτηνῶν, δύο ρύακες γλυκέος ὕδατος, τοῦ ἑνὸς τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ ἦτο θερμὸν, ἀπέδειξαν τοῖς θαλασσοπόροις ὅτι ὁ βίος ἦτο δυνατὸς ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τοῦ ἔτους. Ὁ Χούδσων, ὅστις μετ' ὀλίγον εἶχεν ἀναχωρήσει, εἶδεν ἑαυτὸν περικυκλωμένον εἰς τὸ ὕψος τοῦ 82 βαθμοῦ ὑπὸ πυκνῆς σωρείας πάγων ἤντινα προσεπάθησε, ἀλλ' εἰς μάτην, νὰ διαρρήξῃ. Ἠναγκάσθη ὅθεν νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου καὶ ἔφθασε τὴν 15 σεπτεμβρίου, ἀφοῦ πρῶτον ἀνεκάλυψε νῆσόν τινα ἥτις πιθανῶς εἶναι ἡ τοῦ Ἰωάννου Μάγενς. Ἐπειδὴ δὲ τὸ δρομολόγιον ὅπερ ἠκολούθησε κατὰ τὸ πρῶτον τοῦτο ταξείδιον δὲν ἔδωκεν ἔξοδον πρὸς τὸν πόλον, ὁ Χούδσων ἐπεχείρησε καὶ δεύτερον. Πράγματι δὲ τὴν 21 ἀπριλίου τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἀνεχώρησε προχωρήσας μεταξὺ τῆς Σπιτσβέργης καὶ Νέας Ζέμλας· ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ ἀκολουθήσῃ ἐπί τινα χρόνον τὴν παραλίαν τῆς μεγάλης ταύτης γῆς μὴ δυνάμενος νὰ προχωρήσῃ τόσον ὅσον ἐπεθύμει. Ἡ ἀποτυχία τῆς δευτέρας ταύτης ἐκδρομῆς ὑπῆρξε τελειοτέρα τῆς τῆς ἐκστρατείας τοῦ 1607. Τοιουτοτρόπως ἡ ἀγγλικὴ ἑταιρία ἤτις κατέβαλε τὰ ἔξοδα ἀμφοτέρων τῶν ἐκδρομῶν τούτων ἀπεποιήθη νὰ χορηγήσῃ εἰς τὸν Χούδσων ἕτερα, καὶ συνεπείᾳ τούτου ἀπεφάσισε νὰ ὑπηρετήσῃ παρὰ τοῖς Ὁλλανδοῖς.

Ἡ Ἑταιρία τῆς Ἀμστερδάμης τῷ ἀνέθηκε τῷ 1609 τὴν διοίκησιν ἑνὸς πλοίου μεθ' οὗ ἀνεχώρησεν ἐκ Τεξὲλ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους. Ἀφοῦ παρέκαμψε τὸ Βόρειον ἀκρωτήριον προσεχώρησε κατὰ μῆκος τῶν παραλίων τῆς Νέας Ζέμλας· ἀλλὰ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ συγκείμενον ἐξ Ἄγγλων καὶ Ὁλλανδῶν, οἵτινες εἶχον λάβει μέρος εἰς τὰς ἐκστρατείας τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν, ἀπέκαμεν ἕνεκα τοῦ ψύχους καὶ τῶν πάγων. Ὁ Χούδσων ἠναγκάσθη ν' ἀλλάξῃ πορείαν καὶ προτείνῃ εἰς τοὺς ναύτας αὐτοὺς, διατελοῦντας ἐν ἀποστασίᾳ, νὰ ζητήσωσι τὴν δίοδον, εἴτε διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Δαυὶδ, εἴτε διὰ τῆς παραλίας τῆς Βιργινίας ἔνθα ὤφειλε νὰ εὕρῃ διέξοδον κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ πλοιάρχου Σμὶτ ὅστις εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὰς παραλίας ταύτας. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἀπειθοῦς τούτου πληρώματος δὲν ἦτον ἀμφίβολος. Ὁ Χούδσων μὴ θέλων νὰ διακυβεύσῃ ὁλοσχερῶς τὰ ἔξοδα τῆς Ἑταιρίας τῆς Ἀμστερδάμης ἠναγκάσθη νὰ πορευθῇ εἰς τὰς νήσους Φεροὲ, κατέλθῃ πρὸς δυσμὰς μέχρι τοῦ 44 παραλλήλου καὶ ζητήσῃ ἐπὶ τῆς Ἀμερικανικῆς παραλίας τὸ στενὸν οὗτινος τὴν ὕπαρξιν διεβεβαίουν. Τὴν 18 ἰουλίου ἀπεβιβάσθη ἐπὶ τῆς ἠπείρου ὅπως ἀντικαταστήσῃ τὸν ἐμπρόσθιον ἱστὸν του κατακερματισθέντα κατὰ τὸ διάστημα τριχυμίας τινός· ἐπωφελήθη δὲ τῆς περιστάσεως ταύτης ὅπως ἀνταλλάξῃ διφθέρας μετὰ τῶν ἰθαγενῶν. Ἀλλ' οἱ ἀπειθεῖς οὗτοι ναῦται διὰ τῆς καταδιώξεώς των ἠρέθισαν τοὺς φιλησύχους καὶ

πτωχοὺς ἀγρίους, οἵτινες ἠνάγκασαν τὸν Χούδσων νὰ ἀνοιχθῇ. Ἠκολούθησε δὲ τὴν παραλίαν μέχρι τῆς 3 αὐγούστου καὶ ἀπεβιβάσθη διὰ δευτέραν φοράν. Κατὰ τὸν 40⁰ 30 βαθμὸν ἀνεκάλυψε μέγαν κόλπον, ὄντινα διέτρεξε ἐπὶ πλοιαρίου. Ἐν τούτοις αἱ ζωοτροφίαι ἠλαττοῦντο ἐπαισθητῶς καὶ πᾶσα ἐλπὶς ὅπως προμηθευθῶσιν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐξέλιπε. Τὸ πλήρωμα ὅπερ, κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην ἐκδρομὴν, ἐπέβαλεν εἰς τὸν πλοίαρχον τὴν θέλησίν του, συνηρίσθη καὶ μέρος μὲν ἐπρότεινε νὰ διαχειμάσωσιν εἰς τὴν Νέαν Γῆν ἐπαναλαμβάνοντες τὸ ἐπιὸν ἔτος τὴν ἀναζήτησιν τῆς διόδου, μέρος δὲ νὰ πορευθῶσιν εἰς Ἰρλανδίαν. Παρεδέχθησαν δὲ τὸ τελευταῖον τοῦτο· ἀλλὰ πλησιάσαντες εἰς τὰ παράλια τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἡ θέα τῆς γῆς ταύτης τοσοῦτον τοὺς συνεκίνησεν ὥστε ὁ Χούδσων ἠναγκάσθη νὰ προσορμισθῇ τὴν 7 νοεμβρ. εἰς Δαρμούτην.

Τὸ ἐπιὸν ἔτος 1610 μεθ' ὅλας τὰς δυσχερείας ἃς ὑπέστη ὁ Χούδσων προσεπάθησε νὰ συμφιλιωθῇ μετὰ τῆς Ὁλλανδικῆς Ἑταιρίας. Ἀλλὰ τὸ ποσὸν ὅπερ αὕτη διέθεσεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸν ἠνάγκασε μετ' ὀλίγον νὰ παραιτηθῇ τῷ σχεδίου του καὶ νὰ δεχθῇ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ἀγγλικῆς Ἑταιρίας. Ἡ ἑταιρία αὕτη ἐπέβαλε τῷ Χούδσων τὸν ὅρον τοῦ νὰ παραλάβῃ μᾶλλον ὡς βοηθὸν ἢ ὡς δεύτερον πλοίαρχον ἱκανόν τινα ναυτικὸν ὀνόματι Κολεβοῦρν εἰς ὃν αὕτη εἶχε πᾶσαν ἐμπιστοσύνην. Ἐννοεῖ τις εὐκόλως ὁπόσον ἡ ἀπαίτησις αὕτη ἦτο προσβλητικὴ διὰ τὸν Χούδσωνα. Ὁ τελευταῖος ὅμως ἐπωφελήθη τῆς πρώτης εὐκαιρίας ὅπως ἀπαλλαχθῇ τοῦ ἐπιτηρητοῦ ὄντινα τῷ ἐπέβαλον. Μόλις ἐξελθὼν τοῦ Ταμίσεως ἀπεβίβασε τὸν Κολεβοῦρν εἰς τὴν ξηρὰν δοὺς αὐτῷ ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Ἑταιρίαν ἐν ᾗ προσεπάθει νὰ δικαιολογήσῃ τὴν παράδοξον ταύτην πρᾶξίν του.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ μαΐου ὁπότε τὸ πλοῖον προσωρμίσθη εἰς λιμένα τινὰ τῆς Ἰσλανδίας τὸ πλήρωμα ἐστασίασεν ἕνεκα τῆς τοῦ Κολεβοῦρν ἀποπομπῆς· ἀλλ' ἡ στάσις αὕτη εὐκόλως κατηυνάσθη, καὶ ὅτε τὴν 1 ἰουνίου ἐγκατέλειψε τὴν νῆσον ταύτην ὁ Χούδσων ἐπανέφερε τὴν ἐξουσίαν του. Ἀφοῦ διέβη τὸ στενὸν τοῦ Φρόβισερ, ὁ Χούδσων ἀνεγνώρισε τὴν γῆν τῆς Ἐρημώσεως τοῦ Δαΰϊδ, εἰσῆλθεν εἰς τὸ στενὸν ὅπερ ἔλαβε τὸ ὄνομά του καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς εὐρύν τινα κόλπον οὗτινος ἐπεσκέφθη ἅπασαν τὴν δυτικὴν παραλίαν μέχρι σεπτεμβρίου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἷς τῶν κατωτέρων ἀξιωματικῶν μὴ παύων τοῦ νὰ ὑποκινῇ στάσιν ἐναντίον τοῦ προϊσταμένου του, ἀπεβλήθη, ἀλλὰ τὸ μέτρον τοῦτο ἠρέθισεν ἔτι μᾶλλον τοὺς ναύτας. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ νοεμβρίου ὁ Χούδσων φθάσας εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κόλπου ἐζήτησε κατάλληλον μέρος ὅπως διαχειμάσῃ καὶ εὑρὼν μετ' οὐ πολὺ τοῦτο, διέταξε τὴν ἐν τῇ ξηρᾷ ἀνέλκυσιν τοῦ πλοίου. Τοιαύτη ἀπόφασις δυσκόλως λαμβάνεται. Ἐξ ἑνὸς μὲν ὁ Χούδσων ἀναχωρῶν ἐξ Ἀγγλίας δὲν εἶχεν εἰμὴ ἓξ μόνον μηνῶν ζωοτροφίας, αἵτινες ἤδη εἶχον σχεδὸν καταναλωθῆ, καὶ ἐγίνωσκεν ὅτι ἕνεκα τῆς ἀγονίας τῆς χώρας. ἠδυνάτει νὰ προμηθευθῇ ἑτέρας, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ βασισθῇ ἐπὶ τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς καλῆς θελήσεως τοῦ πληρώματος ὅπερ τοσαῦτα σημεῖα ἰσχυρογνωμοσύνης εἶχε δείξει. Ἐν τούτοις καίτοι οἱ Ἄγγλοι ἠναγκάσθησαν νὰ εὐχαριστηθῶσι μὲ εὐτελὲς μερίδιον, οὐχ ἧττον διῆλθον τὸν χειμῶνα καλῶς χάρις εἰς τὰς ἀπείρους ἀφίξεις πτηνῶν. Ἀλλ' ἅμα τὸ ἔαρ ἐπανῆλθε καὶ τὸ πλοῖον ἡτοιμάσθη πρὸς ἀπόπλουν δι' Ἀγγλίαν, ὁ Χούδσων ἐνόησεν ὁποία τύχη τὸν ἀνέμενεν. Ἔλαβεν ὅθεν ἅπαντα τὰ κατάλληλα μέτρα, διένειμεν ἑκάστῳ τὸ ἀναλογοῦν αὐτῷ

ἐκ τοῦ διπυρίτου, ἐπλήρωσε τοὺς μισθοὺς καὶ ἀνέμενε τὰ συμβάντα, ἅτινα καὶ δὲν ἐβράδυνον. Οἱ στασιασταὶ συνέλαβον τὸν πλοίαρχον αὐτῶν καὶ τὸν υἱόν του καὶ ἑπτὰ ἐκ τῶν ναυτῶν, ἐπεβίβασαν πάντας εἰς λέμβον ἄνευ ὅπλων, ἄνευ ζωοτροφιῶν, ἄνευ ἐργαλείων καὶ τοὺς ἐγκατέλειψαν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ Ὠκεανοῦ. Οἱ ἔνοχοι οὗτοι ἔφθασαν εἰς Ἀγγλίαν ἀλλ' οὐχὶ ἅπαντες καθότι μέρος τούτων ἐφονεύθη ἔν τινι μετὰ τῶν Ἰνδῶν συμπλοκῇ καὶ μέρος ἀπέθανεν ἔκ τε τῶν ἀσθενειῶν καὶ τῆς πείνης. Οὐδεμία καταδίωξις ἐγένετο ἐναντίον τούτων. Κατὰ τὸ 1674 μόνον ἡ Ἑταιρία ἔδωκε θέσιν ἔν τινι πλοίῳ αὐτῆς εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἐρρίκου Χούδσων τοῦ ἀπωλεσθέντος εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ βορειοανατολικοῦ μέρους, ὅστις ἦτο πτωχός.

Τὰς ἐκδρομὰς τοῦ Χούδσων ἠκολούθησαν αἱ τοῦ Βούττων καὶ Γιβὼν εἰς οὓς ὀφείλονται, ἐλλείψει νέων ἀνακαλύψεων, σπουδαῖαι περιγραφαὶ ἐπὶ τῶν παλιρροιῶν, τῶν μεταβολῶν τοῦ καιροῦ καὶ τῆς θερμοκρασίας κα ἐπ' ἀπείρων φυσικῶν φαινομένων.

Τῷ 1615 ἡ Ἀγγλικὴ Ἑταιρία ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Βυλὲθ, ὅστις εἶχε λάβει μέρος εἰς τὰς τελευταίας ἐκδρομὰς, τὴν διοίκησιν ἑνὸς πλοίου 50 τόννων. Τὸ ὄνομά του «Ἀνακάλυψις» ἦτον αἴσιος οἰωνός. Παρέλαβεν ὡς ναυηγὸν τὸν διάσημον Γουλιέλμον Βαφὶν οὗτινος ἡ φήμη ἐπεσκίασε τὴν τοῦ πλοιάρχου του.

Οἱ Ἄγγλοι θαλασσοπόροι ἀναχωρήσαντες τὴν 13 ἀπριλίου ἐξ Ἀγγλίας ἀνερεύνησαν ἀπὸ τῆς 6 μαΐου τὸ ἀκρωτήριον Φαρεβὲλ διῆλθον ἐκ τῆς νήσου τῆς Ἐρημώσεως εἰς τὰς νήσους τῶν Ἀγρίων, ἔνθα συνήντησαν πληθὺν ἰθαγενῶν καὶ ἀνῆλθον βορειοανατολικῶς μέχρι τοῦ 64⁰ βαθμοῦ. Τὴν 10 ἰουλίου ἡ γῆ ἦτον εἰς τὴν δεξιὰν πλευρὰν τοῦ πλοίου καὶ ἡ παλίρροια ἤρχετο ἐκ τοῦ βορρᾶ· ἕνεκα δὲ τούτου συνέλαβον τοσαύτην ἐλπίδα περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς ζητουμένης διόδου, ὥστε ὠνόμασαν τὸ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀνακαλυφθὲν ἀκρωτήριον Παρηγορίαν. Ἦτο πιθανῶς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Οὐαλσιγχὰμ, καθότι ἐβεβαιώθησαν, ἀφοῦ παρέκαμψαν τοῦτο, ὅτι ἡ γῆ ἐστρέφετο ἀρκτοδυτικῶς καὶ ἀνατολικῶς.

Αἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀνακαλύψεις ἐσταμάτησαν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ στενοῦ τοῦ Δαΰϊδ. Τὴν δὲ 9 σεπτεμβρίου ἐπανέκαμψαν εἰς Πλυμοὺτ χωρὶς νὰ ἀπωλέσωσιν οὐδένα ἄνδρα·

Τοσοῦτον μεγάλαι ἦσαν αἱ ἐλπίδες τοῦ Βυλὲθ καὶ Βαφὶν ὥστε κατώρθωσαν νὰ τύχωσι τῆς ἀδείας νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν ἐκδρομὴν διὰ τοῦ ἰδίου πλοίου τὸ ἐπιὸν ἔτος. Τὴν 14 μαΐου 1616, μετὰ θαλασσοπορίαν ἥτις οὐδὲν ἔσχε τὸ ἄξιον σημειώσεως, οἱ δύο πλοίαρχοι εἰσεχώρησαν εἰς τὸ στενὸν τοῦ Δαΰϊδ, ἀνερεύνησαν τὸ ἀκρωτήριον τῆς Ἐλπίδος τοῦ Σάνδερσεν, τὸ ἔσχατον μέρος εἰς ὃ ἄλλοτε ἔφθασεν ὁ Δαΰϊδ, καὶ ἀνέπλευσαν μέχρι τοῦ 72⁰ 40 βαθμοῦ, εἰς τὴν νῆσον τῶν Γυναικῶν, ὀνομασθεῖσαν οὕτω ἕνεκα τῆς ἐκεῖ ὄψεως γυναικῶν Ἐσκιμώων. Τὴν 12 ἰουνίου ὅ τε Βυλὲθ καὶ Βαφὶν ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῶν πάγων εἰσῆλθον εἴς τινα ὅρμον τῆς παραλίας. Ἐσκιμῶρι τινὲς ἔφερον αὐτοῖς πολλὰ κέρατα, ἀναμφιβόλως χαυλιόδοντας θαλασσίων ἐλεφάντων ἢ βοῶν· τοῦθ' ὅπερ συνέτεινεν εἰς τὸ νὰ ὀνομάσωσι τὴν εἴσοδον ταύτην Στενὸν τῶν κεράτων. Μετ' ἀνάπαυσίν ἡμερῶν τινων εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἠδυνήθησαν νὰ ἀποπλεύσωσιν ἐκ νέου. Ἀπὸ τοῦ 75⁰ 40 βαθμοῦ, συνήντησαν ἀπέραντον ἔκτασιν θαλάσσης ἐλευθέρας πάγων, καὶ εἰσῆλθον ἄνευ μεγάλων κινδύνων μέχρι πέραλ τοῦ 78⁰ βαθμοῦ πλάτους, εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ στενοῦ ὅπερ ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ Βαφίν.

Πλέοντες τότε μεσημβρινοδυτικῶς ἀνεκάλυψαν τὰς νήσους Κάρεϋ, τὸ στενὸν τοῦ Ἰωνᾶ, τὴν νῆσον Κοβοὺργ καὶ τὸ

στενὸν τοῦ Λανκάστερ. Τέλος κατῆλθον ἅπασαν τὴν δυτικὴν παραλίαν τοῦ κόλπου τοῦ Βαφὶν μέχρι τῆς γῆς τοῦ Κουμβερλάνδ. Ὁ Βιλὲθ ἀπελπιζόμενος καθότι ἠδυνάτει νὰ ἐκτείνῃ μακρότερον τὰς ἀνακαλύψεις του, καὶ ἀριθμῶν πολλοὺς ἐκ τῶν ναυτῶν του πάσχοντας ἐκ σκορβούτου, ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς Ἀγγλικὰς παραλίας ἀποβιβασθεὶς τὴν 30 αὐγούστου εἰς Δοῦβρον.

Ἐὰν ἡ ἐκδρομὴ ἔληξε καὶ τὴν φορὰν ταύτην δι' ἀποτυχίας, μὴ εὑρεθείσης τῆς βορειοανατολικῆς διόδου, τὰ ἐπιτευχθέντα ὅμως ἀποτελέσματα ἦσαν σπουδαῖα. Ὅ τε Βιλὲθ καὶ Βαφὶν ὑπερβαλλόντως παρεξέτεινον τὰ ὅρια τῶν γνωστῶν θαλασσῶν εἰς τὰ μέρη τῆς Γρηλανδίας. Ὅ τε πλοίαρχος καὶ ὁ ναυηγὸς διεβεβαίουν, γράψαντες τοῦτο πρὸς τὸν διευθυντὴν τῆς ἑταιρίας, ὅτι ὁ παρ' αὐτῶν ἐπισκεφθεὶς κόλπος ἦτον ἐξαίρετος δι' ἁλιείαν, καθότι εὑρίσκοντο ἐν αὐτῷ ἄπειροι φάλαιναι καὶ φῶκαι.

Κατέλθωμεν ἤδη ἐπὶ τῆς Ἀμερικανικῆς παραλίας μέχρι τοῦ Καναδοῦ καὶ ἴδωμεν τὰ συμβάντα ἅτινα ἔλαβον χώραν μετὰ τὸν Ἰάκωβον Καρτιέ. Οὗτος, ὡς εἶναι γνωστὸν, προσεπάθησε νὰ σχηματίσῃ ἀποικίαν εἰς τὰ μέρη ταῦτα, ἀλλὰ δὲν ἀπέφερε τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα. Ἐν τούτοις, Γάλλοι τινὲς εἶχον μείνει εἰς τὸν τόπον, ἐνυμφεύθησαν καὶ ἔκαμον τὴν βάσιν τῶν ἀποίκων. Ἀπὸ καιρου εἰς καιρὸν ἐλάμβανον βοηθείας τινὰς παρὰ τῶν ἁλιευτικῶν πλοίων τῆς Διέπης καὶ Σαὶν Μαλώ. Ἀλλ' οἱ μετανάσται ἐδοκίμαζον πολλὰς δυσκολίας ὅπως ἐγκατασταθῶσι. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εὐγενής τις ὀνόματι Σαμουὴλ Σαμπλαὶν ἀπόμαχος τῶν πολέμων Ἑρρίκου Δ' καὶ ὅστις ἐπὶ δύο καὶ ἡμίσεια ἔτη περιέτρεξε τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας, ἀνέλαβε, τῇ προτροπῇ τοῦ ἱππότου Σὰστ, μετὰ τοῦ Πογκραβὲ τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Ἰακώβου Καρτιὲ καὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν καταλλήλων μερῶν πρὸς ἵδρυσιν πόλεων καὶ κέντρων πληθυσμοῦ. Παραλείποντες τὰ κατὰ τὴν ἀποικίαν ταύτην θέλομεν ἐνασχοληθῆ μόνον εἰς τὰς ἀνακαλύψεις τὰς ὁποίας ἔκαμεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἠπείρου.

Οἱ δύο ἀρχηγοὶ τῆς ἐπιχειρήσεως ἀναχωρήσαντες ἐκ Χόμφλερ τῇ 15 μαίου 1603 ἀνῆλθον κατὰ πρῶτον τὸν Ἅγιον Λαυρέντιον μέχρι τοῦ ὅρμου τοῦ Ταδουσὰκ ὀγδοήκοντα μίλια ἀπὸ τοῦ στομίου αὐτοῦ. Ἔτυχον καλῆς ὑποδοχῆς παρὰ τῶν κατοίκων τούτων οἵτινες ἦσαν σχεδὸν ἄγρια ζῶα μὴ ἔχοντες οὔτε πίστιν οὔτε νόμους καὶ ζῶντες ἄνευ Θεοῦ καὶ θρησκείας. Ἐγκαταλείψαντες εἰς τὸ μέρος τοῦτο τὰ πλοῖά των ἅτινα δὲν ἠδύναντο νὰ προχωρήσωσιν ἀνευ κινδύνου, ἔφθασαν διὰ λέμβων εἰς τὸν καταρράκτην τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου ἔνθα εἶχε σταματήσει ὁ Ἰάκωβος Καρτιὲ, προσεχώρησαν μάλιστα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐπανῆλθον εἰς Γαλλίαν, ὅπου ὁ Σαμπλαὶν ἐξετύπωσε διὰ τὸν βασιλέα τὴν ἀφήγησιν τοῦ ταξειδίου τούτου.

Ἑρρίκος ὁ Δ'. ἀπεφάτισε τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ Σὰστ ἀπέθανε καὶ τὸ προνόμιον αὐτοῦ παρεχωρήθη εἰς τὸν Μὸν μετὰ τοῦ τίτλου τοῦ ὑποναυάρχου καὶ διοικητοῦ τῆς Ἀκαδίας. Ὁ Σαμπλαὶν συνώδευσε τὸν Μὸν εἰς Καναδᾶ καὶ διῆλθε τρία ὁλόκληρα ἔτη ὁτὲ μὲν βοηθῶν αὐτὸν εἰς τὰς περὶ ἀποικίας προσπαθείας του, ὁτὲ δὲ διατρέχων τὰς παραλίας τῆς Ἀκαδίας καὶ εἰσδύων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὅπως συμφιλιωθῇ μετὰ τῶν ἐκεῖ κατοικουσῶν ἀγρίων φυλῶν. Τῷ 1607 μετὰ νέον εἰς Γαλλίαν ταξείδιον ὅπως παραλάβῃ ἀποίκους, ὁ Σαμπλαὶν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Νέαν Γαλλίαν καὶ ἔθηκε τὰ θεμέλια μιᾶς πόλεως ἥτις πιθανὸν εἶναι ἡ Κεβέκ. Τὸ ἐπιὸν ἔτος κατέγινεν εἰς τὴν ἀνάπλευσιν τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου καὶ εἰς τὴν ὑδρογραφίαν τῶν μερῶν ἐκείνων. Ἐπιβιβασθεὶς λέμβου

μετὰ δύο μόνον ἐκ τῶν συντρόφων του ὁ Σαμπλαὶν ἐχώρησεν, ἔχων καὶ τινας Ἀλγογκίνους, πρὸς τοὺς Ἰροκοὰ τοὺς ὁποίους ἐνίκησεν ἔν τινι μεγάλῃ μαχῇ δοθείσῃ παρὰ τὰς ὄχθας λίμνης τινὸς ἥτις ἔλαβε τὸ ὄνομά του καὶ κατῆλθε τὸν ῥύακα Ἀχελιὲ μέχρι τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου. Τῷ 1610 ἐπεχείρησε νέαν ἐκδρομὴν παρὰ τοῖς Ἰροκοὰ, ἡγούμενος τῶν συμμάχων αὐτοῦ Ἀλγογκίνων, ὑποστὰς μεγάλους κόπους ὅπως ἐθίσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν πειθαρχίαν.

Λάουης Γαρδίας.

Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἔκαμε χρῆσιν πολεμικῶν μηχανῶν αἵτινες ἐκπλήξασαι μεγάλως τοὺς ἀγρίους συνέτεινον εἰς τὸ νὰ νικήσῃ. Ὀλίγον βραδύτερον βλέπομεν αὐτὸν διερευνοῦντα τὸν ποταμὸν Ὀταύα καὶ προχωροῦντα μέχρι 75 μιλλίων ἀπὸ τὸν κόλπον τοῦ Κούβων. Ἀφοῦ ὠχύρωσε τὴν Μοντρεάλ τῷ 1615 ἀνέρχεται δὶς τὸν Ὀταύα διερευνᾷ τὴν λίμνην Χούρων καὶ ἀφικνεῖται διὰ ξηρᾶς μέχρι τῆς λίμνης Ὀντάριον, ἥντινα διέρχεται.

Ὀφείλομεν ἤδη ν' ἀνέλθωμεν τεσσαράκοντα περίπου ἔτη ὅπως φθάσωμεν

εἰς τὸν Ροβέρτον Καβελιὲ Δέλα Σάλ. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὰ Γαλλικὰ καταζήματα ἐν Καναδᾷ ἐγένοντο σπουδῆς ἄξια καὶ ἐπεξετάθησαν μεγάλως πρὸς βορᾶν τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ θηρευταὶ ἡμῶν διέτρεξαν τὰ δάση καὶ ἔφερον καθ' ἕκαστον ἔτος μετὰ τῶν φορτίων τῶν διφθερῶν νέας πληροφορίας ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἠπείρου. Μεγάλως δὲ συνετέλεσαν εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔργον οἱ ἱεραπόστολοι, εἰς τὴν πρώτην βαθμίδα τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν νὰ κατατάξωμεν τὸν ἱεραπόστολον Μαρκέττην οὗτινος α' μεγάλαι ἐκδρομαὶ ἐπὶ τῶν μεγάλων λιμνῶν καὶ μέχρι τοῦ Μισισσιπῆ περιῆλθον ἐν γνώσει ἡμῶν. Ὀφείλομεν προσέτι νὰ μνημονεύσωμεν δύο ἀνδρῶν οἵτινες παρέσχον μεγάλας εὐκολίας καὶ ἐνθαρρύνσεις εἰς τοὺς περιηγητάς οὗτοι εἰσὶν ὁ Μ. δὲ Φροντενὰκ, ὁ διοικητὴς τῆς Νέας Γαλλίας καὶ ὁ ἐπίτροπος τῆς τε δικαιοσύνης καὶ ἀστυνομίας Ταλόν. Τῷ 1678 ἔφθασεν εἰς Καναδᾶ, ἄνευ ὡ ισμένου σκοποῦ, νέος τις ὀνομαζόμενος Καβελιὲ Δέλα ἀλ. «Ἐγεννήθη εἰς Ρουὲν ἐκ πλουσίας οἰκογενείας, ὡς ἀναφέρει ὁ Π. Σαρλεβοά· ἀλλὰ διαμείνας ἔτη τινὰ παρὰ τοῖς Ἰησουίταις δὲν ἔσχε ποσῶς κληρονομίαν παρὰ τῶν γονέων του. Εἶχε καλλιεργημένον τὸ πνεῦμα, ἐπεθύμει νὰ διακριθῇ καὶ ἠσθάνετο ὅτι εἶχε ἀρκετὴν εὐφυΐαν καὶ θάρρος ἵνα ἐπιτύχῃ. Πράγματι, δὲν τῷ ἔλειπεν οὔτε ἀπόφασις ἐπως ἐπιχειρήσῃ, οὔτε ὑπομονὴ ὅπως ἀκολουθήσῃ ἔργον τι, οὔτε σταθερότης ὅπως ὑπερπηδήσῃ πᾶν πρόσκομμα, οὔτε χρήματα ὅπως ἐπιδιορθώσῃ τὰς ζημίας του· ἀλλ' ἠγνόει τὴν τέχνην τοῦ ἀνταγαπᾶσθαι καὶ περιποιεῖσθαι ἐκείνους τῶν ὁποίων εἶχεν ἀνάγκην, καὶ ἀφοῦ ἔλαβεν ἐξουσίαν, τὴν μετεχειρίσθη μετὰ σκληρότητος καὶ ὑπερηφανείας. Ἔχων τοιαῦτα ἐλαττώματα δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι εὐτυχής, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο.»

Ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ Π. Σαρλεβοὰ μᾶς φαίνεται ὅτι κέκτηται ὀλίγον ζοφερὰ χρώματα καὶ νομίζομεν ὅτι δὲν ἐκτιμᾷ δεόντως τὴν μεγάλην ἀνακάλυψιν ἣντινα ὀφείλομεν εἰς τὸν Καβελιὲ Δέλα Σάλ, ἀνακάλυψιν ἥτις δὲν ἔχει τὴν ὁμοίαν της, εἰμὴ μόνον τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ποταμοῦ τῶν Ἀμαζόνων ὑπὸ τοῦ Ὀρελάνου κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα καὶ τὴν τοῦ Κόγκου ὑπὸ τοῦ Στάνλεϋ κατὰ τὸν ΙΘ'. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι μόλις φθάσας εἰς τὸν τόπον ἤρχισε μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιμελείας νὰ σπουδάσῃ τὰ ἰδιώματα τῶν ἰθαγενῶν, νὰ συναναστρέφηται τοὺς ἀγρίους ὅπως λάβῃ γνῶσιν τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων αὐτῶν. Ταὐτοχρόνως συνέλεγε, μετὰ τοὺς θηρευτὰς, ἀπείρους πληροφορίας ἀφορώσας τὴν τοποθεσίαν τῶν ποταμῶν καὶ λιμνῶν. Ἔκαμε κοινωνὸν τῶν σχεδίων του τῆς διερευνήσεως τὸν Μ. δὲ Φροντενσαὶ ὅστις τὸν ἐνεθάρρυνε καὶ τῷ ἔδωκε τὴν διοίκησιν φρουρίου τινὸς κειμένου εἰς τὴν ἄκραν τῆς λίμνης εἰς τὸν Ἅγιον Λαυρέντιον.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ Ἰολυέτος τις ἔφθασεν εἰς Κεβεκήν. Ἔφερε τὴν εἴδησιν ὅτι τῇ συμπραξει τοῦ ἱεραποστόλου Μαρκέττη καὶ τεσσάρων ἄλλων ἀνδρῶν ἀνεκάλυψε μέγαν ποταμὸν ὀνομαζόμενον Μισσισιπῆ χυνόμενον πρὸς νότον. Ὁ Καβελιὲ Δέλα Σὰλ ἐννόησεν ἀμέσως τὴν ὠφέλειαν ἥντινα ἠδύνατό τις νὰ πορισθῇ ἐκ μιᾶς τοσοῦτον σπουδαίας πηγῆς, πρὸ παντων δὲ ἐὰν ὁ Μισσισιπῆς, ὡς ἐνόμιζεν, εἶχε τὴν διέξοδόν του εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ. Διὰ τῶν λιμνῶν καὶ τοῦ Ἰλινοὰ ὁμόρων τοῦ Μισσισιπῆ ἦτο εὔκολον νὰ θέσῃ εἰς συγκοινωνίαν τὸν Ἅγιον Λαυρέντιον μετὰ τῆς θαλάσσης τῶν Ἀντιλλῶν. Ὁπόσην σπουδαίαν ὠφέλειαν ἤθελε πορισθῇ ἡ Γαλλία ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης! Ὁ Σὰλ ἐξήγησε τὸ σχέδιον ὅπερ συνέλαβεν εἰς τὸν κόμητα Δε Φοντενὰλ καὶ ἐπέτυχε παρ' αὐτοῦ λίαν καλὰς συστατικὰς ἐπιστολὰς πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ναυτικῶν.

Ὁ Δέλα Σὰλ φθάσας εἰς Γαλλίαν ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Κολβέρτου, ἀλλ' ἐπέδωκε τῷ υἱῷ αὐτοῦ μαρκησίῳ Δὲ Σενελάϋ, ὅστις τὸν εἶχε διαδεχθῇ, τὰς ἐπιστολὰς, ὧντινων κομιστὴς ἦτο. Τὸ σχέδιον τοῦτο ὅπερ ἐφαίνετο ἐρειδόμενον ἐπὶ ἑδραιῶν βάσεων δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἀρέσκῃ τῷ νέῳ ὑπουργῷ. Τοιουτοτρόπως ὁ Σενελάϊ παρουσίασε τὸν Δέλα Σὰλ εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις ἀπένειμεν αὐτῷ τίτλον εὐγενείας, χορηγήσας αὐτῷ τὴν γαιοδεσποτείαν τοῦ Καταρσκούη καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντος φρουρίου μετὰ τοῦ μονοπωλείου τοῦ ἐμπορίου εἰς τὰς χώρας τὰς ὁποίας ἤθελεν ἀνακαλύψει.

Ὁ Δέλα Σὰλ εὗρεν ἐπίσης μέσον ὅπως τεθῇ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πρίγκηπος Δὲ Κόντη, ὅστις τῷ ἐξητήσατο νὰ συμπαραλάβῃ καὶ τὸν ἱππότην Τόντη, τὸν υἱὸν τοῦ ἐφευρετοῦ τῆς Γοντίνης, διὰ τὸν ὁποῖον μεγάλως ἐνδιεφέρετο. Τοῦτο ἦτο διὰ τὸν Δέλα Σὰλ σπουδαία ἀπόκτησις.

Ὁ Τόντη, ὅστις εἶχε λάβει μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Σικελίας ἔνθα ἀπώλεσε τὴν χεῖρά του ἕνεκα ἐκρήξεως μιᾶς χειροβομβίδος, ἦτον ἀνδρεῖος καὶ ἔμπειρος ἀξιωματικὸς καὶ ὅστις ἐφάνη πάντοτε ὑπὲρ τὸ δέον ἀφοσιωμένος.

Ὁ Δέλα Σὰλ καὶ ὁ Τόντη ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὴν Ροχέλλην τῇ 14 ἰουλίου 1678 συμπαραλαβόντες τριάκοντα ἄνδρας, ἐργάτας καὶ στρατιώτας, καὶ μοναχὸν ὀνόματι Χέννιπον ὅστις συνώδευσεν αὐτοὺς εἰς ὅλα τὰ ταξείδιά των.

Ἐννοήσας ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ σχεδίου του ἀπήτει μέσα ἀνώτερα τῶν ὅσων διέθετεν, ὁ Δέλα Σὰλ κατεσκεύασε λέμβον ἐπὶ τῆς λίμνης Ἐριὲ καὶ καθιέρωσεν ὁλόκληρον ἔτος διατρέχων τὸν τόπον ἐπισκεπτόμενος τοὺς Ἰνδοὺς, δραστηρίως ἐμπορευόμενος διφθέρας τὰς ὁποίας ἐναποθήκευεν εἰς τὸ φρούριόν του ἐν Ριαγάρᾳ, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁ Τόντη ἐνήργει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Τέλος περὶ τὰ μέσα αὐγούστου τοῦ ἔτους 1679, τῆς λέμβου αὐτοῦ, τοῦ Γρυπὸς, ἑτοίμου οὔσης, ἐπεβιβάσθη ἐπὶ τῆς λίμνης Ἐριὲ μετὰ τριάκοντα ἀνδρῶν καὶ τριῶν μοναχῶν διὰ τὴν Μαχιλιμακινάκ. Διερχόμενος τὰς λίμνας τοῦ Σαὶν Κλαὶρ καὶ Οὔρων ἐδοκίμασε σφοδρὰν τρικυμίαν ἥτις προὐξένησε τὴν λειποταξίαν μέρους τῶν ἀνδρῶν τοὺς ὁποίους; τῷ εἶχε φέρει ὁ Τόντη. Ὁ Δέλα Σὰλ φθάσας εἰς Μαχιλιμακινὰκ εἰσῆλθε μετ' ὀλίγον εἰς τὸν Πράσινον κόλπον. Ἀλλὰ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, οἱ πιστωταί του ἐν Κεβέκῃ ἐπώλησαν πᾶν ὅ,τι ἐκέκτητο, καὶ ὁ Γρὺψ, ὄντινα εἶχεν ἀποστείλει μὲ φορτίον διφθερῶν εἰς τὸ φρούριον τοῦ Νιαγάρα, ἀπώλετο ἢ ἐλεηλατήθη παρὰ τῶν Ἰνδῶν, πρᾶγμα ὅπερ δὲν ἐγνώσθη. Καίτοι δὲ ἡ ἀναχώρησις τοῦ Γρυπὸς δυσηρέστησε τοὺς συντρόφους του, οὗτος ὅμως ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν του· φθάσας μέχρι τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωσὴφ ἔνθα εὑρίσκετο τὸ στρατόπεδον τοῦ Μίαμες καὶ ἔνθα ὁ Τόντη δὲν ἐβράδυνε νὰ συνενωθῇ μετ' αὐτοῦ. Ἡ πρώτη αὐτῶν φροντὶς ὑπῆρξεν ἡ ἀνέγερσις φρουρίου ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Διῆλθον κατόπιν τὴν γραμμὴν τὴν διχοτομοῦσαν τὰ ὕδατα μεταξὺ τῶν μεγάλων λιμνῶν καὶ τοῦ Μισσισιπῆ· ἀκολούθως ἔφθασαν εἰς τὸν ποταμὸν τῶν Ἰλινοὰ ἀριστερόθεν ὁμορρόου τοῦ μεγάλου τούτου ποταμοῦ. Μετὰ τῆς μικρᾶς αὐτοῦ ἀκολουθίας, εἰς ἣν ἄλλως τε δὲν ἠδύνατο νὰ ἐρεισθηται καθ' ὁλοκληρίαν, ἡ θέσις τοῦ Δέλα Σὰλ ἦτο κρίσιμος, ἐν τῷ μέσῳ ἀγνώστου τόπου, παρὰ ἔθνους ἰσχυροῦ οἷον οἱ Ἰλινοὰ, οἵτινες, τὸ πρῶτον σύμμαχοι τῆς Γαλλίας, κατέστησαν ἐναντίοι ἡμῶν τῇ ὑποκινήσει τῶν Ἰροκοὰ καὶ τῶν Ἄγγλων ζηλούντων τὰς προόδους τῆς Καναδικῆς ἀποικίας.

Ἐν τούτοις ἔπρεπε παντὶ σθένει νὰ συμφιλιωθῇ μετὰ τῶν Ἰνδῶν τούτων, οἵτινες, ἕνεκα τῆς τοποθεσίας αὐτῶν, ἠδύναντο νὰ παρακωλύσωσι πᾶσαν συγ-

κοινωνίαν μεταξὺ Δέλα Σὰλ καὶ Καναδᾶ. Ἵνα δὲ ἐκπλήξῃ τούτους ὁ Καβελιὲ Δέλα Σὰλ προσέρχεται εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἔνθα ἦσαν συνηθροισμένοι πλέον τῶν τριῶν χιλιάδων ἀνδρῶν. Δὲν ἔχει μετ' αὐτοῦ εἰμὴ εἴκοσιν ἄνδρας, ἀλλὰ διέρχεται ὑπερηφάνως τὸ χωρίον αὐτῶν καὶ σταματᾷ εἰς ἀπόστασίν τινα. Οἱ Ἰλινοὰ μὴ ἔχοντες εἰσέτι κηρύξει τὸν πόλεμον ἐκπλήττονται. Χωροῦσι πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν βαρύνουσι δι' εἰρηνικῶν διαδηλώσεων. Τοσοῦτον εἶναι ἀσταθὲς τὸ τῶν ἀγρίων πνεῦμα! Τοσαύτην ἐμποιεῖ αὐτοῖς ἐντύπωσιν πᾶσα ἔνδειξις θάρρους! Ὁ Δέλα Σὰλ χωρὶς νὰ βραδύνῃ, ἐπωφελούμενος τὰς εἰρηνικὰς αὐτῶν διαθέσεις, ἀνεγείρει, ἐπὶ τῆς αὐτῆς μάλιστα τοποθεσίας τοῦ στρατοπέδου των, μικρὸν φρούριον ὅπερ ὀνομάζει Ἀγανάκτησιν ἕνεκα τῶν θλίψεων καὶ στενοχωριῶν τὰς ὁποίας μέχρι τοῦδε ἐδοκίμασεν. Ἐγκαταλείπει ἐκεῖ τὸν Τόντη μεθ' ὅλης τῆς ἀκολουθίας του, καὶ ἐκεῖνος ἀμηχανῶν διὰ τὴν τύχην τοῦ Γρυπὸς φθάνει μετὰ τριῶν μόνον Γάλλων καὶ ἑνὸς Ἰνδοῦ εἰς τὸ φρούριον τοῦ Καταροκούη ὅπερ ἀπέχει πεντακοσίας λεύγας ἀπὸ τὸ τῆς Ἀγανακτήσεως. Πρὶν ὅμως ἀναχωρήσῃ ἀπέστειλε τὸν μοναχὸν Χέννιπον μεθ' ἑνὸς τῶν συντρόφων του ὀνόματι Δακὰν ὅπως ἀνέλθωσι τὸν Μισσισιπῆ πέραν τοῦ ποταμοῦ τοῦ Ἰλινοὰ καὶ εἰ δυνατὸν μέχρι τῆς πηγῆς αὐτοῦ. «Οἱ δύο οὗτοι περιηγηταί, λέγει ὁ Σαρλεβοὰ, ἀνεχώρησάν ἐκ τοῦ φρουρίου τῆς Ἀγανακτήσεως τὴν 28 φεβρουαρίου, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν Μισσισιπῆ τὸν ἀνῆλθον μέχρι τοῦ 46⁰ βαθμοῦ βορείου πλάτους. Ἐκεῖ ἐσταμάτησαν ἕνεκα ὑψηλῆς τινος καταπτώσεως ὕδατος ἥτις κρατεῖ ὅλον τὸ πλάτος τοῦ ποταμοῦ καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Χέννιπος ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τῆς Παδούης. Ἔπεσον δὲ τότε, ἄγνωστον ἕνεκα τίνος, ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Σιού, οἵτινες ἐκρατησαν αὐτοὺς ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον αἰχμαλώτους».

Κατὰ τὸ ταξείδιον τῆς ἐπιστροφῆς του εἰς Καταροκσίη ὁ Δέλα Σὰλ ἀνακαλύψας νέαν τοποθεσίαν κατάλληλον πρὸς ἀνέγερσιν φρουρίου, προσεκάλεσεν ἐκεῖ τὸν Τόντη, ὅστις ἀμέσως ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν, ἐνῷ ἠκολούθει τὸν δρόμον του. Τὸ φρούριον τοῦτο εἶναι ὁ Ἅγιος Λουδοβῖκος. Ὁ Δέλα Σὰλ, φθάσας εἰς Καταροκσίη, ἔμαθε πράγματα ἄτινα πάντα ἄλλον ἤθελον καταβάλει. Οὐ μόνον ὁ Γρὺψ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχε διφθέρας ἀξίας ἄνω τῶν 10,000 σκούδων, εἶχεν ἀπωλεσθῆ, ἀλλὰ καὶ ἐν πλοῖον ὅπερ τῷ ἐκόμιζεν ἐκ Γαλλίας φορτίον ἐκτετιμημένον 22 000 φράγκα εἶχε ναυαγήσει καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ εἶχον διαδώσει τὸν θάνατόν του. Μὴ ἔχων πλέον οὐδὲν νὰ πράξῃ εἰς Καταρουσίκ, ἀποδείξας διὰ τῆς παρουσίας του ὅτι ἅπασαι αἱ διαδοθεῖσαι φῆμαι περὶ τῆς ἀφανίσεώς του ἦσαν ἐσφαλμέναι, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ φρούριον τῆς Ἀγανακτήσεως, ἔνθα μεγάλως ἐξεπλάγη μὴ εὑρὼν οὐδένα.

Ἰοὺ πὰν ὅ,τι εἶχε λάβει χώραν. Ἐνῷ ὁ ἱππότης Τόντη κατεγίνετο εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ φρουρίου τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου, ἡ φρουρὰ τῆς Ἀγανακτήσεως στασιάσασα ἐλεηλάτησε τὰς ἀποθήκας, πράξασα ταὐτὸ καὶ εἰς τὸ φρούριον Μιάνη καὶ κατέρυγε μέχρι τοῦ Μαχιλιμακινάκ. Ὁ Τόντη, σχεδὸν μόνος ἀπέναντι τῶν Ἰλινοὰ ἐξεγερθέντων κατ' αὐτοῦ ἕνεκα τῶν βιαιοπραγιῶν τὰς ὁποίας ὑρίσταντο παρὰ τῶν ἀνθρώπων του καὶ θεωρῶν ὅτι δὲν ἠδύνατο ν ἀνθέξῃ ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Ἀγανακτήσεως, ἐξῆλθε τὴν 11 σεπτεμβρίου 1680 μετὰ τῶν πέντε Γάλλων τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν φρουράν του καὶ ἀπεσύρθη μέχρι τοῦ κόλπου τῆς λίμνης Μιχιγαη. Ἀφοῦ ἔθηκε φρουρὰν εἰς τὴν Ἀγανάκτησιν καὶ εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου ὁ Δέλα Σὰλ ἦλθεν εἰς Μαχιλιμακινάκ,

ἔνθα ἐπανεῦρε τὸν Τόντη. Περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς αὐγούστου ἀνεχώρησαν ἐκ νέου διὰ Καταροκσίη, ὁπόθεν ἐπεβιβάσθησαν ἐπὶ τῆς λίμνης Ἐριὲ μετὰ πεντήκοντα τεσσάρων ἀνδρῶν τὴν 28 αὐγούστου 1681. Μετ' ἐκδρομὴν 80 λευγῶν κατὰ μῆκος τοῦ παγωμένου ποταμοῦ τοῦ Ἰλινοὰ ἔφθασαν εἰς τὸ φρούριον τῆς Ἀγανακτήσεως ὅπου τὰ ἐλεύθερα ὕδατα ἐπέτρεψαν αὐτοῖς νὰ μεταχειρισθῶσι τὰς λέμβους των. Τὴν ἡ φεβρουαρίου 1682 ὁ Δέλα Σὰλ ἔφθασεν εἰς τὴν συρροὴν τοῦ Ἰλινοὰ καὶ τοῦ Μισισιπῆ. Κατῆλθε τὸν ποταμὸν, ἀνεγνώρισε τὸ στόμιον τοῦ Μισουρῆ, τὸ τοῦ Ὄχιο, ἔνθα ἀνήγειρε φρούριον, εἰσεχώρησεν εἰς τὸν τόπον τοῦ Ἀρκανσὰς οὗτινος ἔλαβε κατοχὴν ἐν ὀνόματι τῆς Γαλλίας διέτρεξε τὴν χώραν τῶν Νατχὲ μετὰ τῶν ὁποίων συνῆψε συνθήκην φιλίας, καὶ ἐξῆλθε τέλος τὴν 9 ἀπριλίου μετὰ διάπλουν τριακοσίων πεντήκοντα μιλλίων ἐπὶ ἁπλῆς λέμβου εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ.

Αἱ προβλέψεις αἱ τοσοῦτον ἐπιδεξίως διανοηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Καβελιὲ Δέλα Σὰλ ἐξεπληρώθησαν. Ἔλαβε πάραυτα ἐπισήμως κατοχὴν τῆς χώρας εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωκε τὸ ὄνομα τῆς Λουϊζιάνης καὶ ὠνόμασεν Ἅγιον Λουδοβῖκον τὸν μέγαν ποταμὸν ὄντινα πρὸ ὀλίγου εἶχεν ἀνακαλύψει.

Ἦν καὶ ἤμισυ ἔτος ἐχρειάσθη ὅπως ὁ Σὰλ ἐπιστρέψῃ εἰς Καναδᾶ. Δὲν ὀφείλει τις νὰ ἐκπλαγῇ διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἀναλογισθῇ τὰ προκόμματα ἄτινα καθ' ὁδὸν συνήντα. Ὁποία ἐνέργεια, ὁποία καρτερία δὲν ἐχρειάσθη εἰς ἕνα τῶν μεγαλητέρων περιηγητῶν ὁ ὁντινα ἡ Γαλλία δύναται νὰ ὑπερηφανεύηται ὅπως φέρῃ εἰς αἴσιον πέρας τοιαύτην ἐπιχείρησιν!

Δυστυχῶς, ἀνήρ τις, καλῶν μὲν διαθέσεων ἀλλὰ παρασυρθεὶς ὑπὸ τῶν ἀπειραρίθμων ἐχθρῶν τοῦ Δέλα Σὰλ, ὁ Μ. Λεφὲβρ Δέλα Βὰρ, ὅστις εἶχε διαδεχθῆ ὡς διοικητὴς τοῦ Καναδᾶ τὸν Μ. δὲ Φροντενὰκ, ἔγραψε πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν ναυτικῶν ὅτι δὲν ὤφειλον νὰ λάβωσιν ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν τὰς ὑπὸ τοῦ Δέλα Σὰλ γενομένας ἀνακαλύψεις. «Ὁ περιηγητὴς οὗτος, ἔλεγεν, ἦτον ἤδη μετὰ εἴκοσι τυχοδιωκτῶν Γάλλων καὶ ἀγρίων εἰς τὸ βάθος τοῦ κόλπου, ἔνθα ἐφέρετο ὡς κυρίαρχος, ἐλεηλάτει καὶ ὑπέβαλλε λύτρα τοῖς ὁμοεθνέτιν αὐτοῦ, ἐξέθετε τὸν λαὸν εἰς τὰς ἐκδρομὰς τῶν Ἰροκοὰ καὶ ἐκάλυπτε πάσας ταύτας τὰς παρανομίας διὰ τῆς ἀδείας ἥντινα ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης τῷ εἶχε δώσει ὅπως ἔχῃ τὸ μονοπώλιον τοῦ ἐμπορίου εἰς τὰς χώρας τὰς ὁποίας ἤθελεν ἀνακαλύψει».

Ὁ Καβελιὲ Δέλα Σὰλ δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἀπαθὴς εἰς τὰς συκοφαντίας ταύτας. Ἐξ ἑνὸς μὲν ἡ τιμὴ τῷ ὑπέβαλεν ὅπως ἐπανακάμψῃ εἰς Γαλλίαν διὰ νὰ ἀπολογηθῇ, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν ἠννόει νὰ ἀφήσῃ εἰς ἄλλον τὰς ὠφελείας τῆς ἀνακαλύψεώς του. Ἀνεχώρησεν ὅθεν καὶ ἔτυχεν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς παρὰ τῷ Σενελάῦ. Ὁ ὑπουργὸς δὲν εἶχε δώσει πίστιν εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Μ. Δέλα Βάρ· ἠννόησεν ὅτι δὲν κατορθοῖ τις μεγάλα ἔργα χωρὶς νὰ προσβάλλῃ τὸν ἐγωϊσμὸν τῶν ἄλλων καὶ χωρὶς νὰ κάμῃ πολλοὺς ἐχθρούς. Ὁ Δέλα Σὰλ ἐπωφελούμενος τῶν περιστάσεων ἐξέθηκεν αὐτῷ τὸ σχέδιόν του ὅπως ἀνερευνήσῃ διὰ θαλάσσης τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μισσισιπῆ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἀνεύρῃ τὸν δρόμον εἰς τὰ Γαλλικὰ πλοῖα καὶ νὰ ἱδρύσῃ ἐκεῖ κατάστημα. Ὁ ὑπουργὸς παραδεχθεὶς τὸ σχέδιόν του τῷ ἐπέδωκε διαταγὴν δι' ἧς ἔθετεν ὑπὸ τὰς διαταγάς του Γάλλους τε καὶ ἀγρίους ἀπὸ τοῦ φρουρίου τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου τῶν Ἰλινοὰ μέχρι τῆς θαλάσσης. Ταὐτοχρόνως ὁ διοικητὴς τῆς μοίρας ὅστις ἤθελε τὸν μεταφέρει εἰς Ἀμερικὴν ἤθελεν εἶναι ὑπὸ τὰς διαταγάς του καὶ ἤθελε τῷ χορη-

γήσει κατὰ τὴν ἀποβίβασῖν του πάσας τὰς βοηθείας τὰς ὁποίας ἤθελεν ἐξαιτήσει χωρὶς ὅμως νὰ παραβλάπτηται ἡ τοῦ βασιλέως ἐξουσία. Τέσσαρα μεγάλα πλοῖα, μεταξὺ τῶν ὁποίων μία φρεγάτα ἔχουσα τεσσαράκοντα τηλεβόλα καὶ διοικουμένη ὑπὸ τοῦ Μ. δὲ Βωζαὶ, ὤφειλον νὰ μετακομίσωσι διακοσίους ἀγδοήκοντα ἄνδρας, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν πληρωμάτων εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Μισσισιπῆ καὶ νὰ θέσωσι τὴν βάσιν τῆς νέας ἀποικίας. Τόσον οἱ στρατιῶται ὅσον καὶ οἱ ἐργάται ἐξελέχθησαν κακῶς, τοῦθ' ὅπερ βραδέως ἀνεγνώρισαν, καθότι οὐδεὶς τούτων ἐγνώριζε τὸ ἐπιτήδευμά του. Ἀναχωρήσασα ἐκ Ροχέλλης τὴν 24 ἰουλ. 1684 ἡ μικρὰ μοῖρα ἠναγκάσθη ἀμέσως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν λιμένα, θραυσθέντος τοῦ δόλωνος τῆς φρεγάτας αἴφνης ἐν καιρῷ ἄκρας νηνεμίας. Τὸ δυσεξήγητον τοῦτο συμβεβηκὸς ὑπῆρξεν ἡ πρώτη αἰτία τῆς διαφωνίας μεταξὺ Μ. δὲ Βωζαὶ καὶ Μ. Δέλα Σάλ. Ὁ πρῶτος τούτων δὲν ἠνείχετο βλέπων αὐτὸν ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἁπλοῦ ἰδιώτου καὶ δὲν τὸ ἐσυγχώρει εἰς τὸν Καβελιέ. Ἐν τούτοις οὐδὲν ἤθελεν εἶσθαι εὐκολώτερον ἢ νὰ ἀποποιηθῇ τὴν δικίκησιν ταύτην. Ὁ δεύτερος δὲ δὲν ἐκέκτητο τὴν γλυκύτητα καὶ εὐγένειαν τῶν ἀναγκαίων τρόπων ὅπως φέρῃ αὐτὸν εἰς συναίσθησιν. Ἡ διχόνοια ἐπηύξησε κατὰ τὸν διάπλουν ἕνεκα τῶν προσκομμάτων ἄτινα ὁ δὲ Βωζαὶ παρενέβαλλεν εἰς τὴν ταχύτητα τῆς ἐκδρομῆς.. Οἱ περισπασμοὶ τοῦ Σὰλ κατήντησαν τοσοῦτον πολλοὶ ὁπότε ἔφθασεν εἰς τὸν Ἅγ. Δομίγκον, ὥςε ἠσθένησε βαρέως. Ἐν τούτοις ἀνέλαβε, καὶ ἡ μοῖρα ἠνοίχθη τὴν 25 νοεμβρίου. Μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς μηνὸς εὑρίσκετο ἄνωθεν τῆς Φλωρίδος· ἀλλὰ, καθὼς διεβεβαίωσαν τὸν Δέλα Σὰλ ὅτι ἐν τῷ Μεξικῷ κόλπῳ ὅλα τὰ ρεύματα ἔφερον πρὸς ἀνατολὰς, οὗτος δὲν ἀμφιβαλλεν ὅτι αἱ ἐκβολαὶ τοῦ Μισσισιπῆ εὑρίσκοντο πρὸς δυσμάς· πλάνη ἥτις ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ ὅλων αὐτοῦ τῶν συμφορῶν.

Ὁ Σὰλ ὅθεν διέταξε νὰ λάβωσι τὴν πρὸς δυσμὰς ἄγουσαν καὶ διῆλθε, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ, τὸ στόμιον τοῦ Μισσισιπῆ μὴ θέλων νὰ δώσῃ προσοχὴν εἴς τινα σημεῖα ἄτινα τὸν παρεκάλουν νὰ παρατηρήσῃ. Ὁπότε δὲ ἀνεγνώρισε τὴν πλάνην του καὶ παρεκάλεσε τὸν Μ. δὲ Βωζαὶ νὰ ἐπιστρέψῃ, οὗτος δὲν ἠθέλησε πλέον νὰ ὑποχωρήσῃ. Ὁ Δέλα Σὰλ βλέπων ὅτι ἠδυνάτει ὅλως νὰ κάμψῃ τὸν σύντροφόν του, ἀπεφάσισε νὰ ἀποβιβάσῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰς προμηθείας του εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἁγ. Βερνάρδου. Ἀλλ' ὁ Βωζαὶ ἔδειξε καὶ τὴν φορὰν ταύτην κακὴν θέλησιν ἥτις δὲν περιποιεῖ τιμὴν οὔτε εἰς τὴν κρίσιν οὔτε εἰς τὸν πατριωτισμόν του. Οὐ μόνον δὲν ἠθέλησε νὰ ἀποβιβάσῃ πάσας τὰς προμηθείας, προφασιζόμενος ὅτι αὗται εὑρίσκονται εἰς τὸ κῦτος καὶ ὅτι δὲν εἶχε τὸν καιρὸν νὰ μεταθέσῃ ἅπασαν τὴν συσκευήν του, ἀλλὰ προσέτι ἔδωκεν ἄσυλον ἐν τῷ πλοίῳ του εἰς τὸν κυβερνήτην καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου, τοῦ ἔχοντος φορτίον προμηθειῶν καὶ ἐργαλείων ἀναγκαίων δι' ἵδρυσιν καταστήματος εἰς ἀνθρώπους οἵτινες ἔρριψαν ἐπὶ τῆς παραλίας τὸ πλοῖον ἐκ προμελέτης. Ταὐτοχρόνως οἱ ἄγριοι ἐπωφεληθέντες τῆς ταραχῆς τῆς προξενηθείσης ἐκ τοῦ ναυαγίου τοῦ πλοίου ὑπεξήρεσαν πᾶν ὅ,τι ἠδυνήθησαν. Ἐν τούτοις ὁ Δέλα Σὰλ, ὅστις ἐκέκτητο τὸ προτέρημα τοῦ ἀψηφεῖν τὰ πάντα καὶ ὅστις εὕρισκεν ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ ἄλλα μέσα κατάλληλα τῶν περιστάσεων, ἤρξατο τὴν οἰκοδομὴν τοῦ καταστήματος. Ἵνα δὲ δώσῃ θάρρος εἰς τοὺς συντρόφους αὐτοῦ, εἰργάσθη πολλάκις καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος· ἀλλ' αἱ ἐργασίαι προὐχώρουν βραδέως ἕνεκα τῆς ἀπειρίας τῶν ἐργατῶν. Μετ' ὀλίγον παρατηρήσας τὸ ὅμοιον τῆς τε γλώσσης καὶ τῶν ἐθίμων τῶν Ἰνδῶν τῶν

χωρῶν τούτων μετὰ τῶν τοῦ Μισσισιπῆ, ὁ Σὰλ ἐπείσθη ὅτι δὲν εἶχεν ἀπομακρυνθῆ πολὺ τοῦ ποταμοῦ τούτου καὶ τούτου ἕνεκα ἔκαμε πολλὰς ἐκδρομὰς ὅπως πλησιάσῃ.

Ἀλλὰ καίτοι εὕρισκε τόπον ὡραῖον καὶ εὔφορον δὲν προὐχώρει ὅμως τὸ παράπαν εἰς ὅ,τι ἐζήτει. Ἐπανήρχετο εἰς τὸ φρούριον μελαγχολικώτερος καὶ καταβεβλημένος καὶ οὐδὲν μέσον ὑπῆρχεν ὅπως ἐπαναφέρῃ τὴν γαλήνην εἰς τὸ παρωξυμένον αὐτοῦ πνεῦμα ὑπὸ τῶν συμφορῶν καὶ τῆς ἀποτυχίας τῶν προσπαθειῶν αὐτοῦ. Καρποὶ ἐσπάρησαν ἀλλ' οὐδὲν συνέλεξαν ἕνεκα ἀνομβρίας. Πᾶν ὅ,τι ἐβλάστησε κατεστράφη βραδύτερον ὑπὸ τῶν ἀγρίων καὶ τῶν θηρίων.

Οἱ θηρευταὶ, οἵτινες ἀπεμακρύνοντο ὀλίγον, κατεσπαράσσοντο ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν καὶ αἱ ἀσθένειαι εὑρίσκον εὔκολον λείαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τούτους τοὺς βεβαρημένους ὑπὸ τῆς θλίψεως καὶ τῆς δυστυχίας. Ἐν μικρῷ διαστήματι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποίκων ἠλαττώθη εἰς τριάκοντα ἑπτὰ μόνον ἄνδρας. Τέλος ὁ Σὰλ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ διὰ τελευταίαν φορὰν ἀπόπειραν ὅπως φθάσῃ εἰς Μισσισιπῆ καὶ κατερχόμενος τὸν ποταμὸν τοῦτον νὰ εὕρῃ βοήθειαν παρὰ τοῖς ἔθνεσι μεθ' ὧν εἶχε συνδέσει συμμαχίαν. Ἀνεχώρησεν ὅθεν τὴν 12 ἰανουαρίου 1687 μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, δύο ἀνεψιῶν του, δύο ἱεραποστόλων καὶ δώδεκα ἀποίκων. Ἐπλησίαζε δ' εἰς τὴν χώραν τῶν Σενὶς, ὁπότε, συνεπείᾳ ἔριδος μεταξὺ ἑνὸς τῶν ἀνεψιῶν του καὶ τριῶν ἐκ τῶν συντρόφων του, οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐδολοφόνησαν τὸν νέον καὶ τὸν ὑπηρέτην του ἐνῷ ἐκοιμῶντο, καὶ ἀπεφάσισαν πάραυτα νὰ πράξωσι τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὸν ἀρχηγόν των. Ὁ Δέλα Σὰλ ἀνησυχῶν διὰ τὴν μὴ ἐπάνοδον τοῦ ἀνεψιοῦ του ἀνεχώρησε πρὸς ἀναζήτησίν του τὴν πρωΐαν τῆς 19 ἰανουαρίου μετὰ τοῦ ἱεραποστόλου Ἀναστασίου. Οἱ δολοφόνοι βλέποντες αὐτὸν πλησιάζοντα ἐνέδρευσαν εἴς τινα λόχμην, καὶ εἰς τούτων ἐπυροβόλησε κατ' αὐτοῦ πλήξας αὐτὸν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τὸν ἔρριψε νεκρόν. Τοιουτοτρόπως ἀπωλέσθη ὁ Ροβέρτος Καβελιὲ Δέλα Σὰλ, «ὅστις, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ ἱεραποστόλου Σαρλεβοὰ, ἦτον ἀνὴρ ἐνεργητικώτατος εἶχε μεγάλην εὐφυΐαν, θάρρος καὶ σταθερότητα μεγάλην, προσόντα ἅτινα ἤθελον φέρει αὐτὸν εἰς ὑψηλόν τινα βαθμὸν, ἐὰν ἐγνώριζε νὰ γίνῃ κύριος τῆς μελαγχολικῆς αὐτοῦ διαθέσεως καὶ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν αὐστηρότητα ἢ μᾶλλον τὴν σκληρότητα τῆς φύσεώς του . . . » Δέδωκαν κατ' αὐτοῦ πληθὺν συκοφαντιῶν· ἀλλ' ὀφείλομεν πολλῷ μᾶλλον νὰ μὴ παραδεχθῶμεν τὰς κακοβούλους ταύτας φήμας καθόσον εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι τὰ τῶν δυστυχῶν ἐλαττώματα ὑπεραυξάνονται καὶ ὅτι προσάπτουσιν αὐτοῖς τοιαῦτα, καίτοι δὲν εἶχον, πρὸ πάντων ὁπότε δὲ κατώρθωσαν ν' ἀγαπηθῶσι.

Πᾶν ὅ,τι εἶναι θλιβερὸν διὰ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ περιφήμου τούτου ἀνδρὸς, εἶναι ὅτι «ὀλίγιστοι τὸν ἐλυπήθησαν καὶ ὅτι ἡ ἀτυχὴς ἔκβασις τῶν ἐπιχειρήσεών του — τῆς τελευταίας αὐτοῦ μόνον — τὸν ἐχαρακτήρισεν ὡς τυχοδιώκτην, μεταξὺ ἐκείνων οἵτινες δὲν κρίνουσιν εἰμὴ ἐπιπολαίως. Δυστυχῶς οἱ τοιοῦτοι εἰσὶν ὁ μεγαλήτερος ἀριθμὸς καὶ σχεδὸν ἡ τοῦ δημοσίου φωνή.»

Εἰς τὰς τελευταίας ταύτας φρονίμους λέξεις δὲν ἔχομεν νὰ ἐπιπροσθέσωμεν ἢ σμικρόν τι. Ὁ Δέλα Σὰλ δὲν ἠδυνήθη νὰ κατευνάσῃ τὴν ζηλοτυπίαν ἐκείνων οἵτινες ἐξανέστησαν κατ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ πρώτῃ αὐτοῦ εὐτυχεῖ ἐκβάσει. Εἴπομεν τίνος ἕνεκα ἡ δευτέρα αὐτοῦ ἐπιχείρησις ἀπέτυχε. Δύναταί τις δὲ νὰ εἴπῃ ὅτι ἔπεσε θῦμα τῆς ζηλοτυπίας καὶ τῆς κακῆς θελήσεως τοῦ ἱππότου Βωζαί. Ἕνεκα τούτου δὲν ἱδρύσαμεν ἐν Ἀμερικῇ ἰσχυρὰν ἀποικίαν, ἥτις μετ' ὀλίγον ἤθελεν εἶσθαι εἰς θέσιν νὰ ἀντιπαλαίσῃ μετὰ τῶν ἀγγλικῶν καταστημά-

των. Ἐμνήσθημεν τῶν ἀρχῶν τῶν ἀγγλικῶν ἀποικιῶν. Τὰ συμβάντα ἄτινα ἔλαβον χώραν ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπῆρξαν λίαν ὠφέλιμα δι' αὐτάς. Αἱ θρησκευτικαὶ καταδιώξεις, αἱ ἐπαναστάσεις τοῦ 1648 καὶ 1688 ὑπῆρξαν ἡ κυρία αἰτία τοῦ ἀποικισμοῦ πολλῶν, οἵτινες ἐμφορούμενοι καλῶν διαθέσεων ἐτέθησαν εἰς ἔργον καὶ μετέφερον πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ τὰς τέχνας, τὴν βιομηχανίαν καὶ μετ' ὀλίγον τὴν εὐδαιμονίαν τῆς μητρὸς πατρίδος. Μετ' ὀλίγον τὰ ἀπέραντα ἐκάστη ἄτινα ἐκάλυπτον τὸ ἔδαφος τῆς Βιργινίας, τῆς Πενσιλβανίας καὶ τῆς Καρολίνας ἔπεσαν ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ ξυλοστόμου καὶ ἐκαλλιεργήθησαν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου οἱ τὰ δάση περιτρέχοντες, ἀπωθοῦντες τοὺς Ἰνδοὺς, ἐρεύνουν κάλλιον τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας καὶ προητοίμαζον τὸ ἔργον τοῦ πλιτισμοῦ.

Ἐν Μεξικῷ δὲ, ἐν ἀπάσῃ τῇ κεντρικῇ Ἀμερικῇ, ἐν Περοῦ, Χιλῇ καὶ ἐν ταῖς παραλίαις τοῦ Ἀτλαντικοῦ, τὰ πράγματα ἔβαινον διαφορετρόπως. Οἱ Ἱσπανοὶ εἶχον ἐκτείνει τὰς κατακτήσεις των· ἀλλὰ μακρὰν τοῦ νὰ ἐργάζωνται ὡς οἱ Ἄγγλοι, κατέστησαν τοὺς Ἰνδοὺς δούλους. Ἀντὶ νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὰς καλλιεργείας προσφόρως εἴς τε τὴν ἀλλαγὴν τῶν κλιμάτων καὶ τῶν χωρῶν ὧντινων κύριοι ἐγένοντο, δὲν ἐπεδίωκον εἰμὴ εἰς τὸ προϊὸν τῶν μεταλλείων τὰ μέσα καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἄτινα ὤφειλον νὰ περισθῶσιν ἐκ τῆς γῆς.

Τοιουτοτρόπως κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος μεγάλη μερὶς τοῦ νέου κόσμου ἦτον ἐγνωσμένη. Ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ ὁ Καναδᾶς, τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τοῦ Μεξικοῦ κόλπου, ἡ κοιλὰς τοῦ Μισσισιπῆ, τὰ παράλια τῆς Καλλιφορνίας καὶ τοῦ Νέου Μεξικοῦ ἦσαν ἐγνωσμένα. Ἅπαν τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἠπείρου ἀπὸ τοῦ Ῥίου δὲλ Νόρτε μέχρι τῆς Στερεᾶς Γῆς ἦτον ὑποτεταγμένον, τοὐλάχιστον κατὰ τὸ φαινόμενον τοῖς Ἱσπανοῖς. Πρὸς νότον, οἱ τελματώδεις λειμῶνες καὶ τὰ δάση τῆς Βρασιλίας, αἱ πόμπαι τῆς Ἀργεντίνης καὶ τὸ τῆς Παταγονίας ἐσωτερικὸν διέφευγον τὰ τῶν περιηγητῶν ὄμματα.

Ἐν Ἀφρικῇ ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν παραλίων ἧτις ἐκτείνονται ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῆς Ἰνδικῆς θαλάσσης ἠρευνήθη μετὰ μεγάλης ὑπομονῆς ὑπὸ τῶν περιηγητῶν. Εἰς τινα μόνον μέρη αἵ τε ἀποικοι καὶ οἱ ἱεραπόστολοι προσεπάθησαν νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὴν εὐρεῖαν ταύτην ἤπειρον. Ἡ Σενεγάλη, τὸ Κόγκον, ἡ κοιλὰς τοῦ Νείλου καὶ τῆς Ἀβυσσινίας, εἶναι πᾶν ὅ,τι ἐγίνωσκέ τις τότε μετ' ὀλίγων μερικοτήτων καὶ βεβαιότητος.

Ἐὰν χῶραί τινες τῆς Ἀσίας, περιηγηθεῖσαι κατὰ τὸν μεσαιῶνα, δὲν ἐσκέφθησαν ἔκτοτε· εἴχομεν ἐπισταμένως διερευνήσει ἅπαν τὸ ἔμπροσθεν τῆς ἠπείρου ταύτης, ἡ Ἰνδικὴ μᾶς ἦτον ἐγνωσμένη, εἴχομεν μάλιστα ἀνεγείρει καταστήματά τινα, τὴν Σινικὴν εἶχον διασχίσει οἱ ἡμέτεροι ἱεραπόστολοι, καὶ ἡ Ἰαπωνία τὸ περίφημον Σίπαγκον ὅπερ τοσοῦτον προσείλκυε τοὺς περιηγητὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μᾶς ἦτο τέλος ἐγνωσμένον. Ἡ Σιβηρία μόνον καὶ ἡ βορειοδυτικὴ γωνία τῆς Ἀσίας εἶχε διαρύγει τὰς ἀνερευνήσεις ἡμῶν.

Ἐν τῇ Ὠκεανίᾳ, ἀριθμὸς ἀρχιπελάγων, νήσων καὶ ἀπομεμονωμένων νησιδρίων ἔμειναν ν' ἀνακαλυφθῶσιν, ἀλλ' εἰς τὰς νήσους τῆς Σόνδης εἶχον ἐγκατασταθῆ ἀποικοι, αἱ παραλίαι τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Νέας Ζηλανδίας ἦταν κατὰ μέγα μέρος ἐγνωσμέναι καὶ ἤρχιζον ν' ἀμφιβάλλωσι περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς μεγάλης ἐκείνης Αὐστραλιακῆς ἠπείρου ἧτις ἐξετείνετο, κατὰ τὸν Τασμὰν, ἀπὸ τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς μέχρι τῆς Νέας Ζηλανδίας.

Ἡ Γεωγραφία μετεσχηματίζετο. Αἱ μεγαλαι ἀνακαλύψεις ἐν τῇ ἀστρονομίᾳ ἔμελλον νὰ ἐφαρμοσθῶσιν ἐν τῇ γεωγραφίᾳ. Τὰ ἔργα τοῦ Φερνὲλ καὶ πρὸ πάντων τὰ τοῦ Πικάρδου συνέτεινον εἰς τὸ νὰ μάθωμεν ὅτι ἡ γῆ δὲν εἶναι σφαῖρα ἀλλὰ σφαιροειδὴς, ὀλονότι σφαῖρα πλατυνθεῖσα εἰς τοὺς πόλους καὶ ἐξογκωθεῖσα εἰς τὸν Ἰσημερινόν. Αἱ ἀστρονομικαὶ παρατηρήσεις καταστᾶσαι πρακτικαὶ διὰ τοῦ λογισμοῦ τῶν δορυφόρων τοῦ Διὸς συνέτεινον εἰς τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν μας.

Ἐν ἑνὶ λόγῳ ὁ ΙΖ' αἰὼν εἶναι ἐποχὴ μεταβολῆς καὶ προόδου· ζητεῖ καὶ εὑρίσκει τὰ δυνατὰ μέσα ἄτινα ὁ διάδοχος αὐτοῦ, ὁ ΙΗ' αἰὼν, ὤφειλε νὰ πραγματοποιήσῃ. Ἡ ἐποχὴ τῶν ἐπιστημῶν ἤρξατο καὶ μετ' αὐτῆς ὁ νέος κόσμος ἄρχεται.

ΤΕΛΟΣ.

SISMANOGLIO

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΑΞΙΟΤΙΜΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

Νεγρεπόντης, Τραπεζίτης.
Ν. Φωτιάδης.
Γ. Καζανόβας.
Ἰωάννης Ζαρίφης.
Γεώργιος Σίμου.
Βασιλάκος Καμβόπουλος.
Ἀλέξανδρος Μαρκίδης.
Ροσόλυμος Βαλιάνος.
Βασίλειος Βαλιάνος.
Φρανσουὰς Λογοθέτης.
Δημήτριος Κοκάλης.
Ἰωάννης Μαυρομάτης.
Α. Ἡγουμενίδης.
Δ. Κιουπετζόγλους.
Γρηγόριος Βενιέρης.
Γεώργιος Πλέσσου.
Εὐθ. Γιοβάνοβιτς.
Ἐμμανουὴλ Καβάδης.
Ἀριστείδης Σεμηριώτης.
Ι. Μαυρομάτης,
Β. Μιχρόπουλος.
Ἰωάννης Παπαδόπουλος.

Φωτεινὴ Γ. Δαγλῆ. 2
Ἀμαλία Γ. Παναγιωτίδου.
Ἑλένη Μάρκου.
Μαριγὼ, διδασκάλισσα.
Ἰφιγένεια Τασσοπούλου.
Ζωὴ Γαβριηλίδου.
Ἰουστίνη Ὁμήρου.
Ἀλεξάνδρα Βιτιβίλια.
Καλλιόπη Βούμβα.

Μιχαὴλ Χ. Θεολόγου. 2
Μέγας Ἀρχιδιάκονος,
Ἡσύχιος Ἱεροδιάκονος.
Δημήτριος Σύψωμος. 3
Μιλτιάδης Γάγγος. 1
Ἀλέξιος Γάγγος.
Ἐπαμεινῶνδας Σταματιάδης.
Χαρίλαος Καλλιάδης.
Μιχαὴλ Τσακρογλίδης.
Κωνσταντῖνος Ἐμμανουηλίδης.
Θ! Γαλάτης 2
Κωνσταντῖνος Φωτίου. 1
Ν. Σουλίδης.
Ι. Πολυζέττης.
Εὐστράτιος Σπαρτίδης.
Μελέτιος Ἀρχιμανδρίτης.
Ἰωάννης Σταυρίδης, ἰατρός.
Δημήτριος Γ. Δανασῆς.
Κωνσταντῖνος Λαμπρίδης.
Κωνσταντῖνος Νέης.
Ἰωάννης Καπλάνογλους.
Πέτρος Χρυσαφίδης.
Ἠλίας Βιτάλης 2
Νικόλαος Τιβέριος.
Νικόλαος Μαλατάκης.
Ἀλέξανδρος Μαρκόπουλος.
Μ. Ράλλης.
Ἰωάννης Παρίσης.
Κωνσταντῖνος Ἰορδανόπουλος.
Ἀλέξανδρος Ἰορδανόπουλος.
Γεώργιος Λαγουδάκης.
Τάσσος Χρηστίδης.

Ἰωάννης Σταυρίδης.
Κωνσταντῖνος Πολυζέττης.
Ἐμμανουὴλ Βλαστός.
Ἐμμανουὴλ Μαρμαράκης.
Νικόλαος Κανακάρης.
Ἀπόστολος Στηλιανίδης.
Θεμιστοκλῆς Ἀποστολίδης.
Νικόλαος Τροχάνης.
Κωνσταντῖνος Γαβαλᾶς.
Κωνσταντῖνος Γλητσιός.
Νικόλαος Ἰωσηφίδης.
Ἰωάννης Κ. Μαρκίδης.
Ἀλέξανδρ Ἀλεξανδρόπουλος.
Ἰωάννης Νικολαΐδης.
Φώτιος Σουριδάκης.
Μιλτιάδης Σπάρταλης.
Μάρκος Σπάρταλης.
Χρῆστος Ἀναγνώστου.
Θεμιστοκλῆς Νικολαΐδης.
Ἰωάννης Παπίας.
Τηλέμαχος Στεφανάκης.
Γρηγόριος Ν. Ἱερομόναχος.
Δ. Εὐκλείδης.
Σεβαστιανὸς Ε. Τουρνάκης.
Κωστῆς Νικολαΐδης.
Ἀλέξανδρος Σεμηριώτης.
Ζαχαρίας Α. Ζαχαριάδης
Δημοσθένης Ἰωαννίδης.
Π. Μουζάλας.
Θεόδωρος Κωνσταντινίδης.
Κ. Νικολαΐδης.
Πρώϊος.
Κ. Δεκαβάλος.
Ἰορδάνης Νικολαΐδης.
Σταῦρος Πηλείδης.
Ζαχαρίας Ἀλεξανδρίδης.
Εὐστράτιος Δημητριάδης.
Ἀθανάσιος Βλάχος.
Εὐάγγελος Λειβαδᾶς.
Λεωνίδας Παντελοῦς.
Παντολέων Δεσίπρης.
Ἀνδρέας Κουμάτος.
Σωκράτης Γ. Σπανόπουλος.
Γ. Βεκιαρίδης.
Δ. Βαλαλίδης.
Δημήτριος Λαζαρίδης.
Παναγιώτης Γιαβασόπουλος.
Μιλτιάδης Κωνσταντινίδης.
Ἀθανάσιος Ἀργυρός.
Ἰσκενδὲρ βέης
Ἰωάννης Τσιρικάκης.
Γεώργιος Χατζῆ Βασιλείου.
Ἰάκωβος Δραγάτσης.
Χρυσόστομος Παναγιώτου.
Γ. Παντελεονίδης.
Γ. Σαββόπουλος.
Ἡρακλῆς Μπίλιας.
Χαράλαμπος Τσιμπουκτσόγλους.
Ἰωάννης Ἀργυριάδης.
Ἀνδρέας Βαρότσης
Σωτῆρος Π. Μαρῖνος.
Κωνσταντῖνος Σταματιάδης.
Θεμιστοκλῆς Σταυρίδης.
Μιχαὴλ Λευκίας.
Ἰ. Νικολαΐδης.
Παῦλος Φήφης.
Γ. Γάγγης.
Κανέλλος Ἀποστολόπουλος.
Δημητριος Παπαγεωργίου.
Στέφανος Ζάκας.
Γεώργιος Θεοδωρίδης.
Σταμάτιος Δελίδης.
Παναγιώτης Καραγκιόζης.
Ξενοφῶν τριανταφυλλίδης.
Μιλτιάδης Συμεωνίδης.
Γεώργιος Α. Κιπριτσογλους.
Πέτρος Χ. Μποτσαλίδης.
Ἀναστάσιος Ἰωσηφίδης.
Ἀχιλλεὺς Λιάσκος.
Βασίλειος Ἀριστοκλῆς.
Ἰωάννης Δ. Πολυχρονίδης.
Ἀπόστολος Ναύτης.
Γεώργιος Δ. Παντζόπουλος.
Πέτρος Πετρίδης.
Ὑσάτσος Δημητρίου.
Πέτρος Ἀλεξιάδης.
Κωνσταντῖνος Δημητρίου.
Γεώργιος Μπέλλος.
Πέτρος Γεωργίου.
Βασίλειος Μιμηκόπουλος.
Κωνσταντῖνος Πρεβεζιώτης.
Γρηγόριος Ἀωτίδης.

Κωνσταντῖνος Ζαφειρόπουλος.
Μιλτιάδης Θεμιστοκλέους.
Σταῦρος Νεόπουλος.
Μωυσῆς
Δημήτριος Βαρελᾶς.
Ἰωάννης Λουκίδης.
Πέτρος Πουλουλίδης.
Μιχαὴλ Ἡλιάδης.
Θ. Α. Καμπύτσης.
Μιχαὴλ Εὐτυχίδης.
Ἰωάννης Θεοδωρίδης.
Νικόλαος Γρηγοριάδης.
Γεώργιος Κρητικάκης.
Χαράλαμπος Κ. Μαρτόπουλος.
Γεώργιος Καράλης.
Θεμιστοκλῆς Ματτᾶς.
Λεωνίδας Πολύζος.
Ζανῆς Μπαρπαρῆγος.
Ἀριστείδης Κουβάρας.
Δ. Ι. Μπογιατζῆς.
Ζεβεδαῖος.
Μιχαὴλ Ἀμπελικόπουλος.
Δημήτριος Λιώκης.
Γεώργιος Σπανογιάννης.
Γρηγόριος Ἰωαννίδης.
Δημήτριος Δαβουτίδης.
Κύριλλος Χρ. Συγγελίδης.
Μιχαὴλ Μπεκῖρος.
Στέφανος Ραγκαβῆς.
Μιχαὴλ Δασκαλάκης.
Παναγιώτης
Δημήτριος Παπᾶς.
Ἀναστάσιος Ἀϊμελίδης.
Γρηγόριος

Μαθηταὶ τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς.

Ν. Λούβαρης.
Δημήτριος Οἰκονομίδης.
Παῦλος Κηλίτης.
Νικόλαος Βενιέρης.
Κωνσταντῖνος Δ. Νικολόπουλος.
Ι. Δημητριάδης.
Λεωνίδας Ν. Στηλιανίδης.
Ἰορδάνης Χαραλάμπους.
Γ. Α. Μοσχίδης.
Ἡλίας Λαζαρίδης.
Κ. Χρυσίδης.
Γ. Ι. Παπαδόπουλος.

SISMANOGLIO